VÝKLAD KNIH PÍSMA SVATÉHO STARÉHO ZÁKONA.
ODDĚLENÍ II. SVAZEK 2.

VÝKLAD
POSVÁTNÝCH ŽALMŮ

OBSAHUJÍCÍ

PŘEKLAD Z LATINSKÉ VULGATY I Z PŮVODNÍHO ZNĚNÍ A ÚPLNÝ VÝKLAD ŽALTÁŘE.

PŘIDÁN VÝKLAD BIBLICKÝCH CHVALOZPĚVŮ BREVIÁŘE.

NAPSAL

Dr. JAROSLAV V. SEDLÁČEK.

Dic et fac.

DÍL I.

ÚVOD A Ž. 1–71.

ČÍS. XLI. PODÍL ZA ROK 1900.

V PRAZE.
NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. PROKOPA.
1900.

BLAHÉ PAMÁTCE

SVÝCH ZBOŽNÝCH RODIČŮ,

KTEŘÍ SVATÉ PÍSNĚ A ŽALMY RÁDI PROZPĚVOVALI A UCTIVOU

LÁSKU K SLOVU BOŽÍMU PĚSTOVALI,

VENUJE U SYNOVSKÉ VDĚČNOSTI

SPISOVATEL.

VÝKLAD

KNIH PÍSMA SVATÉHO

STARÉHO ZÁKONA.

PODÁVÁ

DR. JAROSLAV V. SEDLÁČEK.

VÝKLAD KNIH PÍSMA SVATÉHO

STARÉHO ZÁKONA

OBSAHUJE:

Úvod do knih Starého Zákona, biblický zeměpis, dějepravu a theologii Starého Zákona; jeden svazek.

V odd. I. výklad dějinných knih,

V odd. II. výklad poučných knih,

V odd. III. výklad prorockých knih

STARÉHO ZAKONA.

Každé oddělení po třech svazcích.

—

VÝKLAD POSVÁTNÝCH ŽALMŮ.

TISKEM KNÍŽ. ARCIB. KNIHTISKÁRNY
ROHLÍČEK A SIEVERS
PRAHA.

VŠECHNA PRÁVA VYHRAŽENA SPISOVATELI.

Předmluva.

Správa »Dědictví sv. Prokopa« přála si vydati ve své vzácné sbírce theologických děl též úplný výklad knih Starého Zákona. Jsem jí upřímně povděčen, že ráčila k tomu přijati mou práci, o níž dovoluji si říci toliko, že vychází z uctivé lásky k slovu Božímu a že jest konána se snaživou péčí a námahou. Počátek učiněn žaltářem proto, že jest žaltář knihou modliteb a nejvzácnější částí Starého Zákona.

Ve výkladu jest podán na prvním místě při písmeni L. (latinský) překlad z Vulgaty, při písmeni H. (hebr.) překlad z hebrejského znění. K tomuto přidáván někdy v závorkách i odchylný výklad LXX (alexandrinského řeckého překladu z doby př. Kr.), buď dle A (alex. codex) neb dle B (vatikánský codex), neb dle Lucianovy (Luc.) recense; někdy připojen i překlad syrského znění (syr., Pešittâ), aramejského targumu (aram., targ.), sv. Jeronyma (sv. Jar. neb Jer., dle jeho překladu sec. Hebraeos). Tyto odchylky bývají pak vysvětlovány v druhé části výkladu, která jest tištěna kompresním písmem. Do překladu vloženo rozdělení dle slok, jež naznačeno vždy velkým začátečním písmenem verše. Sloky rozlišeny buď dle obsahu aneb dle Zennerovy methody o slokách. Vulgatě dána přednost, poněvadž jest církevně předepsaným zněním; že přihlíženo stále k původnímu znění, pozná milý čtenář hned z prvních stran.

Při velikém množství výkladů žaltáře bylo mou snahou, abych sledoval vysvětlení nestrojená, a abych výkladů nepodával tuze mnoho. Snažil jsem se, abych přispěl i začátečníkům v biblické exegesi; proto jsem vy-

světloval některé věci, jež jsou pokročilejším dosti jasnými. Budiž mi to i mnohé jiné laskavě prominuto.

Za každý laskavý pokyn, dle něhož bych se mohl při další práci říditi, za každou milou upřímnou výtku, po níž bych mohl sebe i předmět zlepšiti, budu každému velice povděčen.

Kde poukázáno v poznámkách výkladu k §§, míněny jsou §§ hebr. mluvnice L'šōn-haṣ-ṣ'fārîm, mnou v Praze vydané. *Klem.* značí Klementinský, *P.* Poděbradský žaltář (nových vydání). Ostatní zkratky jsou jasné (Wellh. z »The Book of Psalms in Hebrew«). Při výkladech uváděna místa žalmů a Písma sv. dle čísel latinské bible; v § 5. a v poznámkách výkladu, jež jsou tištěny kompresním písmem, bylo mi proti mé vůli citovati dle čísel žalmů v hebrejské bibli užívaných. Upozorňuji, že jméno Boží Jahve podáváno slovem *Hospodin*, El a Elōhîm jménem *Bůh*, Adōnâj překládáno *Pán*. Tečka samohlásková značky *chôlem* někdy v tisku odskočila a schází.

Na str. XLIII podána ukázka metrických soustav nejasně, poněvadž byly čárky, jimiž bylo označiti přízvuk a zdvih slabik, nahraženy nedokonale tečkami na jednotlivých hláskách, a i rozdělení nedobře provedeno. V přepisu by zněl řádek 17. této str.: Dle Ley-e: Amár nabál belíbbo én lohím | hišchítu hitʿíbu ʿlilá eṇ óse-ṭób ¦. Dle Grimme-a: Amár nabál belibbó | én ʿlohím hišchítu hitʿíbu ʿlilá | én—ʿose—ṭób ; u tohoto značí čárka zdvih. Eurythmii vykládá a o metrických soustavách bible soudí přehledně König v díle: Stilistik, Rhetorik, Poetik s. 305—360.

Řiditelství Dědictví sv. Prokopa vzdávám vřelé díky, že tento větší spis laskavě ve svůj náklad vzíti ráčilo. Tiskárně vyslovuji uznání za vzácnou péči, kterou novému hebrejskému písmu, složitějšímu tisku a veškeré úpravě tohoto díla tak ochotně věnovala. Svému příteli Šlechtovi na Šopce děkuji za přehlížení vývěsných archů.

Na Smíchově, na den památky Dušiček, 1900.

Spisovatel.

Přehled obsahu.

Úvod do knihy žalmů. (—LVIII).

		Stránka.
§ 1.	Název, pořad a rozdělení	IX
§ 2.	Obsah žalmů	XII
§ 3.	Nadpisy žalmů	XV
§ 4.	Spisovatelé a skladatelé žalmů	XVIII
§ 5.	Povaha žalmů udaná v jejich nadpisech	XXII
§ 6.	Doba, kdy byly žalmy psány a kdy byly sebrány	XXXI
§ 7.	Hebrejské znění a překlady žalmu	XXXVI
§ 8.	Žaltář v liturgii Israelitů	XL
§ 9.	Žalmy v křesťanské liturgii	XLIV
§ 10.	Důležitost žaltáře a jeho krása	XLVII
§ 11.	Výklady žalmů	L

Výklad posvátných žalmů . . . . . 1—1150 (cca).

V 1. díle	Kniha I.	od ž. 1.	do ž. 40.
	Kniha II.	od ž. 41.	do ž. 71.
V 2. díle	Kniha III.	od ž. 72.	do ž. 88.
	Kniha IV.	od ž. 89.	do ž. 105.
	Kniha V.	od ž. 106.	do ž. 150.

Přídavek 2. dílu.

Výklad 10 biblických chvalozpěvů breviáře.

Abecední ukazatel všech žalmů.

DÍL I.

ÚVOD A Ž. 1–71.

Úvod do knihy žalmů.

§ 1. Název, pořad a rozdělení.

Sbírku sto a padesáti posvátných písní nazývá sv. Jeroným ve své předmluvě k Sofroniovi společným jmenem »*žalmy*« a »*žaltář*«. Činí tak dle názvu, kterýž jim dává Nový Zákon (Luk. 20[42] Sk. 1[20]) slovy *βίβλος ψαλμῶν* (kniha žalmů), a který se nalézá v řeckém překladu, zvaném Septuaginta (LXX), kde celá sbírka pojmenována *ψαλμοί* (žalmy), v rukopise Alexandrinském *ψαλτήριον* (žaltář).

Ve Starém Zákoně nemá kniha žalmů žádného společného názvu; jednotlivé žalmy jsou označeny různými nadpisy, jako na př. chvála, prosba, píseň a p. Toliko v 2. knize Makkabejských nalézáme připomenuto, že shromáždil Nehemiáš mezi jinými též *τὰ τοῦ Δαυεὶδ* (Davidovy, roz. písně neb zpěvy), kterýmžto jménem byla v dobách Makkabejských bez pochyby celá sbírka žalmů míněna. V synagogách a v hebrejských rukopisech a ve vydáních sv. Písma zavedeno společné označení žalmů jménem סֵפֶר תְּהִלִּים *sefer-t*ᵉ*hillîm* (kniha chval, přen. chvalozpěvů), aneb krátce *t*ᵉ*hillîm*, aneb s aramejským zakončením *tillîn* תְּלִין. O tomto označení činí již Origenes zmínku, který je řecky přepisuje *Σεφαρθελλεὶμ* (sv. Jeroným *sephar tallim)*. Jednotné číslo תְּהִלָּה t*ᵉ*hillâ znamená v nadpisu hebr. Ž. 145[1] *chvalozpěv*, taktéž pravidelné množné č. תְּהִלּוֹת t*ᵉ*hillôth (Ex. 15[11] Ž. l. 21[4]); množné číslo se za-

končením mužského r. t'hillîm jest utvořeno dle řeckého *ψαλμοί* a neoznačuje obsah žalmů, ale spíše, k čemu se těch písní užívalo — totiž ku chvále Boží, k bohoslužbě.

Na konci ž. 72[20] jmenují se předcházející žalmy jménem תְּפִלּוֹת *t'fillôth* (modlitby, v řeck. *ὕμνοι* zpěvy); toto jméno se však obecně neujalo.

Řecké *ψαλμός* vyjadřuje význam hebr. jména מִזְמוֹר *mizmôr* a značí původně píseň, již pěli s průvodem strunového nástroje. Nástroj *ψαλτήριον* žaltář, hebr. נֵבֶל nébel (aram. nablâ), trojhranný, měl tvar loutny a byl opatřen desiti strunami; hráti na tento nástroj nazývali *ψάλλειν*, jež obdrželo pak i význam *pěti*, jako mělo *ψάλτης* význam hudce i pěvce. Žaltářem *ψαλτήριον* nazývána později celá kniha žalmů, kterou též jmenovali *žaltářem Davidovým*, *knihou Davidových žalmů*, poněvadž mnoho žalmů (nikoli většina jich, ale dle hebrej. nadpisů sedmdesát a tři ž.) Davidovi bylo přičítáno. *Ψάλτης* žaltářník *κατ' ἐξοχήν* jest jmenován David; žalmistou zovou skladatele žalmů.

Knihu žalmů čítají Hebreové ku třetí skupině sv. knih, k tak zvaným posvátným knihám כְּתוּבִים *k'thubîm* (písmům) též k'thūbē-haqqôdeš *Ἁγιόγραφα* jmenovaným; v hebr.-německých rukopisech a v našich hebr. biblích stojí žalmy na prvém místě k'thubîm, ve španělských rukopisech a v massoretských seznamech stojí před nimi knihy Paralipom. Spolu s knihou Job a Přísloví náleží Žalmy dle Hebreův k básnickým knihám, které byly odříkávány neb zpívány dle zvláštních přízvučných znamének, jež se od obyčejných massoretských přízvuků poněkud liší. Jinak lze vřaditi Žalmy ku poučným knihám.

Ve všech vydáních sv. Písem obsahuje kniha Ž. stejný počet písní, totiž 150. Řecký překlad má sice ještě 151. žalm, který jest zřejmě nadepsán *ἔξω τοῦ ἀριθμοῦ* (mimo, nad počet) a mylně připsán Davidovi. Jest tak zvaný pseudoepigraf a spolu apokryfní spis o vítězství Davidově nad Goliášem; dle 1. Kr. 16[1-13] a 17.

Řecká bible a dle této i latinská vydání neshodují se v číslování jednotlivých žalmů ve všem s vydáním

hebrejského znění. Jsou totiž v řecké bibli 9. a 10. žalm, pak ž. 114. a 115. (dle hebr. číslování) v jediný ž. sloučeny, a naproti tomu hebr. ž. 116. a 147. ve dva žalmy rozděleny. Tím se arci shodují v celkovém počtu 150 ž., též v číslování ž. od 1—8. a od 148—150. ž., avšak desátým ž. počínaje jest každý žalm hebr. bible o jedno číslo výše uveden než týž ž. bible řecké neb latinské až včetně do ž. 147. Patrno, že se neshoduje v ž. 9. a 113., v 116. a v 147. ž. počítání veršů.

Pozn. Ž. 9. a 10. byly, jak nám abecední jejich seřadění dosvědčuje, již původně spojeny; podobně snad i ž. 41. a 42. (uvádíme z pravidla čísla latinské bible, není-li jinak poznamenáno). Dříve bývaly též 1. a 2. žalm spojovány v jediný, proto mohl uvésti sv. Pavel slova 2. žalmu 7. verše: »Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tě« slovy: *ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ* (jako by v žalmu 1. to bylo řečeno). Talmud čítá na některých místech pouze 147 ž., poněvadž stahuje 1. a 2., 42. a 43., 116. a 117. ž.; žalm 13. jest v ž. 52. opakován, 39[14-18] v 69., 56[8-12] a 59[6-14] v 107.

Žaltář jest rozdělen v hebr. biblích na patero knih: 1—41, 42—72, 73—89, 90—106, 107—150. Na konci každé této knihy nalézá se přidána doxologie (Veleben buď Jahve . . .) a dvojí *Amen γένοιτο* (staniž se); 150. ž. této doxologie nemá, poněvadž obsahuje sám chválu Boží, ale končí slovem: Alleluja (chvalte Jahve!). Liturgická doxologie svědčí, že byly jednotlivé knihy Ž. určeny k veřejné bohoslužbě. Rozdělení to jest prastaré, poněvadž bylo již řeckým překladatelům (LXX), též spisovatelům Hippolytovi, Origenovi, Eusebiovi a jiným, známo. Ku konci II. knihy nalézáme přidána slova: »Končí modlitby Davida, syna Isai,« ačkoliv se ještě v následující III. a V. knize několik žalmů Davidových naskýtá. Příčina toho rozdělení není známa; snad učinili tak Hebreové proto, aby přizpůsobili knihu Žalmů rozdělení Mojžíšovy knihy, Pentateuchu, který byl taktéž od nejstarších dob v patero knih rozdělován. Tak aspoň přiznává Midrâš k ž. 1[1] הַתּוֹרָה (dle thory) a Hippolyt: *ὥστε εἶναι καὶ αὐτὸ ἄλλην πεντάτευχον.*

Pozn. Někteří pokoušeli se děliti žaltář ve tři stejné

díly po padesáti žalmech, a snažili se dokazovati, že ty posvátné písně jednotlivých dílů svým obsahem odpovídají trojímu stavu věrného lidu: totiž stavu kajicnosti, spravedlnosti a věčné slávy. Obsah Ž. se však tomuto rozdělení příčí. Ž. dělíme ve skupiny dle původu a dle obsahu jejich. V ruské církvi dělí žaltář ve 20 kathism a každou kathismu na tři slávy; po každé z nich jest pěno trojí alleluja.

§ 2. Obsah žalmů.

Žaltář jest sbírka různých písní, v nichž se projevuje zbožný cit věrných Israelitů Starého Zákona. Nemají jednoho původce, ani nejsou složeny v jedné době, a proto jest jejich obsah různý. Žalmista obrací se vždy nejprve k Bohu, a proto nalézáme ve 133 žalmech již v prvém neb v druhém verši jméno Boha; pak mluví buď o svých osobních věcech aneb mluví jmenem veškerého věrného lidu, líčí svou důvěru v Boha a prosí o pomoc, uznává svou slabost a nedostatečnost a hříšnost, a prosí o milosrdenství a slitování. Všeobecně lze říci, že jedna část žalmů mluví o Bohu a božských věcech bez ohledu na osobní poměry žalmisty, kdežto zase v jiných žalmech mluví se o Bohu s ohledem na nějakou událost neb na okolnosti a osobní poměry.

Jinak roztřiďujeme jednotlivé žalmy dle užšího obsahu jich a rozeznáváme:

1. zpěvy, v kterých žalmista Boha a věci Boží (vlastnosti a díla) velebí a oslavuje — jsouť to žalmy *chvály a díků*;

2. žalmy, v nichž Boha o přispění a o pomoc v soukromém neb v obecném nebezpečí prosí — ž. *prosebné*; žalmy, v nichž si žalmista naříká a stěžuje do svého neštěstí; tyto obsahují spolu výraz důvěry v milosrdenství a v pomoc Boží — jsou tedy *elegické* a spolu i potěšitelné neb ž. *útěchy*.

Mezi ž. prosebnými můžeme rozeznávati ž. *kajicí*, v nichž želí duše spáchaných hříchů, a *zaklínací* ž., v nichž svatý pěvec ukazuje na nespravedlnost svých nepřátel a

nepřátel Božích a prosí, aby stihly je za to tresty a pohromy, které již také předvídá.

3. Ž. *poučné* obsahují mravná naučení, vypisují osud spravedlivých a nespravedlivých, a vybízejí, by se každý bál Boha a zachovával Jeho zákon.

4. Ž. *historické*, kteréž vypisují prozřetelnost, lásku a dobrotivost Boží, jak se ukazovala v dějinách israelského národa, a napomínají ku zachovávání B. zákona.

5. Ž. *prorocké*; předmětem proroctví jest očekávaný Messiáš a proto zveme ty žalmy *messianskými*. V některých mluví bezprostředně o Messiáši a o jeho království, jiné se odnášejí bezprostředně k Davidovi neb k jiné osobě historické St. Z., která jest obrazem Messiáše, a lze je proto vykládati též o Messiáši samém; prvé žalmy jmenujeme *výhradně messianské*, druhé jsou *obrazně messianskými*.

Toto rozdělení jest odůvodněno jednak obsahem, jednak i účelem jednotlivých žalmů. Připomínáme však, že jest obsah některých žalmů rozmanitý, takže by je bylo lze zařaditi do více z oněch jmenovaných tříd.

Pozn. Chválu Božské prozřetelnosti obsahují žalmy: 22, 33, 34, 90, 99, 102, 106, 116, 120, 144, 145; vlastnosti Boží velebí ž. 8, 18, 23, 28, 32, 46, 49, 64, 65, 75, 76, 92, 94—96, 98, 103, 110, 112—115, 133, 138, 147, 148, 150. Díkůvzdání za milosti jednotlivci prokázané jest obsaženo v ž. 9, 17, 21, 29, 33, 39, 74, 102, 107, 115, 117, 137, 143, za milosti lidem vůbec neb národu prokázané v ž. 45, 47, 64, 65, 67, 75, 80, 84, 97, 104, 123, 125, 128, 134, 135, 149.

Prosebných žalmů jest velký počet; žalmista jest ve velkém soužení a volá k Bohu v ž. 4, 5, 10, 27, 40, 43, 54, 58, 59, 63, 69, 73, 78, 79, 82, 88, 93, 101, 108, 119, 128, 136, 139, 140, 142. Některé z nich jsou složeny, když veškerý lid byl stížen pohromou neb soužením. Důvěra v pomoc Boží zejména vyniká v ž. 4, 10, 23, 31, 41, 62, 63, 64, 75, 77, 91, 120, 131.

Žalmů *kajících* zvykem Církve čítáme ode dávna sedmero: 6, 31, 37, 50, 101, 129, 142, ač bychom sem mohli připsati obsahem i ž. 24, 38, 129 a j.

K *zaklínacím* ž. (imprecatorii vel exsecratorii psalmi) náleží ž. 34, 51, 53, 54, 57, 58, 67, 108, 136. Světec předvídá v těchto písních pád a trest hříšníků a nepřátel, on

si toho i přeje a prosí, aby Boží pomstě dán byl volný průchod a aby spravedlnost zvítězila nad nepravostí.

Chceme-li posuzovati tyto city, dlužno na zřeteli míti rozdíl mezi Starým a Novým Zákonem, který se jeví též v tom, jak přijímáno bezpráví a jak jednáno s nepřátely. Sám Spasitel dí, že Starý Zákon odvety byl nižší, méně dokonalý Zákona Nového, který žádá a poroučí lásku (Mat. $5^{43.\ 44}$). Ona zaklínání neb přání zla a pohromy nejsou výrazem osobní msty neb nepřátelství, ale projevuje se jimi nenávist a nelibost, kterou chová žalmista proti nepravosti, proti hříchu a nespravedlivosti; týž si přeje, aby Bůh přímo zakročil a spravedlnost obnovil. Vždyť i St. Z. poroučí lásku k bližnímu vůbec (Ex. 23^{4}, Lev. $19^{18.\ 34}$, Přísl. 24^{17}, 25^{21}, Job 31^{29}), tedy i lásku k nepřátelům.

Prosba za trest hříšníků vychází z citu lásky k Bohu, vládci Israele, a lze si při ní přimysliti i podmínku: neobrátí-li se hříšníci, ať stane se jim .... Sv. Tomáš praví, že lze tato zaklínání rozuměti a) jako předpovědění; b) jako přání, které však nechce přímo trest člověka, ale odnáší se ku spravedlnosti trestajícího; c) jako přání, aby vina byla odstraněna. I na jiných místech imperativ dlužno vyložiti budoucím časem.

K poučným žalmům můžeme čítati ž. 1, 110, 111, 118, 124, 126 a 127; též 38, 48, 89 (o marnosti života), 81, 100.

Historického obsahu jsou hlavně 77, 104, 105, ale též 80, 93, 94, 98, 113, 134, 135, 149.

Messianské žalmy. Slova žalmů jsou uváděna v Novém Zákoně velmi často (116 ze 283 citátů pochází z knihy žalmů), některé žalmy zřejmě vykládány v N. Z. o Messiáši; jsouť to zejména ž. 2, 8, 15, 18, 21, 34, 39, 40, 44, 67, 68, 71, 77, 96, 101, 108, 109, 116, 117. Z těch jsou výlučně messianskými jediné 2, 15, 21, 44, 68, 71, 109. Tyto uvedené žalmy i sv. Církev souhlasně messianskými zove. Vykladatelové bible jmenují ještě celou řadu messianských ž., v nichž jen některé věty a někdy jen v obrazném aneb v přeneseném smyslu o Mессiáši lze vykládati; jako na př. ž. 3, 4, 5, 10, 14, 16, 17, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 46, 48, 53—56, 69, 70, 76, 95, 97, 106, 113, 119, 138—142 a j.

O Kristově církvi lze vykládati ž. 45, 47, 78, 79, 86, 121, 126, 147.

Že jsou některé žalmy prorockými a sice messianskými, to vysvitá z toho, a) že je tak vykládá N. Z. (jako

Luk. 20^{42} 24^{44}; Sk. ap. 13^{33}); b) že je tak vykládali židé i křesťané; c) že jich není možno o jiné osobě vykládati; d) že podobné (parallelní) výroky jiných míst též o Messiáši mluví.

Pozn. Jiné rozdělení dle obsahu ž. uvádí Hengstenberg:

1. žalmy, vycházející z radostného nadšení; chvála B., oslava jeho velebnosti a dobroty —
2. žalmy, pochodící ze zarmoucené nálady; nářek —
3. žalmy, pochodící z rozjímajícího, klidného ducha.

Jinak dělí Wildeboer: 1. Ž. přírody (8, 18, 103), 2. historické, 3. královské (2, 19, 20, 44, 71, 109), 4. poutní písně (119—133), 5. mravní básně (1, 118, 138), 6. chvalozpěvy, 7. modlitby a truchlivé písně (3—7, 8, 9, 21, 101, 139—142), 8. písně válečné (23^{b} 67).

§ 3. Nadpisy žalmů.

Žalmy mají rozličné původce: to dokazuje nám již různý sloh, rozličný způsob spracování. Spolu poznáváme z obsahu některých žalmů, že nebyly psány všechny v jedné době; jedny byly složeny, když stál chrám a když byl Israel ještě v držení své země, jiné prozrazují nám, že jest Israel všeho zbaven a rozptýlen, že tedy není více ve své zemi.

V řeckém překladu LXX i v latinské Vulgatě mají všechny žalmy, vyjímajíc dva prvé zpěvy, nějaký nadpis. V nadpisech těch jest udán skladatel žalmu, někdy i okolnost, za které byl žalm onen složen neb na niž zpěv poukazuje; jindy naznačen v nadpise způsob, jakým jest žalm zpívati, aneb jak ho při veřejné bohoslužbě užíváno bylo. Obyčejně jsou tyto nadpisy kratičké (jako: Alleluja); nejdelší a nejobšírnější jest před ž. 59. Jest však otázka, zdali byly ony zpěvy — jež mají nadpisy — již pisatelem samým nadpisem opatřeny, aneb zda nadpis teprve v pozdější době na začátku žalmu položen? Přídavek tento mohl se státi na základě věrohodného podání o původu žalmu, mohl snad býti ale též libovolný?

Již ta okolnost, že jest v hebrejském znění jen 116

žalmu nadpisy opatřeno, (ostatní 34 ž. bez nadpisů jmenují יְתוֹמִים aneb aram. יְתוֹמַיָּא, totiž מְזַמְּרַיָּא »osiřelé žalmy«,*) že není u nich původce »otec« jmenován, nutí nás k bedlivějšímu zkoumání těch nadpisů.

Theodor z Mopsvestie vyslovil prvý pochybnost o tom, že by mohly nadpisy žalmů pocházeti od skladatelů samých; snad proto nahražena ona udání v starém syrském překladě jednoduchým udáním obsahu, jak ho Theodor neb Origenes aneb Eusebius poznamenali. Ostatně nebylo však pochybováno o věrohodnosti a pravosti žalmových nadpisů až teprve v 18. století. Někteří kritikové popírali buď jich původnost a věrohodnost, aneb jich stáří.

Zda by byly nadpisy *původními*, zda by totiž pocházely od skladatelů žalmů samých, o tom promluviti dlužno při každém jednotlivém žalmu zvláště; tam bude lze dokázati aspoň velkou pravděpodobnost, že pochází některé nadpisy původně od spisovatelů samých. U mnohých žalmů se zdá, že jim byl dán nadpis a připsáno jméno skladatele pozdějším spisovatelem a pořadatelem žalmové sbírky, ale na základě věrohodného podání. K tomuto úsudku vede nás okolnost, že jsou žalmové nadpisy již velmi staré. To dokazuje nám řecký překlad LXX, který snad pochází z počátku druhého století př. K., a který ty nadpisy skorem u všech písní má. Řečtí překladatelé, kterým nikdo obecnou věrnost v překladu nepopírá, nalezli takové nadpisy již ve starším hebrejském žaltáři, z něhož překlad svůj pořádali. U jednotlivých žalmů dokážeme, že obsahovaly jejich hebrejské předlohy (nadpisy) v době překladu LXX zastaralá slova, jimž řečtí překladatelé více nerozuměli, a které nám proto nejasně, ano nesrozumitelně podali. Udání sestávalo někdy z jediného slova, jak snadno mohl význam toho slůvka vymizeti, když ho ani věta, ani obsah žalmu nenaznačoval

*) Jsou to dle hebr. čítání žalmy: 1. 2. 10. 33. 43, 71, 91. 93—97. 99, 104—107, 111—119. 135—137.

a uchovati nemohl! Kdyby byl v pozdější době nějaký pořadatel žaltáře nadpisy přidával, byl by tak učinil zajisté v jakémsi pořádku a systematicky, a byl by k tomu vybral jasnějších a srozumitelnějších slov; tyto *nadpisy* by se pak byly snáze v stejném znění udržely v opisech i v překladech. Když ale nalézáme v různých překladech (řeckých na př.) různé nadpisy při témž žalmu, jest i tato okolnost dokladem pro veliké stáří oněch nadpisů vůbec.

My chceme jednotlivé nadpisy při výkladu žalmů zkoumati a stanoviti, které z nich jsou kriticky jistými, a které by byly pro různé znění neb z jiných příčin pochybnými. Jako o bib'ickém textu vůbec, tak může kritika o nadpisech dokázati jedině, že jsou staré, snad i původní, a že zasluhují proto tolik víry, jako znění žalmů samo.

Vždyť nebyly nadpisy dávány toliko žalmům, nalézáme je i při jiných zpěvech v biblí obsažených; jako v dějepisných knihách 2. Kr. $1^{17.\ 18}$, 22^{1} 23^{1}, ano již v Exod. 15^{1}, Deut. 31^{30} 33^{1}, Jud. 5^{1}, i při proroctvích (též před písní Hab. 3^{1}), v knize Přísloví a v Písni Šalomounově. Proč nejsou nadpisy u všech žalmů, příčiny toho neznáme; kdyby byl pozdější sběratel žalmů sám nadpisy vymýšlel, zajisté by je byl přiložil ku všem žalmům, a mohl je snadno připsati velikým, svatým mužům a prorokům staré doby. Mohlo se i státi, že opisovatelé některé z nadpisů přehlédli, vynechali, a že tak zůstaly tyto žalmy bezejmennými.

Přímým důkazem pravosti nadpisů jest ta okolnost, že se nalézaly v bibli již v nejstarší době, v původním znění i v překladech. Ostatní uvedené důvody a doklady jsou sice jen nepřímými, avšak zda mají nepřímé důvody a pochybnosti těch, kteří nadpisy zavrhují, větší váhy a ceny?

Po Theodoru z Mopsvestie nečinil nikdo námitek proti pravosti žalmových nadpisů; Theodor jim odpíral víry, jak se dle poznámky Theodoretovy zdá, proto, že některé z nich nemohl z řeckého znění vhodně vysvětliti. Roku

1767 obnovil tuto pochybnost Vogel spisem: Inscriptiones psalmorum serius demum additas videri«, a od té doby nejen rationalisté, ale i mnozí jiní vážní vykladatelé písma opakují a přidávají námitek proti pravosti nadpisů čelících.

Namítají, proč se v nadpisech objevují jedině jména starších autorů, hlavně Davida, a proč nemají žalmy z pozdějších dob jmen skladatele, kterého přec bylo lze snáze znáti a připsati? Tato okolnost mluví ale spíše ve prospěch pravosti, že se jen některá a jen stará jména zachovala; kdybychom nalezli při všech písní nadpisy neznámých autorů, tenkráte by pravost jich byla pochybnou.

Jsou-li některá znění nadpisů chybná a snad zkomolená, neodpovídají-li obsahu žalmu, pak by nastala povinnost, je tím pilněji a důkladněji, kriticky prozkoumati, nežli je přijmeme neb zavrhneme; avšak několik textových chyb nedává nám nikterak práva, hned všechny nadpisy nepravými prohlásiti a je zavrhovati.

Nadpisy, které v hebrejském znění a v nejstarších překladech spolu souhlasí, dlužno tak v úctě míti, jako všechny jiné části sv. písma; neshodují-li se, třeba pravou a dobrou kritikou o jich pravosti rozhodnouti. Nemáť hebrejské znění ve všem a vždy plné víry a přednosti před řeckým a latinským překladem; neboť nynější hebrejské, massoretské znění, jak se všeobecně za to má, vyšlo z nějakého jediného exempláře hebrejského textu druhého neb třetího století po Kristu. Proto jest v něm poměrně málo různých čtení, a jest v té formě novějším než řecký překlad.

§ 4. Spisovatelé a skladatelé žalmů.

Pozdější Israelité připisovali dle jednoho místa Talmudu (Tr. Pesakim f. 10.) všechny žalmy Davidovi, dle jiného místa (Baba bathra f. 14.) rozeznávali deset skladatelů žaltáře.

Sv. Otcové se v tom neshodují: někteří tvrdili, že

dlužno všechny žalmy Davidovými jmenovati.*) Sv. Ambrož a sv. Augustin míní, že ostatní jména označují jen zpěváky, jimž byly žalmy odevzdány; nepovšímli si toho, že Mojžíše a Šalomouna, jichž jména se v nadpisech též vyskytují, nelze nikterak čítati ku zpěvákům. Jiní uznávali, že mají žalmy více skladatelů; sv. Hilar připomíná, že jest »absurdum *Psalmos David* cognominare, quum tot auctores eorum ipsis inscriptionibus edantur«. Podobného náhledu byl i sv. Jeroným a nyní lze říci, že se stal všeobecným. Na církevním sněmu v Tridentě byly v návrhu o sbírce svatých knih žalmové písně zahrnuty jménem: »Psalmi Davidis«, poněvadž je již před tím florencký sněm tak nazval. Shromáždění otcové změnili však ten název svým rozhodnutím v »Psalterium Davidicum«, aby se nezdálo, že prohlašují Davida jediným skladatelem. Davidicum ponechali, poněvadž »a potiori fit denominatio«, a David jest skladatelem jmenován při velké části žalmů.

Různé skladatele dokazují nadpisy, též sloh, obsah žalmů, který jedná někdy o věcech, jež se udály po Davidovi, a slova 2. knihy Paral. 29[30]: »A přikázali Ezechiáš a knížata levitům, aby chválili Hospodina řečmi *Davida* a *Asafa* vidoucího (proroka)«; uvádí dvě jména skladatelů.

Jména spisovatelů uvedena jsou v hebr. předložkou לְ auctoris (לִשְׁלֹמֹה לְדָוִד); דוד znamená »Davidův« (totiž žalm) a nelze zde לְ jinak překládati, než jak je překládáme i u Hab. 3[1] Ž. 89[1] 17[1] 35[1]. Skladately nalézáme jmenovány:

1. *Mojžíše* při ž. 89. (hebr. 90.); tradice v tom souhlasí s nadpisem.

2. *Davida* krále. V hebrejském znění žalmu připsáno Davidovi 73 žalmů, v aram. 70, v řeckém znění dle A (Alexandrinského rukopisu) 84, v syrském překladu 86, ve Vulgatě latinské 85 ž. Nejvíce žalmů připsáno Davidovi v 1. knize (ze 40 ž. totiž 37), v 2. knize

*) Theodor z Mopsvestie považoval též Davida za jediného skladatele všech žalmů. Ψαλμοὶ Δαυὶδ jmenovali Řekové celou sbírku; prostě „David" zvali ji v ethiopské a v syrské církvi, jako 2 Mak. 2[13] τοῦ Δαυὶδ a u Mat. 22[45], Sk. ap. 4[25] a j. Δαυὶδ.

ze všech 31 ž. 18 D., v 3. kn. ze 17 toliko 1, ve 4. kn. ze 17 pouze 2 (v řeckém 11), v 5. kn. z 45 ž. 15 (řecký 14). Nalézáme dle toho 69 žalmů, které nesou jak v původním znění, tak i v nejstarších překladech shodně Davidovo jméno; čtyři žalmy, které nad ten počet hebr. znění Davidovi ještě připisuje, jsou týmž nadpisem opatřeny aspoň v některých překladech důležitějších, a mohou jej dle obsahu i dle způsobu vyjádření původcem míti. U ostatních, které nesou Davidovo jméno jen v některých překladech, dlužno jednotlivě zkoumati, zdali může býti ten nadpis pravým, a je-li nějakým svědectvím potvrzen (jako na př. 2. žalm, který uvádějí Sk. ap. slovy: Jenž jsi řekl ústy otce našeho Davida: »Proč bouří se národové, nač obmýšlejí lidé věci marné?«).

Jako kladli jiní před své písně svá jména, jako dávají arabští básníci před své písně slovo *řekl* (qâla) a své jméno, tak mohl učiniti i David, aneb tak připsáno o něco později na základě tradice, která tu píseň jako Davidovu chovala.

Pozn. Dle podvržené knihy »O žaltáři, jak ho napsal David car« šeptal anděl slova žalmů Davidovi do ucha; ten jich napsal 365. Byly skryty v moři, pak jich nalezeno toliko 153.

3. *Šalomoun* jest jmenován skladatelem žalmů 71. a 126. v hebr., v aram. a v latinské bibli. Řecký překlad má toliko při 71. nadpis *Εἰς Σαλομών*, při 126. jména toho není.

4. *Asaf*, לְאָסָף jmenován všemi texty skladatelem ž. 49. (z 2. knihy) a ž. 72—82. (z 3. knihy), tedy dvanáctera písní.

Jméno Asafovo vyskytuje se v 1. Paral. 6^{24} 15^{17} 16^{5} a j. Neh. 12^{46}; týž byl správcem chrámových pěvců za Davidovy doby a požíval tak dobré pověsti, že mu přidán název »*vidoucí*«, jako prorokům. V 2. Paral. 29^{30} jsou Asafovy písně jmenovány spolu s písněmi Davida, neboť »Ezechiáš přikázal, aby chválili Hospodina řečmi (slovy) Davida a Asafa vidoucího«. Obsah některých žalmů z těch, které jsou Asafovi připsány, nehodí se však do

Davidovy doby; ž. 75. jest dle řeck. a lat. složen »k Assyrským« a náležel by spíše do doby Ezechiášovy, ž. 73. a 78. jsou zase psány v době, kdy byl jerusalémský chrám zbořen. Proto míníme, že byli skladateli těch žalmů spíše potomci Asafovi, kteří náleželi k levitské rodině chrámových pěvců: בְּנֵי אָסָף (2. Par. 20^{14}, Esdr. 2^{41} 3^{10}, Neh. 7^{44} 11^{22}); slovo בני v nadpisech jednoduše vynecháno.

Jiní vykladatelé míní, že žaltář povstal z více sbírek písní; jedna část jich byla ve sbírce, kterou učinil David, neb které bylo dáno později jeho jméno, jiné náležely ku sbírce žalmů synů Asafa, jiné ku sbírce synů Qorach לִבְנֵי קֹרַח, kterou sebrali neb kterou chovali synové Qorach; pro tento výklad nemáme ve sv. Písmě žádné analogie.

5. *Heman* Ezrachita jest jmenován skladatelem ž. 87. v hebr. znění i v překladech (vyj. syrský). Heman (Eman) byl snad ze synů Qoracha, kteří jsou v témž nadpise spolu jmenováni. V knize 1. Paral. 6^{18} i 2. Paral. 35^{15} jest jmenován Heman mezi představenými hudby z levitského rodu Qahatitů vedle Asafa a Jeduthuna a přidán jemu též název »vidoucí«. Ezrachitou by se jmenoval buď po otci neb nějakém neznámém předku svém, aneb po své otčině.

6. *Ethan* Ezrachita (1. Paral. 15^{17} 6^{44} i 2. Par. 35^{15}) taktéž »vidoucí« složil ž. 88. Dle uvedených míst byl i Ethan levitou, představeným posvátné hudby v době krále Davida; Jeduthun byl buď jeho nástupcem, aneb jest to druhé jméno téže osoby, totiž Ethana. Ještě na jiném místě (3. Kr. 4^{31}) jsou jmenováni Ethan Ezrachita, Eman a Chalkol a Dorda, synové Mahola, a chválena jejich moudrost; tito mužové pocházejí však z Judova rodu a dlužno je proto lišiti od stejně jmenovaných pěvců žalmů.

7. *Synům Qorach* לִבְנֵי קֹרַח připisuje se všeobecně deset žalmů: 41, 43—48, 83, 84, 86. V nadpisu ž. 87. jsou jmenováni před Hemanem, řecký překlad jmenuje v ž. 41, 44—48 spolu i Davida skladatelem, syrský překlad uvádí jméno Davidovo v ž. 45. Kore učinil na poušti vzpouru

proti Mojžíšovi a proti Aronovi a zhynul trestem Božím; země ho pohltila. Jeho potomci stali se strážci předsíně svatostánku a správci pěvců za doby krále Davida. 2. kniha Paral. 20[19] jmenuje Qorachitské pěvce ještě za krále Josafata, Neh. 11[19] činí o těch levitech zmínku a praví, že byli strážci chrámové brány. Nadpis לבני קרח můžeme analogicky vysvětlovati tak, že byly ony žalmy složeny jednotlivci z rodu Qorachitů. Tím není nikterak určena doba, v níž byly sepsány; některé z nich jsou, jak obsah nasvědčuje, složeny teprve v době babylonského stěhování, aneb snad i po něm.

Ž. 42. souvisí úzce s předchozím ž. 41. a ačkoliv není synům Kore připsán, přec lze pro onu souvislost Qorachity skladateli jeho považovati.

Aramejský a syrský překlad poznamenávají při 43. a 44. ž., že by byly z doby Mojžíšovy; tyto poznámky žádné víry nezasluhují.

Pozn. Aram. překlad připisuje ž. 88. Abrahamovi; ž. 136. (»Na řekách Babylonu, tam jsme sedávali«) jest dle nadpisu v řeckém, lat. i syr. překladu připsán Davidovi, ač pochází teprve z doby mnohem pozdější a líčí stesky Israele v zemi babylonské. Lat. překlad a některé opisy řecké přidaly k tomu ještě jméno proroka Jeremiáše; podobně nalézáme ve Vulgatě při ž. 111. a 145., v řeckém překl. (LXX) při ž. 145—148., v syrském při 145—147 vedle Davidova jména ještě jména proroků *Aggea* a *Zachariáše*. Přídavky tyto pochází patrně z doby pozdější, spisovatel chtěl jimi snad dle obsahu naznačiti dobu, v které žalmy ty složeny býti mohly.

§ 5. Povaha žalmů udaná v jejich nadpisech.

Nadpisy žalmů ukazují buď 1. povahu jednotlivých písní, aneb udávají jejich obsah; někdy označují 2. skladatele aneb snad jméno toho, do jehož sbírky byl žalm vřaděn: 3. okolnost, v níž byl žalm psán, aneb k níž se

nese, jest někdy v nadpisech též poznamenána, i 4. liturgické a hudební poznámky se tu nacházejí.

Některé poznámky uvedeny jsou jednotlivě, jindy jest jich více pospolu udáno.

1. *Povahu a obsah písní* udávají různá jména, jimiž píseň v nadpisech žalmů pojmenována byla.

Žalm מִזְמוֹר jest všeobecné jméno, tak jako též שִׁיר *píseň*. Mizmōr nalézáme na začátku 57 žalmů; obyčejně předchází neb následuje též jméno skladatele, po výtce jméno Davidovo. Sloveso, od něhož dlužno mizmōr odvozovati, nalézá se v žaltáři dosti často (7[17] 47[6. 7] 149[3] hebr.), v ostatních knihách (Soud. 5[3] Is. 12[5] — 2 Kr. 22[50], 1 Par. 16[9]) jen zřídka, a znamená זָמַר ass. *zamâru* (též: odříznouti, odděliti) *hráti* na nějaký hudební nástroj, i spolu *zpívati*; זֶמֶר aram. u Dan. 3[5. 6] značí vůbec *hudbu*. Mizmōr značí tedy píseň, jež byla z pravidla při nějakém hudebním nástroji zpívána. Šīr má obecnější význam, vyskytuje se ve 30 nadpisech, někdy před mizmōr (48, 66, 83, 108), někdy za tím (30, 67, 68 a j.), a značívá též světské písně (Gen. 31[27] 3 Kr. 4[32] Neh. 12[27. 36]). Někdy jest jedno jméno od druhého odděleno (ž. 65, 75, 76); dle toho by takový žalm mohl míti dva názvy, jež se snad jen hudebním pojmenováním od sebe lišily. V aram. značí sloveso z'mar zvláště hudbu na flétnu. Žalmy שיר nadepsané jsou sborové zpěvy, snad i kolové písně (Zenner).

Mikhtām מִכְתָּם (v ž. 16. a 55–60) jest nejasné hudební pojmenování, jež nalézáme v nadpisech šesti žalmů, kde jest též jméno Davidovo. Již výklad 1. LXX slovem *στηλογραφία* neb *εἰς στηλογραφίαν* — *nadpis* neb jako nadpis (nadpisem) jest nedostatečným. Aram. vykládal: *Výborný nápis* neb spis, dle čehož Delitzsch mínil, že byla taková píseň epigrammatem. 2. Mylně vykládali Aqila, Symmach a Jar. slovo mikhtām o Davidovi »pokorný a upřímný« — »bezúhonný« (תָּם a כָּתַם). 3. S ohledem na vznešený obsah, jako »zlatá rčení« (*χρυσᾶ ἔπη*) Pythagorova, a proto, že כָּתָם znamená zlato (ryzí), tolik co »zlatá píseň.« 4. po arab. katama, ass. katâmu: »tajemství« neb »píseň tajem-

ného, hlubokého obsahu«, aneb též: »úkryt«, píseň úkrytu (u Boha), ochrany.

Maskîl מַשְׂכִּיל LXX *συνέσεως* neb *εἰς σύνεσιν* (u ž. 32. 42. 44. 52—55. 74. 78. 88. 89. 142 h.) značí dle významu, jaký má slovo משכיל v ž. 47[8], píseň určitého druhu; po řeckém překladu a po aram. výkladu שכלא טבא, lat. eruditionis (44[1], eruditio 142[1]) ukazoval by tento název účel písně: vzdělávací píseň, *poučná báseň*. Jindy považují Aq. a Jar. משכיל jako přídavné jméno k דוד a překládají je méně správně: Davida vzdělaného, *učeného* (doctissimi); משכיל bývá zajisté přívlastkem osob, významem: *rozumný*, znalý, ale skladatel žalmů nemohl sám sebe tak poznamenati. Jinak vykládá Delitzsch po nepřechodném významu tvaru הַשְׂכִּיל *rozjímání*, jiní po arab. *vázaná řeč, báseň* — obé nevhodně. Poučnými v širším smyslu slova jsou arciť všechny žalmy, v užším významu ze žalmů משכיל nadepsaných toliko 32. a 78.

Šiggājôn שִׁגָּיוֹן v ž. 7. LXX *ψαλμός* značí snad druh písně; sv. Jar. překládá jako שְׁגִיאוֹת pro ignoratione, o nevědomosti (o přestupcích Davida).

T°hillâ תְּהִלָּה v ž. 145*) značí *chvalozpěv*, jako řecké *ὕμνος* (v LXX *αἴνεσις*, Aq. *ὕμνησις*).

T°fillâ תְּפִלָּה *modlitba* při ž. 90. a 102; spolu s משכיל při ž. 142. Verš 20. ž. 72. označuje předcházející žalmy jménem תְּפִלּוֹת, jež LXX proti ostatním překladům vysvětluje slovem *οἱ ὕμνοι*.

לְלַמֵּד v ž. 60. *εἰς διδαχήν* k učení; snad se tomu mládež učila na paměť.

2. O nadpisech, jež udávají *jména skladatelů*, pojednáno v § 4.

3. Okolnosti, v nichž byl žalm sepsán, aneb ony, k nimž se svým obsahem nese, udány v několika jiných nadpisech, jež budou na svých místech vysvětleny (3. 7. 18. 30, 34, 51, 52, 54, 56, 57, 59, 60, 63, 142.).

4. Mnohé, většinou nejasné nadpisy můžeme vykládati o *hudebních* a *liturgických* (bohoslužebných) *poznámkách*. Nejisto zůstává, zda pocházejí tyto poznámky od básníka skladatele, aneb zda byly teprve později přidány, když nabyla píseň určitého místa v chrámové bohoslužbě. Někdy zůstává pochybným, je-li nadpisem udán nápěv žalmu aneb snad nástroj, kterým má býti zpěv provázen.

*) V tomto § uvádíme čísla ž. dle hebr. bible.

אֶל־הַנְּחִילוֹת v ž. 5.; הנחילות četli překladatelé buď הַנְּחָלָה LXX *ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης* pro dědictví, aneb jako Aq. Sym. Jar. pro haereditatibus הַנְּחָלוֹת. Toto הנחילות by mohl býti začátek písně, dle níž by ž. 5. byl zpíván; אֶל by mělo význam עַל *po, dle*. Častěji spojují toto jméno s חָלִיל (píšťala, flétna) a odvozují נְחָבָה od חלל (provrtati — roura *αὐλὸς*) ve smyslu: k flétnám, s flétnami bylo by pěti žalm 5. Flétna se jmenuje חָלִיל a jest jisto, že se jí užívalo při bohoslužbě (Is. 30[29]); podivno však jest, že žádný starý překlad o flétnách se nezmiňuje, a že by zde bylo užito zvláštního pojmenování na m. obvyklého חֲלִילִים.

אֶל־שֹׁשַׁנִּים v ž. 80.; podobně עַל־שֹׁשַׁנִּים v ž. 45., 69., a עַל־שׁוֹשַׁן עֵדוּת v ž. 60. U Jar. přeloženo *pro liliis testimonii, o liliích svědectví* (zákona B.); proti tomu jest však massoretské označení v 80. Aben Ezra mínil, že tím označen začátek písně, jejíž nápěvem bylo i tento žalm zpívati. U Řeků se nazýval jeden způsob tance *κρίνον* (lilie); žalmy s nadpisem אל־ששנים jsou vesměs sborové zpěvy, mohl býti nadpisem naznačen též zvláštní druh kola, tance, který při zpěvu toho žalmu byl prováděn. R. Šalomo Jarchi jmenoval *liliemi* jakýsi nástroj o šesti שֵׁשׁ strunách. Jiní vykládali: *jako lilie jest svědectví*, t. j. zákon B. Řecký překlad LXX má při 80. ž. *o těch, kteří mění svědectví* (v 60. čte na m. עדות slovo עוֹד *ještě ἔτι*), tedy שֹׁשַׁנִּים od slovesa שנה. Připojené עדות může souviseti s arab. ʿîd svátek, slavnost, neb sʿâde zvyk, obřad, neb sʿaud loutna.

אַל־תַּשְׁחֵת v ž. 57, 58, 59, 75. *μὴ διαφθείρῃς* ut non disperdas — ať nerozptýlíš (totiž Davida pokorného nezničíš). Dle výkladu Sym. při ž. 57. *περὶ τοῦ, μὴ διαφθείρῃς* jest tím označen začátek písně, jejíž nápěv byl vzorem zpěvu tohoto žalmu. Ovšem že pak třeba položiti před tento nadpis ještě עַל aneb אֶל. Může býti ale těmi slovy naznačen rytmus těch žalmů, které jsou složeny dle známého rytmu

Mojžíšovy modlitby v Deut. $9^{26.\ 27}$. (Syrsky se takový vzor zove ʿunnitâ, řecky *εἰρμός*.) Ona modlitba těmito slovy počíná.

בִּנְגִינוֹת v ž. 4., 6., 54., 55., 67., 76. (i Hab. 3^{19}) LXX, Aq. Theod. *ἐν ψαλμοῖς* in psalmis; נְגִינָה (נגן pi. na struny hráti) znamená v ž. 77^{7} a Lam. 5^{14} strunovou hudbu. Množné číslo má asi týž význam. (Sym. překládá *διὰ ψαλτηρίων*). Předložkou ב označeno, že jest zpívati žalm při strunové hudbě. Někteří činí נגינות závislým na předcházejícím לַמְנַצֵּחַ ve smyslu: »řidiči strunové hudby«; s prvým výkladem souhlasí však lépe slova Hab. 3^{19}. Pozdější »niggun« rabbínů znamená i nápěv i text písně.

לְהַזְכִּיר v ž. 38. a 70. *εἰς ἀνάμνησιν*, in commemoratione (při vzpomínce 38), ad recordandum (na paměť, ku vzpomínce 70). Po aramejském výkladu toho slova (hrst kadidla, dobrá vzpomínka pro Israele — aneb 70: na paměť, při hrstce kadidla) bylo pěti tyto žalmy, když dávali na oltář azkara. *Azkara* jest malá část nekrvavé oběti, minchy, kterou kněz z celé oběti na oheň sypal, totiž hrstka mouky s maličko olejem a s kadidlem. Tato azkara jest jmenována v Lev. $24^{7.\ 8}$ při obnovování sobotních chlebů; dle LXX *εἰς ἀνάμνησιν περὶ σαββάτου* (38) pěli tyto žalmy toliko při sobotním obětování oné azkara. הַזְכִּיר by bylo jméno od אַזְכָּרָה utvořené.

Jiný výklad dí, že chtěl žalmista prositi, aby se Bůh rozpomenul na pěvce, neb na Israele; v tomto případě bychom však očekávali v hebr. znění označení předmětu i podmětu.

לַמְנַצֵּחַ nalézáme v 55 žalmech (též na konci písně Hab. 3^{19}). Slovo to bylo již nejstarším překladatelům nejasným. Po významu נָצַח (1. Par. 23^{4}, Ezd. $3^{8.\ 9}$) znamená partic. מְנַצֵּחַ (i 2. Par. $2^{2.\ 18}$) *představeného*, správce, řidiče něčeho; zde snad správce, řiditele hudby, jako byl *ἡγεμών* u Řeků. Předložkou לְ nemůže býti zde vyjádřen původce, skladatel písně (soudíc dle Hab. 3^{19}), ale spíše, že byl žalm odevzdán správci hudby, aby se v něm cvičil aneb aby snad ho předzpěvoval. Zdá se ovšem, že by bylo zbytečno poznamenávati, že jest žalm odevzdati řiditeli hudby; ten bez toho o všem věděl.

Překlady toho slova jsou velmi různé. Aram. má לְשַׁבְּחָא *ku chvále*; שבח znamená v arab. též »plovati«. Zenner míní, že při těchto žalmech byl předepsán pohyb rukou podobný plování; žalmy tak nadepsané jsou sborové zpěvy. LXX *εἰς τὸ τέλος*, in finem *ku konci* (bohoslužby, *k dokonalosti* a mnohé jiné výklady), Aq. *τῷ νικοποιῷ*, Jar. victori, *vítězi*, לָנֶצַח na vždy t. j. žalmy, jež lze *vždy* zpívati.

לְעַנּוֹת v ž. 88. *τοῦ ἀποκριθῆναι k odpovědi*, ad praecinendum (Jar. *k předzpěvování*), dle aram. *ku chvále*, tedy *chvalozpěv*. עָנָה znamená též *trápiti*, *krotiti* (*duši*, totiž v postu תַּעֲנִית). Snad by tak byl jmenován zpěv s refrénem (syrsky ʿunnitâ); tak i Ex. 15^{21}, 32^{18}.

סֶלָה naskýtá se v ž. 71krát, u Hab. třikrát; není v nadpisech, ale na konci veršů neb slok, zřídka ve středu verše. Význam tohoto slova není dosud na jisto postaven. Ve spojení uvedeno s kmenem סלה = שׂלה i שׂלה ve významu »mlčeti,« mohlo by jako imperativ znamenati: *Mlč!* tedy *přestávku* neb pausu ve zpěvu. Tento výklad byl by podporován překladem *διάψαλμα*, znamená-li *διάψαλμα*, jak sv. Aug. k ž. 4^{3} poznamenává (interpositum in canendo silentium), oddělení a protivu k *σύμψαλμα*.*) Jako je dialogos takové *λέγειν*, jež se děje mezi dvěma, tak by bylo *διάψαλμα* ono *ψάλλειν*, v němž se dva střídají: byl by tím סלה naznačen sborový zpěv a střídání sborů ve zpěvu. Tak dí Kosmas Indicoplaustes: *αὐτὴ ἡ διαδοχὴ τοῦ ψαλμοῦ ἐκαλεῖτο διάψαλμα* toto střídání žalmu se zvalo *διαψ*. Odvozeno od סָלַל *vystupovati* mohlo by znamenati *vzhůru, výše* — tedy *hlasitě* (jako imperat. aneb jméno סַל se směrovým ה). Bylo by znamením, kde má hudba, mezihra (*διάψαλμα*), mezizpěv, počíti, vpadnouti. V massor. znění jest סלה pří-

*) *Διάψαλμα* ve významu slov *διαψηλάφημα, ψηλάφημα* značí mezihru interludium; hrá na hudební nástroje vyplňovala přestávku mezi jednotlivými strofami, jež byly zpívány (*μουσικὸν μέλος*). V církevním obřadu nebylo nástrojů. po strofě následoval buď refrén aneb gregoriánský jubilus, melodie beze slov. Výklad *διχάψαλμα* neb *ἀνάψαλμα* opakování zpěvu, není dostatečným.

zvuky spojeno s obsahem verše. Řečtí překladatelé, sv. Jar., aram. i syr. překlady dávají mu význam »vždy« *ἀεί*, *l'ōlâm*, semper, לְעֹלָמִין; Bar Hebr. k tomu (dle Jakuba z Ed.) dokládá, že tak volal lid, když zpěváci přestali, ve smyslu: *Vždy* budiž Bůh tak veleben!

Jiné výklady jsou: *Poklona* (dle syr. a ar. ṣallî modliti se); řeckým *ψάλλε*, skráceninou ze סֹב לְמַעְלָה הַשֶּׁר obrať se nahoru (napřed), pěvče t. j. *opakuj* da capo, aneb סְלַח לָנוּ הַשֵּׁם Pomoz nám, o jméno (Bože)!

עַל־אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר v ž. 22. značí asi začátek nám neznámé písně, dle jejíž nápěvu byl ž. 22. zpíván: Dle »Laňka červánek«. Sajka a laňka se přirovnává červánkům pro rychlost, s jakou uniká. Snad tím naznačen nějaký způsob tance. (Zenner.) Sv. Jar. přeložil: *pro cervo matutino*, LXX a Sym. četli אַיֶּלֶת *ὑπὲρ τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἑωθινῆς* a vykládali o ranní ustavičné oběti (Tamid). Mohl by tím býti naznačen aeolský nápěv אַיֹּלִית *αἰολιστί*, který nazýván později hypodorským. Dle arab. sachar (aram. שַׁחֲרָ) bezpráví, utrpení, zlé jednání — aneb siḥr zaříkání, magie, takový zpěv — jsou vedlejší výklady.

עַל־הַגִּתִּית v ž. 8., 81., 84. LXX a Sym. *ὑπὲρ τῶν ληνῶν*, Jar. pro torcularibus *při lisech* (v lisech 81), což by znělo עַל־הַגִּתּוֹת (mn. od גַּת lis). Tento výklad míní písně, jež pěli při lisování vína, tak zvané *ὕμνους ἐπιληνίους* (Srv. Soud. 9^{27}, Is. 16^{10} 25^{30}); buď že pěli tyto žalmy při lisování vína aneb dle nápěvu takové písně. Svátek stánků následoval vždy brzy po vinobraní a poněvadž se i obsah těch tří žalmů ku svátku stánků dobře hodí, míní někteří, že nadpisem: *při lisech* udána doba, jako »ku svátku stánků«.

Jiný výklad dle Aq. a Theod. od jména גַּת města Filistie *ὑπὲρ τῆς γεθίτιδος na nástroj* (citeru) *z Gath* pocházející; massor. označení tento výklad připouští. Jinak: *po nápěvu* místa Gath, odděleným tónem (od arab. slovesa *oddělil* jako *τόνος διαζευκτικός*). Jako negina znamenalo by i gittit hru na struny.

עַל־הַשְּׁמִינִית v ž. 6., 12. (též 1. Par. 15^{21}) LXX *ὑπὲρ τῆς ὀγδόης* (*ἐπὶ* Aq.), super, pro octava, na oktávu, *v oktávě*; tím by mohl býti označen zvláštní nápěv, neboť oktáva se

zvala řecky *διὰ πασῶν*. Aram. vykládá: *na osmistrunovou citeru*. Protivou ku עַל־עֲלָמוֹת (*dle* způsobu *panen*) »vysokým hlasem« vykládají též: nízkým hlasem« (o osm tónů níže).

עַל־יְדוּתוּן v ž. 62. a 77. (K,thib zde עַל־יְדִיתוּן), v 39. לְיְדִיתוּן; lze vykládati podle לְאָסָף a podle překladů tak, že byl *Jeduthun* (s Asafem a Hemanem přední zpěvák v době Davidově 1. Par. 16^{41}, 2. Par. 5^{12} 35^{15}) skladatelem těchto žalmů. Tomu odporuje, že jest v 39. jmenován David skladatelem ž., a předložka לְ. Proto vykládal aram. a Theodoret, že byly tyto žalmy Jeduthunem zpívány. Jinak: »po způsobu (nápěvu) Jeduthuna«.

עַל־יוֹנַת אֵלֶם רְחֹקִים v ž. 56. jest snad začátek písně a udává nápěv tohoto žalmu: Dle »němá holubice dalekých«. Nebylo jasno, co by znamenala: »hólubice němoty« (němá), proto opravují אֵלֶם v אֵלִים: »holubice na vzdálených dubech«. LXX i aram. mínili holubicí Israelský národ: »O sboru Israele, který jest podoben němé holubici«; אֵלֶם vykládali o svatých *ἀπὸ τῶν ἁγίων* (znamená vlastně: bohové). Ti, kdo vykládají, že עַל־אִלַּת znamená aeolský (hypodorický nápěv), shledávají v עַל־יוֹנַת nápěv jonský (později hypofrygický zvaný — staré *sol*).

עַל־מוּת לַבֵּן v ž. 9. jest nevysvětleno. Snad jest i zde naznačen nápěv žalmu dle písně: מוּת לַבֵּן *zemři za syna!* (zemři, zbledni! impt. pi. לָבֵן); předložku עַל zřídka předkládají, Orig. přepisuje *ἀλμωθ βέν*, Jar. má: pro morte filii (na smrt syna).

Jiní spojují עַל s מוּת jako LXX a přidávají jiné עַל ve smyslu: dle způsobu (zpěvu) panen, pro Bena (vysokým hlasem), aneb: »mládí syna« (עֲלֻמוּת), »(sílu) mládí má syn«. LXX a Vulg. překládají עַל־עֲלֻמוֹת *ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ υἱοῦ* pro occultis filii: pro, o tajných (hříších) syna (o tajemstvích?).

עַל־מַחֲלַת v ž. 53. (88 עַל־מְחֹלַת לְעַנּוֹת) v LXX jako vlastní jméno *ὑπὲρ Μαελέθ* — jest nejasné. Flétna a citera měly v hebr. jiná jména; že by bylo מַחֲלַת začátek nějaké písně (מִי לֵב nemoc srdce), jest velmi pochybno. Řekové Aq. Th. Sym. *ἐπὶ χορείᾳ*, *διὰ χόρου*, i sv. Jar. pro choro

vykládali מחלת o *tanci* pro choro, per chorum; při tanci bylo pěti tento žalm (s ohledem na výraz עָנָה בַּמְּחֹלוֹת odpověděti, pěti při tanci v 1 Sam. 21[11] 29[5], a na ž. 26[6] 118[27]). Kosmas tvrdí, že byly žalmy i při tanci pěny: *ἦδον μετὰ ὀρχήσεως*. Sbory měnily při tom svá místa; sbory, které právě nezpívaly, snad se pohybovaly v kole. הָמוֹ הִגֶּה ž. 43[4] zdálo by se to potvrzovati.

עַל־עֲלָמוֹת v ž. 46. 1. Par. 15[21] *ἀλαιμώθ*, znamenati může neznámý nástroj (R. Šalomo J.), nápěv; Jar. pro juventutibus *pro mládí*, LXX *ἐπὶ τῶν κρυφίων* pro tajemství (tajné hříchy?), Sym. *ὑπὲρ τῶν αἰωνίων* עֲלֻמוֹת *pro věky*, jiní *hlasem* (způsobem) *panen*, tedy »vysokým hlasem« — což však nelze odůvodniti než poukázáním na 2. Par. 20[19]: Levité pěli silným hlasem bqôl gadôl, vyzdvihujíce hlas lma'lâ (syrsky bqâlâ râmâ).

עַל־שְׁשַׁנִּים viz אל־ששנים XXV.

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת v ž. 120., 122—134. (v 121. בַּמַּעֲלוֹת) LXX *ᾠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν*, Jar. *canticum graduum* píseň stupňů (stupňová p.). מַעֲלָה v jednotném čísle značí v Ezd. 7[9] »cestu, pouť do Jerusaléma«, a proto lze vykládati množné č. o ročních poutích, které konali Israelité do sv. města; zmíněné žalmy byly by poutními písněmi, k čemuž se svým obsahem dosti dobře hodí. עלה *vystupovati* znamenalo i dle ž. 122[4] jíti, putovati do Jerusaléma.

Vedeni starými překlady vysvětlovali mnozí המעלות o 15 stupních, jež byly v chrámě mezi předsíní žen a mužů; na těchto stupních pěli prý levité tyto žalmy první večer svátků stánků. Aq. Theod. Sym. přeložili: *ᾄσμα τῶν ἀναβάσεων* (srov. Ezdr. 7[9]) o návratu z Babylona; *písně těch*, kteří se vraceli, *vystupovali* z B. Obsah ž. 122. a 134. tomu výkladu odporují. Gesenius, Del. a j. vykládají המעלות v tom smyslu, že v žalmech těch myšlénka předešlého verše v následujícím se opakuje a jako po stupních vystupuje. Tento rytmus myšlének, *anadiplosis* zvaný, lze pozorovati i v jiných ž., jež toho nadpisu nemají, a schází úplně ve stupňovém ž. 132; proto tento výklad vhodným není.

§ 6. Doba, kdy byly žalmy psány a kdy byly sebrány.

Jednotlivé písně žalmů byly psány v různých dobách. To dosvědčují netoliko nadpisy žalmů a užívání různých jmen Božích, ale též jejich obsah i forma, kterou se mnohé žalmy od sebe liší. Veškero určení doby, kdy byl každý žalm složen, může býti toliko přibližně podáno, poněvadž kromě nadpisů, které jsou někdy i nejisté, není žádného zevnějšího svědectví pro ono datum, kdy byl žalm sepsán. Dobu lze tedy poznati z nadpisů, o ní lze souditi z vnitřních známek jednotlivých žalmů, z dějinných údajů, jež se v žalmu nalézají, a z poměru, v jakém stojí některý žalm k jinému ž., jehož dobu sepsání snad známe. Nám nelze dosud určitě vypsati, jak velikou byla náboženská znalost Israelitů a pisatelů žalmů v jednotlivých obdobích, abychom mohli tohoto užiti jako kriteria, s nímž bychom dle náboženských vět žalmu mohli bezpečně souditi na dobu jeho sepsání. Ani dle slohu, dle jazykových tvarů a zvláštností nelze dobu přesně stanoviti, poněvadž neznáme do podrobna stav hebrejského jazyka v každém století jeho literatury. Tyto dvě známky, z náboženských údajů a ze slohu žalmů, mohou toliko podporovati udání prvých tří svědectví — nemohou hledanou dobu přímo naznačiti. Mnohé z těch písní byly asi po nějakou dobu v paměti zbožných zachovávány a teprve později psány.

Nadpisům přikládali dříve příliš veliké váhy. Tak připisovali, jak sv. Jar. dosvědčuje, nejmenované (anonymní) žalmy onomu pěvci, jenž byl v předcházejících žalmech jako pisatel jmenován. Origenes připisoval tak dle židovského způsobu tehdejší doby neprávem žalmy h. 91—100 Mojžíšovi, poněvadž jest nadpisem ž. 90. pisatelem tohoto zpěvu jmenován.

Dle nadpisů, kterým dlužno věřiti, náleží většina písní žaltáře původem době *před babylonským stěhováním*. Dějinné poznámky, dle nichž mluví pisatel o israel-

ském králi, který v době sepsání žalmu panuje, ukazují, že náleží takový žalm do doby, kdy měl vyvolený národ ještě krále. Taktéž důležitými jsou zmínky, které činí žalmy o israelském chrámu; píše-li žalm, že chrám ještě stojí, můžeme z toho souditi, že mluví o prvém chrámě. Naříká-li nad zbořeným domem Božím, můžeme poznati, že píše asi v době babylonského zajetí. Vůbec lze říci, že jsou žalmové písně většinou sloučeny s israelskými dějinami, a že nám mnohdy prozrazují ono hnutí citů, jež právě v době sepsání žalmů jímalo pisatele neb i celý národ.

Z Davidových žalmů náleží dle nadpisu větší část době *Saulova pronásledování*. Mohly býti složeny též v době, když se David již těšil úplnému pokoji; ve vzpomínce jednotlivých dějů onoho pronásledování mohl skládati tyto písně. Že by byl v pozdější době někdo v jeho jméně tyto žalmy složil, nemůžeme ničím dokázati.

K době, když byl David ještě pastýřem, nenese se svým obsahem žádný ze žalmů (ani 8.). Dle LXX nesl by se žalm 143. k známému boji Davida s Goliášem; Davidem však psán není. Jednotlivé okolnosti ze Saulova pronásledování udávají nadpisy ž. 7., 33., 51., 53., 55., 56., 58., 62., 141.; jejich obsah by stvrzoval, že byly žalmy v době onoho pronásledování psány. Zaříkávací a messiánské žalmy jsou 10., 12., 16., 21., 24., 34., 63., 68., 108., 60., 30. a 40. Ku přenešení archy úmluvy do nového stánku na Sionu mohly by se vztahovati ž. 23., 63., 100., 109., 130., 14., 121., 132., 104., 105. O proroctví Davidovi učiněném (2. Kr. 7.), mluví ž. (2.), 29., 137., 19., 20., 17. (2. Kr. 22.), o válkách píší 67., 59., 107., 56., 59., 123.; 6., 31., 37., 50. o hříchu. Z doby Absaloma by byly ž. 3., 4., 22., 25., 61., 38., 40., 54., 27., (139., 57.), 5., 26., 140, 143., 82. Ostatní Davidovy žalmy mají více všeobecný ráz.

Tam, kde nám nadpisy nejsou nápomocny, jest určení doby, kdy byly žalmy složeny, ještě těžší. Žalm 49. mohl by odpovídati poměrům doby krále Asy (2. Par. 15.). Ž. 46. a 47. by snad ukazovaly na vpád Moabitů (2. Par. 20.) za krále Josafata, mohou ale též připomínati Sennacheribův vpád r. 701 (75. též).

Z *doby babylonského vystěhování* byly by 73., 78., 101. ž., snad i 92., 95—98., 136.

K *návratu z Babylona* by se hodil obsah ž. 106.; ž. 110—115. jsou psány již po návratu, 116 117., snad při založení druhého chrámu (Ezd. 3^{10}). V té době byly složeny též poutní žalmy 119., 120., 122., 124., 125., 127—129., 133.; žalm 118. pochází snad od Ezdráše, 147—150. z doby Nehemiáše. Při těchto pozdějších žalmech jest zvláště obtížno udati, třeba jen přibližně, dobu jejich složení. Pisatele vůbec neznáme. Příčinou toho jest, že známe dějiny Israele tehdejší doby po návratu z Babylona jen velmi nedokonale, a že měly starší spisy a žalmy velký vliv na obsah žalmů novějších.

Důležitou otázkou jest, jestli se v žaltáři nalézají též žalmy sepsané v době po Nehemiášovi, snad teprve v *makkabejské době?*

Již někteří sv. Otcové vykládali žalmy, jako 43., 78., 73. o makkabejské době, ale mínili, že žalmista staré doby v prorockém duchu o makkabejské době předpovídal a v žalmech psal. Tak poznamenává Theodoret ve svém výkladu; Theodor z Mopsvestie, kterýž všechny žalmy Davidovi připisoval, podobně o 17 žalmech napsal. Novější zavrhují veškeré proroctví a jmenují některé žalmy *makkabejskými* z jiného důvodu. Tvrdí, že jest v těch žalmech vypsáno utrpení a vítězství Israelitů z makkabejských dob, a že jsou ty žalmy sepsány teprve v těch dobách, na konci 2. století neb i na začátku století prvého před Kr. Kalvin jmenoval tak toliko 43., 73., 78. makkabejskými, český bratr Esrom Rudinger jich nalezl již 25. Hitzig tvrdil, že jsou všechny další žalmy, 73. (72tým) počínajíc, z makkabejských dob; podobně Olshausen. Dle Merxe jsou též 5., 8., 9., 10., 75. a 147 (dle hebr. čítání) makkabejskými. Duhm míní, že není žádný žalm z doby před bab. zajetím, že byl žaltář uzavřen teprve r. 70. př. Kr.; ž. 110. by byl ku poctě Šimona makkab.

Množí z protestantů však sami popírají, že by se v žaltáři nalézaly makkabejské žalmy. Katolíci tvrdí a dokazují, že byl žaltář již před Makkabejskými ukončen a uzavřen, a že k němu v pozdější době již žádné nové písně nepřibylo. Někteří chtějí spornou tuto otázku srovnati tím, že připouštějí, že byly některé starší žalmy v makkabejské době jaksi přepracovány, novým poměrům přizpůsobeny. Takových přídavků neb přepracování v bibli připustiti nemůžeme, není-li o tom přímého důkazu; a takového u tak zvaných makkabejských žalmů není.

Že byl žaltář již před rokem 160. př. Kr. uzavřen, můžeme dokázati

1. Dle listu, který jest v 2. Makk. 2^{13}, shromáždil či sebral Nehemiáš (v 5. století př. Kr.) *βιβλιοθήκην*, do níž též přijal *τὰ τοῦ Δαυὶδ* (*Δαυείδ*), tedy Davidovy žalmy; tím jménem byly ale zajisté všechny žalmy (N. Z. *οἱ ψαλμοί*) míněny. Ty byly přidány do sbírky knih r. 440. př. Kr., a nelze z ničeho souditi, že by ta kniha žalmů byla Judou makkabejským doplněna. Juda, jak další slova toho listu praví, shromáždil též některé spisy, ale nikoliv žalmy, nýbrž *τὰ διαπεπτωκότα διὰ τὸν πόλεμον*, co se při válce neb válkou událo (Grimm překládá *διαπεπτωκότα* = ztracené knihy), tedy zprávu o makkabejské válce.

2. V 1. knize Paral. (16^{8-36}) jest obsažena píseň, kterou pěl David, když přenášeli archu na Sion. Tato píseň jest složena z veršů z rozličných žalmů vzatých (104^{1-15}, 95^{1-13}, $105^{1.\ 47.\ 48}$). Ty žalmy byly tedy sepsány již dříve, než kniha Paral., která může býti z Ezdrášovy doby (dle rationalistů jest z konce 4. stol. př. Kr.). I závěrečný chvalořeč, kterou končí 4. kniha žalmů, jest vzata do knihy Paral. ze žaltáře, jako 36. verš. V té době bylo tedy již rozdělení žaltáře v jednotlivé knihy zobecnělým a žaltář tvořil tedy ukončenou sbírku.

3. Dle předmluvy ku knize Ježíše Siracha byly roku 130., když vnuk Siracidy tu knihu do řečtiny překládal, již všechny tři hlavní části sv. Písma Starého Zákona v řeckém jazyku přeloženy; jmenuje: zákon a proroky

a ostatní knihy (jiné otecké knihy). Jeho děd těmto knihám velkou píli věnoval; tedy za doby dědovy (290 neb 190 př. Kr.) již trojdílní sbírka posvátných knih byla známa. Kterak můžeme tvrditi, že byla neúplnou a teprve v makkabejských dobách uzavřenou? V prvé knize Makkabejských (1 M. 7^{17}) jsou uvedeny 2. a 3. verš 78. žalmu slovy: *κατὰ τὸν λόγον ὃν ἔγραψε* (dle slova, jež napsal), jako sv. písmo z řeckého překladu LXX, který již zajisté dříve (kol 200 př. Kr.) před tím byl učiněn.

Vnitřní důvody, jimiž se opírají ti, kdož zastávají pozdější původ makkabejských žalmů (zejména 43., 73., 78., 82. — snad i 2., 109., 68., 149.), jsou tuze slabé, tak že platí ještě dosud slova Keila a Delitzsche: »že nelze žalmy z makkabejských dob dokázati.« Střízlivě tvrdí proti tomu Baethgen: »Že by makk. ž. byly nemožny, toho nelze dokázati«.

Při jednotlivých žalmech ještě na tuto otázku poukážeme.

Dle uvedených svědectví možno se *domnívati*, že byla celá sbírka žalmů (či žaltář) ukončena a uzavřena za Ezdráše (tak podává i Hippolyt) nebo za Nehemiáše. Poslední mínění potvrzuje též Josef Flavius, jenž jmenuje žaltář mezi knihami, jež od dob Artaxerxa nikdo se neodvážil měniti, a jež byly všem posvátnými.

Žalmové I. knihy tvoří jaksi o sobě jeden celek, všechny (vyj. 33. v hebr.) jsou nadepsány: *Od Davida*, vykazují nejčastěji Boží jméno Jahve — a byly snad v Davidově době k liturgickým účelům sebrány.

Ve IV. a v V. knize převládá taktéž jméno Jahve; písně knihy IV. jsou většinou bezejmenné, kniha V. obsahuje vedle Davidových žalmů písně z menších sbírek sem přiřaděné (stupňové žalmy 119—133, chvalozpěvné žalmy s alleluja 111—118 a 145—150). Tato část byla asi nejpozději za liturgickým účelem sebrána a ukončena.

Zda byly žalmy II. a III. knihy Ezechiášem ze soukromých zpěvních sbírek v jeden celek sebrány, aneb zda je též hned k účelům chrámu shromáždili, nelze rozhodnouti.

§ 7. Hebrejské znění a překlady žalmů.

Znění žalmů nacházelo se v lidských rukou a nelze se proto diviti, že bylo podrobeno a že podlehlo časem některým změnám. Změny dokázány jsou tím, že jsou v těch částech, které se ve sv. Písmě dvakráte nalézají, odchylná čtení. V 17. žalmu jeví se více než 70 odchylek od téhož znění v 2. Kr. 22.; podobně se od sebe odchýlila znění ž. 13. a 52.; ž. 39^{13-17} a ž. 69; 107 a 56^{8-12} 59^{6-14}.

Žalmových písní bylo užíváno *při bohoslužbě*. Jest možno, ano i pravděpodobno, že byla píseň poněkud pozměněna, liturgickému účeli přizpůsobena, když byla pojata do sbírky chrámových písní. Kdo může však dnes takové změny nalézti a dokázati, když nám není ani s jistotou znám způsob recitování neb zpěvu, jímž se žalmy ve chrámě přednášely? Lze se domnívati, že zaměněno někdy v té dlouhé řadě let, v nichž provázela píseň israelskou bohoslužbu, jedno zastaralé slovo s jiným více obvyklým, některé verše mohly býti omylem neb jinou příčinou zaneseny na jiná místa. Takové změny jsou dokázány při staroarabských písních, při žalmech můžeme je jen tušiti.

Žalmy a sbírka žalmů byla záhy oddělena od jiných světských zpěvů a tvořila posvátnou knihu. Od té doby nebylo lze znění žalmů podstatně měniti. Nynější hebrejský či massoretský text není sice v nejlepším stavu, je na mnohých místech tak porušen, že z něho nelze seznati vhodný a patřičný smysl, odchyluje se dosti často od starších překladů řecké Septuaginty a i od překladu sv. Jarolíma; odchylky ty jsou však menší důležitosti, nemění podstatně původní hebr. znění, a my toto znění můžeme i dobrým jmenovati.

Kritickým porovnáváním hebr. znění se zněním překladů, především řeckého a latinského, seznáme přec skorem ve všech nejasných místech, jaké asi bylo původní znění, vyložíme si aspoň smysl toho místa. Nejstarší překlady žalmů jsou spolu jejich výklady. Litovati jest, že

není znění překladů LXX a do jisté míry ani Vulgaty úplně zabezpečeno, a že i zde dlužno především se tázati, je-li to řecké znění, jež před sebou máme, skutečně původním zněním LXX?

Opravovati text na základě souvislosti, na základě podobného místa, neb podle nových, nejistých rytmických zákonů hebrejského básnictví — tak zvanou konjekturální kritikou, si nedovolujeme jen v nejskrovnější míře. Takové odůvodněné návrhy tekstové opravy dle jiných v každém případě v poznámce uvedeme.

Náš *latinský*, církevním sněmem tridentským schválený překlad Vulgaty jest založen hlavně na starším řeckém překladě LXX, a proto o tomto několik slov.

Řecký překlad St. Zákona byl počat kolem r. 280. př. Kr. v Alexandrii. Nejdříve byl přeložen Pentateuch, po něm, snad dosti brzy, i ostatní tak zvané protokanonické knihy. Tento překlad, jehož si tehdejší Židé velice vážili, byl nazván alexandrijským neb též septuagintou (LXX) dle pověsti, že na něm pracovalo 72 mužů. Pentateuch jest přeložen pěkně a věrně, překlad žaltáře však nelze tuze chváliti.

Řečtí překladatelé podávají v žaltáři často doslovně a otrocky hebrejské znění, čímž bývá smysl ovšem dosti porušen. Tak překládají hebr. imperfektum namnoze tvarem budoucího času i tam, kde by měl býti přítomný čas neb aorist; hebr. perfektum má někdy význam budoucího i přítomného času, imperfekta neb plusquamperfekta, v řečtině za ně nalézáme perfektum neb aorist. Mnohdy počínali si překladatelé zase příliš volně; vyhýbali se jmenovitě tak zvaným antropomorfismům, a nepodali tu překlad, ale výklad. Někdy lze souditi, že se jejich hebrejské znění, dle něhož překládali, lišilo od nynějšího massoretského znění — ač jen ve slovech menšího dosahu. V tomto případě má jejich znění neb překlad přednost před hebrejským tekstem.

V druhém století po Kristu povstaly ještě jiné řecké překlady žalmů; tak doslovný překlad Aqily, správnější

překlad Theodotiona a čistý řecký překlad Symmacha. Origenes zachoval ještě jiné staré řecké překlady ve své Oktaple pod jménem Quinta, Sexta a Septima. Řecký tekst, který Origenes v pátém sloupci Hexaply měl a opravil, byl později opisován a jmenován *hexaplárním* zněním.

Západní křesťané čítali žalmy v první době v řeckém jazyku. V druhém století byl však již znám *latinský* překlad, připravený dle LXX. Tento překlad jest nejspíše i onen, který nalézáme ve spise sv. Augustina. Byl to překlad staré Vulgaty neb Italy. Vedle té povstalo však mnoho jiných různých latinských překladů, jimiž bylo znění žalmů jen ještě více porušeno.

Sv. Jarolím (Jeronym) opravil po přání papeže Damasa r. 382. lat. žaltář dle starého řeckého překladu (z doby před hexaplou). Toto opravené znění bylo užíváno při čtení a pění žalmů v Římě až do doby Pia V. a jmenováno *římským* žaltářem (Psalterium romanum). Nyní recitují dle tohoto žaltáře toliko u sv. Petra v Římě; náš vstupní žalm v breviáři (94), některá žalmová místa v mešní knize jsou z římského žaltáře. S. Jarolím podjal se r. 384. v Betlémě nové recense latinského žaltáře dle hexaplarního znění; při tom opravil latinský překlad tak důkladně, že byla jeho oprava skoro novým překladem z hexaply učiněným. Tento žaltář zobecněl nejdříve v Gallii a zove se proto *galským* žaltářem (Ps. gallicanum). Znění tohoto máme v breviáři a ve Vulgatě. I zde jsou jako v řeckém překladu četné hebraismy.

Sv. Jarolím nám zanechal ještě jeden překlad žaltáře, který učinil přímo z hebrejského znění do latiny; jest to tak zvaný žaltář Psalterium Hieronymianum neb *Ps. H. secundum Hebraeos.* Jest důležitým a velice cenným překladem.

Kdo chce vystihnouti doslovní smysl žalmů, tomu nepostačí latinský překlad, ale jest mu hledati pravý smysl a význam v *původním hebrejském* znění: »His (fontibus hebraicis), dí Bossuet, efficitur, juxta Patrum sententiam, hebraico textui inesse aliquid verius et certius.« Dle mínění sv. Otců jest v tom původním prameni něco více pravdy a bezpečnosti, než v překladech. Původní hebr. znění jest jasnější a dovede vysvětliti mnohá temná místa Vulgaty. I sv. Jarolím dí o hebr. znění: »Sciendum, quid hebraica veritas habeat.« Dlužno znáti, kterak jest v hebrejské pravdě (co má hebrejské znění). »Hoc enim quod Septuaginta transtulerunt, propter vetustatem in Ecclesia decantandum est, et illud ab eruditis sciendum propter notitiam Scripturarum.« V církvi jest pěti (žalmy) i dále dle Septuaginty pro její starobylost, učení však mají znáti ono (hebr. znění), aby měli znalost Písem.

Dle legendy sv. Methoděje (vydání Miklosiće § 15.) přeložili žaltář z řeckého jazyka spolu s evangeliem a s apoštolem (Listy a Sk. apošt.) sv. Methoděj společně s Filosofem (totiž s Cyrillem) do *staro-slovanského* jazyka. Žaltář nalézá se již v nejstarších slovanských rukopisech (Sinajský glagolský žaltář, Geitlerem 1883 v Záhřebě vydaný; viz též Srezneskij, Drevnij slavjanskij perevod psaltyri; Petrohrad 1877). V tak zvané Gennadiově bibli jest znění žaltáře založeno na starých církevně-slovanských překladech ze LXX (Lucianské recense). Prvý tisk staroslovanského žaltáře jest z r. 1491 v Krakově.

Do *češtiny* byl, pokud nám známo, žaltář dosti záhy přeložen dle latinské Vulgaty. Nejstarší překlad máme v rukopise glossovaného žaltáře z konce třináctého věku (Č. Č. M. 1879), v němž jsou arciť toliko jednotlivé glossy mezi latinskými řádkami vepsané. Z téže původní předlohy vyšel též musejní žaltář z počátku čtrnáctého století, v němž jsou kusy překladu; v žaltáři wittenberském a poděbradském (1395) jest úplný překlad žaltáře. Klementinský žaltář z počátku čtrnáctého věku vykazuje znění od jmenovaných žaltářů poněkud odchýlené. (Památky st. l. č. Č. 10). Dle různých odchylek byly snad v staré době čtyři různé recense neb čtvero různých překladů českého žaltáře. V úplných biblích jest stejné aneb podobné znění ž.

Vytištěn byl český žaltář poprve v Praze 1487, pak

v Plzni roku 1498 dle starého znění. Jan Worličný, měštěnín v Novém Městě Pražském vydal u Giřího Melantricha r. 1572: Zialtarz Swateho Dawida Krále a Proroka Lidu Bozijho. Z latinské řeči (Hieronym.) přeložený we wersse Hendecasyllabon u rytmy skorygowanij. Obsahuje předmluvu o výbornosti žalmů. Nový žaltář byl vydán r. 1579; úvod obsahuje výklad nadpisů (Neginoth nástroj muzycky jeden z těch, kteří bez větru, toliko k samému dotčení zwuk swůj wydawají. Seminith nízkému, hřmotnému zpěvu). Při žalmech jsou kratší výklady. Žaltář z r. 1581 jest jako předešlý, ale bez úvodu a výkladů. R. 1606 vyšly u G. Nigrina a Nigroponte: Zialmowe někteřj w Pisnie Cžeské na spůsob weršů latinských w nowě uwedeni a wydáni od Vavřince Benedikta z Nudožer. Žalm 75. píše jako choriambicus tetrameter, ž. 79. trochaicus catalectus. Bratrský žaltář v rytmech a s notami z r. 1615. Giřík Streyc vydal žalmy r. 1620; při každém žalmu jsou též noty. Jiný žaltář jest při Novém Zák. z r. 1730; lipský dle hebrejského z r. 1736. Žaltář Giřího Petermanna, tištěný v Drážďanech r. 1781, jest ve verších a má při každém žalmu udáno, podle které melodie se zpívá. (Na př. Dle: Gak živých wod gelen.)

Žaltář Vojáčkův z Dědictví sv. Václava r. 1876 jest překlad z německého výkladu Dr. J. E. Veitha. Mlčochův překlad ž. z hebr. jest autografován. Beaufortův žaltář z r. 1889 jest jen otisk z bible.

Netřeba poznamenávati, že byl žaltář vedle toho psán a tištěn v úplných biblích s ostatními svatými knihami; tak i v králické, svatováclavské bibli (s poznámkami) a j.

§ 8. Žaltář v liturgii Israelitů.

Žalmy lišily se od jiných písní tím, že byla jejich obsahem Boží chvála. Pro tento obsah hodily se velmi dobře k veřejné posvátné bohoslužbě Israelitů, jejíž účelem byla též chvála Boží. Nemůžeme tvrditi, že by byly všechny žalmy již za tím účelem skládány, aby tvořily část veřejných bohoslužebných modliteb; účel jejich byl

na mnoze soukromý a rozmanitý, ale jejich sbírky užíváno pak v chrámě.

Z doby, dokud ještě stál prvý jerusalémský chrám, máme o *chrámovém zpěvu žalmů* jen sporé zprávy. Staré hudební a zpěvné poznámky v nadpisech mohly by býti zajisté dobrým svědkem, kdyby nebyly tak nejasny. Na konci 4. knihy žaltáře v ž. 105[48] jest připojena chvála: »Veleben budiž Jahve, Bůh Israele, od věku na věky, a veškeren lid af dí: Amen. Alleluja!« Tím lidem nemůže býti míněno než shromáždění lidu v chrámě; po zpěvu toho žalmu tedy lid vyjádřil slovy: Amen. Alleluja! svůj souhlas a naznačil, jako by ta předcházející slova, která pěl kněz neb levita, celý lid k Bohu promlouval, že se jaksi spolu modlil. Tatáž slova jsou v 1. Par. 16[36] a poznamenáno: »A veškeren lid řekl: Amen a Alleluja.«

Mišna poznamenává též, při jaké příležitosti byly žalmy při veřejné bohoslužbě zpívány; tak dí, že pěli při ranní oběti v neděli ž. 23., v pondělí 47., 93. ve středu, 92. v pátek; v sobotu snad se modlili ž. 90. (dle nadpisu Vulgaty), ve čtvrtek 80. (dle Italy). Žalmy Hallel zpívali levité, když zabijeli v době druhého chrámu velikonoční beránky (ž. 112—117). Toto Alleluja הַלְלוּ יָהּ (chvalte Jahve) samo jest vybídnutím, které pronášeli levité při veřejné bohoslužbě k lidu (2. Par. 29[27-30]). Když neměli Hebreové v pozdější době jerusalémského chrámu a neměli více obětí, tvořil zpěv žalmů se střídavými modlitbami podstatu jejich nedokonalé bohoslužby ve sbornicích neb v synagogách.

Jak Israelité za starých dob žalmy pěli, jak je hudbou doprovázeli, o tom nemáme žádné bezpečné známosti.*) Jest jisto, že jsou žalmové písně psány básnickou

*) Kosmas Indicoplaustes (kolem roku 550) píše v tom ohledu o zpěvu žalmů, že je pěli ve sborech: *εἰ δὲ πάλιν ἐδοκίμασε κατὰ τὸ μέσον τοῦ ψαλμοῦ καὶ ἄλλῳ χορῷ παραδοῦναι τὸ λοιπὸν τοῦ ψαλμοῦ, τότε αὐτὴ ἡ διαδοχὴ τοῦ ψαλμοῦ ἐκαλεῖτο διάψαλμα* (סלה). On znázornil obrazem postavení sborů a připomíná: *Διαγράφομεν οὖν αὐτὸν καθεξόμενον καὶ*

mírou neb *rytmem*, jest známo, že přibírali již v nejstarších dobách hudbu (snad i tanec) k doprovázení neb ku povznešení bohoslužby. Zpěvem velebila Mirjam, Mojžíšova sestra, Boha a vedla chor mužů (Ex. 15). Zpěvem děkovali Bohu za to, že jim dal zázračně hojnost vody (Num. 21^{16-18}), zpěvem se připravovali k přijetí prorockého ducha (1. Kr. 10^{5}, 4. Kr. 3^{15}).

O básnické míře hebrejských žalmů bylo již mnoho psáno a zkoumáno. Josef Fl. tvrdí, že pěl Mojžíš v hexametru, David pak v trimetrech a v pentametrech. Tak píší o žaltáři též Origenes a sv. Jarolím a j.

U některých žalmů řadí se verše jednoduše k sobě jako u Homéra. Jiné žalmy jsou složeny ze slok; u mnohých se zdá, že se skládají ze strof, jež dva sbory zpěváků střídavě pěly (žalmy sborového zpěvu). Na toto poslední rozdělení žalmů zdá se upozorňovati Kosmas Indicoplaustes, který ono již uvedené Sela διαψάλμα v tom smyslu vykládá, že značilo, kdy druhý sbor přebíral zpěv. »Jako znamená διάλογος rozmluvu mezi dvěma (διά — δύο), tak jest διαψάλμα pění žalmů, v němž se dva střídají« (Zenner, Die Chorgesänge). Kosmas udává, že bylo šestero zpěváckých řad, že žalmy »pěly, hrály a tančily« (ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες καὶ ὀρχούμενοι). Tanec by byl dosvědčen též nadpisem Aqily ἐπὶ χορείᾳ (Theod. Sym. sv. Jar. pro choro, per chorum — hebr. עַל מְחֹלֹת).

Pokud se básnického *metrum* týče, tvrdí jedni, že dlužno v hebr. básních dle syrských písní počítati slabiky, položiti hlavní přízvuk stichu a verše na předposlední slabiku a považovati verše stejného počtu slabik jako trochejské neb jambické. Při této soustavě dlužno někdy

---

τοὺς χοροὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, ὅπως γνῷ τις καὶ τὴν θέαν αὐτῆς τῆς τάξεως. Dále di: οὗτοι οἱ χοροὶ τῶν ἱπ' αὐτὸν προφητῶν εἰσι διαφόροις ὀργάνοις ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες καὶ ὀρχούμενοι εἰς δόξαν θεοῦ τοὺς γενομένους ἐκ πνεύματος ἁγίου ψαλμοὺς ὁν (Žalmy tedy pěli, hráli a tančili). Migne P. Graeca 55, 531—534 u sv. Jana Zlatoústa.

položiti přízvuk proti massoretskému označení na neobvyklé místo, skracovati slova, přidávati samohlásky — aby měl verš stejný počet slabik. Tento způsob hájí úspěšně Merx, Bickell, Gietmann, Rohling (s některými odchylkami).

Žalm 14. dle Bickella zní metricky:

1. Amár nabál belíbbo:
En Élohím.
Hišch'tú, hit'íbu 'lila;
En 'óse ṭób.

Jiná soustava zakládá své metrické zákony na *přízvuku*, jiná se řídí jak dle *přízvuků* tak i dle *kvantity* slabik. Prvou soustavu hlavně zastávají a zastávali Ley, Neteler, Zenner, Hontheim — s jakousi modifikací i Budde, Leutwein, Vetter a Gunkel. Třetí soustavu vykládá a hájí Grimme. Tito béřou patřičný zřetel k přídobě (parallelismu), které jest v žalmech tak krásně použito. Dle Leye: 1. אמר נבל בלבו | אין אלהים | השחיתו התעיבו | אין־עשה טוב: Dle Grimme-a: 1. אמר נבל בלבו | אין אלהים | השחיתו התעיבו עלילה | אין־עשה טוב: עלילה

Po mínění mnohých býval israelský chrámový zpěv jednohlasným; dva neb více sborů střídaly se ve zpěvu tak, že si odpovídaly buď celou strofou aneb že každý sbor zapěl toliko jeden verš (ve střídavé strofě). Nadpisy snad udávají, kdy měl býti zpěv vyšší, kdy nižší, kdy hřmotnější, kdy slabší.

Talmud a midraším mluví dosti o chrámovém zpěvu a o hudbě — popisují tím ale spíše synagogální hudbu a zpěv své doby, nežli zpěv v prvním neb v druhém chrámě. Někteří mínili, že udali massoreté *přízvučnými znaménky* (טְעָמִים) i způsob zpěvu neb melodii žalmů, a že pak bylo sv. Písmo dle teamîm zpěvně recitováno; teamîm by byl jakýsi druh zpěvných not. Tomu však tak není; teamîm udávaly ovšem též přízvuky, ukazovaly, která slova jsou spojena s předcházejícím neb s následujícím slovem, která od nich oddělena — jimi se musil zajisté říditi ten, kdo chtěl dobře a správně předčítati. Hudebními neb zpěvnými notami nebyly; teprve po čase přiklonily se k přízvučným znaménkům hudební neb

zpěvné fráse (skupina, řada souvislých not). Poněvadž pak Židé jednotlivé biblické knihy v synagogách v různých modulacích odříkávali, přidávají některým znaménkům různé řady tonů; taktéž rozeznávají nyní německo-polský způsob synag. zpěvu od španělsko-vlašského (Sefardim) a od egyptského neb východního. Ku poznání starého chrámového zpěvu tyto novotiny nepřispívají.

Tamid VII[3] Talmudu tvrdí o staré hudbě, že při denní oběti dva kněží troubili na stříbrné trouby trojím rázem. Pak přistoupili k Benu Arsa, (který snad hudbu řídil), jenž měl cimbál; on zatřeskl a levité počali zpívati. Po každém oddělení se zatroubilo znovu. Někdy pískali při oběti i na flétnu (Arakhin 10), jindy končil každý zpěv pískotem na nástroj אבוב.

Žalmové zpěvy byly i v domácím životě Israelitů chvalozpěvem Božím. Tak pěli žalmy Hallel při velikonoční večeři dne 14. Nisanu. Výroky ze žalmů nalézají se v mnohých žehnáních a modlitbách pozdějších Israelitů.

§ 9. Žalmy v křesťanské liturgii.

Žalmové zpěvy, jež i Kristus Pán i sv. apoštolové v poučeních uváděli a vykládali, přešly ze starozákonní bohoslužby do církve. Spasitel dobrořečil při poslední večeři nejspíše též slovy žalmů Hallel. Již v prvních dobách církve modlili se žalmy, neboť tomu zdají se nasvědčovati místa, jako 1. Kor. 14[15], Ef 5[19], Kol. 3[16]; odporučuje je sv. Jakub 5[13]. Zpěv žalmů stal se obvyklým při veřejné bohoslužbě, celé žalmy aneb jen jednotlivé věty z nich byly zpívány mezi modlitbami při nejsvětější oběti konanými; zbožní křesťané znali žaltář, modlili se a zpívali žalmy při práci, v utrpení a ve vězení, když ukládali těla zemřelých a jindy. V prvních dobách nebylo ještě všeobecně stanoveno, které žalmy by bylo pěti při nejsv. oběti a v určitých hodinách, v nichž se křesťané k modlitbám scházeli a na modlitbách trvali. To určoval v každém místě ten, který řídil bohoslužbu, biskup neb

snad i duchovní pastýř osady. Pavel ze Samosaty, Antiochenský biskup, zapověděl v polovici třetího století všecky písně a žalmy kromě Davidových žalmů. Řecká liturgie neměla až do doby Justiniana žádných písní než Davidových. Laodicejský sněm 4. století zapovídá v 59. kanonu zpívati v chrámě ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς lidové písničky.

Nejdříve snad modlili se žalmy při *přijímání* svatých částek, aby tak následovali příkladu Páně při poslední večeři. To lze sledovati již od 4. století. Později zavedena na místě toho celého žalmu pouze jeho antifona, kterou jmenuje missál »Communio.« Podobné zkrácení zavedl papež Řehoř Vel. na místě žalmů, jež pěli při vstupu (Introitu) k oltáři a při obětování (offert.). U Řeků zpívá i před epištolou lektor verš žalmu, tak zvané προκείμενον, u Syrů zummārâ. Před evangeliem zpívávali již dle apoštolských »constitutiones« (2 c. 57) celý žalm; nyní zbyly jen jednotlivé verše v tak zvaném responsorium neb graduale, v řeckém to zovou Alleluja, poněvadž jest alleluja před žalmovým veršem, syrsky hullālâ. U *Syrů* modlí se kněz ještě po přijímání zbylých posvátných částek žalm: Dominus regit me (22.), při čemž čistí patenu s gāmōrâ; když byl i kalich vyčistil, sestupuje dolů, myje si ruce a modlí se: Judica me (42.) a Afferte Domino (28.). Po těch žalmech pozdravuje oltář slovy: »Buď zdráv, Boží oltáři, svatý a božský, neboť nevím, jestli se k tobě vrátím jestli ještě k tobě přijdu) neb ne . . .« U některých žalmových částí jest z obsahu patrno, že byly vybrány s ohledem na neděli a na svátek, který se slavil; někdy spatřujeme shodu žalmových veršů s epištolou neb s evangeliem téhož dne.

Již záhy byly zavedeny modlitby v určitých hodinách dne, tak zvané *hodinky*. Jak byly v nejstarších dobách složeny, nevíme. Apoštolská ustanovení (constitutiones — podvržený spis složený dle starších spisů snad ku konci čtvrtého století) zmiňuje se o tom, že se při ranním officiu modlívali ž. 62: Deus, Deus meus, ad te de luce .. a při večerním ž. 140: Domine, clamavi ad te. Syrské cír-

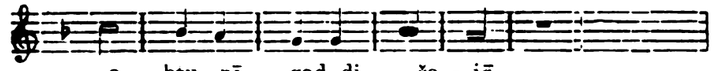
kve modlívaly se o vigiliích velkých svátků vždy celý žaltář; v řecké a v latinské církvi byly dle středověkých zpráv žalmy na sedm dní týdne rozvrženy tak, že se každý týden celý žaltář pomodlili. Sv. Jeroným prý to rozvržení nejprve provedl. Řehoř Vel. zkrátil, jak známo, hodinkové officium, a tento zkrácený *breviář* byl Františkány rozšířen a všeobecně přijat. Tridentský sněm ustanovil v 25. sedění, že má býti kniha hodinkových modliteb znovu vydána, což se za Pia V. též stalo. Poněvadž máme mnoho officií světců, v nichž jsou vybrané žalmy předepsány, není nám jen velmi zřídka modliti se feriální žalmy, a tím se stává, že se mnohé žalmy modlíme velmi často, ale skorem nikdy neodříkáme v roce celý žaltář. V ruské církvi pomodlí se při službě v týdnu celý žaltář, v postě ho odříkají dvakrát za týden.

Žalmy staly se tak církevním a křesťansko-bohoslužebným zpěvem. O svátcích Páně a o svátcích svatých lze proto obsah žalmů, jež jsou v ony dny ustanoveny, se slavností spojiti a vykládati je ve smyslu slaveného svátku. Žalm nesl se třeba původně k něčemu jinému, ale *přizpůsobením* lze jej pak vykládati a rozjímati o Kristu Pánu neb o světcích. Antifony, které stojí před jednotlivými žalmy, udávají často samy, v jakém spojení jest žalm ku slavnosti dne.

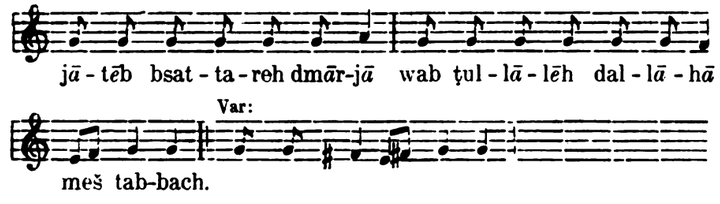
Poznámka. Ve zpěvech východních církví snad se ještě zachovaly zbytky starého žalmového zpěvu po způsobu synagogy. Uvádíme zde ukázku recitace a zpěvu žalmů u chaldejských křesťanů, jak je zaznamenává Benediktin Dom J. Parisot ve svém Rapport sur une Mission scientifique en Turquie d'Asie (Paris. Imprimerie Nationale 1899). Zapsání není bezprostřední. U katolických Syrů nalezli jsme zpěvy ještě rázovitější a snad i původnější.

Žalm 87. (86. Vulg.: Fundamenta ejus in montibus sanctis). Před vánocemi.

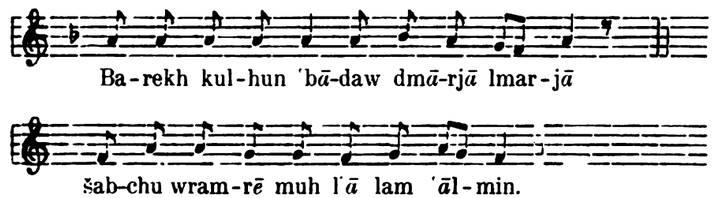

Žalm 91. (90. Vulg.: Qui sedet in protectione Altissimi et in umbra Dei gloriatur.) Jest dle západních zpěvů.

Píseň Dan. 3[57]. (Benedicite omnia opera Domini Domino: laudate et exaltate eum in saecula.)

Mnohé dobré poznámky o užívání žalmů ve starověku lze nalézti ve francouzském díle dějin breviáře (Battifol), v slovníku Julian, A Dictionary of Hymnology, v Cheyne, The christian Use of the Psalms; přihlížejíť arci v první řadě ku protestantským potřebám.

§ 10. Důležitost žaltáře a jeho krása.

Žaltář jest v náboženském a v církevním ohledu velmi důležitým. On obsahuje, jak sv. Tomáš ve svém zlatém výkladu praví, celé sv. Písmo, jest srdcem bible. Z něho poznáváme vnitřní život a náboženské city israelského či vyvoleného národa. Žaltář nám ukazuje, jakou víru, jakou důvěru měl každý zbožný israelita k svému Bohu, v jakém spojení s ním byl.

Nechceme zde zřejmě vypisovati, jak dokonalý a důkladný obraz bohovědy Israelitů nám žaltář podává. Vy-

jímajíc Jobovu knihu nenalézáme nikde jinde ve St. Z. tak obšírného poučení o tom, co bylo Israelitům věřiti a co činiti: zde jejich *věrouka* a *mravouka*.

Jak dojemně vypsány zde Boží vlastnosti, zejména Jeho veliké milosrdenství! A jeho všemocná spravedlnost, která zasáhne i nejmocnější protivníky, jakou důvěru vzbuzuje ve spravedlivém! Kolikráte zove žalmista Hospodina svým útočištěm, svou tvrzí, svou skálou a pod.! Jaké útěchy poskytuje věřícímu ono přesvědčení, jež tolikrát ze žalmů vyznívá: Bůh jest ve slibech svých věrným! Byl věrným v tom, co našim otcům přislíbil — i mně se dostane té odměny, té slávy, jež jest zbožným slíbena!

Nám jsou žalmy hlavně proto nejvýš důležitými, že obsahují tak četná proroctví o *Messiášovi* a o Jeho či o naší církvi. My můžeme v žalmech dobře sledovati, jak se zjevením Božím obraz budoucího Messiáše u sv. pisatelů vždy více a více objasňoval: Jeho činnost, Jeho vykoupení jest v žalmech často a velmi určitě vypsáno. Proto jsou slova posvátného žaltáře v Novém Zákoně tak často (asi 116krát) uváděna. Učení, jež podává žaltář, nemůžeme sice jmenovati dokonalejším než bylo Mojžíšovo učení, ale ono je vyvinutějším: »obsahuje,« dí sv. Hippolyt, »nové učení διδασκαλίαν po Mojžíšově zákoně.«

V žalmech nalézají výrazu veškeré *náboženské dojmy a city*. Kdo chce, jako z obrazu může je vzíti a si je vyložiti, sebe tak předělati, jak jest v nich psáno — aby byl těmitéž city ovládán a veden. Žalmy vypisují nám tak rozmanité poměry lidí, že není žádné lidské potřeby, o níž by v žalmech nebylo učiněno zmínky; ať jest člověk v kterýchkoli poměrech, vždy nalezneme slova žalmu, která by jej v jeho stavu potěšiti, posíliti, povzbuditi dovedla. »Hlasem žalmů může člověk si naříkati, vzývati Boha, chváliti jej, přimlouvati se . . .«

Svatí Otcové kladou písně a básně žalmů výše než básně světských, nejslavnějších lyriků (Sv. Jer. v listě k Paulin.). I obsahem i způsobem vyjádření je předčí. Žalmista chce vyjádřiti myšlénky největšího dosahu, nej-

hlubší tajemství, a činí tak živými obrazy, krátkým, ale neobyčejně vhodným přirovnáním; my ze složení těch slov cítíme to mocné a rychlé pohnutí jeho — a přec, jak mile, jak sladce působí ten celek na naši mysl!

Kněz, jenž se denně ze žaltáře modlí, má se snažiti, aby jeho slovům porozuměl. *Si sacerdos psalterium ignorat,* dí sv. Augustin, *nomen sacerdotis vix constabit in eo.* A jest snad recitování pouhé a odříkávání znalostí žaltáře? Liber Psalmorum quem Ecclesiastici omnes legunt et pauci admodum intelligunt — slova Bellarmina. Si divinis laudibus solvendis debita reverentia et sollicitudine assistas, super singula verba divinae Scripturae diligenter intendas.

Aby porozuměl žalmům, snaží se nejprve vystihnouti jednoduchý, přirozený, slovní smysl slov a vět žaltáře. Potě může slova žalmu přizpůsobiti svým poměrům, svátku, který se právě slaví — a tak postihne i duchovní smysl žalmů ku prospěchu své duše. Nunquam intelliges David, donec ipsa experientia ipsos Psalmorum affectus indueris. Žalmista byl prodchnut zbožností; jsme-li tou naplněni, Božímu slovu snadno porozumíme.

Mezi assyrskými i egyptskými nápisy nalezena vzývání bohu, která se poněkud podobají žalmům. Podobnost výrazů a vyjádření nebude nám u Assyrských divnou, vždyť to byli jazykoví bratři Hebreův, Orientálové podobné živosti povahy. Ale jak chladným, strojeným jest takový assyrský žalm, když ho porovnáme s kterýmkoli žalmem našeho žaltáře! Suďme! Ze Sippary přinešena klínová deska do Cařihradu tohoto obsahu:

Zaříkání: Ó Bože, který se živíš smrtí (?), pane veliký,
(Vzývání) bože milosrdný,
Zabezpečující, vznešený, který trháš kouzla,
jasný, který oživuješ člověka,
Já, Šamaš-Šum-ukîn, služebník svého boha,
Tvůj služebník sténá, úpí, jest stíněn,
Veliká bolest, horečka, objetí svého božstva,
tvé uchopení,
Zhoubná nemoc, zlý duch vniká do mého těla,
Zlá nemoc, úzkost bydlí uvnitř ve mně!
Přivázán na lůžku bolestí, volám k tobě:
Proti bohu známému i neznámému,

Dopustil jsem se chyb, mnohokráte jsem se protivil,
Bojím se, strachuji se pohledu tvého božstva, tvé velebnosti!
Kéž by byli příjemnými tobě slzy mých stezků, aby smířily hněv tvého srdce!
Tvůj návrat jest dobrý, tvoje útěcha jasná!
Kéž jsou tvá nesmírná milosrdenství
Získána mně tvému služebníku Šamaš-šum-ukînu!
A svými zpěvy velebiti chci velikost tvého božstva! (Revue biblique V. 75).

Není to ani tak modlitbou, jako zaříkáním. Když v pohanstvu odříkal určitou formuli v patřičné době, na příslušném místě, když vykonal předepsaný obřad, bylo božstvo vázáno, jemu učiniti, čeho si přál. Dobrou byla prosba, když ji řádně vykonal — vnitřní smýšlení jeho ničeho tu neměnilo! Strach vynucuje Šamaš-šum-ukînovi prosbu za smíření a udobření božstva. Jak zcela jinak u Pána Boha našeho: Kdyby tu přinesl člověk hekatomby obětí, ale neměl vnitřní spravedlnosti — nezaváže tím Hospodina; a chudák, který v skroušeném citu, v upřímné mysli obrátí se s vřelou prosbou k Bohu — nemůže velikých obětí přinésti — nalezne vyslyšení, odpuštění, útěchy a čeho jest mu potřebí!

Dawida Swatého zalmy prozpěwug
Diwne skutky Pána Boha vyprawug
Chcet on to od sweho Stwořeni mijti
Weleben, chwalen a ctěn wždyckny býti.
Y přičiňmež se k tomu s ochotnostij
Postawmež se mu w hodné služebnosti.
(V předmluvě o žalmech Jana Worličného.)

§ 11. Výklady žalmů.

Výkladů žaltáře jest veliký počet, neboť se psalo o žalmech více a častěji než o ostatních sv. knihách. Čítají jich dvanáct set, ale nejspíše jest jich ještě více.

Kristus Pán vykládal též některá místa žalmů (Luk. 20^{44}, 24^{42}); sv. apoštolové uvádějí slova žalmů o Kristu Pánu. V prvních křesťanských dobách vykládali žalmy nazvíce v messianském smyslu, buď přímo aneb mysticky o Kristu a Jeho církvi.

Z výkladů řeckých sv. Otců:

Origenes, Egyptan († v Tyru 253), zanechal ve spise, který jmenuje sv. Jarolím »Enchiridion«, scholia, kterými těžší místa žalmů krátce vysvětloval. Z mnohých homilií (109) na žaltář zachováno toliko devět (Ž. 36—38). Obšírnějších výkladů sepsal dle udání 45; 4 výňatky k ž. 1—15.

Ze scholií zachovány toliko zlomky, jež byly vypsány v tak zvaných řeckých řetězech (catenae). I z homilií jsou vedle úplných devíti zbytky v ř. katenách.

Z obšírných výkladů ž. máme jen zlomky. Selecta in Psalmos v Migne Patrologia graeca 12. díl, str. 1053—1685 a 17, 105—149. Homilie, jež Rufinus přeložil, jsou 12, 1319—1410. Vykládá rád allegoricky.

Sv. Hippolyt, římský kněz († snad 235) napsal řecky výklad žalmů.

Zachován syrský úvod a řecký úlomek. Jiné zlomky nejsou dosti dosvědčené. M. 10, 607—616 (711—24).

Eusebius z Cesareje P., biskup (265, † 340), napsal dle svědectví sv. Jar. velmi učené výklady ku všem žalmům.

V M. 23 celém jsou vyloženy, často allegoricky, ž. 1—118; ve 24, 9—76 jsou zlomky výkladu ostatních ž. z Katen.

Sv. Athanasius, Alexandrinský biskup (n. 295? † 373) vykládá žalmy v listu ad Marcellinum.

Ep. ad Marcellinum M. 27, 11—46. Expositio in psalmos, Athanasiovi připisovaná jest z pozdější doby, snad ze 4—7. st. M. 27, 55—589. Interpretatio ps., pseudoepigraf z 5. st. 27, 649—1344. vykládá nadpisy a jednotlivé verše.

Sv. Basil (331 —† 379) napsal homilie k některým ž.

V morálním smyslu vykládá krásně ž. 1. 7. 14. 28.. 32.. 44.. 48. 59. 61. 114. Jedna hom. 14. ž. 28. ž., hom. 37. 115. 132. ž. nejsou od něho. Pravé jsou *v Migne* 29, 209—494. ostatní 30, 72—117.

Sv. Řehoř, biskup v Nysse († po 394). napsal pojednání o nadpisech žalmů.

Jest to jakýsi úvod k žaltáři. Tractatus de ps. inscriptionibus v M. 44, 431—607. Homilie na 6. ž. 607—615.

Didymus z Alexandrie († slepý ku konci 4. stol.) napsal výklad žalmů.

Výklad ztracen; zlomky sebrány v M. 39, 1155 až 1615. Allegor. a mystický.

Sv. Jan Zlatoústý († 407) podal v homiliích výklad žaltáře.

Z jeho výkladu zachovány v Expositio in Ps. M. 55, 35—527 ž. 3—12, 41, 43—49, 110—117, 119—150. Neprávem mu připisované výklady jsou v M. 55 po str. 527.

Béře zřetel i k různým zněním, vykládá ze sv. Otců skoro nejlépe; často v morálním smyslu.

Sv. Cyrill z Alexandrie († 444) sepsal obšírný výklad žalmů (Explanatio).

Větší část výkladu (k více než stu ž.) zachována. M. 69, 699—1274.

Theodoret z Cyru († 458) vykládal žalmy kratším způsobem. Řídil se při výkladu do jisté míry vysvětlivkami Theodora z Mopsvestie (5 dílů), který i přímo messianské ž. obrazným smyslem vykládal.

Zachován úplný výklad v M. 80, 857—1998. Messianské části vykládá šířeji a správněji než Theodor.

Theodora z Mopsvestie jmenuje sněm V. obecný (r. 553, Denzinger Enchiridion str. 52) »impiissimum«, zavrhuje rouhání v jeho spisech obsažené. Zbytky výkladu v M. 66.

Euthymius Zigabenus (na zač. 12. stol.) vyňal svůj výklad ze starších spisů.

Obšírný výklad: Comment. M. 128. 41—1326.

Z různých řeckých výkladů sestaveny jsou řetězy, catenae. Nejznámější a velice obsáhlou jest Catena Corderii vydána ve 3 dílech v Antverpách r. 1643.

Z výkladů latinských sv. Otců.

Sv. Ambrož († 397) vykládal lidu ž. 118. (Expositio in ps.) a sepsal Enarrationes ku 12 žalmům (1, 35, 36—39, 40, 43, 45, 47, 48, 61).

Výklad jest poněkud dle Origena, ale mocnějšího rázu a béře zřetel k morálnímu smyslu.

V M. 14 odst. 921—1526.

Sv. Hilar z Poitiers (Pictav. † 366) sepsal Tractatus super psalmos.

Zachována toliko část v M. 9, 231—890. K ž. 1, 2, 9, 13, 14, 51—69, 91, 118, 119—150. Někde allegorisuje; výklad slouží dobře mravnímu povzbuzení.

Sv. Jarolím (Hieronymus † 420) napsal malé výklady »commentariolos in Ps.« a sedmero pojednání o ž. 10—16. V listech mluví o »sela«, o hebr. znění a o vulgatě.

»Commentariolos« nemáme; listy jsou v M. 23, 439 a 758.

Tak zvané »Breviarium Hier. in Psalmos« bylo jemu mylně připisováno. Jest to dobrý výklad, ale hoví příliš allegorismu. M. 26, 863—1354.

Sv. Augustin († 430) napsal »Enarrationes in Psalmos centum quinquaginta.«

Zachován úplný. Neobsahuje slovního výkladu, ale výborný allegorický a obrazný výklad podává. Většinu žalmů vykládá messiansky, mluví často o víře proti odpůrcům tehdejší doby. V M. 36 a 37, kde lze i odchylná čtení starého lat. překladu nalézti.

Sv. Petr Chrysologus (kol. 450) vyložil v řečích některé žalmy.

M. 52, 322.

Cassiodor († asi 570) napsal Expositio in psalmos dle sv. Aug.

Úvod jest jím psaný.

M. 70. 9 1056.

Sv. Augustina použil *Prosper* z Aquitanie († 436); výklad ž. 100—150 v M. 51, 277—426.

Pseudorufin pochází z pozdější doby a vykládá dle sv. Aug. 75 ž.

V M. 21, 645.

Ve *středověku* zabývali se sice rádi žaltářem, ale nových a zcela původních výkladů z té doby skorem ani nemáme. Pracovali na základě výkladu sv. Otců, sbírali tyto výklady z různých rukopisů a skládali je v cenné a vzácné knihy. Jmenujeme ze středověkých vykladatelů, jichž jest veliký počet, jen některé.

Ctih. Beda († 735) napsal De Psalmorum libro Exegesis.

M. 93, 477—1098.

Remeš z Auxerre (kol. 900): Enarrationum in Psalmos liber unus.

M. 131, 133—844; vše vykládá o Kristu.

Rupert, kněz z Deutz (kol. 1150).

M. 167, 1179—1232, též messianský výklad, v němž povzbuzení dává ku zbožnosti.

Richard od sv. Viktora († 1173) vyložil některé žalmy.

M. 172, 270—312 mysticky.

Sv. Tomáš z Aquino vyložil prvých 51 ž.

Hleděl vysvětliti spojení všech žalmů obsahem mezi sebou.

Sv. Bonaventura napsal »Summa expositionis in Psalterium,«

Výklad zbožností dýše, ale scholastickým způsobem tuze dělen.

Ayguanus Michael (kol. 1380) vydal výklad žalmů velmi dobrý a doslovní.

Před r. 1600 byl znám pod jménem »Incogniti auctoris opus.«

Dionys Kartusián podává čtverý výklad (1533).

Mik. Lyrana »Postilla« podává výklad doslovní. K žid. vykladatelům jako k R. Šelomo Jarchi, přihlíží Pavel Burg.

Starší vykladatelé trvali až na několik výjimek při latinské Vulgatě. Po středověku počali si bedlivěji všímati jak řeckého překladu, tak hebrejského znění, ano někteří dávali tomuto přednost před latinským, církevně obvyklým a později i slavně uznaným překladem. Tehdy kladli též větší váhu na doslovní smysl a výklad žalmů, a podřizovali jemu mystický, allegorický výklad, které za starých dob byly především vyhledávány. Katoličtí spisovatelé tajemný smysl žalmových slov vždy patřičně zkoumali a zastávali.

M. A. *Flaminius* vydal 1545: In librum Psalmorum brevis expositio.

V úvodě podává jasné vysvětlení o doslovním a o mystickém smyslu.

C. *Jansenius* († 1576) napsal Paraphrasis in omnes ps. Dav. cum annotationibus (Antverpy 1614 a častěji tištěno).

Obsahuje krátké, ale dobré poznámky.

Genebrard, Commentarius in Psalmos, vyd. 1582. (Též M. Cursus C. S. Scripturae v 14—16. díle.)

Výklad béře zřetel ku hebr. znění, k výkladu sv. Otců a k vysvětlivkám rabbínů. (Tak Matathia Izhari ž. 119 hebr.).

A. *Agellius*, Commentarius in Psalmos et in cantica div. officii, in f⁰ Paříž 1611.

Nejlepší kat. výklad 17. století. Porovnává znění starých překladů a zkoumá jich poměr k hebr. znění.

Card. *Bellarmin*, Explanatio in Psalmos, Romae 1611.

Velmi dobrý. Dosti obšírný.

J. *Lorin* vydal Comment. in librum Psalmorum. Benátky 1718.

Ve třech dílech podává mnoho látky; pojednává o mnohých vedlejších dogm. a morálních pravdách.

Tomassi, Psalterium, nova litterali brevissima explicatione dilucidatum, Řím 1697.

Kratší, přehledný.

Simon de Muis, Comment. litteralis et historicus in omnes Ps. Paříž 1630.

Vykládá hebr. znění filologicky pěkně; často uvádí výklady rabbínů.

G. *Heser*, Psalmi Davidis ve dvou dílech. Mnichov 1683—85.

Všímá si patřičně sv. Otců a mystického smyslu.

Le *Blanc*, Psalm. Davidicorum analysis et commentarius amplissimus. Kolín n. R. 1682.

V šesti dílech jest příliš obsáhlý. Uvádí často příklady a místa z klassiků. Hodí se kazatelům.

Bossuet vydal 1690, Bellenger 1729: Liber psalmorum s výkladem.

Z *protestantských* známějších výkladů oné doby jmenujeme: Výklady Lutherovy (V Erlankách 14—20. svazek) latinsky; téhož Scholae ineditae de Psalmis vydal Seidemann v Drážďanech 1876. Calvini Commentarius in l. Ps. vydal nedávno 1836 Tholuck. Geier, Comment. in Ps. Davidis. V Drážďanech 1668. Sebrané

lepší výklady se nalézají ve sbírce »Critici sacri« Frankobrod 1695 (sedm dílů).

Z *novějších katolických* výkladů jsou pozoruhodnější:

Tapfer, Liber Psalmorum, ve 3 dílech. 1834.

Handschuh, Die Psalmen erklärt, v 5 dílech. Ve Vídni 1839.

L. *Reinke*, Die messianischen Psalmen. 2 díly. Giessen 1857.

Vykládá obšírně i dle hebr. messianské žalmy.

Engeln, Psalterium cum Canticis. 1858.

Jednoduchý výklad, prospěšný k modlitbě breviáře.

Koenig, Theologie der Psalmen. Frýburk 1852.

Podává přehled bohovědecké znalosti dle žalmů.

Patrizi S. J. Cento Salmi tradotti . . . e commentati. Roma 1875.

Vykládá 100 ž. dle hebr. a přidává krátké poznámky.

A. *Rohling*, Die Psalmen. Münster 1871.

Výklad přihlíží k hebr. znění, všímá si těžších míst.

V. *Thalhofer*, Erklärung der Psalmen. 5. vydání. Řezno, 1889.

Se zřetelem k liturgii podává krátký a dobrý výklad.

M. *Wolter*, Psallite sapienter. Německý výklad v 5 dílech. Frýburk. 2. vyd. 1891.

Po kratším slovním výkladu (dle Vulg.) přidán delší výklad, kterak jest se slova žalmu modliti a rozjímati, a v jakém vztahu jsou k liturgii svátků.

E. *Tersch*, Lesebuch für Priester. I. Aperi. Psalterium. Ordo missae. V Praze. 1889.

Obsahuje na str. 358--836 rozjímavý výklad žaltáře; každý žalm spojen při vysvětlení s obsahem jednoho verše 118. žalmu po řadě.

P. F. *Raffl*, Die Psalmen nach dem Urtexte, übersetzt und erklärt. 3. díl. Frýburg Br. 1892.

Přihlíží pilně k hebr. znění, jež si dle Bickella urovnává. Ž. 107--150.

G. *Hoberg*, Die Psalmen der Vulgata. Frýburk Br. 1892.

Vykládá příjemně jeden verš po druhém v doslovním smyslu dle Vulgaty. Cenné filologické poznámky.

M. *Mlčoch*, Psalterium seu l. Ps. juxta Vulgatam . . ., quibus harmonia utriusque versionis (lat. et ex hebr.) demonstratur. Olomúc 1891.

V úvodě vyznačen charakter hebr. znění a Vulgaty. Při žalmech jsou kratší, vzácné poznámky, filologické vysvětlivky, aby se ukázala správnost Vulgaty.

Téhož: Psalmi Latinae Vulgatae, eorum sonus et sensus literalis. 1898.

Podává jasně smysl veršů Vulgaty, často arcit dle hebr. znění.

Fillion, Les Psaumes commentés d'après la Vulgate et le texte hébreu. Paříž 1893.

Obsahuje francouzský překlad Vulg. a kratší cenné poznámky.

Z nových *protestantských* výkladů uvádíme jen některé. Ve filologickém ohledu vykazují mnoho vykonané práce, dovolují si však rozmanitě měniti znění a tím i celý smysl. Mnohdy vidíme každé méně jasné místo nějakou konjekturou úplně změněno a od Vulgaty odchýleno. Rationalistům jsou žalmy toliko hebrejskými národními písněmi; dle toho stanoviska jest i výklad takových knih zařízen. Rosenmüller, Scholia in Psalmos (3 díly, compendium v 1 díle 1821), podává starší výklady a překlady. Olshausen (1853), Hupfeld 1855—62 (1888), Hitzig (1863), Cheyne, The book of Psalms. 1888, Duhm, die Ps. erklärt 1899, vydali rationalistické výklady. Poněkud lepší jsou Hengstenberg, Commentar, 4 díly 1849--52, Delitzsch (4. vyd. 1883), Perrowne, The Book of Psalms (6. vyd. (1886), Kirk-Patrick. Wellhausen vydal hebr. znění s kritickými poznámkami v Sacred books of the Old Testament 1895. Baethgen, Die Psalmen. 2. vyd. (V Handkommentar von Nowack) 1897 je mírnější ostatních.

Z *hebrejských* výkladů dlužno jmenovati ony, které napsali arabsky Saadia Gāôn, hebr. Salomon ben Izchaq

(Raši † 1105), Abraham Ibn Ezra (1155—57) a Qimchi. Později napsal výklad, který byl častěji tištěn, Sforno († 1550). K Mendelsohnovu († 1786) překladu jest přidán výklad Joela Brila (Joel Löwe ברי"ל Ben R. Jehuda Löb); Michael Sachs napsal filologický výklad ž. Z Philippsonova výkladu celé bible vyšly o sobě něm. výklady žalmů. Zvláštní výklad vydal německy Samson Rafael Hirsch 1882. Známý Midraš Tehillîm (M. Šocher Tôb) jest haggadický výklad žalmů; prvá část do ž. 119 jest starší, druhá jest ze 13. století. Vydal Sal. Buber ve Vilně 1891 hebr.

Ve východní, nesjednocené ruské církvi užívají starých výkladů sv. Jana Zlatoústa, novějších výkladů protoreje Višnjakova (v křesť. čtenije), episkopa Theofana a j.

Výklad posvátných žalmů.

Kniha I.

1. žalm.

Blaho spravedlivých; záhuba bezbožných.

Obsah. Zbožní a zákona Božího milovní budou se těšiti úplnému zdaru (v. 1—3.); osud bezbožných jest ale bídný a skončí záhubou (v. 4—6.).

Žalm tento *nadpisu* nemá. Jest vhodně položen na prvém místě, na začátku žaltáře; žaltář obsahuje mnohá naučení a napomenutí, do nichž nás prvý žalm uvádí. Tím, že představuje blaho spravedlivých, povzbuzuje k spravedlnosti; stavě nám na oči bídný osud bezbožných, varuje před bezbožností. Jest poučením a napomenutím, jež se hodí do každé doby.

Skladatel není jmenován. Všeobecně připisovali tento žalm Davidovi, jednak z té příčiny, že předcházel nadpis celého žaltáře slovy: »Kniha žalmů Davidových« (*Α ψαλτήριον τῷ Δαυείδ*, v hebr. jediné: Kniha prvá), jednak i proto, že mnozí ony žalmy, jichž pisatel nebyl určitě jmenován, připisovali Davidovi. Tím se též stalo, že některým pozdějším, řeckým rukopisům přidán nadpis: »Žalm Davidův« neb i »Davida proroka a krále píseň« (*μέλος*). Z té okolnosti, že jest tento žalm vhodnou úvodní písní do celého žaltáře (*προοίμιον βραχύ* žaltáře, dí sv. Bas.) nelze hned souditi, že by byl sepsán teprve tehdy, když již první kniha žaltáře, aneb snad když celý žaltář byl uspo-

řádán. Obsah jest tak všeobecným, že z něho ani nelze souditi na dobu, v níž by byl býval psán, neb k níž by se vztahoval. Proto míní jedni, že slovy tohoto žalmu těšil David své soudruhy, když byl Saulem pronásledován; jiní míní, že ho psal, když již byl pánem Sionu.

V. 1—3. Shodují se s Jer. 17[5-8], což však není ještě žádným důkazem, že by obé současně bylo psáno; Jerem. slova písní zajisté znal a mohl jich užiti. Dle Zennera jest 1. ž. s druhým, 3. a 4. sborovou písní: 1 sloka má 9 veršů, 1. odpovídající sloka též 9 veršů, střídavá sloka jest o 10 verších; 2. sloka a odpovídající str. po 6 verších.

Pozn. Ve všeobecném výkladu uvádíme čísla žalmů dle počtu latinské bible, v poznámkách a při výkladu hebrejských slov uvádíme žalmy dle hebrejského počtu.

Z latinské Vulgaty:

1. Blahoslavený člověk, který nechodí do rady bezbožných,
   A nestává na cestě hříšníků,
   A nesedí na stolici morové (zkázy).

Z hebrejského znění:

1. Blaze člověku, který do rady bezbožných nechodí,
   A na cestě hříšníků nestává,
   A v sedění rouhačů nesedá.

1. *Blahoslavený člověk* (vir — muž, má tento všeobecný význam i na jiných místech); v hebr. jasněji: *blaze* spravedlivému. Spravedlivého popisuje několika slovy: dí o něm, že se varuje zlého (negativně) a že dbá zákona Božího (kladně), V latinském překladu jest dle hebr. znění sloveso v minulém čase položeno, ale poněvadž značí zde trvalou neb opakovanou činnost, dlužno je překládati přítomným časem: *který do rady bezbožných nechodí* t. j. do shromáždění bezbožných nechodí, neřídí se na cestě svého života, svého jednání radou, ponoukáním, úsudkem bezbožných lidí, kteří Božích zákonů nedbají. *A na cestě hříšníků nestává*: který na cestě hříšníků není, po ní vůbec nekráčí; »státi na cestě« znamená zde: pokračovati v započaté cestě, zůstati v ní. Cesta hříšníků jest proto nebezpečnou, poněvadž hříšníci jednají

přímo proti vůli a přikázáním Božím, v hříších si libují. *A na stolici morové (zkázy)*, hebr.: v sedění posměvačů, (v žalmech a v Přísl. o tupičích náboženství a zákona, tedy) rouhačů *nesedá*: není mezi těmi, kteří posmívají se, opovrhují zákonem Božím, nebývá v jejich shromáždění. Stolicí morovou bylo by vyjádřeno, že není ve shromáždění (»cathedra« má ten význam i ž. 106[32]), v němž jest tupení zákona morovou nemocí neb nákazou.

1. אַשְׁרֵי psáno též אַשְׁרֵי jest váz. stav množ. č. slova אֶשֶׁר neb אָשַׁר (אשׁר, assyr. ašâru dobrým býti) a značí celý obsah a objem blaha a štěstí; zde jest již jen mezislovcem »blaze«. רְשָׁעִים protiva צַדִּיקִים.

Abire odejíti, jíti někam; rozdílu *ire* a *ibi* nebylo v pozdější řečtině šetřeno; zde dle Tertull.: qui non abiit in concilium impiorum.

I při podstatných jménech: rada, cesta, stolice, i při slovesech: nechodí, nestává, nesedí — jest stupňování.

2. Ale v zákoně Hospodinově jeho vůle,
   A o jeho zákoně přemýšlí dnem i nocí.
2. Ale v zákoně Jahve jeho zalíbení,
   A o jeho zákoně přemýšlí dnem i nocí.

2. Spravedlivý člověk nenaklonil se, nepřilnul ku zlému, ale *jeho vůle*, v hebr. jeho náklonnost, *zalíbení* se nese k zákonu Boha Jahve. Následující slova ukazují, k čemu jej zalíbení zákona vede: *přemýšlí* (meditabitur — zde zase dle hebr. přítomným časem) μελετήσει (obírati se něčím, pěstovati, cvičiti se v něčem) *o Jeho zákoně* stále. Řecký výraz podává smysl těch slov nejlépe: spravedlivý obírá se v mysli zákonem Božím, jest jeho pamětliv, jmenovitě tehdy, kdy se v něm může cvičiti slovem neb skutkem; cvičí se v zachovávání zákona *dnem i nocí* t. j. stále. *Stále* nemíní se v přísném smyslu slova, ale tak, že zachovává zákon a projevuje dbalost zákona, kdykoliv se k tomu příležitost naskytá.

Tím podány hlavní rysy toho, jak se chová každý spravedlivý vůbec; žalmista nepopisuje zde určité osoby.

2. כִּי אִם po záporu: *ale* § 95., 2.
   Zákon יְהוָה תּוֹרַת byl v této době již znám.

Zalíbení v zákoně Božím objeví se u spravedlivého zejména, když se nalézá v pokušení, v nebezpečenství; též v tom, že se snaží, aby zákon lépe poznal, se o něm poučil. Podobná slova: »nechť přemítáš o zákoně ve dnech i v nocích« řečena Josuovi (1[8]); z toho, že někdy prosaikové užívají rčení, jež vzali z básnických spisů, nelze ještě souditi, že by slova knihy Jos. byla vzata z tohoto žalmu. Spravedlivým lze v přeneseném smyslu míniti zde i Krista Pána, i učenníky Kristovy zvlášť.

3. A jest jako strom, který jest štípený při toku vod,
Jenž dává svůj plod ve svém (určitém) čase.
A jeho listí nesprchne;
A vše, cokoliv činí, zdaří se mu.

3. A jest jako strom štípený při struhách vod,
Jenž své ovoce dává svým časem,
A jehož list nevadne;
A cokoliv činí, zdárně provádí.

3. Přirovnává spravedlivého ku *stromu*, jenž má vše, co činí strom krásným a užitečným. Strom jest krásným, když má stále svěží zelené listí, jest užitečným zejména tehdy, když přináší pravidelně své ovoce. Žalmista Páně míní proto ovocný, plodný strom, jako na př. palmu neb olivu. V Egyptě a v Babylonii bývaly takové stromy při vodách sázeny, aby byly zavlažovány; v Palestýně stálé zavlažování bylo možno toliko při toku Jordánu a jednotlivě i při stálých pramenech. *Jenž dává svůj plod ve svém čase*: v čase určitém, kdy na stromě plody očekáváme. *A listí jeho nesprchne*: v hebr. jasně *nevadne*; jedno listí nemůže býti ustavičně na stromě, každé časem vadne a spadává, avšak u některých stromů roste čerstvé listí zatím, co sestárlé listy opadávají, a takový strom má povždy zelenou barvu: jako kdyby jeho listí nevadlo.

Spravedlivému dodává milost Boží potřebné síly, ta jest mu živým pramenem; v té milosti svým časem nabude ctností, vykoná dobré, záslužné skutky, jež se častěji ovocem, plodem dobrého života jmenují. Listí dává stromu krásy, spravedlivému jest jeho čest a památka ozdobou, která nevadne. (Ž. 111[6]: U věčné památce bude spravedlivý.)

Slova: *a vše, cokoliv činí, zdaří se mu*, bylo by lze též vykládati o tom, že strom dobré ovoce přináší; avšak poněvadž to již jednou bylo řečeno, vysvětlíme je snáze o spravedlivém, jemuž se vše daří, aneb k dobrému obrátí (jak dí sv. Pav. k Řím. 8[28]. »Těm, kdo milují Boha, spolupůsobí vše k dobrému«).

3. עֵץ hromadně míněno, proto následuje: při struhách פַּלְגֵי (rozdvojení, rameno).

Přirovnání spravedlivého ku stromu jest obvyklým (Job 8[16] 15[32] ž. 92[13]). Kořenem jeho jest pokora a láska k Bohu, z těch vycházejí jako ratolesti různé ctnosti; čím hlubší kořeny, tím lépe odolá a odpírá větrům a bouři. Ezech. 47[12] jest podobným tomuto verši, avšak to nemůže býti dostatečným důkazem, že by byl verš tento ze 6. neb 7. století.

4. Nikoliv tak bezbožní, nikoliv tak;
Ale jako prach, jejž zmítá vítr od svrchu země.

4. Nikoliv tak bezbožní:
Ale jako plevy, kteréž rozmítá vítr.

4. Bezbožní mají zcela jiný osud; *nikoliv tak*: antitheticky, není jim tak, nebude jim tak, jako spravedlivým, nejsou jako spravedliví. Nejsou jako zavlažovaný a plodný strom, ale jako *plevy* (v hebr.), jež vítr pro jejich lehkost snadno rozmítá. Obraz tento byl na Východě velmi obyčejným; obilí bylo vyšlapováno neb mláceno pod širým nebem na vyšším, větru přístupném místě, aby při provívání suché, lehké plevy větrem odděleny a odneseny byly od zrna. Bezbožní jsou neužitečni jako plevy, budou pohozeni a nezanechají po sobě památky jako plevy větrem zanešené. Větrem lze rozuměti spravedlnost Boží, též jejich vášně a především pýchu, která je ovládá a do záhuby vede.

5. Protož neobstojí bezbožní na soudu,
Ani hříšníci ve shromáždění spravedlivých.

5. Protož neobstojí bezbožní na soudu,
Ani hříšníci v radě spravedlivých.

5. *Protož*, poněvadž nejsou ničím (jako plevy), *neobstojí*. Resurgere nemá zde významu: nevstanou — ale

jako surgere i stare, nebudou státi, *neostojí na soudu* (doplniti dlužno z parallelního následujícího verše: spravedlivých), mezi spravedlivými, tam kde spravedliví budou souzeni, kde spravedliví ostojí. Tím není míněn ani posmrtný soud, ani soud poslední, neboť i při spravedlivém, lidském soudu propadne věc bezbožných a oni neobstojí. Druhá část verše vypovídá podobně: *ani hříšníci ve shromáždění* (některé latinské texty mají dle hebr. a řeck. βουλή consilium — v radě) spravedlivých; není tam jejich místa, nemají se spravedlivými nic společného.

5. בַּמִּשְׁפָּט se členem vykládal Abenezra a j. s významem ukazovacího zájmena: na onom soudu — totiž všeobecném, neboť tak jest tento soud משפט jmenován i v Kaz. 12[14]. Podobně i sv. Otcové ve smyslu: Bezbožní v den vzkříšení nebudou moci státi mezi spravedlivými, neboť jim určena jest záhuba; aneb též: budou skloněni neb na zemi položeni v den soudu, kdežto spravedliví budou státi. Připomenouti dlužno, že bylo klamným míněním některých israelských učitelů, že zavržení vůbec z mrtvých nevstanou, že spolu s tělem jejich i duše úplně zhyne.

6. Neboť zná Hospodin cestu spravedlivých,
A cesta bezbožných zajde.

6. Zajisté zná Jahve cestu spravedlivých,
Ale cesta bezbožných končí záhubou.

6. *Bůh zná cestu spravedlivých*, pečuje, schvaluje a chrání ji, a ví, že cesta tato obstojí, že se na ní zachovají; naproti tomu však *cesta*, snahy, jednání *bezbožných hyne*, totiž záhubou končí. A zajisté nevede cesta, život bezbožných k určenému konci, nadarmo pracují, nadarmo žijí, žádného prospěchu ze svého života nemají — ale ovšem zkázu a záhubu.

Ku mravnímu výkladu lze vážných slov ž. užiti velmi přirozeně: 1. verš ukazuje, čím se člověk stává bezbožným; následuje rady bezbožných, jejich příkladu, přidá se ku společnosti rouhačů. Kdo blaho, štěstí hledá — a touží po něm každý — tomu ukazuje k němu cestu verš 2.

Bezbožní, i kdyby šťastnými se zdáli, neostojí, praví v. 4., 5. S nimi zajdou i bezbožná učení jejich; k těm nikdo nepřikloňuj svého srdce. Dvojí cestu známe i konec její (v. 6); nelze se rozmýšleti, kterou jest křesťanu jíti. Poněvadž jest Kristus spravedlivým katexochen, proto dán tento žalm do hodinek *svátků Krista Pána*, jako jsou Vzkříšení, Boží Tělo, svátek trnové koruny, kopí a hřebů. On jest stromem života, svátosti jsou plody jeho umučení. Každý světec, jak mučenník tak i vyznavač Páně, byl spravedlivým, proto i o dnech památky sv. *mučeníků* a *vyznavačů* žalm tento jest předepsán. Též v offic. *neděle.*

2. žalm.

Vítězství Pomazaného Páně.

Králové a knížata, nepřátelé vzpouzejí se proti Bohu a proti Jeho Pomazanému (1—3.); tento se jmenuje králem na Sionu, Bůh jej zove Svým synem a dal jemu veškeru moc nad nepřátely (4—9). Již z toho mohou nepřátelé poznati, že jest jejich boj marným a proto je žalmista napomíná, aby zmoudřeli a vyhnuli se své záhubě (10—13).

Žalm *nadpisu* nemá.

Jednotlivá místa této písně jsou vykládána v Novém Zákoně přímo o Kristu Pánu; tak uvádí o Něm v. [1-2] shromáždění věřících dle Sk. Ap. 4[25-27], sv. Pavel odvolává se v kázaní o Kristu v Antiochii (Sk. Ap. 13[33]), i v listu k Hebr. 1[5] na v. 7 tohoto žalmu. Ve Sk. Ap. 4[25] zřejmě řečeno: Který jsi (o Bohu) ústy Davida svého služebníka, řekl: *Proč se bouří národové a lidé (nač) obmýšlejí marné věci?*

Žalm tento jest *prorockým*, poněvadž nelze jeho jednotlivosti (zvláště na př. v. 5. a 12.) vykládati o přítomnosti, jest messiánským, jak zejména v. 8. o panování Pomazaného nad celým světem dokazuje. Prorok viděl arciť, jako se to i v jiných případech dálo, budoucnost a předpovídané údaje, jako by se již byly staly, aneb jakoby

se právě děly, před sebou, a tak je též vyličuje. Sv. Otcové a církevní tradice vykládala podobně slova této písně vždy o Kristu Pánu. I v židovských výkladech shledáváme při tomto žalmu messiánské vysvětlování, kteréhož teprvé ve středověku »za příčinou obrácení Minejských (t. j. kacířů)« zanechávali.

Ti, kdo chtějí vykládati slova žalmu 2. o některém israelském králi, volí k tomu podle 1 Kr. 16^{13}, 2 Kr. 5^{17-21} Davida, podle 2. Kr. 7^{14} Šalomouna, ano i Josafata, Uzziáše neb Ezechiáše, neb i makkabejského Alexandra Jannea z 1. stol. před Kr. Za dob Davida a Šalomouna nebyli všichni národové postaveni proti Israeli; o jmenovaných nelze říci, že panovali nad vším světem, syny Božími ve smyslu žalmu též nebyli.

Vidí žalmista Páně, kterak se proti Messiášovi národové a knížata staví, ale dí, že snahy a útoky jejich jsou marny; Kristus (Pomazaný) má velikou moc a bude vládnouti celým světem.

Skladatel žalmu udán není; svědectví Sk. Ap. 4^{25} nemusí býti v tom rozhodujícím, poněvadž se tam o původ žalmu nejedná a věřící jmenovali v oné modlitbě Davida původcem žalmu, protože se řídili všeobecným způsobem mluvení, jež celý žaltář jmenovalo *τὰ τοῦ Δαυεὶδ*. Davidovi promluvena prorokem Nathanem dle 2. Kr. 7^{12-16} podobná slova, jako je nacházíme v tomto žalmu, ale ani tato okolnost nedokazuje ještě nikterak, že by byl David skladatelem žalmu. Ten úsudek jest dovolen, že užil žalmista slov z 2. Kr. 7^{12-16} o Messiášovi a že psal v době, kdy bylo očekávání Messiáše živé. I tento žalm byl snad, jako ž. 1., poněvadž nemá nadpisu, později, když již 1. kniha žaltáře aneb aspoň část žaltáře tvořila sbírku, před celou sbírku písní spolu s 1. ž. postaven. Podstatného nelze proti Davidovu původu ničeho namítati.

V některých hebrejských rukopisech jest tento žalm na začátku žaltáře a číslován jako ž. prvý; v jiných jest spojen se ž. 2., ačkoliv se oba obsahem od sebe liší. Proto jest dle kanterburyského rukopisu uveden ve Sk. Ap. 13^{33} jako žalm prvý.

L. 1. Proč se bouří národové
A nač obmýšlejí lidé marné věci?
2. Postavují se králové země
A sjednocují se knížata
Proti Hospodinu a proti Jeho Pomazanému.
3. Roztrhněmež jejich pouta
A odvrhněmež od sebe jejich jho!

H. 1. Proč se bouří národové (pohané)
A obmýšlejí lidé marné?
2. Postavují se (k boji) králové zemští,
A rokovala vespolek knížata
Proti Jahve a proti Jeho Pomazanému. Sélā.
3. »Roztrhejmež jejich pouto,
A vrzmež od sebe jejich provazy.«

1. *Národové* (v hebr. významu: *pohané*) *se bouří* jako divoké moře, *obmýšlejí věci marné*, myšlení, snahy jejich nebudou míti výsledku (v. 4.), budou marny. *Knížata se sjednotila* (rokovala, uradila se vespolek) a *staví se* nyní *pozemští králové* jako k boji proti nebeskému králi (v. 4.), *proti Jahve* a *proti Jeho Pomazanému*. Uvádí hned též příčinu toho slovy těch nepřátel ve v. 3.

Žalmista Páně vidí v duchu ten odpor, jaký budou klásti na světě Messiášovi, a vyjadřuje otázkou v. 1. podivení: *proč se bouří?* není k tomu příčiny, poněvadž Jahve jest laskavým Bohem. Jeho zákon jest snesitelným; proti Bohu nikdo ničeho nezmůže. V odporu jsou gōjjîm pohané, a l'ummîm, což může též značiti veškeré národy; dle Sk. Ap. 4^{27} byly by tím jmenovány kmeny Israelské: »Sešli se . . . Herodes a Pontský Pilát, s pohany a lidem Israelským« (v řeckém arcit mn. *σὺν λαοῖς*).

2. *Králové země* (parellelně k tomu »knížata«) uradili se dříve (proto v hebr. perf.) a *staví se* k boji *proti Jahve. Pomazaným* Boha Jahve jmenuje Messiáše, poněvadž jej vidí jako krále, který jest panstvím obdařen a zastupuje Boha Jahve. »Pomazaným« byl jmenován ve St. Z. nejvyšší kněz (Lev. $4^{3.5.16}$), králové (1 Kr. 2^{10} a j.); Vykupitel jmenován hammāšîach (se členem) ten Poma-

zaný, což se později stalo vlastním jménem jako řecké *χριστός*.

3. Nepřátelé a protivníci Boží udávají příčinu svého vzbouření slovy: *Roztrhněme jejich pouta: pouta, provazy, jho* jsou obrazy vlády, panování, z druhé strany znamenají porobu a poddanství. Bezbožným jest zákon Boží těžkým jhem, tuhým poutem, jehož se chtějí zbaviti; skoro při každém zlém úkonu cítí varovný hlas svědomí, kterýž mu připomíná zákon a tolikráte též cítí nepříjemnost, tíhu tohoto zákona — staví se proti náklonnostem, proti zvykům bezbožného. Z oněch slov vyznívá urputnost, pýcha a pohrdání Bohem; podobně vytýkáno lidu za Jeremiáše (2²⁰): »Zlomil jsi mé jho, přetrhal jsi moje pouta a řekl jsi: Nesloužím!«

Odpor bezbožných v těchto verších naznačený vidíme v plné síle vyvinutý za dob Kristových; Židé se radili proti Kristu, pohané jim v tom pomáhali, neboť i Heroda dlužno čítati ku pohanům. Tehdy volali: »Nechceme, aby tento nad námi kraloval« jako oni poddaní v podobenství (Luk. 19¹⁴).

1. Žalmista líčí bouři proti Messiáši; nelze proto právem z tohoto líčení souditi o tom, že by žalmista v podobné bouři byl žil. ריק jest přídavným jménem: marné, ničemné; v ř. *κενό* (Aq. příslovcem *κενῶς*)

2. יתיצבו opravuje Lagarde (Prophetae Chaldaice 1872 str. XLVI) v יִתְיַעֲצוּ (83⁴) radí se, rokují — čehož zde třeba není. נוסדו dle syr. אֶסְתַּדַּר (סָוְדָא řeč) rozmlouval, umlouval se; Vulg. překládá (h. סוֹד důvěrná porada) dle řeckého *συνήχθησαν*, sv. Jer. tractabunt, Aq. *ἐπαρρησιάσαντο*. Poněvadž jest církev pokračováním díla Kristova a poněvadž v ní Kr. žije, obracela se bouře bezbožných i proti církvi; pronásledování počínala velmi často působením králů a knížat.

Po tomto verši jest někdy v hebr. סלה *διάψαλμα*. (Viz v úvodu str. XXVII.)

3. Příp. מוֹ, מוֹ a מוֹ .. vyskytuje se v básnických knihách hebrejských; v aram. הֲמוֹ arab. húmu, ethiop. tômû.

Zbožný necítí tíže zákona Božího »není pod zákonem,« jemu jest toto jho sladkým a břímě Kristovo »lehkým« (Mat. 11³⁰).

4. (Ten), jenž přebývá na nebesích, směje se jim,
A Hospodin posmívá se jim.
5. Tehdy promluví k nim ve svém hněvu
A poděsí je ve své prchlivosti.
6. »A já ustanoven jsem od něho králem
Na jeho svaté hoře Sionu,
(jenž) Ohlašuje jeho přikázaní.
4. (Ten), jenž trůní na nebesích, směje se;
Pán jim se vysmívá.
5. Potom promluví k nim ve svém hněvu
A poděsí je ve své zlosti:
6. A (přec) jsem já ustanovil svého krále
Nad Zijjônem, svým svatým vrchem,
7. Chci oznámiti (to) ustanovení.

4. Naproti králům »země« jest král »nebes,« jenž jest pánem všeho, jemuž nikdo s výsledkem odporovati nemůže. *Trůní na nebesích*, ve své slávě a moci, a *směje se jim:* obrazně, metaforicky řečeno o Bohu podle lidského jednání; víť dobře, že námahy a pokusy lidí proti Němu jsou bez účinku, a že se obrátí k hanbě a k neštěstí těch protivníků.

5. *Tehdy promluví:* potom, když byl seznal jich vzpouru; obrátí se jaksi smích, při němž bezbožní dle své libosti se bouří, *ve hněv* Boží. I o hněvu Božím a o Jeho prchlivosti mluví P. sv. toliko obrazně, představujíc Boha o lidských vlastnostech; hněv B. znamená jeho trestající spravedlnost, slovo spravedlnosti poděsí protivníky. Mluví Bůh též skutky, když stihá bezbožné zaslouženým trestem. Takový trest nevede ku spasení, proto prosí žalmista v 6¹: »Hospodine, nekárej mne ve svém hněvu a v prchlivosti své netrestej mne.«

6. Hospodin poděsí protivníky Svého Pomazaného slovy: »Kterak se odvažujete, bouřiti se, *když jsem já jej ustanovil králem* (a přec; v hebr.) *nad Sionem* t. j. aby nad Sionem vládl.« Sion jest vrch, na němž stával dům Boží v Jerusalémě, často jest tím jménem míněn Jerusalém; svatým se zove, poněvadž na něm stála archa a chrám, a proto může býti obrazem messiánské církve.

Messiáš sám dokazuje svým nepřátelům, že byl usta-

noven králem, ano uvádí jim dle v. 7. (v hebr.), jak se ustanovení toto stalo: *chci oznámiti* (to) *ustanovení*. Dle řeckého, arab. a latinského překladu obsahuje v. 6. slova Messiášova: *A já ustanoven jsem od něho králem* — čímž odstraněn rozdíl osob ve v. 6. a 7.; tomuto překladu dlužno dáti přednost. *Jenž ohlašuje jeho přikázání* (praeceptum) jest vyložiti významem hebr. chōq, příkaz, ale i *ustanovení* (jako na př. v ž. 104. slib o zemi Kanaan Jakubovi daný jest chōq): *oznámím*, dí Messiáš, (*ono*) *ustanovení*.

6. V řeckém překladu ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ וַאֲנִי נְסַכְתִּי מַלְכִּי jako o moudrosti, která od počátku byla v Přísl. 8²³. Sloveso נסך ve tvaru qal znamená *vyliti*, נֶסֶךְ *libace, tekutá oběť*, ale též *kníže* (Ž. 83¹², Jos 13²¹, Ez. 32³⁰); aramejský výklad má רביתי (Sym. ἔχρισα) pomazal jsem, i מניתיה ustanovil jsem ho. V הַר קָדְשִׁי vztahuje se přípona k הר § 75., 5. Verš 6. lépe čítati ještě spolu se 4. a s 5. v. do jedné sloky, aby byly sloky o třech verších.

7. Hospodin pravil ke mně: Syn můj jsi ty,
Já dnes jsem zplodil tebe.
8. Požádej ode mne a dám ti národy v tvé dědictví,
A v tvé vladařství končiny země.
9. Budeš je spravovati železným prutem
A jako nádobu hrnčířovu je rozbiješ.

7. b. Jahve řekl ke mně: Syn můj jsi ty,
Já dnes jsem tebe zplodil.
8. Požádej ode mne a dám ti národy (pohany) v tvé dědictví,
A končiny země v tvé vlastnictví.
9. Rozbij je železnou holí,
Jako hrnčířskou nádobu je roztluč.

Hospodin, Jahve dal Messiášovi veškeru moc a vládu proto, že jest pravým Synem Božím. Pomazanému Páně dá Bůh národy a končiny země. Davidovi a Šalomounovi dáno bylo panství nad zemí israelskou, ti nevládli nad národy; ačkoliv jsou tito jednou nazýváni »syny Božími« (ž. 88²⁷, 2. Kr. 7¹⁴; v Ex. 4²² jest tak jmenován Israel), přec nejsou slova tohoto verše o nich promluvena. O Kristu Pánu je vykládá Nový Zákon ve Sk. Ap. 13³³, Hebr. 1⁵ 5⁵, Zjev. 19¹⁵. *Dnes* značí dobu, kdy se M. stal Synem Božím i kdy byl ustanoven nad Sionem; mnozí sv. Otcové

vykládají *dnes* o věčném Synovství Kristově, neboť v tom zajisté jest základ a příčina všemohoucnosti Jeho a vítězství nad národy; nikdo není mu roven, ani andělé, neboť: »Komu z andělů kdy pravil: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem Tě?« (Hebr. 1⁵).

Poněvadž porovnává sv. Pavel Krista s anděly a tvrdí, že se stal vznešenějším jich a že obdržel jméno výbornější než jest jejich jméno — což o člověku toliko říci lze — proto rozuměli sv. Cyprián a j. tento verš 7. o lidském narození Spasitelově (Hebr. 5⁵-⁸).

8. Syn Boží mohl požádati, aby Bůh učinil *národy* (pohany) *Jeho dědictvím*, aby jich právem dědice nabyl, aby mu byli *vlastnictvím*. Dědictví v P. sv. znamená mnohdy jen »vlastnictví«. Náleží Kristu národové, poněvadž jest pánem všech lidí; myšlénku o všeobecném Spasení a o všeobecném panství Spasitelově vidíme vyjádřenu jmenovitě u pozdějších proroků. V duchovním smyslu vládne Kristus svou církví nad všemi národy, jakž předpovídá Dan. 2⁴⁴. (Mat. 28¹⁸: »Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi».)

9. *Budeš je spravovati železným prutem*; prut, hůl železná, železem pobitá, jest obrazem přísné, neodolatelné moci, kterou může král říditi své podané, ale také trestati, rozbiti je jako hliněnou nádobu. V hebr. dvakráte opakuje: *Rozbij je . . . . a roztluč*; tím není vyjádřeno, že král skutečně setře ony národy, ale že má takovou moc, že by je mohl zničiti jako hliněnou nádobu. Rozbitou hliněnou nádobu nelze znovu zceliti, proto jest jí úplné zničení naznačeno, jako Is. 30¹⁴, Jer. 19¹¹. *Je* rozuměj národy a krále v. 1. a 2.

7. יְלִדְתִּיךָ lépe doslovně přeložiti v přirozeném smyslu; netřeba vykládati: já jsem ti dal, že jsi (králem), když stačí obyčejný význam. Na m. אֵל klade Wellh. אֵת.

9. שֵׁבֶט hůl i kyj. תְּרֹעֵם dle massor. znění od רַעַע (רצץ) rozbiti; řecký př. LXX a dle něho Vulg. od רעה ποιμανεῖς αὐτούς pásti, spravovati je budeš. Znění massor. ale odpovídá lépe druhé parallelní části téhož verše. (Zenner: תִּרְעֵם).

10. A nyní, králové, srozumějte;
Podrobte se (vy), kteří soudíte zemi.
11. Služte Hospodinu v bázni,
A radujte se jemu s třesením.
12. Přijmetež kázeň, aby se nerozhněval snad Hospodin,
A vy nezahynuli jste s pravé cesty (sešedše).
13. Když by se rozpálil v krátce jeho hněv:
Blahoslavení všichni, kdož v něho doufají.

10. **A** nyní (tedy) králové, buďte moudří,
Dejte se poučiti, zemští soudcové!
11. Služte Jahve v bázni
A plesejte v třesení.
12. Líbejte syna, aby se nerozhněval, a vy nezhynuli ohledně cesty;
Když se za maličko jeho hněv rozpálí,
Blaze všem, kdož v něho doufají!

10. *A nyní*, uvádí, co následuje z výroku Božího. Žalmista sám mluví a obrací se především ku králům: *srozumějte*, buďte moudří, uznejte ho králem, *dejte se poučiti* (erudimini), napravte se.

11. Dříve se pyšně bouřili, chtěli odvrhnouti, roztrhati pouta zákona: *Služte*, dí žalmista, *Jahve v bázni*, snášejte jho Boží, podrobte se vládě Jeho Pomazaného. *A radujte se jemu*, radujte se, že jest vám Bohem, že jest On vaším Pánem — *ale s třesením*, abyste ničím nevyvolali Jeho trestající spravedlnost. *Plesejte* mohlo by též znamenati podle prvé části verše radost, plesání při bohoslužbě.

12. S Vulg. shoduje se LXX a aram. překlad: δράξασθε παιδείας *přijmetež kázeň*, dle výkladu Talmudu: zákon, thoru, buďte poslušni *Bohu* — neboť v následující větě jest v řeckém přidáno κύριος a poslední slova: »kdož v něho doufají« lze též vyložiti jedině o Jahve. *Abyste nezahynuli s pravé cesty* (sešedše) quoad viam. Dle hebr. a syr.: *Líbejte syna*, o němž byla řeč, tedy Syna Božího; políbením (jako 1 Kr. 10[1]) ukažte jemu svou oddanost a úctu.

13. *Když by se rozpálil* jako řecké ὅταν časově; to stane se *v krátce* ἐν τάχει, když Jahve bude souditi spravedlivým soudem. Tehdy bude těm blaze, kteří svou důvěru v Jahve skládali, ti se u Něho ukryjí, najdou ochrany. Tím vhodně žalm uzavřen.

10. עתה má zde význam »tedy«. הִוָּכְרוּ nifal významem nepřímého původového media (jako řecké παιδεύομαι, δείκνυμαι dávám si ukazovati).

11. בְּיִרְאָה *v bázni*, ale též s bázní. V řeckém jest αὐτῷ לוֹ v druhém členu opakováno.

12. נשקו־בר jest nejasné. בר jest aramejské »syn«, v hebr. vždy בֵּן; בר by zde byl položil proto, aby se vyhnul nelahodnému zvuku v בֵּן סִּן. Ač se בַּר nevyskytuje jako příslovce, přec je překládali Aq. ἐκλεκτῶς, S. καθαρῶς Jer. adorate pure, čistě (dle מַר). Navržené opravy hebrzznění nejsou pravděpodobny. Řecký text by předpokládal קחו מיסר neb p. חוסי בו § 83. 2. c. (Nejlépe: *Podrobte se mu.*)

V žalmu 2. spatřujeme v krátkých obrysech bouři proti Kristu a proti církvi; Bůh vítězí a blaze těm, kdo jemu jsou věrni. Vidíme ale též osud protivníků Božích: snahy jejich jsou marny, trestající spravedlnost Boží je může každé chvíle zničiti.

Žalm tento jest v kněžských hodinkách o *svátcích Páně*: v den Narození, Obřezání, Utrpení a Vzkříšení P. (v. 1., 7., 8.); v den *sedmi bolestí P. M.* (v. 7.). I *svatí* jsou v jistém smyslu »syny B.«, mají důvěru v Boha — a proto i v jejich dny žalm tento jest určen. Též v *ranních h. neděle.*

3. žalm.

Ranní píseň stísněného.

Žalmista vidí se obklíčena množstvím nepřátel, kteří jej tupí (v. 2., 3.). Vzpomíná, že jest mu Jahve ochranou, doufá v Jeho pomoc (v. 4., 5.); této noci ho Bůh chránil, bude k němu volati (6., 7.), s jeho pomocí zvítězí a lid dojde požehnání (8., 9.).

Nadpis 1. Žalm Davidův, když utíkal před Absolonem, svým synem. (2. Kr. 15—18.) Tím jest udán i pisatel žalmu i událost, ku které se jeho obsah vztahuje. David byl tehdy velice stísněn, neboť 2. Kr. 15[12] praví: »I stalo se veliké spiknutí, neboť Absolonovi ustavičně přibývalo

lidu.« (13.) V tom přišel posel k Davidovi, řka: »Srdce Israelských obrátilo se k Absolonovi (za A.)«. Verš 9. prozrazuje též, že má skladatel žalmu péči o veškeren lid Boží, taková modlitba slušela nejspíše hlavě národa (Davidovi).

Žalm tento nebyl asi složen na útěku Davidově, ale později, kde do něho vloženy ony city, jež ovládaly srdce stísněného Davida při jeho útěku. Ranní písní ho můžeme jmenovati dle v. 6., kde vzpomíná, že procitá po spánku za ochrany Jahve. Dle téhož 6. verše jmenuje de Lagarde, Hoberg tento žalm večerní písní.

Dle obsahu i dle počtu veršů lze ho rozděliti ve *čtyři sloky*: nejprve popisuje svůj stav, uvádí důvod své důvěry v Boha, vyslovuje tu důvěru a modlitbu.

L. 2. Hospodine, jak jsou četní, kdož mne sužují!
Mnozí vstávají proti mně.
3. Mnozí mluví mé duši:
Není jemu spásy v jeho Bohu.

H. 2. Jahve, jak četní jsou moji sužovatelé;
Mnozí povstávají proti mně!
3. Mnozí mluví o mně:
»Pro něho není (žádné) pomoci u Boha«.
Sélā.

2. Žalmista vidí proti sobě množství protivníků a nepřátel, jichž stále přibývá, a ve své tísni obrací se k svému Pánu, k Bohu, který jej Svým králem učinil; na Bohu Jahve jest, poskytnouti v soužení pomoci Svému králi. *Jak jsou četní!* volá a spolu se tomu diví i naříká; dvakrát ještě opakuje: *mnozí povstávají proti mně, mnozí* . . . Stesk jeho jest tím hlubší, když uvažuje, že jeho poddaní se stali jeho sužovateli, že jeho přátelé povstávají proti němu.

3. *Mnozí mluví mé duši*; s ohledem na následující: »pro něho« — přeložíme lépe *de anima mea*: *mnozí mluví o mně*, jako bych byl úplně ztracen: *Pro něho není pomoci u Boha* — tím méně ovšem u lidí. Tvrdí, že ho Bůh opustil; toto tvrzení jest zbožnému pěvci bolestnějším, než jakákoliv pohana. Podobně tupil Semei Davida slovy: »Obrátilť na tebe Hospodin všelikou krev domu Saulova

. . . a dal Jahve království v ruku Absolona.« (2. Kr. 16⁸). V trpké ironii přidáno v řeck. a ve Vulg.: v *jeho* Bohu — jemuž David dříve tak horlivě sloužil, na něhož se vždy odvolával a spoléhal.

3. לְנַפְשִׁי smyslem עַל נַפְשִׁי (Gen. 20¹³), kde tím נפש sesíleno osobní zájmeno. יְשׁוּעָתָה má akkusativní zakončení (ku spáse).

סֶלָה nalézá se v hebr. znění po tomto verši a na jiných místech, v celku jest poznamenáno v žaltáři 71krát (třikrát v Habakukově písni). Poněvadž bývá na konci odstavců a je řecky vyloženo slovem διαψάλμα interludium, proto se domníváme, že znamenalo přestávku v liturgickém zpěvu a nikoli naše forte. Sv. Jeron. vykládá je dle Aq. a dle aram. slovem נצח *vždy*, stále. (Viz úvodu XXVII.)

4. Avšak ty, Hospodine, jsi mým ochráncem,
Mou slávou a (tím), jenž povyšuje mou hlavu.
5. Svým hlasem volávám k Hospodinu,
A vyslýchá mne se své svaté hory.

4. Ale ty, o Jahve, jsi mým štítem kolem mne,
Mou slávou a kterýž povyšuje mou hlavu.
5. Hlasitě volávám k Jahve,
A (vždy) mne vyslyší se své svaté hory. Sélā.

4. Proti sarkastickému výroku v. 3. staví žalmista svou důvěru: *Avšak ty Hospodine, jsi mým ochráncem*; v hebr. obrazně řečeno: *ty jsi mým štítem vůkol mne*, kolem do kola jest Jahve a chrání mne ze všech stran jako štít. Protivníci mínili: Žádný Bůh (Elohîm) jemu nepomůže — on ale dí: Jahve, Bůh Israele, ten mne ochrání! *Mou slávou*, jest předmětem mé slávy, má čest spočívá v něm; též jest příčinou mé slávy. *A jenž povyšuje mou hlavu* znamená: jenž mne ze stavu snížení pozdvihuje, opět ku cti přivádí (podobně ž. 26⁶, 109⁷, Sir. 11¹); dle ž. 34¹⁴ a j., jenž mne zbavuje bolesti a strachu.

5. Kdykoli volá žalmista k Hospodinu, vždy bývá vyslyšen. *Svatou horou Boží* jest místo, kde trůní Hospodin, hora Sion, na níž byl postaven za doby Davida svatý stánek a později i chrám. Tam, kde stála archa úmluvy, tam bylo místo, kde vyslýchal Jahve modlitby svého lidu (3. Král. 8²⁹· ³⁰).

5. קולי mohlo by býti položeno v akk. významem בקולי »svým hlasem«, čímž označen způsob volání; zde jest ale podmětem, který jest zastoupen ve slovese אֶקְרָא zájmenem *já: Můj hlas*.. já volám, volávám קראתי. Trůnem Božím na arše byla křídla cherubínů; v přeneseném smyslu může Sion zobrazovati nebeský trůn Boží, jak ho uvádí sv. Pavel: »Ale přistoupili jste k hoře Sionu, a k městu živého Boha, nebeskému Jerusalému« ... (Hebr. 12[22]).

Zůstává poněkud pochybno, zdali se již za doby Davidovy nazýval Sion všeobecně »horou svatou«?

6. Já jsem si lehl a usnul jsem,
A vstal jsem, neboť Hospodin mne pozvedl.
7. Nebudu se báti tisíců lidu obkličujícího mne:
Povstaň, Hospodine, spasiž mne, Bože můj!

6. Já jsem se položil a usnul jsem,
Probouzím se, jelikož mne Jahve drží.
7. Nebojím se mnoha tisíců lidu,
Kteří se táborem kladou kolem mne.
8. Vstaniž, Jahve, pomoz mi, Bože můj!

6. V této právě době dostalo se žalmistovi ochrany Boží a tato zkušenost jest mu pohnutkou důvěry v Boha. Obklíčen nepřáteli *ulehl si a usnul*; může vstáti proto, poněvadž ho chrání a pozvedá Hospodin (hebr. drží, podporuje). Též Př. 3[24].

7. Nebojím se *tisíců* — v hebr. *mnoha tisícu — lidu obkličujícího mne:* bojovného lidu, který jest položen táborem kol něho, se nebojí, ani kdyby byl samoten s Bohem proti nim. *Povstaň, Hospodine, spasiž mne* náleželo by dle massor. znění k v. 8. a jest počátkem nové prosby za osvobození. Dopustil Hospodin, že mohli nepřátelé spravedlivého sevříti, zdálo se tehdy, že se o žalmistu nestará, ale nyní prosí: *Vstaniž, Jahve, pomoz mi, Bože můj*. První slova modlili se kněží, kdykoliv zvedali na pochodu Israelských archu úmluvy (Num. 10[35]).

6. Imperf. יִסְמְכֵנִי vyjádřeno, že jest podpora Boží stálá.

7. Čítáme-li hebr. v. 8a ještě k v. 7., pak sestává následující v. 8. ze dvou částí, jako všechny ostatní; 7. stal se ale ovšem delším.

8. Nebo zbil jsi všechny, kteří byli bez příčiny mými nepřáteli,
Zuby hříšníků jsi setřel.
9. Hospodinova jest spása,
A na Tvém lidu Tvoje požehnání!

8. b. Neboť biješ všechny mé nepřátele do obličeje,
Zuby bezbožníkům zvyrážíš.
9. V (rukou) Jahve jest spasení,
Nad Tvým lidem Tvé požehnání. Sélā.

8. Dovolával se Boží pomoci proto, že již kdysi poznal, jak jej Bůh zbavil jeho nepřátel. Hebr. znění jest výraznějším: *Biješ všechny mé nepřátele do obličeje;* políček byl pohanou, potupným snížením (3 Kr. 22[24], Job 16[10], Mich 5[1]), zde byly to rány, jimiž nepřátelé zbiti a přemoženi jsou; paralelně s tím dí: *zuby bezbožníkům zvyrážíš*; divým zvířatům přeráželi čelisti, aby nemohla kousati, škoditi (ž. 57[7]). Ničí jejich sílu, pokud mohla škoditi, a tak pomáhá svému věrnému.

9. Těmi slovy uzavírá svou píseň a doznává ku chvále Boží: Spása náleží Hospodinu, jest v jeho rukou, On může tedy pomoci (ž. 36[39] spravedlivým). Pěvec projevuje, že miluje svůj lid, že jeho záležitost jest záležitostí lidu, neboť na svůj lid, na lid Boží svolává Boží požehnání: *Na lidu budiž Tvá přízeň*, Tvá dobrotivost! neboť žehnání Boží jest již prokazování dobrodiní, udělování darů B.; u lidí zůstává žehnání přáním.

8. לְחִי jest v akkus. po הכית a značí dolejší čelist, bradu — ale též tvář (3 Kr. 22[24], Pís. 1[10] 5[13]); LXX četli לְחָמָם a překládali *ματαίως* (zkráceně לחמ psáno), Vulg. sine causa — bez příčiny. Perf. bylo by lze vykládati též významem jistoty, dle níž vidí žalmista své nepřátele zničené a sebe osvobozena, ač za to teprvé prosí.

9. לַיהוָה (לַיהוָה) naznačeno, že spása jest v moci, v rukou Boha Jahve; ל značí majitele.

V žalmu 3. shledávají též modlitbu trpícího Krista: obklíčen nepřáteli (v. 2.), v Boha spoléhá (v. 4.); zdálo se že podlehl, když zemřel a byl položen do hrobu, ale po-

vstal (v. 6.) živ a oslaven, předpovídá slávu církve (v. 8. 9.); proto se pěje *o svátcích*: Modlitby Páně, posvátné Krve, Kopí a Hřebů Páně, v den Vzkříšení a v den sedmi bolestí P. M. Modlitbu tu může v dobrém smyslu o sobě rozjímati a k Bohu vznášeti každý věřící, když se nachází v utrpení; proto jest určen ž. 3. ve dny sv. *mučeníků a vyznavačů* církve, kteří za víru vydánibyli utrpením. Týž ž. jest v *nedělním ranním* officium.

4. žalm.

Večerní píseň stísněného.

Pěvec modlí se ve své úzkosti k Bohu, který mu již jindy pomohl (v. 2.) Po té mluví k mužům své družiny, kteří v nebezpečí ztratili odvahy a tupí jej (v. 3.). On ví, že se ho Jahve ujme, vzbuzuje i v nich důvěru (v. 4—6.). V srdci pěvcově jest proto radost a klid (v. 7—9.).

Nadpis zní: *Ku konci ve zpěvích. Žalm Davidův.* (LXX a Vulg.)

Řediteli (zpěvů neb hudby); *při strunových nástrojích. Žalm Davidův.* (Hebr.)

Řeckého: *Ku konci* εἰς τὸ τέλος neznáme jasného vysvětlení; τέλος znamená též dovršení, doplnění — čímž by mohla býti míněna bohoslužba, pro kterou tato píseň byla složena; εἰς τέλος má též význam »ustavičně«, žalm by byl určen ku stálé, každodenní bohoslužebné oběti. Hebrejský výraz znamená »dohlížitele, ředitele, neb dle 1. Par. 15[21] vůdce hudby«; jemu bylo tuto píseň odevzdati, aby ji doprovázel hudbou, aneb aby ji zpívati dal při bohoslužbě. *Ve zpěvích*, hebr.: ve, *při strunové hudbě* (Sym. διὰ ψαλτηρίων) neb nástrojích, jimiž zpěv tohoto žalmu byl provázen. Viz úvodu s. XXVI a XXIII.

Skladatelem žalmu jest po nadpise David; po obsahu lze souditi, že mluví v něm vůdce jakési družiny mužů — jímž David byl. Žalm jest podobný předešlé písni a jmenujeme ho večerní písní pro v. 9.

Ani zde nelze s určitostí poznati, na které nebezpečí Davidovo by žalm poukazoval; hodí se svým obsahem

k době, kdy byl David Saulem pronásledován, jmenovitě tehdy, když byl na poušti Maon lidem Saulovým obklíčen, že si již zoufal, domnívaje se, že nebude moci vyváznouti (1. Kr. 23[26]). Když byl Boží pomocí osvobozen, tehdy mohl svůj dík slovy žalmu 4. podobnými vyjádřiti.

V mystickém smyslu předpovídá Kristus slovy tohoto ž. povýšení svého jména, bohatost a klid budoucí církve. Sv. Augustin vyznává, že byl tímto žalmem velice dojat (conf. 9[4]).

L. 2. Když jsem vzýval, vyslyšel mne Buh mé spravedlnosti;
V soužení jsi mně uvolnil.
Smiluj se nade mnou a vyslyš mou modlitbu.
2. Vyslyš mé volání, Bože mého práva;
V tísni jsi mně uvolnil.
Buď mně milostiv a slyš mou modlitbu!

2. *Když jsem vzýval, vyslyšel* . . . v lat. dle řeckého εἰσήκουσέ μου činí zmínku o minulosti, kde Hospodin žalmistu vyslyšel; s tím souhlasí následující věta: *v soužení jsi mně uvolnil.* V hebr. jest imperativ: *vyslyš!* Boha jmenuje zde tak, jako Jej jinde jmenuje Bohem svého spasení (24[5]), Bohem *svého práva*, který zná žalmistovu spravedlnost a může ji obhájiti. Prosba pěvce jest odůvodněna tím, že se jemu již jindy Boží pomoci dostalo: *V tísni* (soužení) *jsi mi uvolnil* jest obrazně řečeno. Tíseň působí starosti, útisky a soužení; když těch Bůh žalmistu zbavil, *rozšířil* zase jeho srdce, uvolnil jemu. *Smiluj se nade mnou*: neprosí za odpuštění hříchů, ale spíše za přízeň a dobrotivost Boží; dle hebr. *buď mně milostiv.*

2. אֱלֹהֵי צִדְקִי překládáme zde: *Bože mého práva* a nikoli dle 2[6]: Můj spravedlivý B. — zde nechce vytknouti tuto Boží vlastnost (j. 58[11. 18] milostivý Bůh). De Lagarde čte v poslední větě též perfekta, jako odůvodnění prosby: חִנַּנִי a שָׁמַע.

3. Lidští synové, dokavádž (budete) těžkého srdce?
Proč milujete marnost a vyhledáváte lži?
4. A vězte, že podivuhodným učinil Hospodin svého svatého;
Hospodin mne vyslyší, když k němu budu volati.

3. Vy mužové, dokavádž (bude) má čest ku potupě?
(v řeck.: dokavádž tvrdého srdce?)
Vy milujete marnost, sháníte se po lži. Sélā.
4. Uznejte přec, že si vyznamenal Jahve (oddaného) ctitele;
Jahve slyší, když k němu volám.

3. Žalmista napomíná své soudruhy a nazývá je *lidskými syny*, neb lépe dle hebr. *syny muže*, muži — byli to tedy mužové vznešenější (jako 48[3] 61[10]), druhové jeho. *Dokavádž (budete) těžkého srdce?* z této otázky vyznívá výčitka: jak dlouho budete tvrdého, necitelného, nespravedlivého srdce proti mně? Hebr. znění tvrdost spatřuje v potupě: *dokavádž má čest ku potupě?* osobní čest žalmistovu tupí, poněvadž jsou nespravedliví, tvrdého srdce. *Proč milujete marnost?* marnost v pravém smyslu slova, tedy ničemnost a lež, vytýká jim; tím jest vysvětleno, proč je jmenoval »těžkého srdce«: věci nepravé, ničemné, neodůvodněné, ale též i lživé vymýšlejí proti žalmistovi, aby jej potupili a snad zničili.

4. *A vězte*: *uznejte přec;* namáhání vaše jest marným, protože Bůh chrání svého vyvoleného. *Podivuhodným učinil*, podivuhodným, zvláštním způsobem vedl, pečoval; dle hebr. *vyznamenal*, divným způsobem si vyvolil *Hospodin svého svatého;* svatým Božím jmenuje zde toho, který věrně a zbožně svého Boha se drží (jako pozdější tak zv. Ἀσιδαῖοι Ch[a]ṣīdîm), tedy ctitele Jeho. Davida jmenovitě Pán zvláštním způsobem vyvolil a vyznamenal; byl on v království zástupcem Božím, byl svatým olejem pomazán, a mohl se proto zváti »Jeho svatým, Jeho zbožným«. Jahve ho vyslyší vždy (v. 3[5]).

3. בני אדם bývá užito protivou ku אלהים, někdy jaksi opovržením; zde však בני איש. V hebr. mass. znění jest כְּבוֹדִי לְכִלְמָה s ל při doplnitelném slovese יִהְיֶה; LXX četli na místě toho כְּבֹדִי־לֵב לָמָּה — ב zaměněno s כ: ἕως πότε βαρυκάρδιοι; ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα.

4. פלה v mnohých rukop. též הִפְלָא znamená v nif.: býti vyznamenán, veden; v hif: někoho vyznamenati, vyvoliti; řecké ἐθαυμάστωσεν podivně učinil s ním. לוֹ náleží spíše ku slovesu, než ku חָסִיד; toto znamená člověka

zbožného, který plní חֶסֶד (Přísl. 11[17]2 Par. 32[32]), je oddaný věrný B. (na rozdíl od odpadlíků o Isr. ž. 32[6] 50[5] a j.).

Někteří opravují maṣ. znění v חַסְדּוֹ לִי: Bůh mně podivuhodným způsobem prokázal milost, dobrotu (i חסדו לי Dyserlinck, kritische Scholien). Zenner řadí 6. v. mezi 4. a 5.

5. Hněvejte se a nehřešte!
Co míníte ve svých srdcích,
Na svých ložích (toho) želte.
6. Obětujte spravedlivou oběť
A doufejte v Hospodina.
Mnozí říkají: Kdo nám ukáže dobré věci (štěstí)?
5. Hrozte se a nehřešte!
Rcete ve svých srdcích a na svých ložích a umlkněte! Sélā.
(LXX B: co mluvíte v srdci, toho želte na svých ložích.
6. Obětujte pravé oběti
A doufejte v Jahve.
7. Mnozí říkají: Kdo nám ukáže štěstí?

5. Prvé hebr. sloveso má sice též význam »hněvati se«, jak je překládá LXX a Vulg., ale po celé souvislosti nemůže žalmista hněv dovoliti ani schvalovati, proto jest lépe dle hebr. (jako Is. 32[10-11]): *Zhrozte se* — totiž svého dosavádního počínání a jednání — *a nehřešte* dalším potupováním a neláskou proti mně. *Co míníte ve svých srdcích* (»mluviti v srdci« jest mysliti, míniti u sebe), co jste zlého myslili u sebe, toho *na svých ložích*, u sebe, v nočním klidu, želte. Hebr. znění jest zde buď kusé aneb pokažené.

6. *Obětujte oběť spravedlnosti* t. j. spravedlivou, pravou, patřičnou, řádnou oběť, která se může Bohu líbiti, které on žádá (50[21] Deut. 33[19]). *A doufejte v Hospodina*; tak napomíná muže, kteří dle v. 3. marnost milují a po lži se honí; není to ani tak napomenutím, ale spíše povzbuzením, které žalmista dává svým nedůvěřujícím, pochybujícím neb netrpělivým soudruhům. Po těchto slovech by nebyli přímými nepřáteli žalmistovými; nedůvěra jejich jeví se v otázce, která následuje. Dle hebr. znění náleží již ku v. 7.: *Mnozí říkají*: *Kdo nám ukáže dobré*

věcí? Ti, o nichž se ve v. 3. stala zmínka, nemohou se dočkati vyplnění jeho slibů neb přání, nedůvěřují, že se žalmistou dojdou nějakého štěstí — ale žalmista je odkazuje na Boha.

5. רגז třásti se; hněvati se (Tak LXX ὀργίζεσθε); po slovech sv. Pavla k Efes. 4[26]: »Hněvejte se a nehřešte; slunce nezapadej nad vaší hněvivostí« by bylo vyložiti: Tak se hněvejte, tak ve hněvu jednejte, abyste se nedopustili hříchu; kdybyste však přec hřešili, litujte toho v soukromí. Tím by nás varoval před nezřízeným výbuchem hněvu a odporučoval jaksi lítost nad spáchanými hříchy. Jiný vedlejší výklad poznamenáváme zde, jako by žalmista jim pravil: Můžete posuzovati mne a mé jednání, ale ve spravedlivé míře, nikoli bezprávně a hříšně. Rozjímejte o svém jednání na ložích a *mlčte* t. j. nemluvte více proti mně. LXX přidaným ἁ již podává výklad v tomto smyslu: O čem na ložích rozjímáte, toho v tichu litujte. Dle Kautzsche: Snažte se jen, nepodaří se vám strojte zámysly na svém loži | budete . . němi a bez rady.

6. זִבְחֵי־צֶדֶק zde nikoli oběti, jež člověka spravedlivým činí, ale pravé oběti, přinešené po vůli a žádosti zákona a s připravenou myslí; pouhé zevnější obětování Boha neuspokojuje (Is. 1[11-13]). Tak budou moci spoléhati na své oběti a důvěřovati v pomoc a v ochranu Boží.

7. Znamením učiněno na nás světlo tvého obličeje Hospodine;
Dal jsi do mého srdce radost,
8. (větší, než bývá u nich v době množství) obilí, vína a oleje.
(Vulg. má: Rozmnožili se svým plodem obilí, vína a oleje.)
7.b Povznes nad námi jasnost Svého obličeje, Jahve!
8. Ty dáváš mému srdci radost
(mnohem) Větší než bývá tenkrát, když jejich obilí a vína mnoho jest.

7. *Znamením učiněno na nás světlo Tvého obličeje, Hospodine;* jest odpovědí na otázku v. 7a (hebr.): světlo obličeje Božího jest nad námi povzneseno jako znamení, jako ochranný znak, prapor. V hebr. znění jest obsažena na místě toho perfekta prosba ze žehnací kněžské promluvy Num. 6[25]: *Povznes nad námi jasnost Svého obličeje, Jahve!* Jasností, světlem obličeje Páně rozumíme dle biblické mluvy Boží přízeň; Bůh ukazuje svou tvář lidem, obrací k nim svůj obličej, když jim prokazuje dobrodiní a milosrdenství (ž. 66 a j.). V pomýšlení na Boží přízeň cítí žalmista radost ve svém srdci, kterou porovnává s radostí, jakou mívají lidé při hojné úrodě, při pěkné žni: *Dáváš do mého srdce radost* — z hebr. dlužno doplniti: větší než bývá u nich (t. j. u lidí vůbec) radost v době množství — (8) *obilí, vína a oleje.* Jmenuje ony plody, které činily bohatství a blahobyt země Palestýny. Radost žalmistova z toho, že mu ukáže Hospodin svou přízeň, jest větší než hmotná radost z hojnosti zemských věcí.

7. Znamenáno jest ἐσημειώθη t. j. zdviženo jest znamení σημεῖον (což i znak, korouhev, prapor — znamená). Světlem, jasem Boží tváře, který nás osvěcuje, rozumíme též světlo milosti, víry B., i oslavu v nebesích; Kristus jest světlem a září duší, tak i sv. Ducha jmenujeme. נָסָה psáno zde na m. נשׂא, kteréž má v imperat. שָׂא.

8. V מֵרֹב jest komparativní מִן (§ 35. 1); v přirovnání vynecháno jako ve zkrácených vazbách (podob. § 91. pozn. 2.) מִשֶּׁמְּחַת. Slovo עֵת jest v akk. vázaného stavu k následující vztažné větě רבו: než radost v době (Vulg. přeložila *fructu* tedy καρποῦ na m. καιροῦ), kdy bylo hojné jejich obilí a תִּירוֹשׁ mošt, vytlačeně víno; *oliva* přidáno v řeckém a v lat., poněvadž se i na jiných místech s hlavními plody Palestýny jmenuje. דגנם přípona »jejich« jest míněna všeobecně, jako 65[10]: obilí lidí vůbec — tedy nikoli v radosti soudruhů žalmistových. Dle toho nelze vykládati: Dal jsi mně větší radost, než kdybys *mně* byl udělil hojnost obilí.

9. V pokoji spolu si ulehnu a budu odpočívati,
10. Neboť ty, Hospodine, jediným a (zvláštním způsobem) jsi mne v důvěře ubytoval.
9. V pokoji si spolu ulehnu a usnu;
Neboť ty, Jahve, jedině dáváš mně bydliti v bezpečí.

9. *V pokoji spolu* jak si ulehnu, nemám úzkostlivých a nepokojných myšlének, a zároveň, spolu (jako 40[8] Is. 42[14]) usnu.

10. *Neboť ty, Hospodine, jediným* (způsobem): po

souvislosti bychom vyložili: Mnozí se domnívali, že jsem opuštěn a ztracen, ale tys jediný mne zachoval a bezpečí dal; dle překladů dlužno *jedině* spojiti se žalmistou: ty jsi mne ubytoval bezpečně jediným (zvláštním) způsobem.

9. יחד značí též dle Num. 23⁹ Deut 33²⁸ *zvlášť, o sobě;* o samotě v bezpečí žiji — jako žil v bezpečí národ Boží oddělen jsa od ostatních národů. Dle hebr. bychom mohli též vyložiti: Ty jediný — ty sám, dáváš mně bydleti v bezpečí. Wellh. navrhuje לבדך na m. לבדד.

Ve vyšším smyslu obsahuje tento žalm modlitbu Kristovu: Když jsem vzýval Otce ve svém utrpení, vyslyšel mne; obdařil mne dobrem, jehož se může dostati lidem, když se neohlížejí po pozemských věcech, ale když hledají nebeských, a činí pokání. Tehdy obdrží milost, která obveseluje a dává pokoj. Proto se modlíme ten ž. na *bílou sobotu*, o *Božím Těle*, na památku *trnové koruny, kopí* a *hřebů Páně*, na památku posvátného *roucha* Jeho.

I svatí mohou podobně děkovati za vyslyšení a napomínati věřících; proto ustanoven ž. v den sv. *mučeníka* a *vyznavače*.

Pro napomenutí v 5. a 9. v. obsažená jest určen ž. 4. v *kompletáři* církevních hodinek.

5. žalm.

Ranní modlitba v chrámě.

Žalmista prosí, aby byl Bohem vyslyšen, když se bude modliti (v. 2. 3). Přichází ranní dobou ku chrámu a připomíná si, že Bůh nemiluje a nepřipouští k sobě zlých a nešlechetníků, zbožný může se k němu přiblížiti (4—8). Prosí Boha, aby jej vedl, nešlechetníky ale aby zahubil; pak se budou spravedliví radovati, neboť uvidí v Jahve svou ochranu (9—13.).

Nadpis: *Ku konci. Pro dědictví. Davidův žalm. Hebr.: Řediteli hudby; ku han-n chīlôth. Davidův žalm.* Zda jest han-n°chīlōth začátečním slovem nějaké písně, dle níž by se ž. 5. pěl, aneb zda by znamenati mohlo »dechové nástroje, jichž hudbou by zpěv žalmu byl provázen« — nelze s jistotou tvrditi. Snad byl při liturgické ranní modlitbě a oběti zaveden. Viz úvodu s. XXV a XXVI.

Žalm připsán nadpisem Davidovi; ten vykonával pravidelné modlitby vícekráte za den, mohl je někdy konati i u svatostánku. Ve v. 8. jmenuje chrám, který však v Davidově době ještě nestál; tehdy stál v Jerusalémě toliko stan (2. Kr. 6). K této námitce možno připomenouti, že se i stánek v Šilo nazývá chrámem hēkhâl (1 Kr. 1⁹3³). Žalmista mluví o nešlechetnících, kteří lomozí, hluk činí, o lidech, kteří lhou, podvádějí lid a hledí zbožného zkaziti; že za Davida tací lidé v Israeli žili, k tomu netřeba zvláštního svědectví. David mohl mluviti ve jménu jiných zbožných, jako ve v. 12.

Pro onu zmínku o chrámě kladou jiní bez ohledu na nadpis žalm 5. do pozdějších dob, kdy bylo v Israeli, jak proroci (Jerem. zejména) dosvědčují, mnoho nešlechetníků. Jiní soudí dle v. 4. a 8., že byl skladatelem toho ž. kněz; avšak i nekněz mohl tak mluviti.

Pozn. Ve v. 8. zřejmě dí: »Vejdu do Tvého (Božího) domu« — tak by byl nemohl David mluviti v době, když byl za Saulova pronásledování na poušti, jakoby chtěl říci: Vysvobodiž mne od nepřátel, abych mohl jíti do Svatyně a těšiti se s věřícími.

נחלות vyloženo dle překladu LXX a Vulg. pro dědictví — pro tu, jež dosahuje dědictví — *ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης* znamená synagogu, pak církev, jež jsou dědičkami přízně a milostí Božích; dědictvím vysvětlován též osud spravedlivých a bezbožných, který v ž. 5. poněkud nastíněn jest. Aram. על הינגין *k tancům*, jako מְחֹלֹת.

L. 2. Slova má vyslechni, Hospodine!
Pozoruj mé volání!
3. Přilož sluch ku hlasu mé prosby,
Můj králi a můj Bože!

H. 2. Slova má vyslechni, o Jahve!
Všimni si mého vzdychání!
3. Pozoruj mé hlasité volání,
Můj králi a můj Bože;
Neboť k Tobě se modlím!

2. Žalmistova slova jsou *voláním* (vzdycháním), *prosbou, modlitbou*, jak ve stupňovaném jmenování je zove. *Vzdycháním* projevuje svou slabost a potřebu pomoci Boží; *hlasitým* voláním hledí rychleji obrátiti na se pozornost

toho, jehož pomoci se dovolává; *modlitbou* dává na jevo svou pokoru.

3. I David mohl Boha nazývati svým *králem*, neboť si byl vědom, že mu bylo dáno Bohem království, že vládl ve jménu Boha. Když jest Bůh králem prosícího, jest tento poměr spolu pohnutkou, aby vyslyšel prosbu svého poddaného.

2. הֶגְיִג (od km. הגג) LXX *κραυγή* sv. Jar. murmur, znamená i starost, i vzdychání.

3. קשב ostřiti; v hif. (ucho) pozorovati. שַׁוְעִי od שֵׁוַע (obyč. שַׁוְעָה) *δέησις* volání, křik. Paralelními výrazy: *vyslechni, pozoruj, přilož sluch* vyjádřeno, aby cele, zúplna vyslyšel prosícího; není to toliko básnický tropus.

4. Neboť k Tobě se modlím, Hospodine,
Ráno vyslyšíš můj hlas.
5. Z rána se ti představím a poznám,
Že nejsi Bohem, jenž by si liboval v nespravedlnosti.
4. Jahve, ráno vyslyšíš můj hlas!
Z rána Ti předkládám a čekám!
5. Neboť nejsi Bohem, jenž si oblibuje nespravedlnost,
U Tebe nemůže prodlévati zlý.

4. *Neboť k Tobě se modlím* náleží dle hebr. k verši 3. a polovice verše 5. k v. 4. *Ráno* jest určením doby, kdy se žalmista modlí k Bohu; není třeba vykládati v přeneseném smyslu: časně, brzy (též v ž. 87[14]).

5. *Z rána se ti představím*, dle LXX *παραστήσομαί σοι* budu, jsem před Tebou; dle hebr., s kterým i Aq. Sym. a aram. souhlasí, přechodně: *z rána Ti předkládám τάξω σοι*, aniž by byl označen předmět. Předkládati mohl buď: slova, neb modlitbu, neb i svou věc, záležitost, žádost. *A poznám*, že nepřijímáš nespravedlivost, že nemiluješ zlé, ale že slyšíš hlas zbožného. V hebr. jest jiné rozdělení, jež udává ve v. 5., proč se může žalmista k Bohu přiblížiti. *A čekám* náleží dle toho k v. 4., vzhlížím k Bohu, hledám Ho, čekám na Jeho odpověď a pomoc: s důvěrou očekává dobrý výsledek svého volání. *Že nejsi Bohem, jenž chce nespravedlnosti;* v hebr. *jenž si oblibuje* (by

si obliboval) *nespravedlnost,* zlobu. Tím chválí Boha, spolu projevuje pohnutku své důvěry k Hospodinu a utvrzuje se v mysli proti nespravedlnosti; jest též přesvědčen, že se jeho nepřátelé Bohu líbiti nemohou, poněvadž jsou nešlechetní. Šesterým výrazem jmenuje zlobu a nepravost, již Bůh nenávidí.

4. בֹּקֶר v akk. významem לַבֹּקֶר neb אשרך־בַּבֹּקֶר pořádati, připraviti (světla), srovnati (chleby i oběť připraviti Lev. 1[7. 12]). Oběť předkládal kněz; David by tak mohl o sobě říci, i když předkládal oběť rukou kněze.

6. A nesmí u Tebe bydliti zlomyslník,
Ani nemohou prodlévati nespravedliví před Tvýma očima.
7. Nenávidíš všech, kdož činí nepravost,
Zahubíš všechny, kteří mluví lež.
Muže krve a ošemetníka má Hospodin v ošklivosti.
6. Před Tvýma očima neobstojí chlubní, (pošetilci),
Nenávidíš všech nešlechetníků.
7. Zahubíš lháře,
Muže krve a podvodníka v ošklivosti má Jahve.

6. *A nesmí u Tebe bydliti zlomyslník* dle hebr. nebude, nesmí býti zlomyslník Tvým hostem, nemůže požívati té ochrany u Tebe, jaké se těšívá na východě host. *Aniž mohou prodlévati nespravedliví* nestrpí Hospodin takých před Sebou.

7. *Nenávidíš všech, kdož činí nepravost* jimž nešlechetnost jest jaksi zaměstnáním, jemuž vší péči věnují. *Zahubíš všechny, kteří mluví lež* lze buď všeobecně vykládati, poněvadž nešlechetníci se mezi jinými hříchy i lži dopouštějí; ale též zvláště o lži pomluvy, na cti utrhání, kterým nepřátelé žalmistovi ublížili. *Muž krve* jest vražedník, jmenovitě, kdo nevinnou krev prolil, ale též ten, kdo po krvi žízní, krvežíznivý. *Ošemetníka,* lstivého muže, podvodníka. Jak v podstatných jménech, tak i v uvedených třech slovesech lze pozorovati stupňování výrazů.

6. גּוּר s akk. osoby, u niž bydlí: bydliti jako host הִתְהַלֵּךְ od הלך (býti jasným, zářiti — kdo se stkvíti chce,

tedy pyšný — i chlubný); v aram. přeloženo: מתכלעבים *posměvači*. Syrské אהלל znamená: *za blázna míti*, posmívati se.

7. Perfektum zde dlužno přítomným časem překládati: takým jest Jahve vždy. אָוֶן ničemnost — před Bohem: nepravost, nešlechetnost. Lží v obrazném smyslu jest (dle sv. Jana Zl.) každý hřích, jakoby jím bylo tvrzeno: Lépe jest neposlouchati Boha! Zákon jest pravdou, přestoupení zákona lží! דָּמִים jsou kapky krve (při prolité krvi). אִישׁ náhradou za příd. jm. § 84. 2. Proti Davidovi mluvili Zifejští, Doeg, Achitofel a j. (1. K. 23[19] a j.); Saul mohl by býti nazván mužem krve, poněvadž poručil usmrtiti služebníky B. v Nobe (1. Kr. 22[16]). *Mysticky* se jmenuje vražedníkem: ďábel; člověk, jenž dává pohoršení jiným (zabíjí duši); i hříšník vůbec (Os. 4[2]: A krev stihá krev — rozumíme-li krví, vraždou *hříchy*). Záměna osob při slovese, tak zv. synopsis, i jinde.

8. Já však, dle množství tvé milosti
Vejdu do tvého domu;
Budu se klaněti v tvé bázni
U tvého svatého stánku.

8. Já ale smím dle veliké milosti tvé vejíti do tvého domu,
Smím padnouti (skloniti se) před tvým svatým stánkem v bázni před tebou.

8. *Já však* sebe staví naproti nešlechetníkům; ti jsou vyloučeni od tváře Boží, ale já smím vejíti i *vejdu do tvého domu;* důvěřuje veliké milosti Boží více nežli své nevinnosti. Vejde do domu Božího, aby se tam modlil: *budu* neb *smím se klaněti u tvého svatého stánku* dle hebr. *smím padnouti* rozuměj: na zem, učiniti poklonu po východním způsobu *před tvým svatým* (hēkhâl znamená palác, veliký dům, chrám — 1 Kr. 1[9] 3[3] též stánek) *stánkem* — tentýž jmenoval před tím Božím domem, kde sídlel Jahve »u prostřed svého lidu«. »Domem« nazýván jest stánek Boží na mnoha místech. (Ex. 23[19] 34[26], Deut. 23[18], 1 Kr. 1[9] 3[3].) *V tvé bázni* totiž v uctivé bázni, již má míti a projeviti člověk před vznešeností Boží se nalézající. (Jako ž. 2[11], k Hebr. 12[28-29]: s vážností a s uctivostí.)

8. חֶסֶד překládáno pravidelně slovem *misericordia* milosrdenství, má ale širší význam: původně snahu, pak

lásku, *milost* Boha k lidem, vedle toho označuje jednotlivé dary milosti B., i dobrotu lidí (ve zlém smyslu: hanbu, potupu. Viz úvod k ž. 102.). הִשְׁתַּחֲוֶה celým tělem na zem padnouti, se prosternere, jako před králem činívali. קדד jest slabšího významu: klaněti se. *Smím vejíti* lze dle některých vykládati opětovacím způsobem: *vcházím*, skláním se — imperf. může označovati obvyklý děj neb jednání; znění tohoto verše nikterak nedokazuje, že by byl žalmista vzdálen od svatého stánku a že by těmi slovy vyjadřoval touhu po službě Boží. היכל odvozováno od assyr. i (dům) gal (veliký — ekallu), též od יכל.

9. Hospodine, veď mne ve své spravedlnosti;
Pro mé nepřátely srovnej před sebou moji cestu.

9. Jahve, veď mne dle své spravedlnosti pro úkladníky mé,
Urovnej přede mnou svou cestu.

9. Žalmista se těmito slovy modlí k Bohu a prosí, aby jej Bůh sám dobře vedl (9), a aby nepřátely dle jejich skutků soudil (10. 11). *Veď mne ve své spravedlnosti*, veď mne po dobré cestě zákona dle své spravedlnosti, protože jsi a jakože jsi spravedlivým Bohem; *pro mé nepřátely* vztahuje se dle hebr. ještě k prvé větě. Proto že mu lidé úklady strojí, jest mu třeba dobrého vedení, aby nesešel s pravé cesty; dle druhého spojení: nepřátelé činí mu překážky, proto prosí, aby Bůh urovnal před ním jeho cestu, odstranil ty překážky. V hebr. *svou cestu* cestu Boží, kterou Bůh člověku vykázal, cestu života, kterou jej vede.

9. בצדקה předložkou ב mohla by býti též označena již cesta, po níž žalmista by byl veden: ve své spravedlnosti mne veď. למען pro (mé nepřátely) označuje příčinu; protože mám nepřátely. שׁוֹרֵר ἐχθροί v LXX od שׁרר, insidiatores i od שׁור obcházeti (jiné שׁור vyhlížeti po něčem, číhati — dalo by podobný význam). הוֹשַׁר jest tvar dle פ"י utvořený, qerê jest dle obyčejného פ"י: הַיְשַׁר = הַיְשַׁר od ישׁר. LXX, Vulg. a četné rukopisy mají: před tebou moji cestu דַּרְכִּי, ale s massor. zněním דרכך souhlasí Aq. Sym. aram. syr. a sv. Jar.

10. Neboť není v jejich ústech pravdy;
Jejich srdce jest ničemné (prázdné).
11. Otevřeným hrobem jest jejich hrdlo:

Svými jazyky jednali lstivě:
Suď je, o Hospodine!
Ať padnou svými obmysly,
Podle množství jejich nešlechetností je vyvrz,
Neboť tobě se vzpouzeli.

10. Neboť v jejich (mass. jeho) ústech není přímosti, jich vnitřek jest (sama) zkáza,
Otevřený hrob jest jejich hrdlo, své jazyky uhlazují (jimi lichotívají).
11. Nechej je trpěti, Bože; ať padnou ze svých obmyslů;
V množství jejich nešlechetností je svrhni, neboť tobě se protivili.

10. *Není v jejich ústech pravdy* v ústech nepřátel, protivníků není *přímosti* (dle hebr. *není, co by pevně stálo); jejich srdce jest zhoubné, vanitas* znamená častěji ničemnost, *prázdné* můžeme vykládati: *ničemné*; v hebr. *jejich vnitřek*, sídlo citů, jest jaksi ze zkázy složen, jest *sama zkáza*, jen zkázu projevuje a působí.

11. *Otevřeným hrobem jest jejich hrdlo*, hrdlo, jímž vychází řeč, vydává řeči smrtící, zkázonosné, jest jako hrobová komora, která zůstává otevřenou, pokud může neb chce pojati mrtvoly. Aby spíše svého zlomyslného účele došli, užívají lsti ve svých řečech; dle hebr. mluví hladká slova, lichotivá. *Suď je, o Hospodine!* můžeme vykládati tak, že předvídá žalmista jejich budoucnost, aneb, že si přeje. aby brzkým Božím trestem zhoubná činnost nepřátel byla zastavena. *Suď* má zde již význam *odsuď* a trestej je, po jejich zásluze je potrestáš.

Ať padnou svými obmysly by znamenalo, aby jejich (zlé) záměry a obmysly (myšlénky) byly příčinou jejich pádu; ale spíše se po významu předložky *min* zamlouvá výklad: ať vypadnou ze svých obmyslů tak, aby jich nemohli provésti; tím bude spolu pomoženo spravedlivým, když se nezdaří zhoubný záměr nešlechetníků. *Podle množství* neb *v množství nešlechetností*, když již tak mnoho nešlechetností spáchali, *vyvrz je*. Dopouštěli se i toho, že se Tobě, Bohu vzpouzeli.

10. נָכוֹן v nif. pevně státi; zde part. ž. r. ve významu středního rodu: co pevně stojí, spolehlivé. Mass.

mají בפיהו v *jeho* ústech, v ústech každého z nich; souhlasnějším jest dle překladů בפימו v *jejich* ústech.

11. *Judica* v hebr. האשמם hif. k אָשַׁם zaviniti, trpěti; Aq. Sym. Aram. a sv. Jar. condemna eos. Vulgata podle řeckého κρίνον LXX. יפלו מן ať vypadnou z úmyslů, ať se jim jejich úmysly nezdaří (2. Sam. 15[31]). V ברב netřeba významu částice בְּ, ale prostě: *v množství*, když jsou, jak se říká, v nejlepším. מרוב od מרה s בְּ. Sem klade Merx 8. a 9. verš. Dyserinck a Wellh. navrhují: יַפִּילוּם מעצותיהם.

12. A radovati se budou všichni, kdož v tebe doufají,
Na věky se budou veseliti: a budeš bydliti v nich.
A tebou se honositi budou všichni,
Kdož milují tvé jméno,
13. Neboť ty žehnáš spravedlivému.
Hospodine, jako štítem dobré vůle jsi nás korunoval (obložil).

12. Pak se zaradují všichni, kteří se u tebe skrývají;
Věčně budou jásati, když je ochraňuješ,
A plesati budou nad tebou, kdož tvé jméno milují.
13. Neboť ty, ty žehnáš spravedlivému;
Jahve, jako štítem obklopuješ ho milostí.

12. Když se zase zřejmě objeví spravedlnost Boží, když budou potrestáni nešlechetní, bude to dobrodiním, z něhož se budou radovati nejen žalmista, ale všichni zbožní a věrní. V latinském jest sice vyjádřena žádost, přání *laetentur*, ale i toto dlužno podle ostatních sloves vyjádřiti budoucím časem: *a budou se radovati.* Uvádí, že ti *spravedliví* (13) *doufají v Boha* (12), pevnou důvěrou na něho spoléhají, a proto dle té důvěry též jednají a *jméno Boží milují* (12). *A budeš bydliti v nich*, v jejich středu a tím je ochráníš. Dle hebr. budou spravedliví stále jásati, že je Bůh ochraňuje již v přítomnosti.

A tebou se honositi budou, radostně se budou jaksi chlubiti, že se jim dostává takové ochrany, že jest jejich Bůh tak mocným a dobrotivým. Třemi slovesy vyjadřuje, jaká radost bude spravedlivým, a bylo by lze

v tom i stupňování radosti pozorovati: radovati . . . veseliti . . . honositi se . . .

13. *Neboť ty žehnáš spravedlivému* odůvodňuje plesání zbožných: žehnáním Boha již se všeho dobrého člověku požehnanému dostává; není to pouhá benedictio, ale beneficium. *Jako štítem dobré vůle jsi nás korunoval* ve významu: obložil. Velký štít zakrýval celé tělo a býval nošen zvláštním štítníkem (1. Sam. 17[7]). *Dobrá vůle* znamená zde vůli, která jinému přeje, tedy dobrotu, laskavost i milosrdenství. Dobrotivost a milost Boží obklopuje spravedlivého jako štít a na milosti Boží odrazí se útoky nepřátel.

12. וְתָסֹךְ עָלֵימוֹ hif. od סכך někoho ochraňovati; ו není zde účelným, abys je ochraňoval, ale spíše uvádí okolnost: *když* je ochraňuješ.

13. צִנָּה (כָ a הַ) velký štít na rozdíl od מָגֵן (Wellh. כצנפה jako klubkem, obvazem). רצון od רצה · תַּעְטְרֶנּוּ impf. qal s něm. švâ při ע (poznamenává Abenezra a Qimchi) kryti, chrániti — s dvojím akk. Baer klade do ט dageš lene. Vykládají i hifílem na m. תַּעְטִירֶנּוּ; coronabis eum תְּעַטְּרֵנוּ v LXX korunoval jsi *nás* תעטרנו. *Korunuješ milostí*, která nám dává ospravedlnění, posvěcující milost, záslužnost dobrých skutků a budoucí oslavení.

V *mystickém* smyslu jest pátý žalm vykládán jako modlitba celé církve; církev chce uvažovati (v. 4.), jakým zlem jest hřích, počátek vší bídy a záhuby, a jak jest potřebí spravedlnosti a důvěry v Boha. Proto si žádá milosti Boží (od v. 7.), proti nepřátelům, kteří chtějí církev od Boha odvrátiti, si vyprošuje světla a přispění: *Pane, veď mne ve své spravedlnosti; pro mé nepřátely urovnej přede mnou mou* (svou) *cestu* . . . Nedej, nedopusť, aby mně protivníci škodili, zastaň se mne (církve).

Když budou nepřátelé po zásluze potrestáni, bude se uvolněná církev radovati a těšiti z milosti Boží.

V *posvátné službě* má tento žalm zvláštní význam v hodinkách svátku *Trnové Koruny Páně*. Církev dává

modliti se tento žalm, abychom vzpomínali při jeho slovech utrpení Páně a věčné slávy, která tím utrpením byla spravedlivým získána. *Mužem krve* jest hříšník, jenž zavinil Kristovo krvavé umučení; bezbožníci, jež popisují verše 5—7., 9—12., jsou oni, kteří byli proti Kristu, když prodléval na zemi, kteří Jej ukřižovali — ale i ti, kdož proti Němu brojí v Jeho sv. Církvi. Utrpením získal Spasitel radost sv. Ducha, milost a oslavu.

Každý sv. mučenník a vyznavač Páně tak nenáviděl hřích, došel takové pomoci Boží a takové oslavy – jak jest to vypsáno v 5. žalmu; proto náleží právem mezi modlitby dne každého *sv. mučenníka* a *vyznavače*.

Církev modlí se slovy tohoto žalmu za duše v očistci, aby je vedl Bůh po odstranění překážek k oslavě; proto jest žalm v hodinkách *za zemřelé*.

6. žalm.

(První kajicný žalm.)

Modlitba v úzkosti.

Žalmista se bojí spravedlivého hněvu Božího a prosí o smilování (2). Na těle jest nemocen, na duši úzkostí naplněn (3) tak, že vidí již své zahynutí. Bůh může jej zachrániti, neboť již mnoho zkusil (6. 7.). Pojednou vidí žalmista, že jest vyslyšen; jeho nepřátelé budou stiženi hanbou a úzkostí.

Žalmistou nadpis jmenuje *Davida*. Ve sv. Písmě není udáno, že by byl David býval nemocen. A přec žalmista líčí v tomto 6. žalmu tělesnou nemoc, v níž po celé noci slze proléval, a kterouž za trest Boží považoval (v. 7.). Mluví o nepřátelích, kteří jím opovrhují, nepravostí se dopouštějí, a předvídá, že budou všichni jeho nepřátelé zahanbeni. Když viděli nepřátelé žalmistu v slabosti neb v nemoci, stali se odvážnějšími, dotírali na něho ještě více, zdáli se býti svým vítězstvím jisti — ale důvěra zvítězí, oni budou hanbou naplněni a zažehnáni. Z toho, že jest o nepřátelích řeč, nevysvitá ještě, že bychom měli nemoc žalmisty vykládati o útrapách v širším smyslu.

Podobným způsobem stíženi byli a jsou mnozí lidé, i israelský národ v různých dobách (v době krále Manassa v Babyloně) tak trpěl. Odtud lze vysvětliti, že slova tohoto žalmu uvádí i jiné žalmy*), v nichž chtěl posvátný pěvec vyjádřiti stejné city; i Jeremiáš znal tento žalm, když uvádí v 10[24] slova podobná verši 2., v 45[3] shoduje se s v. 7.

Již od nejstarších dob jest tento žalm zařaděn církevním obyčejem ku *kajicným* žalmům, ano jest prvním z nich. Dle toho výkladu jedná se o duševní nemoc hříchu žalmisty; on jest hříchům poddán, bojí se Božího trestu, a projevuje svým pláčem úplnou lítost nad svými hříchy. Bůh vyslyšel jeho nářek, on se zbaví všech těch, kdož páchají nepravosti, svých svůdců. Při tomto výkladu můžeme i připustiti, že byl žalmista Páně i tělem nemocen, a že v nemoci poznal příčinu svého stavu — hříchy — činil pokání a došel odpuštění. Lze však též celé o duševní chorobě hříchu pojati.

Nadpis. 1. *Ku konci, při strunové hudbě; na osmé. Davidův žalm.*

V hebr.: 1. *Řediteli* (hudby neb zpěvu), *k strunové hudbě; na osmé* (v oktávě). *Davidův žalm.*

Nadpis obsahuje poznámku o tom, jak bylo žalmu užiti při chrámových zpěvech, při bohoslužbě, a připisuje žalm Davidovi. Zdá se, že dlužno odděliti první slovo *řediteli* od následujícího: *k strunové hudbě;* tak aspoň naznačuje poznámka v písni Hab. 3[19]: »řediteli, k mé strunové hudbě neb hře«. *Na osmé* super octava snad naznačovalo okolnost neb dobu, kdy bylo žalm pěti; výraz zůstává nevysvětlitelným. Viz úvodu str. XXVI, XXVIII a XXIII. Zenner spojuje tento žalm s 13. ž. v jednu sborovou píseň o pěti slokách po 3, 3-4-3, 3 verších.

L. 2. Hospodine, nekárej mne ve svém rozhorlení
A ve svém hněvu mne netrestej.

*) V ž. 37[2] jest v. 2., v 40[5] jest verš 8., v 89[13] v. 4. ve 108[26] jest v. 5., v 29[10] v. 6., v 30[10] v. 8., v 34[4] a 82[18] verš 11.

3. Smiluj se nade mnou, Hospodine, neboť jsem sláb;
Uzdrav mne, Hospodine, neboť se chvějí mé kosti.

4. A má duše jest velmi zděšená,
Ale ty, Hospodine, dokavád! —

H. 2. Jahve, nekárej mne ve svém hněvu
A ve svém žáru mne netrestej!
3. Buď milostiv, Jahve, neboť jsem schřadlý,
Uzdrav mne, Jahve, neboť se chvějí mé kosti,
4. A má duše jest tuze zděšená,
A ty, Jahve, až dokud —?

2. Žalmista prosí, jak pokorný služebník Boží prositi může a má; nevzpírá se přijati spravedlivý trest Boží, neprosí, aby nebyl vůbec trestán, ale obává se, aby se Bůh neřídil při trestu toliko svým hněvem (po lidsku míněno). *Nekárej mne ve svém rozhorlení:* lidé nedbají ve svém prudkém hněvu, *v žáru* (dle hebr.), v hněvivém ohni, ani spravedlnosti, ani smilování; žalmista prosí, aby byl trestán toliko dle spravedlnosti a s milosrdenstvím. Smilování se doprošuje v následujících verších jmenovitě z těchto příčin: 1. že jest schřadlý tělem, 2. zděšen na duši, 3. že Bůh jest milostivý, 4. že to bude k Boží slávě.

Slova tohoto verše nacházíme i v ž. 37[2]. Jeremiáš prosí v 10[24] podobně ve jménu lidu, aby »byl trestán v spravedlnosti, a aby nebyl zmenšen v hněvu Božím«.

3. *Smiluj se . . . neboť jsem sláb* prosí za Boží milost, neboť jest zvadlý, schřadlý; ἀσθενὴς infirmus znamenají rovněž: nemocný, bez síly, slabý (jsem). Jeho slabost vyjadřují ještě slova: *chvějí se mé kosti;* i to, co jest nejpevnějším v těle, co tělo nese -- totiž kosti, jsou (dle hebr.) přestrašené a chvějí se, má síla zlomena. Tím může býti naznačena tělesná nemoc, ale těchže slov lze užiti též v přeneseném smyslu o slabosti a chorobě, která má v duši svůj původ a své sídlo, a působí odtud, že i tělo jest jako nemocné. *Uzdrav mne* budiž mi lékařem, nikoli jen trestajícím soudcem. I toto sloveso značí u Jer. 17[14]

duševní spásu; obyčejně ovšem uzdravení z tělesné choroby.

4. *A má duše jest velmi zděšená:* příčinou toho jest zajisté kárání a trest Boží v. 1., jehož se žalmista obává a který již na jeho tělo tak mocně působil. *Ale ty, Hospodine, dokavád — ?* doplniti lze buď: dokavád, jak dlouho budeš mne v hněvu trestati? neb jak dlouho mne necháš bez milosti, kdy mne uzdravíš?

Z kající mysli hříšníka lze tyto verše velmi vhodně vysvětliti. Bůh tresce hříšníka *v hněvu*, bez milosrdenství, ovšem spravedlivě, když dopouští, že hříšník zůstává v zaslepené zatvrzelosti a klesá u věčnou záhubu. Žalmista toho se bojí a prosí o trest, při němž by byla i otcovská láska i smilování: jest celý zděšen, chvěje se bázní před trestem Božím, spasitelnou lítostí a žalem nad hříchy a nad vinami, které hněv Boží vyvolaly. Hluboká duševní lítost, opravdová bázeň před hrozným trestem Božím mohou seslabiti tělo člověka, poděsiti jeho duši tak, jak verše 2. a 3. líčí; může však někdy Bůh i skutečnou nemoc na hříšníka dopustiti, aby se tento navštívením Božím poznal.

2. תוכיחני hif. ku יכח, kteréžto hif. značí i kárati i trestati, arguere ἐλέγχειν (zde apok.). חֵמָה (koř. חמם horkým jest) znamená žár, hněv, (jed).

3. אֻמְלַל אָנִי jest přídavné jm. trpného významu od אָמַל vadnouti; má zde na konci krátkou samohlásku pathach proto, že jest s אני přízvučně spojeno, אָנִי má přízvuk toho spojení.

4. עַד־מָתַי až kdy? dokavád? i v ž. 90¹³ jest taková odmlčka (aposiopesis), která by vhodně naznačovala mocné hnutí, vzrušení duše. Zvolací význam: jak tak dlouho! (mne tresceš) byl by podobný tázacímu vyjádření.

5. Obrať se, Hospodine, a vytrhni moji duši,
   Spasiž mne pro své milosrdenství!
6. Vždyť v smrti není nikoho, kdo by tebe byl pamětliv,
   V podsvětí pak, kdo (tam) tebe chválí?
   5. Obratiž se, Jahve, vytrhni mou duši,
      Spasiž mne pro svou milost!
   6. Vždyť v smrti nevzpomíná tebe (nikdo),
      V podsvětí — kdo tebe chválí?

5. *Obrať se:* (svou přízní, milostí) ke mně a *vytrhni moji duši* z oné bázně, z onoho zděšení, v jakém se nalézá. *Spasiž mne* pomoz mně i proto, že jsi milosrdný, že máš smilování.

6. Ještě jiný důvod, pro který by bylo Bohu se smilovati: Kdybych zemřel, zahynul, praví žalmista, nebudu tě moci více chváliti, jako jest mi to, pokud žiji na zemi, možno. *Vždyť v smrti není* (nikoho), *kdo by tebe byl pamětliv*, kdo v smrti byl, zemřelý — kdo jest v podsvětí v šᵉ'ôlu, ten neoslavuje více Boha, neobětuje oběti chvály, nepěje písně k oslavě Boží, jak to bylo na zemi ve St. Z. zvykem. Sláva a chvála Boží by tedy utrpěla ztráty, kdybych já zahynul.

Kající hříšník prosí Pána, aby vytrhl jeho duši z hříchu a z viny hříchu; ty svírají duši jako pouta a okovy. Milosrdenství Boží může osvoboditi duši, ono dá jí onu milost, kterou se stává zase schopnou věčné spásy. Je-li někdo té milosti zbaven, jest *v smrti*; peklo, nešťastné podsvětí bude mu údělem.

5. שׁוּבָה s kohort. ה při imperativu; dle hebr. mohlo by to znamenati též: »Opětně vytrhni« jako příslovečné sloveso.

6. Stejná myšlénka vyjádřena též v ž. 30¹⁰. Záporné אֵין odděleno od podstatného jména, k němuž náleží, slůvkem זֵכֶר בַּמָּוֶת vzpomínka; tedy není v smrti tvé vzpomínky, v smrti (jakmile zemře), nevzpomíná tebe více (člověk) chválou, oslavou. זִכְרֶךָ jest řečeno všeobecně o vzpomínce lidí; z druhého rovnoběžného verše: Kdo tebe chválí? poznáváme, že se vzpomínka nese ku chvále Boží. Řecké ὁ μνημονεύων σου qui memor sit tui by bylo זֹכְרֶךָ. Naráží-li David na tělesnou nemoc, kterou byl stížen, pak znamená v tomto verši š'ôl hrob. Ta věta nikterak nepopírá posmrtný život lidské duše. — Sv. Augustin míní smrtí zaslepenost, podsvětím hříšníkovu zatvrzelost.

7. Unavil jsem se ve svém hořekování,
   Smývám každé noci své lože,
   Svými slzami svlažuji svou postel.
8. Zkalilo se prudkostí (hoře) mé oko,
   Sestaral jsem mezi všemi svými protivníky.
   7. Ztrápen jsem svým vzdycháním,

Splavuji každé noci svou postel,
Svou slzou smáčím své lůžko.
8. Mé oko zapadlo hořem,
sestaralo při všech mých utiskovatelích.

7. Vykládá, jak na něho působil Boží trest aneb bázeň před trestem Jahve. I to má přispěti a pohnouti Boha ku smilování. *Unavil jsem se ve svém hořekování* jsem unaven, ztrápen svým dlouhým, stálým a bolestným hořekováním; *smývám každé noci své lože* dle hebr. silněji: *slzami svými splavuji svou postel každé noci*, slzami, které tekou v mém hoři, v starostech a v bázni. Podobně vypisuje i Jerem. svůj bol 45[3].

8. *Zkalilo se prudkostí mé oko*, dle hebr. nikoli prudkostí hněvu Jahve, ale *hořem*, starostmi *zapadlo mé oko;* na očích zůstávají stopy a známky bezsennosti, dlouhého pláče a bolu. Stálým hořekováním ztrácí oči svého jasu, okolní kůže nabíhá, po té dostává vrásky; tím jest oko jakoby hlouběji položeno, zapadá, aneb jakoby *sestaralo. Mezi všemi svými protivníky* t. j. při tak četných protivnicích, když mám kolem sebe samé své protivníky, já slábnu, ztrácím sil a jsem hoři vydán. Když má žalmista kolem sebe samé protivníky, jest mu třeba pomoci, úlevy, aby nemohli nad ním a nad jeho zahynutím nepřátelé plesati; tím i tato okolnost může pohnouti Boha, aby prosebníku milosrdenství a milost prokázal.

Kajicník vypisuje těmi slovy, jak silným jest jeho pokání, jak mocným jeho bol a hoře nad vinou. Pokání působí stálé hořekování nad hříchy, ustavičné vzdechy po odpuštění viny a po milosti Boží; tím jest kajicník již ztrápen. Pokání jeví se v hojném pláči, v slzách, které prolévá kajicník v bolu nad svými hříchy i v době, kdy jiní klidně odpočívají, v bdění a na modlitbách prolévá každé noci tolik slzí. Bolestí, truchlivostí zkaleno jest jeho oko; jako může oko radostí zářiti, tak jeví truchlivost a bol zkalením, mlhou, která je jaksi přikrývá. Nepřáteli jsou jemu ti, kdož ho k hříchu svedli a svádějí: zlá vnuknutí, zlí lidé (příkladem i slovy), nepravosti a hříšné navyklosti.

7. Laboravi, lavabo lze překládati přítomným časem. Lavabo *smývám* λούσω jest přeloženo dle významu aramejského slovesa סְחָה mýti; hebr. hif. אַסְחָה *splavuji* natare faciam, jak sv. Jar. i Qimchi překládají. מטה od נטה znamená: co je prostřeno, stratum; עֶרֶשׂ dle arab. co je sestaveno, sestrojeno, constructum, lože. Lůžkem bývalkoberec na zemi prostřený; lůžka od země poněkud vyvýšená, na nohách stojící, byla v Davidových dobách též známa.

8. עָשַׁשׁ zapadnouti, sešlým býti (עָשׁ mol); první část tohoto verše jest též v ž. 31[10]. עָתַק postoupiti, i v letech p., sestarati (aetate provehi). Dle Vulg. čteno עתקתי sestaral jsem; podmětem však může zůstati dle hebr. *oko. Inter omnes* mezi všemi; jasnější jest διὰ (Sym) *pro* mé protivníky מִכָּל־ aneb *při* mých protivnících, když jich tolik mám.

9. Odstupte ode mne všichni, kteří pášete nepravost,
Neboť vyslyšel Hospodin hlas mého lkání.
10. Vyslyšel Hospodin mé prošení,
Hospodin přijímá mou modlitbu.

9. Odstupte ode mne všichni ničemníci,
Neboť slyšel Jahve můj hlasitý pláč.
10. Slyšel Jahve mé úpění,
Jahve přijímá mou modlitbu.

9. Žalmista vylíčil svůj žalostný stav a již tím jest mu poněkud ulehčeno. I stesky jsou někdy modlitbou! Uvedl příčiny, pro něž mu Bůh své milosti prokáže a s radostí již ukazuje, že milosti došel. *Odstupte ode mne* nyní se cítí silen pomocí Boží a nepodlehne více útiskům svých protivníků; ničemníky, kteří činí ničemnost, nepravost — je nazývá. Třikrát opakuje, že jest vyslyšen, a prokazuje tak jistotu a bezpečnost, že jest přijata jeho modlitba.

10. Kajicník cítí, že dosáhl odpuštění; zbavil se hříchů, ale zbavuje se i těch, kdož ho k hříchu sváděli: odstupte vy, kdož nepravost pášete a nepravosti jste se dopouštěli i na mně. S Boží pomocí může každý všelikou příležitost k křichu přemoci, ale poněvadž by ji vždycky nepřemohl, proto ji má již předem odstraniti aneb se ji vyhýbati. Bůh vyslyší volání a modlitbu i největšího hříš-

níka, když jest skutečně pláčem nad hříchy, úpěním nad vinou a modlitbou plnou důvěry v Boží milost.

11. Zahanbeni a zděšeni nechať jsou náramně všichni moji nepřátelé,
Nechať se v hanbě obrátí co nejdříve!

11. Všichni moji nepřátelé budou zahanbeni a náramně zděšeni,
S hanbou se obrátí v mžiknutí.

11. *Zahanbeni* budou nepřátelé žalmisty, poněvadž poznají, že se jejich ničemnost nezdařila; *zděšeni* budou, když se uvidí přemoženy. Nebudou se rozmýšleti, ale v mžiknutí se obrátí. Žalmista to předvídá; zbožný a spravedlivý, je-li pronásledován, pevně doufá a ví, že jeho svatá věc konečně přec zvítězí!

Kajicník přeje si těmito slovy, aby se v brzku zbavil všeho pokušení, které jej až dosud pronásledovalo. Když bude ve spojení s Bohem, obdařen posvěcující milostí, ihned se nešlechetnost od něho odvrátí; jest zahnána, vypuzena. Kéž by nenalezla nikdy jeho srdce nepravosti připravené, aby se do něho zase mohla navrátiti!

11. יָשֻׁבוּ יֵבֹשׁוּ obrátí se s hanbou; druhé sloveso lze příslovečně spojiti s prvým. Vulg. překládá slovesa tohoto verše způsobem přání: Nechať jsou zahanbeni atd.; to přání jest v ústech muže milosti Boží méně vhodným. Výklad: Všichni moji nepřátelé nechať se obrátí ku pokání, ať se hanbí nad svými hříchy, zděsí Božího trestu a ať tak milosti dojdou — jest umělým.

רֶגַע znamená mžiknutí, okamžik (náhle, i z nenadání); jest akkus.

V *mystickém* smyslu vykládán žalm 6. o Kristu Pánu. Obtížen našimi hříchy, pod břemenem lidské viny obrací slova veršů 1—3., 6. a 7., k Boží spravedlnosti. Ve v. 4. a 5. ohlašuje své vzkříšení; ve v. 8—10. předpovídá tresty svých nepřátel. Spolu byl by Pán Ježíš obrazem kající duše. —

Každý věřící, jenž jest jat bázní před Boží spravedlností, jenž uznává pokorně svou vinu, zavrhuje svou hříšnost a prosí s důvěrou za odpuštění — může slovy tohoto kajicného žalmu býti dojat, povzbuzen a potěšen. Tato svatá píseň odpovídá úplně jeho zbožným citům. Netrestej mne, tak volá kajicník, Pane! dle svého spravedlivého hněvu, ale v milosrdenství: abych nezahynul a nebyl zavržen tam, kde bych nemohl chváliti Tvé jméno. A k tomu jsem přec stvořen! — Dokonalá lítost jsou ty slzy, jichž jest kajicníku třeba; pevný úmysl, že se bude hříchu i všeliké příležitosti k hříchu varovati, vyjadřují slova: *Odstupte ode mne všichni, kdož pášete nepravost.*

V hodinkách *za zemřelé* modlíme se 6. žalm; sv. Církev mluví ve jménu těch svých dítek, které v očistci lkají, a vyprošuje jim Božího smilování. Tresty duší v očistci mohou býti zmírněny neb zkráceny: za to prosí Církev. Ukazuje milosrdenství Božímu, v jak zubožením stavu se ony duše nalézají, tam nemohou chváliti moc Boží tak, jak si toho žádají a jak jim to bude možno v nebesích; těm duším jest hřích a zlo odporným jako nejhorší nepřítel. S pevnou důvěrou vidíme milou duši vcházeti v kýžený stav svaté blaženosti: Hospodin přijímá mou modlitbu! Zlý duch mžikem v hanbě se obrací!

7. žalm.

Prosba nevinně pronásledovaného k spravedlivému Soudci.

Spravedlivý žalmista hledá u Boha ochrany před pronásledovateli, kteří jsou trhajícími lvy (1. 2.). Nezavdal příčiny ku pronásledování, jest nevinen, a volá Boha, aby povstal a spravedlivě rozsoudil (3—9). Spravedlivý Bůh ukončí zlobu bezbožných a zastane se zbožného (10—12), na bezbožníka strojí své zbraně trestů; ten sám do úkladů, jež strojil, upadne (13—17). Pěvec bude velebiti svého ochránce (18).

Nepřítel, který zbožného pěvce pronásleduje, není jmenován; není samoten, neboť mluví žalmista hned v 1. v. o »všech svých pronásledovatelích«, i dle v. 4., 6., 8. (národové) jsou nepřátelé jeho četní. Nadpis jmenuje *Da-*

vida původcem této písně a udává též bližší okolnost, k níž by se obsah žalmu nesl: *Šiggājôn Davidovo, jež zapěl Jahve (Bohu) za příčinou Benjaminovce Kūši.* Kūš jest jmenován v 2. Kr. 18[21], není však udáno, že by býval Benjaminovcem. Z rodu Benjamin byl Saul; on a jeho pokrevní přátelé a potomci byli naplněni záští a hněvem proti Davidovi. Saul Davida pronásledoval, křivě jemu vytýkal, že jemu úklady strojí (1. Kr. 22[3]); Semei ze Saulova rodu pohaněl Davida a zlořečil jemu, když tento utíkal před Absolonem, a volal na něho: »Vyjdi, muži krve (2. Kr. 16[5-11]). Ani Saul ani Semej nemohou se jmenovati Kūši a nelze na ně uvésti všechna slova tohoto žalmu. Snad nese se poznámka nadpisu k nějaké příhodě z Davidova života, která není zaznamenána ve sv. Písmě.

David zakusil pomluvy a pronásledovaní od různých nepřátel, mohl si slovy, která nám v 7. žalmu podává, vyprositi pomoc spravedlivého Soudce. David byl králem celého Israele, zastupoval tento národ; křivdy a nátisky, jež se staly se strany nepřátel Israelskému lidu, tísnily a tížily nejvíce krále Davida. Tento může mluviti ve jménu celého lidu. Israel jest pronásledován těmi, s nimiž chtěl žíti v pokoji: pronásledování Israele bude nepříteli jen ku zkáze, Israeli dostane se spravedlnosti.

Povaha a jednání israelských nepřátel byly ve všech dobách podobny; líčení jich ve v. 2., 12—14 jest všeobecné a hodí se i na nepřátele Davidovy doby i na Babylonské. Proto nelze též jedině z této stránky a proti udání starého nadpisu položiti původ žalmu do doby babylonského nepřátelství. Jestliže užívají proroci o Babylonských takových výrazů, které se nalézají též v našem žalmu, tomu se nemůžeme diviti; proroci znali zajisté žalmy, jejich výrazy mohly jim býti běžnými. Tak se poněkud srovnává Is. 33[11] s vv. 14—16, Jer. 29[7], Pl. Jer. 3[52] s v. 4—5.

Verš 9. jmenuje Boha »který zkouší srdce i ledví«; tentýž název dává Spravedlivému i Jerem. na více místech (11[20] 17[10] 20[12]). Z toho však přetěžko souditi, že by byl

žalm psán později a že přijal pěvec to pojmenování z Jeremiáše.

Tento žalm počítají též k tak zvaným obrazně-messiánským (typico-messiani). V první řadě lze vykládati dle toho náhledu slova žalmu o Davidovi; David byl obrazem (typem) Spasitele a ukázal i v tomto žalmu, co se Spasiteli stane a jak bude jednati. V druhé řadě mluví ústy Davida trpící, pronásledovaný Kristus, volá k svému Otci o pomoc, prosí aby Jej vzkříšením z hrobu vysvobodil od křivé pomluvy a od pronásledování. Sám jsa ustanoven soudcem ohlašuje nepřátelům spravedlivý trest.

Sborový tento zpěv sestává z 1. sloky a 1. odpovídající strofy o 5 v., ze střídavé strofy, druhé sloky a druhé odpovídající sloky o 3 v.; při tom ale převrací Zenner verše. שִׁגָּיוֹן vykládali Rabb. dle žid. podání od kmene שגה mýliti se: mýlka, neznalost, Aq. *ἀγνόημα*, sv. Jar. pro ignoratione, midraš: chyba neb poklesek (Davidův); dle syrského vykládáno i v LXX *ψαλμός* píseň chvály, jako חגיון píseň; dle arabského saž un rytmus. Srovnáno s řeckým dithyrambem značilo by šiggājôn dle jiných matnou píseň pro kolisavý, matný přednes. עַל־דִּבְרֵי־כוּשׁ tolik co latinské *causā, pro*, za příčinou Kuše. דבר znamená sice slovo, ale též věc *πρᾶγμα*. Kuš, správněji dle starých překladů snad Kuši *Χουσεί*, jest vlastní jméno; aram. sem libovolně položil jméno Saulova otce קִישׁ.

L. 1. Davidův žalm, který pěl Hospodinu
pro slova Chusi, syna Jemini.

2. Hospodine, Bože můj, v Tebe doufám,
Osvoboď mne od všech mých pronásledovatelů
a zachraň mne,

3. Aby neroztrhal jako lev mou duši,
Když není nikoho, kdo by vykoupil, ani kdo by
osvobodil.

H. 1. Šiggājôn Davida, jež zapěl Jahve (Bohu)
za příčinou Benjaminovce Kūši.

2. Jahve, můj Bože, u Tebe hledám ochrany,
Osvoboď mne ode všech mých pronásledovatelů a vytrhni mne!

3. Aby neroztrhal mou duši (mne) jako lev
V lupu — a není vysvoboditele.
(LXX: Když není osvoboditele ani zachránce.)

2. Svou prosbu počíná vyjádřením důvěry v Boha, který jest *jeho* Bohem a může jej od hrozící záhuby ochrániti. Bůh chce, aby člověk Jemu úplně důvěřoval a nespoléhal se předem ani na sebe ani na lidskou ochranu, a zcela dle Boží vůle dí žalmista: *V tebe doufám*, u Tebe hledám ochrany.

3. Pronásledovatelů jest více; v následujícím verši jako by mluvil o jednom protivníku toliko: *Aby neroztrhal jako lev mou duši:* jeden z nich, aneb spíše každý z těch protivníků může a chce *mou duši* t. j. mne zničiti. Přirovnává ho ku lvu, neboť protivník jest silný, odvážlivý, lstivý, neraní toliko, ale hned trhá; nelze mu uniknouti jinak, než když nalezne u Boha útočiště. *Když není nikoho, kdo by vykoupil* tím jest postavení prosebníka ještě nebezpečnější, pomoc a ochrana Boží ještě žádoucnější. Vykoupiti *redimere* znamená zde, jako též na některých jiných místech sv. Písma, jednoduché osvobození.

2. הסיתי lze překládati přítomným časem; důvěra jeho trvá.

3. Jednotného čísla užito distributivně: každý z nepřátel chce roztrhati — aby žádný neroztrhal. פן (od סנה odvrácení, odstranění) *aby ne.* נפשׁ značí též život — můj život = mne. פּרק participium významem: vytrhující, vysvobozující) jest dle starých překladů (LXX *μὴ ὄντος λυτροῦμένου* Vulgata: dum non est qui redimat) souběžné s následujícím ואין מציל; v mass. schází však před ním אין: není, kdo by vytrhl. פּרק ואין ומציל by vyjádřilo též řecké a lat. znění. פּרק značí v Nah. 3¹ lup; v tom významu by bylo lze partic. פרק spojiti ještě se slovesem יטרף: aby neroztrhal, když uloupil neb v lupu. Tak překládal Sym., sv. Jar., aram., kteří dali slovesu פרק význam: lacerare, jehož nemá. מציל part. hif. od נצל.

Kdo vykládají singulár o jednom hlavním protivníku, jmenují jím Saula neb Absolona neb Achitofela.

Kristus Pán, Církev mají nepřátele v oněch, kdož chtějí víru zkaziti, církevní život zničiti; pronásledovatelé křesťanství, kacíři a všichni pomahači jejich k nim náležejí. Nepřítelem spravedlivé duše jest zejména zlý duch, jehož sv. Petr jmenuje »řvoucím lvem«.

4. Hospodine, můj Bože, učinil-li jsem to,
Je-li nepravost na mých rukou,
5. Jestli jsem oplatil těm, kdož mně zlé činili,
Nechať padnu po zásluze ničemnými svými nepřáteli,
6. Ať pronásleduje nepřítel mou duši a ať polapí,
A nechať rozšlape na zemi můj život,
A nechať do prachu svalí moji důstojnost!

4. Jahve, můj Bože, jestli jsem to učinil,
Je-li bezpráví na mých rukou,
5. Jestli jsem tomu (těm), kdo se mnou v pokoji žili, učinil zlé,
A vyplenil ony, kteří mne bez příčiny utiskovali,
6. Nechať mne nepřítel pronásleduje a dostihne,
A rozšlape na zemi můj život,
A usadí moji čest v prachu! Sélā.

4. Ukazuje Bohu svou nevinnost: neučinil *toho*, z čeho jej nepřátelé nařkli neb křivě pomluvili. Je hotov podstoupiti veliký trest i potupu, kdyby jej Bůh shledal vinníkem; pak ať jej vydá nepříteli. *Učinil-li jsem to* zájmeno *to* může se též vztahovati ke všemu, co jest v následujících větách jednotlivě jmenováno. *Je-li nepravost* (bezpráví) *na mých rukou:* dopustil-li jsem se křivdy, bezpráví. Toho, co zde jmenuje, dopouštěli se asi jeho nepřátelé.

5. *Jestli jsem oplatil těm, kdož mně zlé činili* rozuměj: zlým. Ve Starém Zákoně byl ještě trpěn zvyk pomsty: »Oko za oko, zub za zub«, ale žalmista se ani dle toho zvyku neřídil. Zlé tedy od nepřátel snášel v trpělivosti. *Nechať padnu po zásluze ničemnými svými nepřáteli*: žalmista necítí na sobě těch vin, ale Bůh jest lepším znatelem a soudcem, a jestli On shledá, že jsem vinníkem, ať mne opustí a nechá padnouti, jak toho zasluhuji.

Hebrejské znění zdá se býti vhodnějším, ale není bohužel dosti jasným. Prvá část zní: *Jestli jsem tomu, kdo se mnou v pokoji žil* (tedy příteli), *učinil zlé;* kdybychom v latinském překládali *retribuentibus* o sobě v dobrém

smyslu: kteří mně prokázali (dobré) — měli bychom souhlasné znění. Druhá část jest v hebr. zcela jiného významu a jí zakončeno jest předvětí (v. 4., 5., závětí tvoří 6. verš): *A* (jestli jsem) *vyplenil ony, kteří mne bez příčiny utiskovali* t. j. neoplatil jsem zlé zlým. V latinském začíná v 4b. již závětí.

6. Pak ať nepřítel mně vezme život a čest. *Nechať rozšlape na zemi můj život* ať mne hanebnou ponižující smrtí zbaví života, a nechať vlekou mou čest do prachu.

4. זאת jest zájmeno ž. rodu významem středního *to;* ukazuje na hříchy nejmenované, z nichž byl žalmista viněn (aposiopesis), aneb na ony, které hned jmenuje; dle Wellh. není זאת na tom místě správným.

5. גמלתי spojujeme s רָע *si affeci malo* — quem? bylo by vyjádřeno v שׂוֹנְאַי. V řeckém jest to vyjádřeno množ. č. *τοῖς ἀνταποδοῦσι*, tak i v lat. i jiných, jako v 5b. צוֹרְרַי, a jest množ. č. asi původní. שׁוֹלְמַי jest part. qal s příponou 1. os. mn. č. (שׁרכּמי přípona jedn. č.) od slovesa שָׁלַם integrum esse *býti neporušený* (celý), též pokojným býti; partic. שׁלם *kdo žije v pokoji*, tedy přítel. Při part. nepřechodného slovesa je osobní přípona neobyčejnou: *kdož se mnou v pokoji žili* neb žijí. Tak překládá aram. targum. Latinské retribuens, který odplácí, jest v hebr. vyjádřeno tvarem piel slovesa שׁלם, participium jeho zní מְשַׁלְּמִי s příponou (bez מ: שׁלּמי). Poněvadž jest ono part. qal s příponou neobyčejným, navrhují opravu v שׁלְמִי (שָׁלֵם pokoj) aneb v שׁלְמִי s doplněným אישׁ: *muž mého pokoje,* můj pokojný muž. Participiem tvaru poel ve významu arabského III. tvaru musâlim מְשׁוֹלֵם který žil v pokoji (s někým), vykládá Baethgen.

חלץ vytáhnouti, stáhnouti חָלַץ vytrhnouti, v přeneseném sm. zachrániti, proto Aqilas tak překládá: (neučinil jsem zlé) ale vysvobodil jsem, jako parenthese. V aram. má חלץ význam spoliare *expleniti*, dle toho Sym. překládal: *a jestli jsem vyplenil ony* . . . Tu netřeba měniti ten tvar v ואלהצה (já jsem tiskl), když i חליצה významem »kořist, plen« význam »vypleniti« podporuje. ריקם příslovce od ריק prázdno: *marně, bez příčiny.* סלה viz úvodu str. XXVII. Ewald hledá původní znění v této podobě:

(a) אם גמלתי שלמי רע (c) וְשִׁנְאָה אֲשַׁלֵּם אֹהֲבִי

(b) אִם לֹא פִּלַּטְתִּיו טוֹב צוֹרְרִי רִיקָם (d) יאהלצה צוררי ריקם

Hontheim míní, že byly zpěvy dvěma chorům určené psány vedle sebe, a tím že pak se dostaly verše následující strofy do strofy předcházející; verš 5. by náležel k 2. verši. Překládá: Oni jsou mně bez příčiny nepřátelskými; jestli jsem jim zlé učinil, ať zahynu!

Tak může mluviti dobré svědomí, ačkoliv i tehdy pokorná bázeň nás nutí, abychom se sv. Pavlem uvážili: »Nejsem si ničeho vědom, ale v tom nejsem ospravedlněn« (1. Kor. 4⁴). Žalmista praví, že není vinen těch a těch skutků, nepřipisuje si úplné nevinnosti. V ústech Spasitele by to značilo úplnou nevinnost.

6. Tvar יְרַדֹּף jest zvláštní; dageš forte v ד by ukazovalo piel יְרַדֵּף, slabé dageš tvar qal יְרֹדֹף; pathach nechali státi, aby zůstalo možno obojí čtení. Jinak vykládáno pathach jako pomocná samohláska při hrdelném ר, která by netvořila slabiky.

7. Povstaň, Hospodine, ve svém hněvu
A vyvyš se v končinách mých nepřátel.
A povstaň, Hospodine, můj Bože, pro příkaz, jejž jsi nakázal;
8. A shromáždění národů obklopiž Tebe.

7. Povstaniž Jahve, ve svém hněvu;
Zdvihni se v sypění proti mým protivníkům
A procitniž pro mne. Soud jsi nařídil!
8. A shromáždění národů obklopiž Tebe.

7. Hospodina oslovuje a volá Ho, aby proti nepřátelům žalmisty i Svoji slávu hájil. Dosud nechal Hospodin nepřátele jednati, byl jako člověk, který nedbá ve snách svých záležitostí, a proto opakuje žalmista (dle hebr.) třikráte: *Povstaň, zdvihni se, procitniž!* V latinském jest v 7b. vyjádřena prosba, aby ukázal Hospodin svou výši, svou moc a slávu v krajích nepřátel: *a vyvyš se v končinách mých nepřátel;* to stane se zajisté tím, když je přemůže a poníží. V hebr. jest tato část verše souběžnou s prvou částí: *Zdvihni se v sypění* v překypění, ve výbuchu zlosti *proti mým protivníkům.*

Udává důvod, proč jest Hospodinu vstáti a netrpěti déle jednání nepřátel. *Povstaň . . . pro příkaz, jejž jsi nakázal* příkazem jest Bohem ustanovený soud (dle hebr.): vstaň, vždyť jsi sám nakázal soud nad nepřáteli.

V hebr. jest 7c. ještě čítáno k předcházející větě 7b a rozděleno ve dvě věty: *A procitniž pro mne* k mé pomoci, v můj prospěch. *Soud jsi nařídil!* Buď míní všeobecné Boží ustanovení, po němž každá nespravedlnost souzena býti musí, aneb poznává, že bude nyní Bůh souditi jeho nepřátele, že jest vyslyšena jeho prosba. V dalším líčí jednání toho soudu.

8. *A shromáždění národů obklopiž tebe.* Hned v následujícím jest řečeno, že Hospodin soudí národy, nejspíše ty, kteří Jej obklopují při soudě; nejsou tam tedy proto, aby byli svědky aneb snad, aby svou přítomností zvýšili důležitost veřejného soudu, ale jsou tam jako obžalovaní.

7. אַף znamená *nos*, který dle hebr. v hněvu září, hněvivému jaksi kouří, proto považován sídlem hněvu, zlosti. עֶבְרָה (od עבר přejíti) překypění zlosti, zuření; množ. číslo značí opakování těch výbuchů, ale též prudkost a sílu jejich. Následující צוררי jest s ním ve váz. stavu a značí předmětný genitiv: zuření proti mým nepřátelům; ב má týž význam jako při באסף. (Tak Theod. Sv. Jar., Aram.) Kdyby bylo podmětným genitivem (Aqilas), pak dlužno překládati: Zdvihni se proti zuření mých protivníků; tomu odporuje poněkud באסף v prvé části a význam הִנָּשֵׂא s בְּ. V latinském 7c jest: můj Bože, neboť LXX čtli אֵלַי na místě אֵלַי pro mne. משפט צויתּ jest věta udávající okolnost a dle lat. i důvod předešlého, proč Boha prosí, aby procitl. Když jest ale důvod udán již v אלי *pro mne*, můžeme tuto větu pojati časově: (Nyní) soud jsi nařídil. Kdyby bylo משפט spojiti s ושרה, bylo by při אלי spojovací znaménko a nikoli rebiâ. Hontheim: משפט צויתּ ohlaš soud a shromáždi národy!

8. עֲדָה (יעד) *shromáždění*, obec; k témuž se nese עליה *přes ně*. ל + ה + מרום výšina nebes. שׁוּבָה vratiž se. Jahve netrestal bezbožné nepřátele, jako by v nebeské výšině ani soudcem nebyl, neb jako by soudní stolici byl opustil, nyní ji zase zaujati, k ní má se vrátiti; proto שובה. Netřeba měniti to sloveso v שָׁבָה impt. od ישב usedniž, totiž na Sionu. Z mysli Davida: Veď Hospodine a zastaň se mé záležitosti, vždyť Ty jsi mně dal říditi svůj lid: dej mi vítězství proti nepřátelům a shromáždíme se kmenově kolem Tebe.

8b. A pro ně navrať se do výše.

9. Hospodin soudí národy.

8b. A přes ni ubírej se nazpět do výše.

9. Jahve soudí národy.

8b. *A pro ně* pro shromáždění národů, (dle hebr.) *přes* toto *shromáždění národů ubírej se nazpět do výše* vystup na nebeskou soudní stolici. Odešel s ní, když netrestal po spravedlnosti nepravosti nepřátel: vrací se k ní, když je počíná spravedlivě souditi a trestati.

9. *Hospodin soudí národy* veliká jest jeho moc; i když by se celý národ neb národové postavili proti Bohu, ničeho nezmohou, ale budou souzeni a odsouzeni.

8b. ועליה mění Honth. v ועלה a vystup!

9. Zde jsou עמים ti, kdož budou Bohem souzeni. ידין na m. ידין spojuje Honth. s שובה: Ještě jednou Jahve sud.

9b. Suď mne, Hospodine, dle mé spravedlnosti
A podle mé nevinnosti na (ve) mně.

9b. Zjednej mi práva, Jahve,
Podle mé spravedlnosti a bezúhonnosti (budiž) mně.

9b. Ještě prosí žalmista za sebe, aby se ho Hospodin zastal, jemu *práva zjednal* (dle hebr.). On jest spravedlivým, neobává se, že by mohl býti odsouzen, ale prosí, aby dle toho též jeho pře či záležitost byla vedena. *Dle mé nevinnosti na* (super) mně, vykládá sv. Jar. *ve mně* (in me), dle nevinnosti, která ve mně jest.

9. Jak v lat. super me, tak i zde jest עָלַי bez slovesa. Předcházející podstatná jm. צֶדֶק a תֹּם mají již příponu 1. os., nemůže tedy עלי k nim náležeti; dlužno proto přimysliti יהי neb יבוא budiž, přijď neb יעבר staň se mně! *Nevinným* se jmenuje v porovnání k nepřátelům, kterým neublížil; v porovnání k Boží svatosti jsme všichni vinníky.

10. Nechať skoná ničemnost hříšníků,
A do práva přiveď spravedlivého:
Zkoumající srdce i ledví, (jest) Bůh.

11. Spravedlivá má pomoc od Hospodina,
Který vysvobozuje přímé srdcem.

10. Nechať konec vezme zloba bezbožníku,
A utvrď spravedlivého,

A (neboť) zkoušející srdce i ledví (jest) spravedlivý Bůh.

11. Můj štít na Bohu,
Který vysvobozuje přímé srdcem.

10. Tak dopadne Boží soud. *Ničemnost hříšníků skoná*, žádného užitku nepřinese a zajde, *spravedlivého* ale při tom Bůh *utvrdí*. Dle lat. prosí, aby Bůh spravedlivého vedl, přivedl dojista ku právu, a pak chránil. Stane se tak, neboť ten, *kdo zkoumá srdce i ledví, jest spravedlivý Bůh*, ten nenechá zlobu bezbožníků vítěziti. *Srdce i ledví* (Jer. 11[20] 17[10] 20[12]) značí vnitro člověka, srdce zastupuje jeho myšlení, ledví znamená jeho city a žádosti.

11. *Spravedlivá má pomoc od Hospodina;* v hebr. obrazně řečeno: *můj štít na Bohu* on nese můj ochranný štít přede mnou, nade mnou. Poněvadž zkouší a zná srdce, a protože *přímé srdcem vysvobozuje*, vysvobodí i mne.

10. גמר toliko v žalmech a v aram. גְּמַר dokončil; nepřechodně snad יִגְמַר přestati, konec vzíti, skončiti (*συντελεσθήτω*). Přechodně jigmornâ: *ať* רַע *zloba pohltí bezbožné*, ať zahynou svou zlobou. כּוּן pil'el postaviti, utvrditi. Spojky וְ v řeckém, lat. Theod. a v syr. není. Žalmista si přeje, aby skončila zloba, aby byl spravedlivý utvrzen, a předvídá, že se tak stane, *protože, neboť zkoušející srdce i ledví jest spravedlivý Bůh*. Ten význam má zde spojka וְ· אֱלֹהִים jeden Bůh, proto přívlastek v jedn. č. צַדִּיק.

11. מָגֵן od גנן obkličovati (štít). ישׁר *εὐθύς* přímý, poctivý. עַל LXX *παρὰ τοῦ θεοῦ* u Boha. Spravedlivou jmenuje pomoc od Boha, že od spravedlivého vychází a že jest přisouzena podle spravedlnosti prosebníka, neb protože jest spravedlivým.

12. Bůh jest spravedlivý soudce, silný a trpělivý,
Což se (ne)hněvá každého dne?
13. Neobrátíte-li se, zamávne svým mečem,
Svůj luk napnul a připravil ho.
14. A v tom (u sebe) přichystal smrtící nástroje,
Své šípy učinil hořícími.

12. Bůh jest spravedlivý soudce
A Bůh, jenž horlí každého dne.

13. Zajisté se obrátí, svůj meč nabrousí,
Svůj luk napnul a míří,
14. A přichystal si smrtící nástroje,
Své šípy dělá hořícími.

12. Žalmista mluví k bezbožným a ukazuje jim, že jest *Bůh soudce spravedlivý, jenž horlí každého dne*, každého dne může trestati. Tak lze otázku ve Vulg. »což se se hněvá (nehněvá) každého dne?« srovnati s hebr. zněním. Jestliže netrestal jednoho dne, jest trest jen odložen, i druhého dne se Bůh hněvá; proto přidala Vulg. ještě: *trpělivý*. »Trpělivě zajisté jedná pro vás, nechce, aby někteří zhynuli, ale aby se všichni k pokání obrátili« (2. Pet. 3[9]).

13. Ukazuje, jak může spravedlivý hněv Boží každého dne býti proveden. Když Bůh netrestal, zdálo se, jako by neměl zbraní, ale on *zajisté znovu svůj meč nabrousí* (hebr.) a ostatní zbraně si přichystá. Vulg. překládá první slova: *Neobrátíte-li se;* jestli se bezbožní neobrátí ku spravedlnosti, stihnou je Boží zbraně.

14. I na jiných místech sv. Písma dány Bohu do ruky zbraně, kterými pronásleduje neb trestá své protivníky. *Nástroje si přichystal smrtící* smrtonosné, jeho *šípy* jsou učiněny *hořící*, aby rychleji účinkovaly. Mívali někdy staří (Babylonští též) na koncích šípů něco smůly, tak že mohli hořící šíp vypustiti do obleženého místa neb i na protivné vojsko.

12. זעם puv. *pěniti*. Sv. Jar. překládá: comminans tota die *hrozí* dříve, než trestá, a shovívavě čeká do jisté doby a míry na polepšení bezbožného.

13. אִם־לֹא zdaž ne? může míti i význam tvrdící: zajisté, jako v přísahách. יָשׁוּב *obrátí se* jest příslovečné sloveso, jež se při jiném spojeném slovese překládá příslovkou: *opět*. Podmětem jest Bůh. Kdyby byl vypsán nový útočný záměr bezbožníkův, byl by tento podmětem. Zcela vhodně však dívá se spravedlivý, jemuž drží Bůh štít (v. 11.), kterak míří Hospodin svými zbraněmi na bezbožníka, ať jest to jednotlivec (v. 2.), aneb ať jsou to národové (9. 10.).

14. הָכִין hif. od כּוּן, לוֹ by byl ethický dativ: *a sobě přichystal* (Bůh); dle jiných: a *na něho* (na bezbožníka)

namířil. Aben Ezra o bezbožníku v tom významu jako ve v. 16: »Ale sobě samému přichystal bezbožník smrtící atd.« Lat. in eo neméně jasné. Ardentibus effecit též vykládáno: Proti ohnivým nepřátelům, proti zatvrzelým si šípy učinil.

15. Hle, vine k porodu nespravedlnost,
Počal bolest a porodil nepravost.
16. Jámu otevřel a vykopal ji,
A upadl do díry, již učinil.
17. Obrátí se jeho bolest na jeho hlavu,
A sejde na jeho témě jeho nepravost.

15. Ejhle! vine ku porodu ničemnost;
(Lstí) Svízelí obtěžkán chodí a rodí klam (leže).
16. Kopá jámu a vykružuje ji,
A padá do jámy, kterou dělá.
17. Jeho svízel se vrací na jeho hlavu
A na jeho témě se svaluje jeho neřest.

15. Kam dospějí snahy a námahy bezbožných. Spravedlností Boží vedou k záhubě strůjců samých. Vnitřní jejich úmysl nese se k *nespravedlnosti*, zamýšlejí ničemnost nějakou proti spravedlivému, aneb vůbec jest ničemnost v jejich obmyslech. Přirovnání vzato od porodu, jako u Joba 15[35]. *Bolest*, svízel nosí sebou, svízel jinému přisouzenou, a z té se zrodí *nepravost*.

16. Zmaří Bůh zámysly bezbožníka, ano obrátí je proti němu. Jámu kopávali a zakrývali větvemi a listím, když chtěli polapiti větší divoké zvíře; když tam vpadlo, bylo chyceno. V hebr. všeobecněji řečeno: *A padá do jámy, kterou dělá*. Jamou mohou býti naznačeny skryté, tajné léčky a úklady, jež spravedlivému strojí, svízel a neřest v. 17. znamená zřejmé násilí. Vše to vrátí se na něho a zahubí jej tak, jak by se bylo stalo spravedlivému.

15. חבל svázati, piel: parturire, ku porodu pracovati, i concipere (dle arab.)

16. בּוֹר (באר kopati) díra, jáma, (cisterna), studně. שַׁחַת dolina, jáma.

18. Chváliti budu Hospodina podle jeho spravedlnosti
A budu pěti jménu Hospodina Nejvyššího.

18. Děkovati chci Jahve za jeho spravedlnost
a chci zpívati jménu Jahve, Svrchovaného.

18. Žalmista poznává Boží spravedlnost a končí tím, že si umínil, *chváliti Boha*, jak jemu náleží *podle jeho spravedlnosti* dle níž spravedlivé osvobozuje, bezbožné trestá. *A budu pěti*: vyšší, slavnější a slavnostní způsob chvály.

18. זמר zpívati i hráti; odtud מִזְמוֹר ψαλμός. עֶלְיוֹן Ἕλιοῦν Nejvyšší, jest zde přístavkem.

Žalm 7. jest určen též v hodinkách *za zemřelé*. Duše v očistci jest spravedlivá, nevinná proto, že za ni Pán Ježíš zadostučinil a že jest těžkých vin prosta. Nepřítelem jsou jí zlý duch a následky hříchů, za něž jest jí ještě v očistci trpěti; i ty tresty mohly by se jaksi k její nepřátelům počítati. Církev představuje Bohu jejich nevinnost a prosí o Boží spravedlnost. Když vzhlédne spravedlivý Soudce na zadostučinění Pána Ježíše a připočte oné ubohé duši Kristovy zásluhy, zvítězí a přijata do nebe zvolá: »Děkovati chci Jahve za jeho spravedlnost a chci zpívati jménu Jahve, Svrchovaného.«

V *nedělních* hodinkách vyprošuje kněz slovy tohoto žalmu církvi pomoc proti její protivníkům.

8. žalm.

Vznešenost Boží a přednosti člověka.

Sláva a vznešenost Boží září na zemi i na nebesích; již dítky ji poznávají a velebí — kdo může býti Jeho nepřítelem? (v. 2—4.). Jak nepatrným jest člověk u porovnání s Bohem, ale ten Nejvyšší se přec o něho stará a obdařil jej vládou nad ostatním pozemským tvorstvem (5—9).

V člověku jeví se podivuhodná velebnost Boží nejlépe (10).

Nadpis připisuje tento 8. žalm *Davidovi*. Obsah jest takový, že mohl býti psán ve všech dobách. Verš 3. vykládali Israelité v tom smyslu, že se israelskou (dítky) chválou Boha Jahve veškeré pohanstvo (nepřátelé Boží)

obrátí. Výklad ten není původním, ale byl do verše později vložen, když již Israelité v dobách proroků (Jer. a Daniele) všeobecnou messianskou říši na mysli měli; proto nemůže svědčiti o pozdějším původu žalmu.

Tento žalm jest čítán k *messianským žalmům*. Svatí Otcové a katoličtí vykladatelé dávají tomuto výkladu většinou přednost. Někteří z nich vykládají o Kristu jen některé verše (3., 6)., někteří applikují slova toho žalmu toliko v druhé řadě na Pána Ježíše: větší část jich však ho vykládá doslovně a bezprostředně o Spasiteli. V něm, tak praví, jest předpověděna Kristova říše a moc, spolu naznačeno, jak bude člověk Vykoupením povznešen.

Messianský výklad žalmu 8. jest odporučen, ano na dvou místech i prokázán tím, že ho uvádí evangelium a sv. Pavel v Novém Zákoně. U sv. Mat. 21[15-16] jest psáno: »Když viděla kněžská knížata a zákonníci divy, jež (Ježíš) činil, a pacholata (hochy) volající v chrámě a říkající: Hosanna synu Davidovu! horšili se a pravili jemu: Slyšíš, co tito praví? Ježíš ale řekl jim: Zajisté! Nečetli jste: Neboť z úst nemluvňat a kojeňátek dokonalou jsi učinil chválu?« Zde uvádí Pán Ježíš o sobě našeho žalmu verš 3. Sv. Pavel pak píše v listu k Hebr. 2[9]: »Na toho pak, jenž o málo zmenšen jest než andělé, Ježíše hledíme, pro utrpení smrti slávou a ctí korunovaného.« (Srovnej též 1. Kor. 15[27] Ef. 1[22]).

Obsahem lze rozděliti žalm na *dvě části*. V prvé (1 4) vypisuje Boží vznešenost, v druhé (5—8 přednosti člověka.

Nadpis.

L. 1. Ku konci. Pro lisy. Davidův žalm.

2. Hospodine, náš Pane,
Jak podivuhodné jest Tvé jméno po vší zemi!
A Tvá vznešenost vyvýšena jest na nebesích!

H. 1. Řediteli zpěvu. V gittîth. Davidův žalm.
2. Jahve, náš Pane, jak veliké jest tvé jméno
po vší zemi!
Jenž jsi svou vznešenost rozložil na nebesích!
(*Navr. opr.*: Vznešenost tvou vypravuje výšina
nebes!)

2. V dílech Božích na zemi a na nebi spatřuje pěvec a každý zbožný člověk, jak mocným, jak slavným jest stvořitel a zachovatel těch stvoření, a obdivuje se proto jeho jménu a tím samému Bohu. *Jméno* Boží jest v 2. souběžném verši zastoupeno slovem: *vznešenost*, sláva; jinde znamená Boží jméno Boha sama, pokud jest lidmi poznán, a též někdy jednotlivé jeho vlastnosti (moc, ochranu a pod.)

Vznešenost Boží rozložena jest oku pozorujícího člověka zejména na nebesích. To viditelné nebe uchvátí, především v jižních krajinách, kde lze lépe a častěji spatřiti jeho jasný blankyt, pohlížeti na silnější třpytivé záření hvězd — každého obdivem velikým. Jest to nádhera, kterou tam rozložil Hospodin! Krásná slova Habakukovy písně podobají se těmto veršům: »Nebesa kryje Jeho vznešenost a Jeho chvála (sláva) naplňuje zemi.« (Hab. 3[3]).

1. Viz úvodu s. XXVI a XXVIII.

2. מָה příslovečně při zvolání: *jak!* Admirabilis podivuhodný, ale dle hebr. אדיר významem: veliký, velebný. Quoniam v druhém lat. verši vyjadřuje nejspíše אשר druhé části v. 2. v hebrejském, a nemá zde významu příčinnosti, ale obyčejného připojení. Hebrejský 2b jest nejasným a byl různě překládán. Jeho smysl podán jest zajisté správně ve Vulg. a v Hab. 3[2]. Obtíž působí slova אשר־תְּנָה. Vztažné אשר se sem nehodí; významu, který by odpovídal souběžnému מה v prvé části, אשר nemá. תְּנָה jest imperativ qal od נתן s vybízecím ה, tedy: dejž, položiž; po אשר však takový imperativ nemá smyslu. Pravidelný váz. infinitiv qal od téhož slovesa jest תֵּת, Sym., sv. Jer., aram. a syr. považovali toto תנה jako vázaný inf. utvořený po způsobu sloves ם"י a překládali: *Který jsi položil;* správněji ovšem by to znělo אשר נַתַּתָּ. Vulg. má jako LXX podmětem הודך a překládá תנה třetí osobou: jest vyvýšena, jest rozložena ὅτι ἐπήρθη; od slovesa תנן by ten tvar zněl תַּנָּה. Rozložiti znamená נטה; תנן jest v hebr. toliko v podst. jm. תַּנִּין táhlé, veliké zvíře. תְּנָה neb תִּנָּה může též míti význam »vypravovati, velebiti« שמים podmětem toho, עַל příslovečné podstatné jméno: Vznešenost tvou vypravuje výšina nebes (Honth.).

Pokud jest nám tento žalm prorockým, rozumíme jeho slovům asi takto: Obracíme své zraky ku Kristu a pozorujeme jeho moc a slávu. Jako žalmista jati jsme i my podivením a můžeme ku Spasiteli zvolati: Pane, který

jsi naším Pánem, jak slavné jest tvé jméno po vší zemi. (Dal jemu Pán jméno, které jest nad všeliké jméno). Všude Tě věřící vzývají a velebí.« Slávou a vznešeností Kristovou jsou především jeho učení a jeho zázraky.

3. Z úst nemluvňat a kojenců dokonalou jsi učinil slávu
Za příčinou svých nepřátel,
Abys zničil nepřítele a mstivce.

3. Z úst dětí a kojenců založil jsi sílu (moc)
Za příčinou svých protivníků,
Abys k mlčení přivedl nepřítele a mstivce.

3. Další projev velikosti Boží: I dítky a kojenci hlásají Boží velebnost. Sláva Boha jest tak jasnou a patrnou, že již i nemluvící dítky slávu Boží dokonale hlásají; u dítek jest to div, u dospělých jest to zcela přirozeno, že oni uznají a velebiti budou Boží slávu. Všechny dítky jmenuje dvěma jmény: kojence — kojení trvávalo až i dvě léta — a dítky vůbec, snad hravé dítky (dle hebr.). Chvála dítek stala se *základem síly* (dle hebr.) nejen proto, aby byli nepřátelé Boží tím zahanbeni, ale též proto, aby byli právem *zničeni* (umlčeni — dle hebr.), když nečiní toho, co již nemluvňata dokonale dovedou.

3. O עוללים ויונקים jest ovšem metaforicky řečeno, že chválí Boha. Oběma jmény se snad obyčejně všechny všechny dítky jmenovaly, poněvadž nalézáme táž jména i v 1. Kr. 15[3] Jer. 44[7] a j. עלל znamená v po. hráti si. עז (עזז) znamená *sílu;* Mat. 21[16], zde a na více jiných místech jest přeloženo *chvor sláva.* צוררים protivníci Boží אויב ומתנקם nepřítel a mstivec (t. j. mstivý nepřítel), mohou dle ž. 44[17] a 74[4] znamenati pohany. Jako vykládal Pán Ježíš tato slova, že vyvolil Bůh slabé, aby jimi překonal silné, tak vykládali si Israelité v. 3 v tom smyslu, že israelských dítek, Israele, který chválí Jahve, použije Bůh k tomu, aby překonal pohanství, aby mu konec učinil. מִן může míti porovnávací význam: Nebesa vypravují více (výmluvněji) než ústa dětí a kojenců . . . aby byli umlčeni nepřátelé a mstivci (Honth.). Na m. יסדת čte Merx יִסַּרְתָּ (יסר pokárati, poučiti), עז příslovečným akk.: Ty jsi pokáral drzého. Honth: Ty mocně poučení dáváš pro tvé protivníky, aby byli umlčeni . . .

Pacholata v chrámě volala slávu, kněžská knížata

mlčela, Apoštolové byli slabí, nepřátelé Kristovi silní, ale apoštolové rozšířili přec slávu Kristova jména a tehdejší pohanství zaniklo. »Skryl jsi to před moudrými a znalými, a objevil jsi to maličkým« (Mat. 11[25]).

4. Když hledím na tvá nebesa, dílo tvých prstů,
Na měsíc i na hvězdy, jenž jsi Ty upevnil —

4. Když popatřím na tvá nebesa, dílo tvých prstů,
Na měsíc a na hvězdy, jež jsi postavil —

4. Na nebesích jest dle v. 2. rozložena vznešenost Boha. *Když*, kdykoli, *hledím na tvá nebesa, dílo tvých prstů*, neb což jest skorem totéž, tvých rukou. *Na měsíc a na hvězdy,* nejmenuje zde slunce, protože nejmenuje vůbec všechna Boží stvoření; z toho nemůžeme ještě vážně souditi, že se oddal těmto citům noční dobou, kdy spatřil toliko měsíc a hvězdy. Pravda jest, že se nám v noci nebe krásnějším býti zdá než za slunečního světla. Zdálo by se, že není tato věta ukončena, a že by bylo doplniti: *Kdykoli patřím . . . vždy* poznávám tvou velikost — tohoto závětí zde není, ale závětím jest právem v. 5. Kdykoli pohlédá žalmista na nebeskou vznešenost a velikost Boha, jak malým a nepatrným zdá se mu býti člověk.

4. כִּי *ότε* kdykoli.

Církev jest podobná měsíci, který dostává světla od Krista, Slunce spravedlnosti: nesčetnými hvězdami jest provázena, a těmi jsou světci, Církev vítězná.

V mystickém smyslu velebiti můžeme Boha dle slov tohoto žalmu, když pozorujeme, co způsobila dobrého Kristova milost zde na světě. Církev jest tím nebem, které ozdobeno sv. apoštoly, učiteli, s dostatek velebnost Boží hlásá. Kolikrát byli v Církvi učenci a velikáni překonáni prostou nevinností a jednoduchostí světce, mnicha, kterého bychom mohli jmenovati pacholetem!

5. Což jest člověk, že jsi jeho pamětliv?
Aneb syn člověka, že ho navštěvuješ?

6. Málo menším jsi jej učinil než anděly,
Slávou a ctí jsi jej korunoval,

7. A ustanovil jsi ho nad díly svých rukou,
8. Vše jsi podložil pod jeho nohy,
Ovce i veškerý skot,
Nad to i polní zvěř.
9. Ptactvo nebes a ryby moře,
Co prochází mořskými stezkami.

5. Což jest člověk, že na něho pamatuješ,
A syn člověka, že o něho pečuješ?
6. Tys učinil, že mu jen málo chybí do Boha,
A slávou a důstojností jsi jej korunoval,
7. Ustanovil jsi jej pánem nad díly svých rukou,
Všechno jsi podložil pod jeho nohy:
8. Ovce i brav veškeren
A též zvěř na poli,
9. Nebeské ptactvo a ryby moře,
Cokoliv prochází mořskými stezkami.

5. Žalmista se dále diví a podivení vynucuje jemu tu otázku: *Což jest člověk, že jsi jeho pamětliv?* Jest tak nepatrný, a ty nejen, že jsi jeho pamětliv, *ty ho navštěvuješ*, dle hebr. o něho pečuješ svou prozřetelností, svou dobrotivostí, svou láskou! Pamatuje, navštěvuje nás Hospodin, když nám dobře činí; ovšem, že nezůstane ani hříšník zapomenut, navštívení Boží u tohoto znamená zkoušku neb trest. Kdo může vypočísti dobrodiní Boží, kterých se dostává jednotlivci po celý jeho život, kterých se dostalo národům a všemu lidstvu po všechny věky. Žalmista znal ona, jež prokázal Bůh israelskému národu, a ta dobrodiní byla již tehdy přečetná a převeliká!

6. 7. Bůh pečoval o člověka tak dobře již tehdy, když jej povolal k životu, když jej stvořil. Tenkráte jej stvořil, »dle obrazu a podobenství *svého*,« a k tomu se nesou asi slova verše 6.

Dle hebr. není porovnáván člověk s anděly, ale s Bohem samým, což jest dle zprávy o jeho stvoření, kde se stal podobným Bohu (Gen. 1^{27}), bližším. Andělé jsou tvorové člověka vznešenější, Bohu dle Star. Zák. bližší, ale těm byl dle Vulg. člověk skoro roven, *málo mu chybělo do Boha* (dle hebr.). Když se mínil sám učiniti Bohu

rovným, hřešil, a tenkráte se ovšem daleko od Boha vzdálil, podobnost s Bohem porušil. *Slávu a čest* měl před ostatním tvorstvem. Podobným stal se člověk svému Bohu i tím, že mu bylo dáno panství nad celou přírodou (Gen. $1^{26.\ 28}$). *Nad díly tvých rukou* nad Božím tvorstvem.

8. Jednotlivě zde vypočítává, co stalo se poddaným člověku, že tím mohl vlásti, že toho mohl k svému užitku a prospěchu užívati, že to mohl dle potřeby bez trestu i zničiti (zabiti zvířata a p.).

9. Právě tak zní slova Gen. 1^{26}: »Nechať jest nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem a nad zvířaty a nad veškerou zemí...« *Co prochází mořskými stezkami*; toto zájmeno nevztahuje se dle Vulg. (quae) k předcházejícím jménům, ale značí: vše, co prochází mořskými stezkami, t. j. ostatní zvířata, která ještě vedle ryb v moři jsou, učinil člověku podrobena. Sv. Písmo mluví o velikých mořských zvířatech, která jsou zde především naznačena.

5. פקד znamená: po někom pohlížeti, pečovati oň, navštíviti někoho v dobrém smyslu (Job. 10^{12}), trestem Job 7^{18} a j. בן־אדם jednoduše též *člověk;* u pozdějších proroků nabylo významu, v jakém se i Spasitel nazýval »synem člověka« (aram. בר אנשא). Zde jest čistý parallelismus a jakýsi rým.

6. ותחסרהו překládali LXX aram. a syr. správně minulým časem. חָסַר míti nedostatek; pi. učiniti, že někomu něco chybí, že má nedostatek, s dvojím akk. מן jest přirovnávací (méně, málo než). U sv. Pavla Hebr. 2^{6} *βραχύ τι* časově se zdá pojato. מאלהים překládali LXX, aram. a syr. *παρ' ἀγγέλους*, dle toho i Vulg., ač by pak bylo בני אלהים; správněji ostatní *παρὰ θεόν*.

8. 9. צֹנֶה i צֵנָה jest starší, básnický tvar na m. obyčejného צֹאן *brav.* שָׂדַי na m. obyčejného שָׂדֶה. בְּהֵמָה větší zvíře vůbec, zvěř. צִפּוֹר malý pták, ptáče (usfûr v arab. vrabec).

עֹבֵר nikoli o člověku: který přechází (na lodích) stezkami moří, ale středním rodem jako pokračování výčtu.

V messianském výkladu se táže: Co jest Kristus, vtělený syn Boží? Ten, jenž se nazýval rád člověkem a synem člověka? A Ty, o Bože, jsi v něm nalezl zalíbení!

Jako člověk byl menším andělů, a byl takovým jen na krátko. Bůh Otec Jej učinil málo menším andělů, když chtěl, aby pro nás jako člověk na zemi dlel a trpěl, ale při vzkříšení a při Nanebevstoupení korunoval Jej slávou a ctí. Jemu, Kristu Pánu, i po jeho lidské přirozenosti jest vše poddáno, jak sv. Pavel k Ef. 1[22] zřejmě vykládá.

V mystickém smyslu pamatují nás slova: Což jest člověk . . .? jak nás Bůh miloval, že pro nás, nepatrné tvory, svého jednorozeného Syna dal! Uvažujme ponížení Božího Syna tak, jak je sv. Pavel k Hebrejským 2[8. 9] uvádí. Všechny podložil Bůh pod jeho nohy, anděly spravedlivé i hříšné, (tak vykládá sv. Augustin zvířata zde jmenovaná), neboť jej ustanovil Soudcem všech. Když patříme na to, co Bůh stvořil, a co pro nás stvořil, když rozjímáme div Vykoupení a Posvěcení lidstva Pánem Ježíšem a Svatým Duchem, zvoláme zhloubí srdce ta slova, jež jsou uvedena na začátku žalmu, a jimiž žalm vhodně též končí.

Slova, jež lze vykládati o ponížení Kristově a o jeho oslavení, lze vykládati v jakési míře o každé věrné duši. Ona jest Kristovým učenníkem, a ten se má podobati svému mistru: Kde já jsem, tam bude i můj služebník (Jan 12[26]).

10. Hospodine, náš Pane,
Jak podivuhodné jest Tvé jméno po vší zemi!

10. Jahve, náš Pane, jak veliké jest tvé jméno po vší zemi!

10. Celý svět jest tedy zjevem velebnosti Boží! Jako v. 2.

Poněvadž byl žalm o *Pánu Ježíši* vykládán, byl vhodně v liturgii uveden do církevních hodinek v památné dny trnové Koruny, sv. Hřebů a Kopí Páně, Jména Ježíš, Proměnění a Nanebevstoupení Páně; tam jeho ponížení a utrpení, zde jeho oslavení připomenuto.

Den nejsv. *Trojice Boží* jest svátkem, v kterém by měla býti velebnost trojjedinného Boha nejvíce oslavena; žalm připomíná vznešenost Pána a Boha, proto se k tomu dni hodí.

Pannu Marii jmenují sv. Otcové měsícem, zjevem Božské lásky a vznešenosti, ji zovou ženou, která jest oděna jasem Slunce spravedlnosti, jest dle církevního u-

žití slov Písně písní 6[9]: »Krásná jako měsíc« — a proto náleží tento žalm v modlitby marianských svátků. Pro podobnost sv. *Mučenníků* a *Vyznavačů* s Pánem Kristem, sv. *Panen* s Pannou Marií, zaveden ten žalm i ve dnech těchto Světců. Žalm 8. jest ještě určen o svátcích *andělů*, při *křtu dospělých*, při žehnání v době dobytčího *moru*.

9. žalm.

Díky za vítězství a nová prosba.

Žalmista dosáhl vítězství nad nepřáteli, nad pohany; za to chválí Boha a děkuje jemu. Města nepřátel jsou zbořena, jejich jména zanikla na vždy (1—7). Velebí Boha Jahve, který soudí národy, a prokazuje milosrdenství těm, kdož v něho doufají (8—15). Pohané upadli do jámy, kterou jiným připravili (16—17). Nechať jim dá Bůh pána (21). Žalmistu trápí ještě jiní nepřátelé; jsouť pyšní, lakotní, číhají na chudé, utiskují je (10[1-11]). Zdá se jim, že se Bůh o utiskovaného nestará, ale tento prosí o pomoc k Bohu, aby zlomil moc bezbožných (10[12-15]). Pohané zmizeli, Jahve vyslyšel bídného, zjednal práva utlačovanému; nikdo mu nemůže vzdorovati (10[16-18]).

Tento žalm jest v massoretském znění rozdělen ve dva zpěvy. Rozdělení toto původně v hebr. znění nebývalo, poněvadž je nevykazuje ani řecká LXX, ani jiné řecké překlady, ani sv. Jar. ve svém překladě žalmů z hebrejštiny. Ti všichni spojovali hebr. 9. a 10. žalm v jediný, jak to též ve Vulgatě zachováno. Rozdělení se vyskytuje teprvé v syrské pešittâ a aram. targumu z 9. století. Bylo zavedeno nejspíše proto, že se obsah prvé části lišil od obsahu části druhé, a že prvých 21 veršů tvořilo zdánlivě ukončený celek. Třebať se však obě části obsahem od sebe lišily, mohly se zcela dobře nalézati v jediném zpěvu spojeny. Jsou v druhé části výrazy podobné oněm v části prvé, ku konci 10. žalmu mluví žalmista opět o pohanech, o nichž byla v 9. žalmu řeč; massoretské znění nemá při 10. ž. žádného nadpisu, jak to v prvé knize jen velmi zřídka (při 1., 2. a 33. hebr. ž.) shledáváme; obě části

mají stejný rytmus, ano jsou též dle abecedy seřaděny. Strofy (o dvou verších) prvé části počínají po řadě písmenami abecedy, v druhé části ten pořádek shledáváme při posledních dvojverších (12—18), které počínají písmenami ק — ת. Abecední pořad jest tedy poněkud porušen, ale dosvědčuje přec, že obě části k sobě náležejí. Bar Hebraeus (13. stol.) též tvrdí, že Hebreové i Řekové 9. a 10. ž. »jako jediný čítají«.

L. *Nadpis.* 1. Ku konci. Na tajnosti syna. Davidův žalm.

H. 1. Řediteli hudby. Dle mûth labbên (»smrt synu« neb »zemři, zbledni«). Davidův žalm.

Nadpisem jest tento žalm *Davidův.* Tento král přemohl v prvních dobách svého kralování pohany, cizí nepřátele, když mu nedlouho potom povstal nový vnitřní nepřítel Absolon. Obsah žalmu by se dosti dobře nesl k této době (2. Kr. 8[2-12]). Sion byl již sídlem Jahve (12, 15), města nepřátel byla zničena (7).

Žalmista mluví vícekráte v množném čísle, ve jménu utlačovaných, těch, kteří znají jméno Jahve; David mohl tak mluviti jménem lidu, kterému vládl a který před Bohem zastupoval. Podobné stížnosti do svých nepřátel vede si žalmista i ve 12., 53. a v 54. ž.

V tomto zpěvu střídají se bez přechodu radost z vítězství s nářkem a s obviňováním nepřátel. Tím by bylo lze vysvětliti přetržení abecedního pořadu veršů. Mocné vzrušení žalmisty se tím i v zevnější podobě básně objevuje. V 9. žalmu začínají dvojverše od 2-19 písmenami א až י (ד a ה v massor. znění není); následující hlásky (כ v 19. v.) zastoupeny tu nejsou (v 10[1] mohlo by býti ל, v 10[5] מ pokračováním), verš 20. počíná hláskou ק, 21. hláskou ש. V 10[1-11] není abecedního pořadu, v 10[12]. [13] jest první hláskou opětně ק, ve v. 14. ר, 15. a 16. ש, 17. a 18. hláska ת. Přetržení takové jest zajisté nápadným, ale z toho nemůžeme ještě dokázati, že by byly verše 10[1-15] později

do ukončené písně vloženy; tím méně lze dokázati, kdy by se to bylo stalo.

V některých vydáních Vulgaty jsou verše 10. žalmu ve spojení s 9. ž. číslovány; v jiných vydáních jest před 10. ž. nápis: »Ž. 10. dle Hebrejských« a má svoje číslování. Kladou žalm i do doby pronásledování Davida Saulem; Ewald vykládá 9. ž. o zboření Ninive.

Pro occultis neb pro morte filii vykládáno o Kristově smrti. על מות לבן má aramejský targum naráželje na 1. Kr. 17[4]: Na Goliášovu smrt. Viz úvodu s. XXVI a XXIX. Zenner rozděluje 9. a 10. ž. na sedmero slok o 8, 8-4-4, 4-4-(8 schází), 8 verších.

2. Oslavovati budu tebe, Hospodine, svým celým srdcem,
Vyprávěti budu všecky tvé divy.
3. Radovati se budu a plesati budu v tobě,
Opěvovati budu tvé jméno, o Nejvyšší!
א 2. Chci děkovati Jahve z celého svého srdce,
א Chci vypravovati všechny tvé divy;
א 3. Chci se radovati a plesati nad tebou,
א Chci zpívati tvému jménu, o Svrchovaný!

2. Tyto verše jsou jaksi předmluvou: Žalmista oznamuje, že chce oslavovati Boha a jemu děkovati. Confitebor znamená *oslavovati,* v hebr. jest *děkovati.* V srdci jsou shromážděny dle starého názoru duševní síly, těmi všemi silami chce oslavovati Jahve: *svým celým srdcem* (Deut. 6[5]). *Divy* Boží, jež chce vypravovati, jsou divy, kterými vedl a chránil Jahve svůj národ.

3. *Radovati se budu . . v tobě* jako se Israelita o svátcích Páně, když oslavoval Jahve, spolu i radoval, tak praví i žalmista, že se bude radovati v Bohu, z Boha, že jest mu tak mocný a dobrý Bůh. Udává tedy jiný způsob oslavy.

2. אודה impf. q. od ידה významem voluntativu. בכל־לבי druhé ל má v některých vydáních libozvučné dageš f.

4. Když jsi obrátil mého nepřítele nazpět,
Zemdlí a zahynou před tvou tváří.
5. Poněvadž jsi provedl můj soud a moji při,
Zasedl jsi na trůn — soudě spravedlivě.

ב 4. Protože se obrátili nazpět moji nepřátelé,
Klopýtli a zahynuli před tvou tváří.
5. Neboť ty jsi vedl můj soud a moji při,
Zasedl jsi na trůn — soudce spravedlnosti.

4. Uvádí důvod, proč chce oslavovati Boha a se radovati. *Když jsi obrátil mého nepřítele nazpět* dal jsi mně vítězství nad nepřáteli, když se nepřátelé obrátili na útěk. *Zemdlí* lépe minulým časem, jako v hebr.: *Klopýtli a zahynuli před tvou tváří* hněvivou neb trestající tváří, která jest zlým lidem hroznou (20¹⁰). Tím míní trestající spravedlnost Boží, která po lidsku hněvem bývá jmenována. Tento verš začíná v hebr. druhou abecední písmenou beth.

5. Poznává a uznává žalmista, že byli nepřátelé Bohem zahnáni v jeho prospěch; Bůh sám ujal se věci utištěného žalmisty, spravedlivě provedl soud mezi zbožným pěvcem a mezi jeho nepřáteli. Králové zasedali při veřejném souzení na svůj trůn, proto dí: *zasedl* jsi na trůn.

4. ב jest i časové i příčinné. V řeckém a v lat. jest jednotné číslo: inimicum אויבי na místě správnějšího mn. č. אויבַי. Ti, kdož vykládají celý tento žalm o Kristu, vysvětlují v. 4. takto: Když byl zahnán nepřítel, zlý duch, i jeho pomahači a spoluduchové jako by zemdleli a zahynuli. Kristus provedl při mezi církví a zlým duchem: tento chtěl lidi hříchem k sobě upoutati, Kristus svou smrtí učinil zadost za hříchy, lidi z oné poroby vysvobodil.

5. כִּסֵּא má silné dageš spodobením hlásky ר: כִּרְסֵא.

6. Pokáral jsi národy a zahynul bezbožník.
Zničil jsi jejich jméno na vždy, na věky věkův.
7. Kopí nepřítele zašla na vždy
A zbořil jsi jejich města.
Zahynula jejich památka s hlukem;

ג 6. Ohromil jsi národy (pohany), bezbožníka jsi zničil,
Jejich jméno jsi na vždy a na věky vyhladil.
7. Nepřátelé — dokonány jsou pustiny (jejich) na vždy,
Vyvrátil jsi města, zahynula jejich památka.

6. *Pokáral jsi národy* gōjjîm pohany; pohanští národové, kteří sousedili s Palestýnou, byli v Davidově době i později nepřáteli Israelitů. Žalmista naráží v těchto verších nejspíše na nějakou událost, která se nedlouho před tím sběhla, kdy Bůh pohany strestal a kdy následkem toho *bezbožník*, bezbožníci (taktéž pohané) *zahynuli*. Za Davida byli tak poraženi četní nepřátelé, jak 2 Kr. 5., 8., 10., 12. dosvědčují. *Zničil jsi jejich jméno* totiž slavné jméno, jejich slávu jsi zničil úplně, na vždy.

7. *Kopí nepřítele zašla na vždy* ztratila síly; nepřátelé nemají více válečné moci. V hebr. není řeči o kopích, ale znění jest úsečné: *Nepřátelé* (pokud se jich týče) — *dokonány jsou* (jejich) *pustiny*, jsou úplnou pustinou (i zbořeništěm) *na vždy! Zahynula jejich památka s hlukem* za válečného hluku byla zbořena města, zahynula památka pohanů; toho slova »s hlukem« v hebr. není.

6. גָּעַר (křičeti) jest silnějšího významu než »pokáral jsi« lat. increpasti.

7. Frameae חֳרָבוֹת v bibli značí ῥομφαία i *meč*) spojili LXX s תמר odděliv̌še je od האויב; v massor. znění jest však חֳרָבוֹת pustiny, zbořeniny. תמם eufemisticky: býti zničen. Smysl jest zajisté ten, že po nepřátelích zbyly toliko pustiny, zbořeniny. זכרם (זֵכֶר) *jejich* (nepřátel) *památka. Cum sonitu* הֲמָה nikoli: *se zvukem*, rychle jako zvuk. Klem. má: »zahînuli su w hnyewie«. הֲמָה by bylo sesílením přípony ve slově זכרם, ač ho potřebí není. Tyto tři trojverše byly abecední, nyní však schází dvojverše, jež by počínaly následujícími hláskami ד a ה. Lze za to míti, že aspoň dva verše vypadly. Verš 8. začíná slovem ויהוה, ale doplňují ho mnozí tím הֲמָה ze 7. v. a slovem אבדו: Oni zhynuli, ale Jahve trůní na věky. Po messianském výkladu káral Pán svými apoštoly pohanstvo ze hříchu, zhynula bezbožnost modlářství, zbraně zlého ducha zašly, jeho místa jsou zničena (modly).

8. A Hospodin na věky trvá.
Připravil k soudu svůj trůn;
9. A bude sám souditi okršlek země v pravosti,
Bude souditi národy v spravedlnosti.

(ה) 8. (Oni zahynuli), ale Jahve trůní na věky,
Postavil k soudu svůj trůn.

9. A soudí okršlek ve spravedlnosti,
Soudí národy v rovnosti.

8. Nepřátelé hynou, *ale Hospodin na věky trvá.* Jeho činností jest, že soudí národy; to jest aspoň pro žalmistu nyní nejdůležitějším.

9. *V pravosti . . . v spravedlnosti* dějí se řízení a rozhodnutí Boží (95[13], 97[9]) a nesou se k celému okršku země.

9. מישרים od ישר přímým, rovným jest: rovnost, přímost: "במ přímě, právě. Kristus vládne na věky a poněvadž jest Jemu dána všeliká moc na nebi i na zemi (Mat. 28[18]), řídí celý svět a soudí spravedlivě všechny. Judicare znamená v Davidových žalmech vládu Boha nad všemi národy; tato se vyvine v messianských dobách. Jindy značí rozhodnutí Boží mezi Davidem a jeho nepřáteli. Ve smyslu »soudu« a trestajícího soudu jest judicare najmě u proroků.

10. A jest Hospodin útočištěm ubohého,
Pomocníkem v potřebách, v soužení.
11. A doufají v tebe ti, když znají tvé jméno,
Neboť neopouštíš těch, kdož tebe hledají, Hospodine.

ר 10. A jest Jahve utiskovanému tvrzí,
Tvrzí v dobách soužení.
11. A důvěřují v tebe, kdo znají tvé jméno,
Neboť neopouštíš těch, kdo tebe, Jahve, hledají.

10. *A jest Hospodin útočištěm ubohého* nestal se jím teprvé, ale jest jím vždy a jest jím proto, že spravedlivě soudí. Hebr. metaforicky dí: *A jest Jahve utiskovanému tvrzí* (17[3]). Bůh, jenž jest tak hrozným soudcem a pánem bezbožným lidem, utiskovanému jest bezpečným útulkem, pomocníkem v dobách, kdy toho jest nejvýše třeba.

11. *Kdož poznali tvé jméno* (znají tvé jméno) jsou věřící Israelité; titéž *hledají Hospodina*, hledají u něho pomoci (10), *těch Bůh neopouští*, svou silou jim přispívá.

10. ויהי v lat. et factus est a stal se; jinak apokop.: A *budiž* H. tvrzí, neb též a *bude* . . . (Sv. Jar., syr. a aram.). דך (km. דכך) rozetřený, utištěný. V לעתות בצרה čte LXX dvě předložky: v příhodných dobách, v úzkosti; jiní pokládají בצרה za podstatné jméno: *v dobách soužení* (ž. 10[1]).

12. Zpívejte Hospodinu, který přebývá na Sionu,
Ohlašujte mezi národy jeho skutky;
13. Neboť vyhledávaje krve rozpomenul se na ně,
Nezapomněl nářku ubohých.

ז 12. Zpívejte Jahve, jenž přebývá na Zijjônu,
Rozhlašujte mezi národy jeho skutky.
13. Neboť pamatoval na ně jako mstitel krve,
Nezapomněl křiku zubožených.

12. Vybízí i jiné, aby chválili zpěvem Boha, *který přebývá na Sionu;* od té doby, kdy přenesl David archu úmluvy do nového svatostánku na Sionu, jest tento jmenován jako zvláštní sídlo Boha. *Ohlašujte* (rozhlašujte) *mezi národy* (pohany) *jeho skutky* (uvedené ve v. 13.); skutky, jimiž nepřátele zničil a Israeli přispěl, mají býti známy i mezi pohany, aby jméno a moc Jahve byla známější a aby i pohané Jahve Bohem uznali. Totéž vyzvání se nalezá i v ž. 66[4] 67[33] a v násl.

13. Hospodina dlužno velebiti, *neboť vyhledávaje krve*, hledal nespravedlivě prolitou krev Israelitů, aby ji pomstil, jak to uvedeno v Gen. 9[5] a v Num. 35[9-33], byl gō'ēl, *mstitelem krve* (vysvoboditelem krve), a tak *pamatoval na ně*, na Israelity v. 11., 12. *Nezapomněl nářku ubohých*, lépe: *zubožených*, utištěných.

13. K'thîbh má עניים trpného významu: utištěný, q'rê עניים od ענו činného významu: pokorný (10[12]); jsou to ti, kteří jsou uvedeni v příponě אותם.

עלילות v. 12. studia, snahy Boží prozřetelnosti o vykoupení lidstva. Zdálo by se sice někdy, že zapomíná Bůh na křik a volání ubohých, ale on jich přec stále pamatuje.

14. Smiluj se nade mnou Hospodine, popatři na mé
ponížení (způsobené) mými nepřáteli,
15. Kterýž mne vyzdvihuješ od bran smrti,
Abych vypravoval tvé veškeré chvály,
V branách Sionské dcery 16. se veselil v tvém
spasení.

ח 14. Smiluj se nade mnou Jahve, popatři na mou
bídu od těch, kdož mne nenávidí,
Jenž mne vyzdvihuješ od bran smrti.
(Aq. a sv. Jar.: Smiloval se ... patřil ....
vyzdvihl ....)
15. Abych vypravoval všechnu tvou chválu,
Plesal v branách Sionské dcery nad tvou
pomocí.

14. Dle Vulgaty obrací se žalmista k Bohu s novou prosbou, vítězství jeho by nebylo bývalo plným; ještě jest *v ponížení,* v bídě, již mu způsobili jeho nepřátelé. Dle Aqily a sv. Jar. si připomíná žalmista, že se nad ním Bůh smiloval, že pohledl na jeho bídu a vytrhl jej od bran smrti; takové znění by se mezi verše 13. a 15. lépe hodilo, ale i v jiných žalmech nalézáme prosbu o pomoc vícekráte opětovánu.

15. *Kterýž mne vyzdvihuješ od bran smrti* metafora: Kdyžby žalmista byl již před záhubou a blízek smrti, Bůh jej může ještě vytrhnouti, a činí tak. Vysvobozuje Bůh utlačeného též za tím účelem, aby byl pak veleben: Abych *vypravoval tvé veškeré chvály,* skutky chvály, slavné, velké činy. *V branách Sionské dcery* v branách Jerusaléma; na místech, kde jest nejvíce lidu (podobně 1. Kr. 9[18] Job 29[7] a j.). Dcerou Siona zove obyvatelstvo Jerusaléma i město.

14. Někteří míní, že prosbu tohoto verše pronesl žalmista ještě před vítězstvím, které právě popsal. חָנֵּנִי (Aq. překládá וְחָנֵּנִי) může býti imperat. qal חָנַן s příponou 1. os. Imperat. piel nemá významu: »Smiluj se« ale »učiň milým.« מְרוֹמְמִי part. pil. s příponou od רוּם.

15. תְּהִלָּתֶיךָ jest jednotného čísla a přec má příponu takovou, jaká bývá při pluralech.

Dle messianského výkladu prosí církev, aby byla chráněna od pronásledovatelů, od pokušitelů, od záhuby, a vedena se svými členy k bráně Jerusaléma, města míru, k nebesům.

16.b Uvázli pohané v záhubě, již nastrojili;
V tom osidle, jež skryli, polapena jest jejich noha.
17. Jest poznán Hospodin, jenž koná soudy,
V díle svých rukou jest polapen hříšník.

ט 16. Pohané pohrouženi jsou do jámy, kterou vykopali;
V osidle, kteréž skryli, uvázla jejich noha.
17. Projevil se Jahve, konal soud,
V díle svých rukou zapletl se bezbožník.
Higgājôn. Sélā.

16.b Pronásledování a úklady svých nepřátel přirovnává žalmista k jámě, k nalíčenému osidlu, které lovci zvěři nastrojují (ž. 7[16-17]). Sami však těmi úklady zhynuli.

17. *Jest poznán Hospodin* Bůh se projevuje, dává se poznati hroznými soudy, kterými stihl žalmistovy nepřátely. »Higgajon sela« hebrejského znění snad znamená hudbu, kterou vyplnili po této sloce přestávku ve zpěvu (?).

16. Infixae sunt Klem. wenznuty su (ustrnuli Poděbr.). זוּ ukazovací zastupuje zde významem vztažné אשר.

17. נודע nif. od ידע dáti se poznati נוֹקֵשׁ by bylo part. qal od slovesa נקשׁ významu יקשׁ zaplésti někoho; dle starých překladů řeck., syr., aram. a Aq. *συνελήμφθη* dlužno čísti nifal נוֹקַשׁ od יקשׁ *zapletl se.*

Higgaion sela vykládali »meditatio in saeculum« věc, o níž se bude stále, věčně mluviti (soudy Boží); aram.: »Radovati se budou spravedliví na věky«. Viz úv. s. XXVII.

18. Vrátí se hříšníci do pekla,
Všichni pohané, kteří zapomínají na Boha.
19. Neboť nezůstane ubohý na vždy v zapomenutí,
Trpělivost ubohých nezajde na věky.

י 18. Bezbožní se vrátí nazpět do podsvětí,
Všichni pohané, na Boha zapomínající;
כ 19. Neboť nebude chudý zapomenut na vždy.
Naděje utištěných (ne)zahyne na vždy.

18. Záhuba bezbožných záleží též v tom, že vejdou *vrátí se* může státi i když teprvé ponejprv na to místo přijdou) *do pekla;* šᵉ'ôl jest temné místo shromáždění mrtvých, nikoli pouze hrob. Ti bezbožní jsou *pohané, kteří zapomínají na Boha,* a v takovém zapomenutí žijí. Až posud bylo v žalmu psáno jméno Jahve, v tomto verši jest jméno Boží Elōhîm uvedeno; pohané nemohou znáti jména Jahve, který se jim nezjevil, mohou ale znáti stvořitele všeho, Boha všehomíra Elōhîm, a zapomenutí na toho jest bezbožností a vinou i u pohana.

19. Ze zkušenosti tvrdí žalmista: *Trpělivost* (čekání), *naděje ubohých* nebude ztracenou *nezajde na věky.*

18. לִשְׁאוֹלָה má dvojí určení směru לְ a koncové הּ. Židé tvrdili, že jest koncovým הּ naznačeno, že budou svrženi až na nejnižší stupeň pekla. Convertantur na místě revertantur či spíše revertentur (55[16]).

19. I zde k•thîbh עֲנִיִּים q•rê עֲנָיִים jako v. 13. לֹא prvé části verše platí i druhé části. לָעַד na konec; naděje jednou dojde splnění. Dvojveršů, jež by začínaly písmenami לְ až ע zde není; proto snad též náhlý přechod k prosbě ve v. 20., který začíná hláskou קְ. Ovšem, že bychom mohli hledati abecední pokračování i v 10[1], kterýžto verš počíná לְמָה a ve v. 10[5]b který začíná מָרוֹם: scházely by tedy písmeny נ – צ.

20. Povstaň, Hospodine; ať se nerozmocní člověk,
Před tebou nechať jsou pohané souzeni.
21. Ustanov, Hospodine, zákonodárce nad nimi,
Aby poznali pohané, že lidé jsou.

קְ 20. Povstaň, Jahve, ať se nerozmocní člověk
Nechať jsou souzeni pohané před tvou tváří!
שׁ 21. Ustanoviž jim, Jahve, nakazatele,
Aby seznali pohané, že lidé jsou. Sélā.

20. Znovu prosí žalmista za ochranu proti pohanům. *Ať se nerozmocní člověk*, člověk, slabý tvor dovoluje si vzdorovati Bohu, a když jej Bůh hned netrestá, nabývá vždy větší a větší odvahy, jakoby jeho síla rostla.

21. *Ustanov, Hospodine, zákonodárce nad nimi* zákonodárcem jest jim ovšem sám Bůh; ale žalmista prosí, aby jim dal Bůh pána, který by je zákonu učil, v kázni držel, jehož by se báli. Jahve jest jim dle 10[16] nejlepším králem. *Aby poznali, že lidé jsou* aby si tak netroufali, aby si byli vědomi, že jsou proti Bohu slabými toliko lidmi, smrtelníky.

20. אֶל־יִרְעֹז od עזז sesíliti, apokop. (vzdorovati). אנוש kmen אנשׁ = נוּשׁ ass. *enêšu* fragilem esse. Sv. Aug. a Eus. to o antikristu vykládají.

21. מוֹרָה stotožňuje massora s מוֹרָא (od יָרֵא bál se) a Aq. Theod. sv. Jar. a aram. překládají dle toho: Pusť na ně *hrůzu* terrorem. LXX Vulg. a syr. překládají vhod-

něji מוֹרֶה part. hif. od ירה učitel, mistr νομοθέτης legislator, což s následujícím: aby seznali — dobře souhlasí.

Veršem 21. končí 9. žalm, hláskou תּ začíná teprvé 10[17-18] na konci celého žalmu 9—10.

Někteří vykládají: Ustanov jim sv. Ducha, aby je poučil o jejich bídě; ustanov jim Krista Pánem (Theodoret). Lépe: dej jim přísného vládce, tyrana, aneb ať se nehodou nějakou poučí,

Žalm 10. dle Hebrejských.

22. Proč jsi, Hospodine, odstoupil daleko?
Odhlížíš v potřebách, v souženích?

1. Proč, Jahve, stojíš z daleka?
Skrýváš (se) v dobách úzkosti?

22. Bůh jakoby byl žalmistu opustil a tento si důvěrně stěžuje a naříká: *Proč jsi, Hospodine, odstoupil daleko?* jsi vzdálen, nepomáháš mně, když toho tak potřebuji! *Odhlížíš* díváš se přes mne tak, že mne nevidíš; hebr. (proč) *skrýváš* (se)? kdy tvé přítomnosti jest mi tak třeba (9[10]).

1. לָמָּה jest zde milra' s přízvukem na poslední slabice před אדני (3[8]). Despicis překládá Klem. »(U czo) hrzies u potrsiebach (hrzeti)«. עלם hif. skrýti totiž עֵינֶיךָ *tvé oči.* Dageš forte v תעלים jest orthophonicum, ale jest jen v některých vydáních.

Dle messianského výkladu by bylo vysvětliti tento verš o době pronásledování církve.

23. Když pyšně si vede bezbožník, pálí se chudý,
Popadáni bývají v radách, jež (oni) vymýšlejí.

2. Pro pych bezbožníka hoří žárem ubohý,
Popadáni bývají úskoky, jež vymýšlejí.
(LXX o ubohých, Aq. Sym. Th. Jar. aram. o bezbožných: Nechť jsou polapeni úskoky).

23. *Když pyšně si vede bezbožník, pálí se chudý* pych bezbožných naplňuje ubohé a utištěné strachem, úzkostí, která ubohého jako ohněm stravuje. Tito ubozí jsou obětí rad, úskoků, jež si byli bezbožní vymyslili: *Popadáni bývají v radách, jež oni vymýšlejí.* V prvé větě jsou »ubozí«

podmětem, v druhé »bezbožní.« Dle jiných řeckých překladů a dle sv. Jar. a aram. jest tu vyjádřeno přání, aby byli bezbožní polapeni úskoky, jež sami vymyslili.

2. דלק žárem hoří, vykládá Theodoret o žáru utrpení (ž. 17[3]); jiní dle arab. exagitatur miser jest zmítán. Snásl. אותרי znamená דלק *pronásledovati* (Lam. 4[19]) *prudce;* kdo tomu významu dávají přednost, mění בְּגַאֲוַתּוֹ v בְּגַאֲוַרְתּוֹ *ve svém pychu.* יִתָּפְשׂוּ imperf. nif. s podmětem עֲנִי (עניים). Quibus cogitant (quae) dle nepravidelného řeckého οἷς διαλογίζονται vztažné zájmeno v tom pádě, v němž jest předcházející příslušné podstatné jméno.

24. Neboť se honosí hříšník v žádostech své duše,
A nešlechetník si dobrořečí.
25. Rozdráždil hříšník Hospodina;
Pro množství svého hněvu: Nehledá (myslí si).
26. Není Boha před jeho zrakem.
Poskvrněny jsou jeho cesty ve všem čase.
Tvé soudy jsou vzdáleny od jeho tváře,
Panuje nade všemi svými nepřáteli.

3. Neboť velebí (se) bezbožník při své baživosti,
A hrabivý zlořečí Jahve, pohrdá (jím).
4. Bezbožník — ve výši svého pychu (míní):
»Nezkoumá,
Není Boha« (toť) veškery jeho myšlénky.
5. Jeho cesty jsou stálé každého času;
מ Tvoji soudové vysoko (vzdáleni) jsou od něho;
Všechny odpůrce své — fouká na ně.

24. Bezbožní jsou velice odvážliví, pohrdají Bohem a jeho soudy. *Neboť se honosí hříšník* v lat. laudatur chválí se, vychloubá se *při žádostech své duše*, všem mnohým žádostem svým vyhovuje a sobě dobrořečí. Hebr. znění vykazuje činné tvary: *velebí bezbožník při své baživosti a hrabivý zlořečí Jahve;* sloveso »dobrořečiti« má i u Joba 1[5], 3 Kr. 21[10-13] eufemismem význam: »zlořečiti«. V hebr. jest též poněkud jiné rozdělení slov, které dává v. 4. jasnější význam.

25. Bezbožníkem zde asi nemíní pohany, nýbrž Israelity, pyšné, lakotné, kteří o Boha nedbají, ač jej znáti

mohou a mají; pohanům Jahve znám není. *Bezbožník ve výši svého pychu* míní neb dí u sebe: *Nebude zkoumati* totiž Bůh skutků mých, neb *nezkoumá* mých nepravostí; *Není Boha*, (toť) *veškery jeho myšlénky*. Toto znění jest ráznější než v latinském: *Pro množství svého hněvu*, v největším svém hněvu (pychu) si myslí: *Nehledá* Bůh mých skutků, nedbá o ně, neví o nich.

26. *Není Boha před jeho zrakem:* žije, jakoby Boha nebylo, cítí se jaksi bezpečným při svých nepravostech. *Poskvrněny jsou jeho cesty*, úmysly i jednání jeho *po každý čas;* v hebr. poněkud jinak: *Jeho cesty jsou stálé*, šťastné *každého času* vše se mu daří. On se nestará o soudy Boží, ty *jsou od něho jaksi vzdáleny* on žije tak, jakoby ho nemohly dostihnouti *Panuje nad svými nepřáteli* pánovitě s nimi jedná; hebr. představuje jeho nadutost: *na své odpůrce fouká*; znamení největšího opovržení.

3. כִּי quoniam vysvětlujícího významu. הִלֵּל s עַל toliko zde; jinde s akk. neb s předl. ב a ל: chválí, chlubí se baživostí své duše (svojí). Výklad: Chválí při své baživosti Boha — že by pokrytecky přec chválil Boha, ale při tom jen svých tužeb dbal, Bohu v pravém smyslu na oko dobrořečil, ale přec jím opovrhoval — jest proti starým překladům; toliko Aqila ho, jak se zdá, podporuje. בצע pův. odříznouti — proto odtud raptor, lichvář, hrabivý. Bickell míní, že byla původní nepěkná slova: znesvěcuje הכל a zlořečí נאץ nahražena eufemistickými הלל a ברך a srovnává si znění takto: כִּי חִלֵּל בֹּצֵעַ נֹאֵץ יְהוָה. Lepším by bylo הוֹלֵל.

4. רשע bezbožník, jest prostý nominativ: b., pokud se ho týče ... jeho myšlénky ... בְּגֹבַהּ אַפּוֹ (i "בג) *dle vysokosti* אף znamená *nos* i *hněv* — sv. Jar. furor. דרשׁ žádati, hledati, ale též žádati zodpovědnost (hledati, žádati krev: mstíti). Nelze dle massor. přízvuků překládati: »Nehledá Boha,« ani není správným překlad: Bez Boha jsou všechny jeho myšlénky.

5. יָחִילוּ (Job 20[21] חַיִל síla) býti pevným, חיל trvati. Dle aram. by bylo vhodnějším יצליח šťastným činí. Q're דְּרָכָיו v množ. čísle. LXX překládá tu sloveso יְחַלְּלוּ od חִלֵּל βεβηλοῦνται inquinatae sunt.

Slovem מרום by dle Zennera (Die Chorgesänge) počínal ještě verš מ. Auferuntur smyslem jako v hebr. jsou

oddáleni, vzdáleni (soudové). פּוּחַ foukati; hif. s ב foukati na n.; sv. Jar. despicit. Dle jiných: zuřivě se supí, osupuje na ně.

I hříšník může tu a tam něco mravně dobrého vykonati, ale zde jest všeobecně řečeno: cesty jeho jsou poskvrněné — buď nic dobrého nekoná aneb jen velmi málo.

27. Říká totiž ve svém srdci: Nezviklám se
Od pokolení do pokolení, beze zla (budu).

28. Jehož ústa jsou plna zlořečení, hořkosti a lsti,
Pod jeho jazykem (jsou) svízel a bolest.

6. Říká ve svém srdci: Nezviklám se
Od pokolení do pokolení, [který] bez neštěstí.
7. Ústa jeho jsou plna zlořečení, úskoků a násilí,
Pod jeho jazykem svízel a zhouba.

27. Když Pán Bůh trpí nějaký čas zlobu nešlechetníka, ten se pak domnívá býti úplně bezpečným a odvážně si praví: *Nezviklám se*, nepadnu; slibuje sobě i svému pokolení stálé štěstí: *od pokolení do pokolení, beze zla, bez neštěstí* (budu); v hebr. snad: *který bez neštěstí jsem.*

28. Ústa jsou jako zásobárna slov; u bezbožného *jsou plna zlořečení, hořkosti* (v hebr. úskoků) *a lsti.* (Tento verš u sv. Pavla k Řím. 3[14]). Žije v blahobytu, ale je přec velmi nešlechetným. *Pod jeho jazykem (jsou) svízel a bolest*, kterou svými slovy jiným působí; každé chvíle jsou taková slova u něho připravena a působí jen žal a trud.

6. אשר četli LXX na začátku verše 7., proto je někteří zde vůbec vynechávají: bez neštěstí (jsem). Jiní spojují toto לא־ברע s אמר: Praví ve svém srdci . . . ten který jest bez neštěstí; jiní zase s דר ודר do pokolení, jež bude bez n. Protože tyto výklady nepostačují, navrhují Olshausen, Bickel i Wellh. na místě אשר slovo אָשַׁב zůstávám, bydlím bez neštěstí.

7. עמל a עון v ž. 7[15].

Líčí, jaké jest srdce bezbožníka, jaká jeho ústa, pak mluví o jeho skutcích. Zlořečení jest hlavně proti Bohu, hořkost a lest jsou hříchy, pomluvy, na cti utrhání, podvody a p. proti bližním páchané. Lidem působí jen útisk a bolest, nikoli potěchu a radost, jak by bylo jeho povinností.

29. Sedí v zálohách s boháči v úkrytech, aby vraždil nevinného.

30. Jeho oči slídí po ubohém;
Číhá v skrytě, jako lev ve své jeskyni,
Číhá, aby uchvátil ubohého,
Uchvátiti ubohého (tak), že ho přivleče.

8. Sedí v zálohách u dvorců, aby ve skrýších vraždil nevinného,
(LXX: Sedí v zálohách s boháči)
Jeho oči slídí po ubohém.
9. Číhá v úkrytě, jako lev v houští,
Číhá, aby uchvátil ubohého,
Jímá ubohého, vleče jej ve své síti.

29. Bezbožnost a nešlechetnost zlých jeví se v tom, jak pronásledují, chytají a vraždí nevinné a slabé. *Sedí v zálohách s boháči*, dle hebr.: *sedí v zálohách* u vesnic, *u dvorců*; u těchto neb na blízku jich sedí v záloze, v úkrytu, aby mohl přepadati, olupovati a vraždit ony, kteří z vesnic, ze dvorců vycházejí. Mnozí bohatší neb mocnější z Israelitů stávali se najmě v bouřlivých dobách lupiči. (Soud. 11[3] 2. Kr. 4[2], Jer. 5[26]).

30. Líčí, jak se připravuje bezbožný na lup a jak ho provádí: *Uchvátí ubohého, vleče jej ve své síti* (hebr.).

8. Klem. in insidiis w lakawach. V mass. הַצָּרִים u dvorců, Merx: u pastýřských stanovišť, k nimž by se byli zbožní utekli; dle řeck. *μετὰ πλουσίων* בַּעֲשִׁרִים pravděpodobnější. Slovo במכתרים jest zde přespočetné. יהרג znamená *vraždí* (již), ale lépe dle LXX a Sym. účelně: aby vraždil. לְחֶלְכָּה jest nejasné; po ass. iklîtu *tma*, po ḥalika arabském *silně černým jest* vyloženo o temnotě bídy, bídný. LXX syr. a aram. překládají *εἰς τὸν πένητα*; dlouhá samohláska při ח jest nápadnou, snad by mělo býti psáno חֶלְכָּה neb חַלְכָּה. Massor. vykládali na místě toho חֵילֵהּ tvé vojsko, též חֵיל בָּאִים šik usoužených exercitus afflictorum. Rapere závisí na insidiatur, jest anafora: ut rapiat.

9. סֹךְ = סָכָה plot, houští; Lagarde opravuje v בְּסָכְכָה (סבך) v houští. Opravují též יהטף v לחטף aby jal ubohého, vleče ho.

31. Ve své síti jej sníží,
Sklání se a padne, když se zmocní ubohých.

32. Neboť říká ve svém srdci: »Zapomněl Bůh,
Odvrátil svou tvář, že nevidí do konce«.

10. A zbitý se choulí a klesá —
V jeho drápech ubozí (jsou).
11. Říká ve svém srdci: »Zapomněl Bůh,
Skryl svůj obličej, nevidí na věčnost.«

31. *Ve své síti jej sníží* bezbožník, lupič ubohého nyní sevře, sníží jej, *ten se skloní a padne* (i v hebr.) a panuje nešlechetník ubohým.

32. Bezbožník nabývá té odvahy k násilí, poněvadž se mu zdá (jako ve v. 4. 5.), že *Bůh zapomněl* na ubohé, odvrátil svou tvář, *nevidí do konce*, nevidí vůbec, nevidí a nezví o těch nepravostech nikdy.

10. דכה roztlučen b. Q°rê יִדְכֶּה by bylo impf. qal. Dle Aq. Sym. syr. a sv. Jar. lépe וְדָכֶה et confractus. Jiní vykládají dle arab. dagga: on se shybá nebo shýbaje se choulí. שׁחח chouliti se, shýbati se. עָצוּם silný; snad drápy (lvové). נפל náleží sice dle přízvučných znamének k חֲלָלִים, ale poněvadž jest v jedn. čísle, spojíme je lépe s יְשֻׁחָה: *v jeho moci jsou ubozí*. Znění tohoto verše jest porušeno, poněvadž zůstal tak krátkým. Jiní předpokládajíce podmětem bezbožného, vykládají: On se snižuje, shybá, aby do svých drápů dostal ubohé. Když ale je již v síti vlekl, není těchto slov třeba.

Následující dvojverše počínají písmenami ת ש ר ק.

11. בל ראה též *aby neviděl*, jako ve Vulg. לנצח na vždy, v záporu: *nikdy* (v. 7.).

33. Povstaň, Hospodine Bože, nechť se zdvihne tvá ruka,
Nezapomínejž ubohých!
34. Proč rozdráždil bezbožník Boha?
Neboť řekl ve svém srdci: Nebude hledati.

ק 12. Povstaň Jahve! Bože zdvihni svou ruku,
Nezapomínejž utištěných!
13. Proč opovrhuje nešlechetník Bohem?
Praví ve svém srdci: Nezkoumáš?

33. Prosí za brzkou pomoc. *Povstaň . . . nechť se zdvihne tvá ruka* abys jednal, trestal nepřátely, zahnal je. Zlí se domnívají, že Bůh zapomněl ubohých, proto volá: *Nezapomínejž ubohých!*

34. *Proč rozdráždil . . .* Jak mohl bezbožník tak dlouho rouhati se Bohu, opovrhovati jím a říkati, že nebude zkoumati, že nezkoumá těch nešlechetností? (v. 3. 4.).

35. Vidíš (to), protože pozoruješ obtíž a bolest,
Abys je odevzdal do svých rukou.
Tobě ponechán zůstává ubohý. Sirotku ty jsi pomocníkem.

ר 14. Ty jsi (to) viděl; neboť ty patříš na obtíž a soužení.
Do tvé ruky (to) vzíti ponechává tobě nešťastník;
Osiřelému ty jsi pomocníkem.

35. Bůh neopouští utištěných. Proti mínění bezbožných praví žalmista: *Vidíš* to vše, Bože, *protože pozoruješ obtíž a bolest*, utrpení ubohých (7). *Abys je odevzdal do svých rukou* to jest = abys vzal do svých rukou tu bolest, to utrpení — aneb dle hebr., jak se zdá: *do tvé ruky (to) vzíti ponechává nešťastník* — svou záležitost tobě ponechává. *Sirotku:* příklad nejslabšího a nejvíce opuštěného a utiskovaného.

14. לתת בידך dáti do tvé ruky, dle LXX a Vulg. bezbožníky, ale lépe spojiti s následujícím יעזב (Wellh.). יָתוֹם prostý nom., proto snad přípona při עֹזֵר: Sirotek — ty jsi *jeho* pomocníkem!

36. Zetři rámě hříšníka a zlomyslného;
Bude hledán jeho hřích a nenalezne se (více).
37. Hospodin bude vlásti věčně a na věky věkův;
Pohané, vy vyhynete z jeho země.

ש 15. Přelom rámě bezbožného;
A zlý — hledáš jeho nepravost, abys ji nenalezl?
16. Jahve jest králem vždy a na věky,
Vyhynuli pohané z jeho země.

36. *Zetři* (přelom) *rámě hříšníka a zlomyslného* zlom, znič jejich moc, kterou takové nepravosti pášou. Pyšní bezbožníci mínili, že Bůh nezkoumá jejich nepravostí, a tu dí žalmista: *Bude hledán jejich hřích*, ale protože i bezbožník sám zahyne, *nebude nalezen* ani on ani jeho hřích.

Zde mluví o bezbožnících, jichž se týkají i předešlá slova žalmu, o zlých Israelitech. V následujícím verši jmenuje již gojjîm 9. žalmu. Přechod jest náhlý, ale v básni dovolený.

37. *Hospodin bude vlásti;* dle hebr. *jest králem* a zůstane jím vždy; tato myšlénka sílí důvěru v něho. *Pohané,* (vy) *vyhynete z jeho země; jeho* zemí jest Palestýna, pohané jeho země jsou Kananejští, jichž záhuba byla ustanovena a předpověděna. Hebr. znění: *Vyhynuli pohané z jeho země* by se mohlo nésti k nějaké události, kdy byli pohané přemoženi a pohubeni. Za Davidovy doby byli pokořeni, podmaněni, ale úplně z Kanaan nevymizeli.

15. ורע by dle řeckého náleželo spíše k prvé části verše: rámě bezbožného a zlého (proti massor. označení). Nejasné znění 15b opravují různým směrem: Hledáš jeho nepravost (podm.), abys ji nenalezl? t. j. jistě ji nalezneš a potrestáš. Aneb: דרוש רשעו אל תמצא hledej jeho nepravost, nebeř (neodpouštěj)!

16. I jinde odvolává se žalmista na to, že usadil Hospodin Israelity do země, z níž pohany vyhladil.

38. Žádost ubohých slyšel Hospodin,
Prosbu jejich srdce slyšelo tvé ucho.
39. Soud vésti osiřelému a sníženému,
Aby se dále více nevyvyšoval pozemský člověk.
17. Žádost utištěných jsi slyšel, Jahve;
Připravuješ jejich srdce, nakloňuješ své ucho,
18. Práva sirotka a utištěného hájiti.
Ať není více postrachem — člověk pozemčan.

38. *Žádost,* prosby *ubohých* o přispění *slyšel Hospodin; přihotovení jejich srdce* jejich vnitrná přání *slyšelo tvé ucho.* Bůh sám připravuje srdce k důvěře, posiluje je svou milostí, proto dle hebr.: *Připravuješ jejich srdce, nakloňuješ své ucho.*

39. *Soud vésti osiřelému* t. j. zastati se jej, vésti jeho záležitost; pomoc a ochrana Boha způsobí, že budou bezbožníci bez moci; jsou toliko pozemčany, lidmi země, ale vyvyšovali se nad jiné, nedbali Boha; nyní nebudou moci více tak činiti.

17. Hif. od כון posíliti, pevným učiniti — הָכִין לֵב srdce připraviti tak, aby zasloužilo Božské pomoci. לִבְּךָ tvé srdce na m. לִבָּם bylo by jednodušší.

18. ערץ postrašiti někoho. Výklady 18b jsou velmi různé: Nebude více bezbožník člověka ze země vyháněti. Nebude se (ubohý) pozemčana báti. Nebude více vzdorovati (nepřechodně). אנוש מן־הארץ γηγενέτης pozemčan, znamená zde pohany.

Žalmu 9. druhou část vykládají též o boji proti antikristu. Tento člověk hříchu vyvýší se ve svém pychu nad ostatní, způsobí svízel, obtíž a soužení ubohým, bude je olupovati. Volati budou k Bohu: Povstaň! Zlom rámě jeho!

Žalm jest nám útěchou v pokušení, neboť praví, že jest Hospodin utištěnému tvrzí, v soužení pomocníkem, osvobozuje i od bran smrti. Sedí na soudě, jest králem na vždy. Žalm jest modlitbou proti starému a novému pohanství.

Modlíme se tento žalm též v *nedělním* officiu; jednotlivé jeho verše 10., 11., 19. nalézáme v *graduale* neděle Devítníku, (11. 12) úterka a soboty (v. 22.) po 4. postní neděli, v *offert.* 3. ned. po sv. Duchu (11. 12.)

10. žalm. (H. 11.)

Důvěra v Boží spravedlnost.

Bezbožní kladou zbožným lstivé nástrahy; zbožní klesají na mysli, zdá se, že podlehnou (1—3). V tom zmatku obrací žalmista své zraky k nebeskému trůnu, vidí, že Bůh vše pozoruje, že nenávidí nepravost a tuto hrozně souditi bude (4—7). Jest spravedlivý a miluje spravedlnost (8).

Zdá se, že stáli v israelské říši ve všech dobách proti sobě zlí, bezbožní a dobří, spravedliví, poctiví, zbožní, věřící Jahve. Když nabývali bezbožní převahy, což se dálo v dobách vnitřních nepokojů, a když nepřítel říši hrozil, tenkráte se ty protivy přiostřovali; bezbožní nedbali práv lidí spravedlivých, utiskovali je a p. Sv. Písmo nám uvádí některé případy, žalmy obsahují často stíž-

nosti spravedlivých a prosby k Bohu, aby byli před bezbožníky chráněni. U žalmů nelze pak udati vždy dobu, v níž se právě nová utiskování stala, nenaznačuje-li ji nadpis aneb nějaká poznámka písně.

Při 10. žalmu jmenuje nadpis *Davida* pěvcem této písně. Dle v. 2. a 7. mluví ale pěvec o zbožných vůbec, nemíní toliko sebe sama, ale mluví ve jménu zbožných. Nelze udati, která událost Davidova života by mohla býti základem tohoto žalmu. Mikoláš Lyranský jmenuje 1. Král. 22[5]; David byl Saulem stihán a utekl se k Moabitům, prorok Gad jemu však vzkázal, aby se navrátil do Judska. Davidovi přátelé ho od toho návratu zrazovali, David spoléhaje na Boží pomoc pravil, že se šípů nepřátel nebojí. Důvod, že jest i v žalmu (v. 2.) dána spravedlivému rada: Utec na horu jako ptáče! a že i tu nepřátelé připravili šíp na tetivu (v. 3.), není ještě pro onu událost rozhodným. למנצח viz úvodu s. XXVI.

Nadpis. L. 1. Ku konci. Od Davida.

Hospodinu důvěřuji, kterak mně pravíte:
Stěhuj se (utec) na horu jako vrabec?

H. 1. Řediteli hudby. Od Davida.

U Jahve mám útočiště; kterak můžete (mé duši) mně říkati:
Utec na vaši horu (jako) ptáče!

1. Vybízejí žalmistu a v něm i ostatní zbožné, když jsou pronásledováni, aby utekli na bezpečnější místo: *Stěhuj se* (utec v hebr.) *na horu jako vrabec* (malé ptáče). Pěvec nepociťuje toho strachu, jako jeho rádci, nepokládá tu opatrnost, aby unikl nepřátelům útěkem, za nutnou, a odpovídá: *Hospodinu důvěřuji!* hebr.: »U Jahve mám útočiště« (bezpečnost). Marnou zdá se jemu býti jejich rada, neboť dí: *Kterak mně pravíte?* »Kterak můžete (mé duši) mně říkati« (raditi) . . .? »*Mou duší*« míní zajisté »mne«, nikoli toliko samotnou duši. Hory jsou bydlištěm ptactva (tak 1. Kr. 26[20] Is. 18[6]), tam hledal David vícekráte útulku; aby před nepřítelem utekl, přeje si žalmista 54[7-9] taktéž míti křídel a ulítnouti do pouště. Byl to tedy

obyčejný obraz: pták lovci honěný, nalézá v horách útočiště.

1. חסה s předl. ב hledati, míti útočiště u někoho. נידי jest 2. ž. jed. impt. qal od נוּד utíkati; ženský rod by se nesl k נֶפֶשׁ, které jest též ženského rodu: *Utec duše tvá* tedy *ty*. Massoretské k•thîbh má množné č. נודוּ utíkejte, s kterým se pak ovšem shoduje přípona množ. č. v הרכם *na horu vaši* (akk. směru). Staré překlady LXX, Aq., sv. Jar., syr. a aram. četli vesměs dle q•rê jednotné číslo, הרכם překládají ale jako הר כמוֹ na horu jako ptáče. Je-li jednotné číslo נפשׁ a נודי významu hromadného jména, pak může následovati po smyslu přípona množného čísla, jako v Mich. עִבְרִי לכם צפור 1[11]. *ptáče* může býti v porovnání přísudkový nominativ: utec na vaší horu, ptáče.

Kdo podnikl něco z povinnosti neb z patrné Boží vůle, neopustiž toho díla, jakmile se naskytnou překážky neb obtíže, ale důvěřuj, že Bůh pomůže.

2. Neboť, hle, hříšníci napínají luk,
Položili své šípy na tetivu,
Aby stříleli v temnu na (lidi) přímého srdce.
3. Neboť co jsi dokonale zřídil, zvrátili;
Spravedlivý pak — co učinil?

2. Neboť, hle, bezbožníci napínají luk,
Položili svůj šíp na tetivu,
Aby v temnu stříleli po poctivých.
3. Když se základy podvracují --
Co pořídil (tu) spravedlivý?

2. Ještě mluví ti, kdož dávali radu k útěku. V těchto slovech ji odůvodňují. Nepřátelům jde o to, aby zničili zbožné; připravili se, *aby stříleli v temnu* úklady strojí, tajně a lstivě si počínají proti lidem *přímého srdce*, poctivým a zbožným. Není to nepřátelství toliko proti jednomu, proti Davidovi, ale proti mnohým, snad proti všem zbožným. U Davida bychom mohli toto množné číslo vykládati o jeho věrných soudruzích, kteří byli zajisté s ním spolu pronásledováni.

3. Tento verš není dosti jasný a liší se v latinském překladu od massoretského znění. *Neboť, co jsi dokonale zřídil* co jsi dobrého učinil, to zvrátili, zkazili; co jsi pevně založil, zařídil, to zničili. Ve všem tedy pracují

proti spravedlivému, aby jeho díla byla zmařena, aby byl zničen: *Spravedlivý* pak -- co učinil? Minulý čas by byl nejsnáze vyložen tak, že se žalmista táže: Co jim učinil zlého spravedlivý, že tak proti němu jednají? Ta otázka uzavírá zápornou odpověď: Ničeho neučinil, nedal jim k tomu podnětu.

Dle hebr.: *Když se základy podvracují* bezbožní základy práva a spravedlnosti, základy obecného pořádku podvracují; z toho by bylo lze souditi, že byl v tehdejší době vnitřní pořádek israelské říše porušen. Proti tomu *nepořídil spravedlivý ničeho.*

2. דָּרַךְ šlapati, našlápnouti luk, napínati luk. בְּמוֹ totéž jako בָּ vyskytuje se v básn. částech. אֹפֶל temno; není tu řeči o pomluvě.

3. הַשָּׁתוֹת od שׁית položiti, základy; dle Sym. *θεσμοί*, sv. Jar. leges, zákony, základy říše. LXX překládali či čtli הַשָּׁתוֹת, dle toho i Vulg. Na m. nif. slovesa חרס četli asi יֻחֲרְסוּן.

מַה־פָּעָל co učinil, i ve Vulg. a jinde minulým časem vyjádřeno; tedy by nebylo odůvodněno: spravedlivý — co může činiti, co pořídí?

4. Hospodin (jest) ve svém svatém chrámě,
Hospodinovo sídlo (jest) v nebesích.
5. Jeho oči hledí na bídného,
Jeho víčka zpytují lidské syny.
6. Hospodin zkoumá spravedlivého i bezbožníka;
Kdo ale miluje nepravost, toho duši nenávidí.

4. Jahve jest ve svém svatém paláci;
Jahve, jeho trůn jest v nebi.
Jeho oči pohlížejí na svět — Syr. Hex.),
Jeho víčka zpytují lidské syny (lidi).
5. Jahve zkoumá spravedlivého i bezbožníka,
A kdo miluje násilí, toho nenávidí Jeho duše.

4. Žalmista vykládá, proč může v Boha důvěřovati. Na zemi řádějí bezbožní, vše podvracují, pevným ale zůstává Hospodinovo sídlo. On jest zárukou spravedlnosti. Jest *ve svém svatém chrámě* dle hebr. *v paláci*, totiž v nebesích (jako ž. 28⁹ Hab. 2²⁰).

5. Odtud *hledí na bídného* na spravedlivého, který se stal pronásledováním a útoky bezbožných bídným, zubožených. Hospodin dobře hledí a vidí, neboť *jeho víčka* (oči) *zpytují lidské syny* (lidi).

6. Proto ví, jak jest mu jednati s rozličnými lidmi, zná a *zkoumá spravedlivého i bezbožníka*, vidí jejich skutky a ví, kdo zasluhuje odměny, kdo trestu. Z toho následuje, že *nenávidí* Bůh (Jeho duše) toho, *kdo miluje nepravost* dle hebr. *násilí*, o němž byla před tím ve v. 2. a 3. zmínka učiněna.

4. Hebrejský 4. verš zavírá oba verše Vulgaty 4. a 5. *Jahve — jeho trůn jest v nebi* i ve Vulg. jest tento prostý nominativ, tedy hebraismus. Spravedlivý nic nepořídil, ale za něho bude jednati Hospodin; na této protivě leží důraz. יחזו *pohlížejí* nemá v hebr. předmětu (snad by byl společným v následující. בני אדם), ale v řecké LXX a v lat. jest *na bídného* לַחֶלְבָּה; syrský hexaplární překlad a zlomky žalmů v Londýně vložily snad proto, aby byl parallelism k בני אדם vhodně doplněn (pohlížejí) *na svět.*

5. Massor. znění dělí: *Jahve zkoumá spravedlivého, bezbožníka pak a kdo miluje násilí, Jeho duše nenávidí.* Již ve 4. verši bylo ale řečeno, že zpytuje všechny lidi, Vulg. a LXX i Aq. činí ורשע závislým na יבחן tak, jako צדיק, kteréžto spojení i souladu verše lépe odpovídá. Dle některých: Kdo miluje nepravost, nenávidí svou duši, totiž *sebe*, své dobro, svoji spásu maří.

7. Dštíti bude na hříšníky osidla;
Oheň a síra a bouřlivý vítr jsou podílem jejich kalicha.
6. Dští na bezbožné osidla (uhlí?), oheň a síru;
A žhoucí vítr bude podílem jejich poháru.

7. Žalmista vidí, kterak se budou jako deštěm sypati na bezbožné Boží tresty. Jmenuje ty nejhorší tresty, jichž užil Hospodin též při zkáze Sodomy a Gomorrhy (Gen. 19²⁴). *Dštíti bude na hříšníky osidla;* laqueos jest i vhebr. znění. Osidla mohou znamenati všeobecně spravedlivé tresty Boží, do nichž se bezbožník zaplete a chytí; jednotlivě by byly v následujících jménech vypočtěny. Spojujeme-li znění tohoto verše s Gen. 19²⁴, pak by byla osidla položena vedle ohně a síry, což není dosti vhodným;

laquei tu vykládáno dle metafory u Arabů užívané »blesky« Boží: dštíti bude blesky, oheň a síru. Blesky ale mohou býti naznačeny i tím *oheň*, tak že by dvakráte po sobě nemohly býti jmenovány.

Dílem jejich kalicha podílem, přiděleným kalichem, osudem jejich (15⁵), který jich stihne a jim přináleží, jsou: *Oheň a síra* — těmi zničena ona města v krásném údolí Siddim, *a bouřlivý vítr*, správně dle hebr. *žhoucí vítr* onen vítr samům jmenovaný, který přichází do Palestýny z arabské pouště a ničí svým žárem veškeru úrodu, působí i nemoci.

6. פַּחִים (פחח prostírati) osidla. Massor. znění dělí tak jako Vulgata, ač by se více zamlouvalo, aby byla polovice verše u רגפרית. Na místě פַּחִים navrhují פַּחִים od פִּיחַ *popel*, i dle překladu Sym. *ἄνθρακας* פֶּחָם *uhlí* (černé) aneb פַּחֲמֵי אֵשׁ žhavé, ohnivé uhlí. מְנַת כוס (od מנה děliti) díl kalicha, poháru; bylo zvykem, že otec rodiny jednotlivým její členům určený díl nápoje do kalicha naléval a podával — odtud toto rčení.

Laquei *osidla* by v přeneseném smyslu byly vášně, zlé, hříšné zvyky, v nichž se bezbožní dopuštěním Božím zapletou a zahubí. Ohněm a sírou v témž smyslu naznačeno peklo; bouřlivým větrem nepokoje svědomí a výčitky, záští.

8. Neboť spravedlivý (jest) Hospodin a miluje spravedlnost,
Na pravost pohlíží Jeho tvář.
7. Neboť spravedlivý jest Jahve, libuje si v průkazech spravedlnosti;
Zbožní budou patřiti na Jeho tvář.

8. Tak trestá Hospodin bezbožnost, *neboť jest spravedlivý*. Tím ale udán spolu i důvod, proč žalmista na počátku pravil: *Hospodinu důvěřuji! On miluje spravedlnost* justitias znamená projevy, díla spravedlnosti; spravedlivé skutky lidí se Bohu líbí, se zalíbením *patří Jeho tvář na pravost,* spravedlnost lidskou. Dle hebr. *libuje si* Jahve v *průkazech spravedlnosti,* když může spravedlnost lidem prokázati, projeviti; *zbožný* (hromadně: zbožní) *budou patřiti na Jeho tvář,* což bylo dle St. Zákona nejvyšším štěstím.

7. צדקות v témž významu: průkazy spravedlnosti Soud. 5¹¹ 1 Sam. 12⁷. ישר akkusativem překládali staré překlady: Na zbožného, na pravost יְשָׁר hledí jeho tváře; tím bylo by opakováno to, co praví již verš 4.; ten překlad se zamlouval oněm, kdož v pozdější době mínili, že nelze nikomu patřiti na tvář Boží. פניו s příponou, která značívá obyčejně množ. číslo, ve fénickém ale jsou příklady významu jednot. čísla jako פניו.

Každý spravedlivý může, kdykoli jest strastmi aneb pronásledováním soužen, nabýti slovy tohoto žalmu potřebné důvěry, zvednouti a posíliti svou malomyslnost.

Kristus Pán obracel se při svém utrpení s největší důvěrou k Svému Otci; nevyhnul se Svému umučení, ale, když se naplnili dnové, šel dobrovolně do Jerusaléma, aby se tam vydal na smrt. Na jeho katany a nepřátele spadly mnohé Boží tresty. Proto se modlíme tento žalm, dle *liturgického* řádu v hodinkách památky *Utrpení Páně, Pěti ran Krista Pána, Trnové koruny, Povýšení sv. Kříže, 7 bolestí P. M.* Kristus byl po svém utrpení povýšen a sedí na svém trůně v nebesích: to připomíná jeho *Nanebevstoupení.* Strážní andělé dodávají nám mysli a důvěry, proto se modlíme ten žalm v den *Strážných andělů.* Mučenníci jsou vzorem důvěry v Hospodina, proto se hodí žalm k modlitbám svátku *sv. Mučenníků.* Modlíme se tento žalm v *neděli* proti svádění kacířů a nevěrců. Jest zaveden v modlitbách *exorcismu.*

11. žalm. (H. 12.)

Modlitba za pomoc proti lstivým nepřátelům.

Žalmistovi nepřátelé jsou mocní, pyšní a lstiví, a převládají; již není skorem zbožných, všude jest klam (v. 2—3). Kéž by ztrestal, zahubil Bůh jejich rty a jazyk (4—5). On tak slíbil, slovo jeho jest jako stříbro; proto doufají zbožní v jeho ochranu uprostřed bezbožných (6—9).

L. *Nadpis.* 1. Ku konci. Pro oktávu. Davidův žalm.
H. 1. Řediteli hudby; 'al šemînîth. Davidův žalm.

Nadpisem přiřčen žalm *Davidovi.* Poněvadž prosí o pomoc *mnohým*: věrným (2), ubohým (6), nám (8), mluví ve jménu Israele, ve jménu zbožných toho lidu.

Ku které události neb okolnosti se obsah nese, nelze říci. Nepřátelé v té době se velmi rozmáhali, zbožní naříkali. Pronásledování Saulovo (1Kr. 23[11-19]) mohlo podobné stesky vyvolati.

Píseň sestává ze dvou částí (prosba a přípověď), každá část ze dvou slok. O nadpise viz úvodu s. XXVI a XXVIII.

2. Spasena mne učiň, Hospodine, nebo není svatého,
Neboť umenšeny jsou věrnosti u synů lidských.
3. Marné věci mluví jeden s druhým,
Lstivé rty, z dvojího srdce mluví.

2. Zpomoz, Jahve, neboť není zbožného (zbožnosti),
Neboť věrní zanikli mezi lidmi.
3. Jeden mluví s druhým klamné;
Úlisnými rty mluví z dvojího srdce.

2. Nejdříve volá k Bohu (ž. 7[2]) a přednáší svou stížnost. Potřebí jest mu pomoci již proto, že *není svatého* t. j. zbožného na zemi, *neboť věrní zanikli* (vyhynuli) *mezi lidmi* (hebr.). Zbožnost a věrnost především hledá u lidí Hospodin; nyní vymizely, neboť

3. *Marné věci*, ničemné, *klamné* mluví jeden s druhým, tak že si nemohou důvěřovati na vzájem. *Lstivé* (hebr. úlisné) *rty, z dvojího srdce mluví*; lstivé rty (nástroj na m. věci), slova rtoma promluvená jsou úlisná, pochlebná, aby zakryla vnitřní smýšlení a oklamala blížního. *Mluví* ze srdce a srdce, *z dvojího srdce* (hebraismus Př. 26[24]), jakoby měli srdce dvojí: jedno, v němž jest smýšlení uzavřeno, druhé, z něhož odchylná slova vycházejí. Podobně naříkají si proroci Is. 57[1] 59[14], Jer. 5[1], Os. 4[1], Mich. 7[2].

2. חסיד hromadně; parallelně s tím jest v druhé části אמונים odtažité jm. významem *věrní*, k tomu by se v prvé části hodilo odtaž. חסד. פסס toliko na tomto místě: umenšeny jsou; Lagarde na místě toho navrhuje אפסו od אָפֵס rozděliti se, roztrousiti se. מן odlučovací.

חָסִיד slovesné příd. jméno od חָסַד (mírným b.) značí, když jest o člověku užito: *omilostněného* (pozdější: *syn milosti*); *chāṣîdh* 1) důvěřuje v Boží milost חֶסֶד, 2) žije z ní a v ní, ona jest jeho potěšením, ona ho nasycuje, 3) on projevuje Boží milost, hlásá ji svým jednáním, svými

skutky. Odtud různé významy tohoto slova: *zbožný, svatý, dobrotivý*.

3. שָׁוְא značí prázdno, nicotu, ale též neupřímnost, klamnost; Klem. má gessiutna. שִׂפְתָה ret — akk. nástroje. בְּלֵב וָלֵב § 73. 5. e. Jinak Sym.: »V srdci něco jiného jest a jiné mluví.«

4. Nechať zničí Hospodin všechny lstivé rty
A jazyk, který se chvástá.
5. Kteří říkají: zveličíme svůj jazyk,
Naše rty jsou při nás. Kdo jest pánem nad námi?

4. Kéž by vyhubil Jahve všechny úlisné rty,
Jazyk, který mluví veliké (věci),
5. Kteří říkají: Svým jazykem jsme se stali silnými,
Naše rty jsou s námi; kdo jest pánem nad námi?

4. *Nechať zničí (vyhubí) všechny lstivé rty;* žalmista prosí, aby Hospodin tak umlčel a potrestal rty, které lstivě, klamně mluví, ale *i jazyk, který se chvástá*, mluví hrdě, vychloubavě o sobě hlásá, opovržlivě o Bohu se vyjadřuje — jak verš 5. ukazuje.

5. *Zveličíme se jazykem* (doslovně: zveličíme svůj jazyk), užijeme jazyka k tomu, abychom nabyli převahy, povznesli svůj vliv a svoji moc. *Naše rty jsou při nás* s námi, my jimi úplně vládneme, nikomu nejsme za ně zodpovědni; proč bychom tedy nemluvili? Tak se nešlechetníci posiluji ve zlém a povzbuzují k nepravosti. Tak rozdmychovali Saulovi rádci jeho záští proti Davidovi.

4. כרת řezati, hif. vyhladiti. גְּדֹלוֹת velké věci.

5. *Zveličíme svůj jazyk* mluvme jím velké věci, hrdé řeči: נִגְבִּיר (i u Dan. 9[27]) silným učiníme, roboremus; dle aram. nepřechodně: jsme silnými co se týče jazyka. A nobis hebr. אתנו s námi. I nevěrci a kacíři si takovou myšlénkou dodávají odvahy, aby mohli svou výmluvností a zhrdlou učeností útočiti na náboženství a na církev.

6. Pro bídnost nuzných, pro nářek ubohých
Nyní povstanu, praví Hospodin.
Položím (jej) ve spáse; důvěrně s ním budu jednati.

7. Hospodinovy výroky, výroky čisté,
Stříbro ohněm zkoušené, seznané zemí,
Sedmkrát čistěné (jsou).

6. Pro utiskování nuzných, pro nářek chudých,
Nyní povstanu, praví Jahve.
Položím (jej) v bezpečí, na něhož fouká.
(po němž touží. Syr. a Sym.: Položím zřejmou záchranu).

7. Slova Jahve jsou slova čistá,
Stříbro, rozpuštěné v tavírně na zemi,
Čistěné sedmkrát.

6. Bůh odpovídá na žalmistovu prosbu a sám mluví. *Nyní povstanu* počnu jednati (Is. 33¹⁰) *pro bídnost nuzných, pro nářek ubohých,* utištěných -- utrpení, které bezbožní nemilosrdně ubohým působí, jest pohnutkou Bohu, aby pomohl, ale též volání těch utištěných. *Nyní*: čeká Bůh do jisté chvíle, a když dostoupilo utrpení té určité výše, když vyčerpali bezbožní Boží shovívavost, když důvěrná modlitba ubohého pomoci zasloužila, přispívá Hospodin. *Položím ve spáse* ubohé a utištěné dám v bezpečí. *Důvěrně s ním budu jednati,* není dosti jasným; snad to znamená: budu s ním jednati jako přítel, aneb jednáním vyplním jeho důvěru ve mne. Dle syr. a dle Sym.: »Položím, dám (mu) zřejmou záchranu, spásu« Hebr. je též nejasné. Řečeno z mysli žalmisty: »V to já důvěru kladu«, totiž v slovo Boží, v Boha.

Hospodinovy výroky: naproti klamnosti pozemčanů jsou Hospodinovy výroky, přípovědi beze vší lsti, bez klamu, úplně *čisté*, pravé a věrné. Jsou jako *stříbro* roztavené a co nejlépe vyčistěné: *ohněm zkoušené, seznané zemí*, zkoušené lidmi země, osvědčené; snad: jež bylo dáno do zemité nádoby (?) aneb zbaveno zemitých částí, sv. Jar. separatum a terra, *sedmkrát čistěné.* Stříbro svou bělostí jest vhodným obrazem čistoty. Hebr.: *Stříbro rozpuštěné v tavírně na zemi*, v tavírně v zemi neb ze země zřízené, neb k zemi tekoucí.

6. יֶשַׁע spása i svoboda. פִּיחַ i פּוּחַ váti, foukati; hif. s ל toužiti po něčem: položím ve svobodu toho, kdo po ní touží. Význam *toužiti* není dosti zaručen a není starými překlady odporučen. LXX četli 1. osobu אֹפִיעַ. Wellh.

navrhuje יפיח לי když po mne touží. Dle aram. אכחיד budu svědčiti, objevím se jemu.

7. כּסף má jméno od bledosti neb bělosti (זהב žlutý). עליל po arab. ghalla עלל vsaditi, vpustiti, znamená snad tavící nádobu, pec, tavírnu; tak i v aram. לארץ בכורא k zemi (tekoucí) z tavírny; jiné výklady: na zemi se jevící, na zemi, v zemi (roztavené); navržené opravy לָרֹץ v kusy, לָאֹבֶן v lesk (bílý) i חָרֵץ. Sedmkrát: číslo dokonalosti na místě neurčitého většího čísla, tedy: mnohokrát.

8. Ty, Hospodine, budeš nás chrániti a střežiti nás
Od tohoto pokolení na věčnost.
9. Kolkolem bezbožní obcházejí.
Podle výsosti své rozmnožil jsi lidské syny.

8. Ty, Jahve, budeš ostříhati (*nás* LXX. Jar. *je* hebr. Aq.),
Ochráníš nás od tohoto pokolení na věky.
9. Kolkolem bezbožní obcházejí,
Když zvýšila se ničemnost mezi lidmi.

8. Žalmista ví, že se slib Páně vyplní: *Ty budeš nás chrániti* zachráníš ubohé utištěné a *chrániti je budeš před tímto bezbožným pokolením* na věčnost; správnějším zdá se ale výklad: Bůh bude nás chrániti vždy: od tohoto pokolení až na věky.

9. Tento verš mluví opět o bezbožných. Zdá se, že by se zmínka o zlých ku konci žalmu nehodila, a proto míní Bickell, že jest verš 8. posledním a 9. verš na místě 8.

Kolkolem bezbožní obcházejí, jsou pány země, jako ve 2. verši řečeno: Není zbožného! Druhá část verše jest v hebr. též nejasnou, a lze ji vysvětliti takto: zlí chodí po zemi, *když se rozmohla mezi lidmi* nízkost, *ničemnost*; Sym. a sv. Jar.: když se povýšili nejničemnější (vilissimi) lidé. Latinské znění bychom mohli vyložiti toliko tak, že dovoluje moudrost a Boží prozřetelnost někdy, aby se bezbožní na světě rozmnožili.

8. תִּשְׁמְרֵם má příponu 3. množ. č. ם, kdežto jest při druhém slovese přípona 1. os. תִּצְּרֵנוּ; dle LXX lépe čísti נוּ φυλάξεις ἡμᾶς, poněvadž by bylo lze 3. osobu vztahovati pouze na výroky Boží verše 7. Pokolení toto nebude žíti na věky לְעֹלָם, proto lépe vykládati מִן־הַדּוֹר časově. זֶה = זוּ.

9. Druhá část verše jest velmi nejasnou. זְלוּת od kmene זלל (arab. dzalla) דלל špatným, nízkým býti, tedy pohrdání (Jer. 15¹⁹), nevážnost snad i ničemnost. Odvolávajíce se na přepis Origenův χαμ vkládají sem: כֶּרֶם זלות: »Na vinici, která mezi lidmi jest v nevážnosti«: Zlí chodí kolem mezi Israelem, kterého si lidé málo váží. Israel častěji přirovnáván k vinici. זלת i o hodech vykládali, též: jako když se vichr zdvihne a j.

Svět jest nepřítelem zbožných, synové světa mluví lstivě, klamně, vyvýšují se i nad Boha: Kdo jest pánem nad námi? Neuznávají nad sebou nikoho, utiskují jiné. Těm jest útěchou a ochranou Boží slovo, jehož si mají vážiti jmenovitě tehdy, když se nepřátelé tuze rozmnožili.

V liturgii se modlíme tento žalm v *nedělní* povinnosti.

12. žalm. (H. 13.)

Volání v soužení.

Žalmista vidí se Bohem opuštěna, nepřáteli obklíčena, a jest v nebezpečí, že zahyne. (V. 1.—3.). Prosí Boha, by ho od smrti zachránil, aby se nemohl nepřítel radovati (4—5). Důvěrou v Boha a díkem končí tato píseň (6).

Obsah tohoto žalmu jest všeobecné povahy. Nadpis udává původcem té písně *Davida*. V podobném nebezpečí se nalézal David, když byl Saulem již dlouho pronásledován a neviděl vyhnutí ze stálých úzkostí. Žalmista ale jmenuje ve v. 5. více nepřátel, čímž by mínil Saula a jeho rádce.

Není nikoho, kdo by nebyl vydán jednou protivenstvím, lidmi způsobeným, nebezpečím a soužením tohoto světa: v takových okolnostech může každý slovy této písně vyjádřiti svůj bol, svou prosbu a důvěru v Boha.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.

Dokavád zapomínáš na mne, Hospodine, napořád?
Dokavád odvracuješ ode mne svou tvář?

H. 1. Řediteli hudby. Davidův žalm.
2. Dokavád chceš mne, Jahve, na vždy zapomenouti?
Dokavád budeš svou tvář přede mnou zahalovati?

1. *Dokavád zapomínáš na mne, Hospodine, napořád?* čtyřmi rychle po sobě položenými otázkami (8⁵ 9²²) projevuje pěvec svůj chvat, otázky vycházejí jako výkřiky ze srdce úzkostí sevřeného. Protivenství, utrpení jeho trvá již dlouho, nevidí dosud žádné úlevy a tak se mu zdá, že na něho Bůh zapoměl. Ve své zoufalé úzkosti volá: *Zapomínáš na mne napořád*, do konce, na vždy — doufá ale přece, že nebude zapomenut na věky, neboť praví: *Dokavád* zapomínáš neb chceš zapomenouti? *Odvracuješ ode mne tvář* nestaráš se, nedbáš o mne, jakobys mne nechtěl viděti; též odvrací Bůh tvář od člověka, když se na něho hněvá, když člověk hřešil. K nadp. viz úv. s. XXVI.

1. Zenner spojuje tento ž. se ž. 6. v jednu sborovou píseň v patero slokách o 3, 3-4-3, 3 verších.

2. Dokavád mám skládati ve své duši rady,
Bolest ve svém srdci co den?
3. Dokud se má vypínati můj nepřítel nade mnou?
3. Dokavád mám chovati starosti ve své duši?
Trud ve svém srdci přes den?
Dokavád vyvýšovati se má nade mnou můj nepřítel?

2. Žalmista dělá si stále nové a nové obrazy, jak by mohl vyváznouti z nebezpečí, naplňuje těmi marnými zámysly svou duši; to působí mu starosti a *bolest* trud *v srdci každého dne*, stále.

3. Bůh dává nepříteli moc, *že se může vypínati* nad spravedlivým, tím, že jej zachovává na světě, že trpí, aby se jeho zlé záměry nějaký čas dařily; Bůh může vyvýšování nepřítele zastaviti, překaziti a jej zase snížiti. *Nade mnou* tím se nad něho vyvýšil, že jej utlačoval, že si jej podrobil.

3. עֵצָה rada, záměr, starost. יגון *trud* jest v překladu závislým na slovese אשית. Též bychom mohli vykládati: Trud v mém srdci má býti přes den? יומם znamená za dne, přes den. Syr. má »každého dne«, což by v hebr. bylo též vyjádřeno opakováním slova jôm יום יום (Noel-

deke, Wellh.). LXX A má přidáno *καὶ νυκτός*, kterého ani potřebí není, neboť trud žalmisty nebyl v jeho srdci toliko za dne, ale i v noci וְלַיְלָה׃.

4. Shlédni, a vyslyš mne, Hospodine, můj Bože!
Osvěť mé oči, abych nikdy neusnul ve smrti;
5. Aby nemohl nikdy nepřítel můj říci: Zvítězil jsem nad ním.
Kdož mne souží, budou se radovati, kdybych klesal.

4. Shlédni, vyslyš mne, Jahve, můj Bože,
Jasnými učiň mé oči, abych neusnul (spánkem) smrti;
5. Aby neřekl můj nepřítel: »Přemohl jsem ho«,
Moji utiskovatelé se (ne radovali, že klesám!

Prosba, prodchnuta důvěrou, již upokojuje pohnuté srdce pěvce. *Shlédni*, dříve odvracel Bůh svou tvář (1), *vyslyš*, dříve zapomněl a neslyšel. Oči stálým žalem ztratily jasu a lesku, pohasínaly (6⁸) — metaforou prosí, aby jim dal Bůh jasnosti, *abych neusnul nikdy ve smrti* neusnul spánkem smrti, abych nezahynul. Příslovky quando v hebr. není a jest jen přidanou. Žalmista se obává, že zahyne; obrazně by znamenala smrt: že podlehne svému nepříteli, že se kolísá, že klesá (5⁶).

5. Kdybych podlehl, chlubil by se můj protivník: *zvítězil jsem nad ním* přemohl jsem jej; přemohl by mne, a já tebe mám přec ochráncem a pánem! *Radovali by se, kdybych klesal* v hebr. že se viklám, že se kolísám.

4. V המות jest constr. praegnans na m. שְׁנַת המות § 91. p. 2.

5. יָכֹל přemoci, praevalere s ל; zde akkus. Nif. מוֹט viklati se. Osvěť mé oči, aby zmizely tmy zla, neštěstí hříchu, ale abych viděl, čeho mi ku spáse potřebí. Aram.: »Abych snad nehřešil a neusnul s těmi, kteří zasloužili smrt« totiž věčnou smrt. Smrt zove se spánkem, zemříti jmenují usnouti pro budoucí těla vzkříšení; při vzkříšení budou jaksi ze spánku probuzeni. Nepřítelem míní zde ve vedlejším výkladu zlého ducha; radoval by se, kdybych opustil pevnou cestu ctnosti, tvé milosti a síly a zviklal se u víře. Jakou teprvé by měl radost, kdybych úplně klesl! Aram. překládá: Kdybych se od cest odchýlil.

6. Já ale důvěřuji tvé milosti!
Plesati bude mé srdce nad tvým spasením.
Prozpěvovati budu Hospodinu, který mně dobré prokázal,
A zpívati jménu Hospodina svrchovaného.

6. Já ale důvěřuji tvé milosti!
Zaplesá mé srdce nad tvou pomocí;
Prozpěvovati chci Jahve, že mně dobře učinil.

Pěvcova duše se úplně uklidnila; bezpečně spoléhá na pomoc, *milost* Boží! *Plesati bude srdce mé*, nebude se radovati nepřítel, ale utištěný prosebník bude plesati nad *spasením*, jež mu seslal Bůh. Ještě nepocítil pomoc Boží, ale již praví v pevné důvěře: *který mně dobré prokázal* a slibuje díkučinění tím, že chce *prozpěvovati Jahve.* LXX přidali ze 7¹⁸ ještě: *καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου.*

6. »Plesati bude srdce mé nad tvým spasením«, podobně i v Magnifikat: »Splesá můj duch v Bohu mé spáse.«

V posvátných hodinkách modlíme se 12. žalm na svátek *Modlitby Kristovy* v getsemanské zahradě. Dle toho lze tento žalm i obrazně (typicky) o Messiáši vykládati. Nepřítel, zlý duch, původce vší zkázy vychloubal se, že jest mocnější Krista: tento byl smutný až k smrti, krvavý pot vyvstával jemu úzkostí na čele, jeho věrní jej opouštěli — hynul, Bůh, jak se zdálo, jej opustil. Dokavád má se nepřítel vypínati nade mnou? Staň se ale Tvá vůle! A podrobil se Kristus Pán trápení všemu, aby naši důvěru posílil a vešel pak do slávy svého Otce.

Maria Panna s Kristem a při Kristu trpěla, proto přikázán tento zpěv i na památku *sedmi bolestí Panny Marie.*

Komu se zdá, že ho Bůh svou útěchou opustil, kdo je v pokušení, modli se tento žalm a pocítíš moc důvěry v Boha!

12. žalm se modlí též při *exorcismu* proti moci zlého ducha a v *nedělních* ranních hodinkách. Jednotlivé verše jsou v *offert.* soboty po 2. postní ned., v *introitu* 1. ned. po sv. Duchu a v *přijímání* 3. ned. po sv. Duchu.

13. žalm. (H. 14.; též ž. 52. hebr. 53.)

Hrozná bezbožnost lidstva. Bůh spasí svůj lid.

Žalmista popisuje všeobecnou zkázu lidských mravů; udává i její příčinu, zapírání či zapomínání Boha. Všichni jsou pokaženi, jejich ústa plná zlořečení, jejich cesty zlé (1—3). Nepravost páchali i na Božím lidu, ale spravedlivý Bůh je stihne (4—6) a osvobodí Israele (7).

David jest jmenován skladatelem této písně, kterou nalézáme ještě jednou v ž. 52. (53. h.). V tomto žalmu jest Bůh nazýván též Jahve, v 53. ž. h. Elohim; 6. verš jest odchylný ($13^{5.\ 6}$). Znění jeho jest v tomto ž. lépe zachováno než ve 52. ž.

V 7. verši praví žalmista: »Když přivede nazpět zajetí svého lidu«; kdyby bylo v této větě míněno babylonské zajetí, nemohl by býti tento žalm Davidův, aneb by byl ten 7. verš později k žalmu přidán.

»Přivede nazpět zajetí (zajaté) svého lidu« dlužno zde, jako u Joba 42^{10} vykládati obrazně: »navrátí blahobyt, štěstí«; zajetí neznamená vždy babylonské zajetí, neboť o zajetí mluví i proroci předbabylonské doby Oseáš (6^{11}) a Amos (9^{14}). Verš 7. nemohl býti teprvé později ku kusému žalmu přidán, poněvadž 6. verš žádného závěrku písně tvořiti nemohl.

Pošetilci a nešlechetníci, o nichž mluví píseň, jsou bezbožní z Israele, kteří lid hubili, až tomu učinil Bůh náhle přítrž. Nelze říci, ku kterým okolnostem Davidovy doby by se obsah žalmu nesl. Mínili, že by líčil poměry v době povstání Davidova syna Absolona; tenkráte byl na Sionu (v. 7.) svatostánek již postaven.

Ti, kdož vedeni v. 7. kladou původ žalmu do pozdější doby, určují proň druhou výpravu krále Nabuchodonosora r. 597 (4. Kr. 24^{12-16}), když byl za Jeremiáše Joakin s předními Israelity odváděn do Babylona. Tento výklad je ale nutí, i výroky Am. 9^{14} a Os. 6^{11} položiti do doby po babylonském zajetí, vykládati uměle Joba 42^{10},

což zajisté pouhým míněním o v. 7. dostatečně odůvodněno není.

Píseň se skládá ze dvou slok, jež jsou v hebr. lépe urovnány, než v LXX a v lat. K nadpisu viz úv. s. XXVI.

Tento ž. by tvořil dle Zennera spolu se ž. 69. (39^{14-18}) sborovou píseň pěti slok 4, 4-4-4, 4 verších. Viz Schloegl, De re metrica H. 28. 46.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.

Řekl nemoudrý ve svém srdci: »Není Boha!«
Zkaženi jsou a ohavnými se stali ve svých
Není, kdo by činil dobré, snahách,
Není ani jediného.

H. 1. Řediteli hudby. Davidův žalm.

Pošetilec řekl ve svém srdci: »Není Boha.«
Zkaženým, hnusným učinili své jednání,
Není, kdo by činil dobré.

1. *Řekl nemoudrý ve svém srdci*; ten, který nemá zbožnosti a zbavil se bázně Boží, nedbá přikázaní a přestupuje je, jest pošetilcem, nemoudrým, on svým jednáním již ukazuje nevěru v Boha; vrcholem pošetilosti jest, když zřejmě a přímo nevěru v srdci chová neb když ji hlásá. Srdce, sídlo myšlení a citů, jest pramenem bezboženskosti (9^{27}). Jsoucnost Boží jest tak patrnou v přírodě, víra v ni odpovídá tak dobře našemu svědomí, že nemůže býti větší nemoudrosti než té, když někdo ji popírá. A byli tací, kteří řekli: *Není Boha.* Jednotné číslo »nemoudrý« označuje celou třídu lidí. U těch jeví se následkem té bezbožnosti i nešlechetnost a nepravost, kterou žalmista popisuje. *Zkaženi jsou* (jako na počátku světa, Gen. $6^{5.\ 11-13}$) a i *ve svých snahách*, jež jsou počátkem, pramenem jednání, *stali se ohavnými*; dle hebr. *knusným učinili své jednání. Není, kdo by činil dobré* hyperbolicky tak praví, neboť jest přece ještě dle 6. v. »spravedlivé pokolení« mezi lidmi; toto jest ale jen výjimkou a proto jeho nyní nedbá a praví: není nikoho. LXX přidali dle 3. v: *οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός není ani jediného.*

1. Zbožný, spravedlivý zove se často ve sv. P. moudrým, bezbožný hříšník pak nemoudrým (Deut. $32^{6.\ 21}$, Jos. 7^{15}, Job 2^{10}, Is. $32^{4.\ 6}$).

Staré překlady mají minulý čas: Řekl atd., novější všeobecně: Nemoudrý říká, zkaženy jsou . . Nemoudrými míní bezbožné Israelity; nebylo u nich ani tak theoretického bezbožectví, ale nedbali na Boha a o Boha. Aram. překládá na místě »Není Boha«: »Není vlády (řízení) Boží na zemi«, nevěří tedy ani v soud a ve spravedlnost Boží.

2. Hospodin shlédl s nebe na syny lidské,
Aby viděl, je-li tu rozumný,
Který by hledal Boha.

2. Jahve shlédl s nebe na syny lidské,
Aby viděl, je-li tu rozumný,
Který by hledal Boha.

S nebeského sídla popatřil Hospodin na lidi, aby viděl, je-li v té všeobecné zkáze někoho, kdo by rozumně jednal. Jako o člověku mluveno zde o Bohu (anthropomorfism): Sehnul se, *shlédl s nebe* dolů; tenkrát, když vyčerpána jeho shovívavost, když nadešla doba, v níž by nešlechetnost lidí spravedlivě trestal. *Je-li tu rozumný* opak a protiva »nemoudrého« (v. 1.), hned vysvětleno ještě tím: *Který by hledal Boha*, tázal se po Bohu; toto stojí naproti tvrzení: Není Boha!

2. משכיל je následujícím דרש את־א vysvětleno, proto nezdá se *aut* Vulgaty: si est intelligens, aut requirens D. vhodným.

3. Všichni se odchýlili, spolu neužitečnými se stali,
Není, kdo by činil dobré,
Není ani jediného.
Otevřený hrob jest jejich hrdlo,
Svými jazyky lstivě jednali,
Hadí jed pod jejich rtoma.
Jejich ústa jsou plna zlořečení a hořkosti;
Nohy jejich rychlé k vylévání krve.
Krušnost a neštěstí na jejich cestách,
A nepoznali cesty pokoje;
Není bázně Boží před jejich očima.

3. Všechno se odchýlilo, spolu se zvrhli,
Není, kdo by činil dobré,
Ani jediný.

3. Výsledek Božího popatření na zemi. *Odchýlili se* od pravé cesty B. zákona (Ex. 32[8], Soud. 2[17] a j.). *Neužitečnými se stali* hebr. zkysali, v mravném smyslu: *zvrhli se.* Zkáza je hluboká, ale též všeobecná, proto jako ve verši 1d: *Není, kdo by činil dobré, Není ani jediný.* Následující slova 3. verše nejsou ani v massor. znění, ani ve všech nejstarších překladech; byly sem nejspíše vloženy z listu k Řím. 3[13-18], kde je sv. Pavel po uvedených verších 1b—3b tohoto žalmu napsal. Tak se dostaly do některých rukopisů LXX, do lat. překladu a jinam. Již Origenes označil tyto věty v žalmu obelem, poněvadž se mu nezdály býti původními. Sv. Pavel chtěl ukázati, že jsou všichni Židé i Řekové (pohané) v moci hříchu, a za tím účelem uvedl tato slova, která jsou jaksi sebrána z různých žalmů. *Otevřený rov . . . lstivě jednali* jako v ž. 5[11]; *Hadí* (aspidový) *jed pod jejich rtoma* v ž. 139[4]; *Jejich ústa jsou plna . . .* v ž. 9[28]; *Nohy jejich . . . cesty pokoje* jako v Is. 59[7. 8]; *Není bázně Boží před jejich očima* v ž. 35[2].

3. Zenner čte סג ustoupil, odtrhl se — při němž bývá אחור častěji než při סור.

יַחְדָּו simul (spojení dvou činností). אלח dle arab. o sesednutí a zkysání mléka, sv. Jar. conglomerati sunt.

Část: Sepulcrum patens . . . až ku 4. v. přešla z řeckého do starého latinského překladu; v cod. Kennicott 649 jest obsažena i hebrejsky.

4. Což nepoznají (toho) všichni, kdož páchají nepravost,
Kteří zžírají můj lid jako pokrm chleba?
5. Hospodina nevzývali;
Tu chvěli se strachem, kde strachu nebylo.

4. Což nepoznají toho všichni nešlechetníci,
Kteří zžírají můj lid, chleba jedí,
Jahve nevzývají?
5. Tehdáž zachvějí se mocně.

4. Zde mluví buď žalmista, který může Israele též nazývati: »můj lid«, aneb jsou tu slova Hospodina, ačkoliv ho uvádí 5. v. ve třetí osobě. *Což nepoznají všichni* nešlechetníci, kteří hubí, trápí lid Israelský, nezkusí toho

(trestem) na sobě? *Zžírají můj lid* vina jejich jest dvojí a větší proto, že se tak chovají k lidu Božímu. *Jako pokrm* (kus) *chleba* jest lidové přirovnání (Přísl. 30¹⁴, Mich. 3³); v hebr. nedosti jasné.

5. *Hospodina nevzývali* největší jejich vina, že odpírali Bohu povinné úcty. V hebr. náleží tato věta ještě k otázce 4. verše: Nezkusí toho . . . (kteří) Jahve nevzývají? Nestarali se o Boha, nechtěli o něm věděti, ale jednou: *Tu chvěli se strachem*, hebr. spíše: *Tehdáž zachvějí se mocně*, až uvidí, že jest ve spravedlivém pokolení přece Bůh! Slova: *kde strachu nebylo* jsou přidána v LXX a v lat. snad z 52⁶: bez velké příčiny se zachvějí; v hebr. jich není.

4. יֵדְעוּ jest dle překladů (vyj. Aq., syr. a někt. hebr. rukop.) více oprávněné než יֵדַע: Nepoznají, nezkusí toho? že budou totiž jati strachem. *Zžírati lid* jako u Mich 3³, Přísl. 30¹⁴. Při אכלו לחם jedli (jedí) chléb scházela by porovnávací částice; dle řeckého *βρώσει ἄρτου* bychom mohli אָכְלוּ zaměniti s אֲכוֹל: pokrm chleba (chlebové jídlo); pak by to mohlo býti vyloženo i bez כ přirovnáním: Hubí lid denně jako i chléb denně jedí — aneb tak snadno, tak k svému prospěchu.

Baethgen opravuje veden Jer. 10²⁵ ta slova v אָכְלוּ לֶחֶם (Zžírají lid), který již válka strávila.«

Zenner opravuje takto: הלא רֵעֵי בעלי און אכלים עם י׳ אָכְלֵי לחם יהוה לא קראו

»Nebyli to soudruzi modlářů ti, kteří u Jahve jedí (״אכלים עם י by byli kněži, kteří s Jahve požívali posvěcený chléb i mazzoth), kteří jedli chléb Jahve, jehož nevzývali?« Parallelism by tím byl napraven. 5. Tehdy byla bázeň, která nebyla bázní. —

6. Neboť Hospodin jest se spravedlivým pokolením;
V posměchu jste měli záměry ubohého,
Ježto jest Hospodin jeho naděje.

5b. Neboť jest Bůh při spravedlivém pokolení.
6. Zhanili jste úmysly ubohého,
Neboť jest Jahve jeho útočištěm!

6. Příčina strachu bezbožných: že jest *Bůh* (oni mínili, že Boha není) *ve spravedlivém lidu* a že ho může

hájiti, což se ovšem stane proti bezbožným. *Spravedlivým pokolením* jsou ti věrní Israelského národa, k nimž i žalmista náleží. Důvěře těch ubohých se protivníci vysmívali; *v posměchu jste měli záměry ubohého*, zhanili jste jeho úmysly. Též bychom mohli vykládati: Učinili jste jeho snahy, rady, záměry marnými, mařili jste je, protože nechcete znáti Boha, který jest *nadějí ubohého*. Protože ubohý v Bohu, v Jahve své útočiště hledá, proto jste jeho úmysly zhanili. Byla by to výtka bezbožným učiněná.

6. V hebr. תָּבִישׁוּ lze překládati toliko: zhanobte, zmařte, *ať zmaříte* radu ubohého, utištěného, Bůh jest a zůstane jeho útočištěm. Překládáme minulým časem: Zhanili jste — vedeni překlady *κατησχύνατε* confudistis; syr. arab. a jeden hebr. rukopis mají 3. osobu perf. הֵבִישׁוּ. Podle odchylného znění ž. 53⁶ bylo by asi přeložiti: Zahanbeni jsou záměry (na) ubohého; jednáním svým proti ubohému přivedli se do hanby, nezdařilo se jim. Merx: Neboť Bůh rozmetal kosti rouhačů.

Zloba hříšníků jest takovou, že nejen sami v Boha nevěří, ale posmívají se těm, kteří v Boha svoji naději kladou, překážejí jim v modlitbě, v bohoslužbě.

7. Kdo dá se Siona osvobození Israele?
Když odvrátí Hospodin zajetí svého lidu,
Plesati bude Jakob a radovati se bude Israel.

7. O kéž přijde se Zijjôna osvobození Israele!
Když nazpět přivede Jahve zajetí svého lidu
(Jinak: Když Jahve obrátí osud svého lidu),
Plesati bude Ja'qôb, radovati se bude Isra'êl.

7. Vroucím přáním, aby přišla pomoc, končí. *Kdo dá* jest doslovně přeložená hebr. částice: *Kéž přijde se Siona osvobození:* Sion, svaté místo, zvláštní sídlo Jahve, odkud vychází jeho milost a pomoc (Srov. ž. 3⁵). *Když odvrátí H. zajetí* (vězení) *svého lidu*, když odvrátí nátisk, soužení svých věrných, tenkrát *plesati bude Jakob*, jiné pojmenování Israele a věrného lidu. Když bychom si již dovolili, připustiti, že se udály změny na znění žalmů — a tento verš zdá se býti toho důkazem — mohli bychom zajetí verše 7. doslovně o babylonském zajetí vykládati tím

způsobem, že bylo starší znění tohoto verše poměrům před zajetím aneb v době zajetí přizpůsobeno, a lid se modlil: Když odvrátí zajetí (597), neb když nazpět přivede zajaté.

7. Quis dabit jest מִי יִתֵּן *kéž!* שְׁבוּת zajetí, abstr. znamená i *zajaté* = שְׁבִי (km. שבה). Jinak שְׁבוּת (váz. st. שְׁבוּת) od שׁוּב: obrat, obrátiti, osud obrátiti (Ewald). Merx: Kéž by obratem Jahve mohl plesati Jaqob, radovati se J.!

Salutare vykládají též o spasení Kristem zjednaném: Kéž by přišel Spasitel, osvobodil lid od všeobecného zla, od dědičného hříchu, od ďáblovy poroby. Kristus byl spasitelem všeho lidu, který se v duchovním smyslu zove Israelem. Dle tohoto výkladu jest lidstvo onen insipiens.

Svatí otcové vykládají tento žalm jako touhu po Messiášovi; jest jim obrazně messianským. »Zajetím« v. 7. jest jim hřích a dědičná vina.

V *postní* době, která nás má především vésti ku kajicnosti, dobrým jest uznání zkázy, viny a hříšnosti, jak je žalm vypisuje a podává. Neděle jest dnem, který nám připomíná spasení, proto nalézáme žalm v *nedělním* officiu.

14. žalm (H. 15.)

Čeho žádá Bůh na spravedlivém?

Kdo chce bydliti u Boha, býti v Jeho ochraně, od toho se žádá poctivost a upřímné smýšlení; aby se varoval pomluvy a hany, aby měl v opovržení zavrženého a vážil si bohabojného; aby plnil dané slovo a vystříhal se lichvy a úplatku.

Spravedlivý bude se chrániti zejména hříchů proti lásce k bližnímu, a bude tu lásku skutky osvědčovati.

Žalm 14. jest připsán nadpisem *Davidovi.* Obsah jest tak všeobecný, že dle něho nelze blíže určiti dobu, k níž by se nesl. Některé řecké rukopisy LXX přidali poznámku: »Když se po vítězství nad Absolonem vracel, aby se Bohu v chrámě (ve stánku, protože tehdy chrámu nebylo) poklonil«. Mravní požadavky nalézáme podobně vyjádřené

i v pozdějších knihách. Jmenovitě shledáváme u Is. 33¹³⁻¹⁶ slova našeho žalmu pěkně v novém rouše uvedená.

L. Davidův žalm.

1. Hospodine, kdo smí přebývati v Tvém stánku?
Aneb kdo smí odpočívati na Tvé hoře?

H. 1. Žalm. Od Davida. (Davidův žalm).
Jahve, kdo smí pohostinnu býti v Tvém stánku?
Kdo smí bydliti na Tvé svaté hoře?

Žalmista má touhu, aby se dostal pod ochranu svého Boha a táže se proto, kdo by byl hoden, *kdo by směl přebývati v* Božím *stánku.* Stánkem Boha jmenoval se onen svatostan, v kterém ctili Israelité Boha Jahve na poušti, pak na některých místech země Kanaan (v Silo, v Nobe), a též onen stánek, který postavil David na Sionu, do něhož i archu úmluvy přenésti dal. O tomto stánku zde žalmista nemluví: ten nebyl příbytkem lidí, ale domem neb místem bohoslužby, a pak by to nebylo vzácností, neboť k svatostánku směl každý Israelita, který nebyl právě levitsky nečistým. V druhé části verše jmenuje rovnoběžně se stánkem *svatou Boží horu,* na níž by chtěl odpočívati a bydliti. Svatou horou se ve sv. Písmě rozumí Sion neb celý Jerusalém, a sice proto, že tam na hoře byl stánek a později chrám Boha Jahve. Obojí i stánek i svatou horu dlužno zde obrazně vykládati. Kdo byl přijat na Východě náčelníkem kmene jako host do stanu téhož, ten nabyl tím ochrany náčelníka a celého jeho kmene; ano nyní nabývá toho práva již tím, když se chytí za provazy toho stanu. Kdo má práva, kdo smí býti pohostinnu v Božím stanu, kdo se může postaviti pod jeho ochranu? Kdo smí bydliti jako občan, jako služebník na svaté Boží hoře?

1. גָּר host; cizinec v ochraně nějakého arab. kmene neb náčelníka, jemuž dovoleno bydliti u kmene, se zove dosud žâr; kdo v Mekce u Káby bydlí, zove se žāru-llâh host Boha. גּוּר v tom smyslu: pohostinnu bydliti.

Všeobecně vykládán církevními otci a spisovateli tento stánek a sv. Boží hora o nebeských výšinách, jež

byly i na jiných místech sv. Písma tak jmenovány. Sv. Pavel k Hebr. 12[22] dí. «Přistoupili jste k hoře Sionu a k městu živého Boha, k nebeskému Jerusalému«. Zjev. sv. Jana o nebi dí: »Ejhle, stánek Boha s lidmi a bydliti bude s nimi« (21[3]). V tom smyslu vyjadřuje zbožný člověk slovy tohoto žalmu touhu po nebi, v němž spatřuje svůj domov, svůj odpočinek; přirovnává nebe k vrchu, poněvadž jest mu příkrým, vysokým, na něž třeba s namaháním vystupovati.

2. Kdo kráčí (životem) bez úhony a koná spravedlnost,
3. Kdo mluví pravdu ve svém srdci,
Kdo nejedná lstivě svým jazykem,
4. A nečiní svému bližnímu ničeho zlého
A nepřijímá hany proti svým blížním.

2. Kdo obcuje bezúhonně a jedná spravedlivě
A pravdu mluví ve svém srdci,
3. Nepomlouvá svým jazykem,
Nečiní svému sousedu ničeho zlého,
A nezvedá hany proti svému blížnímu.

2. Jedenáct počadavků klade žalmista na člověka, který chce slouti chráněncem Boha. Prvé dva požadavky obsahují základ vší spravedlnosti: varovati se zlého a činiti dobré; v ostatních požadavcích jest vyloženo, kterak ten základní zákon zachovávati jest.

Kdo kráčí bez úhony kdo žije, obcuje bezúhonně, aspoň se nedopouští těžkých hříchů, neuvaluje na sebe těžkých vin, *a koná spravedlnost*; obojího jest třeba, jedno bez druhého by neprospělo.

3. *Kdo mluví pravdu ve svém srdci* kdo i v srdci svém pravdu miluje; z takového srdce mohou ovšem vycházeti toliko dobré řeči. Žádá tedy upřímné smýšlení, vylučuje veškero pokrytství. *Kdo nejedná lstivě svým jazykem* může býti různě vykládáno; aram. přímo: »kdo nepomlouvá«, mohlo by to sloveso též znamenati: kdo není lehkomyslným v řeči, ošemetným, lstivým, jak sv. Jar. a Vulg. překládají.

4. *A nečiní svému bližnímu ničeho zlého* neubližuje jemu ani slovem ani skutkem; jmenovitě žádá, *aby neuvaloval na své bližní žádné hany* a potupy.

2. תמים udává, jak žije; proto jest přeložiti příslovkou. Kdo jest tak bezúhonným, kdo jednal vždy jen spravedlivě? Sv. církev uvádí slova tohoto verše jako antifony o Kristu Pánu: »Chodil bezúhonně a vykonával spravedlnost, byl korunován na svaté hoře«, a o sv. vyznavačích: »Hospodine, tento světec bude bydliti v tvém stánku, jednal spravedlivě, bude odpočívati na tvé svaté hoře«. *Kdo mluví pravdu ve svém srdci*, tím, vykládá Bellarmin, vyloučen jest všeliký vniterný hřích, neboť jakmile by svolil uvnitř ku hříchu, mluví lež a klam ve svém srdci; míní, že mu ten hřích jest ku prospěchu, ale on mu jest na škodu.

3. רגל v nové hebr. רָגִיל míti lehkou chůzi (רגל noha) רָגַל běhati; רָכִיל pomlouvati.

Když svého blížního právem kárá, jest to třeba blížnímu nemilým, zdá se mu býti zlem, ale v skutku jest mu to prospěšným a spasitelným.

נשׂא zvedati, vzíti, bráti; dle lat. *nepřijímá* hany, nesouhlasí s ní, dle hebr. spíše: *nezvedá* (na rty, na jazyk), nevyslovuje hany proti svému blížnímu.

5. V jeho očích jest opovržen zlomyslník,
Bohabojné ale on velebí.
6. Kdo přísahá svému blížnímu a neklame,
Kdo nedává svých peněz na lichvu
A nepřijímá darů proti nevinnému.
Kdo tak jedná, nezviklá se na věky.

4. V jehož očích jest opovržen zvrhlý
A v úctě má ty, kdož se bojí Jahve.
Přísahá ku škodě, ale nezaměňuje;
5. Svých peněz nedává na lichvu,
A nepřijímá úplatků proti nevinnému.
Kdo tak jedná, nezviklá se na věky.

5. *V jehož očích jest opovržen zlomyslník* spravedlivý má v ošklivosti bezbožnost a proto opovrhuje, aneb v opovržení u něho jest bezbožný, ten, kterého i Bůh zavrhl neb zavrhuje. Nečiní tu rozdílu, je-li bezbožník mocným neb slabým, bohatým neb chudým, jeho bezbožnost vždy zavrhuje; *bohabojné má v úctě* i když jsou sebe nuznějšími. Neopovrhuje osobností hříšníka, poněvadž tento nepřestává býti jeho blížním; snad jest i jeho představeným

a tu jest nesnadno milovati osobu bezbožníka a nenáviděti jeho bezbožnost — spravedlivý toho dovede.

6. Tři poslední požadavky týkají se toliko některých lidí, nikoli všech. Když jest mu přísahati a když přísahal, zachová toto slavné slovo; dle hebr.: *Přísahá ku škodě, ale nezaměňuje* (tuto přísahu). Když by byl přísahal ku své škodě tak, že jemu přísaha i škodu přinésti může (Lev 5⁴), přec tu přísahu dodržuje, nezaměňuje ji s ničím lehčím, co by mohl beze škody vykonati. *Lichva*, ano i úroky bráti bylo zapovězeno z peněz, jež byli souvěrci půjčeny, dle Ex. 22²⁵, Lev. 25³⁶, Deut. 23²⁰; zde jest zápověď tato všeobecnou. *Úplatky* soudců byly jmenovitě zapovídány (Ex. 23⁸); proroci mluví proti soudcům, kteří přijímají dary a za ně utlačují nevinné. Is. 33¹⁵ ještě důrazněji dí: (»Spravedlivý) setřásá úplatek se své ruky.«

Kdo tak jedná, ten bude pevně státi v ochraně Boží, ten smí, jak na začátku žalmu bylo zkoumáno, bydliti v stánku Božím a na svaté Jeho hoře.

Zde může se každý zpytovati, jestli jeho smýšlení a jednání vysloveným tu požadavkům odpovídá. V těch zahrnuto jest i desatero přikázání i obě přikázání lásky. Lidem jsme zdánlivě bližšími, s nimi se viditelně stýkáme, proto mluví o povinnostech k blížnímu více a šířeji, než o povinnostech k Bohu. »Kdo miluje blížního, naplnil zákon«. Řím. 13⁸.

Poněvadž byl život Pána Ježíše tak bezúhonným, tak spravedlivým, že se na něm vyplnily všechny požadavky 14. žalmu; byl spravedlivým i v největším utrpení — proto se modlíme ten žalm na *bílou Sobotu*, v památku *trnové koruny, Roucha Páně* a jeho *ran*. Dle příkladu Páně žili sv. *mučenníci* a *vyznavači*, i o nich pěje církev slova tohoto žalmu. Žalm jest též v *nedělních* hodinkách a v matutinum svátku našich vůdců do nebeského Siona, *sv. andělů*.

15. žalm. (H. 16.)

Bůh jest největším dobrem.

Bůh jest pěvci ochranou a největším dobrem. Bůh dobře činí svatým, kteří jsou v zemi (3), opouští ale odpadlíky (4). Bůh jest podílem pěvce, který jej velebí (4—7), v jeho ochraně cítí se bezpečným (8., 9); Bůh jej zachová před smrtí a dá jemu hojnost radostí (10., 11).

Žalm jest po nadpisu *Davidův*. Obsah žalmu se nenese k žádné nám známé události ze života tohoto krále. Verš 10., kde projevena naděje, že bude od smrti ochráněn, že nespatří hrobu, nelze o Davidovi vůbec vykládati.

Právě ta slova 10. verše uvádí sv. Petr o Pánu Ježíši. Týž apoštol připomenuv čtyři poslední verše žalmu 15. dokládá: »David ... předvídaje mluvil o Zmrtvýchvstání Krista, neboť ani nebyl zanechán v podsvětí, ani nespatřilo jeho tělo porušení«. Sk. Ap. 2²⁵ a d. 31. Podobně vykládá slova žalmu i sv. Pavel ve Sk. Ap. 13³⁵ a d.

Když jest nám dle toho vykládati čtyři poslední verše žalmu o Spasiteli, a když jsou ty verše obsahem spojeny s předcházejícími slovy, musí býti celý žalm *messianským*. Jako modlitba Krista Pána, jeho chvalořeč o Bohu Otci, byl ten žalm přemnohými staršími vykládán.

Novější vykládají obsah žalmu o Israeli; tak rozuměl žalmu již Theodor z Mopsvestie. Israel vyznává dle toho výkladu víru v Jahve, děkuje jemu a projevuje největší důvěru v něho. To radostné vyznání by byli učinili ti Israelité, kteří se vrátili z Babylona. Byla by to tedy píseň daleko pozdější doby.

L. 1. Sloupový nápis. Davidův (žalm).

H. 1. Mikhtâm Davida.

Mikhtâm vykládáno různě (viz úvodu s. XXIII); »zlatá píseň«, »píseň za ochranu« jsou nejčastější výklady toho slova. Lat. a ř. »sloupový nápis« = *památný nápis*.

Zachovej mne, Hospodine, neboť v tebe jsem důvěřoval.

2. Řekl jsem Hospodinu: Můj Bůh jsi Ty,

Neboť mých statků nemáš nedostatek! (nepotřebuješ jich)!
Zachovej mne, Bože, neboť u tebe jsem nalezl útočiště.
2. Jahve říkám: Ty jsi můj pán,
Žádné mé štěstí není nad tebe!

1. Po messianském výkladu prosí Kristus jako člověk svého nebeského Otce, aby Jej zachoval od smrti, či aby Jej od smrti vzkříšením vysvobodil. Tak aspoň sv. Pavel též připomíná Kristovu modlitbu: »Kterýžto (Kristus) v době svého těla (vtělení), prosby a vzývání k tomu, jenž jej mohl od smrti vysvoboditi, mocným voláním a slzami podávaje, byl vyslyšen« (Hebr. 5[7]).

Řekl jsem, lépe: *říkám*, (tobě, svému Pánu) *Hospodinu: Můj Bůh jsi Ty!* S důrazem praví: *Ty* (a nikdo jiný) *jsi můj Pán* (dle hebr.). Ve Vulg. následuje věta, která ukazuje, jak velikým Pánem jest člověku Bůh. Bůh dává člověku mnoho dobrého, mnoho statků, ale nemá jich nikdy nedostatek, může stále a více dávati. V hebr. jest znění poněkud nejasné, ale snad by odpovídalo lépe souvislosti: *Žádné mé štěstí není nad tebe!* Ty jsi mé největší dobro, mé největší štěstí! Tak mohl říci v modlitbě k Pánu Bohu každý věrný Israelita, tak mohl pěti žalmista ve jménu celého Israele. Náš Spasitel mohl ta slova říci toliko jako člověk k Bohu Otci; jako Bůh jest svému Otci rovným.

1. שָׁמְרֵנִי dlužno dle mass. označení čísti šāmᵉrēnī, ač by impert. zněl šomᵉrēnī; krátké *o* by bylo rozšířeno v dlouhé *ā*.

2. אָמַרְתְּ jest po mass. označení 2. os. ž. j. »ty jsi řekla«; podmětu zde k tomuto tvaru není, doplněk »moje duše« nelze odůvodniti. Dle překladů jest tu sloveso v 1. osobě; z neúplného psaní samohlásky povstal onen omyl אָמַרְתְּ z אָמַרְתִּי – אָמַרְתִּי já říkám.

בַּל silnější zápor než לֹא. Smysl jest: Nemám většího štěstí nad tebe; jiní kladli בַּל na roveň s רַק *toliko*, aneb s אֲבָל *ale spíše*, alébrž. V lat.: *Můj Bůh jsi ty, neboť nepotřebuješ* (non eges) *mých statků* jest protiva: jsi Bůh, jsi bohatý, ode mne ničeho nepotřebuješ!

3. Na svatých, kteří jsou v jeho zemi,
Všechna moje přání podivuhodně na nich vyplnil.

3. Svatým, kteří jsou v zemi,
A slavným, na nichž jest celé mé zalíbení.
(LXX Lucian.: Na svatých, kteří jsou v jeho zemi, jednal (Pán) podivně (slavně); všechno jeho zalíbení na nich.)

3. Hospodin dal Israeli zaslíbenou zemi; tento verš praví, že s těmi svatými, zbožnými, kdo dbají zákona, kteří v té zemi Jahve neb Boha jsou, jednal Hospodin velmi dobrotivě: *veškerá má přání na nich podivuhodně vyplnil.* Přání ta byla dle messianského výkladu Kristova přání. Již ta okolnost, že jsou v *jeho zemi*, jest projevem dobroty, a není proto zde třeba hned mysliti, jak asi jenal s těmi, kteří jsou mimo země. Podobný výklad podává i řecký překlad LXX, který jest jasnějším než hebr. znění. Že jest Bůh největším dobrem člověka, to dokázal svatým, kterým projevil plnou dobrotu a laskavost.

3. Hebr. znění nepodává žádného uspokojivého smyslu. Ve svatých . . . mám všecko své zalíbení. Svatým ... a slavným . . . náleží to největší dobro v. 2. Změníme-li dle LXX וְאַדִּירֵי v (יהוה) יַאֲדִּיר י (י jako zkrácenina jména Jahve), máme skoro znění LXX. הֵאדִיר לְ znamená »slavně, dobře jednati na někom, s někým«. Latinské znění má doslovně: »Svatým, kteří jsou v jeho zemi, podivuhodně projevil všechny dobroty mé na nich«; v hořejším překladu »meis« vynecháno. הֵמָּה zastupuje patrně sloveso: (kteří v zemi) *jsou*, což můžeme považovati za aramaism. Aramaismy nedokazují vždy novější původ spisu, v němž se nalézají, poněvadž je nacházíme i v nejstarších hebrejských částech. Zemí, tou zemí בָּאָרֶץ určenou, rozuměti lze Palestýnu neb Judsko.

Kristus Pán svým vtělením svou dobrotu a lásku v nejvyšší míře a podivuhodným způsobem projevil.

Výkladů tohoto verše jest hojnost. Podáváme řecké znění LXX: *τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσεν* (Κύριος) *πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς*, jež v hebr. zní: בַּקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְצוֹ הֵמָּה וְאַדִּיר י(הוה) כָּל־חֶפְצִי בָם. Podobně: Is. 62[4. 11. 12]. Wellh. בְּלֵיל כל קדושים; n. m. בארץ by četl בהרי, n. m. ואדירים čte חפצי a na zač. כלם.

4. Rozmnožily se jejich slabosti,
Po té si přispíšili.
Neshromažďuji jejich schůzky (slavnosti) z krve,
A nebudu pamětliv jejich jmen na svých rtech.

4. Rozmnoží se bolesti jejich,
(Kteří) Jiného zaměnili;
Nechci vylévati jejich liteb z krve
A nevezmu jejich jmen na své rty.
(Dle Theod.: Rozmnoženy jsou jejich modly.
Za těmi spěchají).

4. Dle LXX a dle Vulg. týče se prvá část toho verše ještě svatých. *Jejich bolesti se* sice *rozmnožily*, trpěli mnoho následkem hříchu a viny, ale pak tím více *přispíšili* na cestě milosti, na cestě spásy, přispíšili ku Kristu, Spasiteli. Nyní by mluvil žalmista: Po spasení *neshromažďuji jejich schůzky krve,* schůzky ἐξ αἱμάτων za účelem pohanských krvavých obětí, jako byly někdy u Židů; s odpadlíky žalmista nechce míti ničeho společného. *A nebudu pamětliv jejich jmen na svých rtech:* dle zákona (Ex. 23¹³) neměli ani jmenovati jména pohanských božstev; žalmista nyní tak připovídá.

Dle hebr., které jest zde nejasným, zdá se býti smysl těchto slov: *Rozmnoží se bolesti těch,* kteří se nyní jinému bohu klaní, *kteří jiného zaměnili* na místě Boha Jahve, odpadli od něho; žalmista chce zůstati od těch odloučen: *Nechci vylévati jejich krevních liteb* nechci bráti účast na jejich obětech, při nichž krev, někdy i lidskou krev, vylévají, a *jmen pohanských božstev nevezmu na své rty.*

4. יִרְבּוּ od רבה má podmět ž. r. v עצבותם, kterážto enallage rodů není řídkou. אַחֵר מָהָרוּ vztažná věta bez אשר závislá na ם předcházejícího slova: *kteří za jiným* (אֵל bohem) מָהָרוּ (v piel) *spěchali,* הֻמִּירוּ (מָהָרוּ) od מהר = מיר jiného *zaměnili* (מָהָרוּ denom. od מֹהַר jiného koupili?). Wellh. navrhuje na m. ירבו slovo ירצו (רצה míti zalíbení), a אחרים na m. (הרו)אחר. Žádný z těchto výkladů nemůže všechny pochybnosti odstraniti. Syrský překlad i aram. mají hif. יַרְבּוּ »rozmnožují své bolesti«. O změně neb záměně bohů mluví Jer. 2¹¹, o zlořečených jménech modlářů Is. 65¹⁵. *Slabostmi* bychom mohli vykládati jako mravní slabosti: hříchy, modlářství, modly (Theod. Aram. a Jer.): Rozmnožily se jejich slabé modly, za těmi spěchají. Já nebeřu účastenství na jejich schůzkách pro (prolévání) krve, nepřijde jejich jméno přes má ústa (Hoberg).

5. Hospodin jest můj díl dědictví a můj kalich.
Ty jsi, jenž mi vrátíš mé dědictví.

5. Jahve jest můj dědičný díl a můj kalich;
Ty držíš můj úděl.

5. Zavrhl, vzdal se žalmista všech cizích bohů, všech ctitelů jiných božstev, a znovu vrací se k tomu, co pravil na počátku: *Hospodin jest můj díl dědictví*; metaforicky se jmenuje Jahve dědičným podílem Israele (Jer. 10¹⁶). »Díl dědictví« byl u Israelitů úděl pozemku, jenž byl každé jejich rodině v zaslíbené zemi vyměřen a určen. *A můj kalich* Jahve jest mi plným kalichem, z kterého budu píti radosti a potěšení.

Ty jsi, jenž mi vrátíš mé dědictví praví k Bohu; dle hebr. ještě výrazněji: *Ty držíš,* chováš *můj úděl,* v tvých rukou je dobře, nejlépe uchován, nikdo mi tebe nevezme. Jahve řekl, že nemají míti kněží a levité žádného jiného statku, dílu než Boha (Num. 18²⁰, Deut 10⁹ 18¹).

5. חֶבֶל jest ono odměřené pole, díl. תּוֹמִיךְ by byla 2. j. impf. hif. od ימך (toliko v arab. wamaka): rozšiřuješ můj úděl. Od תמך držeti, by to bylo dle překladů part. תּוֹמֵךְ. Navrhují na místě תומיך jméno תמיד stále, vždy jsi mým údělem; též תּוֹמִיךְ ty, tvoje tummîm jsou mým údělem.

Restitues jest na místě jednoduchého statues, servabis, jako retribuo na m. tribuo.

Po messianském výkladu jsou to slova Kristova: Spasitel patří na výsledky svého utrpení, vidí, jak bude oslaven i po částce své lidské přirozenosti: Bůh jemu dá, vrátí nebeskou slávu, kterou dobrovolně opustil a která mu stále přináleží, vrátí mu jeho dědictví.

Někteří *dědictví* vykládali o sv. církvi, jiní o Božím království vůbec.

6. Provazové padli mně ve výborných (krajích);
Také jest mi mé dědictví rozkošným.
7. Dobrořečiti budu Hospodinu, jenž mne obdaroval poznáním;
Také ještě i do noci upomínají mne má ledví.
8. Vidím Hospodina stále před svou tváří,
Neboť jest mně po pravici, abych se nezviklal.

6. Díly připadly mně v rozkošných (krajích),
A líbí se mi (to) dědictví.
7. Velebím Jahve, jenž mně radu dával,
Též v noci upomínají mne má ledví.
8. Představuji si Jahve ustavičně;
Když jest po mé pravici, neviklám se.

6. Ve třetí této sloce vypisuje radost, jež plyne z nejvyššího dobra. Pokračuje v obraze, který v 5. verši uvedl, dí: *Provazcové padli mně ve výborných* (praeclaris) totiž krajích; provázky vyměřovali jednotlivé díly pozemků (Jos. 17⁵· ¹⁴), provázky ty znamenaly pak i odměřený úděl (metonymie). Udává, jak se jemu osobně to dědictví zdá: *A líbí se mi to dědictví* (hebr.).

7. Díky vzdává Bohu za to, že jest jeho údělem: *Velebím Jahve* (hebr.), *jenž mne obdaroval poznáním*, že nejsou světské věci, ale že jest on nejlepším dobrem. *Že mně radu dával*, abych tak jednal, jak jsem jednal. *Ledví* jsou sídlem cítění a povzbuzují k díkučinění *i v noci;* noc jest dobou klidu, ale jest příznivou božskému sdělování a posvátnému rozjímání (ž. 4⁵ 16³).

8. Když nalézá žalmista v Bohu úplné štěstí, jest přirozeno, že se s ním stále obírá: *Vidím H. stále před svou tváří;* hebr. *Postavil jsem Jahve před sebe* mám jej před očima i před a v mysli. Svědek příznivě vypovídající a chránící stával po pravici, tak i Bůh: *Jest mně po pravici* a tak mne chrání, *že se neviklám*, že neklesnu.

6. נעימים (Naim) rozkošné kraje, značí zaslíbenou zemi ž. 106²⁴ Mal. 3¹²; doslovně: v rozkoších, v radostech. Dle LXX a j. má státi נַחֲלָתִי na m. נחלת; příponné î snad již nebylo vyslovováno, tak jako to známe ze syrštiny. Jiní opravují v נחלה neb v נחלתה s ה směru.

שפר על nalézáme pouze v aram.; v hebr. má יפה neb יטב význam: líbiti se.

7. Dle mess. výkladu chce děkovati Kristus za to, že dostalo se jemu jako člověku v hodině úzkosti na olivetské hoře poznání toho, že viděl, jaké výsledky bude míti jeho utrpení. Útěcha, které tehdy se mu dostalo, byla takovou, že jeho vnitro (ledví) jej stále k díkům pobízí.

8. כי časově: když; dle LXX příčinně. הוא schází. Ví Messiáš, že bude po Boží pravici, proto se tomu těší.

9. Proto raduje se mé srdce a plesá můj jazyk,
Ano i mé tělo bude v důvěře odpočívati.
10. Neboť nezanecháš mé duše v podsvětí,
A nedopustíš, aby tvůj světec uzřel porušení.
11. Známými jsi mně učinil cesty života;
Naplňuješ mne veselostí před svou tváří,
Rozkoše (jsou) po tvé pravici až do konce.

9. Proto se raduje mé srdce a plesá má duše,
I mé tělo bude v bezpečí bydliti.
10. Neboť nenecháš mé duše v podsvětí,
Nepřipustíš, aby tvůj světec uzřel porušení.
11. Dáš mně poznati cestu života;
Plnost radostí jest před tvou tváří,
Rozkoše po tvé pravici povždy.

9. Vypočítává výhody, jaké mu vyplynou z toho, že má takový dědičný podíl; jsou to spolu jeho naděje, jež mají v Bohu svůj základ.

Proto pro tento poměr k Bohu, pro toto spojení *raduje se mé srdce a plesá můj jazyk* (v hebr. moje duše, mysl). *Ano i mé tělo bude v důvěře* (bezpečně) *odpočívati* (bydliti); radosti se mi dostane i bezpečí.

10. Bezpečným jest žalmista ohledně svého těla. Sv. Petr vykládá slova těchto veršů přímo o Kristu Pánu. Pravil totiž v řeči k Israelitům (Sk. ap. 2³⁰⁻³²): »Muži bratři! David prorokem byv . . . to předzvěděv, mluvil o vzkříšení Kristovu, že nezůstane opuštěna jeho duše v podsvětí, ani tělo jeho viděti nebude porušení. Toho, Ježíše vzkřísil Bůh, jehož my všichni svědkové jsme.« Proto jest vykládati tento verš o Kristově vzkříšení. Jednotlivý Israelita nemohl očekávati, že nepřijde do podsvětí, aneb že hned z něho vyjde. Kristova duše vešla do podsvětí, ale v brzku zase se spojila s tělem, které bylo tak ochráněno před porušením. Tak znal Spasitel před svým umučením cestu utrpení a slávy.

11. *Cesty života* naznačuje nám Bůh; jsou to cesty vedoucí ku věčnému životu. Tvář Boží bude zbožnému pramenem stálých a hojných radostí: *Naplňuješ mne veselostí:* ještě silněji v hebr.: *Plnost, sytost radostí jest*

před tvou tváří (u tebe). To jest pravý život, požívání radostí, jež plynou ze spojení s Bohem! *Rozkoše* jsou takřka v Boží pravici, v otevřené jeho ruce, z níž poděluje jimi všechny své věrné podobně, jako podělil i Krista jakožto člověka, když vešel tento do nebeské slávy.

9. כָּבוֹד znamená *slávu* (těžkým, vážným b.), zde duši, mysl. כְּבֵדִי (od כָּבֵד) též navrhovali »má játra«, ale opravy zde není třeba.

10. שְׁאוֹל v ž. 6⁶. Dle mess. výkladu znamená předpeklí lůno otců (limbus Patrum), kam Spasitel po své smrti sestoupil. Staré překlady mají jednotné číslo tak, jak mass. qᵉrê חַסִידְךָ tvého světce či tvého zbožného (chāsîd); v celém skorem žalmu mluví žalmista o sobě neb o tom, kterého, zde »zbožným Boha« nazývá, v jednotném čísle, proto není množné číslo v kᵉthîbh odůvodněno חסידיך. »Tvoji zbožní«, které se i v několika hebr. rukopisech nachází, vykládají pak o Israelitech; titéž vykládají pak שחת ve významu »jáma, hrob« v tomto smyslu: Israel jako národ neuzří hrobu, nezahyne. שחת má ale význam *porušení* na mnohých místech: Job 9³¹ 17¹⁴ 33¹⁸·²². ž. 9¹⁶ 30¹⁰ 35⁷, Is. 51¹⁴ a j.

11. ידע věděti; hif. dáti věděti, oznámiti; Sv. Jar. překládá ostendes mihi. נְעִמוֹת pl. ž. r. amoena. נצח akkus. jako לנצח.

Jako byl ve St. Z. Božím služebníkům Hospodin dědičným podílem, a jako zase oni Bohu úplně náleželi, tak vzdává se i Boží služebník N. Z. při *tonsuře* tohoto světa, aby náležel celý Bohu a aby mu byl Bůh jediným a celým dobrem.

Ve dnech, v nichž vzpomínáme na *utrpení Páně*, zní žalm 15. jako Kristova modlitba, v níž uvádí užitky a ovoce svého utrpení. Tak na bílou Sobotu, kdy nám vyplnění prorockých slov: »Tělo mé bydliti bude v pokoji. Neboť nezanecháš mé duše v podsvětí, a nedáš viděti svatému svému porušení« dává naději, že i my z mrtvých vstaneme; tak v den památný přesvaté Krve Páně (v. 4.), sv. roucha a nejsv. Těla Páně.

Svatým mučenníkům byl Hospodin údělem a kalichem; On dá jim pravé dědictví v nebesích, jako jim dal

poznání cesty života, stál po jejich pravici: proto se modlíme tento žalm v den *sv. mučenníků*.

16. žalm. (H. 17.)

Úpění nevinně pronásledovaného.

Žalmista jest obklíčen krutými nepřáteli, kterým se jedná o to, aby ho zahubili. Nebezpečí jest v nejvyšším stupni; třemi úpěnlivými prosbami obrací se pronásledovaný k svému Bohu o pomoc. Volá k spravedlivému Bohu a důvodem jest mu, že hleděl vždy zachovávati Boží zákon, že jest bez viny. Bůh neopustí nevinného (1—5). Po té líčí, jak ukrutní jsou jeho pronásledovatelé a v jak hrozném nebezpečí se nalézá (6—12). Při třetí prosbě předvídá trest bezbožných, kteří oplývají zde štěstím — a těší se, že mu zasvitne světlo Boží slávy (13—15).

Nadpis: Modlitba; od Davida — neb Davidova modlitba (lat.). Tᵉfillâ mají i jiné žalmy (85., 89., 101. a 141.). Obsah tomuto pojmenování odpovídá. Viz úv. s. XXIV.

Nepřítel, o němž žalmista mluví, jest necitelný a dravý jako lev. Ve verši 12. a 13. jmenuje jednoho nepřítele, který na něho číhá, a zove jej bezbožníkem; v ostatních jest užito množného čísla. Udané okolnosti nejsou tak určité, abychom mohli poznati, o které době z Davidova života se zde jedná. Když se skrýval David v poušti Mā'ôn u Hebronu, tehdy snad nepřítel jeho Saul si tak vedl, jak náš žalm líčí (1. Kr. 23²⁵...).

Ve verši 7. mluví o »těch, kteří doufají (se ukrývají)«, v 11. dle hebr. jsou nepřátelé »v našich patách«; dle tohoto množ. čísla míní někteří, že mluví žalmista ve jménu Israele o nepřátelích, kteří chtějí do země vpadnouti (11), ji pustošiti (9) a Israele zničiti. Israeli dostane se ale jeho práva a Bůh jej spasí. Onoho množ. čísla mohl zbožný jednotlivec též užiti; výrazy »vpadnouti do země«, »pustošiti« nejsou v ž. dosti přímo a jasně vyjádřeny, proto nám stačí prvý výklad.

Žalm 16. podobá se 15. žalmu, jest ale pohnutějšího a živějšího rázu.

L. 1. Davidova modlitba.

Slyš, Hospodine, mou spravedlivou věc;
Pozoruj prosbu mou.
Vyslechni mou modlitbu z bezelstných rtů.
2. Od tebe nechť vyjde moje právo,
Tvé oči nechť vidí přímost.

H. 1. Modlitba; od Davida.

Slyš, Jahve, spravedlivou věc,
Pozoruj mé úpění,
Poslechni mou modlitbu z bezelstných rtů.
2. Od tvé tváře nechť vyjde můj soud,
Tvé oči nechť prohlédnou právo.

1. Bůh nevyslýchá křivých, nespravedlivých věcí (Job 27⁹ 35¹³), věc a záležitost žalmisty jest ale spravedlivou, on sám jest bez viny a proto volá: *Slyš, Hospodine, mou spravedlivou věc;* věc ta jest pronásledování žalmisty těmi nepřáteli, o nichž pak mluví. Tři slovesa následují po sobě, jimiž prosí Boha, aby jej slyšel; tím naznačena naléhavost. *Pozoruj mou prosbu* v hebr. silněji: moje úpění, můj křik. *Poslechni mou modlitbu z bezelstných rtů;* non in labiis dolosis, celá věta udává vlastnost té modlitby. Modlitba žalmisty není pokryteckou ale upřímnou. Těmi slovy chtěl pěvec Boha na sebe takřka upozorniti.

2. *Od tebe nechť vyjde moje právo*: od Boha, který vše nejlépe zná a prohlíží, nechť vyjde rozhodnutí, rozsudek, i provedení rozsudku, který bude žalmistovi, když jest bez viny, zajisté příznivým, a bude jej proti nátiskům nepřátel chrániti, učiní jim přítrž. *Tvé oči nechť vidí* nechť prohlédnou *přímost*, právo; řečeno ovšem anthropomorfisticky.

1. Nelze překládati: »Jahve spravedlnosti«, poněvadž jsou obě slova přízvučnými znaménky od sebe oddělena a poněvadž by to rušilo parallelism. רנן znamená zníti, hučeti, proto רִנָּה i jásot i úpění vyjadřuje.

2. מֵישָׁרִים přímost, poctivost (ישׁר). Dle překladů: *nechť prohlédnou;* v hebr. byl by možným překlad: Tvé oči vidí přímost — příslovečně — vidí přímo, správně, proto bude tvůj rozsudek spravedlivým.

3. Zkoumal jsi mé srdce a vyšetřoval (je i) v noci;
Ohněm jsi mne zkoušel a nenalezla se na mně nepravost.
4. Aby nemluvila má ústa o lidských činech,
Chránil jsem se osudných cest pro slova tvých rtů.
5. Posilni můj chod ve tvých stezkách,
Aby se neviklaly mé kročeje.

3. Zkoumal jsi mé srdce, vyšetřovals (je) v noci,
Tavil jsi mne, aniž bys shledal zlé myšlení u mne,
Nepřejde přes má ústa.
4. Vzhledem skutků lidí, já dle řeči tvých rtů,
Pozoroval jsem cesty násilníka.
(*Navrž.*: Chránil jsem (se před) cestami osudnými.)
5. Pevně se držely moje kroky na tvých kolejích,
Neviklaly se mé nohy.

3. Druhá sloka, v níž ukazuje žalmista na svoji nevinnost. Třemi slovesy označuje zkoumání Boží, jemuž byl podroben: *Zkoumal jsi mé srdce*, z něhož vše myšlení vychází, kde mysl takřka uložena jest, *vyšetřoval jsi* je důkladně, a to v době, kdy jsou myšlénky prosty vší přetvářky, kdy se lidé, zakrytí tmou před jinými lidmi, jeví tak, jak skutečně jsou: *v noci. Ohněm jsi mne zkoušel, tavil jsi mne* (hebr.) jako bývají kovy zkoušeny, jsou-li pravé. A výsledek toho byl, že *se nenalezla na mne nepravost.*

4. *Aby nemluvila má ústa* (zlé), aby nevychvalovala snad *lidská díla* (rozuměj zlá), přemohl jsem se, *chránil jsem se osudných (tvrdých) cest*, zapíral jsem se, abych tak vyplnil tvé příkazy: *pro slova tvých rtů.* Nechtěl tedy pěvec ani mluviti o zlých činech lidí, aby se zlého uchoval. Hebr. znění jest zde zase porušeno. Část 4a nalézá se v hebr. ještě při 3c.: *Neshledal jsi (Bože) zlé myšlení na mně*, neboť takové *nepřejde přes má ústa.*

Vzhledem lidských skutků (zlých), já jsem je *pozoroval* ty cesty násilníka, (a chránil jsem se jich) jednání

bezbožníka, zejména (svého) nepřítele; učinil jsem tak *podle řeči tvých rtů*, abych byl od zlého spíše odveden, zastrašen, abych na tyto cesty sám nevkročil. Nenásledoval zlých příkladů, chránil se před cestami, které vedou k neštěstí.

5. Dle hebr. popisuje žalmista v tomto verši ještě své chování: *Pevně se držely moje kroky na tvých kolejích*: Boží koleje ukazují tu cestu, jíž jest člověku kráčeti; tak se stalo, že zůstal žalmista na dobré cestě a že se *nohy jeho neviklaly*, že neklesl (v mravním smyslu).

Vulg. a LXX Theod. aram. zde vyjadřují žalmistovu prosbu: *Posilni* můj chod..., aby se neviklaly...; ale správněji jest vykládati tento imperativ perfektem jako v hebr. znění.

3. *V noci* bychom mohli vykládati i o snění, v němž se též zračí, čím se mysl člověka obírá; i sny zkoumal Hospodin. Podmínečně bychom mohli vykládati: Zkoumáš-li, vyšetřuješ-li... kdybys zkoumal... nenalezneš. זְמַמְתָּ nemá v massor. předmětného jména. זַמּוֹתַי od זמם vymýšleti, mysliti (zlé) — inf. qal s příponou 1. osoby jest dle LXX, Aq., Sym., sv. Jar. a syr. předmětem ku slovesu תמצא: *nenalezneš, že bych myslil zlé*; infinitiv ten by byl utvořen koncovkou וֹת dle sloves ל״ה. Ony překlady četly זְמוֹתַי mé myšlenky. V בל־יעבר־פי (ja bor) může býti זמתי podmětem, פי akkus.; dle jiných jest פי podmětem a זמתי předmětem: moje ústa nepřekročují mé myšlení — mluví tedy pravdu. LXX snad četli na m. יעבר slovo יְדַבֵּר s nímž pak spojili následující לִפְעֻלוֹת.

4. פְּעֻלָּה činnost i čin lidí (אדם); לְ vztahové: Pokud se týče lidských skutků — protivou jest אני, tedy míní zlé činění lidí. שָׁמַר hlídati, pozorovati custodire, i chrániti se. V דבר udává důvod, proč pozoroval cesty násilníka: durus σκληρός osudný, škodlivý. Opravný návrh Wellh.: נשמרתי chránil jsem se מֵאָרְחוֹת (מן též v syr.) před cestami.

5. תָּמֹךְ inf. abs. qal na místě způsobu perf. תָּמְכוּ neb תמכתי (§ 89. 2).

6. Já volám, neboť mne vyslýcháš Bože;
Přikloň ke mně své ucho a slyš má slova.

7. Divotvorně prokaž své milosti,
Kterýž vysvobozuješ ty, kdož v tebe doufají,
8. Od protivníků své pravice;
Ostříhej mne jako zřítelnici oka,
Ve stínu svých perutí mne skryj
9. Před bezbožníky, kteří mne utiskují.
Moji nepřátelé obklíčili mou duši;

6. Já k tobě volám, nebo mně odpovídáš, Bože;
Nakloň ke mně své ucho, slyš mou řeč.
7. Divotvorně prokaž své milosti vysvoboditeli těch, kteří se utíkají
Před protivníky v tvou pravici.
8. Ostříhej mne, jako zřítelnici oka,
Skryj mne ve stínu svých perutí
9. Před bezbožníky, kteří mne hubí,
Před nepřátely, kteří mne zuřivě obklučují.

6. Znovu volá, a ukazuje, jak naléhavé jest nebezpečí. *Já*, kterýž jsem bez viny, *volám* k tobě, *neboť mne vyslýcháš*, mám k tobě důvěru.

7. Důrazně prosí, aby tentokrát Bůh *prokázal divotvorně*, zvláštním, neobyčejným způsobem své milosti (15³). *Ty vysvobozuješ všechny, kdož v tebe doufají*, proto doufám i já, že mně tak učiníš.

8. Vysvobozuje Bůh *od protivníků Boží pravice*, kteří se zvedají a vzpírají proti moci a proti rozkazům Božím. Dle hebr. jsou tato slova ještě v 7. verši a znějí poněkud jinak: Vysvoboditeli těch, kteří se utíkají *před protivníky* (svými) *v tvou pravici*, do tvé ochrany.

Ostříhej mne jako zřítelnici oka (hebr. jako zřítelnici, dceru oka); velmi jemné porovnání; zřítelnice jest znamení toho nejdražšího, nejvzácnějšího, co máme, ji co nejbedlivěji střežíme, aby nepřišla k úrazu. Porovnání to nalézáme i v Deut. 32¹⁰, Přís. 7², Zach. 2⁸ a j. *Ve stínu svých perutí mne chraň, skryj* velmi význačné přirovnání, kterým jsme jako kuřátka pod ochrannými křídly (Ž. 35⁸ 56² 60⁵ Mat. 23³⁷).

9. *Moji nepřátelé*, to jsou ti právě jmenovaní bezbožníci, *obklíčili moji duši*, sevřeli můj život, aneb mne.

Dle hebr.: *Před nepřátely v duši* (mé duše, mého života) neb *před n. v zuřivosti,* v hltavosti, *kteří mne obklíčují* kteří mne zuřivě obklíčují.

6. ענה odpověděti, vyslyšeti. Tak již ve verši 1. a 2.

7. ממתקוממים jest na מושיע závislým; v LXX a v lat. jest spojeno i s בימינך, ale spíše náleží toto slovo k חוסים utíkající se do ב neb pod (תחת) tvou pravici. S מושיע spojeno bylo by בימינך označení nástroje: vysvobozuješ svou pravicí.

8. אישון zmenšovací slůvko od איש muž; v zřítelnici spatřuje se ten, kdo do ní hledí, v malém jako človíček. בת־עין jest latinské pupilla (dcera oka). Utiskování jest jako žár, před nímž hledá utiskovaný stínu.

9. זו má význam אשר. שדד znamená pustošiti, hubiti, znásilniti. נפש duše — má též význam; žádost, dychtivost, zuřivost — můžeme to spojiti se slovesem.

10. Uzavřeli své tučné (srdce),
Jejich ústa mluví pyšnost.
11. Odvrhnuvše mne (prvé) nyní mne skličují;
Své oči staví, aby (mne) povalili k zemi.
12. Běřou mne jako lev na kořist přichystaný,
A jako lvíče dlící ve skrýši.

10. Uzavřeli své tučné (srdce),
Jejich ústa mluví hrdě.
11. Naše kročeje — nyní nás obklíčují.
Svýma očima směřují, aby (mne) povalili na zemi.
12. Podobá se lvu, (jenž) si přeje trhati,
A lvíčeti sedícímu ve skrýši.

10. *Nepřátelé uzavřeli* svůj tuk, *své tučné (srdce);* hebr. chalabh značí dle Lev. 3³ onen tuk, který uzavírá, neb obklíčuje vnitřnosti. Tento tuk obklíčoval dle St. Z. sídlo citů; uzavřeli tedy své city milosrdenství, stali se a byli necitelnými, krutými (Deut. 32¹⁵, Job 15²⁷, Ž. 72⁷ a j. taktéž). *Mluví pyšnost,* pyšně, hrdě proti mně.

11. *Odvrhnuvše mne,* vyhnali mne (snad z domu), *nyní mne skličují.* Hebr. znění jest velmi nejisté: *Naše kročeje* (pozorují), ano oni nás *nyní obklíčují.* Stopují nás, ale to jim nestačilo, oni se postavili kolem nás. Žalmista užívá zde dle toho množ. čísla: *nás,* míní tedy své přátely neb všechny věrné, proti nimž bezbožníci vystupují.

Své oči staví, aby (mne) povalili k zemi by znamenalo, že čekají nepřátelé na vhodnou příležitost, aby mohli ubohého zničiti. V hebr. jest tato část verše porušena tou měrou, že jen těžko ji lze vyložiti tak, jako v latinském překladě.

12. Jejich snahou jest, aby mne zkazili: *běřou* mne, míní, že mne mohou polapiti jako *lev na kořist přichystaný.* V hebr. praví, že jest nepřítel jako *lev, který chce trhati* a v druhém živém přirovnání: *Jako lvíče bydlící ve skrýši.* Podobně 7³ 9³⁰ 21¹⁴ a j.

10. חֶלְבָּמוֹ na m. חֶלְבָּם; פִּימוֹ na m. פִּיהֶם.

11. אַשְׁיְרֵנוּ. V starých překladech jednotné číslo; k mass. množ. č. hodí se spíše plur. q^erê סְבִיבֵינוּ. לְנָטוֹת nemá předmětu; proto můžeme doplniti: mne — aby mne povalili. נטה nakloniti nemá významu »vpadnouti do země«.

12. דְּמְיוֹךְ (od דמה) podobnost (דמות). כָּמַס býti bílým, bledým, zblednouti, s ל toužiti. Susceperunt dle řeckého ὑπέλαβόν με jako hebr. דמה míniti.

13. Vstaň, Hospodine, předejdi jej a poraz ho;
Vytrhni mou duši od bezbožníka svým kopím
14. Od nepřátel své ruky.
Hospodine, z nemnohých, ze země je odstraň;
V jejich žití z tvých pokladů jest naplněn jejich břich.
Mají do syta synův
A zanechávají své přebytky svým dítkám.
15. Já však objevím se ve spravedlnosti před tvou tváří,
Nasytím se, když se zjeví tvá sláva.

13. Vstaň, Jahve, postav se proti němu, poraz ho!
Vysvoboď mou duši od bezbožníka svým mečem,
14. Svou rukou od lidí, Jahve, od lidí světáckých;
(Navr. opr.: Ty — tvá ruka — je usmrtí a při jejich smrti)
Jejich podíl bude mezi živými a svým pokladem, (kterým) naplňuje se jejich břich,
Nasycují se jejich synové,
A zůstavují svůj přebytek svým dětem.
15. Já ve spravedlnosti patřím na tvou tvář,
Nasycuji se, když procitnu, Tvým obrazem.

13. *Vstaň . . . předejdi . . . poraz* . . důtklivá prosba, aby Hospodin porazil bezbožníka a vysvobodil tak pěvce. Další znění má asi tento smysl: *Vytrhni mou duši od bezbožníka svým mečem* (frameam tuam) neb kopím, a *od nepřátel svou rukou* (vysvoboď). Nezdá se, že by zde žalmista uznával, že jsou jeho nepřátelé nástrojem Bohem zřízeným, že je učinil Bůh svým mečem; tak by nám totiž mohl napovídati výklad: Vytrhni mou duši od bezbožníka a od nepřátel své ruky svůj meč, který jsi jim na čas proti mně dal (svou moc).

14. Tento verš jest delší ostatních, což jest nápadným; jeho znění nelze uvésti v souhlas s překlady. Prosí žalmista, aby vzal Hospodin bezbožné odtud a odloučil je tak od těch nemnohých zbožných a věrných, které utiskovali. Nechť vezme je Hospodin ze země ihned a trestá, neboť oni žijí v blahobytu z pokladů Božích, mají hojnost dítek, oné radosti a požehnání, jehož si rodiny St. Zák. přávaly, a zanechali by ten blahobyt i svým dědicům. Každý by se pak domníval, že se Bůh o spravedlivého nestará, a že ho lze beztrestně utiskovati. Dle *hebr.* prosí, aby ho Bůh vysvobodil od lidí toho světa, kteří zde tak v hojnosti žijí; zanechají však svůj majetek živým dědicům, jejich děti se jím nasytí. Snad ohlašuje v těchto slovech bezbožným a jejich dědicům Boží soud a trest? Ty — tvá ruka — je usmrtíš a při jejich smrti zůstane jejich majetek při živoucích (živým): S jejich uspořeným, kterým se měl naplniti jejich břich, nasytí se jejich děti a zanechají své bohatství svým potomkům. (Zenner tak opravuje.)

15. Nápadná protiva předešlého. Zlí oplývají hojností na světě, sytí se světskými věcmi, žalmista hledá svou největší radost v tom, *že bude moci ve spravedlnosti předstoupiti před Boží tvář*, ať již to rozumíme o svatostánku neb o chrámu, aneb ať to vykládáme o radosti, kterou pocítí spravedlivý v nebesích před Boží tváří. Hebr. dí: *Patřím*, pozoruji *tvou tvář*. *Nasytím se*, budu pln štěstí, když se (mi) zjeví tvá sláva. V hebr.: *Nasycuji se, když*

procitnu, tvou postavou, *tvým obrazem* (zjevením). Procitnutí toto by dle výkladu přemnohých bylo ono po smrti v nebesích.

13. הרבך může býti akk. nástroje významem předložky ב § 82. 3.

14. Tato věta závisí ještě na slovese פלטה vysvoď! מתים by byli ti bezbožní v. 13., od nichž ידך rukou tvou, Boží rukou chce býti žalmista zachráněn. Kdyby zde byl předpověděn trest oněch bezbožných, obrátili bychom smysl takto: »Tím, co jsi jim uschoval, tím trestem naplníš jejich břich, jejich tělo, a též jejich synové se mají tím nasytiti; to, co tito zanechali, zdědí jejich děti«. Trest by šel dle toho do třetího kolene. חֵלֶד trvání, život, svět. צָפוּן to skryté, uschované, i poklad. V tom výkladu by byly תִּמְלָא ,ישבעו a והניחו apokopáty: naplniž, nechť se nasytí atd. LXX má *ὑιέων*, saturati sunt porcina (Itala). Zenner (Zeitschrift für kath. Theol. 1899 Octob.) opravuje to znění takto: תְּמִיתֵם יָדְךָ וְהָיָה בְמוֹתָם וְחָדֵל כלקם בהיים: וּצְפוּנָם תִּמְלָא בְטֶנָם יִשְׂבְּעוּ בְנֵיהֶם והניחו יתרם לעולליהם: »Mají hojnost synů« se zdá, že tam ani státi nemůže, neboť Sym. má: *χορτασθήσονται υἱοί*.

15. Dle starých překladů jest תמונתך podmětem toho הקיץ: když se zjeví tvá sláva. תמונה znamená *podobu* živého Boha. Může ale býti תמונתך předmětem slovesa אשבעה, a to zdá se býti vhodnějším. Procítnutím míní povstání ze sna neb z temna utiskování, neštěstí, kterým byl žalmistův duch držán.

Na olivetské hoře předvídal Pán své umučení, viděl, jak budou zuřiti jeho nepřátelé a tu se modlil ku svému Otci. Byl bez viny, v oné noci zkoušel Bůh jeho srdce; po Božím slově vstoupil Kristus Pán na tvrdou cestu a dokončil ji. V památku *modlitby na olivetské hoře* modlíme se 16. žalm. Cesta svatých, najmě svatých mučeníků byla tak tvrdou, jako byla žalmistova, Bůh je střežil ale jako zřítelnici, byli i v umučení pod jeho křídly, činil na nich divy milosti a vzal je do věčné slávy, kde ve spravedlnosti patří na Boží tvář. (Svátek sv. *Vavřince.*) Kněz modlí se tento žalm v *nedělním officiu;* i jemu jest jíti drsnou cestou, i jemu jest čeliti mnohým protivníkům

a protivenstvím, když setrvává ve spravedlnosti. Bůh jej chrání!

Jednotlivé verše jsou v mešních vložkách.

17. žalm. (H. 18.; též 2. Sam. 22.)

Píseň díků.

Žalmista si připomíná svůj život a poznává, že ho Bůh po celý čas sílil a chránil. Byl v nebezpečí života, volal k Bohu a ten ho zachránil (2—7). Hospodin sestoupil v bouři k zemi, zahnal nepřátely, poněvadž žalmistu miloval (8—20). Uvádí, proč jej chránil Bůh; příčinou byla hlavně jeho zbožnost (21—31). Velké milosti prokázal jemu Bůh: chránil jej v boji, zahnal nepřátely a uvedl národy v jeho poslušnost (32—46). Za to chválí a velebí pěvec Pána a bude jej chváliti vždy (47—51).

Dle nadpisu jest tato píseň složena *Davidem*. To dosvědčuje též 2. Král. 22, kde se tento žalm ve znění trochu odchylném nalézá. V této dějepisné knize jest položen tento zpěv na své pravé místo v životopisných dějinách krále Davida. David pěl toto velké alleluja ku konci svého života, když ho Bůh od nepřátel vysvobodil a když mu i vítězství nad mnohými národy dal. Dle knih Král. víme, že přemohl David Filištíny, Edomity, Moabity, Syrské a Ammonity, že byl vysvobozen z nebezpečí, jež mu připravili Absolon a Seba, v prvé době ovšem Saul. Obsah žalmu se shoduje úplně s tím, co o Davidovi víme; o jiném králi nelze všechny výroky tohoto žalmu vykládati. V posledních verších vyjadřuje žalmista messianskou ideu, dle níž bude království Pomazaného, Davidova syna, všeobecným; totéž bylo Davidovi vícekráte zjeveno (2. Kr. 7[12]).

Žalm jest i formou velmi pěkný, živý, plný obrazů. Líčení zjevení Božího jest zvláště mocné. Z odchylek, jež nalézáme ve 2. Sam. 22. nelze rozeznati, jestli by bylo jedno znění na druhém závislé. Snad byly již od Davidových dob dvě recense téže písně. Některé tvary v knize Sam. mají starší ráz, v žalmu zase nalézáme aramaismy,

jichž tam v Sam. kn. není. Znění v 17. ž. obsažené jest ale jasnější a lépe zachované.

L. 1. Ku konci; od Davida, Hospodinova služebníka, jenž přednesl Hospodinu slova této písně toho dne, když jej vytrhl Hospodin z ruky veškerých jeho nepřátel a ze Saulovy ruky; a řekl:

H. 1. Řediteli hudby. Od služebníka Jahve, od Davida, který mluvil Jahve slova této písně v den (v době), kdy jej Jahve vysvobodil z ruky všech jeho nepřátel a z ruky Šā'ûla.
A řekl:

Nadpis je v poměru k nadpisům ostatních žalmů velmi dlouhý. Že jest tento žalm Davidův, to připouštějí i novější. Merx v Recueil de mémoires en l'honneur de Chvolson dokazuje Davidův původ; Wellh. míní ovšem, že by byl z pozdějších dnů židovstva a že byl v té době též do knihy Samuelovy vložen (interpolován). Král David se mohl zajisté vším právem jmenovati *služebníkem Jahve;* byl to čestný název, který mají Abraham, Mojžíš, Josue a Job — takové pojmenování nebylo by jeho ani nedůstojno a není ani znamením vychloubačnosti (35[1]). *Který mluvil* v Sam. knize nejsou první slova tohoto nadpisu; na místě těch stojí tam: A mluvil David (k Jahve). *Slova této písně* píseň jest zde lyrického druhu. *V den, když jej vytrhl*: slovo *den* třeba zde v širším smyslu přijati: tenkrát, v době, když . . . Z nepřátel jmenuje zvláště jednoho: *a ze Saulovy ruky*, jenž jest tím vytknut jako první, nejnebezpečnější a trvalý nepřítel. *Ku konci*, viz úvod s. XXVI.

Zenner (Die Chorgesänge im B. der Psalmen S. 57) jmenuje verše tohoto žalmu hexametry a rozeznává 1. sloku o 7 v., 1. protisloku o 7 v., 1. střídavě zpívanou sloku (v choru) o 8 v. (14—20), 2. sloku (21—25), 2. protisloku (26—30), 2. střídavou sloku (31—36), 3. sloku (37—43), 3. protisloku (44—50) v tomto tvaru (hořejší tečky značí tu *zdvih* dle Grimme-a):

2. אֶרְחָמְךָ יְהוָה חִזְקִי 3. סַלְעִי בְצַרְתִּי וּמְפַלְטִי׃
אֵלִי צוּרִי אֶחֱסֶה בּוֹ מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי׃

2. Miluji tě, Hospodine, má sílo.
3. Hospodin (jest) má pevnost a mé útočiště a můj vysvoboditel,

Můj Bůh (jest) můj spomocník, a důvěřuji v něho.
Ochránce můj a roh mé spásy a můj obránce.
4. Chválu vzdávaje vzývám Hospodina,
A budu vysvobozen od svých nepřátel.

2. **S**rdečně tě miluji, Jahve, má sílo,
3. Jahve, má skálo, můj hrade a můj vysvoboditeli,
Můj Bože, má skálo, k němuž se utíkám,
Můj štíte a rohu mé spásy, má tvrzi!
4. »Chválen«, volám, »buď Jahve«!
Neboť jsem vysvobozen od svých nepřátel.

2. *Miluji tě, Hospodine* v hebr. důrazněji asi: *srdečně tě miluji*, Jahve. Jmenuje krátce důvody této lásky uváděje, čím mu byl Bůh a čím mu dosud jest. Metafory v. 2. a 3. dodávají té chvále větší svěžesti a síly; lat. překlad některé metafory již vykládá.

3. *Hospodin* (jest) *má pevnost a mé útočiště* jest v hebr. ještě k oslovení Boha čítáno: *Jahve, má skálo*, můj kameni (sela' znamená skálu, kámen), *můj hrade*, na němž jsem bezpečen; u Boha jest jistota a bezpečnost, protože jest vždy věrný. Podobně jmenován Bůh ve sv. P. často: Deut. 32⁴· ¹⁸· ³⁰· ³¹, 2 Král. 22²; David ochrany a bezpečí u Boha došel u velké míře, jak 1. Kr. 22⁴ 23²⁵-²⁸ 24²² z jeho života ukazují.

Můj Bůh (jest) *můj spomocník* (v hebr. *zūrî má skálo*), *k němuž se utíkám* důvěřuji v něho, očekávám u něho ochrany. *Ochránce můj*: hebr. *můj štíte. Roh mé spásy* roh, který mne osvobodí neb osvobozuje od nepřátel. Při tomto obrazu lze pomýšleti na roh zvířat, která se jím brání, v něm veškeru svou sílu takřka mají; roh jest jejich zbraní (21²²). Rohy, kterými byl oltář u Israelitů na čtyřech stranách opatřen, byly spasením onomu, který se jich před pronásledovateli uchopil (3 Kr. 2²⁸). *Můj obránce:* v hebr. *má tvrzi* (9¹⁰).

4. *Chválu vzdávaje vzývám Hospodina*: v prosbě žalmisty jest též chvála Boží vložena. Dle hebr. trpného participia lze vyložiti: laudatus i laudabilis: *Chválen buď Jahve, volám* a udává důvod: neboť *jsem vysvobozen od*

svých nepřátel: on mne vždy vysvobozuje, kdykoli k němu volám, aneb nyní právě mne vysvobodil.

2. אֶרְחָמְךָ s methegem čteme: erchām'khâ; jindy vyskytuje se od slov. רחם pouze tvar pi el (smilovati se). V 2. Sam 22 přidává Lucianova recense: *Ἀγαπήσω σε, κύριε, ἰσχύς μου.*

3. סֶלַע značí *skála*. צור jest tvrdý kámen. מצודה od צוד vyhlížeti bylo by *místo hlídky*. Před אחסה־בו schází vztažné אשר, ač je צור určené. Imperfekta těchto veršů znamenají trvání i opakování a lze je vyložiti přítomným časem.

4. LXX četli מְהֻלָּל činně, v mass. jest מְהֻלָּל. אֶקְרָא by bylo parenteticky vsuto, jako lat. inquit.

5. Obklíčily mne bolesti smrti,
A proudy nepravosti mne poděsily.
6. Bolesti podsvětí mne obklíčily,
Popadla mne osidla smrti
7. Ve své úzkosti vzýval jsem Hospodina
A k svému Bohu jsem volal.
A slyšel můj hlas ze svého svatého chrámu,
A mé volání před ním vešlo k jeho uším.

5. Obemkly mne provazy (dle Sam.: vlny) smrti,
A proudy zkázy mne poděsily.
6. Osidla podsvětí mne obklíčila,
Přepadly mne nástrahy smrti.
7. Ve své úzkosti vzýval jsem Jahve,
A ku svému Bohu jsem volal;
Slyšel ze svého paláce můj hlas,
A mé volání (před ním) přišlo k jeho uším.

5. Počíná líčiti nebezpečí, v nichž se nalézal a z nichž byl vytržen a osvobozen. Úzkost žalmisty byla velikou a byl již blízek záhuby a smrti: *Obklíčily mne bolesti smrti*, takové, jaké bývají při smrti, které přinášejí smrt. Jiný obraz přenošky (metafory) podává hebr.: *Obemkly mne* svazy, *provazy smrti*, pouta, kterými si smrt lidi váže a přitahuje. *A proudy nepravosti mne poděsily*: byly by proudy, nájezdy nešlechetných lidí. Přídobě (parallelismu) zdá se býti vhodnějším hebr. znění: *A proudy zkázy mne poděsily*: proudy, které působí zkázu, mocně na mne vrazily (jako prudká voda). V prvé části 5. verše jest ve 2.

Sam. 22⁵ na místě provazy vhodnější slovo: *vlny smrti* mne obklíčily.

6. *Bolesti podsvětí* souběžně s *bolestí smrti.* V hebr. *osidla šᵉ'ôlu* příbytku mrtvých, *mne obklíčila;* smrt jest přirovnána k lovci, který rozestírá sítě, osidla a *popadá jimi* svou kořist. *Praeoccupaverunt* náhle, z nenadání předešla mne ta osidla a polapila.

7. Žalmista volal v úzkosti k Bohu, volal k němu častěji, opětoval své volání (dle hebr.) a: *Slyšel ze svého paláce můj hlas,* jest palác nebeský, s něhož pak Hospodin sestoupil. Tak byl nazýván i chrám Jahve. *A mé volání* před ním *vešlo k jeho uším,* lépe: vždy došlo k jeho sluchu, kdykoli jsem volal, *Před ním* není v souběžném 2. Sam. 22 a převyšuje počet slabik; proto je lépe vynechati.

5. אפף poeticky ve významu סבב. חבלי se sem dostalo snad ze 6. v.; u Sam. jest מְשִׁבְרֵי מָוֶת vlny smrti — jež se hodí k נחלי בְּלִיַּעַל od בְּלִי a יַעַל odvozeno znamená: bez užitku, ničemnost, zloba, zkáza. Jinak od בלי a יַעֲלָה ten, který se nevrací: proudy země (kraje), z níž není návratu. Dle 2. Kor. 6¹⁵ בליעל znamená »zlého ducha«.

7. צר přídavné jm.: V úzkém, jež mně jest.. Dle přízvuků souvisí שַׁוְעָתִי s לפניו: *křik můj před ním* (Klem.: w obezrseniu ieho).

8. Pohnula a otřásla se země,
Základy hor se zachvěly
A hýbaly se, neboť se na ně rozhněval.
9. Vystoupil kouř v jeho hněvu,
A oheň zaplál od jeho tváře,
Uhlí zapálilo se od něho.
10. Sklonil nebesa a sestoupil,
A mrak (jest) pod jeho nohami.

8. **A** zachvěla a zatřásla se země,
A základové hor se otřásly
A klátily se, neboť se rozpálil (hněvem).
9. Vystoupil kouř v jeho chřípí,
A oheň sálal z jeho úst,
Řeřavé uhlí vycházelo od něho.

10. A sklonil nebesa a sestoupil,
A temný mrak pod jeho nohami.

8. Bůh sestupuje v hrozném zjevu, aby osvobodil svým soudem nad nepřáteli svého služebníka. Poeticky staví nám před oči (hypotyposis) mocné zjevení Boží; někdy objevil se tak Bůh skutečně, jako v Ex. 19¹⁶⁻¹⁸, Jos. 10¹¹, Soud. 5²⁰ — někdy jest ten zjev toliko ideální, jako na četných místech sv. Písma. Hospodin užívá věcí, jež stvořil, aby byly prostředkem, jímž by strach uvedl a trest vložil na protivníky. Bouře počíná: *Pohnula a otřásla se země,* tím se i to, co jest nejpevnějším, *základy hor zachvěly; neboť se na ně* (nepřátely) *rozhněval*; hebr. toliko: *neboť se rozpálil hněvem.* Živě vypisuje znamení Božího hněvu.

9. *Vystoupil kouř v jeho hněvu,* v hebr. *z jeho chřípí;* v chřípí počíná, rozpaluje se hněv, při němž vychází dle tohoto obrazného líčení z chřípí kouř, a *oheň* zžírající *sálá z jeho úst* (lat. od jeho tváře), vychází z *řeřavého uhlí,* které v jeho nitru hoří. Dle lat. jest ten oheň takovým, *že by se od něho uhlí zapálilo.* Podobné líčení shledáváme v Ex. 15⁷, Deut. 32²², Ž. 96³ a j.

10. *Sklonil nebesa;* při veliké bouři se zdá, jako by se nebe s černými mraky snížilo, tak i v tomto zjevu sestupuje Hospodin a *mrak* (temný) *pod jeho nohami;* dle verše 12. jest temno jeho závojem.

8. וַתִּגְעַשׁ וַתִּרְעַשׁ jest paronomasie; Zenner opravuje ve וַיַּשְׁ *ἐπίβλεψιν a pohlédl* — opravy té třeba není. כי חרה לו že bylo jemu horko, rozpálil se hněvem. LXX rozuměli לוֹ hromadně *αὐτοῖς* o nepřátelích, na něž se rozhněval.

9. Kouřem bychom rozuměli při tomto zjevení mraky, ohněm a řeřavým uhlím světelnou záři, která z krajů mračen proniká, snad i blesky — tyto jsou však ve v. 15. jmenovány.

Výklad: Před jeho ohněm přešly mraky עברו na m. בערו, aby propustily blesky גֶּחָלִים — není na místě.

10. I u Řeků Jupiter při bouři sestupoval, kdykoli zahřměti chtěl, k mraku.

11. Vystoupil na cheruby a letěl,
Letěl na větrových perutěch.
12. A učinil temno svým úkrytem;
A kolem něho jeho stan,
Temnota vodní v mračnech povětří.
13. Září před ním přešla oblaka,
Krupobití a řeřavé uhlí.

11. Jel na cherubu a letěl,
A vznášel se na perutěch větru;
12. A učinil temno svojí krytbou,
Kolkolem jeho stanu
Temnost vod, houšť mračen.
13. Září přecházela před ním mračna:
Krupobití a řeřavé uhlí.
(Navr. opr.: Ze záře kol něho sršela jeho mračna
Blesky a řeřavé uhlí.).

11. Cherubinové jsou trůnem šekhiny, oblaku, v němž Hospodin zvláštním způsobem svou přítomnost a přebývání ukazoval — tedy jsou Božím trůnem. I u vozu, na němž viděl Ezechiel ve zjevení Boží velebnost, byli cherubové. Oni jsou nejpřednější z nebeských stvoření a zastupují při Božím trůně veškero stvoření. Oni cherubové byli v oblacích, s těmi se snášeli s nebe dolů. Hospodin *vystoupil na cheruby a letěl; a vznášel se* (hebr.) jako pták (Deut. 28[49]) *na perutěch větru* – libá metafora.

12. Hospodin zatáhl oblohu mračny, zatemnil ji vodou, a sám měl v této *temnotě* jaksi *svůj stan*, v němž se *ukryl* (Job. 36[29]). Jest ukryt, není viděn, ale přec dopadnou jeho tresty na nepřátely; jest obklíčen mraky, ale ty nezabrání jeho záři, nezadrží jeho blesky.

13. Již líčí bouři samu: Září mizí takřka ona mračna; oslňujícím světlem v bouři jsou blesky, o kterých se zdá, že protrhávají mračna. Z mračen pak vychází: *Krupobití a řeřavé uhlí* (nové blesky).

11. כְּרוּב střídá se u Ezech. 1[10] 10[14] se שׁוֹר (býk); znamená tedy k'rûbh původně býka, zvíře silné. Cherubinové ráje (Gen. 3[24]) byli andělé; cherubínové byli při arše a v chrámě (Exod. 25[18-22] 37[7-9]); jejich sochy zobrazovaly služebnost všech tvorů Bohu povinnou, spolu označovaly Boží přítomnost, byly jeho trůnem. Ezechiel uvádí cheruby

1[5-14] 10[5. 12]. Philo a sv. Jar. vykládali to jméno od גבר (velikým b.) *ἐπίγνωσις πολλή* »veliká znalost«; rabbínové čítali kerabijja כרביא což znamená »jako dítě« (רוביא). — Jednotné č. jest zde v hromadném smyslu. Na místě וידא čteme v souběžném místě 2. Sam. 22[11] וַיֵּרָא *a zjevil se*; jest daleko slabší.

12. Na m. apok יָשֵׁת jest u Sam. vhodnější הִשְׁכִּית· וַיָּשֶׁת v Sam. mylně חִשְׁרַת מ'. Aq. Sym. mají *ἐν παχύτητι* jedn. č. tedy עֲבִי mrak. Klem. překládá slovo *ἀποκρυφήν* »tagemnyczu«. Zenner opravuje: A učinil temnotu svou krytbou kolem a svou chýší dešťovou noc.

13. Sam. má: Ze záře před ním hořelo řeřavé uhlí. Zdá se, že není znění neporušené. Z. ברק na m. ברד.

14. A zavzněl s nebe Hospodin,
A Nejvyšší vydal svůj hlas;
Krupobití a řeřavé uhlí.
15. A vyslal své šípy a rozmetal je;
Blesky v množství metal a poděsil je.
16. A objevily se prameny vod,
A obnaženy jsou základy okršku země,
Tvojí důtkou Hospodine,
Soptěním ducha tvého hněvu.

14. A zahřímal v nebesích Jahve,
A Nejvyšší vydal svůj hlas;
Krupobití a řeřavé uhlí.
15. A vyslal své šípy a rozptýlil je,
A blesky mnohé (metal) a poděsil je.
16. A objevila se lůžka vod,
A obnaženy jsou základy okršku
Tvou hrozbou (láním), o Jahve!
Soptěním ducha tvých chřípí.

14. *A zavzněl* hřměním *s nebe Hospodin*, z mračen vyšla hřmění, metaforicky Boží *hlasy*. *Nejvyšší* 'Eljôn jmenuje se Bůh jakožto řiditel všehomíra. *Krupobití a řeřavé uhlí* schází u 2. Sam. 22, a bylo zde snad opakováno z v. 13.

15. *A vyslal své šípy* své blesky (76[18] Hab. 3[11]) *a rozmetal je*, totiž nepřátely žalmisty, pro něž s nebe sestoupil. *Poděsil je* učinil, že je zachvátil strach a že bylo u nich zděšení.

16. Nesmírné zděšení vylíčeno hyperbolicky slovy: *A objevily se prameny vod* dle hebr. řečiště, *lůžka vod*, která jsou hluboko v zemi a stále zakryta, při této bouři se odkryla; *A obnaženy jsou základy okršku země* to jest mořské dno neb ony sloupy, na nichž země stojí. *Tvojí důtkou*, hebr. *tvým láním*, hrozbami, hněvem, *větrem hněvu.*

14. *Krupobití a řeřavé uhlí* by mělo sloveso *zavznělo* per zeugma.

15. רָב může býti přídavné jméno רַב mnohý v přestávce s příslovečným významem: v množství, mnoho; podobně LXX ἐπλήθυνεν jako רָבָה. Sloveso רָבַב házeti, metati: *A blesky metal.* V 2. Sam. 22 překládá LXX וּבָרָק יְבָרֵק a silně, mocně, mnoho blesků vrhal fulgurando fulguravit.

16. V 2 Sam. 22 jest אפיקי ים lůžka, *dna moře;* Qimchi: údolí vodou bohatá. Vykládajíť tento verš též v tom smyslu, že jest jím líčena záchrana Davida: Mořské vody značí utrpení, v němž se David takřka topil; ty nyní zmizely a ukázala se zase pevná půda.

17. Vztáhl s výše (ruku) a zachytil mne,
A vzal mne z velikých vod.
18. Vytrhl mne z mých nepřátel přesilných
A od těch, kteří mne nenávidí, neboť byli příliš silni nade mne.
19. Přepadli mne první v den mého soužení,
Ale Hospodin byl mým podpůrcem.
20. A vyvedl mne na prostranství,
Vysvobodil mne, neboť si mne oblíbil.

17. Vztáhl s výše (ruku), uchopil mne,
Vytáhl mne z velikých vod.
18. Vysvobodil mne od mého silného nepřítele,
A od těch, kteří mne nenáviděli, neboť byli silnější se mne.
19. Přepadli mne (první) v můj trudný den,
A byl mně Jahve podporou,
20. A vyvedl mne na prostrannost,
Vysvobodil mne, neboť měl ve mně zalíbení.

17. *Hospodin vztáhl* ruku ku pomoci, a když jsem již ve vlnách vod hynul, *zachytil mne.* Koho vodami míní, poznáváme z parallelismu a ze ž. 68[2], Is. 8[8].

18. *Vytrhl mne z nepřátel přesilných;* v hebr. jest

jedn. číslo, kterým by mohl označiti největšího pronásledovatele: *od mého silného nepřítele.* Davida pronásledoval, nenáviděl Saul; ten mohl býti jmenován proti Davidovi přesilným, neb měl velkou družinu a vojsko, s nímž pronásledoval Davida.

19. *Přepadli mne první* oni učinili začátek a z nenadání na mne přišli; byl to *den mého soužení. Ale Hospodin* stal se a *byl* mým podpůrcem; hebr. *podporou* mně byl.

20. Metaforicky dí: *A vyvedl mne na prostranství* na prostranné, široké, bezpečné místo; z úzkosti a ze sevření byl žalmista uveden v bezpečí a mohl se volnosti těšiti. Uvádí i důvod této záchrany Boží: *Že mne chtěl*, že si mne oblíbil. Další důvody vykládá v následujících verších.

17. Při שלח někdy schází patřičné ידו svou ruku (vztáhl), יַמְשֵׁנִי kmen משה byl by dle Ex 2[10] i ve jménu מֹשֶׁה.

18. עָז (v přestávce) silný, mocný — jest přídavným jm.; stojí o sobě, není toliko vlastností podst. jména a proto může býti bez členu.

19. קדם předejíti; zde piel přepadnouti někoho.

20. מֶרְחָב protivou צר úzkosti (אֵיד v. 19.).

Tato imperf. 17—20 lze vykládati též přítomným časem. Žalmista si představuje, kterak byl osvobozen: Vztahuje s výše ruku a popadá mne, vytahuje. Následující impf. v. 21. vyjadřují trvání.

21. A odměňuje mne Hospodin dle mé spravedlnosti,
A dle čistoty mých rukou mně odplácí.
22. Neboť jsem ostříhal Hospodinových cest,
A nejednal jsem bezbožně proti svému Bohu.
23. Neboť (mám) všechna jeho práva před svým zrakem,
A neodmítám od sebe jeho přikázání.
24. A jsem bez poskvrny před ním,
A chráním se své nepravosti.
25. A odměňuje mne Hospodin dle mé spravedlnosti,
A podle čistoty mých rukou (která) před zrakem jeho očí (jest).

21. Odměňuje mne Jahve dle mé spravedlnosti,
Podle čistoty mých rukou mi odplácí,

22. Neboť jsem ostříhal cest Jahve,
A neodpadl jsem bezbožně od svého Boha.
23. Neboť mám všechna jeho práva před sebou,
A neodmítl jsem jeho přikázání od sebe.
24. A byl jsem bez poskvrny před ním,
A chránil jsem se své nepravosti.
25. A odplatil mně Jahve dle mé spravedlnosti,
Podle čistoty mých rukou před jeho očima (jest).

21. Žalmista se těmito slovy poněkud chválí, aby ukázal, proč se jej Hospodin tak zastal. *Podle čistoty mých rukou* znamená nevinnost v chování a v jednání (ž. 23[4]). Bezúhonnost svou vypisuje ve verších 22—24.

22. *Ostříhal jsem cest Hospodina;* cesty znamenají totéž jako *práva a přikázání* v. 23. *A nejednal jsem bezbožně proti B.;* latinské *a Deo meo* lépe vysvětlíme dle hebr.: *A neodpadl jsem bezbožně* od svého Boha. Toho se měl Israelita především chrániti.

24. *A chráním se své nepravosti:* chránil jsem se nepravosti, které bych se byl mohl dopustiti; ta by byla bývala mou nepravostí.

22. רשׁע מן hřešiti od někoho, vzdáliti se hříchem, jest pregnantní vazba. § 91. p. 2.

23. משׁפט *právo* v předmětném významu. מִנִּי v přestávce na m. מֶנִּי.

24. תָּמִים dokonalý, bez úhony *τέλειος*.

26. Se svatým jsi svatým,
A s bezúhonným mužem jsi bez úhony.
27. S vyvoleným jsi vyvoleným,
A k převrácenému převráceně se máš.
28. Neboť ty osvobozuješ snížený lid,
A oči pyšných ponižuješ.
26. K dobrému ukazuješ se dobrým,
K bezúhonnému dokonalým,
27. K čistému ukazuješ se čistým,
A k převrácenému máš se převráceně.
28. Ano, ty dáváš spasení utištěnému lidu,
Ale hrdé oči ponižuješ.

26. Bůh a Božská prozřetelnost jedná s každým tak, jak toho zasluhuje. *Se svatým jsi svatým* dlužno vyložiti jen: K dobrému (chāsîdh zbožnému) *ukazuješ se dobrým* jednáš s ním dobře.

27. *A k převrácenému převráceně se máš* jest po lidsku řečeno (anthropomorfism). Hospodin jedná s takovým zajisté spravedlivě, ale poněvadž jej musí trestati, nezdá se tento trest býti příjemným, dobrým, milým, Božským — ale převráceným.

28. Ujímá se Hospodin utištěných, ale nutí oči hrdých, (obrazně řečeno), že se sníží. (Přísl. 6[17]).

26. אַבָּר jest aramejský tvar na m. אֵבֶר. Jsou to obrácení na Boha, apostrofy, epifonemata.

27a. Zenner překládá na m. נבר תתגבר: עם גבור: Proti násilníku užíváš násilí — tak se to zdánlivě lépe hodí k následujícímu. Apprehendes astutos in astutia eorum (Job 5[13] 1. Cor. 3[19]).

28. עם ve významu množ. č.: lidé. Při dvojném עינים jest přídavné jméno množn. č. רָמוֹת: vysoké, hrdé oči. Krásná protisada (antithesis).

29. Neboť ty rozsvěcuješ mou svíci;
Bože můj, osvěť moje temnoty.
30. Neboť tebou vytrhnu se z pokušení,
A ve svém Bohu přelézám zdi.
31. Můj Bůh — neposkvrněna jest jeho cesta;
Hospodinovy výroky, ohněm čištěny;
Jest ochráncem všech, kdož v něho doufají.
29. Ano, ty dáváš svítiti moji svíci;
Jahve, můj Bůh, ozařuje moji temnotu.
30. Ano, tebou rozrážím zeď,
A ve svém Bohu stékám hradby.
31. Bůh — dokonalá jest jeho cesta;
Slovo Jahve jest přečištěno;
Štítem jest, kdož se u něho ukrývají.

29. Žalmista ví ze své zkušenosti, jak dobře a milostivě jedná Bůh se zbožnými, kdož v něho důvěřují. Podává toho svědectví. *Neboť ty rozsvěcuješ moji svíci:* světlo, rozsvícená svíce jest znamením štěstí a radosti (4 Král. 8[19], Job 18[6] 29[3]). Ty jsi svou přítomností oblažil a oblažuješ mé šťastné, veselé dny, ale *osvěť také moje temnoty*, mé doby snížení, utrpení a nehod. Dle hebr. žalmista vhodněji dí: *Ozařuje Bůh mou temnotu.*

30. Žalmista uvádí, co se jemu již stalo a s pomocí Boží podařilo: *Pokušení*, které mi překáží v dobrém, na pravé cestě, jest mi *zdí*: tu já v tobě, *tebou*, s pomocí tvou *rozrážím*. Mohli bychom to ale zcela dobře vykládati o vítězství, jehož dosáhl Israelský král s Boží pomocí nad nepřátelskými městy: Rozrazil jejich zdi neb náspy, stekl jejich hradby. David tak učinil Amalekitům 1 Kr. 30[1] a Jebusitům 2. Kr. 5[6-8].

31. Důrazně dí: *Můj Bůh — neposkvrněná*, dokonalá, *jest jeho cesta*; *Hospodinovy výroky*, přípovědi, sliby, jsou věrné, upřímné bez klamu, jako *ohněm přečištěny* — aneb jsou tak vzácny jako čištěné zlato (ž. 11[7] 118[140] a j.).

29. Quoniam latinské není zde odůvodňujícím, ale potvrzovacím כִּי Ano! zajisté! Dle 2 Sam. 22. jest Bůh sám svící žalmisty.

30. אָרֹץ גְּדוּד (od רוּץ běžeti) vrazím na vojsko, rozrazím v. Poněvadž nebývá při רוּץ akk., opravují to v אָרֹץ גֶּדֶר rozrážím zeď (od רצץ), což odpovídá i souběžné druhé části. דלג v piel: přeskočiti s akk. Lucian. *ἐξαλοῦμαι ὡς μόσχος* (שׁוֹר) vyskakuji jako junec.

31. אמרת־יי צרופה Zenner klade mimo verše, poněvadž jest přes počet slabik.

32. Neboť kdo jest Bohem kromě Hospodina,
A kdo jest Bohem kromě našeho Boha?
33. Bůh, který mne přepásá silou
A činí moji cestu bezúhonnou;
34. Jenž tvoří mé nohy jako (nohy) jelenů
A staví mne na výšiny;
35. Jenž cvičí mé ruce k bojování,
A činí má rámě jako kovový luk.

32. Kdo jest Bohem kromě Jahve,
A kdo jest skalou kromě našeho Boha?
33. Bůh, jenž mne přepásává silou
A dělá mou cestu bez úhony,
34. Jenž přizpůsobuje mé nohy jako nohy sajek,
A na mé výšiny mne staví,
35. Jenž cvičí mé ruce k bojování,
Aby má rámě napínala měděný luk.

32. Hospodin připravil žalmistu, a činí jej dokonalým

bojovníkem. Jest to Hospodin Bůh, vedle kterého a kromě něhož žádného jiného Boha není: toliko Hospodin jest jest Bohem. V hebr. druhém členu: *A kdo jest skalou?* (v. 3.).

33. Tento jediný Bůh dává mně *sílu* a *činí moji cestu bezúhonnou* dokonalou, takovou, že není na ní překážek, jimiž bych mohl přijíti k úrazu.

34. *Jenž tvoří mé nohy jako jelenů:* rychlosti bývalo hrdinům a (Hab. 3[19]) bojovníkům zvláště třeba; rychlostí podobají se *mé nohy* nohám jelenů, dle hebr. sajek (antilop). *A staví mne na výšiny*: na místa, kde by mně nemohli nepřátelé uškoditi; i zvěř jest na výšinách bezpečnější. Dle hebr. dí: *A na mé výšiny* mně staví: ty výšiny náleží žalmistovi, on (David) jest jejich majitelem a pánem.

35. *A činí má rámě jako kovový luk* činí je silnými; dle hebr. *aby* mohla *má ramena napínati měděný luk*: kdo chtěl napínati silný kovový luk, tomu bylo třeba velké síly; někdy si při tom i nohou pomáhali: šlapali na luk. Žalmista rukami může napínati tak silný luk.

32. Jsou v tomto v. čtyři jména Boží: prvé אֱלֹהַּ v jednotném čísle jest v 2 Sam. 22 zastoupeno slovem אֵל. Jahve jest vlastní jméno, ostatní tři jsou appellativa. זוּלָתִי starý vázaný stav.

33. V partic. הַמְאַזְּרֵנִי má člen vztažný význam, ויתן impf. jest pokračováním. Na m. ויתן jest v Sam. וַיַּתֵּר který pouští נתר; znění to jest asi poněkud pokaženo.

35. וְנִחֲתָה piel; jedn. č. ženského r. (stlačila) náleží k množn. זְרוֹעֹתַי ramena má. נָחֵת jest aramejský výraz »sestoupiti«; hebr. v tom významu obyč. יָרַד. LXX četli na m. toho וְנָתַתָּה.

36. ℵ dáváš mi ochranu své spásy,
A tvá pravice mne podpírá.
A tvá kázeň mne napravuje zúplna,
A tvá kázeň sama mne poučuje.
37. Rozšiřuješ mé kroky pode mnou,
A neslábnou mé šlépěje.

38. Pronásleduji své nepřátele a dostihuji jich,
A nevracím se, dokud nezahynou.
39. Potírám je, a nemohou státi,
Padají pod mé nohy.
40. A přepásáváš mne silou k boji,
A svaluješ pode mne ty, kteří proti mně povstávají,
41. A dáváš mně záda mých nepřátel,
A mé nenávistníky rozmetáváš.
42. Volají -- a není kdo by je vysvobodil;
K Hospodinu — a nevyslýchá jich.
43. A zetru je jako prach před větrem,
Jako bláto ulic je vyklidím.

36. **A** dal jsi mi štít své spásy,
A tvá pravice mne podpírala,
A tvá milost mne zvelebila.
37. Rozšířil jsi mé kroky pode mnou,
A mé kotníky neklesaly.
38. Pronásleduji své nepřátely a dostihuji jich,
A nevracím se, až když jsem je zničil.
39. Potírám je, nemohou vstáti,
Padají pod mé nohy.
40. A přepásal jsi mne silou k boji,
Sklonil jsi mé odpůrce pode mne.
41. A ukázal jsi mi záda mých nepřátel,
A své nenávistníky hubím.
42. Volají -- ale není pomocníka,
K Jahve -- ale nevyslýchá jich.
43. A jako prach před větrem je potírám,
Jako bláto ulic je vyklizuji.

36. Dle hebr. lze některá slovesa překládati přítomným časem, jiná ukazují na minulý děj. V latinském jest perf., jež vykládáme přítomným časem. Hospodin *dává mně štít spásy mé* a drží mne svou pravicí. A tvá kázeň mne z mých chyb vyvedla, napravila mne. Kázeň jsou ty tresty, zkoušky, jimiž duše zbožných bývají čištěny. Dle hebr. toliko jedna věta: *A tvá milost mne zvelebila*; David byl pastýřem, povýšen stal se králem vyvoleného lidu.

37. *Rozšiřuješ mé kroky:* velké kroky jsou kroky siláka, obra.

38. Tak připraven, postupuje proti svým nepřátelům. Pronásleduje je a vítězí nad nimi zúplna.

39. *Padají pod mé nohy* mrtví i podrobení.

40. Bůh jest původcem žalmistovy síly, on dává vítězství.

41. *A dáváš mně záda mých nepřátel*, že se totiž obracejí na útěk.

42. *Volají*, hledají pomoci -- ale nadarmo; obrací se o pomoc i k Jahve, *ale ten jich nevyslyší.*

43. Obrazy *prachu a bláta* ukazuje, jak budou zničeni nepřátelé: jako prach, který větrem odnešen bývá; v hebr. *jako prach ulic.*

36. עֲנָוָה blahosklonnost, milost; v 2. Sam. 22. stojí עַנְוָתְךָ a tvé vyslyšení. Kázeň by znamenalo עֲבוֹתְךָ; Zenner jako v ž. 132. *poslušnost.*

37. Pán rozšířil cestu žalmisty, odstranil z ní překážky, urovnal ji.

41. אַצְמִיתֵם v prvé osobě četli LXX תַּצְמִיתֵם.

43. Na m. עַל־פְּנֵי־רוּחַ navrženo כַּעֲפַר אֶרֶץ jako zemní prach. אֲרִיקֵם značí od ריק hif.: vyleju, vyklidím je; u Sam. jest אֲדִיקֵם (od דקק) zetru j. Podobně u Is. 10^{6} 29^{5} 41^{2}, Mich 7^{10}.

44. Vysvobozuješ mne z různic lidu,
Ustanovuješ mne hlavou národů.
45. Lid, který jsem neznal, mně slouží,
Jak uchem zaslechl poslouchá mne.
46. Synové cizinci mne přelhávají,
Synové cizinci chřadnou
A potácejí se od svých cest.

44. **Ty** mne vysvobozuješ z různic lidu,
Ustanovuješ mne hlavou národů.
Lid, který neznám, mně slouží,
45. Jak jen uchem zaslechnou, poslouchají mne,
Synové ciziny mně lichotí,
46. Synové ciziny hynou
A třesou se se svých tvrzí.

44. Žalmista projevuje v těchto verších, že jest vládcem lidu a připisuje tu moc též Božímu přispění. *Vysvobozuješ mne z různic lidu* přítomný čas živěji představuje dík žalmisty než čas minulý, který ovšem zde též správně

jest položen, neboť se to v životě Davida již událo. Různicemi contradictiones lze rozuměti vnitřní nepokoje v lidu, jež David přemohl. V 2. Král. 22[44] jest: *mého lidu*, boje které byly v mém lidu, neb které můj lid s jinými vedl. *Ustanovuješ mne hlavou národů;* výsledek bojů byl skvělý: David rozšířil svou moc a vládl národům, jež podmanil (2 Kr. 8[1-14]).

45. *Lid, který jsem neznal*: i lid, který byl vzdálen od Kanaanu a jejž neznám, stal se poddaným, jako syrský král Emathu (2 Kr. 8[9]). Jak jen *zaslechli* o jeho vítězství, o jeho moci, podrobili se jeho správě.

46. *Synové cizinci* (hebr. ciziny) *mne přelhávají;* v hebr.: *mně lichotí* jsou jen na oko poddáni, prokazují jen neupřímně poslušnost. *Chřadnou* neb hynou — jsou seslabeni; *a potácejí se* nemohou slabostí ani přímo choditi; *od svých cest* snad spíše: od svých míst, když opouští svá pevná sídla, své tvrze (hebr.).

44. עַמִּי 2 Sam. 22[44] vykládal Ewald množ. číslem עמים: z půtek národů, jako LXX a aram, λαῶν. Na m. תשימני jest v Sam: תְּשַׁמְּרֵנִי *ty ostříháš mne* (jako hlavu národů). Lucian překládá první část: ἐξεῖλου με ἐκ δυναστῶν λαοῦ מֵרִיבֵי עַמִּי Ty vyvyšuješ mne nad mocné mého lidu; sloveso snad תְּסַלְּאֵנִי (Nestle. Marginalien 21). Na m. לראש u Luciana לְאוֹר *světlem* εἰς φῶς.

45. יִתְכַּחֲשׁוּ v piel: přetvařovati se, lichotiti. יִתְבַּחֲשׁוּ by bylo: jeví se býti pokrytci neb lichotivci.

46. נָבֵל žloutnouti (o listí), klesati na mysli (hynouti). Zenner považuje 46a jako přidanou glossu. חרג snad znamená *třásti se;* v hebr. toho slovesa není. U Sam. ורחגרו oni se přepásají — opásaní vycházejí se svých tvrzí — není jasné; dle aram. kulhají, potácejí, třesou se, jako lat. claudicare.

47. Živť jest Hospodin a požehnaný můj Bůh!
Budiž veleben Bůh mé spásy!
48. Bože, který mně podáváš pomstu
A podrobuješ mně národy;
Osvoboditeli můj od mých zuřivých nepřátel.
49. Vyvyšuješ mne nad ty, kteří proti mně povstávají,
Vytrhuješ mne od muže nešlechetníka.

47. Živ jest Jahve a požehnána moje skála,
A veleben Bůh mé spásy!
48. Ten Bůh, který mně dává pomsty
A shání pode mne národy;
49. Který mne vysvobozuje od mých nepřátel,
Též mne vyvyšuješ nad ty, kteří proti mně povstávají,
Od muže násilníka mne vytrhuješ!

47. Velebí a vzdává díky svému Bohu. Jest to Bůh *živý* a zasluhuje chvály, *neboť jest Bůh mé spásy*, mého osvobození.

48. Opakuje krátce, čeho mu dal Hospodin: On sám pomstu vykonal nad nepřátely aneb dal žalmistovi pomoc, že mohl tu pomstu vykonati.

49. *Vyvyšuješ mne* vyšším, mocnějším mne činíš. *Od muže nešlechetníka vytrhuješ mne:* nejspíše všeobecně řečeno o nešlechetných, násilí činících lidí; v jednotném čísle vykládáno o Saulovi.

47. חַי živť jest — mívá též význam: Nechť žije יְחִי. 2. Sam. 22: Bůh skály mé spásy.

48. דבר *shánětí*, i v hif.; slabším jest Sam. ומוריד který dolů vede (ירד).

49. אַף náleží dle massor. k následující větě (mūnach spojuje); LXX četli אף jako příslovečný akk. ku מאיבי proto: od mých nepřátel zlosti, hněvu (zuřivých).

50. Proto budu tě chváliti mezi národy, Hospodine,
A tvému jménu chci pěti žalm;
51. Který mocně osvobozuje svého krále,
A milost dává svému pomazanému Davidovi
A jeho semeni až na věky.
50. Proto tě chci oslavovati mezi národy, Jahve,
A prozpěvovati tvému jménu,
51. Který veliké osvobození způsobuje svému králi,
A dává milost svému pomazanému,
Davidovi a jeho semeni až na věky.

50. Žalmista má úmysl a slibuje, že bude *chváliti* Boha *mezi národy*, kteří o moci Jahve nevěděli, tedy mezi pohany. Sv. Pavel uvádí k Řím. 15[9] tato slova v tom výkladu, že i pohané jsou povoláni ku spasení.

51. *Který mocně osvobozuje*, dosl. *veliká působí osvobození* svému králi; množné číslo sesiluje výraz. David byl Bohem ustanoven a zastupoval Boha mezi Israelem; byl pomazán Samuelem, proto dí: *Pomazanému dává milost. A jeho semeni*: jeho rodu (jako slib v 2. Kr. 7[12-16]). Učinil velkou milost (dle Gal. 3[16]) potomku z rodu Davida, Kristu Pánu, když byl tento vytržen z moci nepřátel, a založil svou církev.

Tento Davidův žalm vykládán často o *Messiášovi*. David jest obrazem Krista Pána, a tento děkuje Bohu Otci za to, že dal jemu zvítěziti nad hříchem, nad smrtí, a že jemu dal v církvi panovati nad národy, nad pohany. Jest dle toho jen nepřímo messianským. Slova, která jsou v žalmu řečena o nepřátelích Davida, lze uvésti i o nepřátelích trpícího Krista. Tak užito v. 2. 48. 49 ve stupňové vložce *smrtelné* neděle.

Modlíme se tento ž. v *nedělním officiu*, poněvadž nám připomíná z mrtvýchvstání Páně, Jeho panování v církvi a na nebi. Některých veršů užito při modlitbách o nejsvětější Svátosti, při přijímání Nejsvětějšího (2. 3, 4, 10); odtud béřeme sílu k boji, odtud spásu svých duší.

Kněz chválí denní modlitbou Boha, jak v. 50. přislibuje; žalmy se pějí v denním officiu po celém světě a tím jest stále velebeno jméno Boží.

18. žalm. (H. 19.)

Oslava stvoření nebes a Božího zákona.

Nebesa vypravují slávu Boží vždy a všude (1—4). Slunce prochází nebesy a proniká všude svým žárem (5—7). Boží zákon jest dokonalý a čistý: osvěcuje, občerstvuje, obveseluje srdce. Kdo ho zachovává, dosáhne veliké odměny (8—12). Žalmista prosí, aby mu byly odpuštěny jeho slabosti, aby se mu dostalo ochrany a aby se tato jeho slova Bohu líbila (13—15).

Patrně sestává obsah žalmu ze dvou dílů: v prvém

velebí žalmista Boží dílo na nebesích, v druhém oslavuje Boží zákon. Mezi prvou a druhou částí, t. j. po 7. verši, není žádného přechodu, rytmus druhé části liší se od rytmu části prvé, sestává z kratších veršů — a přec bylo lze předměty obou částí v jediné písni vhodně spojiti. V prvé části líčí krásu a velebnost nebeského slunce; zákon, který jest v druhé části veleben, jest též světlem a září, ovšem v mravním světě; slunce a jeho svitu jest třeba k tělesnému životu, světla zákona potřebuje člověk k životu a ku pokoji duše.

Žalm mohl býti vhodně písní israelského lidu, neboť velebil zákon, kterým se Israel stal národem Božím, kterým se stal Jahve pomocníkem a vysvoboditelem lidu (v. 15). Dle nadpisu jest *David* pěvcem této písně; když již Mojžíš před Davidem poukazoval na blahodárné účinky zákona, a ohlašoval požehnání, jež se dostanou tomu, kdo bude zákona dbalým, mohl zajisté i David slovy tohoto žalmu Boží zákon oceniti. V žalmu 118., který jest z pozdější doby, to učiněno šířeji; jest přirozeno, že se v obou žalmech, když pojednávají o témže předmětě, nalézají některé podobnosti. Z těch nelze přímo souditi, že by byl 18. žalm psán v téže době jako 118. ž.

Různý rytmus druhé části by se zdál nasvědčovati tomu, že jakýs pozdější básník přidal k starší písni (v. 1—7) svou novou píseň o velebnosti Božího zákona. Proč by byl ale nemohl tentýž pěvec užiti při jiném, třeba podobném předmětě, jiného rytmu?

V listě k Řím. 10[18] uvádí sv. Pavel 5. verš tohoto žalmu o sv. apoštolích a o hlásání evangelia: »Zdaž oni neslyšeli (totiž kázaní evangelia)? A zajisté do veškeré země vyšel jejich zvuk a do končin zemského kruhu jejich slova«. Sv. Pavel užil těchto slov v tak zvaném přizpůsobeném smyslu o kázaní sv. apoštolů. Výklad celého žalmu o evangelii Páně se velmi zamlouvá, ale není prvotním a doslovním výkladem, nýbrž allegorickým a v duchovním smyslu pojatým.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.
2. Nebesa vypravují Boží slávu,
A díla jeho rukou ohlašuje obloha.

H. 1. Řediteli hudby. Davidův žalm.
2. Nebesa vypravují slávu Boha,
A dílo jeho rukou ohlašuje obloha.

2. *Nebesa* i ta světelná tělesa, která se na viditelném nebi nalézají, i nebeská klenba, kterou nazýváme *oblohou*, hlásají chválu, moc a moudrost toho, který je stvořil. Ta ukazují rozumným tvorům, jak podivuhodné, veliké a krásné jest dílo jeho rukou, co může Bůh učiniti a co již učinil!

2. Boha zde jmenuje אֵל, poněvadž mluví o něm jakožto tvůrci všehomíra. רָקִיעַ (od רקע tlouci, dupati, tlučením roztáhnouti) firmamentum. O nadpise viz úvodu str. XXIII. a XXVI.

Kdo tento žalm allegoricky vykládají, tvrdí, že nebesa znamenají svaté apoštoly a hlasatele evangelia. Nebesům je přirovnávají, protože mají — ovšem v duchovním smyslu — nebesům podobné vlastnosti. Vznášejí se nad zemí svou zbožností ducha, širokou jest jejich láska, zářivou moudrost; jsou jasní pokojem ducha, čistí svatostí, dešť dávají poučováním, hřmějí, když kárají; jejich zázraky jsou jako blesky; jsou příbytkem Boha pro svou spravedlnost. Tak sv. Augustin.

Dle jiných výkladů znamená obloha církev; nebeská světla jsou apoštolové, sláva Boží, a dílo jeho rukou jest vykoupení a posvěcení lidí.

3. Den dni vydává slovo (zprávu),
A noc udává noci (tu) vědomost.
4. Nejsou to mluvy ani řeči,
Jichž zvuky by nebylo slyšeti.
5. Do veškeré země vychází jejich hlas,
A na konec kruhu země jejich slova.

3. Den vyráží druhému dni zprávu,
A jedna noc dává druhé vědomost.
4. Není (to) zpráva, nejsou (to) slova,
Jichž zvuk by nebylo slyšeti.
5. Po vší zemi rozchází se jejich míra (LXX: hlas)
A na konec světa (zní) jejich slova.

3. Chvála Boží, kterou hlásají nebesa, zní bez přetržení, ustavičně. Za denního světla objevuje se krása

nebes jiným způsobem než v noci. Den i noc jsou zde zosobněny, jako by samy hlásaly krásu a slávu nebes; jeden den dává tuto úlohu druhému dni, který po něm pravidelně následuje, a ten ihned zase projevuje nebeskou velebnost. Jedna noc střídá se pravidelně s druhou nocí, ohlašuje již tím pravidelným střídáním podivuhodné dílo Božích rukou. Komu to ohlašují, ke komu mluví? Jeden den druhému, noc jedna druhé, ale oba a všechny dni a noci mluví k těm, kdož mohou krásu nebes pojati, pochopiti, jí porozuměti — k rozumným tvorům na celém světě.

4. Chvála nebes jest tak hlásána, že ji každý duch slyšeti, jí rozuměti může; *nejsou to mluvy ani řeči* jest tedy litotes, která kladně vyložena zní: Den a noc mluví tak hlasitě, tak srozumitelně, že jest jejich zvuky slyšeti.

5. Sláva velebnosti Boží zní ustavičně, bez přetržení (3), srozumitelně (4), ale též všude: *Do veškeré země vychází jejich hlas*; totéž vyjádřeno v druhé části 5. verše.

3. יביע hif. od נבע prýštiti — tedy vytryskuje, vyráženo dává — řeč jest jako stálý, prýštící pramen. יוֹם *oznamovati*, udávati, jest sice užíváno častěji v aramejštině (יְוָא), a mohlo by svědčiti, že byla tato píseň psána v pozdější době, když aramaismy již více vnikaly do hebrejštiny; ale totéž חוה vyskytuje se i v knize Job, která není z nejnovějších. Hebr. výraz jest הַגִּיד oznámil.

4. Výklad: »Nebesa neb den a noc mluví všemi jazyky« neodpovídá znění tohoto verše. Jiný výklad: Nebe, den a noc nemluví skutečnou mluvou neb řečí, ale jest to tak, jakoby mluvily — nesl by se k předešlým dvěma veršům jako vysvětlení, že jest jejich výrazům rozuměti jinak; takové vysvětlení by se do písně naprosto nehodilo. אין אמר jest věta udávající stav, בלי נ vztažná záporná věta. Nepřetržitost dní byla by v allegorickém výkladu posloupnost apoštolského úřadu a učení v církvi.

5. Staré překlady mají v prvé části většinou: *hlas, zvuk* jejich, překládají tedy קוֹלָם neb jiné synonymum slovy φθόγγος, ἦχος; Aqila má však dle massor. קָוָּם ὁ κανὼν αὐτῶν *jejich míra*: po, nad vší zemí rozložena jest míra, odměřená stavba, objem nebes. Parallelism přeje prvému výkladu. קו významem struna, hudební zvuk — jest tuze vzdálené. V massoretském znění počíná 5c velebiti slunce, jemuž jsou nebesa stánkem; v latinském tím počíná v. 6.

Tento verš 5. uvádí sv. Pavel o kázaní apoštolů (Řím. 10¹⁸).

6. V slunci položil svůj stan;
A ono jako ženich, když vychází ze své ložnice,
Těší se jako hrdina, že bude probíhati drahou;
7. Z nejzazšího nebe jest jeho východ,
A jeho oběh (jde) až k (druhému) konci (nebes);
A není, kdo by se mohl před jeho žárem ukrýti.

5c. Slunci v nich položil stánek.
6. A to, jako ženich vycházející z ložnice,
Těší se jako hrdina, že poběží drahou.
7. Od (jednoho) konce nebes jest jeho východ,
A jeho oběh (sahá) až k jejich koncům,
A nic se neskryje před jeho žárem.

6. Celé nebe hlásá slávu Boží dokonale; nejjasněji ale se to děje sluncem, které jest nejvelebnějším zjevem nebes. Proto jmenuje žalmista slunce o sobě zvlášť, líčí jeho krásu, moc a působnost.

V slunci položil svůj stan bychom mohli rozuměti toliko o Bohu; vhodnějším jest znění hebr.: *V nebesích položil* Bůh) *slunci* (jeho) *stan*; slunce na nebesích přebývá, jest tam spolu s měsícem a s hvězdami položeno.

A ono jako ženich, když vychází ze své ložnice ranní slunce jest zvláště krásné, zářivé, když vystupuje na jednom konci země a nastupuje svoji denní dráhu; i ženich, novomanžel září radostí — s tím přirovnává žalmista slunce vycházející z ranních červánek, které takřka zdobí jeho ložnici.

U hrdinů velebili z pravidla jejich rychlost v běhu vedle neobyčejné síly. Velikou rychlostí vyniká slunce: *probíhá* svou *drahou*, která je daleká a dlouhá:

7. *Z nejzazšího nebe jest jeho východ* od jednoho konce nebes jde a obíhá až k druhému *konci nebes*, od východu až k západu. Žalmista mluví tak, jak se o slunci obyčejně mluvilo a dosud mluví, že vychází, probíhá nebem a zapadá; nechce zde podati výkladu, v jakém poměru jest slunce k zemi, nemluví astronomicky ani netvrdí ničeho proti astronomické vědě.

A není, kdo by se mohl před jeho žárem ukrýti, hebr.: *a nic se neskryje.* Slunce vydává veliký žár, má velikou moc a vliv na celou zemi. Víme, jak blahodárným jest vliv slunečního světla a tepla, a jak jest nejvýš užitečným, že mohou jeho paprsky všude na zemi proniknouti.

6. חֻפָּה ložnice, komnata; není třeba vykládati zde »nebeské lože«.

7. קְצֵה kraj, konec; תקופה od קוף (נקף) hif. kroužiti, obíhati — *oběh.*

Po allegorickém výkladu znamená slunce též Krista Pána, »který osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět« (Jan 1⁹.). Dle Vulg. lze uvésti, že v Kristu jest sídlo Božství, plnost Božství (Kol. 2⁹), On jest zář slávy a obraz Boží podstaty (Heb. 1³). Porovnání 6. a 7. verše lze tomu snadno přizpůsobiti.

Není zde zvláštního, příslušného zakončení; bez přechodu počíná žalmista velebiti slunce mravního života, Boží zákon. Dlužno na paměti míti, že byl Israeli Boží zákon התורה základem veškerého života, nejen náboženského, ale i soukromého a veřejného.

8. Hospodinův zákon jest bez hany,
Vrací duše;
Hospodinovo svědectví jest věrné,
Moudrost dává maličkým.
9. Spravedlnosti Hospodina jsou pravé,
Obveselují srdce;
Hospodinův rozkaz jest jasný,
Osvěcuje oči.
10. Bázeň Hospodinova jest svatá,
Trvá na věky věkův;
Hospodinovy soudy jsou pravdivé,
Jsou spravedlivé spolu.
11. Jsou žádoucnější než zlato,
Než množství drahokamů;
A sladší než med,
A než plást.

8. Zákon Jahve jest bez hany,
Navracuje duši;
Svědectví Jahve jest spolehlivé,
Moudrými činí pošetilé.

9. Rozkazy Jahve jsou pravé,
Obveselují srdce;
Příkaz Jahve jest jasný,
Osvěcuje oči.
10. Bázeň Jahve jest čistá,
Trvá na věky;
Soudy Jahve jsou pravda,
Jsou spolu spravedlivé
11. Žádoucnější než zlato,
Než mnoho jemného zlata;
A sladčí než med,
A než výtok plástí.

8. Žalmista velebí Boží zákon, udává jeho vlastnosti a spolu hned i účinek, jakým působí na lidskou duši. Jmenuje tento zákon různými jmény: Svědectví, spravedlnosti, rozkaz, bázeň Hospodinova, soudy Boží (též v 118.ž.).

Tyto sloky sestávají z pravidelných veršů: po delší části verše následuje vždy kratší část. Tento způsob shledán v truchlivých písních neb básních, a zovou takové sloky qīna. Jednotlivé části veršů si obsahem odpovídají; parallelismus tento zoveme synthetickým.

Hospodinův zákon jest bez hany není v něm žádné chyby ani nedokonalosti: jest *dokonalý* τέλειος (Aqila). Již proto jest dokonalým, že pochází od Boha, jehož dílo jest vždy velmi dobré. Zákon *vrací duše* k životu, oživuje je, občerstvuje je (Lam. 1[11]); bez zákona jsou jako mrtvé. Po našem obyčejném křesťanském výkladu vrací Boží zákon duši zase na pravou cestu, k Bohu, odvrací ji od zlého, od hříchu.

Hospodinovo svědectví jest věrné: svědectvím jmenuje Boží zákon, poněvadž dává svědectví o vůli Boží, projevuje ji. Neklame zákon Boží, ale lze naň úplně spoléhati, když něco slibuje, neb když něčím hrozí. *Moudrost dává maličkým* jsou lidé prostí, kteří, když znají a zachovávají Boží zákon, mohou se jmenovati moudrými, a jsou před Bohem velikými. Malým byl Israel mezi národy, ale protože měl zákon Jahve, byl vyvoleným, prvním mezi národy — před Kristem.

9. *Spravedlnosti* (hebr. rozkazy) *Hospodina jsou pravé*, přímé, že lze se dle nich dokonale říditi; *obveselují*

srdce, kdo je zachovává, ten jest pokojného svědomí a tím i veselého srdce.

Bez Božího zákona jsme jako ve tmách; on jest světlem *jasným, osvěcuje oči*, zahání tmu nejistoty a nevědomosti a ukazuje, co jest věřiti, co činiti: svítí na celou cestu našeho života.

10. *Hospodinova bázeň jest svatá:* bázeň, kterou působí zákon, jest ona, kteráž vede k službě a k úctě Boha; Boží služba jest čistá, prosta všech pohanských nečistot a klamů, *potrvá věčně*, kdežto pohanské bohoslužby zaniknou. Po našem křesťanském výkladu znamená bázeň onen strach, abychom Boha neurazili; ta bázeň vede ku svatosti, a její účinek neb odměna trvá věčně.

Hospodinovy soudy jsou pravdivé (v hebr. jsou *pravda);* Boží nařízení obsahují jen pravdu, pravou Boží vůli, a proto jsou *spolu* i *spravedlivá.*

11. Zákon Boží má velikou cenu, jest vzácný, ano vzácnější než to, co má u lidí největší cenu. *Žádoucnější než zlato* nežli bohatství, bohatstvím neoživne, Božím zákonem oživne; *žádoucnější než množství drahokamů* v hebr. než »*paz*« *mnohé* což znamená jemné, čistěné zlato, i kdyby ho sebe větší množství bylo. *Sladkým* jmenuje Boží zákon, působí jen příjemnost, obveselení, potěšení, kdežto po jiných rozkošech nastává sklamání, nedostatek, truchlivost.

8. תורה od ירה učení, zákon התורה Mojžíšův zákon. השׁיב נפשׁ (hif. od שׁוב) občerstviti duši (Lam. 1[16]). Po participiích může následovati jejich závislé jméno v tom pádě, který žádá sloveso, aneb jest part. jako zde ve vázaném stavu. פְּתִי zde פֶּתִי pošetilost abstr. i *pošetilí;* pošetilými rozumí se ve sv. Písmě též hříšníci, i ti Božím zákonem mohou zase býti přivedeni k moudrosti, aby nehřešili a dbali svatosti.

I Pán Ježíš maličké vyvolil, aby jimi svoji víru rozšířil; ve své modlitbě děkoval Bohu Otci, že »to zjevil maličkým« (Mat. 11[25]).

10. מִשְׁפָּט rozsudek i soud. In semetipsa bychom vykládali: spravedlivými jsou Boží soudy samy v sobě, nikoli náhodou neb okolností doby neb místa; ale in semet-

ipsā jest doslovní překlad hebr. יַחְדָּו zároveň, spolu, unā — což výkladu toho nepřipouští.

11. נחמד part. nifal; jako i jiná participia nif. má význam desideratus i desiderabilis; toto se sem spíše hodí. נֵפֶת ve váz. stavu: *výtok.*

Jak mnoho jest těch, kterým i sebe menší a nižší rozkoš a zábava jest milejší, žádoucnější než Boží zákon! A přec ani bohatství ani rozkoš nezjedná nám nikdy toho, čeho nám zjednává zachovávání Božího zákona: pokojné svědomí a věčnou blaženost. Osmero vlastností uvedl tedy zde žalmista. Tato velebná slova o Božím zákoně vykládají mnozí o Kristově zákoně evangelia.

12. I též tvůj služebník jich ostříhá;
Když je zachovává, (jest v nich) hojná odměna.

I2. Též tvůj služebník dává se jimi osvěcovati;
V jejich zachovávání jest hojná odměna.

12. Žalmista mluvil všeobecně o výbornosti Božího zákona a o jeho účincích; nyní mluví o tom, jak sám zachovával tento zákon. *Tvůj služebník* jest právě žalmista; *on dává se zákony* (B. soudy) *osvěcovati*, poučovati, kárati a p. Nejspíše poznal již ze své zkušenosti, že dojde odměny ten, kdo B. zákon zachovává, dokládá tak ale všeobecně: *V jejich zachovávání jest hojná odměna.*

12. נזהר nif. osvěcovati se, varovati se — ale též dáti se o. neb. v. עֵקֶב pata, konec, následek či výsledek, odměna.

13. Poklesky — kdo je zná?
Od mých skrytých očisti mne,
14a. A od cizích ušetři svého služebníka.

13. Poklesky — kdo je pozoruje?
Od skrytých mne očisti.
14a. Též od pyšných zdržuj svého služebníka.

13. Služebník Boží, žalmista hledí ostříhati zákona a varuje se přestupování příkazů Boha; schválně, ze zlé mysli Boží zákon nepřestupuje, jak to zvláště v Num. 15[27-31] bylo zakázáno, ale *poklesky kdo je zná?* nepozorností neb nevědomostí mohl častěji chybovati a chyboval, ani si toho není vědom, nepozoruje takové poklesky — a přec jsou to chyby, kterých chce býti též prost: *Od mých skrytých očisti mne* neb prohlaš mne čistým (dle

hebr.) hříchů, o nichž ani nevím, jež jsou mi skryty. Aby se mohl v budoucnosti zachovati hez úhony, proto prosí za Boží pomoc: *A od cizích ušetři svého služebníka* v lat. cizí, cizácký, v hebr. *od pyšných zdržuj svého služebníka* chce býti zbaven lidí, kteří by ho k pokleskům svedli, kteří by mu snad nedali zachovávati Božího zákona. Zkažení, hříšní lidé, kteří jiné buď přímo svádějí aneb jim svou hříšností pohoršení dávají, nechať jsou od spravedlivého vzdáleni!

13. שְׁגִיאָה poklesek menšího druhu; takovým i spravedlivý podlehnouti může; sv. Pavel podobně praví: Ničeho nejsem si vědom, ale tím nejsem (ještě) ospravedlněn (1. Kor. 4[4]). נָקָה piel: očistiti, čistým prohlásiti někoho.

14. זֵד pyšný (זוד vříti, překypovati); LXX četli זָרִים, proto ve Vulg. alieni.

14b Nechať nade mnou nepanují;
Tenkrát budu bez hany
A očistěn od největšího přečinu.

15. Ať zalíbí se výroky mých úst,
A myšlení mého srdce (bude) vždy před tebou,
Hospodine, můj spomocníku a můj vykupiteli!

14b. Nechať nade mnou nevládnou;
Tenkrát budu bez hany a prohlášen čistým
Od veliké zpronevěry.
15. Kéž se zalíbí slova mých úst
A myšlení mého srdce (ať jest) před tebou,
Jahve, moje skálo a můj vykupiteli.

14. Žalmista chce proto býti oddálen od pyšných, *aby nemohli nad ním* panovati; zajisté by jej utlačovali, nespravedlivě by s ním jednali, jeho zbožnosti a zachovávání zákona by překáželi. *Tenkrát budu dokonalým*, bez hany, *a očistěn od největšího přečinu* hebr. prohlášen neb *učiněn čistým od veliké zpronevěry.* Velikou zpronevěrou může býti těžké provinění proti Božímu zákonu, jako bylo uctívání cizích Bohů. Dle hebr. by měl žalmista tento hřích na sobě a nyní by jej Bůh toho hříchu zbavil, čistým prohlásil; slova lat. znění bychom si mohli vykládati v ten smysl, že zůstane toho hříchu vůbec prost.

15. *A zalíbí se výroky mých úst* totiž má modlitba, kterou tak vyjadřuji jako tímto žalmem, Bohu; totéž praví i slovy: *A myšlení mého srdce*, jako se nalézá v této písni, *bude před tebou vždy.*

Hospodine, můj spomocníku; Vulg. vykládá obrazné: *moje skálo. Vykupitelem* jmenuje Boha, poněvadž ho zbavuje a zbaví pyšných utiskovatelů, svůdců a viny.

14b. אֵיתָם 1. os. j. č. impf. qal od תמם v přestávce; prodloužení prvé samohlásky jest náhradou za zdvojení hlásky ת, tedy z אֵתַּם. Kdo vykládají, že mluví žalmista ve jménu celého Israele, tvrdí, že prosí Israel, aby byl zbaven svých utiskovatelů, pak bude zbaven i následků své někdejší zpronevěry proti Bohu a Bůh bude jemu plným Vykupitelem. Jiní největším přečinem míní smrtelný hřích.

15. הֶגְיוֹן váz. st. הֶגְיוֹן myšlení, básnění. Doslovným výkladem nelze nalézti v těchto slovech odporučenu ústní modlitbu spojenou s rozjímáním, ač jest to zajisté způsob modlitby, který lze nejvíce odporučiti.

Bohoslužebný řád určil tento žalm v hodinkách největších svátků Pána Ježíše: *Narození, Obřezání a Nanebevstoupení Páně.* Pán Ježíš jest jmenován Sluncem, jež tak pěkně líčeno v 18. ž., On dal nám světlo evangelia, nový zákon, jehož vlastnosti a účinky udává náš žalm. S nebe přišel Kristus: »Východ Jeho z nejzazšího nebe«; do nebe zase vstoupil: »Jeho oběh až do druhého konce nebes«.

Žalm oslavující dílo Hospodina vhodně určen v den *Nejsvětější Trojice.*

Některá slova žalmu přizpůsobena vedlejším výkladem tak, jako by byla promluvena o Panně Marii neb o Pannách vůbec: Ve slunci položil svůj stan; a on jako ženich vycházející ze své komnaty; Zákon Boží neposkvrněný; když nebudou nade mnou panovati, neposkvrněnou budu. Proto se modlíme tento žalm i ve dnech *P. Marie* a *Světic.*

Z výkladu zřejmo, proč ustanoven ten žalm též v modlitbách dnů *sv. Apoštolů* a *sv. Andělů.* Oni hlásali zákon Boží, tito pomáhají, abychom ho vždy zachovávali.

19. žalm. (H. 20.)

Modlitba za krále, který potřebuje pomoci.

Veškeren lid přeje svému králi, který vychází do boje, spásu a vítězství. V těžkém dni sklíčení nechť dá jemu pomoci, posílí jeho úřady (2—7). Israelité spoléhají na pomoc svého Boha, jím zvítězí jednou jejich král nad mocnými protivníky (8—10).

Lid mluví jako i jinde v prvé osobě jedn. č. Nadpis jmenuje *Davida* pisatelem. Nemůžeme zajistiti, za které příležitosti by byl tento žalm složil. Nadpis syrského překladu praví, že David táhl tenkrát proti spojeným Syrským a Ammonitským (2 Kr. 10, 12). Možno, že byla tato píseň vůbec pro ty případy složena, aby ji před každou královou výpravou v chrámě mezi obětováním pěli. 20. žalm souvisí obsahem s tímto žalmem a vyjadřuje díkůčinění za dosažené vítězství. I formou, slohem se tyto dva žalmy sobě podobají. 18., 19. a 20. žalm vykazují sloky o 7, 7—4—4, 4—5—6, 6 verších. O nadpise viz úv. s. XXIII a XXVI.

Vykládáno též o Kristu Pánu, který vešel v boj proti zlému duchu. Theodor z Mopsvestie tím králem mínil Ezechiáše. B. Jakob míní, že se nese k nějaké události z dějin národa. Cheyne čítá tento žalm a ž. 20. (21.) k makmabejským zpěvům; k tomu dlužno připomenouti, že teprve Judas Aristobul přijal název krále r. 105 př. Kr. Šimon makk. nemůže býti zván מֶלֶךְ; a toto slovo nemá ve St. Zák. nikdy význam lat. »consul«; neznamená rádce, soudce, ale »majitel, držitel« (v ethiopském amlâk jest i Bůh tak zván.)

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.
2. Vyslyš tebe Hospodin v den soužení;
Ochraňujž tebe jméno Jakobova Boha!
3. Sešliž tobě pomoc se svatyně,
A se Siona tebe ostříhej.

H. 1. Řediteli hudby. Davidův žalm.
2. Vyslyšiž tebe, Jahve, v den soužení,
Povýšiž tebe jméno Ja'qobova Boha!
3. Sešliž tobě pomoc se svatyně
a se Zijjôna tě podporujž.

2. Přání lidu jsou vyslovena v prvé č. (2—6.) *V den soužení* — den nebezpečí; především bývá tak doba válečného nebezpečí jmenována. *Ochraňujž tebe;* dle hebr. *Povýšiž tebe jméno J. Boha:* postaviž tebe moc a síla Boha na vysoké místo, kde bys byl bezpečen před útoky nepřátel. Bůh se jmenuje *Jakobův*, poněvadž byl tomuto patriarchovi zvláště příznivým.

3. *Sešliž tobě pomoc,* které právě potřebuješ, se svatyně; svatyně jest svatostánek na Sionu, v němž byla uložena archa úmluvy, kde byl Bůh zvláštním způsobem přítomen; odtud *se Siona tebe ostříhej* neb dle hebr. *podporuj.* (Ž. 3⁵ 13⁷).

3. קדש svatyně — vykládá zde Aben Ezra o shromáždění věřících: toliko v tomto pomáhá Bůh.

4. Pamětliv buď on všeliké tvé oběti,
A ať jest tvoje celotná oběť tučnou.

5. Ustědřiž tobě podle tvého srdce,
A vyplniž všechny tvé záměry.

6. Chceme plesati nad tvým spasením,
A budeme se velebiti ve jménu našeho Boha.

7a. Vyplniž Hospodin všechny tvé žádosti.

4. Pamětliv buď všeliké tvé oběti (darů),
A tvou celotnou oběť uznejš za tučnou. Sélā.

5. Uděliž tobě podle tvého srdce
A vyplniž všechny tvé rady.

6. Budeme plesati nad tvou spásou
A ve jménu našeho Boha pozdvihneme prapor,
Naplniž Jahve všechna tvá přání!

4. *Pamětliv buď,* aby ty oběti tvé přijal, aby mu byly příjemnými; v hebr. minchôth znamená též *dary* vůbec, obyčejně jsou tím pojmenovány nekrvavé oběti. Před válkou přinášel vůdce, tedy i král Bohu oběti (1 Kr. 7⁹⁻¹⁰ 13⁹⁻¹²): *ať jest tvá celotná oběť tučnou* v hebr. *a ať uzná,* shledá *tučnou,* řádnou a milou tvou celotnou oběť (holocaustum). Čím tučnější obětní zvíře, tím více se hodilo na oltář.

5. *Uštědřiž tobě dle tvého srdce,* po čem tvé srdce touží, totiž vítězství. *A vyplniž* všechny *tvé záměry,* zá-

měry, úmysly, jež choval král, pokud se války a válečné výpravy týkalo.

6. *Chceme plesati nad tvým spasením;* po vítězství býval velký jásot: takový jásot přeje si pěti shromáždění a jásati proto, že jeho král tak šťastné vyvázl. *A budeme se velebiti*; v hebr. lépe: *Ve jménu našeho Boha rozvineme prapory,* jak to při vítězném průvodě bývalo.

4. דְּשֵׁן *jest tučný;* piel tučným prohlásiti (deklarativní význam), t. uznati. יְדַשְּׁנֶה prodloužené impf. na m. יִדְשְׁנָה. Starší překládali: Učiň ji popelem (דֶּשֶׁן).

6. נדגל překládá LXX *μεγαλυνθησόμεθα* tedy hebr. נְגַדֵּל, jiní נָגִיל budeme se veseliti — podobně překládal sv. Jar. dle Sym. ducemus choros. דֶּגֶל prapor. 6c považují za přidanou vysvětlivku; v lat. 7a.

7b. Nyní jsem poznal, že osvobozuje Hospodin svého pomazaného,
Vyslýchá jej se svého svatého nebe,
V mocných (činech) spása jeho pravice (jest).

7. Nyní víme. že přispívá Jahve svému pomazanému,
Vyslýchá ho se svého svatého nebe
Mocnými činy spasné své pravice.

7b. Nyní prosí shromáždění za krále. *Nyní jsem poznal* a *vím* (hebr.) dí shromáždění, neb žalmista ve jménu všech, že *osvobozuje* (pomáhá) *Hospodin svého pomazaného.* Všichni mají pevnou důvěru ve vítězství a vyjadřují ji, jakmile Pán přijal jejich oběť *(nyní).* Sion jest jen obrazem stálého zvláštního sídla Božího: *nebes. V mocných* (činech) způsobí Bůh *spásu své pravice;* velikými skutky pomoci, mocnou svou pravicí připraví Bůh to vítězství.

7. גְּבוּרוֹת *δυνάμεις* mocné skutky (zázraky); tato věta má slovesem buď exaudiat: vyslyš jej mocnými činy spasení — aneb dlužno doplniti: *jest* neb *budiž.*

8. Jedni na vozech, druzí na koních;
My ale vzýváme jméno Hospodina, našeho Boha.

9. Oni svázáni jsou a padají,
My však stáváme a stojíme z přímа.

8. Jedni na vozy (spoléhají), druzí na koně,
My však velebíme jméno Jahve, našeho Boha,
(LXX: jsme silni ve jménu Jahve, n. B.).
9. Oni klesají a padají,
My však vstáváme a stojíme zpříma.

8. Hospodin, jeho jméno dává vítězství. *Jedni na vozech, druzí na koních* mají své naděje, své spoléhání — *my ale vzýváme jméno H.* a v tom jest naše naděje (a naše síla — dle LXX). Ač máme jen jméno Boží, oni, nepřátelé, válečné vozy a koňstvo (jezdectvo) přec:

9. *Oni svázáni jsou a padají;* hebr. *oni klesají a padají* na válečném poli. Žalmista vidí to vítězství před sebou tak, jakoby se již bylo událo. *My*, i kdybychom snad na chvíli padli, *vstáváme a stojíme z přímа*. V obou verších jest antithetický parallelism.

8. *Spoléhají* by znělo בָּטְחוּ. Oni velebí (vozy a a koně) by znělo: יַזְכִּירוּ, ale nespojuje se s předložkou ב než ve významu: vzývati — což se sem nehodí. Dle řeckého μεγαλυνθησόμεθα by bylo psáno נַגְבִּיר: oni cítí se silnými ve vozech a v koních, my . . .

10. Hospodine, ochraňuj krále,
A vyslyš nás toho dne, kdy k tobě volati budeme.
10. Jahve, pomáhej králi! (LXX)
Vyslyš nás v den našeho volání!
(Dle massor.: Jahve pomáhej;
Král nechť nás slyší, když voláme!)

10. Závěrečná prosba žalmisty či lidu: *Hospodine, ochraňuj* (spasena učiň) *krále! A vyslyš nás toho dne*, tehdy, *když k tobě voláme*, tedy i nyní.

10. Dle massor. jest athnách při הוֹשִׁיעָה; המלך by byl též Jahve. Tak ale není nikde tím jediným המלך jmenován; soulad verše by byl porušen, a proto dáváme přednost LXX a lat. překladu. Vyslyš nás יַעֲנֵנוּ může znamenati též: Vyslyš ho! Aram. překládá: »Slovo Boha vysvoboď nás, Silný králi přijmi naši prosbu v den našeho vzývání«. Dle řeckého καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν יענני na m. יענני.

V *nedělních* hodinkách modlíme se tento žalm a prosíme, aby se nám dostalo vítězství nad zlem: jest nám stále bojovati proti různým mocnostem, které nás pokoušením, útrapami a jinak zahubiti se snaží. V hodinkách o *Božím Těle* obracíme prosby a přání 19. ž. k Nejsvětějšímu, aby se nám s nového Sionu dostalo pomoci a ochrany. Kdykoliv pomoci Boží potřebujeme, můžeme o ni slovy žalmu prositi; církev tak ustanovila pro *návštěvu nemocných* a k *průvodu* za příčinou nějaké *rány* neb soužení. »Salvum fac regem« modlíme se i za světskou vrchnost.

20. žalm. (H. 21.)

Vzdání díků za požehnání králi prokázané a prosba za vítězství.

Jako v předešlém žalmu, tak mluví i v tomto ž. shromáždění věřících. Vzdává díky Bohu za to, že udělil králi život, slávu, radost (2—8); prosí a předvídá, jak ztrestá král své nepřátele a jak nad nimi zvítězí (9—14).

Žalmista mluví o králi ve třetí osobě, ve verši 14. mluví ve jménu shromáždění v množném čísle. Není to tedy prosba krále, ale jeho lidu. Nadpis jmenuje opět *Davida* pisatelem. Mohl on psáti pro lid tento zpěv o své osobě? Nemožným to není; když se David tak o zpěv staral, mohl složiti pro bohoslužbu i modlitbu za sebe a za požehnání a vítězství králi. Králem, o němž jest v žalmu řeč, jest David; život a požehnání na věky trvající (dle v. 5. a 7.) příslíbeno podobnými slovy i Davidovi v 2. Kr. 7[13]. Ovšem že bylo toto věčné kralování předpověděno Davidovi toliko v budoucím Messiáši, který vyjde z jeho rodu. Když viděl lid, jak pomáhá a žehná Hospodin Davidovi, vzpomněl i toho, že mu bylo dáno messianské přislíbení; proto lze v. 5. a 7. o Messiáši vykládati. Výlučně ale nelze, jak činí aram. targum, celý žalm přímo messianským nazvati. Jarkhi dí: »Naši učitelové tuto báseň o králi Messiáši vykládají, ale pro křesťany, kteří ji nepříznivě obracejí, jest lépe ji o Davidovi vykládati.«

Theodor z Mopsvestie mínil, že jest v žalmu řeč o Ezechiášovi, Cheyne uvádí 1 Mak. 13[42-52], aby ukázal, že mluví žalm o makk. Šimonovi. Žalm snad byl později zpíván v ty dny, když byl král nastolen a korunován, původem ale výroční korunovační písní není. Ti kdož vy-

kládají celý žalm o Kristu Pánu, tvrdí, že David patřil v duchu na to, jak vítězí Messiáš nad hříchem a nad zlým duchem, a že za to vzdával díky. O nadpisu viz úv. s. XXIII a XXVI.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.
2. Hospodine, z tvé moci raduje se král,
A velice plesá nad tvým spasením!
3. Přání jeho srdce jsi jemu udělil
A vůlí jeho rtů jsi jej nesklamal.

H. 1. Řediteli hudby. Davidův žalm.
2. Jahve, z tvé moci raduje se král
A nad tvým přispěním — jak náramně plesá!
3. Přání jeho srdci jsi jemu dal
A žádost jeho rtů jsi neodepřel.

2. Hospodin prokázal králi velikou pomoc, kterou byl král zachován a spasen (z nebezpečí války). *Z tvé moci raduje se* a ta moc jemu přinesla *spasení*, nad nímž plesá. V následujícím jest to přispění Boží jednotlivě udáno.

3. *Přání jeho srdce jsi mu udělil:* za to prosil lid v 19[5]; druhá část vyjadřuje totéž záporně: *Vůle jeho rtů* nebyla marnou, sklamanou, *neodepřel jsi ji.*

Po messianském výkladu děkuje Kristus Bohu Otci, že dal Jemu moc a pomoc, že všechno, zač Spasitel prosil, vyplnil: »Vím Otče, že mne vždy slyšíš« Jan 11[42]. Přání Krista neslo se k tomu, aby zvelebena byla Boží sláva a aby zjednána spása lidem.

2. מלך znamená zde sice určitého krále, ale v básni může býti bez členu. Staré překlady nemají zvolacího מַה־יָּגִיל jak! Na m. psaného מַה־יָּגִיל má q^erê mil'êl מַה־יָּגֵל; přízvuk ustupuje, aby nebyly dva přízvuky vedle sebe (מְאֹד).

3. אַרְשֵׁת se nalézá toliko na tomto místě; arabské wáraša znamená (hltal) přál si, žádal — hebr. bychom dle toho očekávali ארשׁת. Parallelism ten výklad odporučuje.

4. Neboť jsi jej předešel sladkými požehnáními;
Vsadil jsi na jeho hlavu korunu z drahého kamení.
5. Života žádal od tebe, a udělil jsi jemu
Délku dní na věky a na věky věkův.
6. Veliká jest jeho sláva tvým přispěním,
Slávu a velikou čest kladeš na něho.

4. Neboť jdeš jemu hojným požehnáním dobra vstříc,
Kladeš na jeho hlavu zlatou korunu.
5. Života žádal od tebe, dal jsi mu ho,
Dlouhá léta na věky a na vždy.
6. Veliká jest jeho sláva tvou pomocí,
Vznešenost a slávu kladeš na něho.

4. Bůh vyplňuje jeho přání, ano dává jemu *sladká požehnání:* dary, požehnání dobra a štěstí již dříve, než-li o ně prosí. *Vsadil jsi na jeho hlavu korunu* t. j. činíš a necháváš jej králem. Koruna jest znamením královské důstojnosti; tato jest *z drahého kamení* aneb dle hebr. z nejčistšího *zlata*, neboť jest království nad vyvoleným, nad Božím lidem nejvzácnějším ze všech. 2 Kr. 12[30] činí zmínku o těžké, zlaté koruně krále Ammonitů, kterou vzal David jako kořist z Rabbath-Ammon a posadil si ji na hlavu.

5. Dlouhý život byl považován za největší štěstí; o takový prosil král a dostalo se jemu: *dal jsi jemu délku dní* t. j. dlouhá léta; *na věky a na vždy* není zde jen hyperbolicky řečeno (60[7. 8]), ale lze je vysvětliti o životě Messiáše z Davidova rodu: v tom žije David a vládne na věky. »Kristus Pán, když vstal z mrtvých, již více neumírá« (K Řím. 6[9]) — lze tedy vykládati o nesmrtelném životě Spasitele jakožto člověka.

6. Od Boha obdržel *slávu, vznešenost a čest.* Kristus Pán oslaven byl, když vstal z mrtvých, sláva jeho se rozšířila tím, že jeho vykoupení a spasení přivlastněno všem lidem.

4. Korunou bychom u Krista Pána mohli vysvětlovati znamení velekněžské důstojnosti; tak o Aronovi dí Sir. 45[14]: »Zlatou korunu dal na mitru (pokrývku hlavy), na niž byla vyryta Svatost« (Ex. 28[36]). ברכה jest požehnání, ale též dobrodiní, jehož požehnáním se dostane. פז jemné zlato 19[11].

5. Dal jsi jemu život a to dlouhý život — i druhá část v. 5. závisí na נתתה. Pro slova: na věky — lze vykládati délku tu o budoucnosti; neděkuje tedy lid za to, že David neb král jest již dlouho živ, ale že mu přislíbeno tak dlouhé žití.

7. Vždyť dáváš jej ku požehnání na věky věkův,
Obveseluješ jej v radosti svou tváří.
8. Neboť král doufá v Hospodina,
A v milosti Nejvyššího se nezviklá.

7. Ano ty jej činíš hojným požehnáním na věky,
Obveseluješ ho rozkoší před svou tváří.
8. Neboť král důvěřuje v Jahve,
A v milosti Svrchovaného se neviklá.

7. Větší ještě dary byly mu dány tak, že je nelze vypočítávati: *Ty jej činíš hojným požehnáním*, v něm jsou všechny druhy požehnání tvého (plur.). Dle lat. by byl ten král požehnáním pro všechny ostatní lidi na věky, tak jako to bylo předpověděno Abrahamovi (Gen. 12[3]). Kristus Pán jest příčinou a pramenem všelikého pravého štěstí a požehnání, všude a všem požehnání zjednává.

Z laskavé tváře Boží vychází *radost*, rozkoš; král jest Bohu blízek a čerpá z tohoto spojení radost a obveselení. Kristus Pán těší se před tváří Páně, neboť sedí na Boží pravici.

8. Příčina této laskavosti Boží jest *důvěra v Boha*, kterou má král, a *milost*, v níž u Boha jest, kterou mu Bůh stále prokazuje.

7. Činíš jej požehnáním na věky; již Qimchi vykládá dle Gen. 48[20]: »V tobě žehnati bude Israel slovy: Učiň tobě Bůh jako Efraimovi a Manassovi«, tak činíš, že on bude žehnacím rčením na vždy, že se bude říkati: Požehnej tobě Bůh, jako žehnal Davidovi! Jiný výklad: Aby jemu, jej žehnali a velebili lidé stále. תְּחַדֵּהוּ obveseluješ ho (hebr. שִׂמְחָה) jest sice aram. sloveso, ale mohlo býti i v staré hebrejštině; tím jediným nelze dokázati pozdější původ žalmu.

9. Nechť najde tvá ruka všechny tvé nepřátele,
Tvá pravice nechť nalezne všechny, kteří tě nenávidí.
10. Učiníš je jako ohnivou pec v době (zjevení) své tváře,
Hospodin je ve svém hněvu zděsí
A stráví je oheň.
11. Jejich plod vyhladíš ze země
A jejich símě ze synů lidských.

9. Tvá ruka dosáhne všech tvých nepřátel,
Tvá pravice dostihne těch, kteří tě nenávidí.
10. Učiníš je jako ohnivou pec v době (zjevení) své tváře,
Jahve je ve svém hněvu shladí a stráví je oheň.
11. Jejich plod se země vyhladíš
A jejich símě z lidského pokolení.

9. Následující verše vyjadřují živá přání. Lid oslovuje krále a přeje jemu, aby mu bylo dáno vyhladiti všechny nepřátele, a předvídá tak. Dle hebr.: *Tvá ruka dosáhne všech tvých nepřátel*, uchopí je.

10. *Učiníš je jako ohnivou pec*: metafora; ohnivá pec jest obrazem úplného shlazení nepřátel. *V době své tváře* když přijdeš je trestati, mstíti se na nich, když se objeví tvá tvář. Zjevení Boží tváře přinášelo sebou takové hrozné účinky (Lev. 20[6], Lam. 4[16] a j.), zde připsány i tváři králově.

Slova těchto veršů nejsou promluvena k Bohu, neboť by nemohlo státi: *Jahve je ve svém hněvu shladí a stráví je oheň* -- též by nebylo mezi prvou a druhou částí žalmu spojení. Po messianském výkladu jest osloven vítězný Kristus: On jest nyní soudcem, před nímž se nikdo neukryje. Strachem naplní své nepřátele, svrhne je do věčných trestů, které jsou ohnivou pecí (Mat. 25[41]).

11. *Jejich plod, símě* t. j. jejich syny, potomky ze země vyhladíš. (Lam. 2[20], Os. 9[16]).

9. Částice לְ náleží ku slovesu מצא; spojení to nalézáme místo akk.

10. Tento verš jest delší ostatních. Zenner ho dělí na čtyři části: menšími, 2. a 4. částí, jsou לשת פניך a ותאכלם אש. Jiní považují poslední čtyři slova jako přidanou vysvětlivku a spojují יהוה proti přízvučným znaménkům s פניך.

Dle 2. Sam. 12[31] upálil David mnohé Ammonitské v ohnivé peci; zde jest to však obrazně řečeno.

11. Synové bezbožných jsou jejich plodem; Euthymius míní »plodem« bohatství a co bezbožní zde nashromáždili.

12. Neboť schylují na tebe zlé,
Obmýšlí záměry, které nemohou provésti.

13. Neboť obrátíš je zády;
Ve svých zbytcích připravíš jejich tvář.
14. Pozdvihni se, Hospodine, ve své moci;
Chceme pěti a hráti o tvých mocných činech.

12. Když zlé obmýšlejí proti tobě,
Lest chystají — nic nesvedou.
13. Neboť obrátíš je zády,
Tetivami mířiti budeš na jejich tvář.
14. Zdvihni se, Jahve, ve své moci,
Chceme pěti a hráti o tvé síle.

12. Zasluhujíť nepřátelé vyhubení, *neboť schylují na tebe zlé*, prostírají, obmýšlejí zlé proti králi, *záměry jejich jsou lstivé* (dle heb.) ale *neprovedou jich:* Bůh jim zabrání, tvé vítězství jim jejich záměry překazí.

13. *Ty je obrátíš zády* t. j. na útěk, když (dle hebr.) *tetivami* luku *mířiti budeš na jejich tvář*. Latinské znění jest nejasné. I jejich zbytky šípy usmrtíš (?).

Nepřátelé Kristovi zlé obmýšleli proti němu (Sk. 9[4] o Šavlovi), i proti jeho církvi a její služebníkům.

14. Závěreční prosba. Nechať ukáže Hospodin svou moc (v. 2). Lid bude Jahve a jeho slavná, mocná díla zpěvem oslavovati.

12. נָטוּ prostírají — nemá toho významu: *obmýšlejí*, ale souvislost a překlady ho žádají.

13. שְׁכֶם jest rameno, zadní lopatka — tedy i záda. A. *ὅτι θήσεις αὐτοὺς νῶτον* Sym. *ἀποστρόφους* obrácené je učiníš. מֵיתָר tetiva, v LXX od יֶתֶר *κατάλοιπα* odtud reliquiae. Aqilas: *ἐν τοῖς κάλοις σου ἐδράσεις ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν* šípy na tetivách vložené vtočíš do jejich tváře. Lat. vykládáno: Obrátíš je na útěk (18[41]) těmi, kteří ti zbudou; budeš mířiti (11[2]) na jejich obličej.

Tento žalm se modlíme v den *Trnové koruny Páně*, v den *Nanebevstoupení*. Církev vzpomíná, kterak nám Spasitel svým utrpením zjednal salutare, spásu; kterak jeho prosby vždy byly vyslyšeny. Za trnovou korunu obdržel korunu slávy. Na pravici Boží požívá radosti před tváří Páně; vítězně panuje nepřátelům.

Kdo následovali Krista, jako sv. *Mučenníci* a *Vyznavači*, s ním dosáhnou slávy a vznešenosti a cti. Jejich památce tato modlitba náleží.

21. žalm. (H. 22.)

Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?

Žalmista se vidí jako by od Boha opuštěna v největší úzkosti; cítí svou vnitřní nevinnu a proto obrací se k Bohu, aby dosáhl pomoci. Předvídá a je jist, že bude osvobozen. Velebná tato píseň má dle toho dvě různé části. V prvé (2—22) líčí, jak blízko jest své záhubě, a volá o brzkou pomoc. V druhé části vidí, že Bůh jeho volání vyslyšel. Předvídá, že se i pohané k Jahve obrátí; mocní před ním padají, žalmista ve svém pokolení bude oslavovati Boha stále (23—32). Obě části dohromady souvisí, ač se obsahem různí.

Tento žalm jest celý přímo a výlučně *messianský*. Mocnými výrazy vypisuje tajemství utrpení budoucího Messiáše, jeho snížení a trápení: povznáší nás líčením vzkříšení a oslavy Pána Ježíše. Kristus Pán uvádí sám slova toho žalmu o sobě, o něm vykládají je též apoštolové a evangelisté; jako Mat. 27[35. 39. 43. 46], Jan 19[23. 24. 28], Hebr. 2[11-12]. Ani na Davidovi, ani na Ezechiášovi se nevyplnila prorocká slova toho žalmu. Nikdo netrpěl tak za celý svět, nikdo nebyl tak nevinným, jako trpitel tohoto zpěvu a Messiáš. Proto vykládali sv. Otcové tento žalm jednomyslně o Messiáši. Theodor z Mopsvestie tvrdil, že jest v žalmu vypsán toliko děj z Davidova života, a toto jeho mínění bylo zavrženo na V. sněmu v Cařihradě.

Pozdější rabbinové (středověku) vykládali žalm o celém israelském národu: Israel trpí a bude vysvobozen, ale tím budou přivedeni pohané k Bohu Jahve. Odvolávají se při tom na to, že mluví žalmista též v množném čísle: Naši Otcové (5); bídní neb ubozí (27). Kristus mohl tak říci, mluví o ubohých, za které trpěl, trpěl za všechny lidi; množné číslo je též na místě. Verše 10—19 o národu vůbec nelze vyložiti.

Po nadpise jest žalm *Davidův*. Jest pravda, že starší messianská místa nemluví o všeobecné messianské říši, že nezahrnují v dílo spasení tak zřejmě všechny národy

a pohany, jako proroci pozdější doby. V žalmu 21. jest universalismus jasně vyjádřen, proto však nemusí býti žalm z doby po babylonském stěhování. I David mohl Božím duchem poučen viděti, kterak se dílo spasení rozšíří požehnaně i na pohany; vždyť znal přípověď danou Abrahamovi a ta byla též universalistická! Že se verš 7. podobá Isaiášově mluvě, to není důkazem pozdějšího původu, neboť můžeme říci, že se Isaiášova mluva přirozeně může podobati starším výrokům.

Jako řekl Cassiodorus, že jest v žalmu spíše historia quam prophetia, tak tvrdili i starší protestanté: Asserimus hunc psalmum ad litteram, primo, proprie et absque ulla allegoria, tropologia et *ἀναγωγῇ*, integrum et per omnia, de solo Christo exponendum esse. To však nepřekáží některým, kteří proroctví neuznávají.

Kdy byl žalm psán, nevíme. Z událostí Davidova života nemůžeme žádnou s obsahem tohoto žalmu uvésti ve spojení. Že by býci Basan v. 13. znamenali Ammonity, lvové v. 14. Araby a psi v. 17. 18. Samaritány, a že by se obsah nesl k událostem Neh. 2^{10} 4^{1-8}, jest pouhé mínění (de Lagarde, Cheyne).

L. 1. Ku konci. Pro ranní přispění. Davidův žalm.
H. 1. Řediteli hudby. Dle »Laňka ranních červánek«. Davidův žalm.

Nejasný nadpis latinský by naznaćoval obsah toho žalmu: Modlitba ráno konaná za přispění a Boží pomoc. Tak i LXX *ὑπὲρ τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἑωθινῆς*. Dle aram. by byla ta slova liturgickou poznámkou, že se pěl žalm při ranní oběti. Dle hebr. jest tím označen snad nápěv, dle něhož bylo žalm zpívati. Záměnou v אַיֶּלֶת neb אַיָּלוּת by byl naznačen způsob zpěvu *αἰολιστί*. שַׁחַר znamená sice *ranní červánky*, ale sloveso שחר znamená též »tmavým jest« -- mohla by tím býti naznačena i večerní tma. Dle arab. saḥara (okouzliti) mohlo by to jméno značiti »kouzelné rčení,« dle arab. sachira (posmívati se, tupiti) »posměch, tupení.«

Vykládali též o ranní modlitbě Páně před vzkříšením. Viz úvodu s. XXIII, XXVI a XXVIII.

2. Bože, můj Bože, pohlédni na mne:
Proč jsi mne opustil?
Daleko od mé pomoci (jsou) slova mých poklesků.
3. Můj Bože, volám přes den a nevyslýcháš,
A v noci, a není mně k pošetilosti.
2. Můj Bože, můj Bože, proč jsi mne opustil?
Daleko od mé pomoci (jsou) slova mého úpění!
3. Můj Bože, volám — přes den — a neodpovídáš,
A v noci — není mně utišení.

2. Trpitel líčí živě a obšírně svůj stav; při tom vysílá k Bohu prosebné vzdechy. *Bože, můj Bože* opakováním naznačuje hroznou úzkost a velikou potřebu pomoci. Pohlédni na mne *πρόσχες μοι* není v hebr. znění. *Proč jsi mne opustil?* Elî, Elî, lāmâ ʿzabtâni — tatáž slova promluvil Spasitel s kříže, a jsou u sv. Mat. 27^{46} zaznamenána aramejsky: lamma š baqtâni. Vyjádřeno tím i podivení i stesk opuštěného a utištěného. Zanechán jest cele svému utrpení. Druhá část verše jest v hebr. jinak podána; toto znění shoduje se lépe s parallelismem celého místa. *Daleko od mé pomoci* (spásy) *jsou slova mého úpění* doslovně *slova mého řevu.* Volám, ale úpění mé nedojde až k mému pomocníku, vysvoboditeli. Mezi mým úpěním a mezi mou pomocí a spásou, jest propast. LXX četli jinak, a lat. překlad udává dle toho příčinu, proč jest trpitel tak opuštěn: Slova, hlas mých poklesků mne vzdaluje od mé pomoci, od mého pomocníka. Kristus byl nevinnost sama, ale vzal cizí hříchy, naše viny na sebe, a mluvil o nich jako o vinách svých (Is. 53); protože má Bůh hříchy vždy a na každém v ošklivosti, bylo i Kristu pro ty hříchy strpěti opuštěnost, když byl před utrpením zbaven potřebné potěchy.

3. *Volám přes den a nevyslýcháš*, ve dne i v noci zaznívá úpění mé, tedy stále a dlouho. *A není mně k pošetilosti*: mé volání není pošetilé, nemoudré, ale jest přirozené a nutné, neboť tak trpím; aneb mé volání není hříšným, není reptáním. V hebr. prostě a souhlasně s předcházející částí: *A není mně utišení* potěchy, upokojení;

toto znění je vhodnější, vždyť i výklad latinského: non ad insipientiam — jest chladný.

2. LXX vykládali jedno אֵלִי *Bože můj* významem אֵלַי *ke mně*, a aby mělo nějaký smysl, přidali *πρόσχες*. שְׁגָגָתִי můj řev četli שְׁגִיאָתִי můj omyl (neb mn. č.). שאגה o řvaní lva. Kristus Pán volal dle sv. Mat. 27[46] a Heb. 5[7] *velikým* hlasem. רחוק jest přísudkem k דברי שאגתי a může býti v jedn. č. Halévy navrhuje čtení: ישועתי רחוקה »moje spása jest daleká« taková jsou slova mého úpění — ale zde není třeba změny.

3. Clamabo a exaudies správně přítomným časem přeložena. Těmi slovy si stěžuje, že marně volá. דוּמִיָּה znamená mlčení, ticho; výklad: a není mně mlčení, stále volám — nehodí se tak dobře k prvému: a neodpovídáš mně — proto překládáme: utišení není mně. LXX četli: *οὐκ εἰς ἄνοιαν ἐμοὶ* nelze rozeznati, jak asi měli v hebr. předloze (רְמִיָּה znamená lesť, hřích). Vykládali též: Volám, ale nikoli pro své hříchy, ale pro hříchy lidí vůbec; hřích se zove ve sv. P. často nemoudrostí, pošetilostí.

4. Ty přec ve svatyni bydlíš,
Chvála Israele!
5. V tebe doufali naši otcové,
Doufali a vysvobozoval jsi je.
6. K tobě volali a bývali zachráněni,
V tebe doufali a nebývali zahanbeni.

4. A ty jsi (přec) Svatý,
A trůníš na chvalách Israele.
(Navrž. opr.: A ty sídlíš ve svatyni, chv. Isr.)
5. V tebe doufali naši otcové,
Doufali, a ty jsi je vysvobozoval;
6. K tobě volali a bývali zachraňováni,
V tebe doufali a nebývali zahanbeni.

4. Marně dovolával se trpitel pomoci, a ví, že Hospodin sídlí ve svatyni, uprostřed Israele, na Sionu aneb v nebesích; odtud pohlížíš na každého, tam vyslýcháš prosby volajících. *Jsi chvála Israele*, ten, jehož I. chválí, ctí a velebí. Trpně: jímž se Israel zdobí, honosí, chlubí. Hebr. znění: *A ty jsi (přec) Svatý*, tentýž, který chránil a vysvobozoval předky Israele; *a trůníš na chvalách* které tobě Israel vzdává, které vystupují jako oblak a tvoří tvůj trůn. Toto znění si v uvedeném smyslu nelze

z úst Božího Syna mysliti, proto dáváme přednost Vulgatě.

5. Israel vzdává svému Bohu chválu, poněvadž od něho otcové Israele tak mnohých dobrodiní došli. Důvěra, kterou měli k Bohu — a třikrát zde totéž sloveso »doufali« opakuje — nebyla nadarmo. *Vysvobozoval jsi je* i zázračným způsobem. Dějiny Israele mnoho dokladů toho podávají.

6. *Nebývali zahanbeni* tak, že bys jim byl žádaného nedal, když na tebe spoléhali, nepřispěl — ale byli vyslyšeni a zachráněni.

4. Po znění Is. 63[15], dáme-li athnach, který jest v hebr. při קדוש, ku slovu יוֹשֵׁב, můžeme překládati ve smyslu LXX: *A ty ve Svatyni* (akk. místo) *bydlíš*, sídlíš, ty, kterýž jsi chvalami Israele. Sv. Jeroným přeložil: Et tu sancte: habitator, laus Israel. Ve významu »svatý« očekávali bychom הקדוש, ten Svatý, který nemůže dopustiti nespravedlnosti: proč mne tak opustil? *Trůníš na chvalách Isr.* byla by metafora: tak jako na oblacích, tak jako na cherubech.

7. Já pak jsem červ a ne člověk,
Potupou lidí, opovržením lůzy.
8. Všichni, kteří mne vidí, posmívají se mně,
Mluví rty a potřásají hlavou.
9. »Doufal v Hospodina, ať jej vytrhne,
»Ať jej spasí, vždyť na něm má zalíbení«!

7. Já pak (jsem) červ a ne člověk,
Potupou člověka a opovržen lidem.
8. Všichni, kdož mne vidí, posmívají se mně,
Roztrhují pysky, potřásají hlavou.
9. »Sval na Jahve, ať ho vysvobodí,
Ať ho vytrhne; vždyť má na něm zalíbení!«

7. Otcové byli vždy chráněni a vysvobozováni: jak rozdílným jest ale stav trpitele! Nenaříká žalmista přímými slovy, ale vypočítává svá utrpení. *Já pak* protiva v. 4. a 5. — doufám a volám, ale nejsem vyslyšen; *jsem červ*, jehož si nikdo neváží, který nenalézá obrany, když naň šlápnou. Červem zove též Isaiáš 41[14] ve svém proroctví budoucího Spasitele. *A ne člověk* utrpením ztratil jsem podobu člověka (Is. 52[14], 53[2]). Lidé mne tupí, jsem jim

předmětem *potupy*, *opovržením* plebis, *lůzy;* dle LXX ἐξουθένημα nullificamen (Tertullian). Tak i u Isaiáše 53[3].

8. *Všichni, kdož mne vidí, posmívají se mně* a zvyšují tak potupy a bolest trpícího. LXX má sloveso ἐξεμυκτήρισαν, jako sv. Luk. 23[35], kde se tak Kristu Pánu posmívali (znamená: odhrnovali nos μυκτήρ). *Mluví rty* výrazněji v hebr.: *Roztrhují pysky*, otvírají ústa k výsměchu a pokřikům; *Potřásají hlavou* jest též pohyb neb potupný posuněk (43[15], 108[25] Sv. Mat. 27[39]).

9. Tupitelé si posměch činí z jeho důvěry, kterou v Boha choval, slovy tohoto verše. Ironicky jemu praví (dle hebr.): *Sval na Jahve*, svěř mu svou věc — aneb dle lat.: *Doufal v Hospodina, ať jej vytrhne! Ať jej spasí, vždyť na něm má zalíbení*, miluje jej — též ironicky řečeno. Na ukřižovaného Spasitele tak voláno dle svatého Matouše 27[43].

7. Vším právem vykládáme tato slova o Spasiteli. Pozdější rabbinové i novější vykládají je o celém Israeli. אדם jest ve smyslu množného č. עם lid, který jest původcem opovržení. בָּזוּי מֵעָם.

8. לעג znamená v syrském koktati. סטר roztrhovati čím: בְּ, v LXX ἐλάλησαν mluvili — podobně Qimchi; vypouštějí slova rtoma a otvírají je. U sv. Mat. ἐβλασφήμουν αὐτὸν rouhali se jemu.

9. Dle hlavních překladů (LXX Sym. sv. Jer., i sv. Mat.) dlužno čísti גַּל perfektum: *Svalil na Jahve* (svou věc), důvěřoval doufal v něho, ať ho vysvobodí. V massor. znění jest גֹּל imperativ: Sval na Jahve (Obrať se) totiž הֻבְּדָהּ aneb דַּרְכָּהּ svůj osud, svou cestu; v následujícím by přešel žalmista k druhé osobě. Halévy (Zenner též) spojuje גל s násl. אל v גֹּאֲלוֹ a vykládá: »Je-li Jahve jeho vysvoboditelem, ať ho vytrhne« atd. Toho třeba není, poněvadž výklad גַּל uspokojuje. Wellhausen čte יָגֹל ať svalí (ať se obrátí). Vult eum jest hebraism; k הֶחְפֵּץ jest podmětem יהוה.

10. Ano, ty jsi, který mne vyvedl ze života
Má důvěra od prsou mé máteře.
11. Na tebe jsem byl uvržen z lůna;
Od života mé matky mým Bohem ty jsi.

12. Nevzdaluj se ode mne,
Neboť soužení jest blízké,
Neboť není, kdo by pomohl.

10. Ano, ty jsi, který mne vyvedl ze života,
Jenž mi dal důvěru na prsou mé matky.
11. Na tebe jsem byl vržen z lůna,
Od života mé matky jsi ty můj Bůh.
12. Nebuď ode mne vzdálen, neboť soužení jest blízko,
Neboť není pomocníka.

10. Trpitel odpovídá posměvačům a přiznává, že jest Bůh jeho ochráncem od narození, že má v něm zalíbení. S důrazem dí: *Ano, ty jsi, který mne vyvedl ze života* (matky), *má důvěra od prsou mé máteře; na tebe jsem byl uvržen . . . . Bohem jsi ty:* těmi slovy dokazuje, že jest Bůh jeho otcem. 11. Novorozeňátko kladli otci do klína, a ten je uznával tím přijetím za své (Gen. 30[3] 50[22], Job 3[12]); k tomu zvyku nesou se slova: *Na tebe jsem byl vržen z lůna.* Tobě děkuji, že jsem přišel na svět: od té doby jsem v tvých rukou.

12. K otci svému volá trpitel: *Nevzdaluj se ode mne* a uvádí, proč potřebuje přispění Boha a Otce: *Soužení jest blízko, není pomocníka* není, kdo by pomoci mohl.

10. כִּי jest potvrzovací: Ano, já se svěřuji Jahve! גְּחִי od גחה syrské gách znamená vyjíti (porodem); v Syrském jest גּוֹזִי ὁ ἐκσπάσας με *jenž mne vytrhuje.* Na m. מַבְטִיחִי hif. četli LXX, Sym., sv. Jer. (71[5]) מִבְטָחִי; lat. znění se lépe hodí, není zde řeči o dítěti.

11. V ž. 71[6] podobně řečeno עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן na tebe spoléhám od života.

12. קְרוֹבָה položeno naproti תִּרְחַק: čím blíže přicházelo soužení, tím více zdá se, že se Bůh od něho dále vzdaloval.

13. Obklučují mne četní junci,
Tuční býci mne obléhají.
14. Otevřeli na mne svou tlamu
Jako lev trhající a řvoucí.

13. Obkličují mne četní býkové,
Býci Bašânu mne obléhají;

14. Rozvírají na mne svou tlamu,
Lev dravý a řvoucí.

13. Trpitel předvádí obraz svých protivníků, líčí jejich dravost. Přirovnává své pronásledovatele k silným, nebezpečným zvířatům. *Obklíčují mne četní junci* mladí, bujní býkové; v druhé části dí: *Tuční býci*, starší, silná zvířata, (dle hebr.) *býci Bāšânu mne oblĕhají*. Bašan, zajordanský kraj, jižně od velkého Hermonu, byl znám pěknými, tučnými pastvinami (Num. 32[1] Deut. 32[14]); tamní dobytek byl tučný, silný a polodivoký. Bašan počíná od hor Gilead a sahá až k hoře zvané Žebel-ed-Druz; četné bystřiny, prameny Jarmuku zúrodňují její údolí.

14. Jako lev, tak hrozivě se na mne nepřátelé sápou, aby mne roztrhali, zničili. Lev je hrozným již pohledem, ale ještě více svým řevem.

13. אבירים znamená *silní*, zde větší, starší býky — proti פרים.

15. Jako voda jsem se rozplynul,
A rozmeteny jsou všechny mé kosti;
Mé srdce jest učiněno jako vosk,
Rozpustilo se u prostřed mých útrob.
16. Vypráhla jako střepina má síla,
A můj jazyk lne k mému podlebí,
A v prach smrti jsi mne uvedl.

15. Jako voda jsem se rozplynul,
A rozstoupily se všechny mé kosti;
Učiněno jest mé srdce jako vosk,
Rozlilo se u prostřed mých útrob.
16. Vypráhla jako střepina má síla,
A můj jazyk přilnul k mému podlebí,
A v prach smrti jsi mne položil.

15. Zevnější soužení působilo bolestně na vnitro trpitele. *Jako voda jsem se rozplynul* tělesné síly se ztrácely, jako voda po zemi rozlitá. *A rozmeteny jsou všechny mé kosti:* kosti, které drží svou pevností a spojením postavu těla, rozstoupily se, jako by se byly od sebe odtrhovaly. Obraz to zajisté může býti utrpení Krista na kříži. Úzkost a bolest působily na srdce tak, že i srdce ztratilo veškerou sílu a je jakoby *rozplynuté u prostřed mých útrob.*

16. *Vypráhla jako střepina má síla* střepina nemá žádné vlhkosti, je vypálená ať ohněm pece, ať sluncem; tak má životní síla vymizela (Ž. 31[4]). Nedostatkem krve, žízní *můj jazyk přilnul* k mému podlebí. *A v prach smrti jsi mne uvedl;* jest umrlčí prach, v němž umrlí leží; do hrobu jsi mne uvedl. Kristus Pán byl svým utrpením přiveden až do hrobu; stalo se tak s dovolením Boha Otce, ten dovolil aneb dopustil, že mohli nepřátelé Krista usmrtiti a že byl pak mrtvý položen do hrobu. (Jan 19[11]).

15. Podobné přirovnání k vodě i v 2. Kn. 14[14] Lam. 2[11]. נָמַס nifal od מסס rozplynouti se (zaniknouti); lze je spojiti s דונג, ale lépe s לֵבָב.

16. Saadja, Olsh. a j. čtou na m. כֹּחִי slovo חִכִּי »mé hrdlo« — poněvadž přirovnání síly ku střepině není tak jasným; »Vypráhlo jako střepina mé hrdlo«; shoduje se tak lépe s následující částí parallelismu. A v prach smrti — tedy již blízko záhuby.

17. Neboť obklíčili mne četní psi;
Rota zlomyslníků mne oblehla.
Prokláli mé ruce i mé nohy,
18. Sčítají všechny mé kosti.
Oni pak mne pozorují a pohlížejí na mne.
19. Rozdělují sobě má roucha
A o můj oděv metají los.

17. Neboť obklíčili mne psi,
Rota zločinců mne oblehla,
Prokláli mi mé ruce i mé nohy.
18. Mohu sčítati všechny své kosti.
Oni pozorují, pohlížejí na mne.
19. Rozdělují si má roucha
A o můj oděv metají los.

17. Nepřátele jmenuje psy a zlomyslníky, a tím jest jejich nedočkavá hltavost a zloba charakterisována. *Obklíčili mne četní psi* smečka psů nečistých, hladových; takové tlupy probíhávají na Východě noční dobou ulice měst a mohou býti i lidem nebezpečnými. Již štěkot jejich jest nepříjemným, hrozivým; znamená posměvačná,

křivá, rouhavá slova, nadávky. *Rota zlomyslníků* ku všemu odhodlaná, nemající rozvahy, neznalá smilování. *Prokláli mé ruce i nohy*; jedno z těch málo míst, která snad byla, nikoli omylem, ale z úmysla v hebrejském znění pozměněna. Obsahuje jasné proroctví o ranách trpícího Spasitele: Nepřátelé, trapiči prokláli, probodli jeho ruce a nohy. Při ukřižování byly ruce Stvořitele probodeny hřeby, jak svědčí sv. Jan 20[25-27]; dle evangelia Petrova vytaženy byly před položením těla do hrobu hřeby toliko z rukou. O nohou tak praví podání. Hebrejské znění ka'rî »jako lev« nepodává žádného vhodného smyslu a příčí se všem nejstarším překladům, vyjímajíc překlady židovských proselytů Aqily a Symmacha. »Rota zločinců mne oblehla, jako lev, mé ruce i mé nohy«. Dle Aben Ezry držela ruce, aby se nemohl brániti, nohy, aby nemohl utéci. Celá rota byla by jedinému lvu přirovnána, který jen obkličuje ruce a nohy! rukama se lvu ubrániti nelze! LXX mají *ὤρυξαν*, Aq. Jer. Syr. četli sloveso כָּארוּ, totožné s כָּרוּ kārû, významem kopati, hloubiti, i prokláti, probodnouti. Tak jest i v některých starších hebr. rukopisech. Tak uvádějí toto místo proti Židům též sv. Justin a sv. Cyprian, a nikdo jim toho nevytýká.

18. Tělo trpitele jest tak seslabeno a zhublo útrapami takovou měrou, že praví: *Mohu sčítati všechny své kosti* (hebr.) a zajisté, že mohl Spasitel visící na kříži počítati své kosti, svá žebra. *Oni pak mne pozorují a pohlížejí na mne* těší se při pohledu na mne, na utrápeného, pasou se tím pohledem. I tuto okolnost poznamenává sv. Jan slovy proroka Zachariáše: »Pohlížeti budou na toho, jehož prokláli« (Jan 19[37], Zach. 12[10]).

19. Nepřátelé počínají si jako loupežníci; vzali trpiteli jeho roucha a *rozdělují si je.* I tato okolnost uvedena o ukřižovaném Spasiteli. Davidovi se toto nikdy nepřihodilo (ani to, co ve v. 17). Sv. evangelisté ukazují, jak se tato slova žalmu na Kalvarii vyplnila (Mat. 27[35], Mar. 15[24], Luk. 23[34], Jan 19[23-24]); vypravují tu událost slovy tohoto verše dle LXX, toliko sv. Jan je přímo ze žalmu cituje

a rozeznává, jako v hebr. znění, svrchní roucho a spodní šat. Vojínové rozdělí mezi sebou ta roucha, jak to u odsouzených zločinců činívali.

17. כְּלָבִים psi — zdálo se Symm. a Theod. po přirovnání v. 13. 14. snad slabým a překládají *θηρόται* lovci, *κυνηγέται* (arab. kallâbun). כָּאֲרִי překládá syrský (bazza' בזשׁ) *roztrhali*, sv. Jer. *svázali* (vinxerunt, snad fixerunt). Aq. jednou: svázali, jednou dle aram. כאר (כער) *hanbou, potupou pokryli* mé nohy. U všech těch překladů jest množné číslo, tedy koncové ו, nikoli jod: כָּארוּ (כָּרוּ) od כָּרָה; význam probodnouti, prokláti jest při významu hloubiti, kopati též u slovesa נקר, jako v řeckém *ὀρύσσειν*. V traktátu Nazir 34[2] má כרה týž význam: ענבין דכרין hrozny, jež provrtaly (červy). Aram. přidal sloveso: Kousají jako lev נכתין היך כאריא; Sym. *ὡς ζητοῦντες δῆσαι* (כְּאֲרִי) chtíce svázati. Lagarde a Wellh. kladou tento verš před v. 14.

18. Imperf. jest potenciálem: mohu sčítati; LXX četli na m. *ἐξηρίθμησα* množ. č. *ἐξηρίθμησαν*. ראה s předl. ב znamená »shlížeti se zalíbením«; i v syr. chzâ s ב.

19. *τὰ ἱμάτιά μου . . . . καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου* v LXX i u sv. Jana.

Qimchi chtěl to vykládati o Israeli slovy: Béřou naše jmění ממוניהם bohatství tak, že i naše roucha mezi sebou rozdělují.

20. Ty ale, Hospodine, nevzdaluj svou pomoc ode mne,
Na mé ochránění pamatuj.
21. Vytrhni, Hospodine, od meče mou duši
A z psovy moci mou jedinou.
22. Vysvoboď mne ze lvovy tlamy
A mé snížení od bůvolích rohů (vyprosť).

Ty ale, Jahve, nebuď vzdálen;
Má sílo, k mé pomoci pospěš!
Vytrhni od meče mou duši,
Z moci psa mou jedinou.
Vysvoboď mne ze lvovy tlamy
A z bůvolích rohů — vyslyšel jsi mne.

20. Nová prosba za vysvobození, jako v. 12. Uprostřed tohoto trápení klade trpitel svou důvěru v Hospodina a volá: *Ty ale* (v. 4.), *nebuď vzdálen* (hebr.). *Má sílo*, tak jmenuje Boha, když sám pražádné síly nemá, *k mé pomoci pospěš!* Pomoci jest nutně třeba, neboť jest duše (život) před záhubou (v. 22).

21. *Vytrhni, Hospodine, od meče mou duši:* mečem míní všechny nepřátele a jejich trápení, jež mu připravují záhubu. Duši jmenuje *mou jedinou*, vedle níž nemá člověk žádné jiné; jest to pojmenování zajisté něžnějším. Právě tak jest nám i život toliko jeden.

22. *Ze lvovy tlamy* (synekdoche na m. lvů) jako ve v. 14. *A mé snížení* znamená: mne sníženého; dle hebr. jest tu minulý čas: *vyslyšel jsi mne*, trpitel ve své důvěře již vidí Boží pomoc: Vytrhl jsi mne! *Z bůvolích rohů*: bůvol nebezpečnější než býk (13); trpitel jest jaksi již nabodnut a z tohoto nebezpečí volá: Vysvoboď mne!

20. Verš jest v řeckém a latinském poněkud jinak rozdělen. »Nebuď vzdálen« správnější než »nevzdaluj se«. *Conspice* měj zřetel, péči, pamatuj. אֵילוּתִי jest od אַיִל.

21. Qimchi: Od meče גלּתם jejich zajetí. יד zde znamená *moc*, násilí. יחידה u sv. Jer. solitariam meam, opuštěnou od lidí, bez pomoci jsoucí.

22. רֵמִים na m. רְאֵמִים assyrsky rimu bůvol (bos primigenius, ursus) nikoli jednorožec, nosorožec. LXX četli na m. עֲנִיָּתִי snad עֲנוָתִי mé snížení (i syr.); Thrupp navrhuje proto עֲנִיָּתִי moje bídná (duše), což by odpovídalo předcházejícímu יְחִידָתִי.

23. Rozhlašovati chci tvé jméno svým bratřím,
Ve shromáždění tě budu velebiti.

24. Kdo se Hospodina bojíte, chvalte jej;
Veškero Jakubovo símě, oslavujte jej!

25. Af se ho bojí veškero símě Israele,
Neboť nepohrdl, ani nepovrhl prosbou ubohého,
A neodvrátil své tváře ode mne,
A když jsem k němu volal, vyslyšel mne.

23. **Ch**ci vypravovati o tvém jménu svým bratřím,
Uprostřed shromáždění chci tě chváliti.

24. Kdož se Jahve bojíte, chvalte jej,
Veškero Ja'qôbovo símě, ctěte jej,
A bojte se ho všechno símě Isrāēle.

25. Neboť nepohrdl, ani nepovrhl bídou bídného,
A neskryl před ním své tváře,
Ale, když k němu volal, slyšel.

23. Tímto veršem počíná druhá část písně. Trpitel děkuje za své osvobození a patří na skvělé účinky a výsledky svého soužení. *Rozhlašovati chci tvé jméno* veřejně *uprostřed shromáždění* (věřících) *svým bratřím*, kteří jsou z téhož národa, Israelitům chci vypravovati o slavném tvém jménu. Jméno jest tím slavnější, čím větší jsou činy toho, který to jméno má. Sv. Pavel uvádí tato slova v listu k Hebr. 2[12] přímo z Kristových úst a praví (2[11]): »Nestydí se je jmenovati bratry, řka: Chci zvěstovati ...«

24. Vyzývá věřící: *Kdož se Hospodina bojíte*, vyzývá *símě Jakubovo*, *símě Israele*, aby s ním vzdávali Bohu díky a *chválili Jahve*.

25. Nepovrhl prosbou mou, když jsem byl v soužení — nepovrhne, nezamítne prosby jiných ubohých. V hebr.: *Nepohrdl a neštítil se* (nepovrhl) *bídy bídného*, jeho soužení. Starší překlady však podávají znění vulgaty: *prosba* (nikoli bída). *A neodvrátil své tváře* nebyl lhostejným, nerozhněval se na mne.

23. Qimchi o vyprostění z babyl. zajetí: Když mne vysvobodíš, budu velebiti tvé jméno mezi svými bratřími. Moji bratři jest desatero kmenů, kteří v Chalach a při Chaburu žijí. קהל shromáždění či concio.

24. יגר ve významu »báti se«, má předložku מן. Jakob a Israel táž osoba.

25. עֲנוּת vázaný stav k עָנִי přeloženo v LXX, syr., aram. *prosba*, volání *g*ᵉ*ātâ*, צְלוֹחָא, Aq. sv. Jer. překládá jakoby עֲנָוָה modestiam, skromnost, nízkost.

Kristus Pán se modlil a prosil též, aby přešel ten kalich utrpení; přidal ovšem: Nikoli má, ale tvá vůle se staň. V tom vyslyšen nebyl, kříži, smrti se podrobil, byl ale vyslyšen tak, že se mu dostalo slávy a že zjednáno vykoupení všem lidem. Prozřetelnost Boží volí sama způsob ochrany, vysvobození a odměny.

26. Ó tobě má chvála ve velkém shromáždění;
Své sliby splním před tváří těch, kteří se ho bojí.

27. Jísti budou a nasytí se,
A budou chváliti Hospodina ti, kdož ho hledají;
Jejich srdce budou žíti na věky věkův.

26. **O**d tebe (bude) má chvála ve velkém shromáždění,
Své sliby vyplním před těmi, kteří se ho bojí.

27. Budou jísti ubozí a nasytí se,

Chváliti budou Jahve ti, kteří ho hledají;
Ať žije vaše srdce na vždy!

26. *O tobě má chvála* (bude), tato chvála vychází spolu též *od tebe* (hebr.); tvoje ochrana, již jsi mně prokázal, jest původem a příčinou mé chvály. *Své sliby splním* jsou záslibné oběti, jež trpitel ve svém soužení Bohu přislíbil. Z takových obětí mírových neb záslibných byly tučné části obětovány na oltáři, knězi náležela pravá hruď a plec, ostatní masité části připravil obětující k hodům, k nimž sezval i své přátele a chudé. Na tento zvyk naráží slova v. 27.

27. *Hodovati, jísti budou chudí a nasytí se:* bude hojnost těch obětí a vydatné obětní hody. Věrní budou chváliti Hospodina. *Jejich srdce* nabude síly, zmužilosti a bude tak moci *žíti na* věky věkův. Dle hebr. jest vyjádřeno přání: *Ať žije vaše srdce na vždy!* Přání pronešeno k ubohým, kteří béřou účast na obětních hodech. Kristus Pán byl jednou obětován, ale jeho oběť se opakuje a trvá na vždy: na zemi při posvátné nekrvavé oběti, na nebi představuje Spasitel svou oběť stále Bohu Otci. Na zemi jest přijímání Nejsvětějšího Těla a Krve Páně obětními hody, při nichž nabývají ubozí, kteří pomoci potřebují — a takými jsme všicci — Boží milosti a duševní síly. V nebi jest blaženost svatých oněmi hody, při nichž se radostí nasycují. Tělo Páně jediné dává sílu, která působí na vždy, do věčného života.

26. Nejprvé mluvil k Bohu přímo v druhé osobě, zde přechází ke třetí osobě. Sv. Ambr. a Tert.: *A te παρά σου.*

27. LXX četli לִבָּם, ale hebr. znění se zdá býti původním: vaše srdce.

28. Rozpomenou se a obrátí se k Hospodinu všechny končiny země,
A skloní se před ním veškery čeledi pohanů;
29. Neboť Hospodinovo jest království,
A on panuje nad pohany.
28. Rozpomenou a vrátí se k Jahve všechny končiny země,
A skloní se před tebou všechny čeledi pohanů;

29. Neboť Jahve náleží království,
A on jest vládcem pohanů.

28. Trpitel patří, kterak se k Hospodinu budou obraceti i pohané: šťastný výsledek jeho utrpení. *Rozpomenou se:* kdysi se klaněli první lidé, veškero to prvé obyvatelstvo země, Hospodinu; modlářstvím se od něho přemnozí národové odvrátili, zapomněli naň. Když jej nyní zase Bohem poznají a uznají, vrací se k tomu dřívějšímu, neměnitelnému Bohu lidstva, zase se rozpomínají naň. I nejvzdálenější národové se budou hlásiti: *všechny končiny země. A skloní se před ním všechny čeledi pohanů*, budou se mu klaněti členové všech čeledí pohanských a všem dostane se požehnání, jež bylo přislíbeno praotcům (V něm požehnáni budou všichni národové. Gen. 12[3] 28[14]). Oni neuznávali vlády Boží, ale

29. *Hospodinovo jest království; on* a *on sám panuje* nad pohany, nad všemi národy.

28. *Všechny* jest řečeno hyperbolicky; tedy přemnozí, vyvolení. *Končiny země* metonymicky o lidu, který v končinách žije.

29. ומשׁל jako v syr.: וְהוּא מַשְׁלֵ a on jest panovník.

30. Budou jísti a klaněti se všichni tuční země,
Před ním padnou všichni, kteří sestupují do země.
31. A moje duše chce jemu žíti
A mé símě jemu sloužiti.
32. Vypravovati si bude o Hospodinu příští pokolení,
A nebesa budou vypravovati o jeho spravedlnosti
Lidu, který se narodí, který učinil Hospodin.
30. Jísti a klaněti se budou všichni tuční země,
Před ním se skloní všichni, kteří sestupují v prach;
A (který nemůže) sebe zachovati na živu.
31. Símě (mé) jemu bude sloužiti.
Bude se vypravovati o Pánu pokolením.
32. Přijdou a budou rozhlašovati jeho spravedlnost,
Lidu, který se zrodí, že (to on) učinil.

30. *Tuční země* východní metafora: pyšní, velmoži přidruží se k ubohým a budou bráti podílu na hodech

Messiáše: *budou jísti a klaněti se.* Celý svět se tedy obrátí. Klaněti se mu budou i ti, *kteří sestupují do země, v prach,* to by byli lidé chudí a prostí; jeho církev bude všeobecnou. Mohl by zde býti ale též parallelism: ti *tuční* země by pak byli též ti, kdož sestupují *do země* t. j. do hrobu, smrtelníci. I ti musí zemříti.

31. V hebr. náleží 31a ještě ku 30. verši: Skloní se před ním ti, kteří nemohou *sebe zachovati na živu,* kteří musejí zemříti. Dle jiného výkladu: Který nemohl sebe zachovati na živu, totiž Kristus, jeho učenníci, věřící, ti budou pak sloužiti Bohu (jemu). Tak Is. 53[10]. Dle lat. slibuje žalmista neb trpitel: Že chce životem sloužiti Bohu, i jeho pokolení má Boha ctíti.

32. Dle hebr.: *Bude se vypravovati o Pánu* všem pozdějším *pokolením* kterak zachránil, oslavil Messiáše; to jest *jeho spravedlnost,* to, co on *učinil* skrze Krista. Celá pokolení si budou vypravovati o Božích dobrodiních. Chválu Boží, kterou napřed pěl trpitel (23), bude ohlašovati Israel (27), ale potom všichni národové všech končin světa ve všech pokoleních.

30. Massor. znění jest přetržené. Zenner nezahrnuje pro tuto nejasnost a pro větší počet slabik verše 26—32 ve sborovou píseň 1—25. Halévy překládá: »Všechněm tučným země bude snížiti se a vrhnouti se na zemi«; Baethgen: »Před ním toliko padati budou všichni tuční země« (dříve před tolika bohy). Ve 30c četli LXX לוֹ na m. לֹא (též Aq. Sym. Theod. Jer.), proto: Ale má duše jemu žije (chce žiti). Wellh. כל ישני (všichni, kdož spí) na m. וְנַפְשׁוֹ לֹא חִיָּה ·כל דשני byl by výklad slov יוֹרְדֵי עָפָר kteří nemohou se na živu zachovati. Na místě ונפשו mají překlady LXX, syr. וְנַפְשִׁי; חַיָּה by bylo dle překladů 3. os. ž. perf. qal od חיי: Ale má duše jemu žije.

31.32. זֶרַע dlužno čísti dle překladů זַרְעִי mé símě. יָבֹאוּ náleží ještě k כדור: pokolení (jež) přijde (přijdou); podobně נוֹלָד jež se narodí ve v. 32. *Lid, který učinil Hospodin* v LXX a v syr., kde pojali יהוה jako podmět.

Pokolením, jež přijde, rozumíme věřící, jež se evangeliem zrodí Bohu; křesťany se nerodíme, ale stáváme se jimi.

21. žalm nám líčí utrpení Krista Pána a modlíme se ho proto v den *smrti Páně,* v *pátek* (i v denních hodinkách pátku při primě), v památné dny *Utrpení, sv. Ran, nejsv. Srdce Páně* a na *Veliký Pátek.* Když obnažuje kněz na zelený čtvrtek chrámové oltáře, modlí se 21. žalm: Opuštěn zdá se býti Pán! Maria Panna trpěla s Ježíšem, v den *Sedmi bolestí P. M.* (při druhé památce) jest tento žalm mezi modlitby vřaděn.

Všeho požehnání dostalo se nám pro utrpení Krista Pána na kříži, pro jeho přesvatou oběť. Tehdy byl přemožen zlý duch. Kdyby i nyní zlý duch znatelným způsobem ovládl člověka, modlí se nad ním kněz při slavném vymítání vedle jiných proseb i 21. žalm.

22. žalm. (H. 23.)

Dobrý pastýř.

Dobrý pastýř živí a chrání žalmistu, který jest milou a věrnou jeho ovečkou (1—4). Přívětivý hostitel připravuje témuž stůl, hostí jej, dává jemu milé a trvalé bydlení (5 - 6).

Pastýřem i hostitelem jest Hospodin; laskavě pečuje o každou svou ovečku, ale zajisté jich má více než jednu jedinou. Žalmista, neb ten, o němž by žalmista pěl, doznává na sobě té dobroty Boží, těší se v ochraně Páně úplné bezpečnosti. Host Boží bude míti po celý život milost Páně, která ho oblažuje. Z toho bychom mohli souditi, že si věrný Boží libuje v ochraně a v prozřetelnosti Páně hlavně proto, že seznal útrapy a námahy, že vyšel z cest »smrtelného stínu«, že došel útěchy a potěšení: v té době jest ochrana, bezpečnost a útulek tím milejším. Aram. targum a midraš soudí tak na obtíže putování lidu po poušti při návratu z Babelu.

David mohl mluviti k Bohu tato utěšená, krásná slova, když byl sídlem v Jerusalémě, a když tam byl na Sionu postaven svatostánek (v. 6). Mohl mluviti ve jménu veškerého lidu, neboť Hospodin vede dle ž. 79[2] »Josefa (národ) jako své milé stádce.«

Žalm dýše velkým klidem, milou prostotou, ukazuje něžnou péči Boží prozřetelnosti asi tak, jako podobenství dobrého pastýře Pána Ježíše (Jan 10[1]). Povzbuzuje k důvěře a ku vděčnosti.

Píseň má dvě části: Obraz pastýře a obraz hostitele. Theodor z Mopsvestie klade žalm v dobu, když se Israel vracel z Babylona. Dle verše 6. ale by se teprve těšili, že budou moci bydliti v domě Páně; tedy by byli před návratem.

L. 1. Davidův žalm.
Hospodin mne vodí a nebude se mi ničeho nedostávati.
2. Na místě, (kde jest) pastva, mne usazuje.
K vodě, (kde jest) občerstvení, mne vyvádí,
3. Mou duši (usláblou) vrací.
Provádí mne po spravedlivých stezkách
Pro své jméno.
4. Také, když bych chodil středem smrtelného stínu,
Neobávám se neštěstí, neboť ty jsi se mnou.
Tvůj prut a tvá hůl mně dávají útěchu.

H. 1. Davidův žalm.
Jahve jest můj pastýř, neutrpím nedostatku.
2. Na travnatých pastvinách mne usazuje,
K vodám klidu mne vodí.
3. Mou duši občerstvuje.
Provádí mne po pravých stezkách
Pro své jméno.
4. I kdybych chodil v temných údolích,
Nebojím se neštěstí, neboť ty se mnou (jsi);
Tvůj prut a tvá hůl dávají mně útěchu.

1. *Hospodin mne vodí* ποιμάνει *jest můj pastýř* (hebr.) Jako ve starém Zákoně (Ž. 73[1] 76[21] 77[52.70] 78[13] 79[1] Is. 40[11], Ez. 34[11. 19]), tak i v novém (Hebr. 13[20] 1 Petr 2[25]) jest přirovnáván poměr Boha k věrnému lidu k obrazu pastýře a oveček velmi často. *Nebude se mi ničeho nodostávati*: Poněvadž jest Hospodin všemocný, nejvýš moudrý a laskavý, může dáti tomu, koho vede, vše potřebné v nejhojnější míře, v pravý čas, a činí tak ze své neskonalé

dobroty stále. David věděl ze svého pastýřského mládí již, čeho jest ovečkám třeba, a uvádí jednotlivě, co dobrý pastýř pro ně činí.

2. *Na místě*, (kde je) *pastva, mne usazuje:* na travnatých pastvinách, kde je živá a hojná pastva, dí hebr. znění; *k vodě*, (kde jest, která jest) *občerstvení, mne vyvádí*: voda jest vzácným občerstvením jmenovitě v žízni a v horku; na východě jest hlavní starostí pastýře, aby měl na blízku hojnost vody, kde by mohl denně své stádo napojiti; tam je vodí v poledne a k večeru, tam ovce na čas uléhají a odpočívají; proto dle hebr.: *K vodám klidu mne vodí.*

3. *Mou duši vrací* zase k síle a k životu; byla tedy seslábla a hynula. Pastýř pečuje o to, aby žádná ovce neosaměla a neztratila se na nepravé cestě; z nepravé cesty ji vrací, přivádí nazpět. Ten smysl by mohl býti i zde: *Vrací duši* k pravé cestě, když zbloudila na špatnou cestu, aneb, když byla v nebezpečí, že zbloudí.

Pastýř chodí na východě před stádem a tak je skutečně sám vodí; dobrý pastýř je *provádí* ovšem *po pravých stezkách*, aby nezašlo do pouště, kde by zhynulo. Bůh činí tak nikoli pro zásluhy člověka, ale pro svou dobrotu a pro své milosrdenství: protože má takové jméno, protože je Bůh.

Každá duše věřícího člověka jest v takové ochraně Boží a Bůh o ni pečuje jako dobrý pastýř: 1. Vyhledává pastviny — to jest svaté učení, sv. svátosti, najmě Nejsv. Sv. Oltářní; 2. vodí k vodě — to jest Boží milost dle slov Páně u sv. Jan. 4[14]; 3. na pravou cestu vodí ty, kdož u víře chybili, v mravech se pokazili; 4. na pravé cestě odstraňuje nebezpečí, zmenšuje překážky, osvěcuje, posiluje, těší; 5. chrání před vlky a dravou zvěří svou holí a jinak; 6. nepokojné ovce prutem shromažďuje, kárá: napomíná kárá Kr. duši, aby se polepšila.

4. Pastýř chrání a střeží svou ovečku na pastvinách, ale pečuje o ni i v temných roklích; je-li u ní pastýř, jest i v tak hrozném místě bezpečna před dravou zvěří.

I když bych chodil středem smrtelného stínu ve tmě, která by byla podobná hrobové tmě, kde by se mi mohlo státi neštěstí (zlo), zůstávám beze strachu, *nebojím se, neboť ty jsi se mnou*: tak důvěrně vyjádřeno, že úplně spoléhá na ochranu Boží. Při Bohu a s Bohem není slabosti, není bázně!

Tvůj prut a tvá hůl dávají mně útěchu: rozvádí ono: »ty jsi se mnou«. Pastýřskou holí chránívá pastýř ovce proti zvěři (1 Kr. 17⁴⁰), holí je též shánívá; prut a hůl označují stejně pastýřskou berli. Ony upokojují ovci, aby se nestrachovala.

V duchovním smyslu jest berla blahodárný kříž, který na nás Spasitel vkládá; ten nepůsobí ani bolesti, ale spíše podává útěchu a podporu (Theodoret).

2. נָאוֹת jsou místa, kde pastýři se svými stády zůstávají. רבץ ležeti, zde hif. מֵי מְנֻחוֹת neznamená zde tiché vody, tiše plynoucí -- ale vody klidu (quietum). עַל ve významu אֵת (42²).

3. יְשׁוֹבֵב (19⁸) od שׁוּב. צֶדֶק není zde v mravním smyslu, ale znamená *pravé* cesty. מַעְגָּל jsou *koleje* vozů.

4. בְּ časové. צַלְמָוֶת překládali LXX jako složené slovo *σκιὰ θανάτου*. שֵׁבֶט značí prut, ale též hůl, i žezlo.

5. Strojíš přede mnou stůl proti těm, kteří mne soužejí,
Pomazuješ v oleji mou hlavu,
A jak jest má opojující číše slavnou!

6. A tvá milostivost provází mne po všechny dny mého života,
A (to), abych mohl přebývati v Hospodinově domě za dlouhé dny.

5. Strojíš přede mnou stůl před mými protivníky,
Pomazal jsi olejem mou hlavu,
Moje číše přetéká.

6. Ano, štěstí a milost provázejí mne po všecky dny mého života,
A vrátím se do domu Jahve na délku dní.

5. Jiným obrazem vyličuje Boží dobrotu. Věrný služebník jest hostem Jahve. Tento připravuje *strojí* před ním a pro něho *stůl* a činí tak *před nepřátely* jeho, aby jim ukázal, že on jej chrání a že o něho pečuje. Při hodech pomazávali *hlavu olejem*, vylévali vonný olej na hlavu (44⁸ Am 6⁶ Kaz. 9⁸). *Moje číše přetéká* (dle hebr.) hojně darů a milostí dává Bůh svým chráněncům, neb těm, kteří se jeho vedení tak svěřili jako žalmista. V lat. *opojující číše* naplněna vínem, jež obveseluje: *jak jest slavná!* jak dobrá, jak podivuhodná jest! Protivníci mu snad připravují a strojí jen hořkosti, Bůh připravil jen, co je příjemné: stůl a číši -- znamená též Nejsvětější svátost oltářní, olej — jsou ostatní sv. svátosti a znamení milosti vůbec.

6. Tak pečuje Bůh stále, nikoli jen jeden den: *Ano, štěstí a milost provázejí mne* žalmistu a věrné duše Bohu se svěřující. *Abych mohl přebývati v Hospodinově domě*: v době Davida by jím byl svatostánek na Sionu s archou úmluvy. Dlouho, *za dlouhé dny* po celý život chce býti tak u Boha.

I ve dnech nepříznivých můžeme se těšiti milosti Páně, jen když vytrváme u Boha. Stálým a trvalým bude to přebývání v nebeském domě, na věčnosti.

5. Pomazání olejem dělo se někdy i před hostinou, jindy mezi jídlem. (Luk. 7⁴⁶).

6. *Ut inhabitem* jest vhodnější než hebr. וְשַׁבְתִּי *a vrátím se*. Podobně jako v lat. jest i v LXX *κατοικεῖν με* u Sym., v aram. a j., jako hebr. שֶׁבֶת neb וְיָשַׁבְתִּי. Midraš má ovšem: »Do chrámu, který nechť jest v našich dnech brzy zbudován«. ישבתי jest tuze nejisté a nemůžeme z tohoto jediného slůvka souditi na dobu babylonského vystěhování.

Pastva, připravený stůl jsou obrazy Nejsv. Svátosti, proto se modlíme tento žalm v den *Těla Páně*. Z tohoto tajemství nejvíce milostí a ochrany a posily nám plyne. Dobrý pastýř jest naším vůdcem: v den *trnové Koruny* vzpomínáme, jaká koruna byla našemu králi vtlačena; v den *Krve Páně* rozjímáme o kalichu přesvaté krve, který nám podává.

V hodinkách *za zemřelé* prosíme, aby svaté, ale ubohé duše mohly již brzy bydliti v nebeském domě na věky.

23. žalm. (H. 24.)

Slavný vstup do Svatyně.

Kdo chce býti společníkem mocného Jahve, jemuž vše náleží, u toho se žádá čistota jednání a smýšlení (1—4; též ve 14. ž.); od Boha obdrží požehnání a pomoc (5—6). Druhá část žalmu (7—10) velebí Jahve, když on vítězně vstupuje do své svatyně.

Zdá se, že byla tato píseň složena za oné příležitosti, když přenášeli ve slavném průvodě archu úmluvy z domu Obededoma do nového svatostánku na hoře Sionu. K tomu průvodu hodil se obsah žalmu velmi dobře a mohl býti na cestě prozpěvován. Archa úmluvy, či pokrývka archy Kapporeth byla nazývána trůnem Jahve, archa naznačovala tak zvláštní přítomnost Boha mezi vyvoleným lidem; když ji vnášeli do svatyně, vcházel Jahve jaksi osobně s touže do svého domu.

Žalm sestává ze dvou poněkud rozdílných částí; v obou jest ale řeč o vstoupení do svatyně, na svatou horu Jahve, v prvé jest vstupovati spravedlivým, v druhé části vchází sám Bůh.

Obě části se od sebe různí básnickou formou. V prvém oddělení jsou disticha, v druhém tristicha. Mínili, že byla prvá část zpívaná ve sborovém zpěvu u paty Sionské hory, a druhá, když byli na hoře; není zde žádného údaje, který by to dokázal. Jisto jest, že jest tento živý zpěv složen dramaticky: střídavě odpovídá sbor na otázky jiného sboru neb hlasu. Toto střídání může vysvětliti, proč jsou ty dvě části formou rozdílné, a není třeba předpokládati (jako Ewald), že sestává 23. žalm ze zbytků dvou písní, jež by byly spojeny za příležitosti nějaké chrámové slavnosti.

Nadpis připisuje ten zpěv *Davidovi*; proti tomu není ani obsah, ani onen výraz: *odvěké brány* (v. 7); branou míněno celé místo Sion a nikoli dvéře svatostánku, které byly nové — a Sion byl zajisté starobylým, odvěkým místem, neboť tam měli Jebusité již dávno svou tvrz. Přenešení archy jest vypsáno v knize 2. Král. 6.

Vykládají obsah tohoto žalmu též o vzkříšení a Nanebevstoupení Páně, a o Pánu Ježíši vůbec — ale jen někteří ho tak pojímají v přímém smyslu, většina ho vykládá toliko allegoricky o Pánu Ježíši.

L. 1. Prvního dne (od) soboty. Davidův žalm.
H. 1. Davidův žalm.

První slova řeckého nadpisu *τῆς μιᾶς σαββάτου* nejsou v hebr. znění; snad je LXX přidali dle hebr. podání a zvyku, který určil tento žalm na neděli. Témuž dni ho čítá i talmud. Bar Hebraeus tvrdí, že byl dle židovského podání v neděli stvořen svět, o čemž mluví 2. verš. Viz úv. s. XXIII a XLI.

1b. Hospodina jest země a její plnost;
Okršlek země a všichni, kdož na něm bydlí.
2. Neboť on ho na mořích založil,
A na řekách ho postavil.

1b. Jahve (náleží) země a její náplň,
Zemský okrslek a kdož v něm bydlí.
2. Neboť on ji založil na mořích,
A na proudech ji upevňuje.

1b. Vypisuje velikou moc toho, který chce vejíti, vstoupiti do svatyně. Hospodin jest pánem celého světa, a všeho, co na světě jest: jeho jest *země* a co zemi naplňuje, co se na ní nalézá. Jinak ještě to vyjadřuje slovy: *Zemský okrslek a všichni, kdož na něm bydlí.* Slova »Hospodina jest země a její plnost« uvádí sv. Pavel ku Kor. 1, 10[26], aby ukázal, že staré přikázání o levitsky nečistých jídlech křesťany neváže.

2. On — a nikdo jiný — stvořil, založil tu zemi, proto jest jeho a má na ni taková práva. *Na mořích ho* (ji) *založil*: všeobecně se za starodávna domnívali, že vyniká suchá země z vod, že jest vodou obklíčena a že na vodách takřka spočívá (ž. 135[6]). *A na řekách ho postavil* spíše míní mořské proudy, jež se táhnou pod zemí: *A na proudech ji upevnil.* Vody by byly pohyblivým základem, ale v Božích rukou jsou i ony základem dobrým a pevným!

1. K plnosti země bychom mohli čítati i různá bohatství a poklady země, rostliny, stromy, zvířata — vůbec

vše. תֵּבֵל jest obývaná země. Bůh jest i stvořitelem, i zachovatelem země, neboť ji založil a strojil praeparavit.

2. יסד jest o stvoření řečeno, יכונן o zachovávání. Podobně o moři u Jer. 5²².

Kdo se může přiblížiti k Bohu tak mocnému?

3. Kdo smí vystoupiti na Hospodinovu horu?
Aneb kdo smí státi na jeho svatém místě?
4. (Kdo je) nevinných rukou a čistého srdce,
Kdo nevydává duši svou za ničemností
A nepřísáhá lstivě svému bližnímu.

3. Kdo smí vystupovati na horu Jahve,
A kdo smí státi na jeho svatém místě?
4. (Kdo jest) nevinných rukou a čistého srdce,
Nenosí své duše za nicotu
A nepřísahá lstivě.

3. Táže se: *Kdo smí vystoupiti*, kdo jest hoden vystoupiti *na Hospodinovu horu* na Sion? *Kdo tam smí státi* se déle zdržeti? Poněvadž jest Bůh tak mocný a tak svatý, nemohou k němu vesměs všichni. Žalmista si na otázku dává sám odpověď.

4. Žalmista uvádí čtyři požadavky: *Nevinných rukou* čistých, jehož ruce se nedopustily žádného zlého skutku; *čistého srdce* jehož srdce i myšlení jsou svatá. *Kdo nevydává svou duši*, sebe, svou mysl *za ničemností* t. j. kdo nejde za nicotou, za marností (za modlami). *A nepřísahá lstivě* jest věrným, upřímným i k svému bližnímu; *svému bližnímu* přidáno řeckým překladem. Podobně i v ž. 14² a u Is. 33¹⁵.

3. Netáže se toliko po podmínkách, jež jsou žádány a hledány u těch, kdo chtějí vystoupiti k Bohu, ale jest to spolu vyzváním, aby lidé zanechali marných starostí a snažili se o to, k Bohu přijíti.

4. נָשָׂא נַפְשִׁי לְ znamená po něčem bažiti, לַשָּׁוְא *mysl vznésti k nicotě*, k zlému neb marnému. Q°rê má נפשי, což by znamenalo: »Kdo moji duši (mne, Boha) nevyslovuje nadarmo« (dle Ex. 20⁷); proti tomu jsou všechny překlady.

»Svému bližnímu« není v hebr. znění. 4c jest nadpočetným a činí tento verš tristichem mezi samými di-

stichy. Proto míní Bickell, že není původním; jest ale v překladech.

5. Ten obdrží požehnání od Hospodina,
A milosrdenství od Boha, svého osvoboditele.
6. Toto jest pokolení těch, kteří ho hledají,
Kteří hledají tváře Boha Jakubova.
5. (Ten) obdrží požehnání od Jahve,
A spravedlnost od svého pomocníka, od Boha.
6. Toto jest pokolení těch, kdož ho hledají,
Kteří hledají tvou tvář, (Bože) Ja'qôba. Sélā.

5. Když se takový přiblíží k Bohu, *obdrží požehnání* a *milosrdenství*, (v hebr.:) *spravedlnost*, dostane se mu práva, plné spásy. Bůh jest mu *osvoboditelem* či pomocníkem.

6. *Toto jest pokolení těch, kteří ho hledají*: lidé, kteří k němu jdou, vyhledávají ho na jeho místě; tím bychom mohli rozuměti ony, kteří provázeli archu, znamená to též všechny věřící Israelity. Ti jsou, kteří smějí vystoupiti na horu Jahve (v. 3). Totéž i v druhém členu.

5. Požehnáním a milostí bude svatému pokolení věčná blaženost.

6. Nebude toliko jednotlivec, jenž se dostane na Boží horu, ale bude to celý kmen, pokolení *γενεά*. Prorok žalmista by dle těchto slov patřil na ten četný zástup nevinných a svatých, kteří jdou za Kristem do nebeské výše. Zde jest Sela, přestávka po prvé části žalmu, kde snad vystřídán zpěv hudbou aneb kde jiný sbor zpívati počal.

7. Zdvihněte, knížata, své brány,
A zdvihněte se, odvěké brány,
A vejde král slávy!
8. Kdo jest ten král slávy?
Hospodin, silný a mocný,
Hospodin mocný ve válce.

7. Zdvihněte brány své hlavy,
Ano zdvihněte se, odvěké brány,
Aby mohl vejíti král slávy!
8. Kdo jest ten král slávy?
Jahve, silný a rek,
Jahve rek ve válce.

7. Dle LXX vyzývá kněze a levity, kteří snad archu před Sionem očekávali, aby otevřeli brány dokořán. Knížaty je jmenuje dle řeckého ἄρχοντες (1 Par. 15[12. 16]). *Zdvihněte* praví snad proto, že se za starodávna některé brány při otvírání vskutku zdvihaly do výše, při zavírání se spouštěly. Dle hebr. znění dí: *Zdvihněte brány své hlavy* zosobňuje ty brány básnickým způsobem. Ony jsou jaksi tuze malé, a mají se rozšířiti, aby jimi důstojně a slavně vejíti mohl vznešený a nejvyšší král slávy. *Odvěkými* jmenuje ty brány, poukazuje na jejich stáří, byly již při jebusejské tvrzi.

8. Oslovené brány jsou udiveny a tážou se průvodčí archy Páně: *Kdo jest ten král slávy?* Ihned dána jim odpověď: *Hospodin silný a mocný, mocný ve válce; rekem ve válce* zovou Jahve, jako jej nazval Mojžíš, když vedl Bůh lid proti nepřátelům. Když vedli boj za vedení Jahve, vždy zvítězili. Tato odpověď zdá se napovídati, že krátce před složením tohoto zpěvu nějaká válka vítězně byla ukončena. Někdy brávali i archu do boje. (Soud. 20[27]).

7. Ti, kdož provázejí archu, oslovují v tomto verši brány Sionu. עוֹלָם aeternalis, z dávnověkosti, ale též dlouhotrvající do budoucnosti. כָּבוֹד δόξα sláva jest zevnější znamení přítomnosti Boží, jak to uvedeno v Ex. 40[34]: Po zasvěcení stánku »zahalil oblak stánek svědectví, a sláva Jahve naplnila ho«. Bůh slávy jest ten Jahve, který se takovým způsobem zjevuje. I bez oblaku byla archa považována za trůn Boha slávy.

8. Otázku by položili kněží a levité, odpověď by dal jiný jejich sbor.

9. Zdvihněte, knížata, své brány,
A zdvihněte se, odvěké brány,
A vejde král slávy!
10. Kdo jest ten král slávy?
Hospodin mocností,
On jest (ten) král slávy.

9. Zdvihněte brány své hlavy,
Ano zdvihněte se, odvěké brány,
Aby mohl vejíti král slávy!

10. Kdo jest ten král slávy?
Jahve vojsk,
On jest (ten) král slávy. Sélā.

9. 10. Slavné opakování otázky a odpovědi působí větší dojem. Odpověď jest poněkud kratší. *Hospodin mocností* z°bā'ôth *jest král slávy*: τῶν δυνάμεων virtutum odpovídá onomu potens in proelio *mocný ve válce;* virtus *moc* značí i vojska (1 Kr. 17[45] podobně jmenován Jahve jako náčelník Israelských vojsk), ale též sbory, zástupy hvězd (32[6], duchů, andělů (148[2]), kteří provázejí Pána.

9. 10. Kdož vykládají tento žalm o Nanebevstoupení Páně, kladou otázku v. 7. a 9. do úst andělů, kteří vyjadřují své podivení nad tím, že vchází do nebes člověk jako Pán celého nebe. Jest tím Pánem, poněvadž jest mocný v boji, přemohl sílu zlého ducha.

Církev pamatovala při tomto zpěvu Kristova boje na zemi a Jeho slavného Nanebevstoupení. Obřezání Páně, Utrpení, položení do hrobu bylo cestou k vítěznému Kristovu povýšení — proto se modlíme tento žalm na *Nový Rok*, na *bílou Sobotu*, ve dny *posvátného roucha a pěti ran Páně.* I do pozemských chrámů vchází náš slavný Spasitel, proto se modlíme ten žalm v den *Posvěcení chrámu Páně.* Blahoslavená Panna jest mystickou branou, kterou Kristus vešel na zemi, kterou my vcházíme do nebes — proto jest určen ten zpěv ve dny *Panny Marie.* Nevinných rukou, čistého srdce byly a jsou sv. *Panny*, vešly za beránkem Božím do věčné slávy; podobně sv. *mučenníci* a *vyznavači.* Žalm jest v jejich officium.

24. žalm (H. 25.)

Prosba za pomoc, za odpuštění hříchů a za vysvobození.

V prosebném tomto zpěvu obrací se žalmista k Bohu, vyznává svou důvěru k němu a prosí, aby jemu přispěl proti nepřátelům (1—4), vedl jej pravou cestou (5), odpustil mu hříchy a poklesky (6—11), aby jej v dobrém zachoval a vysvobodil (12—22).

V žalmu nalézáme vedle proseb též průpovědi, jimiž se žalmista povzbuzuje k důvěře v Boha (12—15). Nadpis jmenuje skladatelem této písně *Davida*. Protože v ní prosí za odpuštění hříchů, můžeme souditi, že tak psal po hříchu s Bethsabe a po zabití Uriáše. V některých verších (3., 8., 9., 10., 14.) mluví žalmista v množném čísle, jinde staví bohabojné naproti nepřátelům. Nepřátely jsou lidé, kteří brojí proti Davidovi a proti Božskému řádu vůbec. Dle toho by mluvil žalmista nejen svým jménem, ale též jménem bohabojných Israelitů.

Žalm náleží k alfabetickým zpěvům; každý verš počíná po řadě jinou písmenou abecedy. Abecední řada jest však v massoretském znění přetržena: v 2. v. jest ב teprvé v druhém slově, ו jak se zdá, schází; ק schází, za to jest dvakrát ר; 22. verš začíná hláskou פ, jest tedy přespočetným, a byl snad teprvé v pozdější době k žalmu přidán. V něm prosí se za osvobození Israele; to by mohlo ukazovati na osvobození, jehož si žádali Israelité, když byli v Babyloně. K nadpisu viz úv. s. XXIII a XXVI.

Theodor z Mopsvestie kladl dle 22. verše celý žalm do babylonské doby.

Tři oddělení 1—7, 8—14, 15—22. U Zennera sloky o 5, 5—4—4, 4 verších.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.
K tobě, Hospodine, pozdvihuji svou duši.
2. Můj Bože, v tebe důvěřuji, ať nejsem zahanben,
3. Ať se mi nevysmívají moji nepřátelé;
Neboť žádný (z těch), kteří v tebe spoléhají, nebude zahanben.
4. Nechať jsou zahanbeni všichni, kteří bez příčiny nepravost páchají.

H. 1. Od Davida.
א K tobě, Jahve, svou mysl pozdvihuji,
2. Můj Bože,
ב V tebe doufám, nedej mi zahanbenu býti,
Ať nejásají nade mnou moji nepřátelé.
ג 3. A též nikdo (z těch), kdož v tebe doufají, nebude zahanben;
Zahanbeni budou, kteří se stávají bez příčiny nevěrnými.

1. Vyjadřuje cit žalmisty, který chce svou mysl k Bohu pozdvihnouti: *K tobě pozdvihuji svou duši.* Tak připravuje se k řádné modlitbě, k účinné prosbě.

2. *V tebe důvěřuji* učiň, aby nebyla má důvěra v tebe marnou; kdybys mně proti mým mocným nepřátelům nepřispěl, byl bych nadarmo skládal v tebe svou naději a byl bych před nepřátely snížen, zahanben: *ať nejsem zahanben,*

3. *ať se mi nevysmívají;* v hebr. *ať nejásají nade mnou* nad mým snížením a neštěstím. Zahanbeni budou bezbožní, kdož v Boha nedůvěřují, kdo se spoléhají na svou sílu, na pomoc jiných — ale z těch, *kdož v Boha spoléhají, nebude nikdo zahanben.*

4. *Kdož bez příčiny páchají nepravost, jsou nevěrnými* (hebr.), odpadlíky, opouštějí Boha, *ti budou zahanbeni.* Bez příčiny znamená »bez výsledku«, prospěchu z toho míti nebudou a ničeho proti Bohu nesvedou; tak dlužno vykládati to supervacue, poněvadž k nepravosti, k nevěrnosti proti Bohu nemůže býti vůbec žádné příčiny.

1. Modlitba jest pozdvižení mysli, duše k Bohu a rozmluva s Bohem. Aq. překládá παραπίπτω k tobě padám (skláním svou duši — sebe).

2. Hebr. verš začíná nyní s אֱלֹהַי. LXX ale pojali »můj Bože« jako přístavek slova κύριος ještě k 1. verši, tak že začínal druhý verš s בְּךָ. Non erubescam jest způsob přání (optativ).

3. Sustinere jako jinde, hebr. קוה *doufati* (z významu čekati). V hebr. lze לֹא יבושׁו překládati budoucím časem, ač jest v latinském 4. verši ještě optativ: confundantur. בגד nevěrným býti, opustiti, odpadnouti (i v nábož. smyslu). ריקם διακενῆς zlomyslně, zúmyslně by mohl býti též smysl toho.

4b. Své cesty, Hospodine, mně ukaž,
A svým stezkám mne vyučuj.
5. Veď mne ku své pravdě a poučuj mne;
Neboť ty jsi Bůh můj pomocník,
A v tebe doufám po celý den.
ד 4. Své cesty, Jahve, mně ukazuj,
Svým stezkám mne vyučuj.
ה 5. Učiň, abych v tvé pravdě kráčel a poučuj mne,

Neboť ty jsi můj spasný Bůh,
(ר) V tebe doufám po celý den.

4b. Prosí, aby ho Bůh vedl či vodil. *Své cesty mně ukaž, vyučuj* metaforicky míní přikázání a Boží vůli v jednotlivých okolnostech; tu chce znáti, aby se podle ní řídil.

5. *Veď mne ku své pravdě* (*ἐπί τὴν ἀλήθειάν σου*); pravda jest pravé Boží učení, jež chce žalmista znáti. V lat. jest: in veritate *v tvé pravdě učiň, abych kráčel* (hebr.); pravdou jmenuje sv. Písmo Boží věrnost, dle níž Bůh plní dané své sliby; dle této věrnosti a v ní mne veď! Uvádí dva důvody: Protože od Boha očekává svou pomoc, a poněvadž na tu pomoc čeká, spoléhá *po celý den* a po všechny dny stále, bez přestání.

4. Via, semita ve sv. Písmě často způsob života, jednání; i u Muhammeda sabîlul-lâhi Boží cesta, ṣirâṭul-mustaqîmu pravá stezka.

5. Dle řeckého *καὶ σὲ ὑπέμεινα* a dle některých hebr. rukopisů bylo v 5c ואותך tedy slovo, kterým mohl začínati verš hlásky ו; ovšem by měl v mass. tekstu jen jeden stich. יְשָׁעִי který mně pomáhá, i který mně může pomoci. (44⁵).

6. Rozpomeň se na svá slitování, Hospodine,
A na své milosti, jež od věčnosti jsou.
7. Přečinů mého mládí a mých hříchů nevzpomínej,
Pro své milosrdenství; budiž mne pamětliv
Pro svou dobrotu, Hospodine!
ז 6. Rozpomeň se na své milosrdenství, Jahve,
a na své milosti,
Neboť od věčnosti jsou.
ח 7. Hříchů mého mládí a mých přestupků nevzpomínej,
Podle své milosti budiž mne pamětliv,
Pro svou dobrotu, Jahve!

6. Prosí za odpuštění svých hříchů. I svatí mohou chybiti; »říkáme-li, že nemáme hříchu, sami se klameme, a není v nás pravdy« dí sv. Jan v 1. listu 1⁸. Odvolává se na Boží *slitování a na milosti, jež jsou odvěké*, »jemu jest vždy se slitovati a šetřiti«. Milosrdenství a milost jsou nevyčerpatelny (Jer. 2² 31³).

7. *Přečinů mého mládí a mých hříchů nevzpomínej*; prosí za odpuštění hříchů, jichž se dopustil v mládí; neprozřetelnost, neopatrnost a nezkušenost mládí může jejich vinu jakousi měrou omlouvati, ač zůstávají vždy hříchy, za něž jsme zodpovědnými, jichž následky nésti musíme. *Ignorantia* znamená zde hřích vůbec. *Milosrdenství* a *dobrota* Boží mohou ty hříchy odpustiti, vinu smazati, proto praví: *Pro, podle svého milosrdenství* nevzpomínej hříchů, *budiž mne pamětliv pro svou dobrotu.*

6. Prokaž mně takové milosrdenství, jaké jsi od věků vždy svým věrným prokazoval.

7. Jmenuje hříchy mládí, poněvadž v té době člověk se snáze zlému pokušení poddává, než v mužném věku; z nezkušenosti následuje tak často zlého příkladu. חטאה značí *poklesek*, פשע odpor, protivení se (proti Bohu).

Theodor z Mopsvestie »poklesky mládí« vykládá o hříších Israelského lidu z jeho prvních dob, o modloslužbě u hory Sinai.

8. Milý a spravedlivý (jest) Hospodin,
Proto dává zákon těm, kteří na cestě chybují.
9. Řídí mírné ve spravedlnosti,
Vyučuje tiché svým cestám.
ט 8. Dobrotivý a přímý jest Jahve,
Proto ukazuje hříšníkům cestu.
י 9. Dává ubohým kráčeti v právu
A ubohé vyučuje své cestě.

8. Na milost Boha lze spoléhati, neboť jest Bůh *milý*, dobrotivý a *spravedlivý*, proto *ukazuje* rád *hříšníkům cestu* spravedlnosti; *dává jim zákon*, jako dává učitel svým svěřencům, tedy vyučuje je, když chybují neb chybili.

9. *Řídí mírné*, ponížené, kteří poučení přijímají, vedení se podvolují; pyšní nestojí o Boží poučení a nepřijímají jich. *Ve spravedlnosti* (hebr.), *v právu* Božím, dle něhož se zbožní řídí, a vyplňují tak Boží vůli.

8. Dulcis טוֹב milý, dobrý, dobrotivý. Delinquentes, kteří chybují, neb kteří mohou chybiti. חַטָּאִים již jest silnějšího významu: hříšníci; proto navrhuje Well. חוֹטְאִים.

9. Mansuetus dobromyslný, v hebr. ale *ubohý* עָנָו snížený.

10. Veškery Hospodinovy cesty (jsou) slitování a pravda,
Těm, kteří vyhledávají jeho ustanovení a jeho předpisů.
11. Pro své jméno, Hospodine, odpustiž můj hřích;
Neboť jest četný.

ב 10. Všechny cesty Jahve jsou milost a věrnost
Těm, kteří zachovávají jeho úmluvu a jeho svědectví.
ב 11. Pro své jméno, Jahve,
Odpusť mi mou vinu, neboť jest veliká!

10. *Veškery Hospodinovy cesty*, způsob, kterým Bůh jedná — jsou *slitování*, milost a *věrnost;* i v nejmenších skutcích Rožích se jeví jeho dobrota a věrnost v plnění slibů, neboť byl Hospodin vždy »bohatý dobrotivostí a věrností« (Ex. 34[6]). Nedostává se milostí vždy všem, ale jistě ji dostávají ti, *kteří vyhledávají*, starají se o přikázání Boží, zachovávají *jeho ustanovení a jeho předpisy; ustanovení* jest dáno onou úmluvou Boha s Israelským lidem na Sinai — proto dí testamentum ejus. *Předpisy* jsou svědky, testimonia, Boží vůle a té úmluvy.

11. Pro své jméno, protože takové Boží jméno máš, protože Bohem jsi, *odpustiž můj hřích*. Obyčejně značívá v takové prosbě »pro tvé jméno« nový důvod, proč má býti odpuštěno: aby se tak proslavilo Boží jméno svou dobrotou a slitováním. *Neboť jest četný*, totiž hřích (v hromadném smyslu); jest *veliký* (dle hebr.) buď počtem neb tíží. Proto může býti toliko Božím milosrdenstvím odpuštěn.

10. Testamentum בְּרִית (Num. 14[44] a j.) úmluva, zákony té úmluvy (Deut. 9[11] o deskách úmluvy, kde byla přikázání).

11. וְסָלַחְתָּ má wau souslednosti: a odpustíš, odpusť. Aben Ezra vykládal אף על כי שהוא רב *ačkoliv jest četný* (můj hřích); כי ale může zde právem býti přeloženo příčinně: *neboť*.

12. Kdo jest (ten) člověk, který se bojí Hospodina?
Ustanovuje mu zákon na cestě, kterou si vyvolil.
13. Jeho duše přebývá ve štěstí,
A jeho potomstvo dědí zemi.

14. Pevnou oporou jest Hospodin těm, kteří se ho bojí,
A jeho úmluva (jest dána), aby se jim ukázala.

ג 12. Který jest muž, jenž se bojí Jahve?
Toho poučí o cestě, kterou by vyvolil.
ד 13. Jeho duše přebývá ve štěstí,
A jeho símě dědí zemi.
ה 14. Důvěrné obcování s Jahve (jest) těm, kdož se ho bojí,
A svou úmluvu jim oznamuje.

12. Otázka jest na místě vztažné věty: *Který se bojí Hospodina*, který ho ctí a jemu věrně slouží, tomu *ustanovuje zákon*, toho poučuje o cestě, kterou by si zvolil, ukazuje mu, co by činil, čeho by se měl vystříhati.

13. *Jeho duše* totiž on sám (na rozdíl od potomstva) *přebývá* odpočívá, přenocuje (hebr.) *ve štěstí*, požívá štěstí; *a jeho símě dědí zemi* zaslíbenou zemi, která byla slíbena věrným potomkům Abrahama (Gen. 15[7-8], Ex. 20[12]), dědí po něm jeho štěstí.

14. *Pevnou oporou* jest jim *Hospodin*: jest základem jejich štěstí, a proto jest ono pevným, trvalým. Dle hebr.: *Důvěrné obcování s Jahve jest těm, kdož se ho bojí* jsou s Bohem v důvěrném přátelství, jež jest ovšem nejvzácnějším (Přísl. 3[32]). Tehdy jim činí Bůh zjevení, poučuje je o své úmluvě, o slibech, jež učinil, o budoucích věcech, jež věrní s důvěrou očekávají. Tak pravil Kristus Pán svým učenníkům: »Vám dáno jest znáti tajemství nebeského království« (Mat. 13[11]).

12. Vypočítává štěstí spravedlivého člověka: 1. Bůh ho poučuje; 2. má hojnost štěstí a dobra; 3. i potomstvo jeho bude šťastné; 4. Bůh jest mu oporou; 5. činí mu zjevení.

13. Děditi zemi ירש ארץ zemi Kanaan, bylo Israelitům největší tužbou, podstatou štěstí. Nový zákon v nás vyvolává a rozněcuje tužbu po nebeském království, tam jest pravé a trvalé štěstí (Mat. 6[33]).

14. סוֹד Sym. *ὁμιλία*, dle arab. sâda, syr. swādâ rozmluva, hovor. LXX vykládali to slovo od יסד založiti proto *κραταίωμα*. V druhé části by bylo dle způsobu Syrských doplniti עֵדִיד: Jest připraven, chce jim svou úmluvu oznámiti, oznamovati.

15. Mé oči (jsou) vždy k Hospodinu (obráceny);
Neboť on vyprostí z léčky mé nohy.
16. Vzhlédni na mne a smiluj se nade mnou,
Neboť jsem já osamocený a ubohý.
17. Úzkosti mého srdce rozmnožily se;
Z mých soužení vytrhni mne.

ל 15. Moje oči stále (dívají se) na Jahve,
Neboť on vytáhne mou nohu ze sítě.
ם 16. Obrať se ke mně a buď mi milostiv,
Neboť osamocen a ubohý jsem já.
ץ 17. Úzkosti mého srdce — rozšiř je,
Z mých soužení vyveď mne!

15. Obnovuje svou modlitbu a jeví nejpevnější důvěru v Boha. *Mé oči* jsou *stále k Hospodinu* obráceny, jako to činí, kdož vřele o nutnou pomoc prosí a kdož ji též jistě očekávají. *On vyprostí z léčky*, ze sítě, *mé nohy;* nástrahy tohoto života, pohoršení mohou býti přirovnány k síti: Bůh svého věrného z nich vyprostí.

16. *Obrať se ke mně* svou laskavostí, buď mně nakloněn a *smiluj se nade mnou.* Důvody: *Jsem já osamocený* unicus, nemám než tebe, jsem v soužení, jsem *ubohý*, bídný — buď svými hříchy, neb soužením, které se rozmnožilo.

17. Hebr. znění není dobře zachované; snad vypovídalo prosbu: *Úzkosti mého srdce — rozšiř je*; učiň srdce volnějším, svobodnějším, aby nebylo tak sníženo. Pěkná metafora.

15. Očima, zrakem mysli jest služebník Boží obrácen k svému Bohu, když se k němu modlí, když od něho pomoci očekává. Doplniti lze רָאוּ vidí (dívají se) neb נְכוֹנוֹת jsou obráceny.

16. V אֲנִי a עָנִי jest paronomasie.

17. צרר i צור znamená vázati, stlačiti, súžiti. הַרְחִיבוּ vyložili nepřechodně LXX: *rozmnožily se* (i syr. a aram.), rozšířily se; ale to hif. má vždy přechodný význam, jehož zde upotřebiti nelze. Navržená oprava jest: הַרְחִיבָם וּמִמְּצוּקוֹתַי *rozšiř je*, a z mých soužení atd. Baethgen navrhuje dle Pís. Š. 6[5] הִרְהִיבוּ Úzkosti *naléhají* na mé srdce — parallelism by byl přetržen.

Verš ק schází.

18. Vzhlédni na mé snížení a na můj trud,
A odpusť veškeré mé přestupky.
19. Popatři na mé nepřátele; neboť se rozmnožili
A nespravedlivým záštím mne nenávidí!
20. Ostříhej mou duši a vytrhni mne;
Ať nejsem zahanben, neboť jsem doufal v tebe.

ר 18. Vzhlédni na mou bídu a na moji nesnáz,
A odpusť mně všechny mé hříchy.
ר 19. Popatři na mé nepřátele, jak jsou četní,
A násilným záštím mne nenávidí.
ש 20. Ostříhej mou duši a vysvoboď mne;
Ať nejsem zahanben, vždyť jsem se u tebe skrýval.

18. *Vzhlédni na mé snížení a na můj trud* — snížení způsobeno asi nepřáteli; příčinou neštěstí jest hřích, a prosí proto i za *odpuštění svých hříchů.* Když vzhlédne Hospodin na bídu, smiluje se a pomůže.

19. Mnoho nepřátel má žalmista a ti nenávidí jej, chtějí jej zkaziti; záštím, které jest násilné a nespravedlivé, mne pronásledují neb nenávidí.

20. *Ostříhej mou duši* totiž mne, můj život, a *vysvoboď mne* od těch nepřátel. Nezamítej moji prosbu, ať nejsem zahanben, že jsem v tebe doufal, že *jsem se u tebe skrýval* neb že jsem se k tobě utekl. Doufá, že Pán Bůh jeho důvěru odmění.

18. Snížení jako 9[14]. נשא o hříších: zvednouti je, odnésti, odpustiti.

19. רַבּוּ jsou četní (rozmnožili se) neb jsou mocní.

20. חסה ž. 2[12].

21. Nevinní a spravedliví přilnuli ke mně,
Poněvadž v tebe doufám.
22. Osvoboď, Bože, Israele z jeho všech úzkostí.

ת 21. Bezúhonnost a přímost ať ostříhají mne,
Poněvadž v tebe doufám.
פ 22. Vysvoboď, Bože, Israele ze všech jeho úzkostí.

21. Když nebudu zahanben a když budu osvobozen, stane se tvá pomoc známou, a přilnou, přidají se ke mně *bezúhonní a spravedliví*; i oni budou pak míti v Boha

důvěru. V hebr. jest pokračování prosby: *Ať mne ostříhají bezúhonnost a přímost;* tak doufá, že se ochrání před pokleskem, před hříchem.

22. Poslední verš počíná hláskou pê, která sem nenáleží; veršem 21. jsou již všechny písmeny hebr. abecedy vyčerpány. Verš tento se ani složením k ostatním dobře nehodí; vykazuje Boží jméno Elohîm, ostatní verše mají Jahve. Ale i v jiných abecedních písních sv. Písma nalézáme někdy nepravidelnosti; verš mohl býti později k žalmu přičiněn, ale zevnějšího důkazu nemáme. Žalmista rozšiřuje svou prosbu na celý národ; za ten se modlí, aby ho Bůh vysvobodil z úzkosti. V úzkosti nalézal se Israel velmi často; za Davida působili takovou úzkost mocní nepřátelé a vnitřní nepokoje. Netřeba hned mysliti na největší úzkost, která svírala Israel (správně Judu) v době babylonského přestěhování.

21. תֹּם a יֹשֶׁר jsou odtažitá jména; LXX je vyložili konkretně: *ἄκακοι καὶ εὐθεῖς.* Ve verši 16. tvrdil žalmista, že jest osamocen; nevinní by se k němu přidávali teprve v budoucnosti.

22. Verš by byl po mínění některých přidán teprve v době, když byl žalm pojat ve sbírku chrámových či bohoslužebných zpěvů. V ž. 34[23] jest tenýž případ jako při tomto verši.

Církev se modlí tento žalm *za zemřelé;* za ubohé duše v očistci prosí, aby jim odpuštěna byla zbývající vina. Hříchy či poslední následky hříchů jsou těmi nepřátely, jichž chtějí býti duše zbaveny, aby mohly po cestě Páně vejíti do nebe.

Jednotlivé verše tohoto žalmu nalézáme v mešních vložkách; jsou to prosby za pomoc a vysvobození od hříchu a od pokušení.

25. žalm. (H. 26.)

Nevinný a zbožný prosí o Boží pomoc.

Prosebník spoléhaje na svou nevinnost poddává se Božímu rozhodnutí, prosí o právo (1—3). Ukazuje, jak

se varoval zlé společnosti, mezi nevinnými dbal Boží chvály, miloval Boží sídlo (4—8). Proti němu jest krvolačný, úplatný zlosyn, který ho utiskuje; od toho chce býti zachráněn. Za to chce Boha velebiti (9--12). Píseň má tři části.

Žalm jest *Davidův.* Mohl býti složen v době Absolonovy vzpoury aneb jindy; to nelze určiti. Svatostánek již stál (8), bohoslužba byla zařízena (6). Když vstupoval Israelita do chrámu a chtěl býti s užitkem přítomen bohoslužbě, měl býti těmi city jat a tak připraven, jak to ze žalmu vyznívá: nevinností a zbožností obdařen mohl jíti k oltáři Páně. K nadpisu viz úv. s. XXIII a XXVI.

Kněz modlí se při nejsvětější oběti, když si umývá ruce, z tohoto žalmu verše 6—12.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.
Učiň mi po právu, Hospodine, neboť já v nevinnosti kráčím,
A doufaje v Hospodina nejsem slabým.
2. Zkoumej mne, Hospodine, a zkoušej mne,
Pal mé ledví a mé srdce;
3. Neboť tvé slitování jest před mým zrakem,
A libuji si v tvé pravdě.

H. 1. Od Davida.
Zastaň se mne Jahve; neboť já kráčím v bezúhonnosti,
A doufám v Jahve, nezviklám se.
2. Zkoumej mne, Jahve, a zkoušej mne,
Ohněm zpytuj mé ledví a mé srdce;
3. Neboť tvá milost jest před mýma očima,
A chodím v tvé pravdě.

1. *Učiň mi po právu* judica me; snad se nedostalo žalmistovi práva proti bezbožným v. 9. a 10., proto prosí: *Zastaň se mne, Jahve* (7[9] 34[24]). Zasluhuje, aby mu Bůh práva zjednal, neboť uvádí důvody 1. *V nevinnosti kráčím,* jednám, žiji tak, že žádného trestu nezasluhuji, žádné viny nemám; 2. *A doufaje v Hospodina nejsem slabým;* dle hebr. *neviklám se* v důvěře v Jahve. Když se mu nedostalo jeho práva, mohla se jeho důvěra zviklati, ale nestalo se tak; proto zasluhuje přispění.

2. Neváhá žalmista a nabízí se k tomu, aby byl Bohem *zkoumán, zkoušen* a *pálen* (ohněm zkoušen): podrobuje se přísnému a důkladnému prozkoumání. *Ohněm zpytuj mé ledví a mé srdce* (ure), vnitřní, nejskrytější vnitro, sídlo citů a vůle může Bůh zkoušeti, žalmista jest si vědom své nevinnosti, ví, že jest jeho srdce a ledví poctivé, že v něm není lsti, klamu.

3. Znát žalmista *slitování, milostivost* Boží, zná i Boží *pravdu* či věrnost, pamatuje na tu milost stále, neboť jest *před jeho očima*, zná tu věrnost Páně, neboť v ní chodí, v ní si libuje — proto se může a chce bez bázně odevzdati zkoušce a rozhodnutí Božímu. Milost a věrnost Boží mohl znáti jak ze své zkušenosti, tak z dějin praotců a z dějin israelského národa.

1. Perfekta lze vykládati přítomným časem.

בָּטַחְתִּי důvěřuji, doufám v Jahve; jmenuje Boha ve 3. osobě, kdežto počal druhou osobou. לֹא אֶמְעָד udává, jakou je jeho důvěra: *neviklám se* — nezvratnou. Infirmari: cítíti se slabým, i býti slabým (nemocným).

2. נָסָה zpytovati, zkoušeti (i pokoušeti). צָרְפָה (k[e]thîbh צָרוֹפָה jako bývá v přestávce), tav, roztav v ohni (čistiti v ohni, zkoušeti).

3. V tomto a v následujících verších ukazuje, že není na něm chyby. Veritas, pravda mohla by značiti Boží zákon, učení.

4. Nesedám v planém shromáždění
A neobcuji s těmi, kteří neprávě jednají.
5. Nenávidím sbor zlomyslných,
A nezasedám s bezbožníky.
6. Mohu si umývati ruce s nevinnými,
A obcházeti tvůj oltář, Hospodine,
7. Abych zaslechl hlasitou chválu
A abych vypravoval všechny tvé divy.
8. Hospodine, miluji skvělý tvůj dům.
A místo, kde bydlí tvá sláva.
4. Nesedávám s lidmi nepravosti,
A s pokrytci se nescházím.
5. Nenávidím shromáždění zlých,
A s bezbožnými nesedávám.

6. Mohu si umývati v nevinnosti své dlaně,
A obcházeti tvůj oltář, Jahve.
7. Abych dal slyšeti hlasitou chválu,
A vypravoval všechny tvé divy.
8. Jahve miluji bydlení tvého domu,
A místo, kde bydlí tvá sláva.

4. Žalmista není ve spojení s bezbožníky, nemá s nimi nic společného. To uvádí jako důkaz své bezúhonnosti.

Nesedám v planém shromáždění v shromáždění planých lidí nebývám t. j. nejsem nikdy; lidi planosti, marnosti jsou lidé nepravosti, bezbožní, jejichž shromáždění se každý zbožný a poctivý vyhýbá, jak 1[1] žalm uvádí. *Seděti* znamená již delší styk s takovými lidmi.

A neobcuji s těmi, kteří neprávě jednají jest parallelism; v hebr. dí: *s pokrytci*, lidmi, kteří tají, skrývají své skutky — *se nescházím.*

5. Nenávidím sbor zlomyslných — jako Př. 21[16]. Žalmista jest mužem, jemuž dle ž. 1. jest blaze.

6. Kladně dokazuje svou zbožnost a bezúhonnost. *Mohu si s nevinnými umývati ruce;* ruce v nevinnosti umývati znamená »býti hříchu, viny prost« — symbolicky umývání naznačovalo vnitřní čistotu. I kněžím bylo si dle Ex. 30[17-21] umývati ruce a nohy, aby čisti přistupovali k oltářní službě. Žalmista jest tak čist, že může přistoupiti k oltáři, ano i obcházeti (snad v průvodu) oltář Páně. Míní oltář, který stával v nádvoří (atrium) svatostánku; obcházení oltáře nebylo přikázáno, ale dálo se o svátcích stánků, snad i jindy (41[5] 117[27]).

7. *Abych zaslechl:* v hebr. souhlasně s parallelním 7b: *Abych ohlašoval, dal slyšeti hlasitou chválu* neb dík a *vypravoval divy*, t. j. divy, kterými Bůh žalmistu, Davida, celý národ chránil a podporoval.

8. *Hospodine, miluji skvělý tvůj dům,* skvělý, vznešený jest dům Páně, svatostánek již proto, že jest příbytkem Božím, ale též proto, že byl nádherně, skvěle ozdoben (decorem domus tuae), jak Ex. 25—30 o prvním stánku vypravuje. Příbytek Boha, *místo, kde bydlí* Boží *sláva,* která jako oblak zahalovala Nejsvětější (Ex. 16[10]

40[34-38]), líbí se žalmistovi, rád tam chodí, rád se tam zdržuje.

4. Vanitas שָׁוְא značí: plané, ničemné, zlé lidi.

נֶעֱלָמִים nif. kteří se skrývají (Syr. pošetilí, sv. Jer. hrdí, aram: kteří se tají v zločinnosti), pokrytci, kteří dle Raši: v temnu konají své skutky לעשות במהשך מ'.

6. בנקיון v nevinnosti ἐν ἀθώοις po způsobu nevinných· סבב neznamená vždy: obcházeti; v 2. Král. 18[15] je překládá Vulg. běžeti, ve v. 30. přejíti; může zde znamenati jednoduché: *vstoupiti* k oltáři.

7. Při oběti pěli též zpěvy chvály. לַשְׁמִעַ ukazuje na hifil הַשְׁמִיעַ dáti slyšeti, ohlašovati — tak přeložil sv. Jer.: Ut clara voce praedicem laudem (Aq. Sym. aram. též). LXX četli qal לִשְׁמֹעַ.

8. Decor domus tuae (jako v longitudo dierum) na m. decorae domus tuae vznešeného, vzácného tvého domu. כבוד sláva, která neb kterou se Bůh zjevoval.

9. Nezahlazuj, Bože, s bezbožníky mé duše
A s muži krve mého života,
10. Na jejich rukou jsou nepravosti,
Jejich pravice jest plna úplatků.
11. Já ale chodím ve své nevinnosti;
Vysvoboď mne a smiluj se nade mnou.
12. Má noha stojí na pravém (místě);
V shromážděních tě chci velebiti, Hospodine.

9. Neodnímej mé duše s hříšníky
A mého života s muži krve,
10. Na jejichž rukou lpí neřest,
A jejichž pravice jest plna úplatků.
11. Já ale v bezúhonnosti chodím;
Vysvoboď mne a buď mně milostiv.
12. Má noha stojí na rovném (místě);
V shromážděních budu tě velebiti, Jahve.

9. 10. Přednáší prosbu, aby ho neodsoudil Bůh s hříšníky, jako bezbožné odsuzuje, ale aby ho zachoval.

Nezahlazuj s bezbožníky mé duše, t. j. mne — *neodnímej* mi *života* náhle, jako se to stává hříšníkům. *A s muži krve*: jsou (jako 5[7]) násilníci, které v 10. v. popisuje. *Neřest,* nespravedlivost *lpí na jejich rukou,* přijímají *úplatky* za zlé, nespravedlivé skutky. Jest pravda, že, jmenovitě

v poslední době, proroci soudcům Israele tento hřích často vytýkají: soudili za úplatky nespravedlivě; to však se mohlo stávati i v starších dobách i v Davidově době.

11. Naproti těm vinníkům jest žalmista nevinným (1), a prosí, by jej *vysvobodil* a smiloval se nad ním, neb byl mu milostiv. Jest mu toho potřebí proti oněm bezbožným.

12. *Má noha stojí na pravém* (místě), stojím, neviklám se, jsem a chci býti na pravém místě neb na přímé cestě (in directo). Doufá, že dojde vyslyšení, a též proto, že stojí na pravém místě, slibuje, že bude Bohu vděčným: *Ve shromážděních tě chci velebiti,* veřejně tě chváliti, ti děkovati.

9. Animam meam souběžně s vitam meam.

10. זִמָּה parallelně se שֹׁחַד značí neřest nespravedlnosti.

Obě věty jsou vztažné, určují skutky mužů krve. Pravici jmenuje, že ta častěji dává a přijímá.

12. בְּמִישׁוֹר v rovině, na rovném (místě neb cestě). Chůzí vyjadřuje jednání, žití i v mravním smyslu; zde vyznává, že s důvěrou v Boha pevně životem kráčí. Tak prosí v ž. 27[11]: Veď mne cestou rovnosti, přímosti בארח מישור.

ברך skláněti kolena (adorare), piel benedicere žehnati, dobrořečiti, chváliti. Stejné zakončení v mnohých jiných žalmech.

Část tohoto žalmu modlí se kněz při tak zvaném »*lavabo*« při mši sv. (6—12). Ruce znamenají jednání člověka a jeho skutky, umýváním rukou vyznačena obrazně čistota jednání a skutků. Čistým chce býti kněz, když přistupuje (circumdabo) k oltáři; nevinnost svou prokazuje tím, že vyznává, jak miluje Boží dům, že chce velebiti Boha. Bůh dá jeho slabosti (miserere mei) potřebné posily.

Modlíme se ten žalm v první hodince ve *středu.* Prosíme jím, abychom se nedostali mezi hříšníky, nebyli s nimi zahlazeni, abychom milovali Boží dům, chválu Páně a stáli na dobré cestě. Pro tato slova jest verš 11b—12 uveden ve vstupní modlitbě mše za ty, kteří nastupují cestu aneb jsou *na cestě.*

26. žalm. (H. 27.)

Útěcha zbožného jest v Bohu; prosba za přispění.

Žalmista ví, že jest Bůh jeho ochráncem, má v něho úplnou důvěru a nebojí se ničeho, ani v největším nebezpečí nemá strachu (1—3.). Přeje sobě toliko, aby mohl dlíti ve svatyni, kde by za poskytnutou pomoc děkoval (4—6.). Pojednou žalmista prosí Boha, aby ho uprostřed nebezpečí neopouštěl: jest opuštěn, trpí pomluvou a násilím nepřátel (7—12.). Sám sobě dodává důvěry a vytrvalosti (13—14.). Jsou tedy v žalmu *dvě* různé *části* 1—6., 7—14.

Nadpisem jest *David* pisatelem tohoto žalmu. I v jiných jemu připsaných žalmech vyjadřuje velikou důvěru k Bohu a připojuje prosbu za novou pomoc (tak ž. 7., 10., 18.). Ač se ty dvě části od sebe různí, obsahem i formou, neboť v druhé části jest složení veršů zcela jiné, přec k sobě náležejí. Důvěru vzbudil žalmista na počátku písně, důvěrou končí (13, 14.); slova v. 4.: (přeji si) »Požívati milosti Jahve« nalézáme též v 13. verši: »Mám důvěru, že budu požívati štěstí.« Proti Davidovi mohlo státi »ležení« a proti němu mohla býti »válka« (v. 3.), poněvadž byl králem.

V prvé části jsou sloky, které jmenují *qina.* Verš »qina« jest distichon, v němž jest druhý stichos kratší. V žalostných písních se nalézá častěji než v jiných. Poněvadž v druhé části toho metra není, proto míní Olshausen a mnozí jiní, že byl k žalmu, který sestával z v. 1—6., přidán jiný zpěv od 7—12.; někdo pak přidal verš 13—14. Toho vysvětlení není třeba. Dle Zennera jsou tu sloky o 4, 4—4—5, 5 verších.

Kdy by byl žalm psán, nevíme. LXX a Vulg. udávají sice: *Davidův žalm, prvé než byl pomazán,* ale tento nadpis není v hebr. znění a nemá proto váhy. Pomazání Davida králem událo se třikráte: 1. v otcovském domě v Betlémě; 2. kmenem Juda v Hebronu, po Saulově smrti; 3. v Hebronu, když jej veškeren Israel králem uznal. V Hebronu, jak se zdá, nebyl znovu pomazán olejem, ale »pomazání« znamená tu, že byl králem uznán a prohlášen.

Nadpis LXX by tvrdil, že se žalm nese k době před hebronským pomazáním, tedy snad k pronásledování Saulovu, neb k době bojů, jež bylo Davidovi podstoupiti proti Saulovým přátelům a přívržencům (2 Kr. 2[4-8] 3[1]).

L. 1. Davidův žalm, prvé než byl pomazán.
Hospodin jest mé světlo a má spása;
Koho bych se bál?
Hospodin jest ochránce mého života;
Koho bych se lekal?
2. Když se přibližují ke mně škůdci,
Aby pojídali mé tělo,
Ti, kteří mne soužejí, moji nepřátelé,
Sami zemdlívají a padají.
3. Kdyby se postavilo proti mně vojsko,
Neleká se mé srdce;
Kdyby se zdvihla proti mně válka,
Při tom já se důvěřuji.

H. 1. Od Davida.
Jahve jest mé světlo a má spása,
Koho bych se bál?
Jahve jest ochrana mého života,
Koho bych se lekal?
2. Když se na mne blíží zlosynové,
Aby jedli mé tělo,
Moji utiskovatelé a moji nepřátelé —
Klopýtají sami a padají.
3. Kdyby se položil proti mně vojenský tábor,
Nestrachuje se mé srdce;
Kdyby se zdvihla proti mně válka,
Při tom já jsem důvěřivý.

1. Zná žalmista mocnou Boží ochranu, nepociťuje při ní strachu. *Hospodin jest mé světlo;* světlo značívá štěstí, tma znamenává utrpení a neštěstí; Bůh jest *světlem,* poněvadž od všeho utrpení, soužení vysvobozuje a přináší pomoc, život a štěstí. Metaforu tuto shledáváme častěji. Ve vyšším smyslu znamená světlo věčný život, který nám Kristus zjednal (A život byl světlo lidí; sv. Jan 1.).

Hospodin jest ochránce mého života v hebr. *obrana,* pevnost mého života (17[3] 30[3-4] a j.). *Koho bych se bál* neb

měl báti? *koho bych se lekal?* vyznívá velikou důvěrou a bezpečností.

2. Aby vysvětlil, jak jej Bůh ochraňoval a ochraňuje, popisuje, kterak si nepřátelé proti němu počínají, ale Boží mocí padají. Nebojí se jednotlivých nepřátel, nestrachuje se ani celého vojska, ani ve válce.

Když se přibližují ke mně škůdci, zlosynové (hebr.), když se na mne nešlechetníci ženou — *aby pojídali mé tělo;* přirovnává je k divokým zvířatům: jako tato dychtí nepřátelé po mém životě, po mé krvi, po mé záhubě, chtějí mne zničiti. Nepodaří se jim to, ale oni *sami zemdlívají* (klopýtají) *a padají.*

3. *Vojsko* proti někomu se ženoucí, *válka* mohou nahnati lidem nejvíce strachu; žalmista se *neleká*, jest sám proti nim, ale *důvěřuje* v Jahve.

1. Tak Mich. 7[8] dí: »Když sedím ve tmách, Jahve jest mi světlem.« מָעוֹז pevnost, obrana.

2. קרב přibližovati se, s עַל znamená nepřátelské se blížení. V aram. a v syr. se o pomlouvači říká, že »jí obvinění« אֲכַל קַרְצָא; zde však není o pomluvě řeči, ale o nebezpečí války, o zničení; אכל se v hebr. tak častěji užívá (Deut. 7[16] populos devorare, Jer. 10[25] 30[16] a j.). Co připravovali žalmistovi, stalo se jim samým; žalmista mluví ze své zkušenosti. Dle Zennera tvoří tyto čtyři verše 1. sloku sborového zpěvu.

3. בזאת in hoc — spojiti s proelium: při tom boji neb válce já jsem בּוֹטֵחַ (ἄφοβος Sym.) důvěry plný, mám důvěru. LXX ἐν ταύτῃ dle hebr. ovšem může míti význam: *přec.*

4. Jedno žádám na Hospodinu,
Toho se domohu:
Abych přebýval v Hospodinově domě
Po všechny dny svého života,
Abych patřil na Hospodinovou přízeň
A navštěvoval jeho chrám.

5. Neboť mne skrývá ve svém stánku;
V den neštěstí
Chrání mne v úkrytu svého stánku.

6. Na skálu mne vyzdvihuje,

A nyní zdvihá mou hlavu
Nad mé nepřátely.
Obcházím (oltář) a obětuji v jeho stánku
Oběť chvály;
Pěti chci a hráti
Hospodinu.

4. Jedno vyprošuji si od Jahve,
Po tom toužím:
Abych přebýval v domě Jahve
Po všecky dny svého života.
Abych patřil na krásu Jahve
A ohlížel se v jeho chrámě.

5. Neboť on mne skrývá ve svém stánku
V den neštěstí,
Chrání mne v ochraně svého stánku,
Vyzdvihuje mne na skálu.

6. A tak pozdvihuje se má hlava
Nad mé nepřátely (mass.: Kolem mne).
Obcházím a obětuji v jeho stánku
Oběti za zvuku trub,
Zpívám a hraji Jahve.

4. Žalmista touží, by mohl stále prodlévati ve stánku Boha (na Sionu); tam by se cítil bezpečným, tam by Boha chválil. *Jedno žádám* jedinou věc žádám *na Hospodinu:* největší jeho tužba je: *Abych přebýval v Hospodinově domě,* abych byl u svého Boha; *po všechny dny svého života,* tedy stále. *Abych patřil na Hospodinovu přízeň:* to může znamenati zde lat. voluptas: abych pozorovati mohl, rozjímati mohl o lásce, přízni Páně. Jiní překládají: *Abych patřil na krásu Jahve* na krásu, velebnost Jeho bohoslužby v chrámě konané. *A navštěvoval jeho chrám;* tak jmenuje místo bohoslužby vůbec, tím mohl býti i svatostánek. Dle hebr.: *ohlížel se v jeho chrámě* dobře si všeho všímal; dle sv. Jer. adtendam, abych se staral a byl bedliv na všechny bohoslužebné úkony v chrámě.

5. Vykládá žalmista, jak se mu dostává té Boží ochrany, kterou ve v. 1—3. si chválil: *Neboť mne skrývá ve svém stánku:* nalézá tam útočiště, ochrany, bezpečí před každým nebezpečím: *v den neštěstí.* Co dříve jmenoval chrámem, zove nyní stánkem. Metaforicky ještě dí: *Chrání mne v úkrytě* (ochraně) svého stánku.

6. *Na skálu mne vyzdvihuje:* na bezpečné místo mne dává, na pevné místo, jež jest zároveň nepřátelům tuze vysokým, nepřístupným. *A nyní zdvihá mou hlavu :* žalmista jest v bezpečí, zdvihá hlavu, kterou měl dříve strachem a útiskem skloněnou; vítězně se vymanil z pronásledování nepřátel a proto nad ně zvedá hlavu. Nečiní jej to vědomí pyšným, ale hned ho vede k tomu, aby vzdal svému pomocníku a ochránci díky. *Obcházím* (25⁶) s ostatními jdu k oltáři aneb kolem oltáře *a obětuji oběť chvály ;* v hebr. *oběti za zvuku trub:* hlučné oběti, slavné, při nichž zpěv a modlitby byly provázeny zvukem trub (2 Kr. 6¹⁵). Tak slavně byly přinášeny veřejné oběti celého lidu neb za celý lid, ale zajisté že i královy oběti slavným způsobem se konaly, i když byly soukromého rázu.

Uvažujeme-li dobře tu velikou Boží dobrotu, roznítí se v nás touha, abychom přebývati mohli u něho stále, abychom v nebeském příbytku nalezli bezpečnosti a pokoje, ve věčné radosti se těšili rozkoši Páně. Nebesa mohou býti zvána chrámem, neboť není v nich nic světského, ale bez přestání ozývá se tam chvála Boží a svatý jásot. V pozemském Božím chrámě nemůže člověk stále dlíti — ani kněží tam nejsou ustavičně; tím slovem: »všechny dny« míní, aby byl ve stálém spojení s Bohem a mohl velmi často býti v jeho chrámě.

4. Unam אַחַת v hebr. jest ženský rod někdy na místě r. středního: to jedno; lat. přeložil doslovně. נֹעַם יהוה *krása Jahve* přeloženo ἡ τερπνότης voluptas rozkoš; voluptas může znamenati ve sv. Písmě přízeň, milost, asi jako voluntas — tak jest v mnohých lat. rukopisech psáno. Může znamenati: radost na Bohu a z Boha (obj.), ale též krásu bohoslužby, která Bohu se líbí. 4c vynechává Zenner ve své sloce o 4 verších. וּלְבַקֵּר a pilně hledati, se ohlížeti; Raši od בֹּקֶר: abych *byl ráno* v tvém chrámě, tak i Wellh. ve významu השכים.

5. Abscondere v obrazném smyslu (31²¹); překlady mají q'rê בְּסִכֵּנוֹ, toliko Sym. má בְּסִכָּה; Wellh. dává tomuto přednost a míní, že povstalo ono q'rê hořejším אהלו. Absconditum — úkryt, odloučení; střední r. značívá též odtažité jm. Quoniam vykládají též příčinně: důvod, proč chce v chrámě prodlévati.

6. סְבוֹתִי neb סוֹבְבְתִּי obešel jsem, obcházím (oltář) nelze spojiti s předcházejícími slovy, jako u sv. Jer.: »Nad mé nepřátely, kteří jsou kolem mne«, ale náleží k následujícímu *ἐκύκλωσα καὶ ἔθυσα.* Vociferationis, římský žaltář: jubilationis תְּרוּעָה clangoris (v některých: *αἰνέσεως καὶ ἀλαλαγμοῦ*). Poslední verš dělí Zenner: | Obcházím a obětuji oběti chvály | zpívaje a hraje Jahve | vynechává באהלו.

7. Vyslyš, Hospodine můj hlas, kterým k tobě volám,
Smiluj se nade mnou a vyslyš mne.
8. Tobě mluví mé srdce, tebe hledá má tvář,
Po tvé tváři, Hospodine, toužím.
9. Neodvracuj své tváře ode mne,
Neodstupuj ve svém hněvu od svého služebníka.
Budiž mým pomocníkem, neopouštěj mne,
Nezavrhuj mne, Bože můj spasiteli.

7. **O** Jahve, slyš, hlasitě volám,
A smiluj se nade mnou a odpověz mi!
8. Tobě praví mé srdce: Hledejte mou tvář!
(Dle LXX: Pána hledám!)
Tvé tváře Jahve hledám.
(Dle LXX: Vyhledává tebe má tvář.)
9. Neskrývej své tváře přede mnou,
Nezamítej v hněvu svého služebníka!
Byl jsi mou pomocí,
Nezavrhuj mne a neopouštěj mne,
Bože mé spásy.

7. Prosbu vycházející z důvěry přednáší žalmista svému Pánu. Dle 10. 12. verše potřebuje právě Boží pomoci, poněvadž je opuštěn a lživými nepřátely ohrožen. Boží pomoci a smilování potřebujeme po celý život, vždy můžeme prositi, aby nás pro naše hříchy nezavrhl, od nás se neodvrátil.

8. Já celý jsem k tobě obrácen: *Tobě mluví mé srdce,* střed vnitřních citů, *tebe hledá má tvář.* Toto jest jasnější než: Mé srdce ti praví, že tě má tvář hledá. V hebrejském jest nejisté znění asi tohoto smyslu: *Mé srdce tobě* (Bohu) *praví: Hledejte mé tváře!* Takové vyzvání jsi učinil svým služebníkům, aby tebe, tvé tváře, tvé přízně, milosti a pomoci hledali; já to vyzvání chovám v srdci a: *Tvé tváře, Jahve,* já *hledám,* přicházím k tobě, žádám Tvé pomoci.

9. Prosí, aby od něho *neodvracel* své přízně, aby ani *v hněvu*, ve spravedlivém hněvu *od něho neodstupoval* aneb jej (dle hebr.) *nezamítal* od sebe. Vždyť jest žalmista »Božím služebníkem«, a *Jahve byl mu* vždy *pomocí*, neb *pomocníkem;* proto si dovoluje tuto prosbu.

7. קולי אקרא jako 3⁵. Tímto veršem změněn i obsah žalmu i metrum zpěvu. Sloky jsou o pěti verších (dle Zennera).

8. Dle LXX zní ta slova: *Κύριον ζητήσω, ἐξεζήτησέν σε τὸ πρόσωπόν μου.* Hledám Jahve! »*Tvoji tvář hledá můj obličej*« bylo by zvláštním; dle Zennera podobné rčení i v assyrském: panu-ya a-na a-la-ki a-na a-ma-ri pa-ni šar-ri bi-li-ya. (Srovnej 2 Par. 7¹⁴, Ž. 24⁶, Os. 5¹⁵).

9. Ti, kdož vykládají tento žalm o veškerém Israeli, poukazují, že se i jinde Israel zove »služebníkem Jahve«. U Isaiáše značí však עבד יהוה Messiáše, nikoliv israelský lid.

Salutaris osvobozující, spasný *σωτήρ*; přídavné jm. ve významu podst. jm.

10. Neboť můj otec a má matka mne opustili;
Ale Hospodin se mne ujímá.
11. Dej mi, Hospodine, zákon na svou cestu
A veď mne na pravou stezku pro mé nepřátely.
12. Nevydej mne vůli těch, kteří mne sužují,
Neboť povstali na mne lživí svědkové,
A lhala nepravost proti sobě.
13. Doufám, že spatřím štěstí Hospodina
V zemi živoucích.
14. Čekej na Hospodina,
Jednej mužně a posilni své srdce;
Ano, doufej v Hospodina.

10. Neboť můj otec a má matka mne opustili,
Ale Jahve se mne ujímá.
11. Jahve, ukazuj mi svou cestu
A veď mne po rovné stezce
Pro mé nepřátely.
12. Nevydej mne chuti mých utiskovatelů,
Když povstanou proti mně lživí svědkové,
A ti, kteří po násilí dychtí.
13. Tak důvěřuji, že spatřím dobrotu Jahve
V zemi živoucích.
14. Doufej v Jahve,

Vzmuž se a posiliž se tvé srdce;
Ano, doufej v Jahve!

10. S větším klidem pokračuje ve své prosbě. *Otec i matka mne opustili* jsem opuštěn od těch, kteří by mně nejspíše, ano jistě přispěli — jsem jako sirotek. Snad řečeno tak jako v obecné průpovědi (30¹² 37¹² 43¹⁴ a j.). *Hospodin se mne ujímá* ten jest mi na místě rodičů; jeho láska daleko nahradí a vyváží lásku rodičů.

11. *Dej mi zákon* t. j. *ukazuj mi svou cestu, Jahve;* na té ovšem jej bude Jahve ochraňovati *pro nepřátele* či proti nepřátelům. Kdyby jej nepřátelé viděli na nepravé cestě, radovali by se, zkazili by jej.

12. *Nevydej mne vůli, chuti,* hltavosti těch, *kteří mne sužují.* A soužení jest blíže naznačeno: *Neboť povstali proti mně lživí svědkové*: pomlouvači a utrhači. *A lhala nepravost proti sobě:* lží svou se chytili, neshodovali se ve svých lžích — aneb sobě nejvíce škodili. V hebr. jsou jmenováni ještě ti, kteří proti žalmistovi povstávají: násilníci, *kteří po násilí dychtí;* když ti povstanou, nevydej mne, Bože, jejich hltavosti!

13. Credo, *doufám,* mám jistou naději, *že spatřím,* že budu požívati *štěstí Hospodinova,* štěstí, které Hospodin udílí. *V zemi živoucích,* na zemi, mezi lidmi. Má naději, že bude po celý život chráněn a dobrodiním obdařován.

14. Žalmista sám sebe k vytrvalé důvěře vyzývá: Chceš-li míti pomoci Boží, neklesej na mysli, *vzmuž se* a měj odvahu a doufej v Hospodina; »on přijde a nezameškává« (Hab. 2³).

10. אסף assumet přidati, přijati, zde jako: zachrániti, ujati se. David byl již dospělým a nebyl asi nikdy rodiči opuštěn; zde tedy tomu dlužno rozuměti metaforicky; to rčení bylo příslovím. Zenner tento verš ve své 2. odpovídající sloce vypouští.

11. *Dej mi zákon* prosí za ochranu, nikoli za zjevení.

12. In animas נֶפֶשׁ znamená sídlo pocitů, zde choutek, msty, hltavosti; v aram. רְשׁוּת vůle (17⁹ 41³). David trpěl zajisté dosti často pomluvami. V podobném významu: Jesum vero tradidit voluntati eorum Luk. 23²⁵. *Sibi* vykládáno též opáčně: lhala nepravost toliko ve svůj pro-

spěch; neb pleonasticky, neb též: Ale nepravost sebe klamala, nedosáhla zničení pronásledovaného (Euthym. Zigab.). יָסַח podst. jméno od סוּחַ v hromadném významu (Sk. ap. 9[1]).

13. Bona טובות jinak než נעם ve 4. v. štěstí.

לוּלֵא označili massoreté tečkami a poznamenávají, že dlužno to slovo vynechati. V aram. překladu jest: *Kdybych nedoufal, že zakusím dobroty Jahve v zemi živoucích* — aposiopesis, kterou by bylo lze doplniti: Tak bych byl ztracen, zničen! LXX a jiné překlady to vynechaly.

14. Podobný závěrek v ž. 31[24. 25] (i Deut. 31[6. 7], Jos. 10[25]). וְיַאֲמֵץ a *posílíž se* et roboretur *cor tuum* (syr. i LXX) nepřechodně, jakoby יַאְמֵץ.

Modlíme se 26. žalm na *Veliký Pátek*, na *Bílou Sobotu*, v den *Roucha Páně*. Církev klade slova toho žalmu do úst Spasiteli, když byl do hrobu položen. Tam Bůh byl jeho světlem, byl i jeho vzkříšením; jediné slávu Boží hledal, Boží dům miloval, proto pozdvihl jeho hlavu.

V hodinkách za *zemřelé* představujeme si ubohou duši, jakoby byla v očistci ve tmách pochována, čeká na vysvobození, prosí o ně. Bůh jest její nadějí, a proto se neleká, nestrachuje, ale doufá a má jedinou tužbu: »Aby přebývati mohla v nebeském domě Páně«. V očistci ji chrání Hospodin jako ve svém stánku, odtud vede východ toliko k nebi a do nebe. Prosí, aby se jí opuštěné, sirotka, ujal: »Doufám, že budu požívati Hospodinova štěstí.« Církev duším těm volá: »Čekej na Hospodina a doufej«!

27. žalm. (H. 28.)

Snažná prosba za pomoc; díky za ni.

Žalmista jest v úzkosti a volá k Bohu o pomoc (1—2); prosí, ahy ho nezahubil spolu s hříšníky; těmto předpovídá trest a zkázu (3—5). S radostným, vřelým citem vzdává pojednou díky za to, že byl vyslyšen (6—7.) V závěrku přeje israelskému lidu požehnanou vládu Boží (8—9.).

I tento žalm pochází dle nadpisu od *Davida*. Zbožný žalmista byl naplněn takovou důvěrou v Boha, že viděl prosbu svou již vyslyšenu a hned ku prosbě přidal radostné vzdání díků. Není třeba se domnívati, že by pocházela tato část (6—9) z pozdější doby. Kdy asi psal David tento žalm, aneb ku které události jeho života se obsah žalmu asi nese, nelze udati. Euthymius Zigab. hádá na doby Saulova pronásledování, jiní míní Absolonovu vzpouru.

Ve verši 8. a 9. velebí Boha jako pomocníka »všeho lidu,« »svého pomazaného« — nehledí tedy toliko ku své osobě, ale ku všeobecnosti. Ač by byl mohl i David tato slova říci, poněvadž byl králem, přec jsou zde nápadnými, a považují je za liturgický přídavek pozdější doby. »Pomazaným« rozumíme krále, tedy Davida, Theodor z Mopsvestie Ezechiáše, jiní Josiáše. Dle toho považují i proroka Jeremiáše pisatelem tohoto zpěvu kladouce žalm do pozdější doby.

L. Davidův žalm.

1. K tobě, Hospodine, volám,
   Můj Bože, neodmlčuj se mně,
   Abych nebyl, když by jsi mi neodpovídal,
   Podobným těm, kteří sestupují do jámy.
2. Vyslyš, Hospodine, hlas mého prošení,
   Když k tobě úpím, když pozdvihuji své ruce
   k tvému svatému chrámu.

H. 1. Od Davida.
   K tobě, Jahve, volám,
   Má skálo, neodmlčuj se ode mně,
   Abych nebyl, kdyžby jsi mně mlčel,
   Podobným těm, kteří sestupují v hrob.
2. Slyš mé hlasité úpění, když k tobě volám,
   Když pozdvihuji své ruce k tvému Nejsvětějšímu (místu).

1. Prosí o slyšení. *Můj Bože, moje skálo* (hebr.) jako 17[3]. *Neodmlčuj se mně* jest hebraism; přimysliti dlužno: Nemlč, nebuď nečinným, a neodvracuj se ode mne, neboť kdybys mi neodpovídal, kdyby jsi se mi odmlčel a nevyslyšel mou prosbu, stal bych se *podobným* těm, kteří *sestupují do jámy* (hrobové), do hrobu, zahynul bych.

2. *Vyslyš mé hlasité úpění, když k tobě křičím* (heb.), úpěnlivě volám, *když pozdvihuji své ruce k tvému svaté-*

mu chrámu; Hebreové pozdvihovali dlaně rukou k nebi nebo ve směru Nejsvětějšího, když se modlili; hebr. proto dí: *k tvému Nejsvětějšímu* (místu) d•bhîr. To bylo ono uzavřené místo, kde chovali archu úmluvy. Modlící obracel se směrem ku stánku, a když byl u něho, směrem k Nejsvětějšímu (na západ). Chrámem lze rozuměti i zde svatostánek, neboť i tento sestával ze tří prostor: nádvoří, svatyně a z Nejsvětějšího.

1. אַל־תֶּחֱרַשׁ מִמֶּנִּי neodmlčuj se ode mne *παρασιωπᾶν ἀπό*; silere i tacere má přenešený význam: klidným, nečinným býti, upustiti od něčeho; zde schází jaksi sloveso pohybu: »nemlč tím, že se ode mne vzdaluješ.« Sym. a sv. Jer. dále překládají: Ne forte tacente te když bys zůstal němým, neodpovídal mně, nic pro mne neučinil, *abych se nestal podobným* těm . . . Ve ונמשלתי jest tedy ו souslednosti. *Lacum* i jinde značí hrob.

2. בְּשַׁוְּעִי pronikavý křik, úpěnlivé volání (při mém pron. křiku). בְּנַשְּׂאִי יָדַי (נשׂא) *když zdvihám své ruce* (Ž. 63[5], Lam. 2[19] 3[41], 1 Tim. 2[8]). דְּבִיר nejvzácnější prostor, místo ve svatostánku.

Směrem k Jerusalému se obraceli modlící dle 3. Kr. 8[22. 30], Dan. 6[10].

3. Nestrhni mne spolu s hříšníky,
A s těmi, kteří činí nepravost, mne neshlaď,
Kteří mluví pokojně se svým blížním,
Zlé však (chovají) ve svých srdcích.
4. Dej jim podle jejich skutků,
A podle nepravosti jejich snah.
Podle skutků jejich rukou odplať jim,
Přiděl jim jejich mzdu.
5. Neboť nepochopují děl Hospodina,
Ani činů jeho rukou;
Podvrátíš je a nepostavíš jich.

3. Nestrhuj mne spolu s bezbožníky a zločinci,
Kteří mluví pokojně se svými blížními,
Ale zloba v jejich srdci (jest).
4. Dej jim podle jejich díla,
A podle zloby jejich skutků;
Podle činění jejich rukou dej jim,
Urči jim jejich odplatu.
5. Neboť nevšímají si činů Jahve,

Ani díla jeho rukou.
Ať je podvrátí a nepostaví jich (již)!

3. David prosí, aby jej Bůh neshladil s hříšníky, pak přidává prosbu, aby ty bezbožné dle jejich skutků potrestal. *Nestrhni mne spolu s hříšníky* nezahlazuj mne s nimi, s těmi, kteří zahlazení zasluhují a kteří mu též podlehnou. Mluví o lidech, kteří pokrytecky, na oko a na venek *pokojně mluví* a jednají *se svým blížním*, ale *zlé* při tom *chovají* mínění neb úmysly *ve svých srdcích* (ž. 11[3] Jer. 9[8]). Nemluví tedy o zevnějších nepřátelích, ale o pokryteckých Israelitech.

4. Ti bezbožní hřešili proti Bohu: zasluhují proto trestu, poněvadž Božích práv porušili. Z té příčiny, a nikoliv ze msty, žádá pro ně žalmista trest *podle jejich skutků* a podle *jejich snah* (podniků). *Přiděl jim jejich mzdu*, výplatu, jaké zasloužili.

5. Žalmista žádá pro bezbožné takového trestu a předpovídá jej, neboť vidí, že jsou jako zaslepení, *nepochopují*, nevšímají *si děl Hospodina*, toho, co učinil Jahve v minulosti a co dosud činí; nevšímají si ani těch znamení, kterými někdy bezbožné varuje. Kdyby pozorovali *činy Božích rukou*, nemohli by hřešiti. *Podvrátíš je a nepostavíš jich* jest jako obecné rčení průpovědní (Jer. 24[6] 42[10] 45[4]); metaforicky přirovnává je se stavbou, která se zboří, a není úmyslu ji znovu postaviti.

3. *Trakas* má zde význam perdas: Nezahub דַּבֵּר שָׁלוֹם mluviti pokoj, pokojně, smířlivě, přátelsky. *V srdcích ale* doplniti lze: mluví neb chovají, mají.

4. מַעַלָל překládáno někdy studia, snahy záměry, zde adinventio, snahy v mysli i v činu, podnik, čin.

5. Díla Jahve — mohou míti na mysli dílo stvoření, neb díla zachovávání světa, Boží prozřetelnosti, neb jeho znamení, zázraky, zjevení, kterými dobré těšil, zlé varoval.

Proto že uvádí Jer. totéž porovnání o zbořené stavbě — nelze jej jmenovati skladatelem tohoto žalmu; to rčení bylo jaksi průpovědí.

6. Blahoslaven buď Hospodin,
Že vyslýchá hlas mé modlitby.

7. Hospodin jest můj pomocník a můj ochránce,
V něho doufá mé srdce a bývá mi přispěno;
A občerstvuje se mé tělo,
A ze svého srdce jej budu chváliti.
8. Hospodin jest síla svého lidu
A osvobozující ochránce svého pomazaného.
9. Spasiž svůj lid, Hospodine, a žehnej svému dědictví,
A spravuj je a zvelebuj je až na věčnost!

6. Chválen buď Jahve,
Že slyší moje hlasité úpění.
7. Jahve jest má síla a můj štít;
V něho doufá mé srdce a bývá mi spomoženo;
A plesá mé srdce,
A svou písní chci jej oslavovati.
8. Jahve jest jim silou
A spasnou ohradou jest svému pomazanému.
9. Pomáhejž svému lidu a žehnej svému dědictví
A veď je a nosiž je až na věky!

6. Žalmista děkuje za to, že Bůh vyslýchá jeho prosbu. Vidí již předem, že bude jeho prosba splněna a proto dí: Exaudivit vyslyšel, adjutus sum a refloruit v minulém čase po způsobu proroků. Že v té chvíli jeho prosba není vyplněna skutečně, to projevuje 9. verš, v němž ještě prosí za Boží pomoc.

7. *Můj pomocník a můj ochránce* v hebr. obrazně: *má síla a můj štít. A občerstvuje se mé tělo:* bylo úzkostí sešlé, schřadlo, nyní ale znovu nabývá síly, stává se kvetoucím, refloruit. V hebr. jest jiné znění: *A plesá mé srdce;* není dle toho hebr. znění bezpečné. *A ze svého srdce budu jej* Boha *chváliti* ex voluntate mea z mé vůle dobrovolně, rád; v hebr. *A svou písní chci jej oslavovati.*

8. V těchto dvou verších modlí se veškeren Boží lid za Israele. Může zaň prositi k Bohu, neboť *jest Hospodin silou svého lidu*; v hebr. nejmenuje zřejmě lid, ale praví: Jahve jest jim silou t. j. jest jejich silou; podle 9. v. a podle překladů LXX a syr. míní tím vyvolený lid. *A osvobozující ochránce*, ochránce, který přináší a dává vysvobození, spásu (hebr. množné číslo, poněvadž jsou různé způsoby a prostředky, jimiž vysvobozuje), *svému pomazanému*, svému králi, zástupci a správci toho lidu.

9. *Žehnej svému dědictví* t. j. svému majetku; tak jest vyvolený národ často nazýván (Deut. 4²⁰). *A spravuj je*, v hebr. *A pasiž je:* buď jim dobrým pastýřem; *a nosiž je* (Is. 63⁹) jako pastýř zdvihá a sám nese umdlenou ovečku, tak prosí, aby i Jahve nesl svůj lid. V lat. extolle illos jest doslovně přeloženo dle hebr. slovesa; zvelebení by znamenalo též jen pomoc, podporu, jaké lidu přeje.

7. וַיַּעְזָרֵנִי a bylo mně pomoženo, pomohlo se mi — jest nifal od עזר. LXX překládají jako v lat.: *ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου, καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογοῦμαι αὐτῷ* tedy בְּבִי ve smyslu: mé tělo, וּמִשִּׁירִי snad od ישר významem líbiti se: a z vůle. V syrském překladu podobně: »A rostlo mé tělo a chválou jej budu slaviti« אֶהוֹדְנֵהּ jindy אוֹדֵנִי.

8. Dle LXX a dle syr. dlužno čísti na m. לָמוֹ jim לַעַמּוֹ jeho (svému) lidu (jako 29¹¹). Sv. Jer. má: fortitudo mea, Theod. לָנוּ nám. Pomazaným Boha byl David — zde nelze mysliti na velekněze, lid tak nazýván není.

9. נַחֲלָה znamená zde possesio *κληρονομία* majetek. נשׂא v piel znamená zdvihati, extollere — ale též nositi.

V žalmu jest obsažena prosba za pomoc, ve v. 8. a 9. prosba za veškeren lid, proto se modlíme 27. žalm v památný den *Modlitby Páně* na olivetské Hoře. Kristus Pán se modlil, prosil za pomoc, byl andělem potěšen, věděl, že zvítězí — prosil za veškero lidstvo. V den *Srdce Páně* vzpomínáme tímto zpěvem na důvěru, kterou chovalo nejsvětější Srdce k Bohu Otci.

Jindy, jako v ranní *pondělní* modlitbě jest tento žalm výrazem důvěrné prosby.

28. žalm. (H. 29.)

Boží moc v bouři.

Vybízí zbožné, aby velebili Boha (1—2). Bůh ukazuje svou moc a velebnost na zemi v bouři, která se rozléhá na vodách, poráží cedry, otřásá pouští (3—9). V závěrku vyslovuje žalmista naději, že tento mocný Bůh posilní a dá pokoje svému lidu (10—11). Tedy má tři části.

Bouře jeví se v Palestýně v hrozné síle, která vše

ovládá, všechno stvoření hrůzou naplňuje. Takovou bouři nám líčí žalmista; slyšíme z ní Boží hlas (hřmění), vidíme v ní Boží sílu a moc.

Popis je sice krátký, ale velmi živý. Čtyřikrát opakuje jméno Boží v prvních dvou verších, čtyřikrát jmenuje Boha i v závěrku; sedmkrát mluví o hlase Božím a ukazuje, jak působí na moři, na horách a na poušti.

Nadpis.

L. Davidův žalm,

1. Při závěrku (svátku) stánků.

H. 1. Žalm. Od Davida.

V LXX jest nadpis *ἐξοδίου σκηνῆς*, který v lat. přeložen: in consummatione tabernaculi. Sūkkâ se jmenoval v pozdější době svátek stánků, který nazývali též prostě »svátkem Jahve« (Lev. 23[39]), »svátkem sbírky« (plodin, ovoce) i chaghaṣ-ṣukkôth »svátkem stánků«. Slavívali tento svátek celý týden, od 15. do 22. Tišri (na podzim, v říjnu neb v listopadu); osmý den se jmenoval ʿâzéreth ṣukkâ závěrek, východ stánků. K tomuto dni by byl po nadpise zpěv 28. ž. určen. Tato poznámka LXX a Vulg. pochází z pozdější doby a ukazuje, kam byl žalm v bohoslužebném, chrámovém zpěvu zařaděn. Onen osmý den stánků jest *ἐξόδιον* jmenován v Lev. 23[36], Neh. 8[18], 2 Paral. 7[9], Jan 7[37]. Viz též s. XXIII a XLI.

Talmud klade tento žalm k modlitbám svátku letnic (padesáti — totiž dní od velikonoc: pentecoste), aby si Israel vzpomněl na hřmění, v němž se Bůh na Sinai zjevil (Ex. 19[16]).

In consummatione tabernaculi bylo mylně vykládáno: Při dohotovení stánku za Davidovy doby na Sionu. עֲצֶרֶת se zval též poslední den svátku Pascha.

1b. Přineste Hospodinu, Boží synové,
Přineste Hospodinu mladé skopce.
2. Přineste Hospodinu chválu a čest,
Přineste Hospodinu chválu jeho jména,
Klaňte se Hospodinu v jeho svatém dvoře.

1b. Dávejte Jahve, Boží synové,
Dávejte Jahve čest a chválu!

2. Dávejte Jahve čest jeho jména,
Klaňte se Jahve ve svaté ozdobě!

1b. Vzdává Bohu chválu či vyzývá k ní. Několikráte opakuje to vyzvání, aby bylo slavnou přípravou k tomu, co chce popisovati.

Boží synové tak jmenuje zbožné, bohabojné; snad protiva onoho *υἱοὶ ἀνθρώπων* ž. 4[3]. Tyto vybízí, *aby přinesli* (dávali neb dali) *Hospodinu* dle lat. mladé skopce — zajisté k oběti. V hebr. toho však vůbec není; tam jest hned psáno: *Dávejte Jahve čest a chválu*, čest a moc *τιμήν* — ctěte a chvalte jej.

2. *Přineste H. chválu jeho jména* chválu, která jeho jménu a jemu samému přísluší. *Klaňte se Hospodinu v jeho svatém dvoře* (in atrio), tam, kde stávali Levité, kde ale mohli v prvních dobách i mužové vůbec státi — nádvoří chrámu. Tam přinášeli na oltáři oběti, tam vzývali Boha, tam se mu lid i kněžstvo klaněli. Kněží mohli úctu Boží vzdávati i ve Svatyni, nejvyšší kněz i v Nejsvětějším. Uprostřed toho nádvoří sídlil Hospodin, archa neb její pokrývka (kapporeth) a křídla klanících se tam andělů byla jeho trůnem. (Podobně 95[7-9]). V hebr. stojí: *Klaňte se Jahve ve svaté ozdobě:* kněží mívali ve službě, když přinášeli oběť, konali žehnání a p. svatá, vzácná roucha (Ex. 28[2]); tak i nyní vybízí, aby se v té ozdobě klaněli Bohu.

1. בְּנֵי־אֵלִים překládáme jako בני־אלהים synové Boha, jako בני עֶלְיוֹן synové Svrchovaného v 82[6]. אלם množ. č. ku אל značí ve fenickém někdy též jen jedno božstvo: není třeba překládati »synové bohů«. Dle 89[7] bychom mohli vykládati: *andělé* ti by byli vyzváni, aby v Božím chrámě, v nebesích chválili Boha v té době, když on bouří ukazuje na zemi svou moc. Jiný výklad בני אלים jest: »Vše, co se jmenuje bohové« tedy mocní, knížata by byla ku chvále B. vyzvána (Kaz. 10[17]). »Mladé skopce« by bylo hebr. בְּנֵי אֵילִים, přidáno LXX, snad z postranní poznámky.

2. בהדרת־קדש četli LXX בְּהַדְרַת, proto: *ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ*. Ale o *svaté ozdobě* vykládají též Aq. Sym. Jer. a aram. jako hebr. znění.

3. Hlas Hospodina — nad vodami,
Velebný Bůh hřímá,
Hospodin — nad velkými vodami!
4. Hlas Hospodinův v síle,
Hlas Hospodinův ve velebnosti (zní).
5. Hospodinův zvuk láme cedry,
Ano, Hospodin zlamuje libanské cedry,
6. A zdrtí je jako libanské tele;
I (kdyby) milé (bylo) jako mladý jednorožec.
7. Hlas Hospodina, jenž seká plamenný oheň.
8. Hlas Hospodina otřásá pouští,
A zachvívá Hospodin pouští Kádeš.
9. Hlas Hospodinův vytváří jeleny!
Zjevuje houštiny;
A v jeho chrámu všichni pronášejí chválu.

3. Hlas Jahve (zní) nad vodami,
Bůh velebnosti hřímá,
Jahve nad velikými vodami.
4. Hlas Jahve (zní) v síle,
Hlas Jahve ve velebnosti.
5. Hlas Jahve láme cedry,
Ano, Jahve zlamuje libanské cedry.
6. A činí je poskakovati jako tele,
Lᵉbānôn a Sirjôn — jako mladý bůvol.
7. Hlas Jahve, který seká plamen ohně.
8. Hlas Jahve, který otřásá pouští,
Otřásá Jahve Qādêš-skou pouští.
9. Hlas Jahve činí, že laňky rodí,
A obnažuje lesy,
A v jeho chrámě vše volá: »Sláva!«

3. *Hlas Hospodina* jest hlas hřímání, který se Israelitům svou hrozivou silou zdál býti hlasem mocného Boha. Hřmění zní *nad vodami* a *nad velkými vodami;* podle Gen. 1⁷ (ž. 17¹³) nad nebeskými, nad hořejšími vodami, které jsou shromážděny v oblacích. Tam a odtamtud *hřímá Bůh velebnosti* t. j. velebný Bůh. Bůh v pravdě vládne bouří; z jeho vůle nastává, dle jeho vůle i končí.

4. Jakoby po stupních popisuje žalmista sílu Božího hlasu. Jest *v síle* t. j. silný a velebný *(ve velebnosti* zní).

5. Mocné účinky bouře. *Láme cedry, ano zlamuje i*

libanské cedry, které byly tak staré, tak silné! Láme tedy i nejsilnější stromy, poráží je; jakoby to činil sám Hospodin, co činí mocí bouře: *Hospodin zlamuje!*

6. Cedry bývají bleskem rozštěpeny; když takový mohutný strom (může míti i 10 metrů v dolejším objemu) padne, roztříští se jeho větve, strhnou spolu větve vedlejších stromů, které padají a zase vyskakují — proto dí: *A činí je poskakovati jako tele* a všechny stromy a lesy *Libanonu* a *Sirjonu* (fenické jméno hor velkého Hermonu) poskakují jako *mladý*, divoký *bůvol.* V lat. jest řečeno: *Zdrtí je* (stromy) jako by *tele* neb zvíře vůbec zdrtil; druhá část latinského znění jest nejasnou. Neuspokojuje výklad: Zdrtí je jako zdrtí při bouři i libanské tele, i kdyby bylo toto tak vzácné (milé) jako mladý nosorožec. Výklad: »Při takové bouři miláček Jahve, totiž Israel, jest bez strachu jako mladý nosorožec« se sem nehodí. Proto dlužno dáti přednost hebr. znění, ač se nezdá býti neporušeným.

7. *Hlas Hospodina seká plamenný oheň* doslovně: rozštěpuje plameny ohně, metá blesky z oblak, které podobají se plamenům.

8. *Otřásá pouští:* při bouři zdvihá se na poušti písek a prach u velikém vichru a tvoří brzy zde, brzy onde nanesené výšiny — jakoby byla celá poušť pohyblivou. Jmenuje Kadešskou poušť, která byla ve skalnaté Arabii, tam kde bylo i město Kadeš Barnea, u něhož Israel, když se bral z Egypta do zaslíbené země, vícekráte prodléval. (Num. 20¹⁶).

9. Divá zvěř pouště při bouři buď zalézá aneb divoce pobíhá hnána strachem. Strach ten působí, že *laně* před časem pozbývají plodu, rodí (lat.: hřmění připravuje jeleny).

A obnažuje houštiny; dle hebr. zase o stromech, jako ve v. 5. a 6.: *A obnažuje lesy,* jakoby loupal kůry jejich dřev. Latinské znění by mohlo značiti, kterak se ku konci bouře hustá mračna trhají a propouštějí nebeský blankyt. *A v jeho chrámě všichni pronášejí chválu,* zatím, v té

době bouře jeho zbožní (v. 1. a 2.), *vše,* co k chrámu náleží a se hlásí, *volá: Sláva!* chválí a velebí Boha. Ti, kdo vykládají Božími syny anděly, míní, že dle tohoto verše andělé v chrámě, v nebi velebí Boha. Ve zjevech, v hrozných účincích bouře zajisté se zjevuje lidem neobyčejným způsobem sláva a velebnost Boha.

3. Nad vodami, nad velkými vodami — bouře nad středozemním mořem, které Israelité znali, jest velkolepým zjevem; mohl by žalmista vypisovati tento úkaz.

5. Libanské cedry jmenuje sv. Písmo velmi často (3 Kr. 5[6], 6[10. 15], 7[2] a j.); Libanon choval po tehdejším mínění nejvzácnější ze zvířat i stromů. לְבָנוֹן znamená bílé (pohoří), leží severně od Palestýny a táhne se při fenickém břehu středozemního moře k severu. Toliko kmen Ašer měl snad ve svém údělu jižní výběžek libanských hor. Východní parallelně ležící pohoří za rovinou Beqâ neb Coelesyrií jest Antilibanon.

6. שִׂרְיוֹן Deut. 3[9] fenické jméno jižní části Antilibanonu, která se jmenovala הַרְמוֹן; amorrejské pojmenování שְׂנִיר (Pís. Š. 4[8], 1. Par. 5[23]) značilo snad hory Hermonu, které ležely severně od Damašku (arab. Senîr). Na Hermonu jest nejvyšší vrch Antilibanonu žebel-eš-šejch hora starce neb sněhu et-telž jmenovaný, zvýší 2759 *m.* Snad býval pohanům posvátnou horou, proto název od haram. LXX četli asi יְשֻׁרוּן milý (jméno Israele). רְאֵם bůvol v ž. 22[22].

Vitulus Libani vykládal Theodoret o zlatém teleti, dilectus o zbožných. Aug. a Euth. Zigab. vykládají (můj) »milý« o Kristu.

7. Intercidentis חוֹצֵב; k tomu jest podmětem Jahve. Welh.: J. vysílá blesky.

9. Praeparare zde dle יחוֹלֵל od חוּל ku porodu připraviti, přivésti; sv. Jer. obstetricare. Bar Hebraeus a část Syrů (Jakobitů) četli na místě »laní« אַיָּלוֹת slovo אֵילוֹת duby (j. אַלָּה mn. אֵלִים obyčejně): »duby rozdrcuje«. Na m. וַיְחֹשֵׂף navrhuje Welh. וְיַחְשֹׂף »a slupuje«. הֵיכָל palác, chrám (11[4], 18[7]).

כֻּלּוֹ *vše jeho,* všichni jeho, aram.: všichni jeho služebníci.

10. Hospodin přebývá v potopě,
A trůní Hospodin jako král na věky.
11. Hospodin udělí svému lidu sílu;
Hospodin požehná svému lidu v pokoji.

10. Jahve se usadil k potopě,
A trůní jako král na věky.
11. Jahve dá svému lidu sílu;
Jahve požehná svému lidu v pokoji.

10. Závěrek. Po bouři bývá povodeň, zátopa, i v té jeví se Boží moc: *Hospodin přebývá v potopě;* tento překlad se zdá býti odporučen následujícím: *A trůní jako král na věky:* Bůh není bouří vyrušen, jako lidé a veškero stvoření, on stále a na věky v nebeském sídle trůní a vše řídí.

Dle hebr. připomíná žalmista, že Jahve i potopu seslal: *Jahve se usadil* (trůnil) *k potopě,* a jako byl tenkráte králem a pánem potopy i světa, tak jest *králem* při každé bouři *a na věky.*

11. Jaké štěstí, že má lid takového krále: On má veškerou moc: *Udělí svému lidu sílu;* lid se nestrachuje, ale spoléhá a doufá: *Požehná svému lidu v pokoji* můžeme vykládati *pokojem* διὰ εἰρήνης. Pokoj přináší požehnání a rozkvět. Po bouři, když se objevila jasná duha, nastává milý klid; země jest zavlažená, občerstvená, vydává nový život.

10. מַבּוּל potopa — užíváno obyčejně o potopě za Noema. Inhabitare fecit — mohli bychom doplniti seipsum: sebe učinil bydliti v potopě, aneb překládati κατοικεῖ dle hebr. יָשַׁב a וַיֵּשֶׁב: přebývá (nikoli κατοικεῖ). Sv. Jer. vykládá mysticky: Bůh dává lidem, kteří ho chválí, příbytky v nebesích; diluvium by znamenalo lidi.

11. Účinku požehnání dostane se lidu Jahve: bude šťasten v pokoji. ב i *in* latinské mívají význam instrumenti.

Žalm 28. jest určen na den *Zjevení Páně.* Jeho slova vyzývají věřící, aby se Pánu Ježíši poklonili, jako to učinili tři magové, aby poslechli mocného hlasu evangelia — a tak dosáhli od Boha síly a požehnání. Svátek Zjevení Páně býval v staré církvi jedním z křestních dnů. V modlitbách *svěcení vody* nalézá se proto i tento žalm; modlíme se ho, když dospělé slavným způsobem *křtem* do

církve uvádíme. Hlas Boží jest nad touto vodou, Hospodin přebývá v ní.

Když se světí *kostelní zvon*, modlíme se 28. žalm při pomazání zvonu sv. olejem. Zvon zní hlasem Božím, svolává zbožné syny do chrámu; dříve vyzníval i do bouřky, aby rozštěpil mraky.

Při ranní *pondělní* modlitbě vyzývají nás kněze slova toho žalmu, abychom se Bohu klaněli.

29. žalm. (H. 30.)

Vzdávání díků.

Žalmista byl blízek smrti neb zahynutí a Bůh jej z toho vytrhl. Za to velebí Hospodina (2—6). Popisuje, v jakém stavu se nalézal: V hojnosti žil bezstarostně, ale když na něho přišla ona nehoda, strachoval se a volal k Bohu. Bůh ho vyslyšel, proto mu chce stále děkovati (7—13).

Vykládáme-li celý obsah žalmu o minulosti, vyjadřuje díkůvzdání; překládáme-li ale jeho slovesa přítomným časem, pak nám vypisuje stav žalmisty a chová ve v. 9. a 10. též modlitbu. Prvý výklad jest přirozenější, při druhém by vynikla více zbožnost žalmisty.

Nadpis. Žalm zpěvu.

L. 1. K posvěcení Davidova domu.

H. 1. Žalm. Píseň posvěcení domu. Od Davida.

Podle lat. byl by tento žalm složen neb určen jako zpěv a) ku otevření, či posvěcení Davidova domu. Davidův dům byla by dle 2 Kr. 5^{11-12}, 1. Par. 14^{1} Sionská tvrz. b) Poněvadž činí 2 Kr. 17^{25} zmínku o tom, jak se vrátil David do svého domu, který byl (dle 2 Kr. 16^{21-22}) Absolonem znesvěcen, míní někteří, že byl žalm k této události určen. c) Dům הַבַּיִת znamená též dům Boha, svatyni; za Davida stál ale toliko svatostánek, který určil David k službě Boží a pro archu úmluvy (2. Král. 6^{17} 1. Par. 16^{1}). Ačkoliv bývá i svatostánek jmenován domem הבית (Ex. 23^{19}, Jos. 6^{24}, Soud. 18^{31} a j.), přec by to bývalo v původním nadpise jasněji naznačeno. d) David obětoval

po andělově rozkazu na mlatě Jebusity Ornana (Aronâ), učinil to místo posvěceným místem a určil, že tam bude postaven Bohu veliký chrám. (1. Par. 22^{1}: »Toto jest Boží dům«). I toto místo bylo by dle některých jmenováno v nadpise 29. žalmu; David unikl moru, který v Kanaan zuřil a děkoval slovy toho žalmu svému Bohu. »Od Davida« by značilo původ té písně. e) Po mínění jiných byl dán tento nadpis »in dedicatione domus« Davidovu žalmu 29. teprve v době pozdější. Dle knih Makkabejských (1 Makk. 4^{48-59}, 2 Makk. 10^{1-5}) byl zaveden Judou Makkabi svátek posvěcení chrámu τὰ ἐγκαίνια חֲנֻכָּה neb חֲנֻכַּת הַבַּיִת (Jan 10^{22}) *obnovení*, potom, když byl chrám Antiochem poskvrněný a znečistěný zase pravé službě Boží odevzdán (r. 165 př. Kr.). Tehdy byl snad tento žalm zpíván a od té doby určen ku zpěvu v den »posvěcení chrámu«, který se každoročně dne 25. kisleu »v rozkoši a radosti« po osm dní slavíval. Jmenuje se καθαρισμὸς τοῦ ἱεροῦ, φῶτα (světla) i ἡμέραι τῆς σκηνοπηγίας τοῦ Χασελεῦ (na rozdíl od svátku stánků Tišri). Toto mínění a ono pod a) uvedené se nejvíce zamlouvají. Ku slovům nadpisu viz též s. XXIII.

Slova verše 3. »sanasti me« nemusí nutně znamenati, že byl David právě z nějaké nemoci vyléčen. Nic neukazuje k tomu, že bychom měli obsah žalmu vykládati o celém Israeli. Theodor z Mopsvestie mínil, že naráží žalm na vysvobození Ezechiáše od obléhání Assyrských (Is. 38).

2. Velebím tebe, Hospodine, že jsi mne vytáhl,
   A že jsi nedal, aby se moji nepřátelé těšili ze mně.
3. Hospodine, můj Bože,
   Volal jsem k tobě a uzdravil jsi mne.
4. Hospodine, vyvedl jsi z podsvětí mou duši,
   Zachoval jsi mne ze (středu) těch, kteří sestupují do jámy.

2. Velebím tě, Jahve, že jsi mne vytáhl,
   A že jsi nedal, aby se moji nepřátelé nade mnou radovali.
3. Jahve, můj Bože,
   Volal jsem k tobě a uzdravil jsi mne.
4. Jahve, vyvedl jsi z podsvětí mou duši,
   Oživil jsi mne (a vzal) z těch, kteří sestupují do jámy.

2. Žalmista chce velebiti a *velebí* Boha a udává příčiny: *že jsi mne vytáhl* z jámy, z propasti, v níž jsem hynul, kde bych byl zemřel. Když býval zajatec vhozen do cisterny (Jer. 38⁶-¹³ i v dějích egyptského Josefa), nemohl odtud sám vyváznouti, byl určen záhubě; tak dí v tomto přirovnání žalmista o sobě. Bůh jej vytáhl. Nepřátelé by se byli radovali, kdyby byl zahynul, ale Bůh jim té radosti nedal.

3. *Uzdravil jsi mne* — snad ve smyslu: pomohl jsi mně (tak i v ž. 59⁴ 3. Kr. 18³⁰); v pravém smyslu uzdravení »z nemoci« není zde ničím jiným dosvědčeno (ž. 6³).

4. *Vyvedl jsi z podsvětí*, ze šᵉôlu, *mou duši* t. j. mne; již jsem se nalézal v místě, kde se mrtví shromažďují, byl jsem již jako mrtvý, byl jsem *mezi těmi, kteří sestupují do jámy*, do hrobu (27¹), *ale ty jsi mne oživil* a vzal ze středu těch mrtvých.

3. I celý Israel bývá přirovnáván s nemocným, kterému dává Bůh uzdravení Ex. 15²⁶); proto vykládají někteří tato slova o celém Israeli.

4. Kᵉthîbh מִיָּרַדְתִּי בוֹר jest i v LXX, Theod., v lat. a v syrském překladu dosvědčeno: *oživil jsi mne* a vzal *ze* středu *sestupujících do jámy;* qᵉrê má inf. מִיָּרְדִי בוֹר od *sestoupení do jámy* jsi mne zachoval při životě, že jsem nesestoupil do jámy. Inf. slovesa ירד zní ale רֶדֶת a nikoli יֵרֵד.

5. Zpívejte Hospodinu jeho svatí,
A oslavujte jeho svatou památku.
6. Neboť (bývá) hněv v jeho rozhorlení
A život v jeho dobré vůli.
K večeru potrvá pláč
A k ránu veselost.
7. Já ale řekl ve své hojnosti:
Nezviklám se na věky
8. Hospodine, svou přízní poskytl jsi sílu mé vážnosti.
Odvrátil jsi svou tvář; polekal jsem se.

5. Zpívejte Jahve, (vy) jeho zbožní,
A oslavujte jeho svatou památku!
6. Neboť okamžik (jen trvá) jeho hněv,
(Celý) Život — jeho přízeň;

K večeru se dostavuje pláč
A k ránu plesání.
7. **A** já jsem řekl ve svém štěstí:
Nezviklám se na věky!
8. Jahve, svou vůlí postavil jsi mou horu silně;
Skryl jsi svou tvář; já jsem se poděsil.

5. Jako jinde, vyzývá i zde žalmista věrné přívržence Boží, aby s ním velebili Boha. *Zpívejte, jeho svatí*, chᵃsîdîm, zbožní (4³); oslavujte jeho svatou památku, jeho svaté jméno, jej sama (96¹²).

6. V lat. není smysl snadným: *Neboť bývá hněv*, spravedlivý trest, *v jeho rozhorlení*, když se rozhněvá, rozhorlí — ale *svou dobrou vůlí*, svou přízní zase dává *život*.

Hebrejskému znění dlužno dáti přednost, ač není ani toto bezpečným. Hněv Boží trvá krátce: *Jen okamžik* trvá *jeho hněv*, jeho láska ale trvá stále: Celý *život* trvá jeho přízeň. On proměňuje soužení v plesání: *K večeru se dostavuje* u lidí *pláč*, a *ráno* za to dostaví se *plesání*; žalost trvá u Božích přátel jen krátce, přenocuje v nich, a ráno těší se radosti. U bezbožných žalost následuje po kratičké radosti a trvá dlouho.

7. Žalmista mluví zase o sobě. Žil v hojnosti, ve štěstí, v bezpečí a neočekával, nenadál se žádné žalosti; *pravil* sám k sobě: *Nezviklám se na věky!* Domníval se, že se od něho štěstí neodloučí, a zapomněl, že závisí na dárci všeho štěstí, na Bohu. Bylo jemu třeba poučení.

8. Na vůli Boží závisí štěstí člověka: *Svou přízní poskytl jsi sílu mé okrase*, mé vážnosti, mé slávě t. j. Boží přízní dána síla mé cti, mému štěstí. Nyní to uznává, neboť zkusil, *že Bůh* jen *odvrátil od něho svou tvář* a již *byl polekán, zděšen*. Dle hebr. jest metaforou vyjádřeno totéž: *Svou vůlí postavil jsi mou horu* (mé štěstí) *silně*, pevně.

6. Když se rozhorlí Bůh, nastává hněv, trest; když jest přízniv, dává život, blaho a štěstí. חַיִּים naproti רֶגַע *okamžiku* znamená délku života (jako v lat. aetatem vivere), věk. Aram. položil na místě רגע hodinu שַׁעְתָּא. Doplniti lze sloveso: stojí עֹמֵד, *trvá* ve svém hněvu krátce

(בְּ u Jer. 33[1] Přísl. 17[24]). Aram. vykládá 6b o věčném životě: »A věčný život v jeho lásce.« יָלִין od לִין přenocovati, náleží k oběma částem verše (zeugma § 93. 1).

7. שַׁלְוִי snad ze שַׁלְוָתִי od שַׁלְוָה: jméno שָׁלוֹ se nevyskytuje (שָׁלָן) *klid.*

8. הַרְרִי má hora s nestaženým ר (tak i Gen. 14[6]). Wellh. míní, že dlužno čísti množné číslo; tak i v aram.: *Postavil jsi mne* כְּהַרְרֵי טַּ *na pevné hory* — ovšem se změnou העמדתַנִי על neb ל, poněvadž by העמדתה mohlo znamenati toliko: Postavil jsi sebe.

9. K tobě, Hospodine, volám,
A svého Boha prosím.
10. Jaký (bude) užitek z mé krve,
když sestoupím v zahubení?
Zdaž bude tebe chváliti prach?
Aneb hlásati tvou pravdu?
11. Slyšel Hospodin a smiloval se nade mnou,
Hospodin stal se mým spomocníkem.
12. Tys mi obrátil mé kvílení v radost,
Roztrhl jsi mé režné roucho,
A obklíčil jsi mne veselím,
13. Aby tobě pěla má duše a abych si nestýskal.
Hospodine, můj Bože, na věky tě budu vzývati.

9. **K** tobě, Jahve, jsem volal,
A Jahve jsem snažně prosil.
10. Jaký (by byl) užitek z mé krve,
Když bych sestoupil do hrobu?
Zdaž bude tě oslavovati prach?
Hlásati tvou pravdu?
11. **Slyš**, Jahve, a smiluj se nade mnou,
Jahve, budiž mi spomocníkem!
12. Ty jsi obrátil mé truchlení v plesání,
Rozevřel jsi mé režné roucho
A přepásal jsi mne radostí.
13. Aby opěvala tebe má sláva a neumlkla.
Jahve, můj Bože, věčně ti chci děkovati.

9. V soužení, kterým byl stížen žalmista (nemoc?) *volal k Bohu* a *úpěnlivě prosil za pomoc.*

10. V té modlitbě uvedl ve své důvěrnosti zvláštní důvod, proč jej má Bůh zachrániti. *Jaký užitek* a prospěch

měl by Bůh *z mé krve*, kdybych zemřel, *kdybych sestoupil v zahubení — do hrobu?* Žádného užitku by tu nebylo; ano, mrtvý by Boha *chváliti nemohl, nemohl by hlásati jeho pravdu*, jeho věrnost ve slibech!

11. Dle lat. prostě udává .pěvec, že byl vyslyšen a zachráněn. Dle hebr. ještě uvádí svou modlitbu k Bohu: *Slyš, Jahve, smiluj se! buď mi spomocníkem!*

12. Bůh ho zachránil *jeho kvílení obrátil v radost;* dle hebr. *v plesání*, jaké bývalo při tanci. V trudných, kajicných dobách, v neštěstí odívali se hrubým oděvem, pytlovým neb režným (2 Kr. 6[14], Is. 3[24] a j.); tak byl i žalmista oděn, ale Bůh *roztrhl jeho režné roucho*, rozevřel je, *a přepásal, obklíčil ho radostí.* Na místo stísnění nastoupila radost.

13. *Aby tobě pěla má duše* (sláva 7[6] 15[9] jazyk); kdybych zahynul, byl by můj zpěv ztracen; když jsi mne zachoval, budu ti pěti a nepoddám se steskům, jež by mně v Božím chvalozpěvu překážely. V hebr.: *Aby opěvala tebe sláva* (duše má) *a neumlkla.* Steskem by umlkla. *Na věky tě budu*, chci *vzývati*, neb děkovati; na věky: po celý život a v šťastné věčnosti — stále.

9. Dle lat. clamabo bylo by lze vykládati: Žalmista, stížen strachem (v. 8.) ustanovil se na tom, že se bude modliti, že bude k Bohu volati.

10. *Z mé krve*, když bude vylita má krev, když zemru; vysvětleno parallelním: sestoupím v porušení, do hrobu. עָפָר prach, v kterém tělo leží, aneb spíše prach, v nějž se tělo zase rozpadne.

11. LXX a Sym. překládají tato slovesa perfektem, v ostatních překladech jsou jako v hebr. imperativy.

12. שַׂק oděv smutku, truchlení — i postu; Klem. překládá: miech moy. Ten oděv těsně přiléhal k tělu. Přepásal radostí — jako 5[13].

13. Na m. כבוד dlužno čísti dle překladů כבודי významem: *má duše*, já, jež jest zároveň podmětem ve ולא ידם nec silebit — ut non compungar, ač jest v řeckém prvá osoba *καὶ οὐ μὴ κατανυγῶ* abych nebyl naplněn bolem — a pak neumlkl ve chvále.

Naš Spasitel byl položen do hrobu, počtěn mezi mrtvé, večerem *Velikého Pátku* dostavil se u jeho věr-

ných pláč, ale proměněn velikonočního rána v plesání; neboť vstal Pán z hrobu, byl zdráv, živý ukázal se svým učenníkům. Vhodně ustanoven tento 29. žalm na den *Bílé Soboty* a v památný den *sv. kmentu* Páně.

I v den *nanebevstoupení Páně* můžeme rozjímati o slovech toho žalmu tak, jakoby obsahovala díky Pána Ježíše za oslavu jeho i za oslavu lidstva vůbec.

I nám se může státi, že se od nás odvrátí štěstí (v. 8.); nebuďme tím polekáni, ale po příkladu žalmisty hledejme pomoci v modlitbě. Buďme vždy a stále Bohu vděčnými!

30. žalm. (H. 31.)

Prosba plná důvěry v naléhavé tísni.

Vřelými slovy prosí za ochranu; má v Boha plnou důvěru (2—4), jemu se odevzdává, ví, že ho nenechá v moci nepřítele (5—9). Vyličuje svou tíseň, je zdrcen, přátelé ho opustili, nepřátelé se na něho radí (10—14). Nová prosba za Boží milost, aby nebyl zahanben, ale aby nepřátelé došli svého trestu (15 19). Velebí Boha, děkuje jemu a vyzývá i jiné k Boží lásce (20—25).

Jako jinde, střídá žalmista prosbu s chválou a s díkem, ale zase znovu prosí — poněvadž ještě vyslyšení nedošel, ale již si v duchu představoval, jako by byl Boží pomoci již obdržel; proto děkuje a hned zase prosí.

Žalm jest dle nadpisu *Davidův*. I David byl pronásledován, zlí sousedé jej tupili, snad v době, když utíkal před Saulem. V pevném městě prokázal mu Bůh svou milost (22); nelze říci, které město by to bylo; snad jen obrazně tak řečeno.

Žalm chová některé podobnosti s modlitbou proroka Jonáše (2), prvé verše (2—4) jsou s malými odchylkami i v 70^{1-3}; u Jeremiáše nalézáme též podobné výroky, jako Jer. 20^{18} z v. 11, Jer. 22^{28} z v. 13b, Jer. 17^{18} z v. 18.

Dle Theodora z Mopsvestie by zde byla obsažena modlitba judského lidu v Babyloně. Novější míní, že těmi sousedy (12) dlužno rozuměti nepřátelské národy, jako

Samaritány, Araby a j., kteří v pozdější perské době Judsko tiskli.

Poslední slovo Páně s kříže jest vzato z v. 6. tohoto žalmu (Luk. 23^{46}). V obrazném smyslu (typickém) lze o Spasiteli i ona místa 30. žalmu vykládati, kde vypisuje David svou tíseň. Sloky o 5, 5-6-3, 3-3-3, 3 verších (Zenner).

Nadpis: *ἐν τῇ ἐκστάσει μου* jest v řeckém a v lat., ale ani tu není ve všech starých rukopisech. V původní LXX ho nebylo, v hebr. znění se nenalézá. Jest vzat z 23. v. a znamená »nejvyšší stupeň tísně a úzkosti«, kde byla duše jakoby bez sebe. Označuje povšechnou povahu této písně. O slovech nadpisu viz úv. s. XXIII a XXVI.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm. Pro ekstasi.
2. V tebe, Hospodine, jsem doufal;
Nechť nedoznám zahanbení na věky;
Ve své spravedlnosti mne vysvoboď!
3. Nakloň ke mně své ucho,
Pospěš, abys mne vytrhl.
Budiž mi ochranným Bohem
A domem útulku, abys mne spasil.

H. 1. Řediteli hudby. Davidův žalm.
2. U tebe, Jahve, jsem se ukryl;
Ať nepoznám zahanbení ua věky;
Pro svou spravedlnost mne vysvoboď!
3. Nakloň ke mně své ucho,
Spěšně mne vysvoboď!
Budiž mi ochrannou skalou,
Ohrazeným místem, abys mne spasil.

2. *V tebe jsem doufal;* hebr. *U tebe jsem se ukryl* (jako ž. 7^{1}, 10^{1}, 15^{1}). Tyto verše 2—4 jsou též v ž. 70^{1-3}, který jest z pozdější doby. *Nechť nedoznám zahanbení na věky;* to by se stalo, kdyby marně v Boha důvěřoval, kdyby neobdržel pomoci na svou prosbu, byl by zahanben před bezbožnými nepřátely. Žalmista nemá žádné viny, aspoň si jí není vědom, a proto se nehrozí Boží spravedlnosti, ale přímo o ni prosí, neboť ví, že *v té spravedlnosti* a podle ní bude vysvobozen.

3. Žalmista jest u veliké tísni, spěšné pomoci si žádá: *Pospěš, abys mne vytrhl;* jest hebraism: *abys mne spěšně*

vytrhl, proto mne slyš. Lat. překlad vyložil další metafory: *Budiž mi ochrannou skálou a ohrazeným* (pevným, bezpečným) *místem* (17³), pevností.

2. בְּ i *pro* (spravedlnost) neb podle ní.

3. מְהֵרָה ve významu בִּמְהֵרָה spěšně, příslovečné sloveso. Tato slova jsou závěrkem chvalozpěvu: Te Deum.

4. Neboť ty jsi má síla a mé útočiště,
A pro své jméno povedeš mne a budeš se o mne starati.

5. Vyvedeš mne z té léčky, kterou mně skryli,
Neboť ty jsi můj zastánce.

6. V tvé ruce poroučím svého ducha;
Vysvobodil jsi mne, Hospodine, Bože pravdy.

7. Nenávidíš těch, kteří chovají ničemnosti bez užitku.
Já ale v Hospodina doufám.

4. Neboť má skála a můj hrad (jsi) ty,
A pro své jméno povedeš mne a budeš mne říditi.

5. Vyvedeš mne z léčky, kterou skryli proti mně,
Neboť ty jsi má záštita;

6. V tvou ruku poroučím svého ducha;
Vysvobodíš mne Jahve, Bože věrnosti.

7. Nenávidím těch, kteří ctí ničemné modly,
Já ale doufám v Hospodina.

4. Uvádí, proč v Boha tak důvěřuje. Důrazně dí (v hebr.): *Má skála a můj hrad* (jsi) *ty. Povedeš mne* (22²-³) *a budeš se o mne starati* (budeš mne říditi; hebr.). Enutrire zde nemá toho významu: »živiti«, a nemůžeme to spojovati s událostí 2 Kr. 16¹-⁵, dle níž David na útěku před Absolonem nalezl pokrmu služebníkem Mefibosetha Síbou.

5. Nepřátelé jako lovci nalíčili na žalmistu *léčku* a *skryli* ji (9¹⁶, 24¹⁵), ale Bůh jej z ní vyvede, jako z každého nebezpečí.

6. *V tvé ruce poroučím* neb odevzdávám to nejlepší a nejvzácnější a jediné, co mám, *svého ducha*, svůj život, který jest nyní v nebezpečí. U Boha bude uschován a zachován. Pán Ježíš po těchto svatých slovech vypustil ducha; obětoval i tělo i svou duši lidskou Bohu Otci. *Vy-*

svobodil jsi mne v důvěře jest jist, že bude vysvobozen a mluví o tom, jako by se to již bylo stalo. Vysvobozuje Pán, poněvadž tak přislíbil, takovou ochranu připověděl, a on jest věrným Bohem, *Bohem věrnosti!*

7. *Nenávidíš*, mluví k Bohu, *těch, kteří chovají*, ctí *ničemnosti* dle hebr. *ničemné modly*, modly které nic nejsou, nemají ani podstaty ani skutečnosti (doslovně: marnosti ničeho). *Bez užitku:* marnou, neužitečnou jest taková služba — ano hříšnou a škodlivou! *Já* naproti nim kladu svou naději v Boha, který jest, žije a vždy trvá.

5. זוּ ve významu אשר jako 9¹⁶.

6. רוּחַ bývá též postaveno naproti בָּשָׂר *tělo*. Kdo odevzdá se tak do ochrany, do vůle Boží, může očekávati lepší budoucí život.

Těchto šest veršů tvoří druhý žalm kompletáře; připravuje nás na smrt, vede k tomu, bychom se odevzdali večer Bohu.

7. V hebr. jest 1. os. שָׂנֵאתִי; dle překladů dlužno ale čísti 2. osobu שָׂנֵאתָה *nenávidíš*, poněvadž pak jest protiva ואני na místě. הַשֹּׁמְרִים jest v tomto významu (původně: hlídati, střežiti) toliko u Jon. 2⁹ (snad Os. 4¹⁰). הֶבֶל vanitas — modly znamená i u Jer. 8¹⁹ a j. Někdy znamená též hřích; tento význam: nenávidíš ty, kteří chodí za hříchy bez užitku — není tak vhodným. Supervacue bylo by hebr. שׁוא, které znamená podobně nicotu.

8. Chci plesati a radovati se z tvé milosti,
Že jsi vzhlédl na mé snížení;
Vysvobodil jsi z úzkostí mou duši.

9. A nezavřel jsi mne v ruce nepřítele,
(Ale) postavil jsi na prostranném místě mé nohy.

8. Chci plesati a radovati se z tvé milosti,
Že jsi vzhlédl na mou bídu,
Dbal o úzkosti mé duše.

9. A nevydal jsi mne v ruku nepřítele,
Postavil jsi mé nohy na prostranné místo.

8. Zbožný pěvec ví, že Pán Bůh *vzhlédne* na jeho bídu, že jej *vysvobodí* — ale těší se tomu již nyní: *Chci plesati ... z tvé milosti. Vzhlédl Bůh na mé snížení* (9¹⁴), stísnění, bídu. *Vysvobodil jsi z úzkostí mou duši* zní v hebr.: *Dbal jsi,* pečoval jsi *o úzkosti mé duše* (moje).

9. *A nezavřel jsi mne,* nevydal jsi mne *v ruce nepřítele*; žalmista byl stísněn, Bůh dal jemu volnost: *postavil jsi na prostranném místě mé nohy* (4², 17²⁰).

8. In misericordia, pro tvou milost, z tvé m.
ידע ve významu *znáti* řídí akk.; s předl. ב znamená jako u Joba 35¹⁵ *starati se,* pečovati. Wellh. píše בְּצָרוֹת mn. č. od בְּצָרָה (9¹⁰) útisk, tíseň — bez předložky ב.

10. Smiluj se nade mnou, Hospodine, neboť jsem sklíčen:
Zkalené jest žalem mé oko, má duše a moje tělo.
11. Neboť hyne bolem můj život
A má léta — úpěním.
Seslábla bídou má síla
A kosti mé jsou otřeseny.
12. Více než všichni moji nepřátelé já jsem se stal posměchem,
A u svých sousedů teprve, a postrachem svým známým.
Kdož mne venku spatří, utíkají ode mne.
13. V zapomenutí přicházím ze srdce, jako mrtvý,
Učiněn jsem jako zkažená nádoba;
14. Neboť slýchám utrhání od mnohých, kteří dlí kolkolem.
Když se spolu scházejí proti mně.
Radí se, jak by vzali mou duši.

10. Smiluj se nade mnou, Jahve, neboť jsem stísněn;
Chřadne zármutkem mé oko,
Má duše a mé tělo.
11. Neboť hyne trudem můj život
A má léta — sténáním;
Klesá mou nepravostí (Syr. bídou) má síla,
A mé kosti chřadnou.
12. Od všech svých utiskovatelů jsem tupen
A svým sousedům náramně (j. potupou),
A postrachem svým známým;
Kdo mne vidí venku, utíká přede mnou.
13. Vyšel jsem z paměti ze srdce jako mrtvý;
Jsem jako zničená nádoba.
14. Neboť slýchám šeptání mnohých;
Strach jest kolkolem.
Když se společně radí proti mně,
Obmýšlejí vzíti mou duši (život).

10. Žalmista vypisuje pojednou svou tíseň podobně, jako v ž. 6. *Zkalené jest žalem* in ira (neznamená zde hněv) *mé oko;* v oku zračí se veselí i zármutek. Viz 6⁸. *Duše i tělo* meus venter, tedy já celý.

11. *Seslábla bídou* in paupertate *má síla;* dle hebr. bychom vykládali: *klesla pro mou nepravost má síla* — o hříchu však nebylo před tím řeči, jen o zármutku, trudu a sténání; k těmto slovům se lépe hodí řecké πτωχεία, syr. a Sym.: bída, tedy *mou bídou. A kosti mé jsou otřeseny,* schřadly neb chřadnou (6³).

12. *Více než všichni moji nepřátelé,* kteří by zasloužili pro svou nespravedlnost opovržení a potupy, *já jsem se stal* předmětem potupy, opprobrium, *posměchem*; tím jsem *i svým sousedům ve vysoké míře,* velmi. Dle hebr. ale spíše v tom smyslu, že všichni ti nepřátelé onu potupu způsobili: *Od všech svých nepřátel* jsem potupou, předmětem potupy, *jsem tupen.*

A postrachem svým známým přátelé se mně venku, u veřejnosti, na ulici, vyhýbají, nechtějí býti považováni mými přátely, aby na sebe neuvalili hněv mých nepřátel: *utíkají ode mne.* Tak odvraceli se někteří od Davida, když byl Saulem pronásledován; Achimelech mu projevil přátelství, ale byl za to Saulem s mnohými kněžími na udání idumejského Doega usmrcen (1 Kr. 22⁹).

13. Moji známí, přátelé zapomínají na mne, *vycházím ze srdce jejich, z paměti,* jako se to děje *mrtvým. Učiněn jsem jako zkažená nádoba*; nádoba, kterou hrnčíř odhodí, která nemá žádné ceny více.

14. Neslyší žádného přátelského slova, ale musí slýchati, proč se všichni od něho odvracejí: *slýchám utrhání od mnohých, kteří dlí kolkolem.* Všude má protivníky. *Slýchám šeptání mnohých* (dle hebr.), šeptají si o záměru, který proti mně chovají. *Společně se* o tom radí, jak by mne *o život* (mou duši) připravili, jak by *mi ho vzali.*

10. In ira vykládáno: hněvem Božím, zkouškou, kterou na mne Bůh dopustil, jest zkaleno mé oko; tento výklad neodpovídá celému obsahu ani souvislosti.
11. בַּעֲוֹנִי pro mou nepravost — lépe בְּעָנְיִי mou bídou.

12. מִן *παρά* značívá vyšší stupeň (kómparativ), příčinu (pro mé utiskovatele), aneb jako zde původ; v druhé části má כ tentýž význam a dlužno k tomu z prvé části doplniti: jsem jim potupou. מְאֹד velmi, náramně (Soud. 12[2]); přeměny v מָנֹד potřásání hlavou — třeba není. Wellh. klade מכל צוררי ještě k 11. verši, potlačuje ו v לשכני: »Kosti chřadnou mými protivníky. Jsem potupou u svých sousedů jak tuze!« נדדו neb נָדוּ od נוד.

13. מִלֵּב ze srdce — zcela, úplně přicházím v zapomenutí. Obraz zkažené (i rozbité) nádoby u Jer. 22[28] 48[38], Os. 8[8].

14. Davidovi bylo na cti utrháno Semejem a zajisté i jinými (2 Kr. 16). Tak i u Jer. psáno 20[10]. In eo . . . opisuje infinitiv בְּהִוָּסְדָם.

15. Já však v tebe doufám, Hospodine;
Říkám: Můj Bůh jsi ty;
16. V tvých rukou (jsou) mé osudy.
Vytrhni mne z ruky mých nepřátel a z ruky těch, kteří mne pronásledují.
17. Vyjasni svou tvář nad svým služebníkem,
A zachraň mne svým milosrdenstvím.
18. Hospodine, ať nejsem zahanben,
Vždyť tebe vzývám!
Ať jsou zachváceni studem bezbožní,
Ať jsou vedeni dolů do podsvětí!
19. Ať oněmějí lstivé rty,
Jež mluví křivdu proti spravedlivému,
S pýchou a s potupou.

15. Já však v tebe doufám, Jahve;
Říkám: Můj Bůh (jsi) ty;
16. V tvých rukou (jsou) mé časy.
Vytrhni mne z ruky mých nepřátel a těch, kteří mne pronásledují.
17. Vyjasni svou tvář nad svým služebníkem,
A zachraň mne svou milostí.
18. Jahve, ať nejsem zahanben,
Neboť tebe vzývám!
Ať jsou zahanbeni bezbožní,
Nechať oněmějí k podsvětí.
19. Ať umlknou lživé rty,
Které mluví proti spravedlivému drzost
Pyšně a potupně.

15. Nová prosba. Nepřátelé jen mne tupí a obmýšlejí mne zahubiti, *já ale doufám v tebe, Hospodine* (6); *říkám* sám k sobě: *Můj Bůh jsi ty!* tedy i spomocník můj a ochránce.

16. *V tvých rukou jsou mé osudy,* hebr. *časy* v témž významu.

17. *Vyjasni svou tvář* projev, uděl mi přízeň a svou milost (4[7]).

18. *Ať nejsem zahanben já* (v. 2.) — *ale ať jsou studem,* hanbou *zachváceni* (erubescant) *bezbožní*: nepřátelé, kteří jsou spolu i hříšníky proti Bohu; *ať umlknou a jsou vedeni dolů* (sejdou) *do podsvětí* (aram.) — ať zahynou, aneb prorocky: oni zahynou.

19. *Ať oněmějí lstivé,* lživé *rtové;* lži dopouštěli se utrhačstvím, křivdou, již páchají proti žalmistovi, spravedlivému, proti Božímu služebníku (17). A mluví tak *pyšně a potupně;* in abusione opovržlivě, jako starší in contemptu.

15. Říkám u sebe = myslím (4[5]).

16. עִתֹּתַי (עֵת Is. 33[6], Ez. 16[8] o délce života, o věku) LXX *κλῆροι μου* mé osudy. Z ruky nepřátel a pronásledovatelů מִיַּד רֹדְפַי na m. מֵרַדְפַי (Wellh.).

18. Na m. ידמו dle LXX a dle syr. יִרְדוּ.

20. Jak veliká jest hojnost tvé dobroty, Hospodine,
Kterou uchováváš pro ty, kteří se tebe bojí!
(Kterou) prokazuješ těm, kteří v tebe doufají,
Před tváří lidí!
21. Skrýváš je v úkrytu své tváře
Před bouřením lidí.
Chráníš je ve svém stánku
Před útočnými jazyky.
22. Blahoslaven buď Hospodin,
Neboť prokázal mi zázračně svou milost
V ohraženém městě.
23. Já ale řekl v nejvyšší tísni své mysli:
Jsem zavržen od tvých očí.
Proto jsi vyslyšel hlas mé modlitby,
Když jsem k tobě volal.

24. Milujte Hospodina, všichni jeho zbožní;
Neboť žádá Hospodin věrnost,
A odplatí hojně těm, kteří provádějí pýchu.
25. Jednejte mužně a nechť se posilní vaše srdce,
Všichni, kdož doufáte v Hospodina.

20. Jak veliká jest tvá dobrota,
Kterou jsi uschoval těm, kteří se tebe bojí,
(Kterou) jsi připravil těm, kdož se k tobě utíkají,
Před lidmi!
21. Chráníš je záslonou své tváře
Před (LXX bouřením) člověka;
Ukrýváš je ve stánku
Před svárlivými jazyky.
22. Chválen buď Jahve,
Neboť zázračně mi prokázal svou milost
V ohraženém městě.
23. A já pravil ve svém zděšení:
Zavržen jsem od tvých očí.
Ale vyslyšel jsi mé hlasité úpění,
Když jsem k tobě volal.
24. Milujte Jahve, všichni jeho zbožní;
Věrné ostříhá Jahve,
Ale odplácí hojnou měrou tomu, kdo provádí hrdost.
25. Vzmužte se a pevné buď vaše srdce,
Všichni, kdož doufáte v Jahve!

20. Ve své vděčnosti uznává žalmista, jak dobrotivým jest Hospodin, a volá: *Jak veliká jest hojnost tvé* (sladkosti) *dobroty*, kterou jako poklad chováš v úkrytu, *ukrýváš*, abys ji v pravý čas vydal *těm, kteří se tebe bojí a prokázal těm*, kteří na ni spoléhali, *kteří v tebe* doufají. Prokazuješ ji veřejně: *před tváří lidí.*

21. Boží *tvář*, jeho přízeň, pomoc a láska jest *úkrytem*, ochranou, *záslonou* Božím přátelům; jest to ona tvář, která se jevila Israelitům na poušti jako mrak, sloup; chrání je *před bouřením lidí*, před úklady, piklemi (conspirationibus, machinationibus), dle LXX ἀπο ταραχῆς před bouřením, před rozvášněnými lidmi. *Chráníš je ve svém stánku*, nemíní stánek Boží, svatý — ale obrazně: Chráníš je u sebe jako ve stánku, i před utrháním na cti, před tupením jazykem.

22. *Zázračně mi prokázal svou milost v ohraženém městě;* Bůh, jeho ochrana, jest metaforicky tím pevným, ohraženým městem, kde nabyl žalmista bezpečí a potřebné ochrany. V pravém slova smyslu bychom myslili na nějaké město, kde nalezl David bezpečí před Saulem. Tak by bylo město Siceleg Davidovi místem útulku (1 Kr. 27[5]).

23. Žalmista se ve své největší tísni, *ve svém zděšení*, in mentis excessu, obával, že jest Bohem opuštěn, *vyloučen od jeho očí* — a tedy dán v záhubu. *Ale tu slyšel Bůh jeho úpění* a pomohl.

24. V závěrku vybízí k lásce Boží. Ať se stane cokoliv, ve všech svých poměrech *milujte Hospodina* zbožní, pokorní — proti těm, kteří provádějí pýchu, skutky pýchy; buďte jemu věrní. *Odplatí hojně* trestem těm, *kdož provádějí pýchu.* Dle jiných by bylo spojiti abundanter s facientibus: »Odplatí těm, kteří tuze pyšně si vedou«.

25. Dlužno míti odvahu v tísni, *doufati v Hospodina*, tím bude srdce posilněno! (Ž. 26[14]).

20. Multitudo značívá i *velkost:* velká dobrota. פָּעַלְתָּ učiniti, vyplniti perficere ἐξεργάζεσθαι uděliti.

21. מַרְכְּסֵי אִישׁ od רָכָס jest ἅπαξ λεγόμενον a není vysvětlené. Jak se zdá, bylo již starým překladatelům nejasným. Výklady jsou různé: hluk, roty, úklady, provazy, sv. Jer. od tvrdosti a duritie. Navrhují רְכִילֵי pomluvy (pomlouvači) na místě toho. Contradictio odpor, svár ריב.

22. הִפְלִיא mirificavit, zázračně dal, prokázal. בָּעִיר מָצוֹר v ohraženém městě; dle 1 Kr. 23[7] soudí i o městě Ceila, kde se David nějaký čas zdržoval. Kdož připisují žalm pozdější době, soudí, že jest tím městem míněno Jerusalém. Překlad: v ohraženém, obleženém městě, když jsem byl nepřátely obklíčen — není nikterak podporován a dosvědčen. Wellh. z toho soudí, že pochází žalm z Nehemiášovy doby, když byly postaveny zdi Jerusaléma; שמרים 7. v. by byli Samaritáné; navrhuje ale בְּעֵת מָצוֹר neb מֵצַר.

23. אכן k 22. v. נִגְרַזְתִּי (u Jon. 2[5] נִגְרַשְׁתִּי jsem vyhnán) *jsem vyloučen* a vzdálen od tvé tváře (constr. praegnans). Některé hebr. texty mají נִגְזַרְתִּי jsem odříznut.

24. עַל־יֶתֶר příslovce: hojně, vrchovatě; Theodor je

potahuje též k *ποιοῦσιν* a nikoli k *ἀνταποδίδωσιν* — LXX *τοῖς περισσῶς ποιοῦσιν*. Tento verš 25. též v ž. 27[14].

Jak bylo připomenuto, lze tento žalm obrazným smyslem vykládati o trpícím Spasiteli, který se k Bohu Otci modlil, k němu a v něho celou důvěru skládal.

Můžeme se modliti slova tohoto žalmu zvláště v stísněné době, v sklíčenosti. Velikým neštěstím jest, když by byl někdo tak v moci zlého ducha, že by byl jím posedlý. Při *exorcismu* nad takovým modlí se církev i tento žalm, aby ho Pán Bůh vytrhl.

Máme vždy nepřátely, kteří nás hledí zbaviti čistoty svědomí, pokoje v Bohu; církev má též ustavičně dosti protivníků, kterým jsou její zařízení jako trn v oku. Proti těmto nepřátelům modlíme se tento 30. žalm *v ranních pondělních hodinkách*. Při kompletáři v. 2—6.

31. žalm. (H. 32.)

(Druhý k a j i c n ý žalm.)

Odpuštění hříchů.

Podle své zkušenosti vykládá žalmista, že jest blaze tomu, jemuž jsou hříchy odpuštěny. Přestál výčitky svědomí, ale pak vyznal své hříchy a bylo mu odpuštěno (1—5). Proto radí všem zbožným, aby hledali u Boha pomoci, neprotivili se mu a nezatvrzovali se ve zlém (6—10). Spravedliví mohou se těšiti vždy Boží milosti (11).

Žalm jest *Davidův*. Z obsahu lze toliko seznati, že žalmista svůj hřích vyznal, a že nalezl odpuštění. Ze života Davida víme, že se dopustil hříchu s Bethsabe a že byl vinen smrtí její manžela Uriáše. Po upřímném pokání prohlásil mu prorok Nathan, že mu Bůh odpustil (2 Kr. 12[13]). K tomuto nese se tento 31. žalm.

V této písni jest velmi správně, způsobem skutečnosti zplna odpovídajícím a dojemným líčena bída hříšného srdce; krásně a úchvatně popisuje proti tomu blaho srdce, jemuž bylo odpuštěno. V něm jsou vyložena slova knihy Přísloví (28[13]): »Kdo zakrývá své hříchy, nemá štěstí: kdo je ale vyzná a zanechá jich, nalézá slitování.«

Tento žalm byl sv. Augustinu velmi milým, často čítal jej v slzách a před svou smrtí dal si jeho slova napsati na stěnu, která stála proti jeho lůžku, aby je měl na očích a na mysli.

Nadpis řadí tento žalm k poučným písním (maskîl s. XXIV.). Skládá se ze dvou částí 1—5, 6—11.

Od Davida: Poučení.

L. 1. Blažení (jsou ti), jichž nepravosti jsou odpuštěny,
A jichž hříchy jsou zakryty.
2. Blažený (jest) muž, jemuž Hospodin nepřičítá hříchu,
A v jehož duchu není klamu.

H. 1. Od Davida. Maskîl (Poučná báseň).
Blaze, (komu jest) odpuštěno provinění,
(Komu jest) zakryt hřích.
2. Blaze člověku, jemuž nepřičítá Jahve viny,
A v jehož duchu není lsti.

1. *Blahoslavení* (beati) jsou ti, jimž jsou odpuštěny hříchy; těm je *blaze* (v hebr.). Hříchy nazývá *nepravosti*, dle hebr. odtržení od Boha, *provinění;* tyto jsou *odpuštěny*, dle hebr. odneseny jako nějaké břímě. Druhý výraz jest *hříchy* hebr. poblouzení, hříchy vůbec; tyto jsou *zakryty*, aby byly jaksi neviditelny oku spravedlnosti Boží, aby jej více neurážely. Třetí výraz jest peccatum neřest, hebr. *vina* (i hřích vůbec); těchto *nepřičítá* Bůh, odpouští je tedy tak, jako se odpouští dluh. Ve všech těch větách jedná se o skutečném odpuštění, a nelze tudíž vykládati, že by byly hříchy jen tak zakryty a že by přec trvaly; »zakryty« jest jen obrazně, metaforicky řečeno na místě: odpuštěny. Taktéž komu Bůh hříchů *nepřičítá*, ten jich již ani nemá, tomu jsou odpuštěny.

2. *A v jehož duchu není klamu*, jest nutná podmínka, aby hříšníku byly hříchy odpuštěny. V jeho duchu neb duši nemá býti lsti, klamu, upřímně musí uznati a vyznati svůj hřích, nečiniti se lepším než jest.

Sv. Pavel uvádí slova v. 1—2[a] v listu k Řím. 4[6-8] (dle LXX) aby ukázal, že jest ku spravedlnosti třeba víry.

Posvěcení člověka nezáleží toliko v odstranění hříchu a viny, jest mu ještě třeba positivního Božího daru, milosti posvěcení. V žalmu jest uvedena pouze negativní stránka posvěcení.

Jak potěšitelnými jsou tato slova hříšným lidem! V prvním žalmu obsaženo učení, že jest blaze člověku, který jde dobrou, pravou cestou; když jest tolik hříšníků, kolik je lidí, kteří by byli stále na pravé cestě! I hříšníku bude blaze, když činí pokání a dosáhne odpuštění svého hříchu a posvěcující milosti.

1. Jména, jimiž pojmenován hřích, jsou: פֶּשַׁע, חַטָּאָה a עָוֹן; odpuštění slove obyčejně כִּפֶּר (s עַל), zde נְשׂוּי part. trpného rodu od נשׂא, utvořené jako כסוי (od כסה) podle sloves ל״ה, třetí je ve v. 2. לֹא־יַחְשֹׁב. Jednotné číslo jest ovšem ve významu množn. č.

2. Nec est jest vztažná věta bez אשר. *Není klamu* neznamená, že není žádného hříchu v duchu takového člověka; klam, lesť nemá všeobecného významu: hřích. אשרי jako v ž. 1.

3. Že jsem se tajil, stárly mé kosti
Při mém celodenním volání.
4. Neboť za dne i v noci zatížila se nade mnou tvá ruka;
Obracel jsem se ve své strasti, když se zabodal trn.
5. Své provinění jsem tobě oznámil,
A svou nespravedlnost jsem nezatajil.
Řekl jsem: Vyznati chci proti sobě svou nespravedlnost Hospodinu;
A ty jsi odpustil můj bezbožný hřích.

3. Že jsem se tajil, práchnivěly mé kosti
Pro mé volání celodenní (ustavičné).
4. Neboť dnem i nocí tížila mne tvá ruka;
Vysýchala má životní síla (jako) za letních veder. Sélā.
5. Svůj hřích jsem tobě vyznal
A nezakrýval jsem své viny.
Řekl jsem: Chci vyznati na se svůj přestupek, Jahve;
A ty jsi odpustil vinu mého hříchu. Sélā.

3. Dokud se nevyznal ze svých hříchů, trpěl žalmista a byl nešťasten. *Že jsem se tajil*, když, poněvadž jsem —

pýchou, studem, samoláskou vázán — tajil u sebe i před Bohem své hříchy — *stárly*, práchnivěly (hebr.) *mé kosti*: kosti, které dávají tělu pevnost, udržují jeho sílu, ty práchnivěly, já jsem slábl, chřadnul celý. Bůh dopouští, že takový vinník trpí výčitkami svědomí, nepokojem, aby otevřel oči a poznal neblahý stav své duše. Tak bylo u Davida, tak u kajících hříšníků vůbec; nekající hříšníci trpívají též výčitkami svědomí, ale hledí je různým způsobem umlčeti, pokorné poznání a vyznání hříchů se u nich nemůže zmoci proti zatvrzelosti, zlobě a pýše.

Při mém celodenním volání: chřadnul při a pro celodenní své volání a sténání (hebr. řvaní); sténání to vycházelo ze srdce, z poznání veliké viny, a bylo způsobeno i Boží zkouškou.

4. *Zatížila se nade mnou tvá ruka:* mocná a trestající Boží ruka těžce ležela na žalmistovi, ustavičně — *dnem i nocí* — jej tížila. *Obracel jsem se ve své strasti*, obracel, svíjel jsem se v bolesti, ve strasti a *trn* (trestu, viny) vždy více *se zabodal* a vnikal do mne. Slabším by byl výklad: »Byl jsem svržen do strasti, mně určené«, a »hřích (trn) byl ve mně, vládl mnou.« V hebr. jest zcela jiný obraz: Obracela se ve mně *má životní vláha* (síla; jako pokrm ve žluč, Job. 20[14]), tedy *vysýchala* jako vysýchá voda potoků a pramenů *za letních veder* (ž. 21[15] Přísl. 17[22]).

5. Žalmista si umínil, že se vyzná Bohu, aby unikl svému bídnému stavu. David zůstal dle 2 Král. 11 a 12 skorem celý rok ve svých hříších. Vykládá, jak došel odpuštění hříchů, o němž již ve v. 1. a 2. mluvil. *Své provinění*, celé a veškero, *jsem tobě oznámil*, nic neskryl, *nezatajil*. Tak sám u sebe ustanovil: *Vyznati chci svou nespravedlnost proti sobě* neušetřím sebe. *A ty jsi odpustil:* jak ochotný jest Bůh a rychlý k odpuštění hříchů! Hned přestaly zajisté výčitky svědomí, klid se vrátil do duše bývalého hříšníka: Blaze takovému!

3. I ve Starém Zákoně bylo vyznání hříchů před knězem zavedeno, ovšem, že bývalo více všeobecné, jak nám Lev. 5[5. 6]. Num. 5[7] uvádí.

4. Tím vysvětluje předešlý verš. לְשַׁדִּי (ještě v Num.

11[8]) znamená dle aram.: רוּטָבִי vlhkost, (humor, lat.) síla má; arab. lasada znamená »ssáti«. Ostatním překladatelům bylo to slovo nejasným, proto v LXX a Vulg. tak odchylné znění; četli asi לְשָׁדִי od שׁד — pak בְּהַרְבּוֹנִי קוֹץ *ἐν τῷ ἐμπαγῆναι μοι ἄκανθαν*. Syr. má: Obracela se v mých prsou bolest, aby mne zabila.

5. הודה (od ידה hif.) z pravidla o chvále Boží (s akk.), vyznati, vyznání učiniti, jest s předl. עַל (jako הַתְוַדָּה)- Impietatem peccati na m. přídavného jména, Sym. *ἄνομον ἁμαρτίαν* nejhorší můj hřích. Sela ve 4. a v tomto verši ukazují, že byl žalm sborovým zpěvem; viz úv. s. XXVII.

6. Proto bude tebe prositi každý zbožný v příhodné době;
I při potopě velikých vod —
K němu se nepřiblíží.
7. Tys mé útočiště před souzením, jež mne obkličuje;
Má radosti, vysvoboď mne od těch, kteří mne obkličují.
8. »Dám ti poznání a chci tě poučovati o cestě, po níž kráčeti máš.
Stále budu držeti své oči nad tebou.«
9. Nebuďte jako kůň a jako mezek, kteří nemají rozumu.
Náhubkem a uzdou sevři čelisti těch,
Kteří se k tobě nechtějí blížiti.
10. Mnoho bičů (jest) na hříšníka;
Kdo však doufá v Hospodina, toho obklučuje milosrdenství.
11. Radujte se v Hospodinu a plesejte, spravedliví,
A veselte se všichni, (kdož jste) upřímného srdce.

6. Proto ať prosí tebe každý zbožný v době nalezení;
Při přílivu velikých vod —
Jen toho nezasáhnou.
7. Ty jsi mi skrýší, chráníš mne od soužení.
Mé veselí! vysvobozením mne obdařuješ. Sélā.
8. Chci ti dáti návod a poučiti tě o cestě, kterou máš kráčeti,
Chci poraditi (tobě); na tebe mé oči (obráceny).
(LXX: Chci obrátiti své oči na tebe).
9. Nebuďte jako kůň a jako mezek bez rozumu,
Uzdou a krabuškou (jeho bujnost) jest krotiti,
(Když) se nechce k tobě přiblížiti.

10. Mnohé jsou bolesti bezbožného,
Kdo však doufá v Jahve, toho obklučuje milost.
11. Radujte se z Jahve a plesejte, spravedliví,
A veselte se všichni (kdož jste) upřímného srdce.

6. Žalmista pobízí dle své zkušenosti i jiné, aby učinili jako on vyznání vin, a aby se mohli též radovati. *Proto*, pro ono odpuštění, jež Bůh tak rád uděluje, *bude tebe* (Bože) *prositi každý zbožný*, neb lépe dle hebr.: *ať tebe prosí; v době nalezení* jest doba, kdy může hříšník, poněvadž jest kajícím a není v jeho srdci žádné lsti, nalézti svého Boha; to jest zajisté, jak LXX a lat vhodně překládají: *příhodná doba. I při potopě velikých vod*, i při velikém nebezpečí (17[17]), aneb: i při velikých trestech, jež by seslal Bůh na lid – toto nebezpečí se k zbožnému nepřiblíží; tak jest Bohem chráněn!

7. Žalmista oslovuje Boha: *Tys mé útočiště před souzením, jež mne obklučuje:* v přítomnosti i v budoucnosti cítí se bezpečným, neboť Bůh bude jeho skrýší, když by ho nebezpečí obklíčilo. *Má radosti!* tak nazývá Boha, poněvadž jest předmětem jeho radosti a plesání. Hebr. znění není dosti jasné.

8. Slova Boží, kterými těší žalmistu a utvrzuje jeho důvěru. *Dám ti poznání a chci tě poučovati o cestě, kterou máš kráčeti*, Bůh sám zbožného poučí, jak má žíti, sám poučí ho o cestě života. *Stále budu držeti své oči nad tebou*: přízní, péčí, ochranou budu sledovati tvoje žití, vždy hotov tobě pomoci, přispěti, tebe ochrániti. V hebr. též: *Chci poraditi* (tobě). Tak nemohl David neb žalmista svým blížním přislíbiti; nemohou to býti tedy přípovědi žalmisty, ale jest to slib Boží. V následujícím verši jest mluvícím opět žalmista.

9. Napomíná hříšníky, aby se dobrovolně přiblížili k Bohu, aby mu neodpírali tak, jako se protiví bujná zvířata svým pánům. *Nebuďte jako kůň a jako mezek*: tato zvířata, která nemají rozumu, bývají nejdříve krocena, aby poslouchala a mohla tak člověku prospěti. Krocení

děje se *náhubkem a uzdou, která sevře jejich čelisti* — děje se tedy mocí, násilně — u těch, *kteří se k tobě nechtějí přiblížiti.*

10. *Hříšník* — který zůstává ve svých hříších a nechce vyznáním dojíti odpuštění — ten jest vydán *mnohým bičům*, neb bolestem (dle hebr.). Tyto bolesti stihnou jej jako trest za jeho hříchy. Naproti tomu může se spravedlivý a ten, který vyznáním ze hříchů zase spravedlnosti nabyl, těšiti všemu požehnání, on jest *milostí Boží* neb milosrdenstvím *obklopen* — protože *doufá v Hospodina.*

11. Žalmista jest naplněn vděčností k Bohu a z té vděčné mysli volá ku spravedlivým, kteří po Boží cestě jdou, odpuštění hříchů si zjednali: *Radujte se, plesejte, veselte se* tedy velikou radost mějte a projevujte, že máte tak dobrého *Boha;* z něho a *v něm* se radujte! Závěrek tento odpovídá dobře začátku této písně.

6. Pro hac pro to; ž. rod na místě středního. »Hledati Boha« a »nalézti« jej מצא může hříšník tenkrát, když se vyzná z hříchů a jest upřímného srdce (2). Lagarde čte na m. massor לעת מצא רק לשטף slova לעת מֵצַר קל שטף: V době tísně hluk příboje vod . . .

7. Exultatio, předmět veselí. רָנֵּי סַבֵּב v množném čísle od רן by znamenalo dle aram. překladu: jásáními osvobození (jsi mne obklíčil). רן jako inf. by množ. č. neměl. LXX četli רָנַי což se sem dobře hodí: Bože, mé veselí!

8. Řecký překlad 8b jest asi správný: *ἐπιστηριῶ ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου* tedy אֵיעֲצָה na místě mass. אִיעֲצָה (poradím); i v syrském podobně: »a položím na tebe své oči«. Z אשכילך by bylo v nadpisu משכיל.

9. První slova by byla z mysli žalmisty promluvena k lidem. 9b by znělo jako prosba k Bohu, aby sevřel ty, kdož se nechtějí dobrovolně přiblížiti. Hebr. znění jest ku konci porušeno, ale přec se zdá, že náleží ta slova celo ku porovnání prvé části verše. הָבִין infin. od בין (hif.) významem podstatného jména. Camus *κημός* krabuška, náhubek (koňský, kousavému koni dávaný *κημόω*). עֶדְיוֹ *σιαγόνας αὐτῶν* jejich čelisti (v hebr. sgl.) dle 103[9]. Baethgen navrhuje na místě toho עֲדִי o bujnosti koně. בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ ne přiblížení k tobě — bez uzdy a bez náhubku nebylo by přiblížení, nepřiblížila by se ta zvířata k tobě — ač překládají בַּל aby ne *ἵνα μή.*

10. הַבּוֹטֵחַ prostý nom.: doufající — pokud se ho týče — milost obklučuje ho.

11. כל־ישרי־לב se kryje s v. 2. ואין ברוחו רמיה.

Nám všem jest třeba odpuštění hříchů, jichž se v životě dopouštíme. Kolikrát se nám té posvěcující milosti již dostalo! Denně bychom měli za ni děkovati. Slova žalmu 31. ty díky vhodně vyjadřují. V *pondělních* ranních hodinkách můžeme se ho s city vděčnosti modliti.

Ve starých dobách pěli tento žalm, když vyšli novokřtěnci z posvátné křestní vody; u Řeků náleží dosud k modlitbám po sv. *křtu.* Laetamini in Domino (v. 11) jest antifonou v ranních hodinkách o Všech Svatých; i mezi Svatými jsou mnozí kajicníci, kteří vyznáním a pokáním nabyli svatosti a blaženosti.

32. žalm. (H. 33.)

Chvalte Hospodina, neboť chrání své věrné.

Vyzývá spravedlivé, tedy věrné Israelity, aby velebili Boha písní (1—3). Hospodin zasluhuje této chvály, ona jemu náleží, poněvadž jest věrný (4, 5), stvořil svět, poroučí všem národům, maří záměry pohanů (6—11); chrání svůj národ a zachová ho (12—19). Proto má Israel v něho důvěru a prosí o milost (20—22).

V LXX, v pozdějších řeckých překladech a v latinském jest 32. žalm nadepsán: *Davidův τῷ Δαυείδ*; v hebr. a v ostatních řeckých překladech a v aram. není nadpisu (Psalterium gr. lat. Veronense ze 6. století má slova: *ψαλμος ανεπιγραφος παρ Εβραιοις*). Snad byl v hebr. znění vypuštěn neb vynechán, neboť tento žalm může býti psán Davidem; ani obsah ani forma tomu neodporují.

V žalmu vzdává díky Bohu i za to, že zmařil záměry nepřátel; díky mohly by býti tak vzdávány po nějakém vítězství Israele. Obsah jest ale tak všeobecný, že nelze nám souditi, ku kterému vítězství by se nesl. Žalm jmenuje krále (16), tím by byl tehdáž panující král David. Ten vedl více vítězných válek, nebylo by jasno, které ví-

těžství by bylo podnětem k těmto díkům. Theodor z Mopsv. míní na dobu Ezechiáše a na osvobození Jerusaléma od obléhajících nepřátel. Veršů 1., 9. a 16. užito i v žalmu 146[1. 10. 11] a 147[4].

Dva díly: 4—11 a 12—19 s úvodem a se závěrkem.

Ve sborové této písni by byly (dle Zennera) sloky o 4, 4-4-5, 5 verších. Má 22 veršů, tedy právě tolik, kolik jest písmen hebr. abecedy; jest alphabetizans.

Davidův žalm.

L. 1. Plesejte, spravedliví, v Hospodinu;
Poctivým sluší zpívati chválu.
2. Oslavujte Hospodina citarou;
Na harfě o desiti strunách jemu hrajte.
3. Zpívejte mu novou píseň,
Dobře jej chvalte za zvuku trub.

H. 1. Plesejte, spravedliví, nad Jahve;
Přímým sluší (zpívati) chválu.
2. Oslavujte Jahve citarou,
Na harfě o desiti (strunách) mu hrajte!
3. Zpívejte jemu novou píseň;
Dobře hrajte za zvuku trub.

1. Vyzývá ku chvále Boží *spravedlivé*, které jmenuje též *přímými*, poctivými. Tím oslovuje zbožné a věrné Israelity. *Plesejte v Hospodinu*, nad Jahve; to může znamenati jednoduché: Chvalte Boha! ale též jako zde vyšší stupeň radosti, který se jásáním, radostnými výkřiky projevuje (83[3]). *Přímým*, poctivým a spravedlivým *sluší*, aby chválili Boha; jest to jejich povinností, jejich ctí.

2. *Oslavujte Hospodina citarou;* κιθάρα Kinnôr byl strunový nástroj o třech a o osmi strunách (Josef dí o 10 strunách) na vyhloubené podložce napnutých. Tlučením na struny neb i drnkáním vyluzovány zvuky. Jubal (Gen. 4[21]) jest jmenován vynálezcem citary. *Na harfě o desiti* (strunách) *mu hrajte!* Psalterium nébel neb nablâ byl nástroj podobný harfě, ale o něco menší, při němž bylo lze drnkati z obou stran na jeho deset neb dvanáct strun.

3. *Zpívejte mu novou píseň:* aby byla ta chvála slavnější, aby se různila od obyčejného zpěvu a velebení

Boha; aneb proto *novou*, aby byly jí oslavovány nové zázraky, nová dobrodiní Páně (39[4], 95[1]). *Dobře jej chvalte za zvuku trub;* to snad znamená vociferatio; řecké ἀλαλαγμός by spíše ukazovalo na jásání, výkřiky jásotu. Tak vykládá Theodoret. Chvála, dík, oslava Boží má se díti nejlepším a nejslavnějším způsobem: písní, zpěvem, hudbou, jásáním.

1. נָאוָה příd. jm. ž. rodu k m. נָאוֶה (Baer v 93[5] נָאֶוֶה) znamená milý, zde jako 147[1]. Přísl. 17[7] a j. slušný, sluší se (s ל) decet.

2. עָשׂוֹר zde náleží k נבל, v 92[4] jest ale odděleně psáno jako nástroj od נבל se líšící; byly harfy o různém počtu strun. Někde 49[5], 81[3], 150[3] odpovídá řecké ψαλτήριον hebr. כִּנּוֹר.

3. Vociferatis תְּרוּעָה jako 27[6]. היטיבו příslovečné sloveso k נֵגֶן.

4. Neboť pravé jest slovo Hospodina,
A všechny jeho skutky (jsou) věrné.
5. Miluje milosrdenství a spravedlnost;
Hospodinova milosrdenství jest země plna.
6. Hospodinovým slovem jsou stvořena nebesa,
A dechem jeho úst všechen jejich šik.
7. Shrnuje jako v měchu vody moře;
Ukládá do zásobáren spousty (vod).
8. Ať se bojí Hospodina celá země;
Před ním ať se třesou všichni obyvatelé světa.
9. Neboť on řekl a stalo se (vše),
On nakázal a bylo stvořeno (vše).
10. Hospodin maří záměry pohanů,
Zvrací též myšlenky národů,
A zvrací úmysly knížat.
11. Úmysl ale Hospodinův trvá na věky,
Myšlenky jeho srdce do pokolení a pokolení.

4. Neboť slovo Jahve jest přímé,
A všechno jeho konání (jest) ve věrnosti.
5. Miluje spravedlnost a právo,
Milosti Jahve plná jest země.
6. Slovem Jahve učiněna jsou nebesa,
A dechem jeho úst celý jejich šik.

7. Shromažďuje (mass.: jako v hráz) jako v měchu vody moře,
Ukládá v zásobárnách spousty (vod).
8. Jahve se má báti celá země,
Před ním se mají chvěti všichni obyvající svět.
9. Neboť řekl a stalo se,
On poručil a stálo tu.
10. Jahve zmařil záměr pohanů,
V nivec obrátil myšlenky národů.
11. Usnešení Jahve trvá na věky,
Myšlenky jeho srdce jsou pro všechna pokolení.

4. Důvody, proč dlužno Bohu chválu vzdávati a dík. *Jeho slovo*, jeho sliby *jsou pravé;* vyplní se tak, jak byly dány. *Jeho skutky*, či lépe: *veškero jeho konání*, skutky prozřetelnosti odpovídají též jeho slibům, jsou věrné.

5. *Miluje spravedlnost*, podle té se řídí *v soudě* (hebr.). *Jeho milosti jest země plna:* kterak, to ukazuje následujícími verši. Z milosti stvořen byl svět, milostí jest zachováván.

6. Jak mocným jest Bůh a jakou milost prokázal světu! *Hospodinovým slovem*, jak dí Gen. 1³ (Jež. Sir. 43²⁵) slovem: Fiat. Ať jest! Buď! — *Boží vůlí stvořena jsou nebesa*; firmati sunt (v hebr. učiněna jsou) má zde význam: jsou stvořena. *A dechem jeho úst* parallelně položeno s předcházejícím: »slovem« a znamená tedy totéž, neboť vyražením dechu z úst vychází slovo. Tím stvořil neb učinil *veškeren šik* nebes, veškeren sbor (Is. 40²⁶), to jsou světla nebes, hvězdy, jež putují jako dobře seřaděný šik. Jdou za Hospodinem, on jest Jahve Ṣ·bāôth, Hospodin zástupů.

7. Metaforou líčí moc Boží, která drží vody moře v mezích a v moci, že nemohou vystoupiti na souš a zaplaviti ji: *Shrnuje* je *jako v měchu* (u Joba 38³⁷ podobně o džbánech neb nádobách nebes). Totéž řečeno i druhou částí: *Ukládá do zásobáren* (jako do z.) *spousty* vod (propasti moře). Podobně u Joba 38²² zásobárny sněhu. Hebrejský tekst vykazuje v prvé části jiný obraz, neboť dí: »Shromáždil jako v hráz vody moře«; naráží tento výklad, který byl asi později do hebr. znění vložen, na onen zázrak při přechodu Israelitů trstěnným mořem (Ex. 14²²/15⁸ jako zeď stály tam vody). Proti tomu jest znění všech překladů, vyjímajíc řecký překlad zvaný u Origena »pátým« quinta.

8. Mocného Hospodina *má se báti země, před ním se mají třásti všichni, kdož obývají svět.* Míní tím bázeň, kterou spolu jest projevena i veliká úcta.

9. Ještě vrací se ku stvoření (v. 6.). *Řekl* (Gen. 1³) *a stalo se, on nakázal a stálo tu* (dle hebr.), krátce, prostě, ale důrazně řečeno. Stálo tu stvoření jako služebník, hotovo poslouchati Božích zákonů.

10. Vůle Boží vše řídí. Pohané se postavili svými záměry proti vyvolenému lidu, tedy i proti Boží vůli, která o lid pečovala, ale *Hospodin maří záměry pohanů, zvrací,* v nivec obrací *myšlenky*, úmysly *národů;* nesvedou ničeho proti národu, který je Bohem chráněn. *A zvrací úmysly knížat*: tato věta jest v počtu veršů přebývající, schází v hebr. znění, byla tedy přidána.

11. *Úmysl*, usnešení Jahve, Boha jest zcela jiné, úmyslům pohanů protivné, *myšlenky jeho srdce* odporují myšlenkám národů: ale nebudou nikým zmařeny, *trvají stále* a uskutečňují se *do všech pokolení* a po všechna pokolení.

4. דבר znamená arciť též skutek — ale zde je lze dobře o slovech Páně vykládati. In fide významem fideliter věrně, věrné.

6. Již Theodoret vykládá tento verš mysticky o nejsvětější Trojici a dovolává se slov sv. Jana Ev. 1¹. *Hospodin* dle toho výkladu jest B. Otec, *slovo* jeho λόγος jest Bůh Syn, *dech* jeho úst jest Duch sv. צבא voj, šik nebes (srovnej Gen. 2¹).

7. Shrnul jako v měchu vody — přeloženo minulým časem s ohledem ku Gen. 1¹⁰. Lépe jest vykládati ta participia přítomným časem. כֵּנֵד jako hráz, v hráz. Překladatelé čtli כָּנֹד; נאד znamená *měch.* תְּהוֹם ἄβυσσος zde spousta vody.

8. הארץ ve smyslu: obyvatelé země, proto množ. č. ויראו. מן *ab* zde ve významu: pro, před (ním).

9. Přeloženo přítomným časem: »Co on poroučí, se stane, co nakazuje, tu stojí« nese se k činnosti Boží prozřetelnosti ve světě.

12. Šťasten lid, jemuž jest Hospodin Bohem,
Národ, který si vyvolil svým majetkem.
13. S nebe shlíží Hospodin,
Vidí všechny lidi (syny lidské).
14. S pevného svého sídla pohlíží na všechny,
Kteří bydlí na zemi.
15. On, který stvořil jednotlivě jejich srdce,
Který zná všecky jejich skutky.
16. Neochrání se král mnohým vojskem,
A nezachrání se rek svou velikou silou.
17. Nespolehlivý jest ku spáse kůň,
Nezachrání se (ani) svou velikou silou.
18. Hle Hospodinovy oči (jsou) na těch, kteří se ho bojí,
A na těch, kteří doufají v jeho milosrdenství,
19. Aby vysvobodil jejich duše od smrti,
A živil je za hladu.

12. Šťasten lid, jehož Bohem jest Jahve,
Národ, který si vyvolil svým dědictvím.
13. S nebe se dívá Jahve,
Vidí všechny syny lidské.
14. Se svého sídla pohlíží
Na všechny obyvatele země.
15. On, který stvořil vesměs jejich srdce,
Který pozoruje všechny jejich skutky.
16. Král se nespasí (nezvítězí) velikostí vojska,
Silák se nezachrání mocí síly.
17. Klamem jest kůň pro spásu (vítězství),
A nezachrání velkostí své síly.
18. Hle, oči Jahve (spočívají) na těch, kteří se ho bojí,
Na těch, kteří čekají na jeho milost,
19. Aby zachránil jejich duši od smrti,
A zachoval je na živu za hladu.

12. Chválí Jahve, protože prokázal Israeli tak mnoho milosti a dobroty. *Blaze lidu, jemuž Bohem jest Jahve,* dobrý, mocný a prozřetelný. Lidem tím míní národ Israelský, ten byl *vyvolen* Bohem, a stal se Bohu zvláštním *majetkem* neb, jak výraz sv. Písma dí, dědictvím (Jeho Bohem jest: Deut. 4[6-8] 33[29]; ž. 27[9]). Bůh Jahve byl arci

vždy Bohem celého světa a všech národů, ale poněvadž jej v oné době toliko israelský národ znal a ctil, může se jmenovati Bohem tohoto národa.

13., 14. Jak blaze jest vyvolenému lidu, Bůh oň pečuje, *s nebe* naň *hledí, vidí všechny lidi* (10[5] 13[2]), *shlíží na všechny*, může v každé době přispěti ku pomoci, chrániti.

15. Zná Bůh všechna *srdce*, tedy i myšlenky a city každého člověka, jeho záměry a přání, neboť *stvořil srdce jednotlivých* t. j. všech lidí *vesměs* (hebr.), bez výjimky (Zach. 12[1]). Ze srdce vychází a původ béřou veškery skutky: Bůh i tyto *zná — pozoruje je.*

16. Zná Hospodin i lidskou slabost a proto přispívá svou pomocí, když je toho třeba. Jestli Israel, jeho král někdy zvítězil, jestli byl osvobozen od nepřátel, nestalo se to silou Israele, ale dlužno to přičítati Bohu a jeho pomoci. *Nechrání se král mnohým* (velikým, silným) *vojskem*: i kdyby mněl mnoho vojska, tím jediným nezvítězí (příklad na egyptském Faraonovi Ex. 14[17]); a kdyby se *rek* spoléhal toliko *na svou velikou sílu*, ta samotna jej *nezachrání.* Bůh to jest, jenž Israeli dal vítězství, jenž Israele ochránil.

17. *Nespolehlivý* (fallax, klamný) *jest ku spáse kůň*: sklame naději, kterou v něj klade jezdec, neunikne nebezpečí, i kdyby byl sebe silnějším. Jízda tvořila u Egypťanů, u Syrů a u jiných hlavní sílu; ale ani ta sama nedovedla ochrániti, když nechránil Bůh. Proto byla budoucímu israelskému králi dána výstraha, aby neměl četné jízdy — on by se pak byl na ni úplně spoléhal. Když nedovede kůň ani sebe zachrániti a uniknouti, jak zachrání (dle hebr.) svého jezdce? (Přísl. 21[31]).

18. Spása, vítězství, záchrana přichází od Boha, který stále patří na své věrné a přispívá jim svou pomocí. *Ejhle! Hospodinovy oči* (31[8] Ezd. 5[5]), zvláštní péči věnuje Bůh svým věrným: spočívají (oči) *na těch, kteří se ho bojí,* a kteří se na něho spoléhají, *v jeho milosrdenství* (milost) *důvěřují.*

19. Doufají, že je *zachrání Bůh* od záhuby, *od* násilné *smrti*, a že *je zachová na živu* v době, když by zuřil *hlad*; hlad bývá velikou ranou Palestýny a Východu, zuřil zejména po velkých válkách.

12. Ukazuje na moc Boha Jahve — naproti bohům pohanů, kteří nejsou nic.

14. De praeparato habitaculo, tak jmenuje sídlo Boha, že si je Bůh připravil, že jest to jeho pevné sídlo; praeparare znamená zde jako hebr. כּוּן též upevniti. Hebr.: »Se sídla svého bydlení.«

15. יַחַד spolu, vesměs (bez výjimky; jako ž. 62[10]); lat. sigillatim tolik jako singillatim neb singulatim, každé jednotlivé srdce stvořil.

16. נוֹשָׁע spasený, který se zachrání, sebe spasí; zde ale může znamenati *vítězný* (Zach. 9[9]), poněvadž k tomu mívá král své četné veliké vojsko. Králem míněni jsou israelští králové vůbec. אֵין dlužno spojiti s נושׁע. Zdá se, že žalmista krátce před tím Boží pomoc dobře poznal a obdržel, a že se tato slova též k oné události nesou.

Tato slova platí o vysvobození života a těla: abychom došli spasení duše, tu ještě více nám třeba Božího přispění; Boží milost musí předcházeti, provázeti a následovati po spasných úkonech.

17. שׁקר lež, klam. הסוּס hromadně o koňstvu ve vojště.

19. חִיָּה ve f. piel: na živu zachránil; Bůh tak činí, když přímo od smrti zachrání, aneb dává, čeho k živobytí třeba.

20. Naše duše čeká na Hospodina,
Neboť on jest náš spomocník a ochránce.
21. V něm zajisté veselí se naše srdce,
A v jeho svaté jméno jsme doufali.
22. Nechať je tvé milosrdenství, Hospodine, nad námi,
Jakož doufáme v tebe!

20. Naše duše čeká na Jahve,
On jest naše pomoc a náš štít.
21. Ano, z něho se veselí naše srdce,
Ano, v jeho svaté jméno doufáme.
22. Tvá milost, Jahve, budiž nad námi,
Jakož doufáme v tebe!

20. Závěrek, v němž ještě vyjadřuje důvěru v Boha, který byl k Israeli tak dobrým. *Naše duše*, totiž my čekáme na Hospodina, očekáváme jeho pomoci, jeho ochrany, vždy a stále.

21. *V něm zajisté veselí se naše srdce:* již důvěra v Boha působí bezpečnost, radost (sv. Pavel k Řím. 12[12]: z naděje se veselíce), Bůh jest předmětem a pramenem radosti. Beze strachu lze položiti budoucnost do rukou Jahve.

22. Modlitbou končí: Dobrotě Boží ať odpovídá důvěra v Boha, naopak: důvěře v Boha vždy bude odpovídati Boží milost. *Budiž nad námi milosrdenství* (milost) prokazujž nám milost, když toho potřebujeme, když toho od tebe očekáváme. Jest to předposlední verš chvalozpěvu: Te Deum.

20. חִכָּה znamená s velkou důvěrou očekávati, jest to již jakési důvěrné spojení s Bohem, v němž se doufající nalézá. Protector, hebr. náš štít (3[4]).

Církev velebí slovy tohoto žalmu Boží Prozřetelnost. Ta jeví se podivuhodným způsobem v životě svatých *Mučenníků*: Bůh jich neopustil ani při smrti, vždy ukazoval jim svou péči, ku konci je korunoval. Radujme se ze Svatých a se Svatými. Modlíme se ten žalm na památku sv. Mučenníků; jest v *pondělní* ranní modlitbě.

33. žalm. (H. 34.)

Spravedliví jsou ve zvláštní Boží ochraně.

Žalmista byl osvobozen z nebezpečí, začež vzdává Bohu chválu a díky (2—11); v druhé části napomíná k bázni Boží a ukazuje, jaké výhody z ní plynou. Ukazuje, jak je třeba varovati se zlého. Spravedlivý potřebuje snad též někdy Boží pomoci; Bůh to vidí, přispívá jemu a vysvobozuje jej. Naproti tomu bezbožní skončí bídně (12—23).

Davida jmenuje nadpis pisatelem a přidává: *Když přeměnil svou tvář* (sebe) *před Achimelechem, a propustil jej* (tento) *a odešel.* Hebr.: Když přeměňoval svůj rozum před Abimelekhem a ten jej zahnal, a odešel. Tato poznámka nese se k 1. Kr. 21[11] a d. David, Saulem pronásledován, utekl se do krajiny Filištínů blíže města Geth.

Když byl obyvateli jako veliký nepřítel Filištínů poznán, byl jimi uchopen a veden ku králi z Geth, jenž se nazýval dle knihy Králů Achis. David si v tomto velikém nebezpečí pomohl zvláštním způsobem. Stavěl se choromyslným, tloukl na dveře, sliny šly mu z úst; poněvadž bláznů lidé šetřili, doufal, že se tak zachrání. Král měl s ním útrpnost, propustil jej, a David odešel a skryl se v jeskyni Odollam.

Jest podivno, že jméno toho krále nesouhlasí. Řecký i lat. překlad ho jmenují *Achimelech* (bratr jest král neb Melech), hebr. znění má *Abimelekh* (otcem jest Melekh, Molokh, bůh Filištínů a kananejských), v knize Králů se zove *Akhîš*. Achimelech by mohlo býti rozšíření jména Achis, jako Achis král. Že by bylo jméno Abimelekh obecným názvem všech filištínských králů, jako byl u Egypťanů název »farao«, toho nemůžeme dokázati; Abimelekh se zdá býti vlastním jménem, nikoli jménem obecným, ač bylo snad více králů toho jména (Gen. 20. 21. 26).

Žalm jeví poučný obsah; žalmista pronáší některá všeobecná pravidla, jež mu podala jeho zkušenost.

Obsahuje 22 veršů (vyjímáme verš nadpisu), které (vždy dvě věty) začínají po řadě písmenami hebr. abecedy. Verše, jenž by začínal písmenou ו, není; za to začínají dva verše, 17. a 23. hláskou פ. 23. verš se zdá býti pozdějším přídavkem. Zenner dělí sborový zpěv žalmu ve sloky o 5, 5—4—4, 4 verších.

L. 1. Od Davida, když přeměnil svou tvář před Achimelechem, a propustil jej (tento), a odešel.
2. Velebiti chci Hospodina každé doby,
Ustavičně (bude) jeho chvála v mých ústech.
3. Hospodinem se chce chlubiti má duše.
Ať to slyší pokorní a ať se radují.
4. Zvelebujte Hospodina se mnou,
A oslavujme společně jeho jméno.

H. 1. Od Davida. Když přeměňoval svůj rozum (stavěl se choromyslným) před Abimelekhem, a ten jej zahnal, a odešel.

א 2. Velebiti chci Jahve každého času,
Ustavičně (bude) jeho chvála v mých ústech.
ב 3. Hospodinem se chce honositi má duše,
Slyší to utištění a radují se.
ג 4. Zvelebujte Jahve se mnou,
A oslavujme jeho jméno společně.

2. Společně s pokornými trpiteli a věrnými chce žalmista velebiti Boha. Činí tak z vděčnosti, že se mu ukázal Bůh býti spomocníkem a vysvoboditelem. Nikdy toho nechce zapomenouti; s důrazem dí: *Velebiti chci H. každé doby, Ustavičně jeho chvála v mých ústech* bude, pokud budu živ.

3. Svou chloubu vloží žalmista v Hospodina, *jím se chce honositi,* poněvadž byl k němu tak dobrotivým. Aby byla jeho chvála mocnější, hledí si přidružiti ještě jiné: *Ať to slyší pokorní,* tiší, dle hebr. *utištění,* tiší trpitelé, kteří v Boha doufají; ti se zaradují, když uslyší, jak mne Bůh vysvobodil.

4. Přímo je oslovuje a vyzývá, aby společně *zvelebovali Hospodina, oslavovali jeho jméno,* aby chválou vyznávali velikost, vysokost Jahve.

1. Vultum immutare jako v 1. Kr. 21¹⁴ tvářiti se bláznem, choromyslným. I tam jest וַיְשַׁנּוֹ אֶת־טַעְמוֹ (chuť, smysl, mysl) jako zde; LXX přeložili μετεστησεν, aram. jeho mysl מַדְּכְרֵיהּ. Zcela odchylným jest nadpis syr.: »Když šel (David) k domu Páně a dával kněžím prvotiny.«

2. *Vždy* může v přeneseném smyslu znamenati: že dlužno chváliti Boha v době štěstí i v době utrpení a neštěstí.

3. Laudari, jako 9²⁴. עֳנִיִּים utištění, bídní עֲנָיִים tiší.

5. Hledal jsem Hospodina a vyslyšel mne,
A ze všech mých soužení mne vyprostil.
6. Přistupte k němu a vyjasní se vám,
A vaše tváře neprojeví zahanbení.
7. Ten ubohý volal a Hospodin ho vyslyšel,
A ze všech jeho soužení ho vysvobodil.
8. Položí (se) Hospodinův anděl kolem těch, kteří se ho (Boha) bojí,
A vysvobodí je.

9. Okuste a vizte, jak dobrotivý jest Hospodin,
Šťastný muž, jenž v něho doufá.
10. Bojte se Hospodina, všichni svatí jeho,
Neboť není nedostatku těm, kdož se ho bojí.
11. Boháči upadají v nouzi a hladovějí;
Kteří však hledají Hospodina, nebudou zbaveni
ničeho, co dobré jest.

ה 5. Hledal jsem Jahve a odpověděl mi,
A ze všech postrachů mne vysvobodil.
ו 6. Pohlížejte k němu a vyjasníte se,
A vaše (m. jejich) tváře se nezardí.
ז 7. Tento ubohý volal a Jahve slyšel,
A ze všech jeho tísní jej vysvobodil.
ח 8. Ukládá se anděl Jahve
Kolem těch, kteří se ho bojí a osvobozuje jich.
ט 9. Okuste a vizte, jak dobrý jest Jahve;
Blaze muži, který se v něm skrývá.
י 10. Bojte se Jahve jeho svatí,
Neboť nemají nedostatku ti, kdož se ho bojí.
כ 11. Mladí lvové nedostatek a hlad trpívají,
Kdo ale hledají Jahve, nemívají nedostatku
v ničem dobrém.

5. Vypisuje svou zkušenost, která jej vede k takové chvále Boha. *Hledal jsem Hospodina* kdykoliv jsem jej hledal, kdykoliv jej a jeho pomoci hledám, *vyslyšel mne. Vysvobodil mne ze všech soužení* (hebr. postrachů).

David byl často tak vysvobozen; vyvázl z nebezpečí v Saulově domě, v Nobe, u krále Achise, na poušti a j.

6. *Přistupte k němu* a dojdete potěšení: *vyjasní se vám;* a nebudete nadarmo prositi, nebudete zahanbeni. V hebr. není imperativu, ale perf., jež lze buď minulým neb i přítomným časem vyložiti, neboť znamená též opětované pohlížení a vyjasnění: *Pohlíželi k Jahve a vyjasnili se:* podmětem jsou buď jiní lidé vůbec, aneb ti ubozí z v. 3. Radost, upokojení zářilo z jejich tváří a *žádného zahanbujícího zardění nebylo* na nich. Aneb lépe imperat.: *Pohlížejte* (když pohl.) *k němu a vyjasníte* (vyjasněte) *se.* I jinde následuje po apostrofě všeobecná úvaha.

7. Sám na sebe ukazuje a dí: *Tento ubohý volal a Bůh ho vyslyšel;* mnohokrát se o tom přesvědčil, že není jeho prosba marnou.

8. Vykládá způsob, jakým Bůh chrání svě věrné: *Položí se Hospodinův anděl kolem těch, kteří se ho* (Boha) *bojí:* anděl Boží jest knížetem nebeského sboru (dle Jos. 5¹⁴), přijde z Božího rozkazu a položí se kolem věrného, jehož chce chrániti, jakoby sám byl celým vojskem. Latinské immittet (rozuměj: se) netřeba zde doslovně překládati: vrhne se, sejde — ale spíše dle řeckého a dle hebr.: *položí se.*

9. *Okuste a vizte, jak* (sladký) *dobrotivý jest Hospodin:* dobrotu Boží představuje v tomto obraze jako sladký, příjemný pokrm a zve ostatní, aby z toho též okusili a přesvědčili se o tom, co on sám již poznal. Když okusí a pocítí svou zkušeností, jak dobrý jest Bůh, pak Boha též bude hleděti poznati, ano již tím jej pozná; tomu není pak třeba učených důkazů a přesvědčování. Kdo však se ku zkoušce neodhodlá, ani okusiti nechce — ten Boha vůbec nepozná. Sv. Bernard proto dí: Nisi gustaveris, non videbis (Neokusíš-li, nespatříš!) Sv. Petr uvádí ta slova v prvém listu 2³.

10. *Jeho svatí* jsou Israelité, zejména věrní Israelité. *Bojte se Hospodina:* poslouchejte, zachovávejte jeho přikázání; bude vás chrániti a *nebudete míti žádného nedostatku.* Tak předpověděl i Pán Ježíš slovy: »Hledejte nejprvé království Božího a jeho spravedlnosti a ostatní bude vám přidáno« (Mat. 6³³).

11. Podle hebr. znění míní boháče zlé, mocné bezbožníky, lakotné nespravedlivce, neboť užívá v hebr. metafory: (Lvíčata) *mladí lvové nedostatek i hlad trpívají* (34¹⁷); i boháči, kteří někdy vším oplývají, někdy přicházejí o své bohatství a trpí nedostatek i hlad. Štěstí jest měnivé. O toho, který jest u Hospodina, stará se Bůh a dává jemu všeho, co jest dobré, čeho jest mu potřebí.

6. Dle LXX, Aq. a dle syr. dlužno čísti imperativ; tím jest i אֵל lépe vysvětleno: הַבִּיטוּ וְנֶהָרוּ. Prvý imperativ má význam podmínky: »Pohlížejte — když pohlednete, vyjasníte se.« (Tak 37³.) V druhé části ovšem פְּנֵיכֶם na místě פְּנֵיהֶם. Vyjasniti se 18²⁹. Ve vyšším smyslu znamená »blížiti se k Bohu« činiti pokání, a vyjasnění značí posvěcující milost.

7. זֶה se zdá ukazovati na žalmistu, ač by mohlo býti též všeobecným: každý ubohý, trpitel (ten a onen).

8. Řecké παρεμβαλεῖ חֹנֶה (táborem se klade, leží) přeloženo immittet (předm. se). מַלְאַךְ־יְהוָה znamenává sice buď Boha aneb dle sv. Otců též druhou Božskou osobu, jež se v podobě neb pod jménem anděla Jahve, a. zjevení St. Z. zjevovala; zde ale dlužno to jméno vykládati podle 91[11-13] o andělích vůbec.

9. Pro tato slova: Okuste a vizte ... modlili se tento žalm při přijímání Nejsvětějších částek (v apoštolských konstitucích 8[3]).

11. Boháči hladovějí a trpí nedostatek i v tom smyslu, že vždy po větším bohatství dychtí a že nemají pravého bohatství, jež lze míti toliko v Bohu. לֹא־יַחְסְרוּ nemají nedostatku, přeloženo non minuentur nebudou zkráceni; význam hebr. slovesa jest lepší. Omni bono jest dle hebr. לֹא כֹל tedy žádného dobra.

Po tomto verši jest v B. (Codex Vaticanus): διαψάλμα, tedy סֶלָה; viz úv. s. XXVII.

12. Pojďtež, synové, poslyšte mne,
Bázni Boží chci vás učiti.
13. Kdož jest ten, který si přeje života,
Kdo rád žije šťastné dny?
14. Zdržuj svůj jazyk od zlého,
A tvé rty ať nemluví lstivě;
15. Odvrať se od zlého a čiň dobré,
Hledej pokoje a sháněj se po něm.
16. Hospodinovy oči (jsou obráceny) na spravedlivé,
A jeho uši k jejich prosbám.
17. Obličej ale Hospodinův jest proti těm, kteří činí zlé,
Aby shladil ze země jejich památku.
18. Volají spravedliví a Hospodin je vyslýchá,
A ze všech jejich soužení je vysvobozuje.
19. Blízek jest Hospodin těm, kteří jsou stísněného srdce,
A pokorné duchem vysvobozuje.
20. Četná jsou soužení spravedlivých,
Ale ze všech těch vysvobozuje je Hospodin.
21. Zachovává Hospodin všechny jejich kosti,
Ani jedna z nich se nezláme.

22. Smrt hříšníků (jest) prabídná,
A ti, kteří nenávidí spravedlivého, těžce hřeší.
23. Vykoupí Hospodin duše svých služebníků,
A nemají viny ti, kteří v něho doufají.

ל 12. Pojďtež, synové, slyšte mne,
Bázni Jahve chci vás učiti.
מ 13. Kdož (jest ten) muž, který si přeje života,
Rád by dny (dlouhé), aby viděl štěstí?
נ 14. Chraň svůj jazyk zlého,
A své rty lstivých řečí.
ס 15. Varuj se zlého a čiň dobré,
Hledej pokoje a sháněj se po něm.
ע 16. Oči Jahve (jsou obráceny) ku spravedlivým,
A jeho uši k jejich volání.
פ 17. Tvář Jahve (jest) proti těm, kdož činí zlé,
Aby shladil ze země jejich památku.
צ 18. Volají a Jahve slyší,
A ze všech jejich tísní je vytrhuje.
ק 19. Blízko jest Jahve těm, (kteří jsou) sklíčeného srdce,
A vysvobozuje ty, kdož jsou na duchu zdrceni.
ר 20. Četná jsou utrpení spravedlivého,
Ale z nich všech vysvobozuje Jahve.
ש 21. Zachovává všechny jeho kosti,
Ani jedna z nich se nezláme.
ת 22. Usmrtí bezbožníka neštěstí,
A ti, kteří nenávidí spravedlivého, utrpí trest.
(ב) 23. Osvobozuje Jahve duši svých služebníků,
A žádný z těch, kteří se v něm skrývají, neutrpí trestu.

12. V této druhé části poučuje žalmista o tom, co jest bázeň Boží a jakých výhod zjednává.

Pojďtež, synové, slyšte mne: nuže, slyšte mne (často v Přísl. 1[8] 4[1] moudrost tak k sobě zve 8[32]). *Bázeň Boží* bázeň před Bohem se jeví dle St. Z. v tom, že ten, jenž se H. bojí, zachovává všechna Boží přikázání, plní náboženské povinnosti.

13. Tím počíná své učení. Tyto verše 13–15 spolu souvisí. Větší živosti dodává řeči otázka v. 13., odpověď dána rozkazovacím způsobem. *Kdo jest ten muž, který si přeje života*, života šťastného? *Kdo by měl rád dny*

(mnohé dny, dlouhé dny), aby se v nich dočkal, *aby v nich viděl*, aby i okoušel *štěstí?* Kdo si tedy přeje dlouhého, požehnaného, šťastného života, tomu jest činiti, co praví v. 14. 15. Tak uvádí tato slova (bez otázky) sv. Petr v 1. listu 3[10-12] (v žalmu 13—17a).

14. Bázeň Boží má, šťastným bude ten 1. kdo se chrání, aby nehřešil jazykem, aby se nedopouštěl lži a klamu, 2. kdo se varuje všeho zlého vůbec, 3. činí dobré, 4. dbá pokoje. Hříchy jazykem (lež, pomluva, na cti utrhání a j.) jsou velmi škodlivé (srovnej Přísl. 13[3] 21[23]).

15. Toto jest podmínkou spravedlivého života vůbec (Job 1[1. 8] Přísl. 16[17]). Snažně má *hledati pokoj*, a opětovně se pokoušeti, aby pokoj zjednal: *sháněj se po něm*! Tím jest řečeno, že jest mu s bližním v pokoji žíti a všeliký hněv, závist a nenávist ze srdce vymítiti.

16. Hospodin chrání spravedlivé, bdí nad nimi; nespravedlivých čeká trest. *Hospodinovy oči na spravedlivé* neb ku spravedlivým (jsou obráceny; jako v ž. 32[18]). *On slyší* a vyslýchá *jejich prosby* (hebr. křik).

17. *Tvář ale Hospodinova*, jeho rozhněvaná tvář; jmenuje tvář na místě hněvu, poněvadž se hněv lidí na tváři jevívá. Spravedlnost Boží ztrestá bezbožníky záhubou, tak že vyhyne jejich památka (Job. 18[17]).

18. *Volali spravedliví* — podmět doplněn LXX, v hebr. slova »spravedliví« není. Proto navrhují někteří, aby byli verše 16. a 17. v pořádku přeměněny, aby v. 17. předcházel před 16, tedy ס před פ, jako jest to v Lam. 2, 3, 4.; pak by bylo lze vzíti k v. 18. podmět ze 16. verše o spravedlivých.

19. *Blízko jest Hospodin,* tím mohou se těšiti, kdož pomoci a ochrany potřebují (118[151] Js. 50[8]). *Skličeného srdce* (zlomeného) a *zdrcené na duchu* jmenuje ubohé věrné, kterým Hospodin tak rád přispívá. Dává jim trpělivost a útěchu, a když jest jeho vůle, osvobozuje je. Když mají hojnost útěchy a když jsou trpělivými, necítí ani tíže svého soužení.

20. *Spravedliví jsou často v soužení,* neboť ono jest

ohněm, v němž je Bůh zkouší, ono je utvrzuje v důvěře v Boha. *Ale Bůh je vždy* vytrhne a *vysvobodí.*

21. *Zachová Hospodin všechny jejich kosti;* »kosti« bylo snad již průpovědním ve významu: zachová je celé, aby nepřišli k úrazu, aby se jim ničeho nestalo. V témž smyslu pravil Kristus Pán: »Ani vlas s vaší hlavy nespadne« (bez vůle Boha), Luk 21[18], ἀπόληται nezahyne.

22. Může se státi, že se zdá býti bezbožník za svého žití šťastným (bohatým, slavným), ale *jeho smrt bude prabídnou*; dle hebr.: *Neštěstí usmrtí bezbožníka:* umře náhle neb zemře násilnou smrtí, neštěstím. *Neboť on nenáviděl spravedlivého,* a proto, *tím hřešil,* jest vinen, bude odsouzen; to znamená delinquent.

23. Jinak bude spravedlivým: Jejich smrt bude dobrá, *Bůh zachrání jejich duše* a nebudou míti viny, *nebudou odsouzeni.* Možno, že byl tento verš, který se do abecedního pořádku nehodí, poněvadž následuje po poslední písmeně tau v. 22, (před LXX již) přidán, aby nebyl ukončen žalm hrozbou, ale potěšitelným výrokem. Tak aspoň toho dbávali v pozdějších židovských školách. Při závěrku Isaiáše a Malachiáše proto přidávali a ještě jednou připisovali předposlední verš těchto proroků.

13. Diligere lze přeložiti příslovkou: rád. יָמִים *dny* znamená věk života, dlouhý život, v přeneseném smyslu »blažený život věčný«; kdo toho si přeje, tomu jest hledati pokoje, spojení s vůlí Boží a s Bohem.

19. קָרוֹב blízko (býti) jako 145[18]. »Skličeného srdce« jsou ti, kteří nevinně trpí, humiles spiritu, kdo utrpení pokorně snášejí.

21. »Zachovává, chrání jejich kosti,« vykládají též o duševní síle, kterou Bůh u svatých a mučenníků tak podivuhodně zachovával. Též o vzkříšení z mrtvých: Ze všech utrpení Bůh je vysvobodí, i kdyby zemřeli, kdyby jejich kosti byly rozmetány, ohněm spáleny a p., Bůh je celé a čisté při vzkříšení obnoví. Sv. Jan 19[36] uvádí slova: »Ani jedna (kost) nebyla zlomena« Unum ex his non conteretur o Pánu Ježíši na kříži; spíše tak činí poukazuje na ustanovení o beránku Ex. 12[46]. Vykládáno též celé o Kristu.

22. Smrt hříšníků jest prabídnou, neboť jest počátkem

věčných trestů. Jest pravda, že hříšník svou zlobou רָעָה do záhuby přichází, ale v tomto verši na to váhy neklade. אָשַׁם které překládá Vulg. delinquere, znamená *proviniti se*, vinu na se uvaliti, ale zde: nésti, trpěti následky viny, provinění, býti v hněvu, pod hněvem B. jak dí i sv. Jan 3[36] *ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.*

23. Spravedliví trestu neutrpí, ale »setře Bůh veškeru slzu s jejich očí« (Zjev. 21[4]).

Tento žalm ukazuje, jak chrání Bůh svými anděly ony, kteří se ho bojí (v. 8). Modlíme se ho o svátcích *sv. Andělů strážných.* Ti chrání nás od pokušení, od nebezpečí duše — to jsou nejhorší tísně a soužení, tribulationes, z nichž nás často anděl vytrhne.

Sv. apoštolové učili nás moudrosti, zákonům a bázni Boží (12), oni byli vesměs mučeni, ale Bohem zachráněni pro nebe a oslaveni; proto jest určen tento žalm ke dnům *sv. apoštolů* a z podobných příčin i na památku *svatých mučenníků.*

34. žalm. (H. 35.)

Prosba za ochranu proti nepřátelům.

Žalmista prosí, aby mu Hospodin jako obrněný bojovník přispěl v jeho boji proti zuřivým nepřátelům; když je ztrestá a zahynou, bude žalmista Boha velebiti (1—10). Tito nepřátelé jsou nevděční, za dobré odplácejí se žalmistovi tím nejhorším, radí se na něho; zachraň mou duši, já tě budu velebiti ve velkém shromáždění (11—18). Po třetí opakuje svou prosbu, líčí přetvářku nepřátel a opět slibuje vděčnost (19—28).

Žalm jest připsán *Davidovi.* Poněvadž si žalmista stěžuje nejvíce do nevděčnosti svých nepřátel, kterým dříve jen dobré prokazoval, při jejichž zármutku i sám truchlil jako matka truchlí nad ztrátou svého dítka, můžeme se domnívati, že jsou tím naznačeni přátelé Saula, kteří bývali dříve i přátely Davida. Když Saul Davida pronásledoval, odtrhli se od Davida a tím větší bolest a zármutek jemu působili, čím ukrutnějšími a nelítostnými se jevili.

David, služebník Jahve (v. 27), jest v tomto žalmu obrazem trpícího Spasitele. Kristus Pán o svých poměrech uvedl verš 19. (u sv. Jana 15[25]); sv. apoštolové o Kristových nepřátelích užívají podobných slov.

Jiní vykládají utrpení, jež jest zde popsáno, o utrpení zbožných celého Israele. Ony poznámky o nevděku jsou ale příliš individuelní a mluví proti tomuto výkladu. Theodor z Mopsvestie hledal žalmistu v osobě Jeremiáše, který od svého lidu mnoho krutého nevděku zakoušel a podobnými slovy o svém utrpení mluví. Jeremiáš mohl tento žalm znáti a vším právem podobně o svém utrpení mluviti. V mnohých žalmech i pozdějších nalézáme podobné výroky.

V žalmu jeví se živé pohnutí citů. Tři části obsahem podobné.

L. 1. Od Davida.

Suď, Hospodine, ty, kteří mě ubližují,
Bojuj proti těm, kteří na mne útočí.
2. Uchop zbraně a štít,
A povstaň k mé pomoci.
3. Vytrhni kopí a uzavři (cestu)
Proti těm, kteří mne pronásledují;
Rci mé duši:
Spásou (pomocí) tvou jsem já!
4. Ať jsou zahanbeni a studem naplněni,
Kteří hledají můj život.
Ať ustoupí a zardí se,
Kdož mi obmýšlejí neštěstí.
5. Ať jsou jako prach na větru,
Když je Hospodinův anděl tiskne.
6. Ať jest jejich cesta temná a kluzká,
Když je Hospodinův anděl pronásleduje.
7. Neboť bez příčiny ve skrytu mě položili své zhoubné osidlo,
Bez příčiny potupili mou duši.
8. Ať naň přijde osidlo, jehož nezná,

A léčka, kterou skryl, ať jej chytí,
Ať padne do svého osidla.
9. Má duše pak zaplesá v Hospodinu,
A bude se veseliti z jeho spásy.
10. Všechny mé kosti řeknou:
Hospodine, kdo jest ti podoben?
Který vytrhuješ slabého z rukou těch, jenž jsou jeho silnější,
Nuzného a ubohého těm, kteří ho olupují.

H. 1. Od Davida.
Při se, Jahve, s těmi, kteří se se mnou prou,
Bojuj proti těm, kteří proti mně bojují.
2. Chop se štítu a pavezy,
A vstaň v mé pomoci.
3. A vytrhni kopí a uzavři (cestu)
Proti mým pronásledovatelům;
Rci mé duši:
Pomocí tvou jsem já!
4. Ať jsou zahanbeni a potupou naplněni,
Kteří hledají můj život;
Ať ustoupí zpět a zardí se,
Kteří obmýšlejí mé neštěstí.
5. Ať jsou jako plevy před větrem,
Když (je) anděl Jahve poráží.
6. Ať jest jejich cesta tmavá a kluzká,
Když je anděl Jahve pronásleduje.
7. Neboť bez příčiny položili mne tajně svou síť,
Bez příčiny vykopali (jámu) proti mně.
8. Ať ho stihne záhuba, aniž by se nadál,
A jeho síť, kterou skrytě položil, ať jej chytí,
Do té záhuby ať padne.
9. Duše má pak zaplesá nad Jahve,
Zaraduje se nad jeho pomocí.
10. Všechny mé kosti řeknou:
Jahve, kdo (jest) jako ty?
Vysvobozuješ ubohého od toho, který jest silnějším než on,
A ubohého a nuzného od toho, který jej olupuje.

1. Žalmista mluví obrazně. Jako by byl se svými protivníky ve při, prosí Boha, aby za něho tu při projednal:

Při se s těmi, kteří se se mnou prou. Dle lat. prosí,

aby *soudil Hospodin ty, kteří jemu škodí* a ubližují. V druhém obraze představuje se žalmista v boji proti svým nepřátelům; oni na něho *útočí* a on volá Boha, aby jako bojovník, zbraněmi opatřen, sám *bojoval proti nim*, aby je přemohl (expugna).

2. *Uchop zbraně a štít;* dle hebr. *chop se štítu*, byl menší štít, kterým se bojovník chránil sám před ranami a před šípy — *a pavezy*: byl velký štít, který nosíval u bojovníka štítonoš: tím bylo chráněno celé tělo. Obojí tuto obrannou zbroj jmenuje, aby označil velikou, úplnou ochranu, které od Jahve žádá. *A vstaň k mé pomoci*, v hebr. vstaň jako má pomoc, jako můj spomocník.

3. Jmenuje i útočné zbraně: *Vytrhni kopí* (meč) odtud, kde bylo připevněno neb drženo; i Řekové mívali svá kopí v oštěpovně, poněvadž jmenuje Homer δουροδόκη — místo, mezisloupí k uschování kopí a oštěpů. *A uzavři* (cestu) *proti těm, kteří mne pronásledují*: tak aspoň lze dle starých překladů vykládati. V hebrejském jest to znění ještě méně úplným, neboť, chceme-li z něho udaný výklad vyvoditi, dlužno doplniti dvě slova: *A uzavři* (cestu) *proti* (vstříc jda) *mým pronásledovatelům*. Nevíme, jestli užívali Israelité v boji též sekery; Egypťané, Skythové a jiní ji mívali. Řecké pojmenování dle skytského bylo σάγαρις, hebrejské ṣ'ghôr by mohlo znamenati totéž, a pak bychom dle novějších překládali: »Vytrhni kopí a sekeru proti . . .« Pro prvý výklad mluví překlady. *Rci mé duši*, rci mně, že jsi *mou pomocí!*

4. *Mluví* proti svým odpůrcům. Ať na ně padne *hanba* a *potupa*, neboť *hledají*, touží, usilují o *můj život*, hledají, kterak by mne zahubili.

5. Jsou to přání neb předpovědění zla, jež stihne nepřátely. *Ať jsou jako prach*, původně asi jako *plevy*, *na větru, když je anděl Hospodinův tiskne*, svírá, v hebr. (strká) *poráží* při pronásledování (33[7]).

6. *Ať jest jejich cesta temná a kluzká*; výraznější jsou podstatná jména: tenebrae et lubricum, temnosti, úplné a samé kluzko — aby nemohli pronásledujícímu

anděli uniknouti, ale aby po temné cestě zbloudili, po kluzké upadli.

7. Nepřátelé zasloužili tento trest, neboť u velké zlomyslnosti chtěli žalmistu lstí a nástrahami zahubiti. *Bez příčiny, ve skrytu mně položili své zhoubné osidlo*; obraz vzat z loveckého života. V hebr. stojí: *položili mně tajně svou síť*, do níž bych se jako zvěř zapletl, v níž by mne chytili a zahubili; záhuba označena lat. interitum laquei. Slovo, které v hebr. značí *jámu* (šachath) náleží, jak dlužno souditi ze syr. překladu, do druhé části verše, kde doplňuje sloveso: *vykopali bez příčiny proti mně jámu* (na mne). V lat. jest něco jiného: *potupili mou duši* neb mne.

8. Přeje jim, aby stejným zlem byli stíženi, které chtěli způsobiti. *Ať naň*, na nepřítele, jednotným číslem míní všechny, celek jejich, *ať přijde naň osidlo, jehož nezná*, jehož se nenaděje aneb o němž neví. Znenadání ať přijde naň *záhuba* (hebr.); *do té záhuby* (lat.: do svého osidla) *ať padne.*

9. Když padnou, zahynou nepřátelé, bude žalmista osvobozen, a bude se tomu těšiti a Bohu děkovati. *Zaplesá, zaraduje se má duše* (já).

10. *Kosti*, které trpěly, ucítí též Boží pomoc, *mé kosti řeknou*: *Kdo jest ti podoben?* mocí, silou a dobrotivostí? (Ex. 15[11], Mich. 7[18]).

1. רִיבָה milra (hádati se, spor, při míti) s akkus. אֵת neb עִם.

3. Framea může i zde znamenati kopí i meč. וְסָגֹר náleží dle přízvučných znamének k prvé části, jako imperativ náleží ale dle překladů k druhé větě *συγκλεισον*. Grotius již vykládal řeckým *σάγαρις*.

4. Tak o nepřátelích též 25[4] 40[15] 70[3. 4] a j. Revereri rdíti se, býti zahanben נִכְלָם.

5. I jinde jest na místě hebr. כְּמוֹץ jako *plevy* položeno sicut pulvis, jako prach. Sloveso דחה se k tomuto obrazu tak nehodí, jako by se hodilo k následujícímu o kluzké cestě; jest tu smíšená allegorie. Well. dle řeck. דּחָם.

7. שׁחת lépe k druhé části jako předmět k חפרו.

8. חנם bez příčiny i supervacue (25[3]). בְּשׁוֹאָה sesíleno ještě tím בְּתוֹ; dlužno ale opraviti v בַּשּׁוֹאָה se členem: ta záhuba; Wellh. klade na m. toho בשׁחתה dle 7. verše (tak i syrský): »do jámy.«

11. Vystupují křiví svědkové,
O čem nevím, po tom se mne dotazují.
12. Splácejí mně zlým za dobré;
Jalovost mé duši (dali).
13. Já však — když mne soužili, oblekl jsem se v žíni,
Sklíčil jsem postem svou duši,
A má modlitba vracela se do mého lůna.
14. Jako přítele a jako našeho bratra,
Tak jsem ho měl v lásce;
Jako lkající a truchlivý, tak jsem byl snížen.
15. Ale proti mně se veselí a scházejí se,
Shrnují se proti mně bičové, a já nevím (proč).
16. Byli rozehnáni, ale necítí lítosti;
Pokoušejí mne, vysmívají se mně,
Cení na mne své zuby.
17. Hospodine, kdy se ohlédneš?
Zachraň mou duši od jejich zloby,
Od lvů mou jedinkou!
18. Budu tě velebiti ve velkém shromáždění,
V silném lidu tě budu chváliti.

11. Vystupují svědkové násilí.
O čem nevím, po tom se mne dotazují.
12. Splácejí mi zlým za dobré;
Bezdětnost mé duši (dali).
13. A já — v jejich nemoci bylo režné roucho mým oděvem,
Mrtvil jsem postem svou duši,
A má modlitba vracela se do mého lůna.
14. A jakoby (byl) mi přítelem a bratrem,
(Tak) jsem obcházel,
Jako truchlí matka byl jsem černý, sehnutý.
15. A z mého klopýtnutí se radují a shromažďují se,
Shromažďují se proti mně (pomlouvači) *cizinci* a já jich neznám,
Utrhají a nemlčí.
16. Pokoušejí mne, stále se posmívají (LXX),
Vyceňují na mne své zuby.

17. Pane, jak dlouho budeš přihlížeti?
Vrať mou duši (a zachraň) od jejich záhuby,
Od mladých lvů — mou jedinou!
18. Budu tě oslavovati ve velkém shromáždění,
V četném lidu tě chci chváliti.

11. Zloba a nevděčnost nepřátel byla veliká. *Vystupují křiví svědkové*, svědkové, kteří násilí uvrhují svou žalobou na žalmistu, proto *svědkové násilí*. Jest obžalován ze skutků a věcí, na něž ani nepomyslil; o nichž *ničeho neví*, po těch se ho *dotazují*. Dotazují se jej buď ti, jimž jest souditi jej, aneb jeho nepřátelé.

12. *Splácejí mně zlým za dobré*: bývali dříve buď jeho přátely aneb přijímali od něho dobrodiní, a za to nyní jej pronásledují a do záhuby uvrhnouti chtí. Saul sám vyznal, že se zachoval nevděčně k Davidovi (1 Kr. 24[18]). *Jalovost mé duši*, tedy mně dali neb připravili. *Jalovost*, sterilitas, bezdětnost značí metaforicky úplnou opuštěnost, ztrátu vší radosti, kterou připravili nepřátelé žalmistovi: bylo jemu tak jako bezdětné (neplodné) ženě. U Israelitů byla neplodnost hanbou.

David byl v době Saulova pronásledování opuštěn; manželka Mikhol byla jemu odňata, nejlepší jeho přátelé jako Jonathas k němu přicházeti nemohli, jeho příbuzní utekli do cizí země; Bůh s ním byl!

13. Ukazuje, jak dobře, šlechetně jednal se svými nepřáteli; tak aspoň lze vykládati hebr. znění, které zde lépe s celkovým obsahem souhlasí než LXX a Vulg.

A já — v jejich nemoci, když byli oni nemocni, když oni trpěli, měl jsem s nimi soucit, tehdy *bylo režné roucho* (pytel) *mým oděvem* chodil jsem zarmoucen, oblečen jako v době smutku; *mrtvil jsem postem svou duši* (sebe), postil jsem se, a modlil jsem se stále a horlivě: *a má modlitba vracela se do mého lůna*. Eliáš položil při modlitbě svou hlavu mezi kolena (3 Kr. 18[42]); měl-li hlavu nakloněnou v klín, pak vyléval slova modlitby do klína, do šatů, do lůna, do vnitra, odkud vycházely. Stálost neb trvání modlitby naznačuje hebr. imperfektum, horlivost a

vroucnost by byla vyznačena tím skloněním těla, jak je tato slova udávají.

Dle Vulg. vyličoval by žalmista, jak se choval, když jej soužili: *oblekl se v žíni* (cilicium), *postil se* a horlivě *se modlil;* v pokoře a v kajicnosti trpěl.

14. I zde jest hebr. znění poněkud vhodnější: A jako k příteli a jako k bratru jsem se k němu (nynějšímu nepříteli) choval; když trpěl, truchlil jsem, byl jsem ve smutku, byl jsem sehnut, sklíčen tak, jako truchlívá matka. *A jakoby mi* byl *přítelem a bratrem*, tak *jsem obcházel* chodil, choval se. Byl jsem *černý*, ženy nosívaly tmavé roucho, černé ve smutku; *sehnutý* jsem chodil neb byl.

Lat. znění dí, že ho *jako přítele miloval*, ale pak byl *jako lkající a truchlící snížen*, sklíčen.

15. Za to dobré jednají oni nyní nepřátelsky a nešlechetně: *A z mého klopýtnutí*, když klesnu, když mne nějaké neštěstí potká, když klopýtnu — *tomu se radují a shromažďují se (proti mně). Shromažďují se proti mně* »pomlouvači» percutientes verbis (dle Sym., Jer. a aram.), *shrnují se proti mně biče* μάστιγες flagella (LXX a Vulg. a Syr.), shrnují na mne utrpení, *a nevím*, z jaké příčiny, proč tak činí? Dle hebr.: *shromažďují se proti mně lidé zlí*, zvrhlí, snad můžeme nejasné hebr. slovo nahraditi jiným: *cizinci, kterých já neznám*. Ti se shromažďují, spojují, aby mně *utrhávali na cti a nepřestávají* tak činiti.

16. Dle latinského překladu, který ale není hebr. zněním potvrzen, by byl smysl tento: *Byli* (nepřátelé) *rozehnáni*, rozprášeni Bohem, ale oni se tím neobrátili, *necítí žádné lítosti*, ale znovu přišli a *pokoušejí mne*. Dle hebr. utrhávají mně stále (15c), pokoušejí mne, stále se mi posmívají (doslovně dle 3 Kr. 17[12]: kteří jako pokrytci mumlají, žebrají o koláč — tedy asi cizopasníci), *vycenili na mne své zuby* zuřivostí neb z posměchu, na potupu.

17. Žalmista volá k Bohu: *Hospodine, jak dlouho budeš přihlížeti?* jaksi nečinně k tomuto zlému jednání mých nepřátel. *Vrať mou duši* k životu, občerstvi mne (22[3]), neboť jest ztracena, nezachráníš-li ji *od záhuby* (od

zloby). Jest *má jediná* ta duše, ten život, proto jest mi tak vzácnou (21[21]).

18. *Budu tě velebiti*, chci tě v. (21[23-26]). *V silném lidu* znamená zde v četně shromážděném, *v četném lidu;* aby tak sláva Boží se co nejvíce rozšířila.

11. יְקוּמוּן vstávají — vztahuje se i k minulosti, že se to již žalmistovi stalo, i k přítomnosti.

12. Na slovese retribuebant ještě závisí sterilitatem a. meae; ovšem že dlužno přimysliti sloveso jiné: faciebant neb parabant. Sterilitas by mohlo ovšem též znamenati, že mu zabránili všelikou práci, činnost. שְׁכוֹל *ἀτεκνία* filiorum privatio (Is. 47[8]).

13. וַאֲנִי prostý nom.: já, pokud se mne týče. בַּחֲלוֹתָם v jejich nemoci; Theod. a V. Origenova: *ἐν τῷ παρενοχλεῖσθαι αὐτοῖς* když se jim stalo těžko — LXX arciť jako Vulg. *ἐν τῷ αὐτοὺς παρενοχλεῖν μοι.*

ותפלתי על־חיקי תשוב značí asi zvláště vroucí modlitbu; jako jevívá klečením a tím, že se na zem vrhá, zvláštní vroucnost modlitby, tak u Israelitů snad to bylo znáti z toho, když hlavu sklonil v klín. Podle Theodotiona by to znamenalo: »Má modlitba vrací se do mého klína (sinus *κόλπος* jest lůno svrchního šatu, do něhož mohli mnohé věci složiti, zaobaliti) t. j. naplňuje mi klín požehnáním, vyslyšením proseb«. Modlitba má jest vyslyšena neb odplacena — o tom zde ale řeči není.

14. התהלכתי překládá jako na jiných místech (o Noemovi) *εὐηρέστουν* v lásce obcoval, laskavě jsem zacházel, complacebam, byl jsem laskav ku svým nepřátelům. כַּאֲבֶל־אֵם vázaný stav ku אָבֶל zármutek, truchlení: jako truchlení matky; vázaný stav zastupuje zde sloveso (König 3. § 332. g). Tak Aqila *ὡς πένθος μητρός*. Dle aram. i dle LXX jest překládáno אָבֶל přídavné jméno: truchlící, oplakávající (matku); LXX אֵם nepřeložili, ale spojili ono přídavné jméno s קֹדֵר *σκυθρωπάζων* contristatus zasmušilý, černý (nigricans); čerň znamení smutku.

15. Proti mně *κατ' ἐμοῦ* se sem nehodí; v hebr. jest na m. toho: וּבְצַלְעִי (צֶלַע) v kulhání mém, při mém klopýtnutí. Hebr. נְכִים není vysvětleno; percutientes by bylo מַכִּים (נָכָה jest trpného významu: percussus). LXX překládá odtažitým jménem *μάστιγες*, proto flagella. Opravy v נִשְׁכִּים *konsající*, a v נכרים *cizinci*, neodstraňují všech pochybností. K poslednímu (Olshausen, Wellh. je zavrhuje) hodilo by se וְלֹא יָדַעְתִּי *a já neznám.* Dissipati sunt *διεσχίσθησαν* proti

jejich dřívějším sehůzkám byli nyní rozprášeni; hebr. קָרַע znamená ale *trhali* (slovy), utrhali, trhají mne (biče neb נכים).

16. בְּחַנְפֵי — ב významem *jako* (j. חָנֵף) bezbožní, zlotřilí — stojí vedle přístavku מְעֻגֵי מָטּוֹג; עָגַג (לָעַג posmívati se) (Is. 28[11]) mumlající o מָטּוֹג chlebový koláč (3 Kr. 17[12]). Hebr. znění jest patrně porušeno. LXX asi čtli: בְּחָנְנֵי (לָטּוֹג) לָעֲגוּ עַגַּ pokoušejí mne, posměchem se posmívají.

17. מִשֹּׁאֵיהֶם od jejich záhuby; שׁוֹאָה znamená zříceniny, pustiny, pak též záhubu; množ. č. jest zvláštní; Ols. čte מִשּׁוֹאֲנִים od řvoucích. הָשִׁיב נפשׁ vrať duši, občerstvi ji osvobozením od záhuby, dej ji do dřívějšího stavu.

19. Ať se neradují nade mnou ti,
Kteří na mne neprávem útočí,
Kteří mne bez příčiny nenávidí,
A očima přimhourají.
20. Neboť mluví mně sice pokojně,
Ale mluvíce v zuřivosti (lidí) země, vymýšlejí lsti.
21. I rozvírají na mne svá ústa,
Říkají: Aha! Aha! naše oči viděli (to).
22. Viděl jsi, Hospodine! nemlč!
Hospodine, nevzdaluj se ode mne.
23. Vstaň a přihlédni k mému právu,
Můj Bože a můj Hospodine, (přihlédni) k mé při.
24. Suď mne podle své spravedlnosti, Hospodine, můj Bože,
Nedej, aby se nade mnou radovali.
25. Nedopusť, aby říkali ve svých srdcích:
Hle! Hle! naše přání!
Nedopusť, aby říkali: My jsme ho pohltili!
26. Ať jsou hanbou a studem stíženi vesměs,
Ti, kdož se radují z mých neštěstí.
Hanbou a potupou ať jsou zahaleni,
Ti, kteří zpupně proti mně mluví.
27. Ať se radují a veselí ti, kteří se těší z mé spravedlnosti
Ať mohou vždy říkati: Veleben buď Hospodin!
Ti, kdož přejí pokoj jeho služebníku.
28. A můj jazyk bude hlásati tvou spravedlnost,
Po celý den tvou chválu.

19. Nedej, aby se nade mnou radovali ti,
Kteří mi jsou zbůhdarma nepřátelskými,
Kteří mne bez příčiny nenávidí,
Ať nepřimhourají okem.
20. Neboť nemluví pokojné věci,
A na pokojné (lidi) vymýšlejí lstivá slova.
21. I rozvírají na mne svá ústa;
Říkají: Aha! Aha! Vidělo naše oko!
22. Viděl jsi, Jahve, nemlč!
Pane, nevzdaluj se ode mne.
23. Probuď se a procitni k mému soudu,
Můj Bože a můj Pane, k mému sporu.
24. Suď mne podle své spravedlnosti, Jahve, můj Bože,
A nedej, aby se radovali nade mnou.
25. Nedej, aby říkali ve svém srdci: Aha! naše přání!
Nedej, aby říkali: My jsme ho pohltili!
26. Ať jsou zahanbeni a potupeni vesměs ti,
Kteří se radují z mého neštěstí.
Ať se zahalí v stud a v hanbu,
Kteří se proti mně vypínají.
27. Dej, ať se veselí a radují ti,
Kdož milují mé právo,
Ať povždy mohou říkati:
Veleben buď Jahve!
Ten, který přeje pokoje svému služebníku.
28. A můj jazyk bude hlásati tvou spravedlnost,
Po celý den tvou chválu.

19. Znovu ukazuje ve své prosbě na zlobu nepřátel. *Neprávem* inique *na mne útočí, bez příčiny mne nenávidí.* Těchto posledních slov: Oderunt me gratis užil Pán Ježíš o sobě (Jan 15[25]). *A očima přimhourají* jest známka lstivosti a potměšilosti, s kterou se dívají nepřátelé na usouženého. V hebr. bychom mohli zápor prvé věty i k tomuto slovesu vztahovati ve smyslu: *Ať nepřimhourají okem* — ať nemohou přimhourati okem (Přísl. 6[13]).

20. *Neboť mluví mně sice pokojně*, slova pokoje, přátelská slova -- ale jsou pokrytci, nejsou přátely, neboť zuřivé jsou jejich myšlenky, ze zloby vychází jejich lstivé myšlenky. In iracundia terrae jest nejasné; snad to značí: Po způsobu lidí země, lidí světských, nevzdělaných, hrubých vymýšlejí lsti. Hebr. znění podává jiný smysl poněkud jasněji: *Neboť nemluví nepřátelé pokojné věci,*

A na pokojné (lidi) světa neb *země vymýšlejí lstivá slova* (lstivé skutky, činy).

21. *I rozvírají na mne svá ústa;* tímto posuňkem projevují opovržení, (Lam. 2[16]). Bohu žaluje žalmista, jak nepřátelé mluví: *Aha! Aha!* (silněji než Ejhle!) posměšným, ironickým výkřikem: *Naše oči viděly*, co si přály: záhubu tohoto člověka.

22. Aby vzbudil Boží slitování, slovy, kterými nepřátelé svou radost projevují, volá k Bohu: *Viděl jsi, Hospodine* jejich zlobu, mé soužení. *Nemlč* nenechej mne bez pomoci (27[1]), nebuď vzdálen ode mne (21[12. 20]).

23. 24. *Vstaň a přihlédni k mému právu* a *k mé při* s nepřátely, abys mně zjednal práva a ochrany; *suď mne dle své spravedlnosti.*

25. *Nedopusť, aby* s jásotem *mohli říkati ve svých srdcích: Hle! Hle! naše přání!* Stalo se, čeho jsme si přáli, my jsme mu dodali, *my jsme ho pohltili!* (Lam 2[16]) jest zničen na dobro.

26. Na nepřátele má přijíti trest; hanba a potupa. Tak prosí, tak jim předpovídá žalmista. Ať jsou zahanbeni, *v hanbu a v potupu* jako v oděv *zahaleni* ti, *kteří proti mně se zveličují*, vysoko, zpupně mluví (39[15]).

27. Když budou nepřátelé sníženi, ubohý trpitel vysvobozen, nadejde radost všem dobrým jeho příznivcům. (39[17]). Ať se radují, *kteří milují mé právo*, přejí mému právu! Ať velebí stále Hospodina ti, *kteří přejí* radostný, milý *pokoj jeho* (Božímu) *služebníku*, V hebr. jest jedn. číslo: *Veleben buď Jahve, ten, který přeje pokoje svému služebníku*! — přeje a dává, uděluje.

28. *A jazyk můj bude hlásati tvou spravedlnost*: meditabitur nemá zde významu »přemýšleti,« protože jest spojeno s lingua. Když vysvobodí, zachrání Bůh ubohého z rukou tak mocných a tak zuřivých nepřátel, jasně tím prokáže svou moc a svou spravedlnost, pro kterouž jej všichni zbožní chváliti budou. Žalmista *po celý den* chce hlásati *Boží chválu.*

19. Oderunt me gratis — tato slova jsou též v ž. 38[20] a 69[5]. אל ještě dlužno vésti k יקרצו.

20. ארץ metonymicky; *lidé*. LXX ἐπ' ὀργὴν λόγους διελογίζοντο = δι ὀργήν ve hněvu, hněvivě lsti vymýšleti. Protivou k nepřátelům jmenuje *pokojné* této země: ועל רִגְעֵי ארץ od רָגַע (toliko zde); v aram. to vykládá slovy ועל צדיקי ארעא דניחין v syrském ועל מכיכא a proti spravedlivým země, kteří pokojně žijí na tomto světě) — a proti pokorným.

25. נֶפֶשׁ jako 78[18] *přání*, vůle: Hle naše vůle se vyplňuje! Latinský dativ: Duši naší jak milé to jest!

28. הָגָה obyčejně *přemýšleti* (2[1]).

Chváliti můžeš Boha po celý den, když chceš. Cokoliv činíš, dobře čiň, a chválil jsi Boha. V nevinnosti svých skutků připravuj se ku celodenní chvále Boží. Tak svatý Augustin.

Žalm 34. býval vykládán často o trpícím Spasiteli. Proto jsou některé verše z něho v liturgii *smrtelného a svatého týdnu*. Kněz se modlí tento žalm *v pondělních* ranních hodinkách proti pokušiteli. Při slavném *exorcismu* obrací se jeho slova proti zlému duchu, který škodí a útočí; kněz volá proti němu o Boží pomoc.

35. žalm (H. 36.).

Zloba bezbožných; Boží dobrota.

Bezbožník nebojí se Boha a hřeší bez ustání svým myšlením i svými skutky (2—5). Jak velikou jest ale proti tomuto jednání Boží dobrota; jeho milost pomáhá všemu, prospívá jeho věrným (6—10). Prosí, aby byla zachována tato milost spravedlivým; bezbožní neuškodí jim pak, ale sami padnou (11—13).

Když uvažujeme lidské hříchy, budí v nás toto uvažování vzpomínku na Boží spravedlnost, která hříchy trestem stihala. Spolu ale vynikne vzpomínka na velikou dobrotu a milosrdenství Boží. Žalmista vzpomněl lidské zloby, a zcela přirozeně uvažuje hned potom o dobrotě Boží.

Bezbožníka líčí všeobecně, dle v. 13. mluví o bezbožných v množném čísle; dle toho nelze určiti, zda mínil žalmista vylíčiti některé pyšné své doby, aneb zdali tu

úvahu učinil o bezbožných vůbec. Žalmista čítá se ku zbožným (»vidíme« v. 10), kteří jsou postaveni v žalmu proti bezbožným. Boží dům v. 9. může býti i svatostánek, neboť nadpis jmenuje *Davida* pisatelem tohoto zpěvu. Přístavek: »Božího služebníka« o Davidovi dokazuje, že jest nadpis přidán k písni někým jiným, nikoli asi Davidem samým. Dobu sepsání nelze udati. K nadpisu v. úvod str. XXVI.

Žalm lze rozděliti ve tři části: 2—5, 6—10, 11—13. Slouží ku potěšení trpících.

L. 1. Ku konci, od Davida, služebníka Hospodinova.
2. Nespravedlivý mluví sám u sebe, že chce hřešiti,
Není Boží bázně před jeho očima.
3. Neboť jedná lstivě před Jeho tváří,
Že vede jeho nepravost k nenávisti.
4. Slova jeho úst (jsou) nepravost a lest;
Nechce nahlédnouti, že má jednati dobře.
5. O nepravosti přemítá na svém loži,
Stojí jen na nedobré cestě,
Zlobu ale nemá v nenávisti.

H. 1. Řediteli hudby; od služebníka Jahve, od Davida.
2. Mluví hřích bezbožnému v nitru jeho (m. mého) srdce;
Není Boží bázně před jeho očina.
3. Neboť lichotí jemu (hřích) v jeho očích,
S ohledem na nalezení jeho nepravosti a nenávisti k ní.
4. Slova jeho úst jsou nešlechetnost a lest,
Přestal moudře a dobře jednati.
5. Nešlechetnost obmýšlí na svém loži,
Staví se na cestu nedobrou;
Zlým nepohrdá.

2. Bezbožný nemá bázně Boží, to jest příčinou jeho hříšnosti. Dle lat. podán asi tento smysl: *Nespravedlivý přemítá ve svém srdci* a ustanovuje se takřka na tom, že bude, *že chce hřešiti* dále. Nespravedlivým již jest, tedy již před tímto předsevzetím hřešil. *Není Boží bázně před jeho očima:* nebojí se Boha a proto zůstává hříšníkem a nechce opustiti zlé cesty, nebojí se ani Božích trestů.

Hebr. znění dí doslovně: »Výrok o hříchu bezbožného v nitru *mého* srdce«; byla by to slova žalmisty, který přemýšleje o hříchu bezbožných dí ve svém srdci: Nemají bázně Boží! Tento výklad není však správným, poněvadž proti němu mluví i staré překlady LXX, syr. a sv. Jeroným, a mluvnické zvyky. Lépe tedy vykládati: Výrok hříchu, *mluví hřích v nitru jeho srdce.* Následek toho, že mluví hřích a hříšnost v jeho srdci, jest, *že nemá* ten *hříšník žádné Boží bázně* (hrůzy z Boha). Sv. Pavel uvádí tato slova v listu k Řím. 3[18], aby ukázal zkaženost hříšné duše.

3. Znění tohoto verše nejsou dosti jasná. Lat. a řecký překlad zdají se vykládati, z čeho lze poznati, že nemá hříšník žádné bázně Boží. On *před Bohem jedná* tak *lstivě*, že vzbuzuje svými *nešlechetnostmi*, jež na něm *jsou nalezeny, nenávist*, hněv Boží (ad odium).

Hebrejské znění udává, proč si hříšník tak počíná; nemá bázně Boží proto, že jemu *lichotí hřích v jeho očích* a klame jej tím, že jemu představuje: Tvůj *hřích nebude ani nalezen* ani *trestán* (nebude proň *nenávisti* u Boha); Bůh o tvém hříchu neví. Tím cítí se ovšem hříšník bezpečným, aby mohl dále hřešiti.

4. Tím jest hříšník utvrzen na své zlé cestě, a následek toho jest, že *jeho slova jsou nešlechetná a lstivá,* jest pak i zatvrzelým, neboť *nechce nahlédnouti, že má dobře* jednati. Dle hebr.: *Přestal moudře a dobře jednati.* Sám, svou vinou i svou vůlí zanechá dobrého, nechce přijati poučení.

5. Na loži, v tichu, kde by mohl spíše se modliti a lítost míti nad svým zlým jednáním, tam obmýšlí nešlechetnost. Šetrně dí žalmista: *Staví se na cestu nedobrou*, spíše *špatnou,* a toliko na takovou; *zlobou nepovrhuje*, ano spíše si v ní libuje, za ní jde.

2. Genitiv s לְ není v hebr. tak častým jako v aram.; לָרָשָׁע jest spíše dativ a proto jest נְאֻם־פֶּשַׁע podmětný genitiv: výrok, který činí hřích bezbožníku; pak dlužno čísti dle *ἐν ἑαυτῷ* LXX syr. a sv. Jer. לִבּוֹ na místě לִבִּי mé srdce.

Hřích jest v srdci hříšníka, a tam mluví, na člověka působí.

3. LXX má: *ὅτι ἐδόλωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ* (dle hebr. by se zdálo *αὐτοῦ*) *τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ* (*αὐτοῦ*) *καὶ μισῆναι.* Podmětem הַחֲלִיק jest פֶּשַׁע *hřích*: ten lichotí, klame mu do očí, לִמְצֹא עֲוֹנוֹ v nalezení hříchu jeho, že by nalezl, dozvěděl se, poznal jeho nepravost (Bůh) a nenáviděl ji, trestal ji; Sym. má dle tohoto výkladu *τοῦ εὑρεθῆναι καὶ μισηθῆναι* trpně. Sv. Aug.: ut inveniret iniquitatem suam činným tvarem: on se klame, nepoznává sám svou nepravost, není si jí vědom a proto též nemá pro ni ošklivosti neb nenávisti. Wellh. navrhuje opravu כי החליק אֲמָרִיו בְּעֵינוֹ לְמַד עֵינוֹ לְשִׂנוֹא

4. Iniquitas et dolus na místě přídavných jmen.

5. לֹא־טוֹב záporné na místě silnějšího kladného »špatný« (litotes).

6. Hospodine — v nebi jest tvé milosrdenství,
A tvá pravda (sahá) až k oblakům.

7. Tvá spravedlnost jest jako hory Boží,
Tvoji soudové (jsou) veliká hlubokost.
Lidem i zvířatům pomáháš, Hospodine.

8. Jak veliké jsi prokázal své milosrdenství, Bože!
A lidé spoléhají na krytbu tvých perutí.

9. Bývají opojeni hojností tvého domu,
A z proudu své rozkoše je napájíš.

10. Neboť u tebe jest pramen života,
A tvým světlem vidíme světlo.

6. Jahve, v nebesa (sahá) tvá milost,
Tvá věrnost až k oblakům.

7. Tvá spravedlnost (jest) jako hory Boží,
Tvoji soudové (jsou) veliká hloubka (moře).
Člověku i dobytčeti pomáhá Jahve.

8. Jak vzácná jest tvá milost, Bože!
A lidští synové se ukrývají ve stínu tvých perutí.

9. Do syta pijí z tuku tvého domu,
A proudem své rozkoše je napájíš.

10. Neboť u tebe jest pramen života,
V tvém světle vidíme světlo.

6. Bůh jest dobrotivý ke všemu stvoření; nejvíce se jeví tato dobrota na spravedlivých.

Hospodine — v nebi, (lépe:) *až do nebe* sahá tvé

milosrdenství, *tvá milost* jest neomezenou a podobně i *tvá věrnost* (pravda). Tím mohou se spravedliví vždy těšiti.

7. *Tvá spravedlnost jest jako hory Boží* to jsou pevné, vysoké hory (103¹⁶); spravedlnost jest pevnou, nezviklá se, jest i vznešenou. *Tvoji soudové* jsou jako *veliká hlubokost* (propast, oceán světa Gen. 7¹¹) nelze je prozkoumati, vystihnouti; jako nelze vystihnouti, prozkoumati hluboký oceán, tak nelze zkoumati soudy, které stihají bezbožné a úlevu přinášejí spravedlivým. Pečuje Bůh *o lidi*, má péči ale i o nižší tvory *o zvířata* (103¹⁴. ²⁷ Jon. 4¹¹). Tak se ukázalo jmenovitě v době potopy.

8. *Vzácnou*, drahou jest *Boží milost*, kterou prokazuje Hospodin lidem; v této milosti cítí se bezpečnými, *ukrývají se lidé ve stínu Božích perutí* (dle hebr.). Péče a prozřetelnost Boží a ochrana, kterou skýtá lidem, přirovnána častěji otcovské neb mateřské péči; kryjící křídla značí ochranu.

9. Hospodin hostí své věrné ve svém domě (22⁵⁻⁶) a podává jim to nejlepší. Porovnání vzato z hodů při mírových obětech. *Tuk* byl nejlepší částí oběti a tím *napájí* dle hebr. *Bůh* své hosti *do sytosti;* v latinském jest to vyloženo: *Bývají opojeni hojností Božího domu* (chrámu neb svatostánku). *A z proudu své rozkoše je napájíš*: jest hojným a stálým proudem, který působí rozkoš tomu, kdo z něho píti může.

10. Bůh může tak oblažovati své věrné, poněvadž jest sám *pramenem života*, který stále živé vody (Jer. 2¹³ 17¹³) poskytuje a nikdy nevysýchá. Životem míní život dobrý, svatý, šťastný — v dalším smyslu můžeme to slovo vykládati i o věčném, blaženém životě (v Nov. Zák.). *A tvým světlem vidíme světlo* šťastné dny, požehnané dny dostáváme jen Božím světlem (4⁷), když se nad námi vyjasňuje Boží tvář, když jsme v Boží přízni. Tmy t. j. neštěstí mizí před touto Boží tváří.

6. בַּהַשָּׁמַיִם v nebesích i v nebesa, do nebes (Gen. 11⁴), což souhlasí s následujícím: až k oblakům. Wellh. עַד הַשְּׁמַיִם.

7. הַרְרֵי אֵל hory Boha = nejvyšší hory, které nejvíce hlásají Boží moc.

8. Quemadmodum jest zde významem zvolání: Jak! כ jest vysvětlovací. Množiti milosrdenství ve Vulg. mnohé neb veliké milosrdenstvi prokazovati, i často je prokazovati (hebraism).

9. רָוָה (synon. שָׂבַע nasytiti se) býti dosti napojen, s מִן o krvi (Jer. 46¹⁰) zde o tuku; piel inebriare, i zvratně.

Eucharistické hody jsou ovšem daleko dokonalejší než obětní hody Starého Zákona; i o těch lze toto místo v přeneseném smyslu vykládati, rovněž o nebeských hodech ve věčné slávě (עֵדֶן).

10. אוֹר světlem byl též náš Spasitel; jím jsme poučeni o Bohu a o tajemstvích Božích, jím vidíme pravé světlo; on jest též život (Jan 1⁴). Sv. Otcové rozjímají při těchto slovech i o nejsv. Trojici: U *tebe* rozumějí u Boha Otce, Pána Ježíše jmenují *pramenem života* a Ducha Sv. *světlem* Boha.

Dle staroassyrských obrazů domnívali se, že jest svatý pramen v nebi, tam, kde je okřídlený discus. Z tohoto pramene vytéká na zemi voda, a jest ovšem oživující (vodou života v. 10) I ráj měl takový pramen; každý palác Orientalů měl ve svém středu vodu. Muhammed asi podle sv. Písma řekl v 37⁴⁴ suře: »Bude se podávati do kola pohár naplněný z pramene čisté vody, rozkošné chuti, těm, kteří budou píti«. 45⁵¹: »Zbožní lidé budou v bezpečném místě uprostřed zahrad a pramenů vod«. (Bourdais v Mélanges philologiques et archéologiques de l'Assyrie et de l'Égypte 1899.)

11. Dej, ať trvá tvé milosrdenství těm, kteří tebe znají,
A tvá spravedlnost těm, kteří jsou přímého srdce.
12. Ať nepřijde na mne pyšná noha,
A hříšníkova ruka ať mne nezviklá.
13. Tu padli ti, kteří páší nepravost,
Jsou vyhnáni a nemohou vstáti.

11. Zachovej svou milost těm, kteří tebe znají,
A svou spravedlnost těm, kteří jsou přímého srdce.
12. Nedej na mne přijíti nohu pýchy,
A ruka bezbožníků ať mne nemůže vyhnati.
13. Tu padli ti, kteří činí nepravost,
Poraženi a nemohou vstáti.

11. 12. Prosba: *Dej, ať trvá tvé milosrdenství, tvá spravedlnost* prodluž, protáhni svou milost, svou dobrotu, projevy dobroty; *těm, kteří tebe znají* jsou ti, kteří i tvá při-

kázání zachovávají, všichni zbožní, k nimž se i žalmista čítá. Pro sebe zvláště si vyprošuje, aby naň *noha pýchy* t. j. pyšných *nepřišla*, aby nebyl jimi utlačen, utiskován, a *ať nemůže* (hebr.) *mne vyhnati*, nevyžene mne *ruka bezbožníků* ze země, z domova.

13. Předvídá, že bude jeho prosba vyslyšena, že zahynou Boží mocí bezbožní jeho odpůrci a pronásledovatelé, jichž moci se tak bál. *Tu*, tehdy, kdy Bůh chtěl, *padli* ti bezbožníci, *poraženi* (lat. vyhnáni) *a nemohou vstáti* jsou tedy úplně zahubeni, nemohou více škoditi.

11. מְשֹׁךְ zachovej; praetende časově: dej trvati.

12. אֵזְרָה pýcha na místě konkretního: pyšní, jako רשעים. David byl jednou Absolonem nucen, opustiti svůj dům a Jerusalém: byl vyhnán. Noha obraz utištění, ruka obrazem násilí.

13. שָׁם tam, ale i časově tu, tehdy. דחה strčením někoho poraziti; דְּחוּי jest od toho pual.

Modlíme se tento žalm v ranních hodinkách *pondělí*. Prosíme jím, abychom byli chráněni před hříchy a před hříšnými lidmi a v hojnosti mohli míti Boží milost, pramen života a světlo.

36. žalm. (H. 37.)

Štěstí bezbožníka a štěstí spravedlivého.

Pravdami vzatými ze zkušenosti poučuje a napomíná žalmista, aby nikdo nereptal a nezáviděl bezbožným jejich štěstí, ale aby úplně důvěřoval Boží dobrotě (1—11); štěstí bezbožných jest jen zdánlivé a krátké (12—20). Spravedliví dojdou jisté ochrany a trvalé odměny, jejich štěstí jest pravé (21—31). V posledních verších staví proti sobě obraz dobrých a zlých (32—40).

Pisatelem jest po nadpise *David*, dle 25. verše psán jest v jeho stáří. Psal ale vůbec o bezbožných a o spravedlivých, nikoli toliko o své osobě a o svém životě. Obsah není podán v takové souvislosti, jako ji shledáváme u větší části žalmů, ale skládá se z mnoha všeobecných průpovědí, jež žalmista vedle sebe položil. Podobá se ž. 48. a 72.

Žalm jest v hebr. znění seřaděn dle hlásek abecedy. Dvojverše začínají po sobě hláskami abecedy; každý verš obsahuje dvě věty. Při hláskách ד ,כ a ק nejsou čtyři věty, ale toliko tři. Dvojverše hlásky כ není v massor. znění, ale lze ho nalézti v delší sloce hlásky ס (v. 28).

Podobné věty, jež jsou v žalmu pronešeny, nalézáme i v knize přísloví a u Joba. Obě knihy jednají o stejné otázce, o štěstí zbožného a hříšníka, proto mohou býti některé výroky podobné třeba i z tohoto žalmu vyňaty, aneb se jich užívalo vůbec jako průpovědí. Tertullian chválí tento žalm a jmenuje ho »Zrcadlo Prozřetelnosti«.

I. 1. Davidův žalm.
Nechtěj záviděti zlosynům,
A nebuď žárlivým na nešlechetníky;
2. Neboť jako seno rychle zaschnou,
A jako zelené byliny rychle uvadnou.
3. Doufej v Hospodina a čiň dobře,
Pak budeš obývati v zemi a požívati její bohatství.
4. Měj potěšení v Hospodinu,
A vyplní ti přání tvého srdce.

H. 1. Od Davida.
א Nerozpaluj se na zlosyny,
Nežárli na nešlechetníky,
2. Neboť budou jako tráva rychle podťati,
A jako zelená bylina uvadnou.
ב 3. Doufej v Jahve a čiň dobré,
Budeš bydliti v zemi a pásti se bezpečně.
4. A těš se v Jahve,
Pak udělí ti žádosti tvého srdce.

1. Každý pozoruje osudy svých bližní. Nezřídka vidí, že se hříšní lidé těší zdraví a že požívají zde štěstí, a byl by pokoušen záviděti jim, horšiti se nad tím. Žalmista proto varuje. *Nechtěj záviděti zlosynům jejich štěstí* — je nestálé a krátké; hebr. *nerozpaluj se*, nehorši se proto (Přísl. 24[19]).

2. Štěstí bývá pro krátkost a nejistotu přirovnáno ve sv. P. častěji ku *trávě, k zeleným bylinám* (vulg. *k senu*), které podťaty aneb zlomeny *rychle vadnou* a schnou. (91[8], 102[15], Is. 40[6]).

3. Aby nezáviděl štěstí a nestal se nespokojeným, proto mu domlouvá žalmista: *Doufej v Hospodina*, neztrácej důvěry nikdy *a čiň dobře*, jednej dobře, jak jest přikázáno. *Pak budeš moci osaditi* bezpečně a trvale *zemi*, onu zemi, po které Israelité tak toužili, která byla jejich praotcům tak slavně slíbena: zaslíbenou zemi a požívati její bohatství. Dle hebr. představuje zemi Kanaan jako krásnou, dobrou pastvinu a dí: *a pásti se budeš bezpečně.*

4. Nemá reptati, ale naopak těšiti se, radovati se z Božího řízení a z Boha. *Pak mu vyplní Bůh jeho přání.*

1. חָרָה rozpáliti se; hithpael rozhorliti se na někoho ב (verš 7. Přísl. 24[19]). Aemulari žárliti — s akk. též závoditi — jako zelare nápodobiti; těchto významů zde však nelze užiti.

2. מָלַל (מוּל) odříznouti; impf. qal יִמַּל, zde množ. číslo v přestávce; v nifal by bylo יִמָּלוּ podťat, uříznut býti.

3. Imperativy: Doufej — čiň, jsou jako věta podmínky, závětí obsahuje výsledek a jest též imperativem vyjádřeno: שְׁכֹן š'khon. אֱמוּנָה příslovečně.

5. Projev Hospodinu svou cestu
A doufej v něho — on sám (to) učiní.
6. A vyvede jako světlo tvou spravedlnost,
A tvé právo jako poledne (p. slunce).
7. Buď podroben Hospodinu a pros ho.
Nebuď žárliv na toho, jemuž se dobře daří na jeho cestě,
Na muže, který se dopouští nespravedlností.
8. Upusť od hněvu a zanechej zlosti;
Neměj žárlivosti, (tak) by jsi hřešil.
9. Neboť zlosynové budou vyhlazeni,
Kdo ale doufají v Hospodina, ti zdědí zemi.

ג 5. Poruč Jahve svou cestu,
A doufej v něho — a on učiní (to),
6. A vynese jako světlo tvou spravedlnost,
A tvé právo jako poledne.
ד 7. Buď tiše, k Jahve (obrácen) a důvěřuj se v něho!
Nerozpaluj se na toho, jenž svou cestu šťastně provádí,
Na muže, který kuje pikle.

ה 8. Upusť od hněvu a zanech zlosti,
Nerozpaluj se, (jest to) jen k zlému.
9. Neboť zlosynové budou vyhlazeni,
Ale kdo doufají v Jahve, budou vládnouti zemí.

5. Hospodin nenechá důvěru, kterou v něho zbožní kladou, bez odměny. Důvěru ukáže člověk tím, že jemu *poručí*, odvzdá *svou cestu* života; jeho péči poroučí obtíže, svízele, jež se v životě naskýtají. *On sám učiní* to, čeho jest k pokoji věrných potřebí, zvláště se postará, aby nevinnost a spravedlnost se jasně objevila.

6. *A vyvede jako světlo tvou spravedlnost*: Když bezbožní vládnou, když nevinného klamně obžalují, tu jest jeho nevinnost a spravedlnost jaksi zakryta, nikdo o ní neví, jedině Bůh, a ten ji postaví jako jasné *světlo*, aby byla každému známou, a *právo*, po nějaký čas zatlačené, ukáže *jako polední slunce* (Job. 11[17]. Přísl. 4[18]).

7. *Buď podroben Hospodinu*, neb jak hebr. dí: *Buď tiše*, odporučuje tichou trpělivost, obrácen *k Jahve a důvěřuj v něho*, čekej na něho, od něho očekávej pomoc a milost. *Nebuď žárliv* jako v. 1.

8. *Upusť od hněvu* a zlosti, kterou by jsi měl proto, že vidíš bezbožníka ve štěstí; nehorši se proto, *nežárli*, neboť taková žárlivost by vedla jen ku hříchu a následek hříchu jest velmi zlý, jak 9. verš ukazuje.

9. *Zlosynové budou vyhlazeni*, úplně zahubeni. *Doufající v Jahve*, oni naproti tomu budou míti v držení *zemi*, *budou jí vládnouti.*

5. גּוֹל od גָּלַל váleti (גַּל).

7. ד uzavírá toliko tři věty (též כ a ק), ostatní sloky vždy po čtyřech. דּוֹם jest od דמם (דֹּם). K לְ dlužno doplniti asi: *obrácen* k Jahve.

8. הֶרֶף apok. imperativ hifil od רפה významem hif. nechati klesnouti, pustiti; obyč. imperativ jest הַרְפֵּה. לְהָרַע infinitiv hif. zlé činiti, hřešiti; LXX ὥστε (ἀντ τῶ) πονηρεύεσθαι následek žárlivosti.

10. A ještě (jen) maličko, a není (více) hříšníka;
A budeš se píditi po jeho místě, a nenalezneš.

11. Tiší ale budou vládnouti zemí,
A kochati se budou v největším pokoji.
12. Hříšník pozoruje spravedlivého,
A skřípá svými zuby na něho.
13. Hospodin však se mu směje,
Neboť vidí, že přijde jeho den.
14. Hříšníci tasí meč,
Napínají svůj luk,
Aby skláli ubohého a slabého,
Aby uškrtili ty, kdož jsou přímého srdce.
15. Jejich meč vnikne do jejich srdcí,
A jejich luk se poláme.
16. Lepší jest (to) málo spravedlivého,
Než veliké bohatství hříšníků;
17. Neboť ramena hříšníků se polámou,
Spravedlivé však posiluje Hospodin.

ו 10. A ještě (jen) maličko, a není bezbožníka,
A pídíš se po jeho místě a není ho.
11. Ale pokorní budou vládnouti zemí,
A budou se kochati v největším pokoji.
ז 12. Zlé obmýšlí bezbožník proti spravedlivému,
A skřípá na něho svými zuby.
13. Pán směje se jemu,
Neboť vidí, že přijde jeho den.
ח 14. Bezbožníci tasí meč,
A napínají svůj luk,
Aby porazili ubohého a chudého,
Aby uškrtili ty, kdož jsou na přímé cestě.
15. Jejich meč vnikne do jejich srdce,
A jejich luky se polámou.
ט 16. Lepší jest (to) málo, (jež má) spravedlivý,
Než jmění mnohých bezbožníků;
17. Neboť ramena bezbožníků se polámou,
Ale spravedlivé podporuje Jahve.

10. Hříšník neb bezbožný jest třeba šťastným, ale za krátko zahyne (v. 35, 36), a není po něm ani památky: *A pídíš se po jeho místě*, kde býval, *a není ho* více (Job. 7[10], 8[18] též).

11. *Tiší*, pokorní (24[9]), kteří jsou trpěliví při svém nedostatku, o ty se postará Hospodin; nebudou trpěti nedostatkem, ale budou vládnouti zemí, budou míti, čeho si

Israelité vždy přávali, svůj dostatečný majetek. Pokoje si každý vždy přával, a na zemi tak zřídka ho může míti, spravedliví se v něm, a to *v největším pokoji budou kochati.*

12. Nevraživě *pozoruje hříšník spravedlivého*, okem záštiplným dává pozor na jeho jednání a na jeho život; hebr. to jasně vyjadřuje slovy: *Zlé obmýšlí proti spravedlivému* a jako zvěř *skřípá proti němu svými zuby* (34[16]) zuřivostí a hltavostí.

13. Pán vidí bídné záměry bezbožníka, ale ví, že jsou marny, jakoby se jim smál (antropomorfism jako 2[4]), neboť vidí *že jeho den*, den trestu na bezbožníka brzy *přijde.*

14. 15. Líčí, co připravují bezbožní proti spravedlivým, jakých násilností se dopouštějí — ale bude to jen k záhubě útočníků samých. *Hříšníci tasí meč* — pronásledují tak, ubíjejí ubohé spravedlivé. Násilí podobného druhu dála se v Israeli jak v Saulově době tak i v dobách pozdějších králů. I David takové jednání ze zkušenosti znal.

16. *Lepší jest málo*, jež má *spravedlivý:* skrovný jeho majetek jest jaksi též spravedlivým a jest na něm Boží požehnání (Tob. 4[23] 12[8] Přísl. 15[16]). *Než veliké bohatství hříšníků;* v hebr.: *než jmění*, hojnost *mnohých bezbožníků.*

17. Svým jměním cítí se bezbožník mocným, tím páše násilnosti, ale *jeho ramena se polámou* ztratí veškeru moc. Naproti tomu budou *spravedliví*, kteří byli po čas vydáni soužení a utiskování, *Bohem podporováni*, nabudou síly, tak že je bezbožní neporazí, nesklátí.

10. מְעַט pusillum, maličko, o čase; ve verši 16. o skrovném majetku proti הָמוֹן (hluk, množství, okázalost) jmění, bohatství.

11. Pán Ježíš uvádí tato slova o tichých, že budou zemí vládnouti, v 2. blahoslavenství (Mat. 5[4]); vládnouti zaslíbenou zemí v pokoji, bylo znamením Boží přízně, účastenství Božího království — neboť Bůh byl pánem Kanaan a Israele. V Novém Zákoně to ukazuje ovšem na účastenství v království Messiáše.

13. *Jeho den*, den jeho neštěstí, Abd. v. 12.

15. קְשָׁתָם od קֶשֶׁת má v šin dageš forte dirimens, které bývá v plynných a v sykavých hláskách (i ק) proto, aby se jevilo švâ zvučným.

16. Dle řeckého by bylo správnějším רב na m. רבים.

18. Zná Hospodin dny bezúhonných,
A jejich dědictví trvá na věky.

19. Nebudou zahanbeni ve zlé době,
A v čase hladu budou nasyceni.

20. Neboť (vždyť) hříšníci zahynou,
Nepřátelé pak Hospodinovi sotva, že začínají býti ctěni a vyvýšováni,
Zajdou jako zachází kouř.

18. Zná Jahve dny dokonalých,
A jejich majetek trvá na věky.

19. Nebudou zahanbeni ve zlé době,
A ve dnech hladu budou syti.

ב 20. Neboť bezbožní zahynou,
A nepřátelé Jahve jako krása luhů,
Zajdou (s kouřem) jako kouř zajdou.

18. 19. *Zná Hospodin dny bezúhonných* pečuje o jejich dny, o život a o osudy jejich života; LXX τὰς ὁδοὺς τῶν ὁμώμων i římský žaltář: *cesty* bezúhonných Bůh zná a pečuje o ně. *Jejich dědictví* neb majetek *trvá*, a přechází na jejich potomky, Bůh je podporuje zvláště ve zlé době, i v době hladu budou syti — kdežto bezbožní úplně zajdou.

20. Spravedliví ani ve zlé době nebudou opuštěni Bohem, on je zachová, bezbožní takové podpory nemají a proto zahynou: jsou *nepřátely Boha* a tak, *sotva že se zde* dodělali *štěstí* a *slávy*, již také o ni přijdou: netrvá jejich sláva dlouho, *ona zajde* i oni se ztratí *jako kouř* neb dým. Hebr. znění obsahuje v 20b jiný obraz: *Nepřátelé Jahve jako krása luhů* zelených, kvetoucích: krása ta trvá na Východě velmi krátce; slunečním žárem spálená i za den zmizí.

18. ימים znamená častěji život; Wellh. דרך.

20. כִּי znamená *neboť*, protože; tím ale nemůže býti udána příčina, proč dobří budou syti. Oni budou ochráněni hladu Boží péčí a nikoliv proto, že zahynou bezbožní. Spíše bychom očekávali částici významu: ale neb zajisté. יְקַר váz. stav přídavného jména čest, *krása* (úcta); כָּרִים

vykládá syr. a aram. *beránky;* u Is. 30[23] a v ž. 65[14] má כר význam *luhu*, zavodňovaného pole.

בְּעָשָׁן jako dým בְּ essentiae; LXX na místě ב má כ i syr. Jest spojeno znaménkem tarcha u כלו s prvním כָּלוּ. (Wellh. כְּיקַר כָּרִים na m. כְּיִקַּד כָּרִים),

21. Hříšník se vypůjčuje, ale nesplácí,
Spravedlivý však má útrpnost a dává.

22. Neboť ti, kteří jemu (Bohu) dobrořečí, budou vládnouti zemí,
Ti ale, kteří mu zlořečí, zahynou.

23. U Hospodina jsou řízeny kroky člověka,
A líbí se mu jeho cesta.

24. Když upadne, nenarazí se,
Neboť Hospodin (mu) podloží svou ruku.

25. Mlád jsem byl a sestaral jsem,
A neviděl jsem, že by byl spravedlivý opuštěn,
Ani že by jeho símě hledalo chleba.

26. Po celý den má útrpnost a půjčuje,
A jeho pokolení bude v požehnání.

27. Varuj se zlého a čiň dobré,
A budeš bydliti na věky.

28. Neboť miluje Hospodin právo,
A neopouští svých svatých;
Na věky budou zachováni.
Nespravedliví budou potrestáni,
A símě bezbožných zahyne.

29. Spravedliví ale budou vládnouti zemí,
A bydliti na ní na věky věkův.

30. Ústa spravedlivého mluví moudrost,
A jeho jazyk pronáší pravost.

31. Zákon jeho Boha jest v jeho srdci,
A nebudou jeho nohy podraženy.

ל 21. Vypůjčuje si bezbožník, ale neoplácí,
Ale spravedlivý má slitování a dává.

22. Neboť, jimž on žehná, vládnouti budou zemí,
Ale kteří jsou jím zlořečeni, budou shlazeni.

מ 23. Od Jahve jsou spravovány kroky muže,
A v jeho cestě má zalíbení.

24. Padne-li, nebude celý ležeti,
Neboť Jahve podpírá jeho ruku.

כ 25. Mlád jsem byl a sestaral jsem,
Ale neviděl jsem spravedlivého opuštěna,
Ani jeho símě, že by hledalo chleba.
26. Po celý den se smilovává a půjčuje,
A símě jeho v požehnání.
ס 27. Odstup od zlého a čiň dobré,
A bydliti budeš na věky.
28. Neboť Jahve miluje právo,
A nezapomíná svých zbožných;
(ץ) Na věky budou ostříháni.
Ale símě bezbožných bude zahubeno.
29. Spravedliví budou vládnouti zemí,
A bydliti na ní na věky.
ע 30. Ústa spravedlivého mluví moudrost,
A jeho jazyk pronáší pravou věc.
31. Zákon jeho Boha jest v jeho srdci,
Nekolísají se jeho kroky.

21. Bezbožní schudnou úplně. Bezbožník si bude pomáhati tím, že se *bude vypůjčovati*, ale nebude míti tolik, aby mohl *půjčené splatiti*. Spravedlivý bude míti však s Boží pomocí s dostatek, *bude milosrdným* a *bude rozdávati* těm, s nimiž bude míti útrpnost.

22. Bude míti tolik Božím požehnáním. Dle hebr.: *Kterým Bůh žehná, ti budou zemí vládnouti, kterým zlořečí, budou shlazeni.*

23. Bůh pečuje o spravedlivého též tím, že *spravuje*, posiluje *jeho kroky života*; od Boha jsou spravovány kroky takového muže, *v jehož cestě může míti Bůh zalíbení* — tedy zbožného muže.

24. *Padne-li, nenarazí se*, v hebr. nebude celý leženi, nepoloží se celý, *neboť Hospodin podloží mu ruku*, podepře *jeho ruku* (hebr.), aby mohl se zvednouti a vstáti. Jak potěšitelná pravda!

25. Žalmista se odvolává na svou dlouhou zkušenost; za celý svůj život — od mládí až do své staroby — viděl často, že byl spravedlivý utištěn, sklíčen — *ale nikdy ho neviděl opuštěna*; a ani *potomci* spravedlivého nebyli v takové nouzi, aby neměli *chleba*.

26. Spravedlivý může po celý čas *(po celý den)* podporovati nuzné a *i jeho símě* neb pokolení *bude v požehnání* Božím — aneb k požehnání blížním (111[5]).

27. Vyzývá, aby konal, čím se stane a čím zůstane spravedlivým. Jako v. 3.

28. Hospodin miluje spravedlivé, poněvadž *miluje právo*, pravost; chrání spravedlivé, *neopustí svých svatých. Na věky budou zachováni* jest sice i v hebr. znění, ale snad má na místě toho státi: »A nespravedliví budou vyhubeni,« čímž by počínala sloka hlásky ס, které v massoretském znění není.

30. Spravedlivý zůstává věrným Božímu zákonu: *Jeho ústa mluví moudrost*, co jest moudré, pravé.

31. *Boží zákon jest v jeho srdci*, jest v něm základem, řídí city, myšlení i skutky člověka, tedy vše, co ze srdce vychází. Na základě toho zůstává na dobré cestě pevným: neviklá, *nekolísá se.*

22. Ei znamená Bohu; v hebr. מְבֹרָכָיו part. pual jeho (Boží) požehnaní, jimž Bůh žehná.

23. Lépe jest מִן původové než lat. apud (*παρὰ κυρίου* LXX i římský žaltář: a Domino; tak i v Přísl. 20[24]: »Od Hospodina kroky muže.« כּוֹנְנוּ trpný rod ku כּוֹנֵן (כון) postaven, upevněn byl; v Přísloví 20[24] slovesa není. Výklad: A líbí se spravedlivému cesta, kterou mu Bůh určil, cesta, která od Boha vychází — jest sice též možný, ale není tak vhodným. ודרכו יֶחְפָּץ vysvětluje a jest vztažnou větou bez vztažného zájmena.

24. יוּטָל hof. od טוּל: býti zahnán, hozen, svalen, *natažen ležeti.*

26. LXX *εἰς εὐλογίαν ku požehnání* blížní bude potomstvo.

28. LXX a sice B podává znění לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ na věky budou zachováni; א dle opravy, A a jiné rukopisy mají ale *ἄνομοι δὲ ἐκδιωχθήσονται* עַוְלִים נִשְׁמָדוּ bezbožní budou vyhubeni; toto začíná s ע, jehož sloka v massor. schází, jejíž začátek by touto opravou byl nalezen. חסיד str. 90.

30. Moudrost, právo — to co moudré, pravé jest. V jiném smyslu: Spravedlivý uvažuje, velebí (35[28]) moudrost Boží, zjevení Boží a chválí právo t. j. Boží zákon.

31. *Kroky* dobře vyloženo v lat. *nohy* (140[5]).

32. Pozoruje hříšník spravedlivého,
A hledí jej usmrtiti.
33. Hospodin ale nezanechá jej v jeho rukou,
A neodsoudí ho, když bude pohnán na soud.

34. Důvěřuj v Hospodina a zachovávej jeho cestu;
A vyvýší tě, aby jsi majetkem zabral zemi.
Když budou hynouti hříšníci, uvidíš.
35. Viděl jsem bezbožníka náramně vyvýšeného,
A pozdviženého jako libanské cedry.
36. A šel jsem kolem a hle! nebylo (ho tu);
A hledal jsem ho, a nenalezlo se jeho místo.
37. Zachovej nevinnost a dbej na přímost,
Neboť jest šťastná budoucnost (zbytky) pokojnému člověku.
38. Nespravedliví však vesměs zahynou;
Jejich potomstvo vyhyne.
39. Spása ale svatých od Hospodina (přichází),
A (on jest) ochráncem jejich v době soužení.
40. A pomáhá jim Hospodin a osvobozuje je,
A vytrhne je od hříšníků a pomáhá jim,
Protože v něho doufají.

ע 32. Číhá bezbožník na spravedlivého,
A hledí ho usmrtiti;
33. Jahve jej nenechá v jeho ruce,
A nedopustí, aby byl odsouzen, když má při.
ק 34. Doufej v Jahve a zachovávej jeho cestu,
Pak vyvýší tebe, abys vládl zemí;
Když budou vyhlazováni bezbožní, pohlížeti (na to) budeš.
ר 35. Viděl jsem bezbožníka hrozného,
A rozkládal se jako zelený, samorostlý strom.
(Sv. Jer.: přesilného jako zelený domácí strom).
36. A přešel (jsem), a hle, není ho tu,
A hledal jsem ho a nenalezl se.
ש 37. Pozoruj bezúhonného a hleď na upřímného,
Že jest potomstvo pokojnému muži.
38. Ale hříšníci vesměs budou vyhubeni,
Potomstvo bezbožných bude vypleněno.
(ת) 39. A pomoc spravedlivých jest od Jahve,
Jejich ochrany v době tísně.
40. A Jahve jim přispívá a vysvobozuje je,
Vysvobozuje je od bezbožných a pomáhá jim.
Poněvadž se v něm ukrývají.

32. *Hříšník pozoruje,* číhá *na spravedlivého a hledá, jak by ho usmrtil.* Této zlobě čelí Bůh svou pomocí.

33. Neopustí Hospodin svého věrného, *nezanechá ho v rukou* nepřítele bezbožníka, a kdyby ho bezbožník svým soudem odsoudil, Hospodin jej vysvobodí.

34. Nemá tedy dbáti ctitel Boží pronásledování, ale zůstati věren dobré cestě Boží; sám bude svědkem a *uvidí záhubu* bezbožných.

35. Ze zkušenosti uvádí, že i nejšťastnější a nejvýše postavený bezbožník se svému štěstí dlouho netěší; padne a nebude o něm ani památky. *Viděl jsem bezbožníka náramně vyvýšeného,* v hebr. *strašného,* hrozného; dle lat. přirovnává jej k silným a vysokým *libanským cedrům,* dle hebr. se zdá, že jej srovnává se svěžím *zeleným stromem,* který *rozkládá* buď větve neb kořeny do šířky, a jeví tím velikou sílu a moc; hebr. znění udává ještě tu okolnost, že ten strom nebyl přesazen, ale že se na svém místě rozložil.

36. *A šel jsem kolem* toho místa, kde ten strom stával. V hebr.: *A přešel* (ten strom); ale původním jest asi znění jako ve Vulg. (v. 10).

37. Napomíná žalmista, aby dbal člověk upřímnosti a zachovával si bezúhonnost (nevinnost), aby tak dosáhl šťastné budoucnosti, která bude přidělena pokojným lidem t. j. zbožným (proti bezbožným násilníkům je tak zove). Podle následujícího verše 38., kde jest zmínka učiněna o potomstvu, dlužno dáti přednost hebr. znění, jež ve v. 37. dí: *Pozoruj* (osud) bezúhonného a hleď na upřímného (jak se mu vede), a poznáš, že se mu dostává Božího požehnání, neboť *má pokojný muž potomstvo.* To bylo u Israelitů ve St. Z. čelným znamením Božího požehnání.

38. Hříšníci nemají toho požehnání.

39. 40. Četnými výrazy ukazuje, jak jistou jest Boží pomoc těm, kteří se *v Bohu skrývají,* u něho útočiště hledají.

32. Considerat jako ve v. 12.

33. In manibus, dle řeckého εἰς τὰς χεῖρας nevydá jej do rukou hříšníka; na m. בידו míní Wellh., že by snad bylo lépe בְּאֵידוֹ v jeho neštěstí. בְּהִשָּׁפְטוֹ (nifal) když jest on souzen, když má býti souzen tím bezbožným, když s ním jest ve při, v půtce.

35. שָׂרִיץ znamená hrozný, strašný (i ukrutný); Aq., aram.: silný. מִתְשָׂרֶה znamená v hithpael שָׂרָה obnažiti se (Lam. 4[21]), tak Aben Ezra: *odkrytý*, který veřejně zlé páše; ve významu »rozkládati se« מִתְעַלֶּה (z »vylíti«) bylo by toliko zde. Není tedy vysvětleno.

Na m. כְּאֶזְרַח רַעֲנָן četli LXX, syr. כְּאֶרֶז הַלְּבָנוֹן jako cedr Libanu; Jer. Aq. překládá sicut indigenam (virentem), strom na svém místě (Sym.) samorostlý, nepřesazený, aram. též: אִילָן יַצִּיב

36. A přešel jsem וָאֶעֱבֹר jest odporučeno i LXX, Jer. a syr., Job. 19[8] Přísl. 24[30].

37. Reliquiae אַחֲרִית potomstvo, jako v 38. זֶרַע (Přísl. 23[18]).

39. ו jest patrně přidáno, poněvadž verš tento začínal po řadě písmenou ת.

Žalm 36. ukazuje jasně a důtklivě, jak pomíjejícím jest štěstí bezbožných a štěstí tohoto světa vůbec. Tak pojal ve svém výkladu obsah tohoto žalmu jmenovitě sv. Augustin. Nedbejme statků tohoto světa, nebuďme nespokojeni, když vidíme, že jsou jiní šťastnějšími než my! K tomu ať nás vedou slova tohoto žalmu, když se je v *pondělních ranních* hodinkách modlíme. Mějme silnou důvěru v Boží pomoc; jak mnoho odměny jest za takovou důvěru v ž. 36. přislíbeno a jak dostalo se vždy takové neskonalé odměny sv. mučenníkům, vyznavačům, kteří v té důvěře žili a umírali!

37. žalm. (H. 38.)

(Třetí kajicný žalm.)

Kající prosba za odpuštění poklesků a za pomoc.

Žalmista trpí. On ví, že jsou ta utrpení jen následky jeho hříchu, Boží spravedlivý hněv jej stihl. Vypisuje, že jest nemocný na celém těle, jeho viny ho tíží i na duchu. Jest sláb, málomocný a opuštěn i od svých přátel (2—15).

Již prosí Boha, v němž cele doufá, aby zastavil svůj hněv, překazil záměry nepřátel, jej neopouštěl, ale v brzku mu pomohl(15—23). Veliká trpělivost vyznívá z této písně.

Žalm jest obsahem podobný žalmu šestému. Připsán nadpisem *Davidovi*. Obsah by ukazoval na dobu, kde se David dopustil oněch hříchů, jež uvádí 2 Kr. 11; po té byl stižen bolestí nad vzpourou Absolonem sosnovanou. Jeho protivníci by byli v žalmu vhodně vylíčeni. O nějaké nemoci Davidově sv. Písmo nemluví; ani nenalezáme zmínky, že by byl David býval málomocným. Málomocný trpitel jest dle žalmu pronásledován nepřátely; dle Mojžíšova zákona bylo ale málomocnému dlíti někde na samotě, nemohl zůstati mezi zdravými. Jako v 6. žalmu, tak může býti i zde nemocí naznačeno veliké utrpení, jemuž byl žalmista právě poddán.

Již aramejský překlad vykládal tento žalm o utrpení celého Israele. Osoba žalmisty by mluvila jako v Pláči Jer. 3. ve jménu celého lidu. Po tomto mínění jest kladen žalm do babylonské doby. Žalm jest ale ze starší sbírky.

Nadpis jest z části liturgický a pochází z doby, když se stal chrámovou písní. Viz úvodu s. XXIII a XXVI.

L. 1. Davidův žalm, k připomínání, na sobotu.

H. 1. Davidův žalm, při obětování azkara.

K připomínání εἰς ἀνάμνησιν nadepsáno též v ž. 69. Tak přeloženo (in rememorationem) by znamenalo, že jest složen žalm na paměť oněch soužení, jež v žalmu líčí. Spíše ale můžeme ten nadpis vykládati, vedeni aram. překladem (»dlaň kadidla jako dobrá vzpomínka na Israele«), že zpívali tento žalm při tom, když dával kněz z nekrvavé oběti předepsanou část, (azkara zvanou Lev. 2[2]), na oltář. Tou azkara připomínal Bohu toho, který onu oběť přinesl.

De sabbato přidáno LXX dle židovského podání, že byl tento žalm mezi sobotními zpěvy (23[1]).

1. לְהַזְכִּיר sloveso hif. by bylo denominativním slovesem od jména אזכרה. Aramejský targum dí: צריר לבונתא דכרנא טבא על ישראל. Jacob doplňuje hif. akkusativem: *hřích* — tedy k vyznání hříchů by byl ten žalm.

2. Hospodine, nekárej mne ve své zlosti,
A netrestej mne ve svém hněvu!
3. Neboť zabodly se tvé šípy do mne,
A ty jsi těžkou položil svou ruku na mne.
4. Nic není zdravého v mém těle — z tvého hněvu;
Není pokoje v mých kostech — z mých hříchů.
5. Neboť převyšují mé nepravosti mou hlavu,
A jako těžké břímě staly se mi příliš těžké.
6. Páchnou a hnisají mé rány —
Z mé pošetilosti (povstaly).
7. Jsem bídák a úplně shrben;
Po celý den chodím ve smutku.
8. Neboť má ledví jsou plna klamných vidin,
A nic není zdravého v mém těle.
9. Jsem sklíčen a náramně snížen,
Vydávám řev za lkání svého srdce.

2. Jahve, nekárej mne ve svém hněvu,
A netrestej mne ve své zlosti!
3. Neboť sjely do mne tvé šípy,
A spustil jsi na mne svou ruku.
4. Nic není zdravého v mém těle — pro tvůj hněv,
Není pokoje v mých kostech — pro můj hřích.
5. Neboť má provinění převyšují mou hlavu,
Jako těžké břímě jsou mi příliš těžká.
6. Mé rány páchnou, hnisají —
Pro mou pošetilost.
7. Jsem shrben, skloněn, tak tuze;
Po celý den ve smutku chodím.
8. Neboť má ledví jsou plna sněti (ohně),
(LXX Aq. Jer.: Neboť má bedra jsou plna hanby),
A nic není zdravého na mém těle.
9. Jsem stuhlý a stlučený náramně,
Řvu ze sténání svého srdce.

2. *Hospodine, nekárej mne;* žalmista pocítil již Božího trestu, a prosí, aby nebyl *dále* trestán. Tak i v 6[2].

3. Nemoc bývá způsobena dle Job. 6[4] 16[13-15] poraněním Božími šípy; žalmista trpí nemocí, proto dí: *Zabodly se* (sjely) *tvé šípy do mne;* a *ty jsi těžkou položil* (zatížil) *na mne svou ruku,* dolehla na mne jako velká tíže tvá ruka. Ruka Hospodinova jest zde trestající jeho moc.

4. Utrpení pochází z hříchů. *Nic není zdravého,* ani *v kostech,* jež jsou to nejpevnější v těle, *není pokoje* — v celém těle bolest, která vyšla a jest následkem *tvého* spravedlivého *hněvu,* a ten byl vyvolán *mými hříchy.*

5. Uznává, že má mnoho hříchů a veliké hříchy, a přirovnává je k zátopě vody, která vystupuje *nad jeho hlavu, převyšuje* ji (123[4-5]), jsou jako *těžké břímě,* které jest ale *těžší* než může žalmista unésti (Is. 53[4]).

6. *Páchnou a hnisají mé rány* — líčí svůj bolestný stav; má rány, které se nezahojují, ale páchnou a hnisají, čímž se dělá nemoc bolestnější i ošklivější. Ty rány jsou *následek pošetilosti* (insipientiae); tak jmenuje sv. Písmo hříchy a nepravosti (68[6]), jako jmenuje svatost a zachovávání B. zákona *moudrostí.*

7. Sklíčení jeví se již v držení těla: *jsem shrben a skloněn úplně neb tuze,* chodím ve smutku (34[14]).

8. *Neboť má ledví jsou plna klamných vidin* (illusí); dle řeckého B: ἡ ψυχή μου; dle řím. žaltáře a dle sv. Aug. míní vnitřní nepokoj, který naplnil ledví, sídlo nižších citů, žádostivosti, aneb vůbec vnitro, klamnými vidinami. Hebrejské znění pokračuje ještě v obraze, který líčí známky tělesné bolesti a nemoci: *Neboť má ledví jsou plna sněti,* ohně, který se rychle šíří a na další části těla a kazí je. Poslední výraz hebr. znění jest však velmi pochybným, neboť ho staří překladatelé podávají slovem ignominia: »Má bedra (ledví) jsou plna hanby« — kterou jemu asi působí nepřátelé.

9. Bylo-li líčení nemoci jen obrazem, který ukazoval vnitřní utrpení žalmisty — jsou tato slova již přímým vypsáním jeho tísně. *Sténání srdce* jest takové, že vyráží neb vede k výkřikům, které jsou *řvaním.* Poněkud drsný obraz, proto můžeme rugiebam slaběji vykládati: »vzdychám sténáním svého srdce«.

2. Prvé אֵל dlužno spojiti i s druhým slovesem.

3. נֶהֱתוּ nifal ku נחת významem: sjely, svezly se na mne — dle LXX vnikly do mne; נחת má též význam: vniknouti.

4. מִפְּנֵי pro, následkem něčeho, něčím.

5. מִן jest komparativní: těžší než já, než má síla stačí.

7. Dle řeck. a lat. by bylo čísti נעניתי na místě נטריתי.

8. נְקֻלֶּה jenom na tomto místě -- bylo by part. nifal od קלה pražiti; vykládáno ale podstatným jménem: sněť uhlík, oheň (nif.: pražené). Lumbus כֶּסֶל ψόα ledví: v množ. čísle svaly beder u ledvin – vnitro vůbec.

9. Hitz. Wellh. čtou לביא lev na m. לִבִּי: »Křičím více než jest řvaní lva«.

10. Hospodine, před tebou jest všecka má tužba,
A mé vzdýchání není tebe tajno.

11. Mé srdce jest pobouřené, opustila mne má síla;
I světlo mých očí, ani to není se mnou.

12. Moji přátelé a moji nejbližší přibližují se a stojí proti mně,
A ti, kteří mně jsou blízci, z daleka stojí.

13. A užívají násilí ti, kteří hledají můj život,
A ti, kteří mně hledí učiniti neštěstí, mluví ničemnosti,
A obmýšlejí lsti po celý den.

14. Já ale, jako hluchý, neslyším,
A jako němý, neotvírám svých úst.

15. A jsem jako člověk, jenž neslyší,
A který nemá ve svých ústech odmlouvání.

10. Pane, veškerá má tužba jest ti známa,
A mé vzdychání není tobě skryto.

11. Mé srdce silně tluče, opustila mne má síla;
A světlo mých očí, ani to není se mnou.

12. Moji milí a moji přátelé se zastavují před mou ranou,
A moji nejbližší z daleka stojí.

13. A ti, kteří hledají můj život, kladou osidla.
A ti, kteří chtí mé neštěstí, mluví zhoubu,
A lsti obmýšlejí po celý den.

14. Já ale, jako hluchý neslyším (toho),
A jako němý, jenž neotvírá svých úst.

15. A jsem jako muž, který neslyší,
A v jehož ústech není odmluvy.

10. Volá k Bohu a představuje jemu, v jakém stavu se nalézá. Bůh ví sám, jak by jemu pomohl; žalmista nepředkládá určité prosby: *Hospodine, před tebou jest všecka má tužba*, ty znáš, před tebou jest otevřeno mé myšlení, tedy i to, co si přeji, ty víš.

11. *Mé srdce jest pobouřené,* silně tluče (hebr.), nepravidelně; známka nepokoje i nemoci; stálou nemocí, utrpením, pláčem i *oči* jsou jako vyhaslé: *ani světlo mých očí není se mnou* (6[8] 12[4]).

12. Žalmista jest jako málomocný; ani nejbližší příbuzní s ním neobcují, ale *přibližují se a stojí proti*, naproti *mně z daleka stojí*. Přibližují se, ale pohledem na mou *ránu* (u sv. Jer. zřejmě: lepra málomocenství) zůstávají státi, a ovšem že žalmistovi nepřispívají.

13. Nepřátelé hledí jej zahubiti, *kladou mu léčky* (hebr.), *mluví lež*, ničemnosti proti němu, aneb dle hebr. mluví o jeho *zhoubě*, a stále osnují lstivé nástrahy.

14. Jak trpělivým jeví se žalmista! Jakoby neslyšel útoků, jakoby nemohl vůbec odpověditi -- tak snáší mlčky vše.

15. *Jsem jako člověk, kterýž nemá v ústech odmlouvání*, který nedovede odpověditi, odporovati, hájiti se.

11. וְאוֹר עֵינַי stojí prostě na začátku, גַּם־הֵם k tomu úzce náleží.

12. מְנֶגֶד má podobný význam, jako parallelní מֵרָחֹק. Ἐξ ἐναντίας μου jest latinské adversus me; náleží k oběma slovesům, ale nelze je překládati ve smyslu nepřátelství: Moji přátelé přibližovali se a stáli proti mně jako nepřátelé. נֶגַע rána, málomocenství.

13. Vim faciebant násilí činí, mnoho, úsilně se namáhají.

14. לֹא יִפְתַּח־פִּיו který (bez אשר) neotvíral svých úst; sv. Jer. a Syr. první osobou: neotvíral jsem svých úst. Tato slova uvádějí sv. Otcové rádi o trpícím Spasiteli, který při svém utrpení mlčel.

16. Neboť v tebe, Hospodine, doufám,
Ty mne vyslyšíš, Hospodine, můj Bože.

17. Neboť říkám: Ať se neradují moji nepřátelé nade mnou,
Kteří, když se kolísají mé nohy, hrdě o mně mluví;

18. Neboť já jsem na biče připraven,
A má bolest jest stále před mým zrakem.

19. Vždyť vyznávám svou nepravost
A zabývám se v mysli svým hříchem.

20. Moji nepřátelé žijí a jsou silnější mne,
A rozmnožili se ti, kteří mne neprávem nenávidí.
21. Kteří zlým odplácejí za dobré,
Ubližují mně, že jdu za dobrem.
22. Neopouštěj mne, Hospodine, můj Bože,
Nevzdaluj se ode mne.
23. Pospěš k mé pomoci,
Hospodine, Bože mé spásy.

16. Neboť v tebe, Jahve, doufám,
Ty vyslyšíš, Pane, můj Bože!
17. Neboť říkávám: Ať se neradují nade mnou,
Když se kolísá má noha, vypínají se nade mnou.
18. Neboť já jsem připraven na pád,
A má bolest jest přede mnou stále.
19. Vždyť vyznávám svou vinu,
Kormoutím se pro svůj hřích.
20, **A** moji nepřátelé (živí) žitím zmohutněli,
A jsou četní, kteří mne bez příčiny nenávidí,
21. A odplácejí zlým za dobré,
Protivenství mně činí, že běžím za dobrem.
(Syr-Hex. a některé řecké: Pohodili mne (milého) jako ošklivou mrtvolu.)
22. Neopouštěj mne, Jahve,
Můj Bože, nebuď ode mne vzdálen!
23. Pospěš k mé pomoci, Pane, má spáso!

16. Žalmista je trpělivým, poněvadž má v Boha *důvěru.*

17. Sám uvažoval: Ať nedopustí Hospodin, *aby se nade mnou moji nepřátelé radovali,* nad mou záhubou se veselili; kdyby mně nepomohl, podlehl bych, a oni by jásali (24[3] 34[19]). *Když se mé nohy kolisají,* když se zdá, že padám do neštěstí, že klesám, *již mluví hrdě,* vypínají se nade mnou (hebr.) jako vítězové.

18. 19. Dle latinského jest *hotov* žalmista a připraven *na biče* (flagella), ví, že si jich zasloužil za své chyby; těchto lituje a *bolest* nad hříchy jest *stále před jeho zrakem.* Ve verši 19. lítost a vyznání hříchů zřejměji udává; bolestí ze hříchů stále trpí.

Dle hebr. ukazuje k tomu, že se jeho noha kolísá, že jest blízek pádu, že jest bolest stále před ním — a byl by ztracen, kdyby mu Bůh nepřispěl (34[15]).

20. Nepřátelé jeho jsou mocní, jsou četní, jsou nevděční: odplácejí zlým za dobré. Dle hebr.: *Zmohutněli v žití,* životem (akk. vztahu).

22. 23. Prosí za rychlou pomoc Boží. Verš 23. jest tuze krátký, v některých řeckých rukopisech (u Theodoreta též) a v překladu syro-hexaplárním jest při začátku 22. verše věta: »Pohodili mne (milého — snad osaměléh0) jako ošklivou mrtvolu«; zdálo by se, že tato věta vyplňuje mezeru při v. 23. V nejstarších překladech a v mass. znění jí není.

17. הגדילו závisí snad ještě na פֶּן: Ať se nevypínají nade mnou.

19. Cogitabo znamená zde míti starost pro hřích, aby se neopakoval (Theodor. Euthym.), aby se ho zbavil: teskním, kormoutím se.

20. חיים znamená život, též *živí;* mluvnicky ale nelze je odůvodniti ani ve významu: moji živí nepřátelé — poněvadž jest bez členu — ani významem: moji nepřátelé jsou živí. Wellh. navrhuje חִנָּם »bez příčiny.«

22. Zmíněná věta zní: *καὶ ἀπέρριψάν με τὸν ἀγαπητόν* (יָהִיד) *ὡσεὶ νεκρὸν ἐβδελυγμένον.*

Denně můžeme pozorovati, jakou bídu způsobuje hřích; slova ž. 37. mají nás při ranních hodinkách (*v pondělí*) upozorniti, jak prositi Boha o pomoc proti hříchu, a jak hříchu se zbaviti.

Spasitel náš podobně trpěl jako žalmista; proto jest zaveden tento žalm v hodinkách *Velikého Pátku.* Jeho slova znějí jako modlitba Pána Ježíše.

38. žalm. (H. 39.)

Úpěnlivá prosba v soužení.

Žalmista jest ve velikém soužení a porovnává své utrpení se životem bezbožných. Nereptá, chce ponížen mlčeti. Ale tím mocněji vyrazil pak jeho bol (2—4). Obrací se k Bohu a prosí aby jej naučil trpělivému snášení, neboť vidí, že život jest tuze krátký (5—12). Ještě jednou prosbou za pomoc končí zpěv (13—14).

Žalm jest jmenován *Davidovou* písní. Zpěv truchlivý, v němž dojemně líčí bol a tíseň zbožných, ukazuje na krátkost a pomíjejicnost tohoto světa. Žalm jest obsahem podobný ž. 37. Obsah neukazuje na žádnou určitou okolnost z Davidova života.

Zenner v něm vidí sborový zpěv o slokách 4, 4 4—3, 3 veršů. Aby dosáhl toho počtu, klade 10. verš hned po třetím verši, 6a spojuje s 5. veršem, 4a klade před 3b. K nadpisu viz úv. s. XXIII, XXVI a XXIX.

L. 1. Ku konci; Idithuna; Davidova píseň.

2. Řekl jsem: Chci ostříhati svých cest,
Abych nezhřešil svým jazykem.
Chci svým ústům položiti stráž,
Pokudž stojí hříšník přede mnou.
3. Mlčel jsem a snížil jsem se,
A nemluvil jsem o štěstí,
Ale má bolest se obnovila.
4. Rozpálilo se mé srdce v mém nitru,
Když jsem myslil (na to), roznítil se oheň.

H. 1. Řediteli hudby. Jeduthunovi. Davidův žalm.
2. Řekl jsem: Chci ostříhati svých cest,
Abych nezhřešil svým jazykem.
Chci zachovati svým ústům náhubek,
Pokudž bezbožník (jest) přede mnou.
3. Oněměl jsem v tichu,
Mlčel jsem o dobrém (štěstí),
Ale má bolest se rozbouřila.
4. Rozpálilo se mé srdce v mém nitru,
Když jsem (na to) myslil, roznítil se oheň.

2. Proti reptání pojal žalmista tento úmysl: *Chci ostříhati svých cest*, dávati pozor na své řeči i na své jednání, *abych* jmenovitě *nezhřešil svým jazykem*. Byl by pokoušen k tomu, aby ve svém soužení, jež v dalším popisuje, reptal, ale neučiní tak. *Chci svým ústům položiti stráž;* hebr. *chci jim zachovati náhubek* uzavříti ústa. *Pokavádž stojí hříšník přede mnou,* dokud vidím bezbožníka, mám před očima jeho blahobyt (36[1]).

3. *Mlčel jsem a snížil jsem se;* hebr. *mlčel jsem v tichu,* úplně; následkem toho úmyslu po nějaký čas byl opatrným a nereptal a zachovával mlčení a klid. *A nemluvil jsem o štěstí,* totiž »bezbožníkově štěstí« aneb: nemluvil jsem ani o dobrém ani o zlém (tak Gen. 31[24]). Přemohl se žalmista jen po nějaký čas, ale bolest tím v jeho nitru jen vzrostla a *rozbouřila se* (hebr.)

4. *Rozpálilo se mé srdce* nepokojem, bolestí, nespokojeností, která se rozmohla v jeho srdci, když pomýšlel na svůj stav a porovnával ho se stavem bezbožníka: *Když jsem na to myslil* in meditatione mea, *roznítil se oheň* a ten se projevil i slovy, v nichž si Bohu stěžuje do krátkosti života.

1. לִידוּתוּן jako לְאָסָף (לִידוּתוּן לְדָוִד), v 62. 77. s předložkou עַל viz úvodu s. XXIX.

2. Mluví o minulosti, ač se v lat. časové výrazy střídají. Na místě druhého אֶשְׁמְרָה by dle LXX bylo položiti אָשִׁימָה (Olsh.), ale může se dobře vyjádřiti slovem: zachovám (vmyšlené: položím a z.). Adversum nikoli v protivném smyslu, ale jako latinské ante me.

3. דוּמִיָּה mlčení, ticho, vyjádřeno lat. humiliatus sum — hebr. jest příslovečný akk., který se slovesem נאלמתי značí úplné mlčení. מִטּוֹב (עַד רע Gen. 31[24]); výklad »mlčel jsem o štěstí« by připouštěl i důvod: poněvadž štěstí nemám; »vzdálen štěstí« by hebr. מטוב též značilo. נֶעְכַּר nif. není dosti jasné významem dle pozdější hebrejštiny: zkalila se má bolest; jinak: rozbouřila se, vyrušila se.

4. Hebrejský verš obsahuje ještě 5a latinského znění; tato věta správně k předešlým slovům náleží.

5. Promluvil jsem svým jazykem:
Dej mi znáti, Hospodine, můj konec,
A počet mých dní, jaký jest,
Abych věděl, co mně schází.
6. Hle, změřitelné jsi ustanovil mé dny,
A mé bytí jest jako nic před tebou.
Ano — vše jest marnost, každý člověk, který žije.
7. Ano — jako přelud chodí člověk —
Ale i nadarmo se kormoutí.
Hromadí a neví komu to shromažďuje.
8. A nyní, jaké mi zbývá očekávání?
Zdaž ne Hospodin?
Ano, mé býti jest u tebe!

4c. Promluvil jsem svým jazykem:
5. Dej mně, Jahve, znáti můj konec,
A míru mých dnů, jaká jest.
Oznam mi, jak pomijejícím jsem já.
6. Hle, (jen na) dlaně přidělil jsi mé dny,
A mé trvání jest jako nic před tebou.
Jen pouhá nicota jest každý člověk, jenž stojí. Sélā.
7. Jen jako zjev chodí muž,
Jen pro nic hřmotí;
Hromadí a neví, kdo je sebere.
8. A nyní, co mám doufati, Pane?
Má naděje jest na tobě.

5. V rozechvění srdce prosil Boha »nedokonale« in lingua *mea*, kdyžbychom položili na *mea* důraz. Prosba jeví ale důvěru v Boha. *Dej mi, Hospodine, znáti můj konec*, kdy bude konec mého života. Že chce znáti konec života a nikoli přímo konec utrpení, to dokazují parallelní slova: *A počet mých dnů, jaký jest.* A proč to chce znáti? *Abych věděl, co mně schází:* kolik mi ještě zbývá dní života; z toho bude také věděti, kolik dní utrpení mu ještě jest určeno, neboť více jich býti nemůže na světě než jést dnů života. Hebr. znění dí: *Oznam mi, jak jsem pomíjející.*

6. Sám si odpovídá. Ví, že jest život tuze krátký, že člověk jest velmi pomíjející. *Hle, změřitelné ustanovil jsi mé dny* jest snadno je měřiti, poněvadž jest jich málo. Obrazně dí hebr.: *Na dlaně* (jen) *přidělil jsi mně dny* (mé dny). Dlaň byla menší míra ku měření délky; obnášela čtyři palce, byla tedy zšíří dlaně, šestina lokte, 76 millimetrů. *A mé bytí* — hebr. trvání — *jest před tebou jako nic:* život člověka, i kdyby byl sebe delším, před Bohem před věčností není ničím (Is. 40¹⁷).

Ano, v pravdě, zajisté, *vše jest marnost* především tane mu na mysli: *každý člověk, který žije,* v hebr. každý člověk, jenž *stojí.*

7. Pomíjejicnost jiným ještě obrazem ukazuje: *Jako obraz,* jako přelud bez všeliké podstaty, *tak chodí člověk,* jeho život nemá stálosti ani trvání. Ale i pro ten krátký život *se kormoutí* lidé, dělají si tolik starostí; jako pro

nic *hřmotí* (hebr.) Těší se žalmista ve své chudobě také tím, že své nahromaděné bohatství člověk brzy opustiti musí a neví, kdo je sebere, komu se potom dostane? *Hromadí a neví, komu to shromažďuje* (Tak i v Kaz. 4⁷-⁸).

8. *A nyní, co mám doufati, Pane?* Nač se spoléhati, když jest ten život tak krátký? Nezbývá mu než, aby spoléhal na Hospodina: Zdaž ne (zbývá mi) Hospodin? *Mé bytí,* mé vše, čím jsem, má podpora, má síla, *jest u tebe* aneb dle hebr.: *Má naděje jest na tobě.*

5. הוֹדִיעֵנִי dej mně znáti; vykládali též: dej mně zkusiti, ať jest již teď konec — to nesouhlasí s následujícím: co mně schází τί ὑστερῶ ἐγώ.

6. Třetí věta jest též v 12c; tam ale schází נֶצָב כֹּל. stojící (přístavek). Výklad: »Ty můžeš učiniti mé dny změřitelné« krátké, můžeš je ukrátiti — není vhodným.

Dle syr. míní Wellh., že by bylo opraviti hebr. znění v אַךְ כֹּהֶבֶל a נצב by bylo jen spojítkem mezi podmětem a přísudkem: že jako dech jsou tu všicci lidé. O סֶלָה viz s. XXVII.

7. V čem znepokojení neb kormoucení lidí záleží, ukazuje slovo צבר thesaurizat (hromadí). בְּצֶלֶם beth essentiae. Příponu v אספם dlužno vykládati o pokladech.

9. Vysvoboď mne od všech mých nepravostí.
Potupou nesmyslnému jsi mne učinil.
10. Oněměl jsem, a neotvírám svých úst,
Poněvadž ty jsi (to) učinil.
11. Odvrať ode mne své rány.
12. Silou tvé ruky hynu v káráních;
Pro nepravost trestáš člověka;
A hubíš ho jako pavouka.
Ano, marně se znepokojuje všeliký člověk.
13. Vyslyš mou prosbu, Hospodine, a mé modlení;
Ušima přijmi mé slzy.
Nezůstávej v mlčení, neboť jsem u tebe příchozím,
A poutníkem, jako všichni moji otcové.
14. Polehči mně, abych se občerstvil,
Prvé než odejdu a nebude mne více.

9. Vysvoboď mne od mých všech hříchů,
Neučiň mne posměchem pošetilých.

10. Oněměl jsem, neotvírám svých úst,
Neboť ty jsi (to) učinil.
11. Odvrať ode mne svou ránu;
Útokem tvé ruky já hynu.
12. Trestáš-li muže tresty pro nepravost,
Rušíš jako mol jeho slávu;
Dechem jen (jest) všeliký člověk. Sélā.
13. Vyslyš mou prosbu, Jahve,
A mé volání slyš;
K moji slze nemlč,
Neboť jsem u tebe hostem,
Přísedícím, jako všichni moji otcové.
14. Poodhlédni ode mne, abych se rozveselil,
Dříve než odejdu a mne nebude.

9. Žalmista trpí pro své hříchy; aby se zbavil trápení, proto prosí, aby byly s něho sňaty jeho hříchy, příčiny trestů (37¹⁸· ¹⁹).

Potupou nesmyslnému t. j. bezbožníku *jsi mne učinil*; lépe dle hebr., kde jest ještě prosba: *Neučiň mně posměchem pošetilých*; kdybys mne nevysvobodil, tupili by mne a byl bych jim za posměch (37¹⁷).

10. *Oněměl jsem a neotvírám svých úst* mlčím, nereptám, jsem odevzdán trpěti tiše, poněvadž vidím, *že ty jsi to učinil*. Poznává v trestech dopuštění a řízení Boží a proto se jim trpělivě podrobuje. V tom nachází již duševní klid; prosí však přec o nějakou úlevu.

11. *Odvrať ode mne své rány*, tresty, bolesti, jimiž jsi mne stihl.

12. *Pod silou*, tíží *tvé ruky já hynu při káráních* neb při trestech. Následující jest všeobecně řečeno: Trestáš-li muže — kohokoliv — *trestem* neb tresty *pro* jeho *nepravost*, pak hubíš neb *rušíš jako mol jeho slávu*, co na něm jest milého (jeho život). Mol se vyvíjí jako larva ve vlně a v sukně, a kazí je; snadno a lehce jest to malé zvířátko zničeno. Latinské znění podává přirovnání o pavouku. Ten se tkaním pavučiny ze svého těla vyčerpává, vysušuje a tak (po mínění tehdejších) hyne; proto dí: *ty jeho duši rozpouštíš* (hubíš jej) *jako pavouka. Ano, dechem jen jest všeliký člověk*!

13. Krátkou dobu dlí člověk na zemi, ale jest zde

Božím hostem, proto prosí žalmista, aby mu Bůh pro tu dobu ulehčil, ulevil z jeho trápení. *Ušima přijmi mé slzy*: modlí se, volá, pláče. *Nezůstávej v mlčení*, neb jak sv. Jer.: *Nebuď uzavřený*, hluchý k mým prosbám. Bůh jest pánem země; člověk, dokud na zemi žije, jest u Boha *hostem*, kterého má Bůh chrániti, jako se hostům vždy potřebné ochrany na Východě dostávalo. On jest ale také *přísedícím Božím*; tak jmenovali se ti, kteří se při ochranném kmeni usadili a u něho příslušenských práv nabyli. Ti byli ovšem též kmenem, který je přijal, chráněni. V 1 Par. 29¹⁵ jsou táž slova obsažena jako Davidův výrok. Sv. Petr užívá těch slov o křesťanech (2¹¹). Země Kanaan byla zvlášť Boží zemí; Israelité toho neměli zapomenouti, že jsou v té zemi jen hosty (Lev. 25²). Abraham, Isák, Jakub tam cizinci neb hosty byli, proto může říci: *jako všichni moji otcové*.

14. *Polehči mně*, poodvrať se ode mně, *poodhlédni*, aby tak přestaly tresty, a *abych se občerstvil* (hebr. sloveso o slunci, které prorazilo mraky a směje se). *Dříve než odejdu* k mrtvým, do místa zemřelých a *nebude mne* na zemi více.

9. חֶרְפַּת opprobrium, předmět posměchu (38⁹).

11. תִּגְרַת toliko na tomto místě; řecky *ἀπὸ τῆς ἰσχύος* (síla, prudkost) LXX, v targumech znamená תגרת při, hádku ריב.

12. וַתֶּמַס apok. od מסה (וַתְּמַסֶּה) roztaviti, rozpustiti — tabescere fecisti jest též hifil; všeobecně též: hubiti. Na m. חמודו dle Is. 40⁶ חסדו Wellh.

13. שִׁמְעָה slyšiž! má při ע chatef-qâmez, jež nastoupilo zde na místě samohlásky *a*, neboť jest v přestávce שִׁמְעָה (König, Lehrgebäude der hebr. Sprache I. 74. 288.).

14. שׁעע zalepen býti (nemůže viděti), impt. hifil הָשַׁע Is. 6¹⁰ s עיניו oslepiti; od slovesa שעה (hleděti, s מן hleděti pryč) hif. imper. הָשַׁע toliko zde. Arabské بكغ znamená (u) zářiti, svítiti, (a) *smáti se*, býti veselým; בלגה první ranní zábřesk.

V utrpení, ukazuje 38. žalm, dlužno dle žalmisty učiniti úmysl, že nebudeme reptati, ale že chceme trpělivě

vše snášeti. Při tomto předsevzetí neschází důvěry v Boha, která vším právem prosí Boha, aby ulevil v trestech, aby ulehčil nám v tomto krátkém životě. Žalm se modlíme v ranních *pondělních* hodinkách. Že jest v něm častěji opakováno silui, obmutui — (mlčel jsem, oněměl jsem), uveden jest jeho prvý verš ve vstupní modlitbě při mši svaté, v den *sv. Jana* Nepomuckého.

39. žalm. (H. 40.)

Díky a prosba v nové tísni.

Hospodin vyslyšel volání sklíčeného žalmisty, vysvobodil jej z největší tísně, začež tento vzdává díky a dí: Blaze tomu, který důvěřuje v Boha, jenž pro svůj lid vždy veliké zázraky konal (2–6). Chce poslouchati zákon Boží a oslavovati Boha (7—11). V druhé části prosí, aby se nad ním Bůh smiloval a vytrhl jej z velkého nebezpečí, jež mu připravili ukrutní nepřátelé (12—18).

Verše 14—18. skorem doslovně opakovány tvoří 69. žalm. Veršem 13. jest zakončen 39. žalm toliko po formě (jest dle Zennera až po tento verš sborovým zpěvem). Obsah nemohl však v. 13. končiti a proto jsou v. 14 18 vhodným závěrkem, ač jsou tyto verše jiného složení než v. 2—13. V žalmu jest obsaženo díkůvzdání a hned nová prosba, dvě různé části; ale podobně jsme to nalezli i v ž. 21., jen že jest tam prosba na začátku zpěvu položena. Zdá se tedy, že byly v. 14—18. později odděleny a jako samostatná píseň v ž. 69. položeny. Dle Zennera náležejí k ž. 68.

Nadpisem jest to *Davidův* žalm. Nelze udati, vztahuje-li se k Saulovu pronásledování či k době jiné. Nemůžeme tvrditi, že by vysvobození v. 2—5. znamenalo vysvobození z Babylona. Toliko v. 6. (Četné jsou tvé divy a tvá řízení s *námi)* mohl by dokazovati, že mluví žalmista ve jménu celého národa.

Sv. Otcové jmenovali tento žalm *prorockým*. Dle toho výkladu zvelebuje spásu lidstva, jež byla zjednána vtělením, učením a utrpením Krista Pána. Sv. Pavel uvádí

v. 9., 10. a 11. tohoto žalmu o Pánu Ježíši: Protož vcházeje na svět, dí: Oběti a daru jsi nechtěl, ale tělo jsi mi přizpůsobil. Zápalných obětí, ani za hřích jsi (si) neoblíbil. Tehdy jsem řekl: »Aj, jdu, jakož jest v knihách o mně psáno, abych činil, Bože tvou vůli.« (Hebr. 10[5-7]). Uvádí slova ta jako Kristův výrok; proto vykládají celý žalm se zálibou o Pánu Ježíši. Kristus byl v Davidovi předobrazen, vyšší a ideelní smysl slov ž. 39. vede k Messiáši.

L. 1. Ku konci. Žalm od Davida.
2. Pevně jsem doufal v Hospodina, a přihlédl ke mně,
3. A vyslyšel mé prosby,
A vyvedl mne z jámy záhuby
A z bahnivého bláta.
A postavil na skálu mé nohy
A řídil mé kroky.
4. A vložil do mých úst novou píseň,
Zpěv našemu Bohu.
Mnozí (na to) hledí a bojí se,
A doufají v Hospodina.
5. Šťastný člověk, jehož důvěrou
Jest jméno Hospodina,
A který se neohlédá po marnostech
A po lživých nesmyslnostech.
6. Mnoho divů činíš ty,
Hospodine, můj Bože;
A ve tvých myšleních není,
Kdo by ti byl podoben.
Chtěl jsem je hlásati a mluviti,
Jsou četnější, než lze vypočísti.

H. 1. Řiditeli hudby. Davidův žalm.
2. Doufal jsem a doufal jsem v Jahve a naklonil se ke mně,
A slyšel mé volání;
3. Vytáhl mne z jámy záhuby,
Z bahnivého kalu,
A postavil mé nohy na skálu,
Upevnil mé kroky.
4. A vložil novou píseň do mých úst,
Chvalozpěv našemu Bohu.

(To) vidí mnozí a bojí se,
A mají důvěru v Jahve.
5. Blaze muži, jehož nadějí
Jest jméno Jahve,
(Mass.: jenž položil svou naději v Jahve),
A který se neohlédá po hlomozných,
Ani po lživých odpadlících.
6. Mnohé učinil jsi ty,
Jahve, můj Bože,
Své divy a zámysly pro nás,
Není přirovnání s tebou.
Chci (je) hlásati a mluviti (o nich),
Jsou větší než počet.

2. Bůh odměnil pevnou, stálou důvěru trpitele, když tento prosil. *Doufáním jsem doufal* naznačuje stálou a pevnou onu důvěru: doufal jsem a zase jsem doufal. *Přihlédl ke mně*, v hebr.: *a naklonil se ke mně* (30³) neb naklonil své ucho ke mně a:

3. *vyslyšel mé prosby* (mé volání). Žalmista se nalézal v ubohém stavu, byl v nebezpečí záhuby. Přirovnává ten stav s oním, jako by byl v hluboké *jámě*, z které nelze vylézti, kde hrozí jistá smrt, jako by byl *v bahnivém kalu*, v němž není žádné pevné půdy a v němž více a více zapadá. Hospodin jej vysvobodil: *Postavil na skálu*, na pevnou půdu, mé nohy (26⁶), *upevnil mé kroky*, aby mohly jíti jistě; v bahně se jen zabořovaly.

4. *A vložil do mých úst novou píseň* (32³) dal jemu, že může pěti, chváliti nové dobrodiní Páně. Mnozí *uvidí*, jakým způsobem Bůh pomohl žalmistovi, poznají z toho moc Boží, budou vedeni k tomu, aby se Boha *báli* a zároveň, aby i oni v něho svou *naději položili*.

5. Každý, který *svou naději klade v Boha*, jest *šťasten*, tomu jest blaze. U Boha najde pomoci a spásy, v modlářství pomoci není. *Marnosti a lživé nesmyslnosti* mohou znamenati zde bůžky a modly, jako v hebr. znění nejisté slovo *hlomozní* a *lživí odpadlíci* (doslovně: kteří se odchylují, totiž modloslužebníci). Kdo v Boha důvěřuje, ten se tím samým již odvrací, odhlíží od model a od modloslužby. Modly nemají žádné moci, Jahve ale tvoří divy.

6. *Mnoho divů jsi učinil, Hospodine, můj Bože*, aneb

přítomným časem: Mnoho divů *činíš;* v hebr. *pro nás*, pro Israelský národ. Pamatuje těmi slovy na zázračnou pomoc, kterou prokazoval Jahve svému lidu od vyjití z Egypta až do jeho doby. *Zámysly*, záměry, myšlenky tvé, Bože, jsou takové, že se tobě nikdo (ani král) nevyrovná; nelze je ani dostatečně chváliti a *hlásati*, neboť jest těch divů *nesčíslně* mnoho. Žalmista živě dí: *Chtěl bych je hlásati* a o nich *mluviti*, ale jsou větší, četnější, než aby je bylo lze vypočítati.

V messianském smyslu mluvil by tato slova Pán Ježíš ve jménu staré církve: Očekával jsem dychtivě Spasitele, konečně byly mé prosby vyslyšeny. Vytrhl mne ze záhuby, dal na dobrou cestu, dal mi nové chvalozpěvy. »Na skálu postavil mé nohy,« dle sv. Pavla »Skála ale jest Kristus« (1. Kor. 10⁴), Kristus jest i cesta, pravá a pevná (Jan 14⁶).

Výsledek Vykoupení bude veliký: Poznají mnozí to vykoupení, novou bohoslužbu, a budou ve Spasitele doufati. Blaze těm, kteří se k němu obrátí! Marně by jinde pomoci hledal! Vykoupení bylo veliké, zázračné: lidé je ani pochopiti nemohou. Apoštolové je hlásali a tu shromáždili věřících nesčíslně mnoho.

1. *Ipsi* dle pozdější latiny jako prostý člen. Viz úv. s. XXIII a XXVI.

2. קוה prostý infinitiv sesiluje význam osobního tvaru קויתי.

4. יראו רבים וייראו (Zenner ראו) podmínečně: Když to vidí, pojímá je bázeň, podmětem mohou býti nevěřící Israelité, dále i pohané.

5. LXX četli שָׁם na místě massor. שָׂם položil. רְהָבִים dle Bar. Hebr. modly, bůžkové; insania dle Euthym. μαρτεία věštba pohanská, lživá. שָׂטֵי partic. od שטה (שוט) — odchylovati se — v čem, od čeho udáno genit. בָּזָב od lži. Otázkou ovšem jest, jestli by byl David ve své době o pohanských modlách a věštbách mluvil.

6. רבות jest přísudek. Cogitationibus tuis nemo similis est by bylo: Nikdo nedosáhne tvých myšlének, nedostihne. Multiplicati sunt עצמו (sesílili se), někde i multiplicatae sunt, totiž divy a zámysly — správněji snad multiplicata středním rodem.

7. Obětí ani darů si nepřeješ,
— Uši ale jsi mně připravil —
Zápalných oběti ani záhříšných nežádáš;
8. Tu jsem řekl:
Hle přicházím; v závitku (hlavě) knihy
Jest mně předepsáno:
9. Abych konal tvou vůli, Bože můj, chci —
A tvůj zákon jest uprostřed v mém srdci.
10. Rozhlašoval jsem tvou spravedlnost ve velkém shromáždění,
Hle, nebráním svým rtům;
Hospodine, ty víš!
11. Tvou spravedlnost jsem netajil ve svém srdci,
Tvou věrnost a tvou pravdu jsem neskrýval
Před velkým shromážděním.

7. Obětí (krvavých) ani darů nemiluješ.
— Uši jsi mně probodl —
(Některé řecké teksty: Tělo ale jsi mně připravil.)
Celotných ani záhříšných obětí nežádáš;
8. Tu jsem pravil:
Hle, přicházím; v závitku knihy
Jest mně předepsáno;
9. Plniti tvou vůli, můj Bože, jest mi radostí.
A tvůj zákon jest uprostřed mého nitra.
10. Zvěstoval jsem spravedlnost ve velkém shromáždění,
Hle, nezavírám svých rtů,
Jahve, ty víš!
11. Tvou spravedlnost jsem neukrýval ve středu svého srdce,
O tvé věrnosti a o tvé spáse jsem vypravoval,
Tvou milost a tvou pravdu jsem neskrýval
Velikému shromáždění.

7. Jak by se mohl, jak by se měl žalmista projeviti Bohu vděčným za to, co pro Israele učinil? Na to odpovídá v následujících slovech a dí, že chce svou vděčnost ukázati poslušností, nikoli obětí. Jmenuje všechny druhy starozákonních obětí a praví: těch *si nepřeješ, nežádáš jich.* Bůh je přikázal, tedy jich i žádal, ale těmito slovy jest, jako na jiných místech (1 Kr. 15[22], Is. 1[11]. Os. 6[6]) naznačeno, že tyto oběti samy o sobě nemají ceny žádné, ano že jich Bůh ani nechce, že je i s ošklivostí zavrhuje, nemá-li obětující při tom patřičné oddanosti k Bohu,

není-li jeho duše v dokonalé disposici (náladě). Bůh dává přednost poslušnosti, odevzdání a obětování svobodné vůle Bohu, podrobení se Boží vůli jest lepší než hmotné oběti na chrámovém oltáři přinešené. Tyto mají též vzácnou cenu, ale jsou-li přinešeny z oddané a zbožné duše.

Jednotlivě jmenuje: *Oběti* (zébach, jež se zabijí, krvavá oběť zvířat) *ani daru* (minchâ — znamená někdy kteroukoliv oběť, ale hlavně pojmenovány tak nekrvavé oběti, jež sestávaly někdy z mouky, oleje, vína a pod. Lev. 2[1-]) *si nepřeješ* (hebr. nemiluješ). *Zápalných obětí* (ōlâ holocaustum, při nichž bylo celé zvíře spáleno, tedy celotná oběť na rozdíl od odstatních obětí, při nichž toliko tučné vnitřní části chalābhîm na oltáři se spalovaly) *ani záhříšných obětí* (chaṭṭā'â, jež se obětovaly na odpuštění hříchů) *si nežádáš.*

Uši ale jsi mně připravil perfecisti, v hebr. *uši jsi mně probodl:* otevřel jsi mé uši, aby slyšely neb abych já slyšel a poslouchal tvůj hlas, tvá slova. Jsem ochoten poslouchati a plniti tvou vůli. Sluchem vchází přikázání do srdce, zevnější poslouchání jest známkou vnitřní poslušnosti. Tento výklad jest odůvodněn souvislostí.

8. Když jsem poznal, čeho Bůh ode mne žádá, *tu jsem řekl*: *Hle, přicházím!* praví tak jako služebník, který poslechl volání svého pána a jest hotov k jeho službám. (Num. 22[38]). *V hlavě knihy,* hebr.: *v závitku knihy,* v knize *jest mně předepsáno*, jak mám poslouchati tvou vůli, jak žíti. V oněch dobách psávali, buď na papyrusu (na lýkové látce) aneb na kožených pruzích; delší pruh byl pak stáčen v megillâ neb v závitek. Závitek knihy neb kniha, v níž byly povinnosti zbožnému Israelitovi předepsány, byla kniha zákona, zákon (v. 9b) κατ' ἐξοχήν kniha Mojžíšova, Pentateuch. *Hlavou* (ἐν κεφαλίδι LXX) míní snad hlavici tyče, na niž se závitky natáčely; část za celek. V latinském k této větě náležejí ještě slova: *abych plnil tvou vůli*, která jsou v hebr. již oddělena a k v. 9. počítána ve smyslu: *Plniti tvou vůli, můj Bože, jest mi radostí.*

9. Žalmista má přikázání v knize, ale též v srdci: *A tvůj zákon jest uprostřed v mém srdci*, (*v mém nitru* hebr.); tak toho žádal Bůh dle Deut. 6⁶, Přísl. 3³ 7³, Jer. 31³³.

Sv. Pavel uvádí slova veršů 7—9 v listu k Hebr. 10⁵-⁷, aby ukázal, že starozákonní oběti člověku vnitřního a pravého očistění zjednati nemohly, že ale Spasitel svou obětí dostatečné zadostučinění získal. Kristus mluví slova ž. εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Žalmista odevzdává se poslušností Pánu Bohu, ale činí tak ještě nedokonalým způsobem, Kristus Pán tuto poslušnost prokázal dle slov Jer. 31³³ (Dám svůj zákon do jejich vnitřností, a na jejich srdci napíši jej) v nejdokonalejší míře. U sv. Pavla jest malá odchylka, neboť na místě: uši jsi mně připravil — jest psáno: σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι corpus autem aptasti mihi; tak jest i v některých řeckých zněních žalmů (Theodoret, Euthym., sv. Augustin). *Tělo* jsi mně připravil, dal, abych jím tvoji vůli plnil; tím užito jen obecnějšího a jasnějšího výrazu. Kristus Pán své tělo skutečně dal, aby obětí toho těla vůli Boha Otce vyplnil.

10. 11. Skutkem, poslušností chce žalmista svou vděčnost projeviti, ale též slovem. *Rozhlašoval jsem* εὐαγγελισάμην jako dobrou, *blahou* zvěst jsem hlásal — *tvou spravedlnost*, kterou jsi nás hájil. *tvou věrnost*, kterak jsi všechny své sliby splnil, *tvou spásu*, kterak jsi lid zázračně chránil a osvobozoval, *tvé milosrdenství* (milost, dobrotu). Žalmista tak činil, a nepřestane hlásati veřejně tyto zvěsti: *Nebráním svým rtům*, jak Bůh sám ví: *Ty víš!*

7. אָזְנַיִם כָּרִיתָ לִי ὠτία v Hexaple, Theod. Sym.; i ὦτα. Hebr. probodl jsi jest nahraženo slovesem κατορτίζειν, což by bylo asi hebr. כּוֹנַנְתָּ. U Is. 48⁸ jest פִּתַּח אֹזֶן v témž významu: otevřel ucho, aby poznalo vůli B. U Saadja jest výklad: Uši jsi mně dal, aby slyšely a poslouchaly. Glossa dí: Aures perfecisti i. e. perfecte me intelligere fecisti, quid velles.

Příliš slabý jest výklad: Ty jsi učinil, abych porozuměl, že jsou oběti neužitečné. Dle Ex. 21¹-⁶ stával se otrok Israelitu po šestém roce otroctví svobodným, chtěl-li ale u pána zůstati, vedl ho tento ku správci obce a tam propíchl jeho ucho dřevěným kolíčkem. Tímto znamením zavázal se onen k novému otroctví, že u pána dále chce zůstati. Není příčiny ona slova s tímto zvykem uváděti ve spojení. Olsh. klade ta slova na začátek 8. verše.

V *messianském* výkladu lze uvažovati takto: Neměl jsi, Bože, zalíbení na starých obětech, tobě líbila se toliko obět má (Kristova); proto jsi mi připravil tělo, a já jsem řekl: Hle, jdu, abych byl obětí a vyplnil tvou vůli, jako o mně bylo u proroků psáno (In capite = in summa, v celém Písmě).

8. אָז tu, proto, tedy, pak. כָּתוּב עָלַי předepsáno mně, jako 2. Kr. 22¹³ (4 Kr.). LXX syr. aram. περὶ ἐμοῦ *o mně* — není zde vhodným, ovšem jest vhodně užito v messianském výkladu: o mně psáno, předpověděno. Ewald: Přicházím ב se závitkem knihy — jest tuze obecné.

9. Ut faciam dlužno spojiti dle hebr. s volui (mám zalíbení 5⁵ 35²⁷). I když to spojí s Ecce venio, jest smysl týž.

10. V messianském výkladu dí Kristus Pán: Hlásal jsem tvůj spravedlivý a pravý zákon veřejně, nedbal jsem záští a hněvu Židů, jak ty víš!

12. Ty ale, Hospodine, nevzdaluj ode mne svá slitování;
Tvé milosrdenství a tvá pravda mne vždy podporují.

13. Neboť obkličují mne nesčíslná zla,
Uchopily mne mé nepravosti,
A nemohu více viděti;
Jsou četnější než vlasy mé hlavy,
A mé srdce mne opouští.

14. Nechať se tobě, Hospodine, zalíbí mne vysvoboditi;
Hospodine hleď, abys mně přispěl;

15. Nechať jsou hanbou a potupou naplněni vesměs ti,
Kteří hledají můj život, aby ho zničili.
Ať ustoupí a ať se zastydí,
Kteří mně přejí neštěstí.

16. Ať jsou najednou hanbou pokryti ti,
Kdož mi říkají: Ha, Ha!

17. Ať se veselí a radují nad Tebou všichni, kdož tebe hledají;
A kteří stále říkají: Veleben buď Hospodin!
Kteří milují tvou spásu.

18. Já však, jsem nuzný a chudý —

Hospodin o mne pečuje.
Ty jsi můj spomocník a muj ochránce
Můj Bože, neprodlévej!

12. Ty, Jahve, nezavírej svého slitování přede
. mnou;
Tvá milost a tvá pravda ať mne vždy ostříhají.
13. Když mne obkličují zla až bez počtu;
Dostihly mne mé nepravosti.
Že nemohu viděti;
Jsou četnější než vlasy mé hlavy,
A má srdnatost mne opouští,
14. Nechť se líbí (tobě), Jahve, mne vysvoboditi,
Pospěš Jahve k mé pomoci.
15. Ať se hanbí a ať se zardívají spolu,
Kteří hledají mého života, aby ho zničili.
Ať ustoupí a ať jsou potupeni,
Kteří přejí mé neštěstí.
16. Nechať strnou nad svou hanbou,
Kteří mi říkají: Ha! Ha!
17. Ať se veselí a radují nad tebou,
Všichni, kteří tebe hledají;
A kteří stále říkají: Veleben buď Jahve!
Kteří milují tvou spásu.
18. A já, nuzný a chudý —
Pán o mne pečuje;
Pomoc má a můj vysvoboditel jsi ty;
Můj Bože, neprodlévej!

12. Žalmista obrací se prosbou k Bohu; prosí, aby mu byly milosrdenstvím odpuštěny jeho nepravosti.

Ty ale, Jahve, nezavírej svého slitování přede mnou; já nezavírám svých rtů k tvé chvále (10), ty nezavírej, nezadržuj mně svého slitování. V druhé větě nejspíše též prosí: *Ať mne vždy podporují tvá milost a tvá pravda;* v lat. jest indikativ: ony mne podporovaly neb podporují.

13. *Neboť* (quoniam když) *mne obklíčují nesčíslná zla*, utrpení, rozličná, četná; k těm utrpením přistupují i jeho hříchy: *Uchopily mne mé nepravosti* (dostihly mne); hříchy pronásledují člověka, kterému náležejí, svou tíží, svou vinou, dostihnou jej a chopí se jej, a tím jej moří, trestem jej ubijí (Deut. 28[15] zlořečení tě chytí Job 8[4]). *A nemohu více viděti*; oko pláčem a utrpením jest zkalené, seslabené (ž. 6[8] 37[11]). Hříchů

jest tak mnoho: hyperbolicky jejich počet přirovnává ku počtu *vlasů. A má srdnatost mne opouští* — nevím si pomoci, jímá mne jen bázeň.

14. Prosí, aby přišla na nepřátely hanba a potupa. *Ať se tobě líbí mne vysvoboditi:* uctivě a pokorně o to prosí. Jest mu třeba rychlé pomoci: *Pospěš Jahve!*

15. Ať jsou zahanbeni a potupeni nepřátelé; slova ta též v ž. 34[4. 26].

16. *Ať nesou najednou svou hanbu*; hebr. *at strnou nad svou hanbou.* Kteří mi říkají: He'âch, He'âch! výkřik zlomyslného posměchu, kterým projevují nepřátelé svou radost nad mým neštěstím. Opakování jest *epizeuxis.*

17. Sobě a věrným Božím přeje radost a pomoc. *Ať se veselí* nad tím, že jsi je vysvobodil, že ukončeno jejich utrpení. Oni tebe stále budou chváliti a *velebiti. Kteří milují tvou spásu* — vysvobození, jež ty jsi učinil.

18. *Ať jest žalmista třeba nuzný a chudý* t. j. bídný — ví, že o něho *Bůh pečuje;* na to spoléhá a toliko volá: Neprodlévej!

Po *messianském výkladu* by byla ve v. 12. modlitba trpícího Spasitele, který jest obtížen nesčíslnými nepravostmi lidí, jest v úzkosti, a prosí, aby byl vysvobozen od smrti zmrtvýchvstáním. Prorocky předpovídá hanbu a potupu svých pronásledovatelů, těch, kteří posměšně volali: »Vah, který boříš Boží chrám a ve třech dnech ho zase vystaviti dovedeš, spas sebe sama.« Mat. 27[40].

Ve v. 17. předpovídá radost svých učenníků. Při každé radosti mají velebiti Boha. Při utrpení byl Kristus Pán nuzný a chudý — jako člověk — ale Bůh Otec měl o něho péči; ve třech dnech vstal ku slávě.

13. כִּי znamená obyčejně: poněvadž, že; zde spíše: když, kdy. Veršem 13. jest sborový zpěv (dle Zennera) ukončen. Tak nepříjemnými slovy žalm ale ukončen býti nemohl. יָכֹל s ל jest podáno věrně latinským non potui ut viderem. לִרְאֹת jako 38[11] o síle.

16. שָׁמֵם impf. יִשֹּׁם ale zde יִשְׁמּוּ býti spustošen, spustošiti; zhroziti se, jako Jer. 18[16] (Job 17[8]), Hithpol. Ž. 143[4] *strnouti*, v ž. 70[4] jest na místě toho יָשׁוּבוּ ať se vrátí.

Protože lze tento žalm vykládati o Spasiteli, modlíme se ho na *Veliký Pátek*. Kristus se obětuje Bohu za hříchy, prosí ale o brzké vysvobození, zmrtvýchvstání. Církev vzpomíná, jak se po dlouhém očekávání dostalo vykoupení všemu lidstvu; děkuje slovy žalmu Bohu v *úterních* ranních hodinkách.

Modlíme se tento žalm v hodinkách *za zemřelé*. Církev těší se jménem trpících duší, že vejdou již v brzku do nebes pro onu milost, kterou Kristus Pán získal. Vykládá proto Kristovo dílo a ukazujíc na věrné ony duše, dí: »Dostihly nás naše nepravosti (tresty za hříchy). Ty jsi náš spomocník a ochránce. Bože, neprodlévej!«

40. žalm. (H. 41.)

Blaze milosrdným. Prosba o pomoc proti nemilosrdným nepřátelům.

V neštěstí a v soužení i v nemoci přispěje Hospodin milosrdným (2—4). Žalmista jest v takovém postavení; nepřátelé vidí jeho nemoc, přejí mu záhubu, ano i bývalý přítel stal se mu zrádcem (5—10). Prosí Boha, aby se nad ním smiloval a jej posilnil (11—13). Verš 14. jest doxologií, výrazem chvály, kterým končí tato první kniha žalmů. Žalm má tři sloky.

Žalmista — po nadpise *David* — jest stížen nemocí. I v tomto žalmu dlužno vykládati jeho nemoc (v. 4. 6. 7.) v obrazném smyslu o duševních bolestech, které povstaly škodolibostí, posměchem nepřátel a zradou přítele. Desátý verš připomíná nám, kterak byl David někdejším svým důvěrným přítelem Achitofelem zrazen; tato okolnost by ukazovala, že se nese obsah žalmu ku začátku Absolonovy vzpoury (2. Kr. 16^{23}). Verše 6., 7. a 10. ukazují, že se jedná o jednotlivce, který je sklíčen a prosí — a nikoli o celý israelský národ. Tentýž 10. verš uvádí sv. Jan a sv. Petr zřejmě o Jidášově zrádě: »Aby se naplnilo písmo: Ten, kdož jí se mnou chléb, pozdvihl proti mně své paty« (Jan 13^{18}, Sk. ap. 1^{16}). Proto byl tento žalm se zálibou vykládán o Kristu Pánu.

V prvých třech verších mluví prorok o Spasiteli, jak

jest v rukou nepřátel nemocen; v dalším by mluvil sám Kristus. V allegorickém smyslu jest tento *messianský* výklad velmi případným.

L. 1. Ku konci. Žalm od Davida.
2. Šťastný ten, který pamatuje na nuzného a na chudého:
V den neštěstí vysvobodí jej Hospodin.
3. Hospodin zachovejž ho a obživiž ho,
Učiň jej šťastným na zemi,
A nevydejž jej žádosti jeho nepřátel.
4. Ať mu přinese Hospodin pomoc na jeho lůžku bolesti;
Veškero jeho ustlání překládáš v jeho nemoci.

H. 1. Řediteli hudby. Davidův žalm.
2. Blaze tomu, který se ujímá slabého;
V den neštěstí vysvobodí ho Jahve.
3. Jahve jej bude chrániti a zachová jej na živu;
Šťastným bude v zemi,
A nevydáš ho zuřivosti jeho nepřátel.
4. Jahve bude jej podpírati na lůžku choroby,
Celé jeho ustlání obracíš v jeho nemoci.

2. Všeobecně dí: Kdo se ujímal nuzného, byl k němu milosrdným, tomu v den neštěstí, když by do neštěstí upadl a pomoci potřeboval, pomůže Bůh. Totéž řekl Pán Ježíš v pátém blahoslavenství (B. milosrdní, neboť oni m. dojdou. Mat. 5^{7}).

Žalmista ale dí tato slova i přímo o sobě. Sám míval soustrast, soucit s nuzným, býval k němu milosrdným, a proto doufá, že jemu nyní Bůh přispěje. Jakého přispění potřebuje a jakého si přeje, to lze poznati ze slov, jimiž vypisuje pomoc Boží.

Blaze člověku, který má péči (intelligit super egenum), *pamatuje, ujímá se* (hebr.) *slabého*; který si všímá potřeb nuzného a pomáhá jemu. *V den neštěstí*, den, když bude milosrdný sklíčen.

3. Vulgata i LXX vykládají slovesa v. 3. a 4. (vyj. versasti) přáním, lépe jest však vyložiti je dle hebr. jako předpovědění: *Jahve* bude onoho dobrodince *chrániti*,

zachová jej na živu, poněvadž jest právě nemocen, dá jemu *šťastný* život *v zemi,* v jeho zemi, v zaslíbené zemi, a *nevydá jej zuřivosti nepřátel,* která by ho zahubila.

4. *Hospodin jemu přinese pomoc;* bude jej jako ošetřovatel *podpírati* (hebr.) — na lůžku choroby. V důvěrnější řeči oslovuje Boha přímo: *Veškero jeho ustlání překládáš v jeho nemoci,* aby jeho lůžko nebylo tvrdým, bolestným, ale měkkým lůžkem odpočinutí.

Pro nás stal se Kristus Pán nuzným. Blaze, kdo na Krista pamatuje. Kristus jest ale též v osobě chudého (Mat. 25⁴⁰), blaze tomu, kdo se ujímá chudých vůbec; chudí jsou Kristovi bratři.

V den zlý, v den neštěstí — v den soudu — vysvobodí jej Kristus. Sám řekne: »Lačněl jsem a dali jste mi jísti.« Bude jej chrániti a podporovati v tomto světě, nevydá ho na onom světě zuřivosti zlého ducha. Není tím řečeno, že nestihne milosrdného člověka žádné soužení; vždyť dí žalm, že bude na lůžku bolesti — ale bude míti v soužení vždy pomoc a útěchu.

2. Intelligere super מַשְׂכִּיל s אֶל v Neh. 8¹³ ujímati se někoho. LXX přidali: a chudý. K nadp. viz s. XXIII a XXVI.

3. יְאַשְּׁרֶהוּ k thîbh: bude šťastným (jmenován); qᵉrê jako LXX, syr. a aram.: וְאֹשַׁר. V hebr. jest již zde v 3c druhá osoba jako v 4b; LXX třetí μὴ παραδοῖ. נפשׁ jako 27¹².

4. הָפַכְתָּ obracíš — významem opětovacím.

5. Já říkávám: Hospodine, smiluj se nade mnou,
Uzdrav mne, neboť jsem hřešil proti tobě.

6. Moji nepřátelé zlé o mně mluví:
Kdy pak zemře? A zahyne jeho jméno?

7. A vejde-li (některý), aby (mne) viděl, ničemně mluví,
Jeho srdce si sbírá nešlechetnost.
Vychází ven a mluví (tak).

8. Všichni moji nepřátelé vesměs proti mně šeptají,
Proti mně pomýšlejí na mé neštěstí.

9. Nepravé slovo rozhodli proti mně:
Zdaž ten, který spí, zase vstane?

10. Ano i ten muž, s nímž jsem žil v pokoji,
Jemuž jsem důvěřoval,
Který jídal můj chléb,
Vysoko zdvihá proti mně zradu (patu).

5. Já říkávám: Jahve, buď mi milostiv,
Uzdrav mou duši (mne), neboť jsem hřešil proti tobě.

6. Moji nepřátelé mluví o mně zlé:
Kdy zemře a zahyne jeho jméno?

7. A přijde-li některý se podívat, lstivě mluví,
Jeho srdce nashromáždí si nepravosti,
Vyjde ven, mluví (tak).

8. Spolu proti mně šeptají všichni mojí nenávistníci,
Proti mně myslí o mém neštěstí.

9. »Věc Bᵉlijja al-ova vylila se naň,
A kdo si lehl, nevstane více.«

10. Ano muž, s nímž jsem byl v pokoji,
V něhož jsem skládal svou důvěru,
Který jídal můj chléb,
Vysoko zdvihá proti mně patu.

5. Žalmista prosí o pomoc, neboť jeho nepřátelé se k němu chovají ukrutně.

V největším soužení obrací se žalmista k Bohu. *Říkávám: Hospodine, smiluj se nade mnou, uzdrav mne;* vidí, že naň přišlo to soužení následkem hříchů, a proto dí: *Neboť jsem hřešil* proti tobě.

6. 7. Nepřátelé mluví o mně zle; přejí si, *abych brzy umřel,* aby se mnou *zahynul celý můj rod* (jméno). Někdy jej i některý z nepřátel navštíví, ale ta jeho návštěva není upřímnou; pokrytecky jeví soustrast, ale ničemně, klamně, *lstivě mluví,* neboť *hromadí ve svém srdci nešlechetnosti,* které by mohli *venku* před ostatními nepřátely *mluviti.*

8. Když vyjde ven, vypravuje, co pozoroval, a všichni, kteří nemocného nenávidí, *šeptají si o něm* a ovšem též v jeho neprospěch: proti němu; tak mluví neb *myslí* též o jeho nynějším nešťastném stavu.

9. Uvádí žalmista, co si nepřátelé hlavně šeptají neb myslí. Podle hebr. znění mluví nešlechetníci: *Belialovu*

věc (nevyléčitelnou nemoc) *na něho vylil* neb vylita jest naň jako vylitý kov, tedy pevně na něm lpí. Průpověď k tomu přidávají: *Zdaž ten, který spí, zase vstane?* či dle hebr.: *kdo si lehl* (totiž on), *nevstane více;* ten již zemře!

10. Ano, můj důvěrný přítel, muž mého pokoje, *s kterým jsem v pokoji žil, v něhož jsem skládal svou důvěru, kterýž jedl můj chléb*, byl ode mne závislým, dostával ode mne dobrodiní — ten *vysoko zdvihl svou patu proti mně*, tedy asi: chtěl mne tak udeřiti, kopnouti a to byl jeho dík, byla jeho odplata. Aneb: *velice lstně* jednal.

Dle messianského výkladu dí Kristus: Já mám hříchy všeho lidstva na sobě a duše má jest smutná až k smrti: Uzdrav mou duši! Nepřátelé, zákonníci a kněžská knížata hleděla urychliti Kristovu smrt; přicházeli k němu, aby ho pokoušeli, tajně se radili, jak by Ježíše polapili. Když zemřel, mínili, že více nevstane. Jidáš, jehož učinil Kristus apoštolem, jemuž svěřil měšec, kterého i ku stolu vzal, zradil jej.

6. Mala dicere též zlé, neštěstí přáti (40¹⁵): přejí mi neštěstí. לִי *περὶ ἐμοῦ* o mně.

8. רָעָה s לִי mé neštěstí, mé zlé.

9. בְּלִיַּעַל v 18⁵. Belialova věc by dle 101³ znamenala: »veliký zločin«. צוּק impf. יָצוּק (jako יָצַק významem) vyliti se, liti.

Constituerunt by asi bylo יָצִקוּ בִי. Adjiciet ut resurgat, hebraism dle příslovečného slovesa יוֹסִיף § 92.

10. הִגְדִּיל znamená: zveličil se, byl pyšným, nadutým עָלַי proti mně עָקֵב (119³³) za odměnu; tak by byl obyčejný výklad. V překladu je dáno dle LXX עקב *πτερνισμόν* patu; aram. בְּהַבְמָא drze syr. אֶתְנַכַּל podvedl עלי mne (na m. עקב).

11. Ty však, Hospodine, smiluj se nade mnou a dej,
abych vstal,
A já jim chci oplatiti.
12. V tom poznávám, že máš ve mně zalíbení,
Když se nebude můj nepřítel nade mnou radovati.
13. Mne pak podporuješ pro mou nevinnost,
A pevně mne stavíš před svou tvář na věky.

11. Ty pak, Jahve, buď mi milostiv a dej mně vstáti,
A chci oplatiti jim.
12. V tom poznám, že máš zalíbení ve mně,
Když nebude můj nepřítel jásati nade mnou.
13. A já — pro mou bezúhonnost mne zachováš,
A postavíš mne před svou tvář věčně.

11. Prosí tak, jako ve verši 5. Nepřátelé tak zlomyslně si počínají, *ty však Hospodine, smiluj se nade mnou; dej, abych vstal* z lože, na němž ležím, pozdvihni mne. *A já jim chci oplatiti:* odplata a pomsta patří Bohu; jinde ponechává žalmista pomstu nad nepřátely Hospodinovi. Zde ale by přímo sám chtěl se pomstiti nad nimi; zdaž se jim nechtěl za zlé odplatiti dobrým?

12. *V tom poznám* neb poznávám, že mne miluješ, v tom totiž, když nebude můj nepřítel jásati (hebr.) nade mnou, nad mou smrtí, záhubou.

13. Poznal žalmista, že proti Bohu hřešil (5), v porovnání s nepřátely jest ale *nevinným*, bezúhonným — aneb i proto, že za dřívější hříchy již trpěl, že jsou mu odpuštěny. *Pro tu mou nevinnost mne zachováš* a učiníš, že *budu státi před tvou tváří na věky* (o Davidovi předpověděno tak 2. Kr. 7¹⁶), že budu zachováván já i moje potomstvo.

Kristus Pán žádal by těmi slovy své vzkříšení, aneb je způsobem prosby předpovídá. Na věky jest na pravici Boží, tedy před Boží tváří, sám obdržel do svých rukou soud a oplatí svým nepřátelům.

11. Nepřátelé mínili, že nevstane (9), proto prosí והקימני.

14. *Veleben buď Hospodin, Bůh Israele,*
Od věků a až na věky.
Staň se. Staň se.

14. *Chválen buď Jahve, Bůh Israele,*
Od jednoho věku k druhému.
Amen. Amen.

14. Těmi slovy uzavřena část žalmových písní, jako při ž. 71., 88. a 105. *Od věků až na věky* stále. Od jednoho věku (tohoto) k druhému věku (onomu, budoucímu)

znamenalo by totéž. Ἀμήν potvrzení opakováním sesíleno. (Aq. πεπιστωμένως). Amen odpovídali věřící při modlitbách a žehnáních. Příslovka אָמֵן v pravdě, *tak buď*, jest též v 1 Par. 16[36], dvakrát jako na tomto m. i u Neh. 8[6].

Pro messianský význam tohoto žalmu modlíme se ho v hodinkách *Utrpení Páně* a sedmero *Bolestí Panny Marie.*

Utrpení žalmisty jest obrazem bolestí duší v očistci, proto jest žalm v modlitbách za věrné *zemřelé.* Ty duše volají: Smiluj se nad námi, pro utrpení a pro zásluhy Krista Pána, pozvedni nás, abychom stály před Tvou tváří na věky. V *úterních* ranních hodinkách jest prosbou sklíčeného, povzbuzením k milosrdenství.

Konec I. knihy posvátných žalmů.

Kniha II.

41. žalm. (H. 42.)

Touha po svatyni.

Žalmista má velikou touhu po Bohu a po svatyni. Tone ustavičně v slzách, nepřátelé se mu vysmívají. Vzpomíná si, jak putovával slavně a v četném průvodu k Božímu domu; jest zarmoucen, ale povzbuzuje se k důvěře v Boha (2–6). Líčí svou truchlivost; jest vzdálen od svatého místa, neštěstí jej stíhají, nepřátelé mu připravují bolesti. Může doufati v Boha, to jej upokojí (7—12).

Žalm 42. náleží obsahem i formou k ž. 41. V něm prosí žalmista, aby se ho Bůh zastal proti nemilosrdným, aby jej přivedl do svatyně; tam mu bude děkovati. Vzbuzením důvěry končí (42[1-5]).

Již Eusebius a vykladatelé hebrejští i křesťanští stahovali tyto dva zpěvy v jeden Snad byly rozděleny za liturgickým účelem. Oba žalmy mají dohromady tři sloky, po nichž se opakuje refrén: Proč jsi skormoucená, má duše . . . (41[6-12] 42[5]). Třetí sloka tvoří druhý žalm. V ž. 42. nalézáme též některá slova ze ž. 41. (Proč chodím skormoucen, když mne nepřítel souží? 41[10] a 42[2]; 41[5] a 42[3-4]). I ta okolnost tomu nasvědčuje, že nemá 42. žalm (v hebr.) žádného nadpisu, ačkoliv jsou všechny žalmy druhé knihy (vyjímajíc ž. 71. v h.) opatřeny nadpisy. Žalm 41. by neměl sám v sobě úplnosti, poněvadž v žalmech podobného obsahu bývá vždy vyjádřena i prosba; tu obsahuje 42. žalm, který tedy k 41. náleží.

L. 1. Ku konci, poučení synů Kore.
H. 1. Řiditeli hudby; Maskîl; Synů Qôrach.

Žalm jest *maskîl*, t. j. poučný; *synů Kore*, viz v úvodě s. XXI, XXIV a XXVI. Při ž. 42. jest v řeckém a ve Vulg. nadepsáno: Davidův žalm; v hebr. toho není, není tedy tento nadpis původním.

Skladatelem jest zbožný muž (snad kněz), který putoval do Jerusaléma, ale nyní jest od chrámu vzdálen; chrám, po němž touží, ještě stojí. Dle toho bychom mohli souditi, že byl psán nějakým zbožným mužem, který byl v jedné z prvních Nabuchodonosorových výprav před zbořením do Babylona odveden (mezi 605 a 586 př. Kr.). Obsah ničeho bližšího o pisateli neudává

Žalm obsahuje pěkné obrazy a lze jej zařaditi k nejkrásnějším zpěvům žaltáře. Básnickou formou jest dokonalý. Dle Schlögla by byla druhá sloka (7—11) zpívána střídavě dvěma sbory. (Schloegl, De re metrica Hebraeorum § 57).

2. Jako jelen práhne po pramenech vod,
   Tak práhne má duše po tobě, Bože!
3. Má duše žízní po Bohu silném, živém;
   Kdy (asi) přijdu a ukáži se před Boží tváří?
4. Mé slzy byly mně pokrmem dnem i nocí,
   Ježto se mně ustavičně říká: Kde jest tvůj Bůh?
5. Na to vzpomínám a vylévám v sobě svou duši,
   Že půjdu k místu podivuhodného stánku,
   Až k Božímu domu,
   Za hlasitého plesání a chvalozpěvu, slavnostního zvuku.

2. Jako (jelen) laň, (která) práhne po bystřinách vod,
   Tak má duše práhne po tobě, Bože!
3. Žízní má duše po Bohu, po živém Bohu;
   Kdy přijdu a ukáži se tváři Boha?
   (Syr. aram.: A uzřím tvář Boha?)
4. Má slza byla mně pokrmem dnem i nocí,
   Ježto mně celý den říkají: Kde jest tvůj Bůh?
5. Těch (věcí) vzpomínám a vylévám u sebe své srdce,
   Jak jsem putoval do (stánku),
   (Aq.: Vodil je) k Božímu domu za hlasitého plesání a chvalozpěvů,
   Zástup slavnostní.

2. Žalmista chce vylíčiti stupeň své touhy po Bohu a po jeho svatyni, a užívá k tomu důmyslného přirovnání. *Jako jelen práhne* ἐπιποθεῖ *po pramenech vod:* míní zajisté v dobách suchých, kdy potoky vyschly, tu práhne po proudech, *bystřinách* plných vody. V hebr. jest sloveso v ženském rodě, jmenuje tedy v přirovnání *laň*. Přeje si vod, aby zahnala svou žízeň. *Tak práhne má duše po tobě, Bože* — neboť i Bůh dává občerstvení, posilnění, jest živou vodou, která duši oživuje.

3. *Žízní*, má silnou touhu *má duše po Bohu silném, živém;* ten může dáti sílu, život — proto tato epitheta jmenuje. *Kdy přijdu* — kdy budu moci přijíti *a ukáži se před Boží tváří?* Zákonem bylo přikázáno, aby se Israelité Bohu na posvátném místě představili (o svátcích), aby se ukázali před Boží tváří (Ex. 23[17] 34[23], Deut. 16[16] a j.). Posvátným místem byl svatostánek, Sion a Jerusalémský chrám. Žalmista jest od toho místa vzdálen a touží po něm, touží po tom, aby mohl vykonati povinnost, již zákon nařizoval, aby tím došel požehnání a přízně Boží.

Některé hebr. rukopisy, syr. a aram. mají otázku: Kdy přijdu a uzřím tvář Boha? Tvář Boží (obrazně řečeno) mohl spatřiti v chrámě (10[8] 16[15]), poněvadž tam byl Bůh zvláštním způsobem přítomen, tam bylo místo, kde se stýkal Bůh se svým lidem, kde dlel v jeho středu.

4. Touha žalmisty po Bohu jest velmi silnou; ona spolu s posměchem nepřátel působí žalmistovi úzkost a on prolévá proto stále slzy. Tato bolest jej svírá, že nemůže ani jísti, ale za to praví: *Mé slzy byly mně pokrmem dnem i nocí* (Ž. 79[6]). Podobně u Ovidia, Metam. 10[288]: »Cura dolorque animi lacrymaeque alimenta fuere.« Israelita se spoléhal na svého Boha, chlubil se mocí Boží, ale nyní se zdá, jako by Bůh nebyl při svém věrném, a pohané se mu proto vysmívají a ironicky se tázou: *Kde jest tvůj Bůh?* že ti nepomohl? *tvůj* Bůh, praví, na něhož ty jsi úplně spoléhal!

5. Minulých dob vzpomínky jsou ž. útěchou: *Na to vzpomínám a vylévám v sobě svou duši,* oddávám se

úplně těm citům a vzpomínkám: *Jak jsem putoval* (putovával) *do stánku*, jak jsem putoval do domu Božího, dokud jsem dlel na blízku Božího domu; *jak jsem vodíval slavnostní zástup*, průvod, *k Božímu domu, za hlasitého plesání a za chvalozpěvů.* Na cestě do Jerusaléma putovali Israelité z jednotlivých vesnic a krajů společně (tak dle N. Z. z Galileje) a pěli při tom radostné posvátné zpěvy (Písně stupňů).

Vulgata překládá to místo poněkud jinak; dle toho překladu těšil se žalmista tím, že *půjde*, bude putovati zase jednou *do podivuhodného místa stánku*, k Božímu domu . . . za slavnostního zvuku. K tomuto výkladu se nehodí dobře sloveso: recordatus sum – vzpomněl (vzpomínám) jsem si, proto dáváme hebr. znění a výkladu o minulosti přednost.

2. תַּעֲרֹג jest ženského rodu, znamená tedy אַיָּל fem. אַיָּלָה neb אַיֶּלֶת laň. Za tím אֵיל jest vztažná věta bez אשר, jak již rebiâ ukazuje. ערג s עַל i s אֶל kloniti se k něčemu.

3. הַי živého B. jmenuje naproti modlám, které ničím nejsou.

Dle syr. a aram. bylo překládáno וְאֶרְאֶה *a uzřím.* אָבוֹא též významem: kdy budu moci vejíti, kdy smím vejíti? *Anima mea* já celý.

V mystickém smyslu: Kdy budu moci viděti tvář Boží v nebesích? vyjadřuje touhu po věčném patření Boha, po věčné blaženosti.

4. I zbožné duši přichází někdy pokušení, v kterém se jí ukazuje, že je Bohem opuštěnou: Kde jest tvůj Bůh?

5. Zájmeno אֱלֹהִין ukazuje na to, co následuje. *Effundere animam* (cor) jako 62⁹ 1 Sam. 1¹⁵ עָלַי do sebe — uvnitř vylévám svůj žal. בַּסָּךְ přeloženo *σκηνή* stan, tedy סֹךְ neb סֻכָּה; סָךְ s qâmeç znamená houštinu, shluknutí lidu (tlačenice). Překlady zde rozhodují. אֲדַדֵּם přípona třetí osoby mn. č. může se vztahovati k následujícímu הָמוֹן חוֹגֵג slavící, slavnostní zástup; אֲדַד by byl hithp. od דדה (piel) na místě אתדד: znamená v pozdější hebr.: volně vésti. Aq. má *προβιβάζων αὐτούς* jako piel אֲדַדֵּם. Bez přípony by hithpael znělo אֲדַדָּה, a zdálo by se tu vhodnějším. חוֹגֵג slavící od חג svátek; חוג kroužiti, křepčiti o poutích, o průvodech (1. Sam. 30¹⁶), pak v arab. putovati (Hažži).

V mystickém smyslu sonus epulantis: zvuk hodujícího, zpěv, veselí toho, který jest při věčné hostině, který béře účast na hodech Syna Božího, na eucharistických hodech, jež jsou obrazem nebeských hodů.

Následuje dojemný refrén.

6. *Proč jsi smutná, má duše?*
A proč mne znepokojuješ?
Doufej v Boha, neboť ještě ho budu chváliti:
Spása mého obličeje (jest)
7. A můj Bůh!

6. *Proč jsi sklíčená má duše?*
A co se ve mně bouříš?
Doufej v Boha, neboť chci jej ještě chváliti,
(Dle v. ¹² 43⁵): Spasení své osoby (a svého Boha).

6. Žalmista se povbuzuje k důvěře v Boha a zvedá svou sklíčenou mysl. *Proč jsi smutná*, v hebr. *skloněná*, sklíčená, proč se tak skloňuješ, má duše? *a bouříš se ve mně?* Lépe jest, když budeš *doufati v Boha;* neboť nyní ještě ho mohu, *chci chváliti* (po smrti, v podsvětí, kdo jej tam chválí? 6⁶) ve svatostánku neb v chrámě, tak jako jsem to činíval. On jest *spása mého obličeje a můj Bůh*; od něho vychází spása, která prospívá, vysvobozuje aneb vysvobodí mne.

6. תִּשְׁתּוֹחֲחִי hithpōlêl od slovesa שחה (jindy o klanění se Bohu הִשְׁתַּחֲוָה). עָלַי dativus incommodi. Poslední slova dlužno opraviti a doplniti dle v. 12 a 43⁵: יְשׁוּעוֹת פָּנַי וֵאלֹהָי spasení, činy záchrany mého obličeje neb mně, a můj Bůh. Můj Bůh bylo asi opominuto či vynecháno, protože ve v. 7 hned zase se opakuje. Salutare, odtažité jméno na místě: můj zachránce.

V naději polož svou radost, nebudeš vždy od Boha tak vzdálen: ale on brzy osvítí nebeským světlem moji tvář, a volati budu: Ty jsi můj Bůh!

7. Ve mně kormoutí se má duše,
Proto vzpomínám na tebe od kraje Jordanu a Hermonů,
Od malého vrchu.
8. Propast (jedna) volá na propast (druhou)

Hlukem tvých vodopádů.
Všechny tvé vlny a proudy valí se přese mne.
9. Za dne vzkáže Hospodin své milosrdenství,
A v noci jeho chvalozpěv (při),
(Ve mně jest) Svou modlitbu k Bohu mého žití.
10. Říkám Bohu: Ty jsi můj zastánce,
Proč jsi na mne zapomněl?
A proč jest mi choditi v truchlivosti,
Když mne nepřítel skličuje?
11. Když se rozdrcují mé kosti,
Činí mně ti, kteří mne sužují, moji nepřátelé, výčitky,
Říkajíce mně co den: Kde jest tvůj Bůh?

7. Můj Bože, skloněna jest ve mně má duše,
Proto vzpomínám tebe (vzdálen),
Od kraje Jardênu a Chermōnîm,
Od hory Miz'âr.
8. Jedna prohlubeň volá na druhou
Při hučení tvých proudů,
Všechny tvé vlny a přívaly jdou přese mne.
9. Za dne vzkáže Jahve svou milost,
A v noci jeho píseň u mne,
Modlitba k mému živému Bohu.
10. Říkám k Bohu: Má skálo,
Proč jsi na mne zapomněl?
Proč jest mi choditi v smutku,
Když mne nepřítel tiskne?
11. Rozdrcují mé kosti, (když)
Tupí mne moji utiskovatelé,
Říkajíce mně po celý den:
Kde jest tvůj Bůh?

7. Druhá sloka. Sklíčenost a skormoucenost duše vede žalmistu ještě více k Bohu. I mezi nepřátely může se k Bohu modliti!

Čím více jest skormoucen, tím více *vzpomíná na Boha;* ten jest jeho útěchou, jeho potěšením. Dle obyčejného výkladu by se nalézal žalmista u *Jordánu, u Hermonů* — tedy za Jordánem — a v této krajině touží po chrámě a volá k Bohu, jehož sídlo jest v Jerusalémě.

Dle Theodoreta vykládáno jest toto místo jinak. Žalmista jest *od kraje Jordanu* vzdálen (hebr. min jako Num. 15[24], Přísl. 20[3]), *vzdálen od kraje Hermonů a od hory Miz'ar*. Těmi třemi jmény byla by označena země Kanaan: největší řekou a největší horou a malým vrchem (Zion). Byl by tedy v Babyloně neb na jiném vzdáleném místě a odtud vysílá své vzdechy a tužby k Jerusalému. *Od hory Miz'âr* jest přeloženo: *od malého vrchu*; tím mohl míniti horu Zion, která byla svatostánkem posvěcenou, a byla u porovnání s Hermonem toliko malou horou. Miz'âr samo jest však nejasným, neboť nenalezáme tak pojmenovaný ani Tabor, ani menší hory u Hermonu.

Kraj Hermonů jest země u těch vrchů ležící. Hermon jest jižní a nejvyšší horstvo Antilibanu; hory ty byly hranicí israelského zajordánského kraje, ale čítali je ještě k majetku Israelských. Pluralem označeno jest snad celé to horstvo.

8. Soužení a neštěstí, které žalmistu stihá, jest zde mocným obrazem vylíčeno. Přirovnává je přívalu vod, při němž vlny a proudy jdou přes jeho hlavu.

Propasť (jedna) *volá na druhou;* propasť, abyssus, thôm, znamená zde hloubku, spoustu vody; příval jeden za druhým se hrne, jakoby na sebe volaly; proudy přívalů stékají prudce a s velikým *hukotem* s hor dolů, jako *vodopády* (lat.), působí povodeň, při níž se *všechny vlny* — Bohu je připisuje — *tvé vlny a proudy valí přese mne.*

9. Žalmista jest v neštěstí; vzpomíná na Boha a je přesvědčen, že *Bůh vzkáže*, dá jemu, *své milosrdenství*, svou milost *za dne*, v šťastnější dobu a ku šťastnější chvíli: za to chválí a *pěje chválu Boží* žalmista i *v noci*, v době neštěstí a soužení, a *jeho píseň jest modlitbou k jeho živému Bohu* — jako ji zpíval ve dne, v šťastných dobách. Když se sklíčený a utištěný člověk ve svém soužení modlí, již tato modlitba přináší jemu útěchy a získá jemu milosti a Božího vysvobození.

10. Zde jest část té modlitby, o níž žalmista právě se zmínil. *Říkám k Bohu*: *Má skálo* (lat. susceptor, zastánce, který se ujímá) jako 17[3]. Naříká si: *Proč jsi mne opustil?*

aby tím spíše došel pomoci a osvobození. *Proč jest mi choditi ve smutku?* ž. 34¹⁴.

11. Smysl tohoto verše jest dle hebr.: *Rozdrcují mé kosti* metafora, kterou ukazuje, jak velikou bolest jemu působí; když mně moji protivníci, *utiskovatelé stále říkají*: *Kde jest tvůj Bůh?* ten Bůh, který jest tvou skálou, jak pravíš? (v. ⁴).

7. Vykládáno často o Davidovi, který utekl před Absolonem až za Jordan. Odtud by byl ty stesky a tužby své vysílal k Jerusalému: Od kraje Jordanu a Hermonů.

הרמונים jest ještě závislým na ארץ — míní celý kraj v horách a při horách Hermonu (velkého).

מֵהַר מִצְעָר od malého vrchu — zní správně הר צעיר.

Vlastní jméno nějakého vrchu v Kanaan Miz'ár známo není. Wellh. navrhuje toliko הר o malý vrchu! — osloven byl a jest před tím Bůh, nikoli vrch.

8. Podobný obraz i Is. 8⁷. ⁸. צִנּוֹר splav, vodovod (v pozdější hebr.); zde asi prudké horské potoky, které působí přívaly a povodně. לְקוֹל vysvětlující ל okolnosti. Excelsum přídavné jméno značí vysokou vlnu. Propast, příval bídy vyvolává příval Božího milosrdenství, příval zloby volá příval B. spravedlnosti,

9. Verš ten obsahuje proti ostatním jméno Jahve, prodlužuje sloku a jest poněkud nejasným. Proto jej někteří hledí vymýtiti: ale právě ty zvláštnosti jsou důkazem, že zde ten verš býti musil, když se tu udržel.

שִׁירָה (שִׁירוֹ) jest spolu תְּפִלָּה modlitbou.

Po soužení pošle Bůh útěchu.

10. אוֹמְרָה = אֹמְרָה· כלעי (כָּלַע) má skálo; náleží již k oslovení a k obsahu modlitby. לָמָּה jest zde milra.

11. בְּ může býti ve smyslu כְּ (Sym. a některé hebr. rukopisy): Jakoby rozdrcení kostí bylo ve mně, když . . . רֶצַח po arab. a dle překladů LXX řeck., Theod. a Syr. *rozdrcení.*

Znovu se povzbuzuje k důvěře v Boha, slovy refrénu (v. 6.).

12. *Proč jsi smutná, má duše?*
A proč mne znepokojuješ?
Doufej v Boha, neboť ještě ho budu chváliti;
Spása mého obličeje (jest)
A můj Bůh.

12. *Co jsi sklíčená má duše:*
A co se ve mně bouříš?

Doufej v Boha, neboť ještě ho budu chváliti,
Spasení své tváře a svého Boha.

Žalm 41. se modlíme *o Božím Těle*; v ten den svolává nás Církev slovy žalmu k svatostánku a hodům nejsvětější Svátosti. Chce v nás vzbuditi touhu po nejsvětějším Těle Páně, aby nám bylo útěchou v tom putování na světě a zárukou blaženého života. Tam jest tvůj Bůh! Proč bys byla smutnou, zbožná duše? Doufej!

Modlíme se jej za *věrné zemřelé.* I tu vyjadřuje Církev touhu těch trpících duší po Bohu, po nebeském království. Bůh jest spásou těch duší! Žalm jest též určen v den *sedmi Bolestí P. M.* (pro v. 4.); v. 2—4. při svěcení *křestní vody.*

42. žalm. (H. 43.)

Jest to třetí sloka k písni ž. 41.; obsahuje *prosbu plnou důvěry.*

Ve Vulgatě: 1. Davidův žalm.

Suď mne, o Bože, a rozhodni můj spor
Proti lidu, který není svatým;
Od zlomyslného a lstivého muže mne vysvobď.
2. Neboť ty jsi, Bože, má síla;
Proč jsi mne zapudil?
A proč jest mi choditi v smutku,
Když mne nepřítel souží?
3. Vyšli své světlo a svou pravdu;
Ty mne povedou
A uvedou na tvou svatou horu,
A do tvých stanů.
4. A vstoupím k oltáři Boha,
K Bohu, který obveseluje mou mladost.
Budu tě chváliti na citaře,
Bože, Bože můj!

H. 1. Zjednej mi právo, Bože, a veď mou při
Proti lidu nelaskavému;
Od muže lstivého a zlomyslného mne vysvobď.
2. Neboť ty jsi, Bože, má ohrada;
Proč jsi me zavrhl?

Proč musím ve smutku choditi,
Když mne utlačuje nepřítel?
3. Vyšli své světlo a svou pravdu,
Ony mne povedou,
A přivedou mne na tvou svatou horu,
A k tvým příbytkům.
4. Abych mohl vstoupiti k Božímu oltáři,
K Bohu mého radostného plesání,
A děkovati tobě na citaře,
Bože, můj Bože!

1. Žalmista jest nepřítelem utištěn a trpí. Jakoby byl s nepřítelem ve sporu, prosí Boha, aby ten jeho věci, jeho práva se ujal a vedl jeho při proti nepřátelskému lidu, který jmenuje šetrně gens non sancta — v hebr. *proti nelaskavému* lidu. Tytéž protivníky jmenuje ve slovech: *od zlomyslného a lstivého muže* (v hromadném významu: mužů, lidí) *mne vysvoboď*. Nepřítelem jsou pohané, mezi nimiž žalmista, vzdálen od svatého domu, prodlévá — aneb vůbec ti, kdož ho právě utiskovali.

2. *Neboť ty jsi, Bože, má síla*: jako v ž. 41[10]. Žalmista miluje Boha, s bolestí se táže: *Proč jsi mne zapudil?* Zapudil jej tím, že ho vydal nepříteli a nepomohl mu, jakoby ho byl opustil, tak že se nepřátelé mohli tázati: Kde je tvůj Bůh?

3. *Světla Božího* si přeje, světla Boží tváře, aby osvítilo jeho cestu k domu Božímu; *pravdy Boží*, věrnosti se dovolává, aby mu byla splněna dávná přislíbení Boží. Boží světlo a věrnost jsou zosobněny a mají jako dva průvodčí od Boha vyslaní vésti žalmistu. *Ony mne povedou a přivedou k tvé svaté hoře a k tvým příbytkům.* (Vulg.: do stanů tvých). Jest to ona hora, na které byl dům Boží, tedy svatý Sion (2[6]); v svatostánku a v chrámě byla oddělení (Nejsvětější, svatyně, nádvoří; v chrámě i předsíň a několik nádvoří), proto mluví o příbytcích v množném čísle.

4. Již se vidí na kýženém místě a představuje si (dle Vulg.), co tam bude konati. Dle hebr. náleží ta slova ještě k prosbě: *Abych mohl vstoupiti k Božímu oltáři, k Bohu*, jenž jest původcem a předmětem *mého radostného plesání*. V latinském tak krásně dí: *A vstoupím*

k oltáři Boha, k oltáři zápalných obětí, kde bych obětoval — *k Bohu, který obveseluje* (obveseloval) *mou mladost;* hebr. slovo gîl znamená *životní věk* (souvěkost), ale má též význam plesání. Bůh obveselil, učinil šťastnou moji mladost. Origenes vykládá ἡ νεότης o životě vůbec: který obveseluje můj život (sv. Athanasius: mou duši); svatý Augustin dí: Laetificat novitatem meam, qui contristavit vetustatem. Incedo enim modo tristis in vetustate, tunc autem stabo gaudens in novitate — o radosti ve věčném životě.

Výrazně opakuje: Bože, můj Bože!

1. רִיבָה rîbâ má za sebou předložku מִן, poněvadž dlužno ještě doplniti: veď mou při a *vysvoboď mne* od.... Judicare, jako 26[1], 35[1] a j. Dle latinského by se zdálo, že chce býti žalmista souzen, aby se ukázala jeho nevinnost; souvislost jest proti tomuto výkladu. לֹא־חָסִיד litotes — kdo nemá lásky.

V mystickém smyslu prosíme Boha, aby se nás zastával proti nepřátelům naší duše: proti zlému duchu, proti pokušením, proti svůdcům. — Tu jest však i nám se brániti dle našich sil.

2. Úplně nás Hospodin nikdy nezavrhuje, dokud dlíme na zemi; hříchem jsme se od něho odtrhli, ale on jest vždy ochoten nás opět na milost přijati. Jaká však bolest, když ten, který chtěl býti věrným služebníkem Boha, a který jím býti má, pozná ve svém svědomí: Bůh mne zavrhl! A zavrhl mne právem, nemohu se jako žalmista v nevinnosti ptáti: Proč jsi mne zapudil?

3. נָחָה hif. vésti. הַמְּשִׁכָנָן byl název svatostánku (אֹהֶל מוֹעֵד). Milost Boha, jeho světlo, jeho pravda vedou nás nebezpečími tohoto života až k nebeským příbytkům. Dle hebr. bychom mohli obě jména spojiti: tvé pravdivé světlo, světlo, jež obsahuje pravdu a spravedlnost. Sv. Augustin vykládá je o Kristu: Jest pravé světlo, jež osvěcuje (učením, milostí) každého, jenž přichází na tento svět (Jan 1[9]).

Mysticky lze svatou horou, příbytkem Boha jmenovati svatostánek Nejsvětější Svátosti.

4. V řeckém: *πρὸς τὸν θεὸν τὸν εὐφραίνοντα τὴν νεότητά μου*; גִּיל poeticky: radost, plesání 45[16] Is. 16[10], Jer. 48[33] a j. rod, věk u Dan. 1[10] a v Talmudu. כִּנּוֹר citara, viz ž. 33[2].

Zpěvem a hudbou chce chválu vzdávati Bohu; slovem a skutkem máme tak činiti. Ti, kdož v nebi jsou, *mají citary v rukou*, jak dí sv. Jan ve Zjev. 5[8] o 24 starcích.

Kdo vykládají tento žalm o Davidovi, těm jest zlomyslným a lstivým mužem 1. verše Achitofel.

5. *Proč jsi smutná, má duše?*
A proč mne znepokojuješ?
Doufej v Boha, neboť ještě jej budu chváliti;
Spása mého obličeje (jest)
A můj Bůh.

5. *Co jsi sklíčená, má duše,*
A proč se ve mně bouříš?
Doufej v Boha, neboť ještě jej budu chváliti,
Spasení své tváře
A svého Boha.

5. Malomyslnost ustoupila úplně a důvěra posilnila jeho mysl. Neztratíme-li důvěry, přemůžeme každé soužení a budeme po něm za ně velebiti Boha: On jest, který působí pomoc a spasení, On jest náš Bůh! Viz 41[6].

Žalm 42. se modlí *kněz* u stupňů oltáře, když chce přistoupiti k oltáři a obětovati *mši svatou*. Již sv. Ambrož (lib. 5. de sacram. cap. 2.) o tom se zmiňuje, že se tento žalm modlili před tím, než slavili posvátná tajemství. Vilém Durand dí: »Sacerdos . . . ad se ipsum revertens inclinat se ante altare: significans Christi exinanitionem, qui inclinavit coelos et descendit, et considerans, quod justus in principio sermonis accusator sit sui (Prov. 18[17]). Psalmum praemittit ad hoc convenientem: *Judica me, Deus* . . . ut discretus a gente non sancta et ab homine liberatus iniquo, ad altare dignus introeat. Petit enim liberari a tentatione, et illuminari à gratia.« (Ration. divin. offic. lib. 4. cap. 7.)

Prosí kněz slovy tohoto žalmu: aby byl zbaven hříchu, aby dosáhl té Boží milosti, s níž by hodně přistoupil k nesvětější oběti; chce co nejlépe chváliti Boha.

S nevinností *(erue me)*, s důvěrou *(spera)* a vesele *(quare tristis)* má přikročiti kněz ku mši svaté. Boží světlo a pravda jsou mu anděly a akolythy.

Modlíme se žalm 42. o památce *Modlitby Páně*. Slova

žalmu by byla jaksi přípravnou modlitbou Páně v gethsemanské zahradě k velebné oběti kříže. Též na *bílou sobotu*.

O Božím Těle nese se obsah žalmu k Nejsvětějšímu Tělu Páně; Církev se jej modlí a tak se připravuje jaksi k nekrvavé oběti. Žalm jest určen též při modlitbách *za smíření* poskvrněného chrámu a při *svěcení oltáře*.

43. žalm. (H. 44.)

Modlitba v těžké tísni celého lidu.

Israelský národ připomíná Bohu veliké divy, které konal Jahve pro svůj lid v minulých dobách, a doufá proto, že i nyní své protivníky přemůže; proto vzdává hned Bohu chválu (2—9). Vyličují svou tíseň: Bůh je opustil, jsou kořistí nepřátel, kteří se jim vysmívají, plení a utiskují je (10—17). Israel zůstává Bohu věrným (18—22), prosí, aby Bůh povstal a jej vytrhl. (23—26).

V podobné tísni nacházel se Israel vícekráte a proto nelze z vylíčení v žalmu obsaženého ustanoviti, o kterou dobu z israelských dějin by se jednalo. Nadpis nám v tom vysvětlení nedává, poněvadž toliko dí: Synů Kore (41[1]).

Vykladatelé byli v této věci různých náhledů. Poněvadž jest tato píseň v řadě starších žalmů, domnívali se někteří (Thalhofer, Delitzsch, Rohling), že jest to *Davidův* žalm a že se jeho obsah nese k té době, když vtrhli Idumejští do jeho říše a když mu bylo zároveň bojovati proti Syrským (2 Kr. 8[13], 1 Paral. 18[12]). De Muis soudil na *babylonskou* dobu, Theodoret, Euthymius, antiochenská škola, Mikoláš de Lyra, Bossuet, Calvin a novější mnozí kladou tento žalm do *makkabejské* doby. Bellarmin i Calmet soudí, že jest v něm spolu prorocky vylíčeno *mučednictví křesťanů*. Verš 12: »Ty jsi nás rozptýlil mezi pohany« svědčil by o babylonské době, ale tehdy neměl Israel vojsk, aby mohl říci: »A netáhl jsi s našimi vojsky« (v. [10]). Ještě v Davidově době bylo mnoho pohanů v Kanaan, takže mohlo se říci, že jest Israel mezi pohany. Dle v. [18-22] byl Israel Bohu věrným, nebylo v něm modlářství, trpěl pro Boha (v. [22]); tyto okolnosti by nasvědčovaly i perské i makkabejské době.

Lagarde, Cornely, Zenner a jiní soudí dle obsahu na *Sennacheribovu* výpravu (4 Kr. 18[19] Is. 36. 37).

Makkabejským však žádný žalm nemůžeme zváti, jak vysvětleno v úvodě s. XXXIII-V. Židé mohli arciť velmi dobře slovy tohoto žalmu za pronásledování syrským Antiochem (zemřel 168 př. Kr.) vyjadřovati svůj bolestný stav a těšiti se jimi, jak nám 1. Makk. 1⁶⁶ dosvědčuje. Sv. Pavel uvádí slova 22. verše tohoto žalmu o utrpení prvních křesťanů (Řím. 8³⁶). Z oněch různých mínění seznáváme, že nelze dobu, kdy byl tento žalm psán, určiti. Proto dí pravdu Gray v »Biblical Museum« str. 106, když udává všechny doby slovy: »Author — possibly David, more prob. Hezekiah, or a poet of the age of the Maccabees!«

Žalm jest jemně elegický a živý. Sborovou tuto píseň dělí Zenner ve sloky o 5, 5—8—5, 5 verších. Střídavá sloka jest zde velmi dlouhá (o 8 verších), jako v Deut. 32.

L. 1. Ku konci; Synům Kore; k poučení.

2. Bože, na své uši jsme slyšeli,
Naši otcové nám vypravovali
O díle, které jsi vykonal za jejich dnů,
A za dnů starodávných.
3. Tvá ruka vyhubila národy a zasadila ony,
Sevřel jsi kmeny a vyhnal jsi je.
4. Neboť nedobyli (té) země svým mečem,
A jejich rámě je nespasilo;
Ale tvá pravice a tvoje rámě
A jasnost tvé tváře, že jsi měl zalíbení v nich.

H. 1. Řediteli hudby. Synů Qôrach. Maskîl.
2. Bože, na své uši jsme slyšeli,
Naši otcové nám vypravovali
O díle, jež jsi vykonal za jejich dnů,
Za dnů starodávných.
3. Ty, tvá ruka vyhnala pohany a usadila ony,
Zkazil jsi národy a rozprostřel jsi ony.
4. Neboť nikoli mečem nezabrali země,
A jejich rámě nepomohlo jim,
Ale tvá pravice a tvé rámě a světlo tvého obličeje,
Neboť jsi měl v nich zalíbení.

2. Dobytí země Kanaan událo se po mnohých zázračných činech Boha Jahve. Ty mocné činy zůstávaly

v paměti lidu, podáním se zachovaly pozdějším pokolením, a vzbuzují v nich tu důvěru, že Hospodin nenechá svůj lid v tísni bez pomoci.

Bože, na své uši jsme slyšeli, naši otcové nám vypravovali: tak tomu chtěl i zákon (Ex. 10², 12²⁶), aby poučovali otcové své dítky o tom, co učinil Bůh svému lidu. Nyní vzpomíná jen jednoho *díla*, velikého díla, jak usadil Hospodin svůj lid v zaslíbené zemi, jak jim ji připravil, aby mohla býti jejich majetkem.

3. S velkým důrazem dí: *Ty, tvá ruka vyhnala národy*, gentes, ony kmeny, které tehdy zůstávaly v Kanaan, a usadila tam ony — totiž naše předky, Israelity. V lat. jest plantasti *zasadila je tam*, jako símě, jako stromy; krásná metafora (79⁹⁻¹³). *Zkazil jsi národy* (populos), kteří tam dříve bydlili, a na jejich místě *jsi rozprostřel ony* t. j. Israelské. Tak zní hebr. text; Vulg. má na místě posledního slovesa: *a zahnal jsi je* (proti parallelismu).

4. Nedobyli té země svými silami, nýbrž Božím přispěním; s důrazem dí: *Ale tvá pravice a tvoje rámě a jasnost tvého obličeje*, (metafora) tvá přízeň, *že jsi měl v nich zalíbení*, tím se stalo, že se zmocnili té země (Deut. 9).

1. Viz úvod: Synové Qôrach i Maskîl s. XXI, XXIV a XXVI.

2. פְּעַל by bylo lze vykládati též hromadně: vysvobození z Egypta, vedení pouští, usazení v Kanaan, — ale jen to poslední v dalším vyličuje (Perrowne). פָּעַלְתָּ vztažná věta.

3. Israel byl jako strom, který byl Bohem vyňat z Egypta a vsazen do zaslíbené země, tam dal mu Bůh, že se mohl i rozprostříti (rozšířiti); Ž. 80⁹.

תְּרֹעַ 2. impf. hif. od רעע (Wellh. navrhuje תָּרֹעַ ty jsi zlomil).

4. הוֹשִׁיעָ hif. od ישע osvoboditi, pomoci k vítězství.

5. Ty sám jsi můj král a můj Bůh,
Který zařizuješ blaho Jakuba.
6. Tebou přehodíme své nepřátely (rohem),
A tvým jménem povrhneme těmi, kteří proti nám povstávají,

7. Nespoléhám na svůj luk,
A můj meč mne nespasí.
8. Ale ty nás osvobozuješ od našich sužitelů,
A zahanbuješ ty, kteří nás nenávidí.
9. Bohem se honosíme po celý čas (stále),
A tvé jméno velebíme na věky.

5. Ty jsi můj král, o Bože!
Nařiď pomoci Ja'qôbovy.
6. Tebou srazíme své odpůrce,
A tvým jménem pošlapeme ty, kteří proti nám vstávají.
7. Neboť neskládám svou naději ve svůj luk,
A můj meč mne nemůže vysvoboditi.
8. Ale ty nám dáváš vítězství nad našimi odpůrci,
A zahanbuješ naše nenávistníky.
9. Bohem se honosíme ustavičně,
A tvé jméno chválíme na věky. Sélā.

5. Žalmista vyznává, jakou důvěru k Bohu chová, jaké pomoci od něho očekává. *Ty sám jsi můj král a můj Bůh* (Deut. 33[26]); král chrání své poddané, zastává se jich, i ty *nařizuješ* neb, jako v hebr. prosebně: *nařiď blaho* (salutes, vysvobození v množ. č.), pomoci *Jakuba* (Israele), pomocné činy.

6. V té Boží pomoci *srazíme své odpůrce,* jako poráží býk neb silný tur, co se mu v cestu postaví, svým rohem; takového přirovnání užito ve Vulg.: ventilabimus cornu *rohem přehodíme* jako do větru své *nepřátely. A tvým jménem* tím, že se ukážeš jako Bůh Jahve, *pošlapeme ty, kteří proti nám povstávají* (v latinském slabší: *povrhneme* jimi).

7. V tomto verši mluví Israel jako jednotlivec, proto jednotné číslo, jako ve v.[5]: můj král, můj Bůh. *Nespoléhám na svůj luk;* Israel stál samoten proti tak četným nepřátelům, nespoléhá na svůj počet ani na své zbraně — jmenuje přední útočnou zbraň tehdejší doby: luk a meč.

8. *Ale ty nás osvobozuješ;* řečeno v protivě.

9. *Bohem se honosíme po celý čas*; jím dosahujeme osvobození a vítězství, proto se jím, jeho mocí a ochranou honosíme (10[3] n. 9[24]) stále — tedy i v době tísně.

5. Dle řeckého: *ὁ ἐντελλόμενος* a dle 74[12] na místě impt. צַוֵּה by stálo part. מְצַוֶּה. Zájmenem הוּא jest אַתָּה sesíleno. Dle řeck. by bylo též אֱלֹהַי na m. אֱלֹהִים.

6. Cornu ventilare *κερατίζειν* nabodnouti na roh, sraziti k zemi rohem (3 Kr. 22[11]).

9. הָלַל piel: chváliti, velebiti; zde s בְּ, jinde akk. סֶלָה *διαψάλμα* viz úvod XXVII (a 3[3]).

10. Nyní však jsi nás zavrhl a zahanbil,
A nevycházíš, Bože, s našimi vojsky.
11. Obracíš nás zády k našim nepřátelům.
A naši nenávistníci berou si kořist.
12. Vydáváš nás jako ovce na pospas,
A mezi pohany jsi nás rozptýlil.
13. Prodal jsi svůj lid za darmo (ne za cenu),
A nedostalo se mnoho při jejich výměně.
14. Učinil jsi nás potupou našim sousedům,
Na porouhání a na posměch těm, kteří jsou okolo nás.
15. Učinil jsi nás pořekadlem pohanů,
Národové potřásají (nad námi) hlavou.
16. Celý čas jest mé zahanbení přede mnou,
A stud mé tváře mne zakrývá,
17. Pro hlas toho, který mne tupí a křivdí mně,
Pro pohled na nepřítele a pronásledovatele.

10. A přec zavrhl jsi a zahanbil jsi nás,
A nevycházíš s našimi vojsky.
11. Dopouštíš, abychom ustoupili před nepřítelem,
A naši nenávistníci kořistí sobě.
12. Dáváš nás jako brav (ovce) na pospas,
A mezi pohany jsi nás rozptýlil.
13. Prodáváš svůj lid za darmo,
A neudělal jsi veliké jejich ceny.
14. Dopouštíš, že jsme na potupu svým sousedům,
Na hanu a na posměch svým okolním.
15. Dopouštíš, že jsme pořekadlem pohanů,
Že (nad námi) národové potřásají hlavou.
16. Po celý čas jest má potupa přede mnou,
A zahanbení zakrývá můj obličej,
17. Pro hlas toho, který mne tupí a mně se posmívá,
Pro pohled na nepřítele a na mstivého.

10. Israel tak důvěřuje v Boha a přec jest nyní v ukrutném soužení. Jahve opustil svůj lid a ten jest v rukou nepřátel snížen, hanbou a potupou zasypán. *Nyní však jsi nás zavrhl:* Bohu dává jaksi vinu té tísně, kterou jest Israel sevřen; Bůh lid, kterému za doby otců dával vítězství, nyní zavrhl, *hanbou naplnil*, či dopustil, že na něho hanba přišla. Dříve vedl Bůh vojska Israele, vedl jeho války, *nyní nevycházíš, Bože, s našimi vojsky* (23[10]) a tak podléháme.

11. Dle hebr.: *Dopouštíš, abychom ustupovali před nepřítelem*, ano sám děláš, že musíme ustupovati, a ti pak *kořistí* po své chuti, jak se jim líbí.

12. *Vydáváš nás jako ovce* (jídla) *na pospas. Mezi pohany*, mezi pohanské národy *jsi nás rozptýlil;* to mohlo se státi jednak tím, že byli Israelité zajati a odvedeni do cizí země (jako r. 722 obyvatelé severního království Israelského do assyrských krajů), jednak tím, že někteří utekli před nepřítelem a zdržovali se v sousedních krajích mezi pohany.

13. Bůh je vydal nepřátelům, poněvadž se jich tak neujal, jako to činíval za starodávna; proto dí: *Prodal jsi svůj lid* tak, že jsi při tom žádné ceny kupní neobdržel – tedy *za darmo.* Druhá parallelní věta má podobný význam; dle hebr. *nedosáhl jsi vysokých cen* aneb nemohl jsi velké ceny stanoviti; dle lat. *při jejich* (toho lidu) *výměně nedostalo se mnoho* (multitudo sotva asi: mnoho kupců).

14. 15. Israel byl vyvoleným národem, mínil se býti prvním, svatým lidem ve světě, ale jakou bolestí byl teď naplněn, když se stal *sousedním národům* (Edomitům, Moabitům, Ammonitům a j.) *potupou,* je jim *na porouhání* a *na posměch*, jest pro své neštěstí *pořekadlem* netoliko sousedům, nýbrž i vzdálenějším *národům;* potupně *potřásají* nad Israelem, nad jeho osudem *hlavou* (21[8]).

16. 17. Jest ustavičně v hanbě a v zahanbení a potupě; cítí ji stále, na jeho tváři se jeví. Každé slovo,

kterým je tupen, kterým se mu děje urážka a křivda, každý pohled na nepřítele, vyvolává znovu stud a hanbu.

10. אַף odpovídá asi arabskému fa; zde protivou: a přece; Lagarde mínil, že zde bylo psáno בְּאַף t. j. v hněvu (jsi nás zavrhl). צְבָא sbor, vojsko (Z bāôth o Bohu).

11. Avertisti nos retrorsum obrátil jsi nás zpět, ale παρά nikoli post τοὺς ἐχθρούς před nepřátely; římský žaltář: prae inimicis: »Ty nás zpět vracíš více než naše nepřátely«. לָמוֹ dat. ethický: kořistili sobě; předmětem jsou: naše kraje, statky. K מִנִּי־צָר viz König, Stilistik, s. 335.

13. הוֹן bohatství, zisk; בלא־הון za ne-bohatství, za ne-zisk ve smyslu הִנָּם darmo, tak i Isai. 45[13] כֹּא בְמְחִיר bez kupní ceny. רבה četným býti, piel: rozmnožiti, sesíliti počtem (vychovati, jako syrské rabbē). Výklad לֹא רַבִּיתָ קְנְיָתָא »nerozmnožil jsi (prodejem těch lidí) svůj majetek, neudělal jsi při tom výdělek« (rebbes) nestačí, protože není zde ani předmětu ani jeho přípony. Výklad: a nestal jsi se velkým cenou těch lidí — předpokládá qal רָבִיתָ. Multitudo πλῆθος dle Theodor. vysoká cena. Commutatio; obchod dál se dříve výměnou (ἄλλαγμα, někde i ἀλάλαγμα Aug.: in iubilationibus!)

15. נוֹד kývati, sem tam pohybovati; od toho מָנוֹד

16. בשת פני כסתני hanba mé tváře mne zakrývá — jest silnější než: zahanbení zakrývá m. o. כסתה בשת פני.

17. מִן a ἀπό pro — příčinně.

Zenner poukazuje dle Lagarda na stav Israele r. 701, jak nám ho líčí 4. Kr. 18[19] 2 Paral. 32 a přidává k tomu ze Sanheribova nápisu o Hizkiovi Judském: 200.150 lidí (dí Sanherib) mladých, starých, mužů i žen, koní, mezků, oslů, velbloudů, bravu i skotu bez počtu vyvedl jsem od nich a početl je jako kořist. Jeho však zamkl jsem jako ptáka klece v Jerusalémě jeho sídle (Schrader. Die Keilinschriften und das Alte Test. S. 293). Úplně podává i s obrazy Kellner, The Assyrian Monuments s. 23.

18. Vše všecko přišlo na nás a nezapomněli jsme na tebe,
A nejednali jsme neprávě proti tvé úmluvě.

19. A naše srdce se neuchýlilo nazpět,
Ale ty jsi odvrátil naše stezky od své cesty;

20. Neboť snížil jsi nás v místě sklíčení,
A pokryl nás stín smrti.

21. Kdybychom byli zapomněli na jméno svého Boha,
A kdybychom byli ruce rozpínali k cizímu bohu,

22. Zdaž by toho Bůh nevypátral?
On zná zajisté tajnosti srdce.
18. To vše přišlo na nás a přece jsme nezapomněli na tebe,
A nezpronevěřili jsme se tvé úmluvě.
19. Neodchýlilo se nazpět naše srdce,
A neuchýlil se náš krok od tvé stezky,
20. Že jsi nás rozdrtil na rejdišti šakalů,
A pokryl nás smrtelným stínem.
21. Kdybychom byli zapomněli na jméno svého Boha,
A kdybychom byli roztáhli své dlaně k cizímu bohu,
22. Zdaž by toho Bůh nevypátral?
On zajisté zná tajnosti srdce.

18. Israel není si vědom, čím by byl vzbudil hněv Boha, čím by si byl vyvolal takový trest. Israel dbal úmluvy, která byla mezi ním a mezi Bohem uzavřena, byl té úmluvě věren, zachovával Boží přikázání, nectil a nevzýval cizích Bohů: jeho tíseň nemůže býti trestem za nějaký hřích.

To všecko: jmenovaná soužení a bolesti (10—17). *A nezapomněli jsme na tebe* (a přec jsme nez.); tím a následujícím dosvědčuje svou nevinnost.

19. *Naše srdce se neuchýlilo zpět*, od dobré cesty, kterou jsi nám svou úmluvou naznačil, což v hebr. i v druhé větě jest vyřčeno. V latinském však vynechán zápor, ač sem ještě náleží, a smysl jest ovšem jiný: *Ale ty*, Bože, *jsi odvrátil naše stezky od své cesty*, neměl jsi zalíbení na našich stezkách, zavrhl jsi je.

20. Quoniam spojeno s předešlým veršem (že, ὅτι). Diví se pěvec jaksi, když byl Israel tak věrným, že Bůh ho nyní *tak snížil* (hebr. *rozdrtil*) *v místě sklíčení*: hebr. *v místě*, v rejdišti *šakalů* t. j. na pustém, neobydleném místě, na poušti. Tam asi se někteří z Israelských před nepřítelem utekli, ale byli i tam vypátráni a zabíjeni. Spíše však bychom to vyložili o spustošeném bydlišti jejich: Rozdrtil jsi nás na místě, které se stalo místem šakalů — učinil jsi naši zemi pouští. Opustil jsi nás tak, že na místě tvé ochrany nás kryje smrtelný stín, že jsme blízcí smrti: aneb že jsme ve tmách, v neštěstí.

21. Zůstali Bohu věrnými, *nevztahovali rukou* v modlitbě, v klanění, k cizímu bohu. Tak tvrdí i Job. 31.

22. Ač jest Bůh jaksi odvrácen, vše může věděti, a vše i *tajnosti srdce zná;* zná tedy i nevinnost Israele.

18. שקר (lež) klamati; piel nevěrně jednati (ב).

19. לֹא se vztahuje ještě na וַתֵּט.

Výklad jiný: Ty jsi dopustil, že se odchýlily naše stezky od tvé cesty (od tebe); neštěstím jsi učinil, že jsme si mohli zoufati a že bychom byli tebe opustili.

29. Wellh. במקום ve významu *instar*: že jsi nás rozdrtil jako se rozdrcují tannîm (תַּן dlouhé, táhlé zvíře) — jako krokodil, totiž egyptský farao v trstěnném moři. צַלְמָוֶת temnota.

22. V requirere může býti již význam *exquirir stihati.* Quoniam propter te . . . uvádí sv. Pavel (Řím. 8[36]) o pronásledování křesťanů. Jak blaze každému, kdo může s dobrým svědomím říci, že se neuchýlil od dobré cesty, že byl věren přikázáním Božím — ale sv. Pavel k tomu dí: »Nil mihi conscius sum, sed in hoc non sum justificatus.«

22c. Neboť jsme pro tebe každodenně na smrt vydáni,
Považují nás jako ovce na porážku.
23. Povstaň! Proč spíš, Hospodine?
Povstaň a nezavrhuj (nás) na vždy.
24. Proč odvracíš svou tvář?
Zapomínáš na naši bídu a na naše soužení?
25. Neboť snížena jest naše duše do prachu,
Přilepeno jest na zemi naše tělo.
26. Povstaň, Hospodine, přispěj nám,
A vykup nás pro své jméno!
23. Nikoli — při tobě jsme vraždění napořád,
Jsme považováni jako ovce k porážce.
24. Povstaň! Proč spíš Pane?
Probuď se! Nezavrhuj (nás) na vždy.
25. Proč skrýváš svou tvář?
(Proč) Zapomínáš na naši bídu a na naši tíseň?
26. Neboť se sklání do prachu naše duše,
Lpí na zemi naše tělo.
27. Povstaň ku pomoci nám,
A vykup nás pro svou milost!

22c. Israel nezapomněl na svého Boha, ale právě *pro něho každodenně jest na smrt vydán*; poněvadž v něho věří, poněvadž jeho svatou věc hájí, jest pronásledován

a takřka denně usmrcován (mortificamur). Hebr. bychom mohli vyložiti: *Při tobě*, ač jsme ti věrnými, *jsme vražděni napořád.*

Tento verš náleží obsahem ještě k předešlému, ale při rozdělení slok dlužno ho počítati k následujícím veršům. V těch obsažena jest úpěnlivá modlitba za rychlou pomoc.

23. *Povstaň! Proč spíš, Hospodine?* Zdá se, jakoby Bůh spal, když dopouští, aby jeho lid byl tak snížen a soužen. (Viz 7[6] 34[23]).

25. Největší tíseň líčí těmi slovy: *snížena jest naše duše, náš* život, *do prachu*, jest v nejhlubším snížení; *přilepeno jest naše tělo k zemi:* trápením jsme až k zemi sklonění, vítězové nás k zemi porazili a ležíme na zemi.

26. *A vykup nás pro své jméno*: neboť když vysvobodíš svůj lid, rozmnoží se sláva tvého jména. Hebr. na místě toho má: Pro svou milost — protože jsi milostivý.

23. עליך *při tobě*; k tomu uvádí Zenner 2 Par. 32[1]: »Po takové věrnosti lidu přišel Sancherib« (701 př. Kr.). Obyčejný význam עליך i překlady dotvrzený jest: *pro tebe.* כִּי zde jako כִּי אִם.

26. שְׁחָהּ 3 ž. j. p. qal od שׁוּחַ snížen b. (podobné שׁחה).

27. עֶזְרָתָה akk. směru *ku pomoci.* Není třeba opravy v עֶזְרָתֵנוּ (Povstaň), pomohl jsi nám (tak nás vysvoboď).

Církev má na světě ustavičně nepřátely; proti těm modlíme se tento žalm v ranních *úterních* hodinkách. Jednotlivé verše jsou prosbou o pomoc proti pokušení, proti zlé žádostivosti (23—25).

44. žalm. (H. 45.)

Svatební píseň krále (Messiáše a jeho věrných).

Žalmista chce oslavovati krále (2). Vychvaluje jeho tělesnou krásu, jeho udatnost a jeho spravedlnost (3—8). Král jest jako ženich ozdoben, jeho choť přichází ve zlatě. Žalmista ji vybízí, aby se před ním sklonila; pak velebí i její krásu (9—16). Přeje jim zdatné potomstvo a slavné jméno (17—18).

Nadpis.

L. 1. Ku konci; pro ty, kteří se promění. Synů Kore. K poučení. Píseň o milé (věci).

H. 1. Řediteli hudby. Dle lilií. Od synů Qôracha. Maskîl. Píseň milostná,

עַל־שֹׁשַׁנִּים viz v úvodě s. XXV. V řeckém četli ὅ vztažné, proto ten překlad: pro iis, qui commutabuntur 68[1] 79[1] (59[1]). Dle Königa (Stilistik, s. 191, 192) jest tu citát, který počíná podmětem (brachylogie). מַשְׂכִּיל viz úvod XXIV (31[1]). שִׁיר יְדִידֹת píseň příjemností, sladkostí, milých věcí — milostná píseň, p. lásky. Lat. a ř. *ᾠδὴ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ* canticum pro dilecto jest volný překlad (i *ὑ. τῶν ἀγαπητῶν*). Aq. *ᾆσμα προσφιλίας* tedy správně; *milostná* píseň ve vznešeném smyslu, poněvadž i tak dlužno ידיד (milé) vysvětlovati. לַמְנַצֵּחַ viz s. XXVI; Qôrach XXI.

Poslední udání nadpisu ukazuje nám předmět žalmu. V písni velebí pěvec sňatek krále, krásného, udatného, spravedlivého, s královskou chotí, jejíž krása není menší. Církev i synagoga vyrozumívali tím králem *Messiáše* (Krista). Královnou neb chotí byl israelský lid aneb Kristova církev; královninými družkami mínili pohanské národy, které se k Messiáši hlásí neb obrací. Hlas celého žalmu jest zajisté prorocký. Kolikrát byl již v nejstarších dobách poměr národa israelského k Bohu přirovnáván s manželstvím; modlářství u Israele jmenováno proto cizoložstvím. Takového obrazu neb paraboly užil zde žalmista Páně právě tak, jako ho již užito v Šalamounově písni, Ez. 16, Os. 2[19-20], Efes. 5[32], v podobenství sv. evangelia o svatebních hodech (Mat. 22[2-4]), o moudrých a pošetilých pannách (Mat. 25[1-13]) a j. Ve Starém Zákoně mohli ve slovech tohoto žalmu shledávati zobrazený poměr a spojení věřícího Israele s Bohem Jahve, aneb spojení očekávaného Messiáše s věrnými téhož; v Novém Zákoně ovšem jest tím vyznačeno spojení Krista Pána se sv. Církví. Když byla taková vznešená, nebeská láska v žalmu opěvána, mohl býti vřaděn mezi posvátné, mezi bohoslužebné písně. Obyčejná, světská milostná píseň by nebyla do žaltáře přijata ani připuštěna. Jeví se sice při tomto *allegorickém* výkladu tohoto žalmu leckteré obtiže, ale ty lze

položiti na vrub nejasného znění; vykládají-li někteří tento žalm o oslavě skutečné svatby jakéhosi krále, naskýtají se v jeho slovech ještě větší obtíže.

Po verši 11. jest nevěsta dcerou cizího krále. Proto vykládala většina těch, kteří zavrhovali allegorický výklad, slova žalmu na sňatek Šalamouna s dcerou egyptského krále (3. Kr. 3¹). Šalomoun byl králem míru, král našeho žalmu jest však dle v. 4-5 výbojným bojovníkem. Kterak můžeme o něm říci, že byl jako Bohem (7, 8, 12), že bude jeho trůn věčný? Věčným se mohl jmenovati, ale toliko Messiášem a v Messiáši. Jiní vzpomínali při tomto žalmu na spojení krále Achaba s Jezabel Sidonu (3 Kr. 16³¹), aneb Jorama s Athalií (4 Kr. 8¹⁸), ano i syrského Alexandra s dcerou egyptského krále Kleopatrou (1 Mak. 10⁵⁷⁻⁵⁸). Byli i sprostředkovací výklady, dle nichž opěvován v ž. 44. sňatek Šalamounův, ale spolu jako v obraze spojení Krista s církví.

Žalm Eructavit jest královské epithalamon, květnatého, velebného slohu, uměle sestavené v pěti slokách. U prvých třech chválí hlavně ženicha, v ostatních pak nevěstu.

Verše jsou osmislabičné, jak se aspoň zdá. Zenner míní, že byl tento žalm psán jako sborová píseň ve dvou sloupcích, a že se verše 11. a 12. omylem písaře dostaly ze svého místa, jež měly po 3. verši, na nynější místo po 10. verši. Obrazec slok dle Zennera jest: 3, 3-3-5, 5 při zmíněném přeložení.

2. Mé srdce vypryšťuje krásné slovo,
Promlouvám svá díla králi.
Můj jazyk jest pisadlo (rákos) písaře rychle píšícího.

2. Kypí mé srdce výborným slovem,
Přednáším já svá díla králi;
Můj jazyk pisadlo dovedného písaře.

2. Tato slova obsahují velebný úvod k celé písni. Srdce pěvce jest naplněno něčím dobrým, výborným a krásným tak, že tím překypuje, že to ze srdce prýští a

on to promlouvá jako svá díla, svou píseň králi, jemu je přednáší.

Mé srdce vypryšťuje (kypí), jest nadšením, básnickým vytržením pohnuto, že *krásné slovo*, výborné slovo (i věc to může znamenati) z něho přetéká neb překypěním vyráží. Ἀγαθός znamená i mravně dobrou věc i krásnou věc; dílo žalmisty, jeho píseň, jest dobrá, jest krásná, bude se králi, kterému ji chce přednášeti, líbiti. O tom králi v písni mluví.

Můj jazyk jest pisadlo písaře (dovedného) *rychle píšícího*: jazyk pěvce, když přednáší svou píseň králi, pohybuje se tak rychle, jako pisadlo rychlého písaře, jest pisadlem; má hojnost myšlenek, jež se mu hrnou na jazyk. Není třeba vykládati přirovnáním: jako pisadlo; 2c jest patrně spojiti s 3a: pisadlo písaře rychle píšícího; co píše, to následuje ve v. 3.

2. רָחַשׁ má onen význam: vřítí, překypovati, v pozdější hebrejštině; dle překladů dáván mu ten význam vždy; Symmach jediný překládá ἐκινήθη slabším: bylo pohnuto (mé srdce). דבר טוב dobrá věc, neb výborné slovo — jest zajisté totéž, z čeho vycházejí מַעֲשַׂי *má díla* ποιήμα (Theodotion), píseň žalmisty; mohla by to býti i radost, slast, kterou jest srdce naplněno, sotva ale znamená zde טוֹב jako v יום טוב nějaký svátek. אֹמֵר אֲנִי já říkám, pronáším — předmětem jsou מעשי. Řecký překlad má כְּתֵר מָהִיר γραμματέως ὀξυγράφου (jako rákos) tachygrafa, rychlého písaře; מהיר jest řečeno o Ezdrášovi ve významu *zkušený* písař. (O sv. Duchu, který vede svaté pisatele, vykládáno dle 2 Petr. 1²¹). Zenner navrhuje pro lepší souvislost ve sloce na místě מהיר slovo מזכיר. Můj jazyk — pisadlo písaře — hlásí neb vypravuje: Ty jsi krásnější atd. Tenkrát, když ještě nebylo mnoho píšících, když bylo psaní na papyrusu, na plátně, na kůži (na deskách) uměním, vážili si zajisté toho umění více než nyní; porovnání jest tedy docela vhodným. Psávali přiříznutým rákosem (třtinou), proto calamus.

3. Jsi spanilejší (postavou) než lidští synové,
Milost se rozlévá na tvých rtech;
Proto ti požehnal Bůh na věčnost.

4. Připásej svůj meč na svá bedra, přemocný!

5. Ve své spanilosti a kráse
Vystup, šťasně kráčej a vládni,
Pro věrnost a tichost a spravedlnost;
A povede tě podivuhodně tvá pravice.
6. Tvé střely jsou ostré — národové pod tebou padají —
Do srdcí nepřátel královým (vnikají).

3. Jsi spanilejší než kterýkoli z lidí,
Rozlévá se milost na tvých rtech;
Proto ti požehnal Bůh na věky.
4. Připásej svůj meč na svá bedra, hrdino,
Svou krásu a svou vznešenost (vezmi).
5. A svou vznešenost (LXX: Napni — luk —) — šťastně, jeď
Za slovem pravdy, za poddanstvím, za spravedlností,
(Navrž. oprava: Vystup šťastně na vůz. Za věrností, za zuboženou (nevinností), za spravedlností)
A naučí tě tvá pravice hrozným činům.
6. Tvé šípy jsou ostré - národové padají pod tebou —
Do srdce nepřátel krále.

3. *Jsi spanilejší* ὡραῖος κάλλει, spanilý krásou, postavou (forma), ano můžeme i překládati *jsi nejspanilejší ze* (všech) *synů lidských* neb lidí. Žalmista počíná mluviti ke králi. Spanilost a krása není jen tělesnou, poněvadž známkou její jmenuje *milost* (vlídnost, laskavost), *která se na jeho rtech rozlévá;* ta každého přitahuje, každému se líbí a bývá známkou vnitřní dobroty. *Proto,* z toho vidím a poznávám, že ti *požehnal Bůh na vždy.*

Podle výroku Kazatele 10[12]: »Slova úst moudrého (jsou) milost« mohli bychom vykládati milost, která se rozlévá na rtech krále o milosti, krase jeho slov; žalm však nečiní o výřečnosti krále žádné zmínky.

Krása bývala považována za dar, za požehnání od Boha dané; nepůsobila však naopak krása Božího požehnání, proto neudává *propterea,* proto, příčinu toho Božího požehnání, nýbrž příčinu poznání žalmisty, že jest králi na vždy požehnáno.

Po allegorickém výkladu máme v těchto slovech chválu krále Messiáše. Žalmista velebí jeho *krásu*; třeba byl Kristus Pán nejspanilejší ze všech lidí, o tělesné jeho kráse sv. Písmo nemluví. Vzpomínáme krásy jeho oslaveného těla, vedle toho svou Božskou, nekonečnou krásou (záře Otcovy slávy. Žid. 1[3]), svým přesvatým duchem vynikal nad všechny lidi vůbec. Jestli praví Isaiáš o něm, že jej viděl jako »posledního z mužů, nejopovrženějšího, ukrývajícího svou tvář — jenž nemá podoby ani krásy« (Is. 53[3-2]), činí tak, poněvadž vyličuje utrpení Krista Pána, jež trpěl za svou nevěstu, za církev. Žalmista velebí *milost rtů* Páně; v Šalam. písni stojí psáno o nebeském ženichu: »Jeho rty jsou lilie, prýštící tekutou myrrhu« (Pís. 5[13]). Slova Páně byla vzácná, milá Bohu i lidem, neboť o něm bylo řečeno: »Nikdy tak nemluvil člověk jako tento« (Jan. 7[46]). Jeho slova byla pravda a nebeská moudrost, milostivá, milosrdná, prorocká, zázračná a smiřovací slova; dávala do duše i milost Ducha Svatého.

Tak spanilým byl Messiáš, poněvadž jemu požehnal Bůh na věky.

4. Žalmista velebí nyní v králi mocného bojovníka, který vykonati může a vykonává věci hrozné.

Připásej svůj meč: přední útočnou zbraň. Zavěšovali si ji při pase na bedrách. Potentissime: *přesilný;* tak jmenuje též Isaiáš Messiáše (9[6]): hrdinou, silným mužem.

Vyzývá jaksi Messiáše, aby se ozbrojil ku přemožení zlého ducha, smrti a hříchu.

5. Dle hebr. jsou první slova toho verše přístavkem, a závisí ještě na slovese připásej (neb oblec neb vezmi): *Svou krásu a svou vznešenost.* V latinském se zdá, že dlužno spojiti ta slova s následujícím vyzváním: *Ve své spanilosti a kráse vystup, šťastně kráčej a vládni* jako král za účelem, aneb v tom směru, abys zastával pravdu a *věrnost,* hájil a chránil utištěnou nevinnost, *tichost* a zavedl ve všem *spravedlnost. Intende* ve smyslu řeckého ἔντεινον, *napni luk,* nehodí se dobře k následujícímu: šťastně kráčej, ač jest ve v. [6] řeč o šípech.

Pak *povede tě podivuhodně tvá pravice* — neb dle hebr. naučí tě *hrozným činům,* činům, jichž se lidé zhrozí pro jejich velikost i zázračnost (neobyčejnost).

Hebr. není dosti jasným, ale zajisté že jest v něm

týž smysl: *Šťastně jeď,* jak jezdívali assyrští, egyptští hrdinové a vůdcové, *za slovem pravdy* atd.

O Kristu jest dle toho řečeno: Zaměř, řiď své kroky do boje proti nepříteli (zlému duchu); šťastným buď, ať zvítězíš nad ním. Kraluj svou moudrostí, mírností a spravedlností, pravicí čiň divy. Naráží tento výklad na učení a skutky Páně, neboť byl Kristus »mocný v skutku i v řeči« (Luk. 24[19]).

6. V boji jest král velmi činný: *Tvé střely* (šípy) *jsou ostré, národové pod tebou padají* — šípy vnikají *do srdcí králových nepřátel.*

Šípy krále Messiáše jsou svaté učení a evangelium, aneb hlasatelé evangelia, apoštolští mužové. Šípům se přirovnává i Isaiáš (49[2]). Jsou ostré, poněvadž vnikají do srdcí zavřených a někdy i zatvrzelých. Národové pod nimi padají, nehynou, nýbrž umírají toliko hříchu, aby žili spravedlnosti. Z nepřátel Messiáše stávají se tak jeho přátelé.

3. יָפְיְפִיתָ jofjāfîtā vykládáno dvěma slovy: speciosus forma, jakoby יָפֶה יָפִיתָ krásou (inf. abs.) jsi krásný; intensivní tvar (הֶמְרַמֵּר) utvořen opakováním kmene dává původnímu neb základnímu významu větší síly. Dle Abenezra opakovány jsou prvé dvě kmenové hlásky; König míní, že před יָפִיתָ bylo položeno slovo jako יֹפִי (krása), aby byl vyjádřen superlativ jako v קֹדֶשׁ קָדָשִׁים.

4. Všichni skorem israelští králové, vyjímajíc Šalamouna, vedli války; meč byl i odznakem i ozdobou jejich.

הוֹדְךָ וְהַדָּרֶךָ jsou přístavkem předcházejícího (חֶרְבְּךָ).

5. וְהַדָּרֶךָ a tvá vznešenost. Může býti zvoláním, podivením; aneb se sem dostalo z předcházejícího verše, který tímže slovem končí. V řeck. i v lat. jest הַדָּרֶךָ (ר) *napni* (*καὶ ἔντεινον*) totiž luk קַשְׁתֶּךָ; to by se sem hodilo pouze vzhledem k v. 6. Překladatelé v něm viděli sloveso a nikoli podstatné jméno. צְלַח *κατευοδοῦ* šťastným buď, šťastně jdi. רְכַב jeď (na voze neb na koni) וְעַנְוָה־צֶדֶק — slovo עַנְוָה znamená poddanost, poslušnost; zde schází jedno qâmez, pak to dlužno překládati nikoli ve vázaném stavu, nýbrž prostě: pro tichost, (pro) spravedlnost LXX *καὶ δικαιοσύνης.*

תּוֹרָה od יָרָה (tōrâ); נוֹרָאוֹת od יָרֵא báti se. Syrská Pešittâ má: Tvůj zákon v bázni před tvou pravicí (tvé pravice) — četla na místě נ hlásku ב.

6. Vnitřní věta není vložkou (König, Stilistik 135[30]). Wellh. by ji kladl až na konec verše. Proto mění někteří בְּלֵב *v srdci* ve slovo בָּלוּ jsou zničeni (nepřátelé). *Králové,* ač k němu mluví, na místě »tvoji nepřátelé« (enallage osob).

7. Tvůj trůn, Bože, (jest) na věky věkův;
Žezlo pravosti jest žezlo tvé vlády.
8. Miluješ spravedlnost a nenávidíš nepravost,
Proto tě pomazal Bůh, tvůj Bůh olejem veselí,
Jako žádného z tvých soudruhů.
9. Myrrha a kapka (stakté) a kasia (voní) z tvých rouch,
Z domů slonoviny; z těchto tebe obveselují
10. Královské dcery v tvé slávě.
Královna stojí při tvé pravici,
Ve zlatem tkaném rouše, oblečena v pestrý háv.

7. Tvůj trůn (trůn) Boží (jest) věčnost a trvání,
Pravé žezlo jest tvé královské žezlo.
8. Miluješ spravedlnost a nenávidíš nepravost,
Proto tě pomazal Bůh, tvůj Bůh,
Olejem veselí před tvými soudruhy.
9. Myrrha a aloe, kasie (vydávají) jsou všechna tvá roucha,
Z paláců ze slonoviny obveseluje tě hudba (strun).
10. Dcery královské (jsou) mezi tvými nejvzácnějšími;
Choť stojí při tvé pravici v zlatě Ofíru.

7. Král ukázal se v boji silným vítězem. Nyní líčí jeho vládu. *Tvůj trůn, Bože,* jmenuje jej přímo Bohem (dle překladů), jest neb trvá *na věky věkův;* i toto trvání lze toliko o Bohu neb o Messiáši tvrditi. Hebr. znění není sice jasné, ale nejspíše vyjadřuje něco podobného: *Tvůj trůn* (trůnem míněna i vláda, kralování) jest *Božský trůn na věky a na vždy. Žezlo pravosti* pravé, spravedlivé žezlo jest *tvé královské žezlo.*

Messiáš jest Bohem, vládne na věky a vládne vždy spravedlivě.

8. V tom jeví se pravé kralování jeho: *Miluje spra-*

vedlnost a nenávidí nepravost. Proto, protože tak vládneš, *pomazal tě Bůh* (dle sv. Jar., sv. Aug.: o Bože!), *tvůj Bůh* (tedy Bůh Otec — v křesťansko-messianském smyslu) *olejem veselí;* není to tedy obyčejné královské pomazání olejem, vždyť byl již před tím v boji jako král; ale Bůh jej obdařil veselím, rozkoší, která náležela k jeho svatbě. Olej a vůně z oleje (voňavý olej) znamená veselí (22[5] 103[15] 132[2] Přís. 1[2]). *Před tvými soudruhy:* žádnému z jeho soudruhů se toho nedostalo; on jediný byl pomazán olejem veselí.

Poněvadž Messiáš miloval spravedlnost a ukázal to především svou poslušností až k smrti kříže, pomazal ho Otec olejem radosti a slávy, když jej posadil po své pravici a jako člověka nad všechny anděly a lidi povýšil. V tomto verši Kristus Pán jest jmenován Bohem; o jiném králi to vysvětlovati nelze.

9. 10. Ku svatbě jest to nejvzácnější přichystáno. Žalmista jmenuje toliko voňavé látky tři: *Myrrhu,* výtok z keře Balsamodendron myrrha, který vytéká toliko po kapkách (στακτή gutta) a jest velmi vzácný a čistý. Na místě *gutta* jest v hebr. jmenována *aloe,* strom, který roste v Indii a dává dřevem výbornou vůni (snad santalové dřevo). *Kasie,* kůra z keře Laurus cassia aneb z Cassia odorifera. Tyto nejvzácnější vůně jsou všechna *jeho roucha,* jakoby jen z vůně sestávala. V lat. slabší: (vychází) *z tvých rouch* (ony vůně), *z tvých* paláců, *domů,* jichž komnaty jsou *slonovinou* ozdobeny (jako u Šalamouna, 3 Kr. 22[39]; Am. 3[15]). *Z těchto* (domů) *obveselují tě královské dcery v tvé slávě;* i nevěsta jest královskou dcerou (v. [14]); ony však náleží k její družině a vítají krále, když se blíží k paláci, hudbou. *Královna* (hebr. chot) se staví neb *stojí na jeho pravici, v rouše z ofirského zlata* (hebr.) t. j. látkou tím zlatem protkanou. Ofirské zlato, jež přivážel Šalamoun po lodích z Ofiru (snad v Africe, dle jiných v jižní Arabii neb docela v Indii), bylo považováno za nejjemnější (3 Kr. 9[26-28], 1 Par. 29[4], ᵉāfâr Job. 27[16]). *Oblečená v pestrost* (pestrý háv varietate) není v hebr. znění a dostalo se sem asi z 15. verše.

V hebr. jest nepatrná odchylka v oddělení slov; dle toho praví žalmista: *Z paláců slonoviny obveseluje tě strunová hudba. Královské dcery jsou mezi tvými nejvzácnějšími;* šly by s ním neb v jeho průvodě vstříc nevěstě a choti. Tak vznešený průvod dodával více lesku a slávy.

Vůně by znamenaly u Messiáše jeho milosti a vznešené vlastnosti. *Rouchem* jeho rozumíme Kristovo člověčenství, též palácem slonoviny (čisté, bílé), neboť i Kristus jmenoval své tělo chrámem, (Jan 2[19. 21]), v němž bylo jeho Božství.

Někteří domem slonoviny jmenují Pannu Marii.

Královské dcery, jež slouží Messiášově slávě, jsou pohanští národové, kteří vstoupili do Kristovy církve. Jsou to i zbožné, věrné svaté duše, které svým následováním Krista svého Pána obveselují.

Královnou jest Církev, ozdobená svatostí a ctnostmi svých věrných. Tak vykládá sv. Pavel k Efesským: »Muž hlavou jest manželky, jako Kristus jest hlavou Církve... Miloval Církev a sebe za ni vydal, aby ji posvětil ... aby ji sobě postavil slavnou církev, nemající poskvrny« (Ef. 5[23-27]). Šatem rozumí sv. Jan Zlatoústý posvěcující milost, pestrým hávem různé ctnosti (Zjevení sv. Jana podobně 19[8]).

V přeneseném smyslu lze slova 10. verše vysvětlovati i o každé dokonalé duši a o té nejdokonalejší duši Blahoslavené P. M. Tato má v Církvi přední místo, může býti v tom smyslu zvána nevěstou Páně. O ní i o sv. pannách se uvádějí slova: »Pojď, nevěsto Kristova, přijmi korunu.«

7. אלהים jest v překladech vyjádřeno vokativem; dle aram. by mluvil žalmista přímo k Bohu, nikoli ke králi. Náš překlad vkládá před אלהים ještě vázaný stav כִּסְּא, jak to i jinde vmysliti třeba: *Tvůj trůn,* trůn *Boha* (jest) *věčnost a trvání*; nikoli לְ, nýbrž nom., což jest výraznějším.

Výkladů a oprav toho místa jest mnoho. Zenner: Tvůj trůn *založil* Bůh na věky; Wellhausen klade na m. אלהים slovo יְהוָה. *bude* na věky, že zde bylo jméno Jahve

z toho uděláno, pak Elohim. Bickell mění celé a tvoří distichon: כִּסְאֲךָ נָכוֹן יְסוֹדָתוֹ | הֲקִימוֹ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד Tvůj trůn, jeho základy jsou pevné, Elohim jej postavil na věky. Cornely o tom dí: Graves mutationes ne ob certum quidem metrum admitteremus. Posouzeno u Königa, Syntax, § 277 f.

8. Východní lili o svátcích a při zvláštních příležitostech olej a voňavé látky na hlavy své a svých hostí (23[5] 104[15] Mat. 26[7] Luk. 7[46]). מֻחֲבֶרֶת dle překladů množné číslo. V אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ bylo na prvém místě nejspíše jméno Jahve zaměněno jménem אֱלֹהִים: Jahve, tvůj Bůh, naplnil tě veselím.

9. אֲהָלוֹת aloe není naší pěstovanou aloe, která jest z liliovitých, nýbrž strom Aloëxylon agallochon. Bylo přinášeno z Indie. קְצִיעוֹת by bylo dle Bickella přídavkem; hebr. zní קְדָה (i skořice cinammonum cassia). Jest bez מִנִּי ·ו na místě מִנִּים; odtud řecké ἐξ ὧν a lat. ex quibus? jiní vykládali מני o Armenii, o arabské zemi Mineův (z. palácù slonoviny Minejští obveselují). Bickell navrhuje מִן הֵיכְלֵי z palácù, a מני vynechati.

10. בִּיקָרוֹתַיִךְ (Baer) má ק dageš forte dirimens; řecky podáno ἐν τῇ τιμῇ σου בִּיקָרְתֵּךְ. Poněvadž se nezdálo býti slušným, mluviti u krále o »milých«, opravuje Zenner ten výraz v בְּצֵל קוֹרוֹתַיִךְ ve stínu tvého obydlí (trámů), Baethgen בְּקִירוֹתַיִךְ ve tvých stěnách (zdech). περιβεβλημένη πεποικιλμένη jest hebr. לְרִקְמוֹת. Gynaikeion východního krále chovalo mnohdy veliký počet žen, proto může zde o nich býti učiněna zmínka, aniž by to allegorii vadilo. Z Taršíš přinášeno zlato, stříbro, slonovina, opice a pávi (snad černoši סְבִיִּים) 3 Kr. 10[22].

11. Slyš, dcero, a viz a nakloň své ucho,
A zapomeň na svůj národ a na svůj otcovský dům.
12. A zatouží král po tvé spanilosti;
Neboť on jest Hospodin tvůj Bůh
A budou se jemu klaněti.
13. A dcery Tyru s dary se budou kořiti tvé tváři,
Všichni bohatí z lidu.

11. **Slyš**, dcero, a viz a nakloň své ucho,
A zapomeň na svůj lid a na svůj otcovský dům.
12. Aby si zažádal král tvé krásy,
Neboť on jest tvůj Pán a pokloň se jemu.
13. A dcera Zôr-u s darem (přijde) —
Tvé tváři lichotiti budou všichni bohatí z lidu.

11. Žalmista oslovuje nevěstu. Jmenuje ji v důvěrném oslovení *dcero*, a důtklivě ji vybízí ku pozornosti slovy: *Slyš, viz, nakloň své ucho.* Dává jí poučení, aby *zapomněla na svůj národ* (lid) *a na svůj otcovský dům*, odtrhla se tak od svých. Důtklivě k ní mluvil, protože tento požadavek nebyl lehký.

12. Udává, proč jest takové oběti třeba. *Král zatouží po tvé spanilosti*, aneb učiň, *aby si zažádal král tvé krásy;* když se cele jemu věnuješ, opustíš svůj otcovský dům, zapomeneš naň (Gen. 2[23-24] tak předpověděno i prvnímu člověku neb prvním člověkem), bude jat král tvou láskou a krásou. On má k tomu právo, abys k němu úplně přilnula: *Neboť on jest Hospodin tvůj Bůh*, v hebr. toliko: *On jest tvůj adonaj* t. j. Pán, jemuž náležíš (i v řeckém) ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ κύριός σου). Totéž potvrzeno v hebr. ještě slovy: *A pokloň se jemu*, poněvadž jest tvým Pánem. I královny prokazovaly tímto způsobem (že se vrhly na zemi, prostratione) úctu svým manželům, i matka svému synu králi (dle 3 Kr. 1[16]) se tak poklonila. V latinském jest (z části dle řeckého) jiný podmět: *A budou se jemu klaněti* — jiní — řecký je jmenuje: καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ θυγατέρες Τύρου (dcery města Tyru — o nichž teprvé ve v. 13).

13. Králově nevěstě a choti budou i cizinci přinášeti dary. Bude jí to odměnou, že se králi cele věnovala, snad se tak stane pro její spanilost.

A dcera Tyru (znamená město Tyrus a jeho obyvatele), Tyrští *s dary* přijdou *a budou se kořiti tvé tváři* t. j. tobě, královno. Silněji to vyjadřuje hebr. znění: *Budou lichotiti tvé tváři*, aby si získali tvou přízeň. Dary a lichocení jsou při návštěvách na Východě nutností; porovnejme jen návštěvu královny ze Sáby u Šalamouna. I jiní národové budou zastoupeni a přijdou se tobě kořit: *Všichni bohatí z lidu;* lid vyšle své nejvznešenější, bohaté k tobě. Město Tyrus bývalo emporiem obchodu, tam byly poklady drahocenných věcí, jichž si jmenovitě ženy v těch dobách mohly přáti. Když odtud přijdou ty dary, budou tím vzácnější. *Všichni bohatí lidu* lze též jasněji vykládati: »Všichni nejbohatší národové«.

Po messianském výkladu oslovuje ve v.[11] Bůh Otec (dle sv. Jarolíma) neb některý apoštol (sv. Aug.) sv. Církev: Slyš a poslouchej dokonale Krista; abys to lehčeji dovedla, zapomeň na svůj otcovský dům. Zanechej pohanství, příkazů synagogy, nedbej světa (»Já jsem vás vyvolil ze světa« dí Kristus u sv. Jana 15[19]), abys úplně náležela svému ženichu a choti Kristu Pánu. Tak získáš jeho lásku, neboť poslušnost se jemu nejvíce líbí.

I pohané vzdálení přijdou k církvi, i ti nejbohatší, nejslavnější národové s prosbou k ní přijdou, aby od ní obdrželi víru a přijetí do Církve.

12. אוה piel: přáti si, žádati; hithp. pro sebe žádati — apocop. Není třeba vykládati apokopát podmínkou: Kdyby žádal — klaň se jemu. »Dominus« není v hebr. Zenner béře והשתחוי לך (na m. לו) k 13.

13. בַּת־צֹר jako בַּת־צִיּוֹן znamená město, obyvatele m. Tyrus, slavné, staré fenické město, leželo severně v sousedství Kanaan, jest zde jmenováno jako příklad z pohanstva. Rozdělení tohoto verše v lat. jest jako v řeckém, v pešittâ, v staré Itale, a má přednost před hebr. zněním. Do tohoto doplňuje Bickell sloveso יָבוֹאוּ přijdou (aram. dí: A obyvatelé hradu Tyru s dary přijdou). חלת (hladký, jemný) piel: hladiti, (obličej) hladiti, lichotiti, *τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν.* עשירי עם jako u אֲבִיוֹנֵי אָדָם Is. 29[19] *bohatí národové.* Zenner klade tyto verše hned po v. 3. a míní, že se po verši 10. poslední sloka (14—18) lépe hodí.

14. Všecka sláva královské dcery (jest) uvnitř,
Se zlatým třepením, (jest)
15. Oblečena pestrými (šaty).
Přivádějí se za ní ku králi panny,
Její družky se tobě podávají.
16. Podávají se ve veselí a v plesání,
Přivádějí se do králova paláce.
17. Místo tvých otců narodí se tobě synové:
Ustanovíš je knížaty po celé zemi.
18. Budou pamětlivi tvého jména po všecka budoucí pokolení,
Proto tě budou chváliti národové na věčnost,
A na věky věkův.

14. Celá vznešená jest královská dcera uvnitř,
Ze zlatých tkaniv jest její roucho,
15. V pestrých (šatech) jest vedena ku králi,
Panny za ní, její družky jsou vedeny k tobě.
16. Jsou přiváděny v radosti a v jásotu,
Vcházejí do králova paláce.
17. Místo tvých otců budou tobě synové,
Ustanovíš je knížaty po veškeré zemi.
18. Chci učiniti památným tvé jméno
Po všechna budoucí pokolení,
Proto tě budou oslavovati národové na věky a vždy.

14. Nevěstu vedou ku králi. Jest ozdobená, krásná, ano jest (dle hebr.) samá krása, *celá vznešená jest královská dcera uvnitř;* nevěsta bývala vedena k ženichovi pod závojem zahalená. Když přišla do vnitř, do paláce, tam odkryla závoj, tam objevila se její krása zúplna. *Se zlatým třepením, oblečena v pestré šaty* jest královská dcera. Na východě milují *zlatem protkaná* vyšívaná roucha (hebr.).

15. *Za ní*, za královnou, v jejím průvodě *jsou panny;* tytéž, *její družky, se tobě* (řečeno ku králi) *podávají.*

16. Vcházejí do *králova paláce ve veselí a v plesání,* jaké při svatbách bývá.

17. Pronáší přání a předpovídá štěstí tomu spojení. Přeje, aby ti *synové* byli hodni a mohli zaujati *místa předků*, otců, aby měli ctnosti a slávu, jako ji mívali předkové (Abraham zajisté, David a jiní). Novomanželům přávali četné potomstvo (Rut 4[11-12]). *Ustanovíš je knížaty:* otec král mezi ně takřka rozdělí správu celého světa; jest tedy jeho království světové. *Oni, aneb lidé vůbec, budou tebe pamětlivi.*

18. Dle hebr.: *Chci učiniti památným tvé jméno,* aby se na ně nezapomnělo nikdy, nýbrž aby *národové je chválili* a oslavovali tebe na věky. O to postaral se žalmista již tímto zpěvem.

Dle messianského výkladu vypisuje ve v. [14] krásu Církve. Všecka její sláva jest vnitřní, duchovní; pozustává ve víře, v lásce a ve ctnostech, ač i zevně jest krásnou. To jest naznačeno slovy: Ve zlatém třepení atd.

Metaforicky by znamenaly ty zevnější ozdoby buď

vlastnosti církve, neb bohoslužebné obřady v církvi; vykládají je rádi i o různých řádech církevních, o řeholích. Církev rozdává multiformem gratiam Dei (1 Pet. 4[10]), jest pestrého roucha.

Královskou dcerou ji zove, že jest dcerou Boha Otce. Družkami jejími jsou vyvolené duše (panny), všechny církve, s římskou církví sloučené. Vede je ku králi, do jeho paláce; s veselím a s plesáním tam vcházejí. Tak dí i sv. Jan ve Zjev. 14[3-4]: »A zpívali jako novou píseň před trůnem .... Ti jsou, kteří s ženami se neposkvrnili; ti jsou, kteří následují Beránka, kambykoli šel ..... Jsou bez úhony před Božím trůnem«.

Za to, že nevěsta zapomněla na svůj otcovský dům, dána jí náhrada: Místo otců (patriarchů a proroků Starého Zákona), místo pohanských otců, dáni jsou ti synové, Apoštolové, knížata světa: »Ustanovíš je knížaty po celé zemi«. Po těch následovali biskupové, správcové církve a církví.

Všickni oni synové budou chváliti a velebiti Boží jméno; s nimi i národové, které spravují a učí, chváliti budou tebe na tomto i na onom světě. Tam jejich chvála nepřestane.

14. בְּבוּדָה by bylo dle řeckého כְּבוֹדָהּ její sláva, vznešenost. פְּנִימָה znamená *uvnitř;* zvláštním jest řecký B a א tím, že obsahuje jméno Hesebon, hlavního města amorrhejského krále Sehona: *πᾶσα ἡ δόξα αὐτῆς θυγατρὸς βασιλέως Ἐσεβών* celá sláva její, dcery krále Hesebonu; též se tu nalézal překlad tohoto slova מחשבון *ἐξ ἐννοιῶν*. Byl to zajisté omyl. Wellh.: פְּנִינִים מְשֻׁבְּצוֹת »perly ve zlatě (zadělané) jsou tvým rouchem«.

15. רִקְמָה jsou pestré látky s vetkanými ozdobami (všitými) מַעֲשֵׂה רוֹקֵם Ex. 35[35] 26[36] 27[16] a j. V řeckém čteno jest sloveso יוּבַל v množ. č. תּוּבַלְנָה *ἐπενεχθήσονται*. Wellh. לָהּ s akt. na m. לָךְ. Post eam netoliko, že za ní jdou, nýbrž že jsou její (dle 3 Kr. 1[7] 16[21]).

16. הֵיכָל znamená i chrám i palác; zde ovšem palác, nikoli templum. Dle řeck. množné č. תּוּבַלְנָה na místě sgl.

18. יְהוּדוּךָ jest rozšířený tvar od יְדֶה : יוֹדוּךָ. LXX *μνησθήσονται* tedy יזכירו.

Modlíme se ten žalm 44. o svátcích tajemství Vykupitele: *Narození, Obřezání a Proměnění Páně.* Církev velebí slovy žalmu krásu a vznešenost Krista Pána: vidí ji v jeho dětství, v jeho chudobě v Betlémě; obdivuje se jí v tom, jak se podrobil starozákonnímu obřadu, ale ještě více v jeho nejsvětějším Jménu a *Srdci.*

Maria Panna jest jmenována královnou nebes, nevěstou svatého ducha; slovy, jimiž je velebena královna tohoto žalmu, lze o svátcích P. M. velebiti i Rodičku Boží,

Svaté Panny jsou družkami nebeské královny, ony ji následovaly; o nich platí slova žalmu v. [15-16]: »Přivádějí se králi panny za ní; družky její se tobě podávají ve veselí a plesání; přivádějí se do králova chrámu.« Žalm jest i v hodinkách dnů svatých pannen zaveden.

Sv. Apoštolové jsou sloupy církve (Zjev. 21[14-19]); jsou knížaty, které ustanovil Kr. nad celým světem: »Jdouce učte všecky národy«. Oni přivedli národy, aby tito chválili Boha na věky. Jim vzdáváme o jejich svátcích slovy tohoto žalmu stálou chválu.

Jest určen i při svěcení *oltáře* (v. 9.).

45. žalm. (H. 46).

Bezpečnost v ochraně Jahve.

Israel doznává, že má v Boha úplnou důvěru, že na něho spoléhá i v největším nebezpečenství. Bůh jest ve středu svatého města (2—6). Pohané odvážili se proti svatému místu; Bůh je mocně chránil, zničil nepřátely. Ať poznají všichni, že on jest Bůh, a vědí, že jest s Iraelem (7—12).

Nadpis.

L. 1. Ku konci, od synů Kore, na tajemství, žalm.

H. 1. Řiditeli hudby. Od synů Qôrach. Al-ᵃlāmôth. Píseň.

Na tajemství ὑπὲρ τῶν κρυφίων viz úvod XXX a ž. 9[1]. Tajemstvím by bylo řízení Prozřetelnosti Boží. Hebr. jest nejasné: ʿal-ᵃlāmôth dle některých pro (hlas) panen, pro vysoký hlas, pro dětské hlasy, neboť dle Talmudu brávali Levité své děti ku zpěvu, aby byl ladnějším. Viz s. XXI, XXIII a XXVI.

Israel vyšel právě z nějakého nebezpečenství. Hospodin zničil zbraně nepřátel, ukončil válku; to by mohlo ukazovati na záhubu Sennacheribova vojska u zdí Jerusaléma (Is. 36—37). Dle jiných (Theodoret) by se jednalo o zmaření výpravy proti Achazovi (Is. 7) neb výpravy Ammonitů, Moabitů a Idumejských proti Judsku (2 Par. 20). Rosenmüller tu spatřuje líčení Messiášova soudu.

Žalm je pravou lyrickou písní. Rozdělen ve tři sloky, které mají na konci označení Sélā. (Viz úv. XXVII). Po druhé a třetí sloce (v. 8. 12) jest refrén, který snad po prvé sloce byl spisovateli vynechán.

2. Bůh jest naše útočiště a síla,
   Spomocník v souženích, která nás tuze stihla.
3. Proto se nebojíme, (i) kdyby se země třásla,
   A kdyby se přenášely hory do srdce moře.
4. Ať hučí a ať se pění jeho vody,
   Ať se třesou hory jeho silou.
5. Příval proudu obveseluje Boží město;
   Svrchovaný posvětil svůj stánek.
6. Bůh (jest) v jeho středu, nepohne se,
   Přispěje jemu Bůh z jitra na úsvitě.
7. Národové se bouří, království se sklánějí,
   Vydá svůj hlas, pohne se země.
8. *Hospodin zástupů jest s námi,*
   Naším ochráncem jest Bůh Jakubův.

2. Bůh jest nám naše útočiště a síla,
   Pomoc v tísních velmi osvědčená.
3. Proto se nebojíme, když by země přecházela.
   A když by klesaly hory do srdce moře.
4. Ať ječí, ať pění jeho vody,
   Ať se otřásají hory před jeho bujností. Sélā.
5. Řeka — její toky obveselují Boží město;
   (LXX) Svatým učinil svrchovaný svůj příbytek.
6. Bůh jest v něm, nepohne se,
   Pomůže Bůh na úsvitě z rána.
7. Národové hučí, království se kloní,
   Zdvihne svůj hlas, rozplývá se země.

8. *Jahve vojsk je s námi,*
   Hradem jest nám Jaqôbův Bůh. Sélā.

2. Žalmista mluví ve jménu všeho israelského lidu a praví: *Bůh* Jahve jest *nám útočiště a síla.* Jest *spomocníkem v souženích, která nás tuze* (nalezla) *stihla,* která nás ještě mohou stihnouti. V hebr. jakási odchylka: Pomoc v tísních velmi (nalezená, která se nalézá) osvědčená. V minulých tísních Bůh Israeli vždy mocně i zázračně pomáhal; jeho pomoc se vždy osvědčila (aneb: vždy ji lze nalézti). To vědomí sílí důvěru do budoucnosti.

3. *Proto se nebojíme:* Israel má tedy silnou důvěru v Boha, ani v největších nebezpečích se nestrachuje, když jest Bůh v jeho středu. Jmenuje některá nebezpečí: *i kdyby se země třásla,* doslovně dle hebr. měnila, převracela, přecházela. To se v té době nestalo, ale jest to podmínečně řečeno. Kdyby tedy byl všeobecný převrat, *že by se hory přenášely* (klesaly, sklátily se) a řítily *do srdce moře* do vnitř, do hloubky moře (Jon. 2⁴). Podobně pravil Horác: Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae.

4. Líčí další nebezpečí: *Ať* by hučely neb *ať hučí a ať se pění jeho vody* (vody moře), *ať se třesou hory jeho silou,* silou jeho proudů, nárazů vln (hebr. jeho bujností) — my se nebojíme.

Zde končí prvá sloka; proto jest zde Sélā (v hebr.; viz úvod XXVII o něm). Nejspíše tu byl i refrén jako ve v. 8. 12.

5. Bůh chrání především svaté město (Sion, Jerusalém). Vody mořské hučí, otřásají i nejpevnějšími horami, v téže době: *Příval proudu* (řeky) *obveseluje Boží město*; v Jerusalémě nebylo řeky (Cedron jest jen potůček, který má vodu v době dešťů), proto dlužno to slovo vykládati v přeneseném, duchovním smyslu o Boží milosti, která v Jerusalémě teče, proudí a šíří se v lidu (35⁹ Zjev. 22¹). Boží město jest při onom hluku klidným, ano veselým, protože tam *Svrchovaný posvětil svůj stánek,* že tam má svůj příbytek — chrám.

6. Totéž praví i tato slova: *Bůh jest v jeho středu,* ve středu města, toto je proto bezpečné a pevné: *nepohne*

se. Přispěje mu z rána na úsvitě: přispěje mu záhy, jakmile nastane ráno; nezůstane tedy v tísni tak dlouho, pokud nepřejde noc v ráno.

7. Líčí skutečnou tíseň, v níž lid právě byl. To jest ona tíseň, z níž je Bůh vysvobodil a která dala žalmistovi příležitost projeviti k Bohu tak pevnou důvěru. *Národové se bouří* jako ono moře, *království* se klátí, kloní, *sklánějí* jako ony hory; jest tedy jakýsi převrat, jakési vzbouření národů a to jest proti Israeli. Ale tu vydá (Bůh) *svůj hlas*, toliko zazní hlasem, a zničí zpupnost, zkazí útok těch národů; země se rozplývá pod Božím hněvem (Vulg. slabší: mota est pohne se země).

8. Israel může býti tak v bezpečí; poněvadž jest s ním Hospodin zástupů z'bāôth, který je chrániti může proti nejmocnějším i nejčetnějším nepřátelům. Je hradem, kde nalézají bezpečí potomci Jakubovi.

V mystickém smyslu připomíná nám v. [4] pronásledování sv. Církve, ale též hrůzy posledního soudu. *Země* jsou pozemští lidé, *hory* znamenají pyšné a mocné tohoto světa; moře znamená velikost a hořkost soužení, jakým stíženi budou bezbožní o soudném dni.

Božím městem v. [5] jest sv. Církev, též blahoslavenou P. M. i jinou svatou duši tak jmenovali. Posvěcení má od Nejvyššího Boha; má hojnost milostí, jako řeku a proud. Úplné bezpečnosti dojdou ovšem teprvé na věčnosti, až zasvitne ráno: Donec dies illucescat et lucifer oriatur in cordibus vestris (2 Petr. 1[19]): »Máme přepevnou prorockou řeč kteréžto jako svíce v temném místě svítící dobře šetřte, až by se den rozednil a dennice vzešla ve vašich srdcích.«

Evangelium jest Boží hlas; rozsudek posledního soudu jest hlas Boží. Království zlého ducha klesne.

2. נִמְצָא part. nifal významem: nalezitelný. Latinské invenerunt jest dle řeck. *ταῖς εὑρούσαις θλίψεσι.*

3. בְּהָמְיִר (na m. בַּהֲמִיר) jest sice hifil od מוּר zaměniti, proměniti — zde však nepřechodně. יַמִּים moře, v množném čísle, jímž naznačena velikost, rozsáhlost. Dum turbabitur, správně: turbaretur — i u ostatních.

4. אַאֲרָתוֹ jeho bujnost; přípona jedn. čísla k jam neb k יַמִּים.

5. פַּלְגָּ potok; Jer.: fluminis divisiones. נהר stojí prostě. Orig., Eusebius, Euthym. vykládají fluminis impetus o milostech (odvolávají se i na 1. Kor. 12[4-6]), Athanas. Aug. o hlásání evangelia. 5b podává LXX zcela správně. Hebr. znění doslovně znamená: Svatý z příbytků Nejvyššího *τὸ ἅγιον τῆς κατασκηνώσεως τοῦ ὑψίστου*; příbytky by bylo Silo, Gibea, Nobe, Jerus.; z těch nejsvětějším by byl Jerusalém. Příbytky se jmenují מִשְׁכְּנוֹת. Zenner překládá: Svatí, nedotknutelní jsou, kteří u Eljōna bydlí: קְדֹשִׁים שֹׁכְנֵי עֶלְיוֹן, což se zamlouvá. Sanctificavit tabernaculum suum zní: קִדֵּשׁ מִשְׁכָּנוֹ 6. Mane diluculo: brzy *τὸ πρὸς πρωὶ πρωΐ.*

7. נתן בְּקוֹלוֹ jako נתן קול.

8. Protest. hymnus: »Eine feste Burg ist unser Gott« dle tohoto v. 8b začíná. Původní jeho nápěv prý byl český.

9. Pojďte a vizte Hospodinovy činy,
Divy, jež vykonal na zemi,
10. Který činí válkám konec až do končin země.
Láme lučiště, a rozbíjí zbraně,
A štíty spaluje ohněm.
11. Ustaňte a vizte, že já jsem Bůh,
Vyvýšený mezi národy a vyvýšený na zemi.
12. *Hospodin zástupů s námi (jest),*
Naším ochráncem jest Bůh Jakubův.

9. Jděte, vizte podivuhodná díla Jahve,
Která jako hrozné zázraky působil na zemi,
10. Činí přítrž válkám až do končin země,
Lučiště láme a kopí rozbíjí,
Vozy spaluje ohněm.
11. Ustaňte a vizte, že já jsem Bůh,
Vyvýšený mezi národy, vyvýšený na zemi.
12. *Jahve vojsk je s námi,*
Hradem nám jest Ja'qôbův Bůh. Sélā.

9. Žalmista vybízí, aby se podívali a popatřili na to, co Bůh učinil a čím Israeli pomohl. Jsou to velké *činy*, *divy*, hrozné zázraky, jež zde vykonal; *na zemi* tam, kde nepřátely zničil.

10. Tím *učinil přítrž válkám*, a aby nepřátelé nemohli znovu se vypraviti, zničil i *jejich zbraně*. *Až do končin země:* tím učinil, že i jiní národové byli války sproštěni. *Láme lučiště, rozbíjí kopí, štíty* (snad *vozy* válečné) *spa-*

luje ohněm. Podobně zničeno Sennacheribovo přečetné vojsko.

11. Bůh mluví a volá k nepřátelům Israele: *Ustaňte,* nechtějte ničiti můj lid, neboť ten záměr se vám nepodaří. *Vizte, že já jsem Bůh*: proti mně nic nesvedete, mně nemůžete odporovati. *Vyvýšený mezi národy:* všude a všem má býti moc Boha známa.

12. Refrénem důvěry uzavírá píseň (8).

Při 10. verši můžeme rozjímati, jak se pokoj svatého města rozšíří do celého světa. Pokojem tím rozumíme svatou Kristovu víru, která jeho pokoj chová, a nebeský pokoj, který jest všem připraven.

V. 11. vykládá sv. Basil o Kristu: »Poznejte, že jsem já Bohem, ač mám tělo jako jiní lidé; až budu vyvýšen, exaltabor in terra, vše k sobě přitáhnu, aby v mém jménu každé koleno klekalo«.

9. שַׁמּוֹת (ἃ ἔθετο) τέρατα (ἐπὶ τῆς γῆς) znamená hrozné věci, jichž se každý hrozí: Lagarde na m. toho מוֹסֵת.

10. עֲגָלוֹת jsou obyčejné vozy (מֶרְכָּבוֹת vozy, na nichž lidé jezdí רֶכֶב, i válečné vozy); štíty by byly עֲגֻלּוֹת.

11. Vacate, σχολάσατε, upusťte od vzpoury proti Bohu, lépe od boje proti Israeli (aram. Euthym.). ארץ v aram. výkladu nikoli o Palestýně, nýbrž o celé zemi.

LXX nemá po 12. verši διάψαλμα.

Žalm 45. se modlíme na *Zjevení Páně.* K tajemství toho dne nesou se slova v. ¹¹: »Ustaňte a vizte, že já jsem Bůh, vyvýšený mezi národy (zástupcové jich tři svatí králové) a vyvýšený na zemi«. Již při narození vítáme Krista jako ochránce, který přináší mír. Též v den *Jména* a *Srdce* P.

O *Posvěcení chrámu* ukazuje nám žalm na Krista jako pramen veškeré milosti, na Krista, který jest v chrámě v našem středu; sám posvěcuje svůj stánek (v. ⁵).

Poněvadž jmenují sv. Otcové Rodičku Boží Božím městem (allegoricky), modlíme se ten žalm o *svátcích Panny Marie.* Jako v městě Božím sídlel Hospodin, tak byl v lůně P. M. Kristus. Skrze ní, per eam, Hospodin jest s námi (Emmanuel).

Jsme chrámy sv. Ducha, chrámy Božími i my, aspoň můžeme jimi býti. Svatí a světice jimi skutečně byli, Bůh byl s nimi, proto se neviklali. V tom směru a významu určen žalm 45. o svátcích *panen* a sv. *Mučeníků.* U těchto velebíme především odvahu, vytrvalost a sílu, kterou jim při mučení dával Hospodin. Modlíme se ho v *úterý*; jest při litaniích v *čas války.*

46. žalm. (H. 47.)

Bůh pánem všech národů.

Tento žalm podobá se obsahem předešlému. Oslavuje Boha, poněvadž národy svému lidu nepřátelské potlačil. Jest králem svého lidu, ale jej mají chváliti, jemu pěti všichni národové, neboť on jest králem všech (2—10).

Obsahem se nese k nějakému vítězství Israelitů, po němž Jahve za veselí a za zvuku trub zasedá na svůj trůn. Snad byla složena tato píseň v téže době jako 45. žalm. Mohli bychom je uvésti ve spojení s vítězstvím Isralitů nad Moabity, Ammonity a Idumejci (2. Par. 20¹-³⁰).

Žalm jest messianským, neboť teprve v messianské době přišli pohané a velebili v Kristově církvi Boha, jak toho ž. žádá, jak to předpovídá. Sv. Otcové vykládali tento žalm, najmě vedeni veršem 6., o Kristově vítězství a o jeho vstoupení na nebesa.

Židům byl ten žalm pro zmínku o zvuku trub (tᵉrūʿâ) novoroční písní.

Žalm sestává ze dvou slok, jež jsou při 5. v. odděleny slovem Sélā. O tom a o nadpisu viz s. XXIII, XXVI a XXVII.

L. 1. Ku konci. Od synů Kore. Žalm.
2. Všichni národové, tleskejte rukama,
   Jásotem slavte Boha zvučně plesajíce.
3. Neboť Hospodin, nejvyšší, jest hrozný,
   Veliký král nad veškerou zemí.
4. Podmanil nám národy,
   A kmeny našim nohám.
5. Vybral nám své dědictví,
   Jakubovu spanilost, kterou miluje.

H. 1. Řiditeli hudby. Od synů Qôracha. Žalm.
2. Všichni národové, tleskejte rukama,
Jásotem slavte Boha zvučně plesajíce.
3. Neboť Jahve Svrchovaný jest hrozný,
Veliký král nad veškerou zemí.
4. Podmanil národy nám,
A kmeny našim nohám.
5. Vyvolil pro nás naše dědictví,
Velebnost Ja'qôba, jehož miluje. Sélā.

1. Pro filiis Core, jinde filiis Core; viz úvod XXI.

2. Žalmista oslovuje pohanské národy v okolí Israele. Ti viděli Boží skutky, mohli poznati jeho moc a velebnost, mohli jej též oslavovati. Tleskejte rukama (v dlaně); to bývalo vždy znamením obdivu neb veselosti (97[8]). Dle 4 Kr. 11[12] tleskali při nastolení krále; i zde prohlašuje Boha králem všech národů. *Jásotem slavte Boha zvučně plesajíce.*

3. Udává důvod: Jahve jest Svrchovaný a nejmocnější; jest *hrozný*, svým nepřátelům totiž.

4. Veliká a hrozná moc Boha ukázala se hlavně tehdy, když dal Jahve Israelitům zemi Kanaan, aby jim byla majetkem (dědictvím). *Podmanil národy*, totiž Kananejské, *nám*; úplné podrobení vyjádřeno slovy: *našim nohám* podmanil.

5. *Vybral* ze všech zemí *nám své dědictví*: tak jmenují Israelité zaslíbenou zemi; lépe řečeno v hebr.: *naše dědictví*, které nám dal. Zaslíbená země, to dědictví Bohem odkázané, bylo a jest *krásou*, velebností *Jakuba* (Israele), lidu, *jejž* Jahve *tak miloval.*

Kristus Pán jest Spasitelem všech národů a lidí. Proto vyzývá všechny, aby ho oslavovali, protože jest Bůh, veliký, hrozný; Svrchovaný jest Kristus, protože jest Bůh, hrozný, poněvadž má veškeru moc, a jest soudcem všech, poněvadž jest i svou církví vládcem, správcem nad zemí. Slaviti mají Krista, poněvadž jest vítězem (4); svými apoštoly podmaňoval si pohanstvo. Milostí, kterou nás obdařuje, podmaňuje nám pokušitele, vášně, zlé zvyky a p., že nad nimi vítězíme.

Plesati můžeme, že nám vybral své dědictví: učinil nás Božími syny, dědici nebe. Některé zvláště vyvolil: Israele, sv. Apoštoly. Dědictvím jest i milost, kterou nám dává, i nebeský příbytek, který nám připravil.

3. עֶלְיוֹן bývá i jinde přístavkem, spojovací sloveso by bylo tedy při נורא jest hrozný, terribilis.

4. יַדְבֵּר na m. apok. יִדַּבֵּר významem perfekta *ὑπέταξε*. לְאֻמִּים znamená též lid, národ; za účelem střídání položili jsme v překladě: kmeny. Perfektum vykládáno prorocky o Messianské době.

5. יִבְחַר minulým časem překládá LXX *ἐξελέξατο*. גאון o zemi, avšak אהב spíše o Jakubovi, než dle lat. quam o kráse země.

6. Vystupuje Bůh za jásotu,
A Hospodin za zvuku trub.
7. Zpívejte našemu Bohu, zpívejte,
Zpívejte našemu králi, zpívejte.
8. Neboť králem celé země jest Bůh;
Zpívejte moudře.
9. Kraluje Bůh nad pohany;
Bůh sedí na svém svatém trůně.
10. Knížata národů se scházejí
S Abrahamovým Bohem;
Neboť (bohové) silní země
Náramně se povznesli.

6. Vystupuje Bůh za jásotu,
Jahve za zvuku trub.
7. Zpívejte Bohu, zpívejte
Zpívejte našemu králi, zpívejte!
8. Neboť králem celé země jest Bůh;
Zpívejte píseň (maskîl).
9. Kraluje Bůh nad pohany;
Bůh sedí na svém svatém trůně.
10. Knížata národů se připojují
K lidu Abrahamova Boha.
Neboť Bohu náleží štíty země;
Jest velice vyvýšen.

6. Žalmista oslavuje Boha a představuje jej, jak vystupuje a jde na své svaté místo, aby tam zasedl na svém trůně. Jásot a oslava dějí se Bohu proto, že právě nějaký veliký čin pro lid vykonal, jemu vítězství dal. Podobnými slovy jest vypsáno i přenášení archy na horu

Sion; ale žádná poznámka nenasvědčuje tomu, že by i v žalmu bylo líčeno přenešení archy. Jde-li Hospodin zase na své svaté místo, odkud kraluje, není tím spolu vyjádřeno, že byl prvé z toho místa vypuzen; proto nemůžeme v tom shledávati dobu po babylonském stěhování, když by byl nový chrám postaven.

Obrazně praví: *Vystupuje Bůh*, ať již míní toliko Sion, aneb, jak v. 9. doporučuje, nebeskou říši. *Za jásotu, za zvuku trub;* když Josafat zvítězil nad spojenými nepřátely, bylo to vítězství podobně zvukem trub oslavováno (2 Par. 20²⁸).

7. Důtklivě vyzývá čtyřikráte: Psallite, *zpívejte našemu Bohu, našemu králi.*

8. *Králem celé země*, netoliko Kanaanu, *jest Bůh*; tehdejší pohanští národové se domnívali, že vládne každé zemi zvláštní bůh, který jinde vlády nemá; Jahve nebyl bohem toliko jednoho národa, jedné země, nýbrž celého světa. Na tento universalism poukazováno jmenovitě v messianských místech Starého Zákona. *Zpívejte moudře* (v hebr. maskîl, jakýsi druh písně; viz v úvodě XXIV o tom slově); vykládáno: *s* porozuměním; důstojně, slušným způsobem, který by byl hodným Boží vznešenosti; dovedně, pěkně — *συνετῶς* by bylo tuze nízké.

9. *Kraluje Bůh nad pohany;* kteří ho dříve neznali, poznali nyní jeho moc. *Sedí na svém svatém trůně*, na trůně slávy, v nebesích; odtud soudí a zjednává spravedlnost věrným.

10. *Knížata národů, silní země*, kteří jsou jaksi zástupci národů, stali se poddanými pravého Boha, *připojují se k lidu Abrahamova Boha* (aneb: shromáždila se knížata národů, lid Abrahamova Boha — stali se tedy Božím lidem). To jest ovšem nejkrásnější proroctví, které by se neslo k Božím slovům, jimiž přislíben Abrahamovi Vykupitel: »V tobě požehnáni budou všichni národové« (Gen. 12³·³). Požehnání mohou dojíti jen tehdy, když se ku pravému Bohu obrátí. Abraham jest též jmenován »otcem mnohých národů« (Gen. 17⁴, Řím. 4¹⁷), proto jest zde z patriarchů on uveden. *Silní země* (bohové v přeneseném smyslu slova, principes Ex. 21⁶ 22⁸ ž. 81¹·²), jsou knížata národů, jsou tím, že se přihlásili a přidali k pravému Bohu, *náramně povznešeni.* Hebr. znění jest zde asi porušené, proto méně jasné; ono asi praví: *Bohu náleží štíty země;* tak by byla ta knížata, ti silní dle parallelismu jmenováni (u Os. 4¹⁸ snad je též tak jmenuje, ale při nejistém znění); obrátili se k Bohu, poněvadž jsou jeho. *On jest velice vyvýšen*; tím končí chválu mocného krále a Boha všeho světa.

Ascendit — připomíná ovšem velmi přirozeně vstoupení *Krista Pána* na nebesa. Vystoupil jako vítěz, vítán anděly, provázen svatými, jež vyprostil z očekávání slávy. Zpívejte sapienter: hleďte, abyste porozuměli těm tajemstvím, zbožně. Kristus Pán obdržel od Otce všechen soud, onu moc souditi celý svět; sedí na trůně po Boží pravici, řídí svět. Jeho trůn jest svatý, odtud vychází svatost a spravedlnost, jen tyto mohou se tam přiblížiti.

Kdo se podrobí pravému Bohu, stává se ze služebníka, z otroka zlého ducha, synem Božím. Jak velice jsou tím povznešeni Boží věřící!

6. O arše to vypsáno 2 Sam. 6¹².

8. Psallite sapienter: intelligenter, attenta mente, cum attentione eorum, quae canuntur, non lingua tantum et instrumentis, sed etiam corde et animo, dí Genebrardus o pění žalmů vůbec. מַשְׂכִּיל jest participium, ale překládáno na tomto místě starými překladateli příslovkou: *ἐπιστημόνως* a j. erudite (Jar.).

10. אסף nif. shromážditi se. עַם ve starých překladech čteno jako předložka עִם cum Deo Abrahami; při נאסף nebývá však עַם, nýbrž אֶל neb ל. מגני *θεοῦ οἱ κραταιοὶ* štíty, dle Abenezry: Bohu jest ochrana země, on chrání, dovede chrániti. נעלה v jednotném čísle o Bohu jest zajisté správnější, než množ. č. elevati sunt (LXX, Aq.).

Dvojím sborem vykládáno takto: 1. Sbor: Knížata, národové se shromáždili. 2. Sbor: Shromáždil se lid Abrahamova Boha. Oba sbory: Bohu náležejí štíty země — Jest velice vyvýšen.

Radostným zpěvem tímto oslavujeme den Nejsvětější *Trojice Boží*. Co Kristus učinil, bylo dílem celé Boží Trojice; jí za to čest a sláva.

V den *Zjevení* a *Nanebevstoupení* Páně oslavujeme Krista jako krále, jemuž se klaněli národové a králové (jako oni tři), jenž sedí na trůně a všemu vládne. Vše jej velebí. Verš 10. jmenovitě uveden o Zjevení P., verš 6. o vstoupení na nebesa.

Svatí apoštolové přiváděli ke Kristu národy, pohany, když jim hlásali jeho svaté učení. Oni též jménem Krista Pána, jako jeho zástupcové, svět řídili, a byli pak jako silní země povznešeni (v. [10]). O svátcích sv. apoštolů a v *úterý* se tento žalm modlíme.

47. žalm. (H. 48.)

Bůh chránil a osvobodil Sion.

Velebí Boha, který zachránil Sion, Jerusalém před nebezpečím. Strachem poděsil nepřátele a zničil je jako bouří. Jsou svědkové toho (4—9). Israel vzdává proto Bohu v chrámě díky za to dobrodiní. Žalmista si přeje, aby i potomním pokolením o moci Boha bylo vypravováno (10—15).

Jest to opět píseň, která se jako 46. ž. nese k nějakému vítězství, jehož dobyl s Boží pomocí Israel. Nepřátelé se proti svatému městu spolčili; Bůh zkazil jejich záměry, naplnil je velikým strachem. Mohlo by se to vztahovati k osvobození Jerusaléma od vojsk assyrského krále Sennacheriba (Is. 36); spojení králové byli též jindy poraženi (2 Par. 20), za Achaze syrský Razin spolčený s israelským Fakee (4 Kr. 16[5]). Snad není ani naráženo na určité obléhání města, snad chce žalmista toliko říci: Bůh jest vždy ochráncem Sionu. K nadp. viz s. XXI, XXIII a XLI.

Žalm obsahuje pět slok, které mají po 3, 3—4—4, 4 verších. *Sélā* po v. [9] dělí píseň dle obsahu na dvě části.

L. 1. Žalm písně; synů Kore; druhého dne po sobotě.

H. 1. Píseň, žalm. Od synů Qôrach.

Δευτέρᾳ σαββάτου není v hebr. znění. Žalm byl tedy

(23[1]) zpíván v pondělí. U Bar Hebraea jest poznamenáno: »Na prvý den v týdnu« t. j. v neděli (při ranní bohoslužbě israelské).

2. Veliký jest Hospodin a nad míru chvály hoden,
V městě našeho Boha, na své svaté hoře.
3. Založena jest rozkoší celé země hora Sion,
Půlnoční úhel, město velikého krále.

2. Veliký jest Jahve a nad míru chvály hoden,
V městě našeho Boha, na své svaté hoře.
3. Krásně se vypíná, rozkoš celé země,
Hora Zijjôn, severní úhel,
Město velikého krále.

2. Úvod do písně. Velebí Jahve, který ochránil a chrání Sion, svaté město. *Nad míru chvály hoden* a zajisté též svým lidem chválen; laudabilis, ale spíše ještě laudandus: dlužno jej chváliti. *V městě našeho Boha:* pojmenování toto bylo obvyklým, proto není řečeno: ve svém městě. Jerusalém zvláště jest jeho městem, protože tam sídlí, tam vládne. *Na své svaté hoře*: jest hora, kde stávala Boží svatyně (2[6]).

3. Velebí svaté město. Latinské znění není dosti jasné. Hebr. dí: *Krásně se vypíná*, zdvihá *rozkoší celé země* (jest) *hora Sion;* návrší, které označuje tradice jako starý Sion, jež leží na jihozápadě nynějšího Jerusaléma, nevyniká tuze nad ostatní okolí, poněvadž i vedlejší Moria a Ofel a místo, kde byla Bezetha nejsou o mnoho nižší. Za to vyniká, aspoň z východní (dříve i ze západní) a z jižní strany hora, na níž stál Šalamounův chrám, krásně nad údolím Josafat. Žalmista mínil Sionem nejspíše *Jerusalém*, celé město, které ovšem ze tří stran krásně z údolí (Josafat, Ben-Hinnom a Gihon) vystupuje. Sion nebyl rozkoší celé země, celého světa za israelských dob; ale když jest jím označena Kristova církev, tu jest Sion v pravdě středem a zdrojem pokoje a rozkoše duševní pro celý svět. Latera aquilonis kraj, *úhel* (úhly, strany) *severu*, půlnoci; tato slova nejsou dosud objasněna, ač jsou jen přístavkem předcházejícího: *hora Sion* a ná-

sledujícího: *město velikého krále.* Poněvadž znamená hebr. *zāfan* skrývati, chrániti — mohli bychom snad jednoduše předpokládati jinou samohlásku a vykládati: *chráněné,* střežené, skryté (Bohem) strany, úhly; Zion byl chráněným místem.

V přeneseném smyslu znamená svaté město *Církev.* Založena jest ex lapidibus vivis, ze živých kamenů, z věrných a věřících duších. Kristus Pán jest její králem.

3. נוֹף dle arabského náufun výšina, tedy: krásná vyvýšením, krásně se zvedá, vypíná. יַרְכְּתֵי צָפוֹן od יָרַךְ, kde se lýtka stýkají יַרְכָתַיִם v dualu: úhel (roh); tedy úhel severu.

Kdo kladou Sion na východní návrší, tvrdí, že stál na Ofel Davidův, Šalamounův palác, na Moria chrám; Moria by byl severní konec hory Sion, byl by místem velikého krále Boha, protože choval chrám. Mythologové tvrdili, že úhel severu byla pravá hora semitských (severosemitských) bohů, tedy jakýsi semitský Olymp.

Dle jiných byl Sion v starém Jerusalémě na severním konci. Nápadné jest, že Josef Flav., který Jerusalém popisuje, o Sionu vůbec mlčí.

Zenner odvozuje toto צפון od צפה = צְפִיר z toho assimilací ציון ve významu: pevnost (Gen. 46¹⁶ צפון strážní věž, pevnost); tedy zde roh, úhel pevnosti (jako מִקְצוֹעַ). V řeckém ostatně není הר ציון, nýbrž množ. č. ὄρη Σειών tedy vrchy, hory Sionu. Jiní vynechávají tato slova úplně (Olsh. Wellh.).

4. Bůh se dal poznati na jeho domech,
Když je ochránil.
5. Neboť hle! králové země se shromáždili,
Přicházeli vespolek.
6. Sami viděli, tu se podivili,
Byli zděšeni, hnuli se;
7. Strach je pojal.
Tam bolesti jako rodící ženy.
8. Prudkým větrem ničíš lodi z Tharsis.
9. Jak jsme slýchali, tak jsme spatřili
V městě Boha zástupů,
V městě našeho Boha.
Bůh je založil na věčnost.

4. Bůh se dal na jeho (města) palácích
Poznati jako hrad.
5. Neboť hle! Králové se sešli,
Táhli dohromady;
6. Oni spatřili, tu se podivili,
Zděsili se, byli zmateni,
7. Třesení je popadlo tam,
Úzkost jako rodící ženy.
8. Východním větrem ničíš
Lodi Taršíš-ské.
9. Jak jsme slýchali, tak jsme viděli,
V městě Boha vojsk,
V městě našeho Boha
Upevňuje je na vždy. Sélā.

4. *Bůh* se ukázal *na domech* toho města jako *ochránce,* jako ochranný pevný *hrad.* Jak a čím se jím býti prokázal, to následuje. Domy, paláce jsou onoho města velikého krále; ty chránil Bůh, že nebyly dobyty. Ukázal svou moc.

5. Živě líčí, kterak králové spolčení proti Jerusalému byli Bohem zahnáni a rozprášeni. *Králové země,* tedy neisraelští, pohanští králové, *se shromáždili.* Při výpravě Sennacheriba byl ovšem toliko jeden nepřátelský král, ale v přeneseném smyslu bychom tak mohli slovo »králové« o vůdcích Sennacheriba vykládati. *Přicházeli vespolek,* či dle hebr. *táhli dohromady* spojeni přes hranice a proti svatému městu.

6. 7. *Sami viděli,* spatřili Jerusalém, ale zároveň poznali, že jest v něm Bůh jako jeho ochrana, jako jeho hrad (v. ⁴). Účinek toho byl náhlý; stručně a rázně jest naznačen. *Tu se podivili, byli zděšeni, hnuli se* (dali se na útěk). Stalo se tak, poněvadž je *tam pojal strach* a úzkost; jejich úzkost byla velikou, neboť ji (snad to bylo průpovědí) přirovnává k bolestem rodící ženy.

8. Žalmista oslovuje přímo Boha a vyslovuje přesvědčení, že Bůh svou mocí nepřátely tak rozehnal: Ty jsi je zničil takovou silou, jako *ničíš prudkým* (východním — hebr.) *větrem Taršíš-ské lodi.* Lodi do Taršíš jezdící, neb tam stavěné, byly veliké, silné lodi, které se mohly pustiti na dalekou cestu a mohly vydržeti i nárazy velikých

bouří (3 Kr. 10²², Is. 2¹⁶). Taršíš, Tartessus stotožňován obyčejně s krajinou Hispanie (Španělska); dle jiných dlužno jej hledati při tyrrhenském moři neb u malé Asie. Assyrská moc podobně přirovnávána u Is. 33 ²¹· ²³ k válečné lodi.

9. Vzpomíná žalmista, jak slýchávali dříve o těch divech, které konal Jahve pro svůj lid (vyjití z Egypta, vedení pouští, dobytí Kanaanu), *tak* praví, *jsme* nyní sami *spatřili:* takový div jsme spatřili nyní, který učinil Jahve pro nás *v městě Boha zástupů, v městě našeho Boha.* Týž mocný Bůh, *Bůh je založil* (hebr. upevňuje) *na věčnost:* Jerusalém trvá, ovšem nikoli v té podobě, v tom stavu, v kterém se nalézal ve Starém Zákoně. Na věčnost neb stále (na vždy) potrvá Církev, která jest Jerusalémem zobrazena.

I proti Církvi, tomu svatému Božímu městu, obracely se útoky pohanských národů a králů. Všichni tito protivníci byli přemoženi, buď Božím milosrdenstvím, že přijali Kristovu víru (na to kladou latinští sv. Otcové váhu), aneb byli přemoženi Boží spravedlností, neboť i ti nejmocnější pronásledovatelé nic nezmohli proti bezbranné Církvi, nýbrž sami zahynuli (o těch mluví řečtí sv. Otcové).

6. Sic spojiti s admirati sunt *οὕτως*.

7. Ibi spíše časově než místně. O bolestech rodiček Is. 13⁸, Jer. 6²⁴.

8. Taršíš, kam Feničané za obchodem jezdili: Odtud přiváželi zlato a stříbro a slonové zuby, a opice a pávy (otroky 1 Kr. 10²²). To by ukazovalo spíše na Indii neb na Afriku; lodě Taršíš nebyly však toliko ony, které jezdily do Taršíš, nýbrž i lodě takové jako Taršíšské. סלה viz s. XXVII.

10. Přijali jsme, Bože, tvé milosrdenství
Ve středu tvého chrámu.
11. Podle tvého jména, Bože,
Tak i tvá chvála až do končin země.
Spravedlnosti jest plná tvá pravice.
12. Veselí se hora Sion,
A plesají dcery Judska
Pro tvé soudy, Hospodine.

13. Obcházejte Sion a putujte kolem něho,
Vypravujte v jeho věžích.
14. Přiložte svá srdce (dobře pozorujte) k jeho síle,
A odhadujte jeho domy,
Abyste mohli vypravovati druhému pokolení.
15. Neboť tu jest Bůh, náš Bůh,
Na věčnost a na věky věkův.
On nás povede na vždy.

10. Rozjímáme, Bože, o tvé milosti
Uvnitř tvého chrámu.
11. Tak jako tvé jméno, Bože, tak tvá sláva,
Až do končin země.
Spravedlnost plní tvou pravici.
12. Ať se veselí hora Zijjôn,
Jásají dcery Jehūdâ
Pro tvé soudy.
13. Obcházejte Zijjôn a kružte kolem něho,
Počítejte jeho věže.
14. Dobře pozorujte jeho hráz,
Procházejte jeho paláci,
Abyste vypravovali budoucímu pokolení,
15. Že tu Bůh, náš Bůh, jest;
Věčně a vždy on povede nás. ʿAl-Mûth.

10. Israel uznává velikou Boží milost a vzdává za ni díky tím, že ji velebí.

Přijali jsme, Bože, tvé milosrdenství. Dle hebr.: Sešli se Israelité *uvnitř chrámu* v nádvořích jeho — jako 2 Par. 20 ⁵⁻¹⁹ vypravuje — a tam si znovu představili to dobrodiní, jež jim Bůh právě prokázal. Znovu si na ně vzpomněli, o něm vypravovali, neb zkrátka *rozjímali.*

11. *Jméno* Jahve ukázalo se býti mocným, nyní se rozhlásilo daleko: tak i *Boží chvála* jest hlásána netoliko v chrámě, nýbrž všude, kde jest jeho jméno známým — *až do končin země. Spravedlnost* Boha Israelity ochránila, nepřátele zničila.

12. *Veselí se hora Sion*: obyvatelé Jerusaléma a *dcery Judska*, menší města Judska, jejich obyvatelé plesají a radují se tomu, že jsi tak učinil, *rozsoudil*, rozhodl.

13. *Obcházejte Sion*: vyzývá obyvatele města, aby šli kolem Sionu, prohlédli si jej, *spočítali jeho věže*, a sami

se přesvědčili, že zůstal bez pohromy, že jest silnou hradbou, že má mnoho věží, které zaručují jeho bezpečí.

14. *Dobře pozorujte* jeho pevnost a *sílu*, pozorujte i *jeho domy* (procházejte jeho paláci), *abyste mohli příštímu pokolení* o mocné pomoci a milosti Boží *vypravovati*. Ona Sionu tu sílu dala, ona ji i zachovala a vytrhla z tak hrozného nebezpečenství.

15. Toto budou vypravovati příštímu pokolení: *Že tu*, na Sionu, *jest Bůh, náš Bůh*. Tomu přičítati dlužno krásu a velebnost Sionu a zachování jeho. On vládne svému lidu a *povede nás na vždy*.

»Uvnitř ve svém chrámě«, totiž v Církvi, podává nám Bůh svou milost; v církvi jsou sv. svátosti, dary sv. Ducha i nejsvětější Tělo Páně.

Hora Sion ve v. [12] může znamenati římskou církev, dcerami Judska by byly církve jí podřízené, s ní spojené. Věže, zdi, paláce Sionu, církve jsou její víra a učení, její svátosti, její ústavy charitativní a jiné; těmi jest církev u velikém počtu obdařena a ozdobena. V těch spočívá též její síla a krása. Bůh jest v církvi a Bůh ji řídí.

10. דמה býti podoben; piel: srovnávati něco, uvažovati (animo comparare), mysliti (Soud. 20[5]). Suscepimus; Theodoret je vykládá slovem *προσδέχεσθαι* očekávati, Euthym. i *διαγιγνώσκειν* uznati, rozeznati.

12. "בנות־י v témž významu i 69[36] Num. 21[25] Jos. 17[16] a j.

13. נקף kroužiti; zde hif.

14. שִׁית לֵב לְ cor apponere, mysl, pozornost na něco obrátiti, animadvertere. לְחֵילָה schází mappîq snad proto, že jest v přestávce. סָפַר zde piel, má v hifil ten význam: procházeti něčím. Tento verš vykládán i jako vyzvání, aby bylo město Sion, zdi a paláce jeho, vystavěny.

15. זֶה ten i *tu;* Zenner klade יָהּ zkrácené jméno Boží. Poslední slova עַל־מוּת se zdají býti liturgickou poznámkou, neboť sem se nikterak nehodí: Povede mne אַל־מָוֶת na smrt, k smrti. Liturgické poznámky bývají však v nadpisech žalmů, nikoli (toliko Hab. 3[19]) na konci; snad náleží toto עַל־מוּת jako עַל־עֲלָמוֹת (hlasem panen) na začátek následujícího žalmu. LXX četli עֲלָמוֹת *εἰς τοὺς αἰῶνας* (עֲלָמִין) na věky; v aram. jest přeloženo עֲלוּמִים *mládí*.

Zenner mění začátek toho verše: יהוה הוא אלהינו והוא ינהגנו על־מות ועד dle řeckého: *ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.*

O svátku *Narození Páně* slavíme slovy žalmu 47. Kristův příchod, počátek jeho kralování jako syna člověka na zemi. Tento jest Bůh, náš Bůh na věky.

O *svatodušních svátcích* oslavujeme založení či spíše počátek rozšíření Kristovy církve na Sionu. »Jest založena k rozkoši země. Jako jméno, tak i sláva tvá, Bože, s církví do končin země«.

Nejsvětější Trojice jest základem, křest ve jménu Nejsv. Trojice vstupem do sv. církve; proto se modlíme tento žalm i o svátku Nejsv. Trojice Boží. (I v *úterý*.)

Každý chrám jest obrazem církve; posvěcením stává se domem svatého města, chrámem Boha; proto jest tato píseň modlitbou na den *Posvěcení chrámu*.

Proto, že jest v žalmu řeč o dcerách Judska, jest žalm ustanoven i v den *sv. Panen*. Ony jsou chrámem Božím jako každá zbožná duše, panenstvím jsou jemu zvláště zasvěceny. O nich především v. [4-12].

48. žalm. (H. 49.)

Jaké jest štěstí bezbožníka.

Nestejný jest osud lidí. Bezbožným vede se nezřídka dobře, spoléhají na své statky, chlubí se svým bohatstvím. Ale ty statky jsou pomíjející, neochrání ani od smrti (6—13). Spravedliví jsou podrobeni sice v tomto životě soužením, ale těší se nadějí na lepší život; žalmista dříve ukázal, že bezbožní zahynou, sejdou do podsvětí (14—21).

Obsahem jeví se v tomto žalmu podobnost se ž. 72. (i 36.). U úvodě vyzývá pěvec celý svět, aby ho vyslechl, neboť chce důležitou, moudrou věc vyložiti. Otázka, o níž jedná, jest zajisté všeobecnou a prastarou: Proč bývá bezbožný šťastným?

V písni jsou kratší mravní průpovědi, jimiž se podobá, aspoň na začátku, průpovědím knihy Přísloví.

Duležitým jest tento žalm proto, že obsahuje zřejmé tvrzení o věčném životě. Některé věty jsou nejasné; snad bylo i znění někde porušeno. K nadp. v. XXIII a XXVI.

Vedle úvodu (2—5) můžeme pozorovati v žalmu 48. dvě stejné části, refrénem od sebe oddělené (6—13 a 14—21).

O době, kdy byl asi žalm složen, nelze ani z nadpisu, tím méně z obsahu souditi. Jest to žalm Korachitů (XXI); tím není však jeho věk udán. Z toho, že se poněkud knize Přísloví blíží, nelze žádného platného důvodu pro současnost neb pro závislost žalmu na Přísl. odvoditi.

L. 1. Ku konci. Od synů Kore. Žalm.

2. Slyšte to, všichni národové,
Ušima přijměte všichni, kdož přebýváte na světě;
3. I vy, lidé země, i (vy) synové lidští,
Spolu bohatý i chudý.
4. Má ústa budou mluviti moudrost,
A přemýšlení mého srdce rozšafnost.
5. Nakloním své ucho k průpovědi,
Otevru při harfě svou záhadu.

H. 1. Řediteli hudby. Synů Qôrach. Žalm.
2. Slyšte to, všichni národové,
Poslouchejte, všichni obyvatele světa;
3. I (vy) prostí lidé i (vy) vznešení,
(dosl.: synové člověka i synové muže),
Spolu bohatý i chudý.
4. Má ústa mají mluviti moudré věci,
A přemítání mého srdce (jest) rozumnost.
5. Nakloním své ucho k průpovědi,
Otevru při citaře svou záhadu.

2. Předmět, o němž chce pěvec mluviti, zajímá všechny lidi; proto hledí upoutati pozornost všech národů: *Slyšte to, všichni národové* celého světa, *obyvatelé světa* a všech stavů:

3. *i vy lidé země* (synové člověka hebr.), prostí lidé z obecného lidu, *i vy lidští synové* (synové muže hebr.), vznešení lidé ($4^3 8^5$). *Spolu*, zároveň *bohatý i chudý;* tímto jsou vysvětlena předcházející označení. »Bohatí« odpovídá však v prvé části druhému slovu, totiž: vznešení.

4. *Moudrost budou mluviti ústa* žalmisty; slova úst vyjdou ze srdce a *přemýšlení srdce* mluviti bude *rozumnost*, rozšafnost (neb: jest rozumnost). To nebudou toliko moudré věci, nýbrž sama moudrost, sama rozumnost, kterou uslyší.

5. Ale pěvec obdrží nejdříve sám Božím zjevením neb vnuknutím to rozluštění *záhady*, které chce *při harfě*, při zpěvu harfy (citary) svým posluchačům podati; proto dí: *Nakloním své ucho k průpovědi;* parabola znamená podobenství, průpověď, báseň. *Otevru,* vyložím při *harfě* (psalterium 32^2), jak to i staří proroci činívali (1 Kr. 10^5 4 Kr, 3^{15}), *svou záhadu;* problema, to, o čem právě žalm jedná: Proč jsou bezbožní šťastnými, a spravedliví proč trpí?

3. בני אדם a בני איש jsou proti sobě postaveny tak jako עשיר a אביון; syrské bnē-nāšâ znamená *prostě lidi.* גם־גם jest jako latinské tam, quam (Gen. 50^9). I boháč i chudý s prospěchem to mohou poslechnouti; onen, aby si na bohatství tuze nezakládal, tento, aby byl trpělivějším, když bohatství nemá. Aram. vykládal »bohatí« o nespravedlivých, »chudí« o spravedlivých; o těch se arcit jedná.

4. הֶגְיוֹת přemýšlení, básnění. תְּבוּנוֹת jest jako תָּכְמוֹת množné číslo: řeči moudré, myšlenky rozšafné. Dle LXX jest תבונות též předmětem slovesa ידבר λαλήσει; mohlo by býti však přísudkem ku podmětu הגות לבי jest rozumnost.

5. בְּכִנּוֹר citara (150^3); בְּ průvodové (při, jako על): prostředkem jest משל.

6. Proč bych se měl báti ve zlé době?
Nepravost mých pronásledovatelů mne obkličuje.
7. Oni spoléhají na svou sílu,
A vychloubají se velikostí svého bohatství.
8. Bratr nemůže vykoupiti; vykoupí člověk?
Nemůže dáti Bohu, čím by se usmířil,
9. Ani cenu, kterouž by mohl vykoupiti svou duši.
A kdyby se věčně namáhal,
10. A žil ještě až do konce.
11. Nevidí zahynutí,
Když vídá, že moudří umírají,
Spolu pošetilec i hloupý hynou,
A zanechávají své bohatství cizím;

12. A jejich hroby jsou jim příbytky na věčnost,
Jejich stany od pokolení do pokolení (trvají);
(Kteří) Dali svá jména svým pozemkům.
13. *A člověk, i kdyby ve cti byl, nenahlíží to,*
Přibližuje se nerozumným zvířatům,
A stává se jim podoben.

6. Proč bych se měl báti v době zlého?
(Když) Nepravost mých pronásledovatelů
mne obkličuje.
(Origenes: Nepravostí mne obkličují m. pr.)
7. Oni spoléhají na svou sílu,
A chlubí se svým velikým bohatstvím.
8. Bratr — nikdo (ho) nemůže vykoupiti,
Nemůže dáti Bohu jeho výkupné,
9. (Neboť jest drahý výkup jejich duše,
A zanechá [toho] na vždy)
10. Aby ještě žil na věčnost,
A nespatřil jámy (oné).
11. Zajisté vidí:
Moudří umírají,
Spolu pošetilec a blázen hynou,
A zanechávají jiným své bohatství.
12. Jejich hroby jsou jejich domy na věky,
Příbytky jejich po všechna pokolení,
(Kteří) pojmenovali svými jmény země.
13. *A člověk, ve cti, nepřenocuje;*
Připodobuje se zvířatům —
Hynou (hyne).

6. Zlí či nespravedliví boháči, třebať byli bohatí, neuniknou smrti. Jako zvířata zahynou bez naděje. Proto není jejich štěstí pravým, neboť není trvalým. Jiným odevzdají či zanechají své statky.

Žalmista mluví ve jménu spravedlivého a táže se: *Proč bych se měl báti ve zlé době?* Jaká to zlá doba jest, to praví hned v následujícím: *Nepravost mých pronásledovatelů*, mé paty (doslovně přeloženo), těch, kteří na patu útočí, ze zadu, lstivě, úskočně pronásledují — *mne obkličuje;* přec se nemusí spravedlivý strachovati.

7. Popisuje, jak ti bezbožní si ve svém štěstí pyšně vedou. *Oni, qui*, ti, kteří jsou žalmistovi pronásledovatelé, *spoléhají na svou sílu, na své veliké bohatství.* Jejich důvěra jest klamnou; v tom leží též důkaz, že jejich štěstí není trvalým, není pravým štěstím.

8. 9. Dle latinského překladu vykládáme: Ani *bratr nemůže* jiného člověka, tedy bratra (onoho boháče) *vykoupiti*, ochrániti od smrti; jak by *to mohl učiniti jiný*, když to ani bratru není možno? *Nemůže dáti* (ani ten bratr ani žádný), i kdyby sebe větší bohatství měl a podával, *Bohu, čím by jej usmířil*, co by mohlo býti *cenou za vykoupení života* (jeho duše), čím by mohl si prodloužiti život.

10. *A kdyby se věčně namáhal*, kdyby si ještě více bohatství získal, *a žil až do konce*, velmi dlouho, nebude toho míti tolik, aby se mohl vykoupiti od smrti.

11. Jak klamná jest jen ona myšlenka, ona snaha, po níž by se chtěl smrti zbaviti! *On nevidí zahynutí*, jest jako zaslepen, nechce připustiti, že i sám umře a zahyne: *A přec vídá umírati moudré*; všichni zemrou, žádného nevyjímajíc: bez výjimky, *spolu nemoudrý i pošetilec hynou*, hříšníci, bezbožní. On k nim též náleží, vidí, že tací též umírají — ale ještě nevidí své zahynutí! Vidí, že zanechávají, zanechati musí své statky cizím.

12. Zanechali zde své domy a paláce a *hroby jsou jim domem na vždy;* jen jejich jména zůstanou na zemích, na *pozemcích*, jež jim náležely a *jimž oni svá jména dali.*

V hebr. by byla jakási nejasná odchylka v 8. verši: *Bratra nemůže nikdo vykoupiti:* tedy ani bratra nemůže nikdo od smrti vykoupiti, *nemůže dáti Bohu jeho výkupné.* V 9. v.: *Neboť jest drahý výkup jeho duše* (života), jest vložená věta; jest tak drahý ten výkup, že naň ani největší bohatství nestačí. *A tak zanechá* (toho) *na vždy:* zanechá toho pokusu, aby se vykoupil, poněvadž vidí, že by byl marným. Větu »*aby ještě žil na věčnost*« by bylo spojiti bezprostředně s v. 8.: Nemůže dáti výkupného (k tomu), *aby ještě žil . . . a nespatřil jámy*, totiž hrobu. Jistě zemře, vždyť vidí všechny umírati, moudré i pošetilé, spravedlivé i bezbožné bez rozdílu. Zde spoléhal na své bohatství, ale zanechá je jiným, tak jako všichni je zde nechati musí.

13. Chce ještě ukázati, že, jako zvíře neodvratně jednou zahyne, tak se i stane bezbožnému (a každému): *Člověk*, (i) *kdyby ve cti byl*, i kdyby byl ctěn, kdyby byl v bohatství a slávě, (hebr.) *nepřenocuje* t. j. nezůstane tu, na světě, nýbrž *podobným jest zvířatům*, pokud se týče jistoty, že zahyne, zemře.

V latinském dle obyčejného výkladu sv. Otců praví žalmista: *Člověk*, ačkoliv byl Stvořitelem na takový stupeň *cti* a dokonalosti dán a postaven (8⁶), nenahlédl to, neuznal to neb té cti neporozuměl, a tak se stalo, že si toho nevážil a *připodobnil se nerozumným zvířatům a stal se jim podoben:* zkazil své mravy, žil jako nerozumné zvíře.

Tento verš se s malou odchylkou (v hebr.) nalézá v žalmu jako v. 21.

6. בימי רע ve dnech zlého; »dny« zlého ve významu zlé *doby*, v níž jest zbožný utiskován, soužen oním zlým, bezbožným. עָקֵב calcaneus, pata (stopa): עון עקבי jest vztažná časová věta, עָקֵב jako přídavné jméno významem: lstivý, úkladný (pronásledovatel; nohsled, ale kdyby mělo význam nepřítele) עֲקֵבַי s příponou prvé osoby: úkladníci moji; טֶן vázaný stav. Dle řeckého *τῆς πτέρνης μου* (Jar. Sym): »Když mne obklučuje vina mých kroků« (mých hříchů) nehodí se k následujícímu verši, v němž jsou ti nepřátelé popsáni. Origenes přepsal *αων ακου ββαει ιεσουββουνει* tedy sloveso v množném čísle יְסֹבְבֻנִי »když mne nepravostí obklučují moji úkladníci«. Nepravost, hříšný život a pronásledování nepřátel ho obklučují -- ale proč by se bál? Baethgen klade אֶרְא proč musím viděti dny zlého?

7. Qui spojiti se slovem předešlého verše: moji úkladníci. רב mnohost, hojnost, i velikost (na m. přídavného jm.).

8. אָח לֹא־פָדֹה יִפְדֶּה bratr (prostý akkusativ na začátek položen), bratra vykoupením nevykoupí איש nikdo; sv. Jer.: »fratrem redimens non redimet vir«; očekávali bychom ovšem אחיו svého bratra (nevykoupí muž, totiž boháč) aneb יִפְדֶּהוּ příponu třetí osoby, která by se nesla k prostému אח. לֹא by náleželo k יפדה. Latinský překlad je dle LXX, Sym. syr. (aram. má »*svého* bratra«). אח by mohlo míti s איש význam: *jeden — druhý*: jeden nevykoupí, druhý též ne, tedy nikdo nevykoupí; tu by scházel předmět. Kdybychom doplnili nevykoupí *se*, bylo by čísti nifal יִפָּדֶה. Ale pak by bylo též אח proměniti (Wellh.) v אַךְ: *Jen že se žádný nevykoupí* (nebude vykoupen);

tento výklad není překlady podporován. כֹּפֶר placatio, smíření, výkupné, čím se usmíří (mulcta), co v následujícím nazváno pretium redemptionis. *Svou duši* t. j. sebe.

Sv. Otcové zde ukazují, že nemohl nikdo vykoupiti lidi, nikdo nemohl té ceny Bohu Otci dáti, aby byl usmířen: jediný Kristus Pán, člověk a Bůh, ten vykoupil celé člověčenstvo; člověk (toliko) toho učiniti nemohl.

9. וַיִּקַר s ו spojovacím; též וַיִּקַר a וַיִּיקַר (1. Sam. 18³⁰). נפשם má množ. příponu o boháčích vůbec, חָדַל přestati; dle aram.: a přestane (žíti).

10. Patří smyslem hned k v. 8., ale 9. mohl tam býti již původně jako vedlejší, vložená věta. Wellh. míní, že jest to glossa k v. 8. Adhuc ještě, i (stupňovací) třeba.

11. בַּעַר brutum, hloupost.

12. Na m. קִרְבָּם dlužno čísti dle řeck. syr. aram. *οἱ τάφοι αὐτῶν* קבורתהון בבית slovo: קִבְרֵים hroby. Massor. קִרְבָּם od קֶרֶב by značilo: Jejich nitro jest neb jsou jejich domy na věky. בתימו jest totéž jako בָּתֵּימוֹ.

קָרָא בְשֵׁם jako Is. 41²⁵.

13. ביקר náleží dle v. 21. k אדם; יְקָר vzácnost, čest, sláva. לִין přenocovati (zůstati, trvati) permanere. Řeč. četli יָבִין na m. יָלִין, které i u Sym., Jer., aram. נדמו nif. umlčen býti, i zničen býti; proto překládají o zvířatech, která bývají sklána (zaškrcena, umlčena). Když bychom toto: bývají umlčeni (hynou) spojili s אָדָם, pak připouští אדם ovšem jako hromadné slovo množné číslo.

Klem. má: prsigednan jest yalowatom nemudrîm, Mus. dobitczatom, Poděbradský: ke skotu.

14. Taková jest jejich cesta, jest jim úrazem;
A přec potom si v jejich řečech libují.
15. Jako ovce pokládají se do podsvětí,
Smrt je sežírá.
A vzmohou se nad ně spravedliví záhy,
A jejich podpora zetlí v podsvětí, jak jsou bez slávy.
16. Ale Bůh vykoupí mou duši z moci podsvětí,
Když mne přijme (by mne bral).
17. Neboj se, když někdo bohatne,
A když se množí sláva jeho domu;
18. Neboť, když zahyne, nevezme (sebou) nic,
A nesestoupí s ním jeho sláva.

19. Neboť jeho duši bylo požehnáno, dokud on žil:
Chválí tebe, dokud mu dobře činíš.
20. Vejde až k pokolením svých otců,
A po celou věčnost nespatří světla.
21. *Člověk, když jest ve cti, nenahlíží;*
Připodobuje se nerozumným zvířatům,
A jest jim podoben.

14. To jest osud těch, kteří mají v sebe důvěru,
A těch, kteří za nimi na jejich řeč běží. Sélā.
15. Jako ovce sestupují do š'ôlu,
Smrt jest jejich pastýřem.
A vítězně na ně šlápnou spravedliví za jitra,
A jejich tvářnost stráví š'ôl;
Není jí příbytku (vůbec, aneb není třeba).
16. Jen Bůh vykoupí mou duši, z moci š'ôlu,
Když by mne bral. Sélā.
17. Neboj se, když někdo bohatne,
A když se množí sláva jeho domu.
18. Neboť nevezme při smrti sebou to všecko,
Nesestoupí za ním jeho sláva.
19. Neboť (ať) žehná za živa své duši,
A chválejí tě, že si dopřáváš —
20. Přijde k pokolení svých otců,
(Kteří) nespatří na věky světla.
21. *Člověk, ve cti — ale nerozumí —*
Podobá se zvířatům —
Hynou (hyne).

14. Šťastní bezbožníci zahynou, zemrou, spravedlivého Bůh vysvobodí. *Taková*, jak před tím právě řečeno, *jest jejich cesta (osud), jest jim úrazem* (scandalum), příčinou jejich záhuby. V lat. dále praví: *A přec si* někteří lidé potom *v jejich řečech libují* (aneb oni sami si v nich libují?), ač vidí, jakého konce došli. V hebr. dí: *To jest osud těch, kteří mají v sebe* (ve své bohatství v. 7) *důvěru, a těch, kteří za nimi na jejich řeči běží*, kteří jich následují, kteří se dle jejich (špatných) řečí řídí; ti také tak zahynou, jako oni.

15. Smrt jest pastýřem, podsvětí jest chlévem, do něhož smrt ony ovce, *jež sežírá* (dle hebr. *jež pase*), *klade* jednu vedle druhé. Obrazněji řečeno než v hebrejském.

A vzmohou se spravedliví nad ně καταχυριεύσουσιν (hebr. *vítězně na ně šlápnou*, jakoby je měli po způsobu

vítězů oné doby pod nohami). Dříve byli spravedliví jimi utlačováni, nyní se zase spravedlivým lépe povede již tím, že nezahynou tak jako bezbožní. (Mal. 3[21], Dan. 7[22]). Vzmohou se nad ně *za jitra* t. j. záhy, aneb to značí jitro toho dne, když se stanou spravedliví šťastnými, když jim vzejde slunce spásy.

A jejich podpora (totiž bezbožných boháčů) *zetlí*, veterascet; nač oni spoléhali, več veškeru naději kladli: jejich moc, bohatství, dle hebr. snad i jejich tělo, tvářnost těla, *zetlí*, zajde *v podsvětí;* do š'ôlu si nic z onoho nepřinesou, nýbrž *v š'ôlu jsou bez vší slávy*. Tak lze skrácený výrok (dle 3 Kr. 15[13] Jer. 48[2]): a gloria eorum, Luc.: ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν ἐξώσθησαν (i syr.) vyložiti: jak (tak že) *nemají žádné slávy*. Hebr. jest méně jasné: *Jejich tvářnost jest k strávení podsvětí;* (z příbytku, kterýž ona tvářnost má — dle navržené změny:) *ten š'ôl jest její příbytkem.*

16. Proč by se spravedlivý bál? Ti jeho nepřátelé zahynou, a ačkoliv jest všem umříti, on sám ví, že jeho osud bude zcela jiný než oněch bezbožných. *Jen mne* (mou duši) *vykoupí Bůh z moci podsvětí*, z onoho zahynutí, z něhož ani bratr, ani žádný vykoupiti nemůže (v. 8-9). *Když mne*, totiž Bůh, *přijme* k sobě: snad míní podobné přijetí, vzetí Bohem, jakého se dostalo Henochovi (Gen. 5[24] tak Qimchi). Žalmista dobře věděl, že i on jednou zemře, neočekával, že bude této smrti zbaven, ale on projevuje, že věří v záhubu a ve štěstí, kterého se po smrti lidem dostane. Od té posmrtné záhuby ho Bůh vysvobodí či vykoupí, když ho do šťastného života přijme. Tak stane se nejen jemu, nýbrž všem spravedlivým, které Bůh přijme k sobě.

Hebr. znění zdá se spíše odporučovati výklad: Vykoupí Bůh mou duši ze *š'ôlu, kdyby mne tento bral.*

17. Žalmista se sám oslovuje a dává si naučení, které z toho, co právě byl řekl, plyne: *Neboj se* když někdo bohatne a d.

18. Štěstí, panství těch lidí netrvá dlouho a nic jim z něho nezbude: *Nevezme nic* s sebou, a *nesestoupí s ním jeho sláva* (moc, bohatství).

19. *Neboť jeho duši (jemu) bylo požehnáno, dokud on žil;* tím není udána snad příčina, proč by zahynul, nýbrž žalmista chce říci: ačkoliv byl za svého života tak šťasten, ač mu *bylo požehnáno*, ačkoliv nalézá i pochlebníky, *kteří ho velebí, když si* na světě tak *popřává*, diví se snad jeho bohatství, jeho požívavosti a rozmařilosti -- ale přijde přec do temného podsvětí. (König, Stilistik, 128[22].)

20. *Vejde až k pokolením svých otců*, k pokolením, která již byla bezbožná a dlí v temnotách. S těmi bude shromážděn, nikoli jako patriarchové se svatými svými předky — bude v temném še'ôlu, a *na věky nespatří světla*. Spravedliví za to dle ž. 35[10] »spatří světlem Božím světlo«.

21. *Člověk, když jest ve cti*, v bohatství, kéž by to nahlédl a dobře své cti užíval a dobře žil! Ale on toho *nenahlíží*, spolehá na to bohatství, žije bezbožně a tak *se připodobuje zvířatům* (v. [13]) a hyne.

14. דֶּרֶךְ cesta, způsob jednání a života, osud. כֶּסֶל (ar. *kasila* jest tlustý) důvěra i v dobrém i ve zlém smyslu; velká sebeduvěra, pošetilost. סֶלָה viz s. XXVII.

Druhá část jest nejistá. »Kteří za nimi na jejich řeč běží« by bylo dle Aquili: יִרְצוּ בְּפִיהֶם. Jinak překládají: Tato cesta jest jím úrazem a ještě po jejich smrti budou míti zalíbení na jeho ústech (řečech); od רָצָה míti zalíbení na něčem ב.

15. שִׁית = שִׁית položiti, překládati; i trpně dle LXX, Aq.: do podsvětí se kladou.

צוּר obraz, tvářnost LXX ἡ βοήθεια αὐτῶν; qᵉrê צוּרָם nedává uspokojujícího smyslu.

זְבֻל příbytek; מִן přeloženo privativně neb záporně: že nemají (nemá, nepotřebuje צִיר) příbytku. Ewald čte מְזֻבָּל jako podstatné jméno bez předložky (Šᵉ'ôl jest jim *příbytkem*), ale jména takového není. König, Syntax, § 406 p., Stilistik 207 מִן odluky.

16. אַךְ jen -- patří spíše k אלהים než k נפשי; נפשי by pak hned následovalo, שְׁאוֹל jest ženského rodu, ale zde sloveso rodu mužského.

19. נפשי יברך Bar Hebraeus (Deut. 29[18]): žehnal své duši, sobě — popřával si, žil v rozkoši, jedl a pil.

20. תבוא přijde; podmětem jest asi duše. Wellh. אבותיך דּוֹר pokolení; arab. dârun znamená bydliště.

21. ולא יבין ve v. 13. בל ילין: člověk má čest, slávu, ale jest bez rozumu.

Žalm 48. jest především poučný. V. [16] vykládán zhusta o Kristu Pánu, který sestoupil do podsvětí a vykoupil duše očekávajících patriarchů.

Modlíme se tento žalm v *úterních* ranních hodinkách. Připomíná pomíjejicnost pozemského štěstí a poslední věci člověka.

49. žalm. (H. 50.)

Pravá bohoslužba.

Bůh přichází v ohni a v bouři, aby soudil Israele vzhledem k tomu, jak jej Israel ctí (1—6). Israel obětuje Bohu, ale těch obětí Bůh nepotřebuje; on žádá oběti chvály a oběti srdce — tedy dobré vnitřní smýšlení (7--15.) Poté se obrací žalmista přísně k pokrytcům, kteří Boží slova vedou ve svých ústech, ale životem hřeší. Hrozí jim, že nedosáhnou odpuštění svých vin, když se neobrátí; poslušným slibuje spásu (16--23).

Jest prvý z oněch žalmů, jež jsou připsány po nadpise *Asafovi* (viz úvod XX). Tento žalm se zdá býti z Asafových žalmů (72—82) nejstarším. Israel ještě hojně obětoval, chrám ještě stál, Zion byl ještě krásou. Není-li skladatelem této písně levita Asaf, vrstevník Davida, pochází od některého levity z Asafova rodu (2 Par. 29[30] a Neh. 12[45] tvrdí, že Asaf psal žalmy). Dle některých náležel by do Josiášovy doby (622), aneb aspoň do posledních let judského království (586).

Žalm tento jest velmi vážný, poučný, ale živě, skoro dramaticky provedený. Sborový zpěv má sloky o 3, 3--10—4, 4 verších.

L. 1 Asafův žalm.

Bůh bohů, Hospodin, mluví a svolává zemi
Od východu siunce až na západ.
2. Ze Siona (jde) lesk jeho krásy.
3. Bůh přichází zjevně,
Náš Bůh a nemlčí.
Oheň před ním hoří
A kolem něho mocná bouře.

4. Vyzývá s hora nebesa,
A zemi, (že bude) souditi svůj lid.
5. Shromážděte jemu jeho svaté,
Kteří uzavřeli obětmi jeho úmluvu.
6. A ohlašují nebesa jeho spravedlnost,
Neboť Bůh jest soudce.

H. 1. Žalm od Asâfa.
Božstvo — Bůh, Jahve mluví a vyzývá zemi
Od východu slunce až k jeho západu.
2. Ze Zijjôna, koruny krásy,
Bůh se zaskvívá.
3. Náš Bůh přichází a nemlčí;
Oheň před ním zžírá,
A kolem něho prudce to bouří.
4. Volá k nebesům s hůry,
A k zemi, že chce souditi svůj lid.
5. »Shromážděte mně mé zbožné,
Kteří uzavřeli mou úmluvu obětí«.
6. Tu hlásala nebesa jeho spravedlnost,
Neboť Bůh jest soudce Sélā.

1. Svrchovaný, vznešený a mocný Bůh se zjevuje. Žalmista jmenuje vedle sebe tři Boží jména, nebo| v těch jevilo se, co Bůh lidem jest a jakou má moc: *Božstvo* (ēl), *Bůh* (elōhîm), *Jahve mluví a volá zemi*, svolává lidi země, aby byli svědky, když bude souditi svůj lid. Bůh Jahve jest Bohem, králem toho lidu, Jahve s ním uzavřel na Sinai úmluvu, on může nařídit soud a tázati se neb ukázati, jak jeho lid tu úmluvu zachovává. Svolává veškerou zemi, neboť v druhé části verše dí: *od východu slunce až na západ.* V lat. jmenuje Boha: Bůh bohů, Hospodin θεὸς θεῶν κύριος jakoby chtěl označiti, že jest Bůh pánem neb prvním neb největším mezi bohy, tedy pohanskými; poněvadž pohanští bohové dle jiných míst sv. Písma ničím nebyli považováni od věrných služebníků Jahve, nebylo by to označení žádnou ctí. Lépe jest vykládati Deus deorum hebraismem jako superlativ: Nejvyšší, Svrchovaný Bůh.

2. Sion jest sídlem Boha; odtamtud představuje pěvec, že přichází Hospodin. Dle lat. patří slova »*lesk jeho krásy*« ku jménu Boha, dle hebr. jest jimi pojmenován

Sion »*korunou krásy*« (47³ Lam. 2¹⁵). Jest tím míněn chrám, svaté místo Jerusaléma.

3. *Bůh přichází zjevně*, provázen leskem a úkazy, kterými se jeho velebnost hned projevuje (V hebr.: B. *se zaskvívá*). Podobně dí Deut. 33², že jest Bůh jako oslňující světlo (slunce). *Náš Bůh a nemlčí*; ale naopak při jeho zjevení jest mocná bouře, v té zaznívá Boží hlas (ž. 17¹⁴). *Oheň před ním hoří a kolem něho mocná bouře*, oheň a bouře ho provázejí; jimi vykonává na těch, kteří se mu protiví, tresty soudem určené.

4. *Vyzývá nebesa s hora, a zemi;* volá na ně, vyzývá je, aby mu přivedly vinníky *k soudu* a byly při soudu svědky jednání Božího.

5. Tak mluví Bůh k nebesům a k zemi: *Shromážděte mně* (hebr.) *mé zbožné* (ch'sīdîm s. 90); takovými měli býti Israelité, jak s Bohem uzavřeli úmluvu. Zde je zbožnými jmenuje, ačkoliv je právě proto chce souditi, že nedbali zbožnosti, že nezachovávali úmluvy; jest to obvyklé pojmenování Israelitů. Israelité *zavírají dosud obětmi* neb obětováním *úmluvu* s Bohem, jsou tedy s ním ve spojení, podléhají jeho soudu. Dle hebr. bychom spíše měli na mysli ony oběti, při nichž a jimiž byly uzavřeny ty prvé úmluvy Abrahama (Gen. 15¹⁸) a Israelského lidu (Mojžíše) s Bohem (Ex. 24⁵): *Kteří uzavřeli mou úmluvu obětí.*

6. Nebesa odpovídají vyzvání Božímu tím, že ihned *hlásají*, ohlašují *Boží spravedlnost*, a dodávají, *že Bůh jest soudcem*, že nyní chce neb bude souditi.

1 אלהים znamená na některých místech též anděly, i pozemské soudce, ale zde by: »Bůh andělů neb soudců« nebylo na místě. V hebr. i v mnohých překladech (Aq. Sym. Theod. sv. Jer.) jsou ta tři jména od sebe oddělena. V staré době rádi v modlitbách, ve chvalozpěvech i více jmen Božích vedle sebe kladli (Jos. 22²²), později tak nacházíme v zařikávacích modlitbách až příliš. Sv. Jer. přeložil: Fortis, deus, dominus.

Wellh. ותירא *a bojí se země*, na m. ויקרא *a volá zemi.* שמש zde příponu m. r.

2. Species decoris by bylo též speciosum decus; k tomu doplniti sloveso: veniet, přichází.

3. אַל jest zde ve významu לֹא; jest to tak zv. litotes.

Wellh. praví o 3a, že jest to vzdech připsaný na kraji nějakým starým čtenářem žalmu a že byl pak vzat do tekstu. נִשְׂגֶּרֶת jest 3. ž. rodu: *bouří* (וְתִשְׁבָּה a tmělo se); bývá i muž. rod יַחְשֹׁךְ.

4. מֵעַל s hora (מִן עַל); zde by mohlo míti význam מִמַּעַל nahoře. יִקְרָא závisí na יָדִין.

5. כרת ברית (כרת řezati, že při tom rozdělovány, rozřezávány oběti) jako řecké ὅρκια τέμνειν uzavírati smlouvu; v latině bible má testamentum význam hebr. ברית (úmluva).

6. Nebesa zosobněna i 19² 97⁶. סלה viz s. XXVII.

7. Slyš, můj lide, a budu mluviti,
Israeli, a dosvědčím tobě:
Bůh, tvůj Bůh jsem já.
8. Nechci tě kárati pro tvé oběti,
Neboť jsou tvé zápalné oběti stále přede mnou.
9. Nepřijmu z tvého domu junců,
Ani kozlů z tvých stád;
10. Neboť má jest veškerá zvěř lesů,
Dobytek na horách i býci.
11. Znám všechno ptactvo nebes,
A polní krása jest se mnou.
12. Kdybych lačněl, neřekl bych tobě;
Neboť mým jest celý okrslek země a jeho plnost
13. Zdaž budu jísti maso býků?
Aneb píti krev kozlů?
14. Obětuj Bohu oběť chvály
A plň Svrchovanému své sliby.
15. A vzývej mne v době soužení;
Vytrhnu tě a budeš mne ctíti.

7. Slyš, můj lide, a chci mluviti,
Israeli, a chci tě napomínati,
Bůh, tvůj Bůh já jsem.
8. Nechci tě kárati pro tvé oběti,
Jsouť tvé zápaly stále přede mnou.
9. Nepřijmu z tvého domu junce,
Kozlů z tvých stád;
10. Neboť mně náleží veškerá zvěř lesa,
Dobytek na horách po tisících.
11. Znám veškero ptactvo hor,
A co se na poli hýbá, jest při mně.
12. Kdybych lačněl, neřekl bych tobě,
Neboť mně náleží svět, a to, čím je naplněn.

13. Zdaž jím maso býků
A piji krev kozlů?
14. Obětuj Bohu díky,
A vyplníš Svrchovanému své sliby.
15. A vzývej mne v den tísně,
Vytrhnu tě a budeš mne ctíti.

7. Bůh ukazuje, že jest pouhé zevnější obětování nedostatečným, ano že nepřináší žádného prospěchu.

Bůh počíná žalobou, kterou obrací k *svému* lidu. Vážně dí: *Slyš, lide můj... tvůj Bůh jsem já,* máš mne slyšeti, já mohu k tobě *mluviti,* tebe *napomínati* (lat. testificabor).

8. *Nechce kárati Israelity pro oběti,* že by jich nepřinášeli; vždyť *zápalnýeh obětí* přinášeno mnoho tak, že *jsou stále před Bohem.* Slovo »stále« hebr. tāmîd ukazuje snad na denní oběť, která se jmenovala tāmîd, při níž obětovali ve všední dny ráno i večer po jednom beránku s příslušnými nekrvavými přídavky (Ex. 29³⁸).

9. 10. Bůh nechce, aby jemu dávali ze svého majetku, *ze svého domu junce, ze svých stád kozly;* on nepotřebuje takových darů a obětí od nich, neboť jemu náleží tak velký, ano nesčíslný počet *lesní zvěře,* jemu náleží veškerá zvířata, *dobytek na horách* (tisícerých, aneb dobytek, který lze tam čítati *do tisíců* — dle hebr.). Jmenoval junce a kozly, poněvadž tato zvířata přečasto obětovali. Bůh jest Pánem všech zvířat, on je dává a dal lidem, aby mu též z nich mohli obětovati; není mu tedy žádná oběť potřebnou, poněvadž všeho má hojnost.

11. *Znám všecko ptactvo nebes;* ono jest přečetné, Bůh o všech ví, mohl by si i z těch vybrati, poněvadž jsou jeho; *a polní krása,* obilí, jehož se též při obětech užívalo, *jest se mnou.* Dle hebr. se zdá, že v této větě jmenuje ještě jiný druh zvířat: *Co se na poli hýbá* (polní zvířata, snad i zvířata malá). *jest při mně* — já to znám; tento výklad není však jistým.

12. *Kdybych lačněl*; v tekstu jest: *Když lačním, neřeknu ti to,* ale jest to zajisté jen nemožná podmínka a proto překládáme: Kdybych lačněl. Skorem ironicky jest

tak řečeno; oběti se jmenují jen v přeneseném smyslu cibus Dei »pokrmem Božím«. *Neboť mým jest celý okršlek země* (svět) *a co jej naplňuje* jako řečeno i v ž. 23[1].

13. Nemá Bůh potřebí pokrmu ani nápoje, jako toho potřebují lidé; oběti též k tomu účeli přinášeny nejsou.

14. Čeho Bůh si přeje, čeho žádá, to nyní zřejmě uvádí. *Obětuj Bohu chválu* (díky), chvála, skutečný dík, vnitřní, srdečný — to jest pravá oběť. Tak uspokojíš Boha více, než kdybys jemu sebe více záslibných obětí přinesl: *tak vyplníš své sliby* a to stačí.

15. Přislibuje Bůh svou přízeň a svou milost. *A vzývej mne* takovým oddaným, vděčným duchem *v době soužení: vytrhnu tě;* ani není třeba obětí, vzývání »v duchu a v pravdě«, jak v Novém Zákoně žádáno, stačí a modlitba bude vyslyšena. Někteří sv. Otcové míní přímo, že jest těmito slovy označen duch Nového Zákona, nové úmluvy.

Tím končí první část obsahu, a proto právem položeno po v. 15. *διάψαλμα* (XXVII).

7. Zevnější oběti nepostačují, Bůh žádá pravou zbožnost srdce též u Is. 1[11-15], Jer. 7[21-23], Os. 6[6] a j. Testificabor jest silnější než loquar. Populus meus jest zde vokativ (populus vok. i Livius).

8. יכח hif. kárati. זֶבַח sacrificium krvavá oběť, עוֹלָה *ὁλοκαύτωμα* celotná, zápalná oběť; při této bývaly i nekrvavé částky spalovány (chléb a j.).

9. עַתּוּד kozel; assyr. atûdu. לֹא prosté, v. König, Stil. 74.

10. חיתו i v Genes. má litteram compaginis, hlásku ו, kterou je s následujícím slovem staženo.

בהררי־אֶלֶף (הָרֵי) na horách tisíce — na tisícerých horách; jediný případ, kde jest před číslovkou אֶלֶף čítané jméno ve váz. stavu. Aq. Jer. in montibus milium, »kde jsou tisíce zvířat«. אלוה na m. אֶלֶף položiti nemůžeme, poněvadž není v žádném překladu.

11. Ptactvo hor הרים, ale v LXX syr. aram. שָׁמַיִם nebeské. זיז hýbati se (זיז červ v mišně) jako זאזא sem tam se hýbati. Jer. překládal: universitas agri (Aq.), jiní mínili tím divokou zvěř (divokého osla). Viz 80[14].

12. V nemožné podmínce stává לוּ nikoli אִם. Totéž 1. Kor. 10[26].

14. Sacrificium laudis v duchovním smyslu. לאלהים na místě: *mně* (přechodem k objektiv.).

16. Ale hříšníkovi praví Bůh:
Proč vypočítáváš ty má přikázání,
A béřeš mou úmluvu do svých úst?
17. Vždyť ty nenávidíš kázně
A házíš má slova za sebe.
18. Vidíš-li zloděje, běžíš s ním,
A míváš s cizoložníky svůj díl.
19. Tvá ústa přetékají zlobou,
A tvůj jazyk splétá lsti.
20. Sedáváš, mluvíš proti svému bratru
A proti synu své matky zvedáš výčitky.
21. To jsi činil, a já jsem mlčel.
Domníval jsi se bezbožně, že jsem ti podoben.
Chci tě kárati a postavím (vše) před tvou tvář.
22. Srozumějte to vy, kteří zapomínáte na Boha;
Aby nezachvátil, a nebylo by nikoho, kdo by mohl vytrhnouti.
23. Oběť chvály, ta jest k mé cti,
A to jest cesta, kterou mu ukáži Boží spásu.

16. Ale hříšníkovi praví Bůh:
Co máš ty vypočítávati má přikázání,
A (proč) béřeš mou úmluvu do svých úst?
17. Vždyť ty nenávidíš kázně
A házíš má slova za sebe.
18. Vidíš-li zloděje, tu (běžíš) s ním,
A s cizoložníky míváš účast.
19. Svá ústa pouštíváš ve zlobu,
A tvůj jazyk osnuje lest.
20. Sedíš (a) proti svému bratru mluvíš,
Synu své matky zasazuješ rány.
21. To jsi činil, a mlčel jsem.
Domníval jsi se, že já jsem zcela jako ty.
Chci tě kárati a předložím (to) před tvé oči.
22. Pozorujtež to vy, kteří zapomínáte na Boha,
Abych netrhal a nebylo by, kdo by vysvobodil.
23. Oběť chvály, (ta) mne ctí,
A kdo si urovná cestu,
Dám jemu s rozkoší patřiti na Boží spásu.

16. Mezi Israelity někteří mínili, že Boha zevnějšími obětmi dostatečně uctívají; neznali, čeho si Bůh žádá, a proto je káral Hospodin slovy prvé části (7—15). Vedle

těch byli však lidé, kteří zákony Boží znali, o nich stále mluvili, ale přec je přestupovali různým způsobem. K těmto — jmenuje je krátce hříšníky neb nešlechetníky — promlouvá Hospodin vážná, kárná slova v druhé části (16–23).

Hříšníkovi praví Bůh: Proč vypočítáváš ty, vinníku, *má přikázání?* On je zná, dovede je vyčítati; *a béřeš mou úmluvu do svých úst?* úmluvu, v níž byla obsažena mravní přikázání (desatero Ex. 20). Oni o tom stále mluvili, jako kdyby jim byl zákon nejmilejším, ale ta řeč byla jaksi rouháním, znesvěcováním těch svatých přikázání, proto se táže Bůh jako by v nevoli: *Co tobě, co máš ty vypočítávati?* (hebr.).

17. Bezbožník se nechce podrobiti Božímu zákonu: *Ty přec nenávidíš kázně* a životem svým projevuješ, že nenávidíš mých slov, že jimi opovrhuješ: *Házíš má slova za sebe* (Is. 30[17] 3 Kr. 14[9] podobně: mne jsi hodil za sebe).

18. Jednotlivě ukazuje na třech přikázáních, jak se bezbožníci chovají, jak proti těm přikázáním jednají. Živě představuje, jak se účastní v krádeži: *Vidíš-li zloděje, běžíš s ním* (hebr. podobně znějící sloveso významem: máš s ním, na něm svou radost, zalíbení). Má účastenství s cizoložníky.

19. Přestupuje osmé přikázání: *Jeho ústa oplývají zlobou*, pouštívá je, aby se ve zlobě pohybovala: *jeho jazyk osnuje síť lsti*, klamu, aby chytil poctivce.

20. *Pomlouvá i svého bratra* ve společnosti s jinými, neboť *sedává* při tom; v druhé části dí: *zvedáš výčitky* (potupu, hanu; v hebr. *zasazuješ mu ústrky*, rány).

21. Důrazně dí Bůh: K těmto nepravostem *já jsem mlčel;* byl Bůh shovívavým, netrestal jej až posavád. Bezbožník si však tuto shovívavost jinak vykládal. Domníval se, že Bůh zlého a hříchu nedbá a že jest v tom jemu podoben: *bezbožně* se tak domníval, přidává Vulgata. Bůh zná hřích a nepravost a svým časem také ji potrestá: *Chci tě kárati* a již jej kárá, *a postavím* vše *před tvou tvář* všechny tvé viny, abys poznal, že vše znám a že jest mi hřích v ošklivosti.

22. Ku kárným slovům přidáno v závěrku napomenutí. Jest promluveno k bezbožníku, ale obsahuje naučení, jež plyne z celého žalmu všem lidem (Israelitům).

Srozumějte to, pozorujte to vy bezbožní, *kteří zapomínáte na Boha.* Kdyžby Bůh káral pro hříchy, trestal, *bude trhati* jako lev svou kořist (7[3]), pak nebude nikoho, kdo by hříšníka osvobodil.

23. *Oběť chvály*, jako bylo řečeno ve v. [14], ta jest to, která *mne ctí*, kterou mne mohou a mají ctíti zbožní; slova ta jsou řečena především oněm, kteří jsou osloveni ve v. [7-15]. Pravou úctou Boží jest vnitřní oběť srdce. *A ta jest cesta*, ve zbožnosti, v zbožném, oddaném smýšlení jest cesta, kterou přijde ke spáse, *kterou jemu ukáži Boží spásu.* Dle hebr. jest řečeno: *A kdo si urovná cestu*, qui ordinate ambulat (jak sv. Jarolím překládá), cestu arcit mravní, tomu τῷ εὐτάκτως ὁδεύοντι, kdo jde za svou povinností, dle ní žije, *dám jemu s rozkoší patřiti na Boží spásu*, uvidí a bude se těšiti Boží spáse. Tato slova jsou obrácena především k těm, kteří nejsou na dobré cestě (v. [16-21]).

16. מַה־לְּךָ jak můžeš ty, jaké právo máš?

18. רצה míti zalíbení (Job. 34[9] s ב, zde s עם); řecký překlad, syr. a aram. mají וַתָּרֶץ od רוץ běžeti.

20. דָּפְיִ dle arab. دفأ strčiti, udeřiti: úder, rána; Aq. Sym. *hanba*. Rány zasazuje jeho cti, utrhá jemu na cti neb jej uráží. (Wellh. דחי?). Filius matris tuae, tvůj vlastní bratr. Scandalum buď πάγις osidlo, léčka, aneb convicium jako nahoře דפי.

21. הֱיוֹת vázaný inf. zde na m. prostého inf., snad aby nebyl při אהיה hiatus.

23. שָׂם דֶּרֶךְ urovnati, připraviti cestu — ač nalézáme v tom významu na m. שׂים sloveso סָלַל neb פָּנָה. Dle LXX ἐκεῖ lépe שָׁם tam jest cesta, na níž ukáži atd. Wellh. dle 50 [14. 15] שׁלם נדריו na m. שם דרך a zaplatí své sliby.

Zjevení Boží, jež nám žalmista na začátku 49. ž. představuje, bylo vykládáno o Kristově příchodu na svět: odstranil staré oběti, zavedl pravou bohoslužbu chvály. Žalm vykládán též o posledním soudě.

V *úterních* hodinkách nám slova té písně připomínají, abychom konali nejsvětější oběť zbožně, s pravým smýšlením srdce, abychom zákon Boží měli nejen v ústech, nýbrž abychom se dle něho řídili: Uzříme pak Boží spásu!

50. žalm (H. 51.)

(Čtvrtý kajicný žalm).

Kající prosba za odpuštění hříchů.

Žalmista David prosí za odpuštění hříchů. Vina ho náramně tíží. Prosí i za moudrost a za pevné srdce (3--14). Za to chce rozhlašovati Boží slávu, působiti, aby se hříšníci k Bohu obrátili. Dobré srdce se Bohu více líbí než oběti; ale když budou zdi Jerusaléma postaveny, budou se i oběti Bohu líbiti (15—21.).

Nadpis.

L. 1. Ku konci. Žalm od Davida,

2. Když k němu přišel prorok Nathan (potom), když byl vešel k Bethsabee.

H. 1. Řiditeli hudby. Žalm od Davida,

2. Když k němu přišel prorok Nāthân, (potom), když byl vešel k Bath-šâba'.

Nadpisem jest žalm 50. připsán *Davidovi* a zároveň udána i okolnost, při níž byl složen, aneb k níž se jeho obsah nese. David se dopustil hříchu, že vzal Uriášovu manželku k sobě a že se postaral, aby byl Uriáš v boji usmrcen. Prorok Nathan přišel k Davidovi a vytýkal jemu z rozkazu Božího ono dvojí provinění. David asi rok zůstal ve hříchu, pak poznal svou vinu a činil pokání (2 Kr. 11. 12\. Z kajících citů vyšly prosby ž. 6. 31. a 50.

Ze slov tohoto žalmu vyciťujeme, s jakou pokorou uznával David velikou svou vinu; vidíme tu jeho upřímnou lítost spojenou s pokornou důvěrou v milosrdenství Boží. Nejvroucnější prosba, nejpevnější úmysl jsou v této písni vyjádřeny.

I slohem, obrazy a formou jest tento žalm velmi krásný. Celá píseň stala se jednotnou sborovou písní;

církev zavedla zpěv a modlitbu toho žalmu při četných příležitostech. Schema sborového zpěvu jest dle Zennera: Sloky o 3, 3—8—3, 3 verších. Verše 5. a 7., 18. a 21. si odpovídají. K nadpisu viz úv. s XXIII a XXVI.

Z posledních dvou veršů soudí někteří, že byl tento žalm složen v době, když měli Israelité přání, aby byl postaven Sion a aby stály Jerusalémské zdi. Theodor z Mopsvestie mínil, že v něm vyznává lid Israelský v Babyloně se nalézající své viny; sv. Jeroným v něm cítil Kristův hlas a prosbu za kající lid. Proti tomu mluví jednotlivosti v. 8. a 12. a tradice. O v. 20. a 21. viz poznámky k těmto veršům.

3. Smiluj se nade mnou, Bože, podle svého velikého milosrdenství,
   A podle množství svých slitování shlaď mou nepravost.
4. Víc a více obmyj mne od mé nepravosti,
   A od mého hříchu mne očisť.
5. Neboť znám já svou nepravost,
   A můj hřích jest stále přede mnou.
6. Proti tobě samému jsem hřešil,
   A co jest před tebou zlé, jsem činil,
   Abys se ukázal ve svých řečech spravedlivým,
   A vítězným, když bys byl souzen.
7. Neboť hle, v nepravostech jsem se narodil,
   A ve hříších mne počala má matka.

3. Smiluj se nade mnou, Bože, podle své milosti,
   A podle svého velikého milosrdenství shlaď má zpronevěření.
4. Dokonale mne obmyj od mé nepravosti,
   A od mého hříchu mne očisť.
5. Neboť svoje zpronevěření já sám znám,
   A můj hřích jest přede mnou stále.
6. Proti tobě, proti tobě samému jsem hřešil,
   A co jest před tebou zlé, jsem páchal,
   Aby jsi se ukázal spravedlivým ve svém výroku,
   A čistým ve svém soudě.
7. Hle, v nepravosti jsem se zrodil,
   A v hříchu mne počala má matka.

3. 4. Počíná prosba za smilování a za odpuštění; kajicník uvádí rozličné důvody, aby svého Boha k milosrdenství pohnul. *Prosba* je důtklivá, neboť ji tolikráte opakuje: Smiluj se nade mnou... shlaď mou nepravost... obmyj mne . . . očisti mne. *Hřích* je veliký, neboť jej ve svém vyznání jmenuje: nepravostí, (zpronevěření se Bohu), hříchem, zlým před Bohem. *Důvody*, jež by mohli pohnouti Boha, aby odpustil hříchy kajícníka jsou: 1. veliké milosrdenství Boží; 2. vyznání hříchů a viny; 3. Veliká bída a slabost kajicníka; 4. vděčnost, kterou žalmista přislibuje.

Hříchem zpronevěřil se proti zákonu Božímu, proti úmluvě Boha Jahve, proto asi nejmenuje Boha tímto jménem, nýbrž dí: Elōhîm, Bože! Neodvolává se zde na spravedlnost Boží, dle níž by jen trestu zasloužil, nýbrž volá: *Smiluj se nade mnou!* *Veliké* jest Boží *milosrdenství*, poněvadž i veliké bídy se ujímá i veliké hříchy odpouští; Boží *slitování* jest *mnohé*, poněvadž přehojně a velmi často, ano stále, jako nevyčerpatelné rozlévá se na lidské pokolení. *Shlaď mou nepravost;* prosí Boha, aby tu nepravost setřel, smazal, jako se smazává písmo knihy (68[29] Is. 43[25]). Na druhém místě dí: *Víc a více* (amplius) v hebr. »dokonale« *obmyj mne*, jako se obmývají a odstraňují skvrny ze tkaniva: dělo se to tak, že myli, prali, dřeli a tloukli do mokré látky. Třetí výraz jest: *Očisť mne;* ve hříchu jako by byl malomocenstvím stížen, potřebuje uzdravení, očistění (Lev. 13[6. 24] též o malomocných, v. s. 243).

Hřích nazývá dle hebr. *zpronevěřením* se Bohu a proti jeho úmluvě, *poblouzením* a *nepravostí* (převrácením).

5. Vyznává se ze svých hříchů a udává, jak ho jeho vina tíží. Neomlouvá nikterak svůj hřích, nýbrž přímo a otevřené dí: *Neboť znám já svou nepravost;* Bůh ji svou vševědoucností zná, ale i žalmista jest si jí vědom a *má své hříchy stále před sebou*; jeho mysl stále je má u vědomí, a když ví, že jsou to hříchy, spolu je má v ošklivosti a hrozí se jich.

6. Bůh dal přikázání a určil povinnosti, jakými jest člověk vázán k Bohu a jakých má plniti k lidem. Af jest zlý skutek člověka obrácen třeba jen proti člověku, jest vždy spolu hříchem proti Bohu, zanedbáním povinnosti, kterou uložil Bůh. David uznává a vyznává, že svými hříchy hřešil proti Bohu a dí: *Proti tobě, proti tobě samému jsem hřešil.* Tím poznává úplně velikost viny, neboť ví, že urazil nejvyššího svého Boha. *Co jest před tebou zlé*, co ty zavrhuješ, *to jsem páchal.*

Uznávám, že jsem hřešil, vyznávám se vinným, *abys se ukázal* (objevil) *ve svých řečech*, ve svém soudním výroku, který nade mnou proneseš, (2. Kr. 12 [10-12. 14]) *spravedlivým*, a abys se objevil *čistým*, dokonalým (lat. vítězem) *ve svém soudě* neb rozsudku. Tvá spravedlnost se objeví před lidmi, lidé tebe budou ještě více ctíti.

V latinském jest: *Abys byl vítězným, když bys byl souzen* když by snad lidé posuzovali tvůj soud, rozsudek a shledávali jej snad přísným, nespravedlivým — aby spravedlnost Boží nad takovým soudem zvítězila a ukázala se v celém světle. Sv. Pavel uvádí tato slova o Bohu v listu k Řím. 3[3. 4].

Bůh dopustil, aby David hřešil; pak ho trestal, pak mu prorokem Nathanem oznámil, že jest mu hřích odpuštěn. V tom všem objevila se spravedlnost, svatost a věrnost Boží.

6. Kajicník zaslouží Božího milosrdenství, neboť jest v hříšnosti již zrozen: *Hle! v nepravostech jsem se zrodil* (hebr.: v nepravosti) *a v hříších* (v hříchu) *počala mne má matka*; katolické podání vidí v těchto slovech prohlášení o dědičném hříchu lidí. Od svého početí, od svého zrození měl jsem již nepravost, hřích, v tom jsem zrozen. O nějakém hříchu rodičů zde mluviti nemůžeme, poněvadž ani početí ani porod nebyly o sobě ničím hříšným; o nezákonném spojení rodičů (jak Barhebraeus dí) u Davida též nic nevíme.

3. 4. רַחַם lůno matky; mn. č. vnitřnosti, smilování, milosrdenství. מָחָה stírati, utírati (Ex. 32[32] Num. 5[23]), shladiti (4 Kr. 21[13] a j.). פֶּשַׁע zpronevěření, odpadnutí. כִּבֵּס

valchovati (šaty), práti, *πλύνειν* šlapati, šlapáním šaty čistiti. טָהֹר čistým b., čistiti הַרְבֵּה prostý inf. ve významu příslovce. Hříchy zapsány v knize dle Kol. 2[14] Zjev. 20[12].

Synomyna »hříchu« a »milosti« uvedena u Heine, Synonymik des neutest. Griechisch, 81 a d.; o milosrdenství viz též úvod k ž. 102.

Božího milosrdenství a slitování lidé nejvíce potřebují. Islâm si dle bible učinil stálou formuli, které tak často užívá, ve slovech: Ve jménu Boha milosrdného a slitovného Bismillâhir-raḥmânir-raḥîmi. Podobně u Zoroastra: »Ve jménu B. milostivého, spravedlivého,« u Parsů pozdějších: »Ve jm. B. milosrdného a slitovného«.

5. Předmět zde předchází פשעי, po něm teprve podmět אני a sloveso אדע; výjimečný pořad. Contra me zde nikoliv: hřích mně činí výčitky svědomí, trápí mne, bude proti mně před soudem Božím, v pekle.

6. Theodor z Mopsvestie, který to vykládá o Israeli dí: Israel hřešil toliko proti Bohu, nikoli proti Babylonským. למען značí účel, nikoli výsledek. Ten účel neměl před sebou David, když hřešil, nýbrž Bůh, z jehož dopuštění a řízení se vše děje. דָּבְרֶךָ dobrekha, inf. qal (obyč. piel). זכה (זכא) má v aram. význam vítěziti, proto LXX *νικήσῃς* nikoli v hebrejštině, kde znamená *čistým b.* (výčitky).

7. חוֹלָל od חוּל kroužiti, pilel roditi, pul. trpně. יְחַמַּתְנִי od יחם perf. piel (יְחַמַּתְנִי) Hexapla *ἐγέννησεν*. Srovn. Job 14[4]. Prorok Nathan oznámil sice Davidovi: Bůh sňal tvůj hřích; nezemřeš (2 Sam. 12[13]), ale David přec prosil ještě za odpuštění viny.

8. Vždyť ty miluješ věrnost (pravdu),
Svou neznámou a skrytou moudrost jsi mně zjevil.
9. Pokropíš mne yzopem a budu očistěn,
Obmyješ mne a nad sníh budu bělejší.
10. Dáš mně slyšeti radost a veselí,
A zaplesají zdrcené kosti.
11. Odvrať svou tvář od mých hříchů,
A shlaď všechny mé nepravosti.
12. Čisté srdce stvoř ve mně, Bože,
A pravého ducha obnov v mém nitru.
13. Nezamítej mne od své tváře,
A svého svatého ducha mně neodnímej.
14. Navrať mi potěšení ze své pomoci,
A posilni mne výborným duchem.

8. Hle, máš zalíbení na upřímnosti v srdci,
A v nitru oznam mi moudrost.

9. Rozhřeš mne yzopem, abych byl očistěn,
Obmyj mne, abych byl bělejší než sníh.
10. Dej mně slyšeti radost a veselí,
Dej, at plesají kosti, které jsi zdrtil.
11. Odvrať svou tvář od mých hříchů,
A všechny mé nepravosti shlaď.
12. Čisté srdce stvoř mi, Bože,
A pevného ducha obnov v mém nitru.
13. Nezamítej mne od své tváře,
A svého svatého ducha mi neodnímej.
14. Navrať mi radost ze své pomoci,
A ochotným duchem mne podporuj.

8. Nový důvod, proč má býti Bůh milosrdným. David býval Božím miláčkem, Bůh jemu zjevoval *tajné a skryté věci* své moudré prozřetelnosti, oznamoval mu budoucí věci. Hebrejské znění obsahuje prosbu: *Hle, máš zalíbení na upřímnosti ve skrytě* (uvnitř člověka, v srdci), abych byl upřímným, poctivým, dej mně k tomu svou moudrost: *Oznam mi v nitru moudrost*; touto se zbaví následků a a zbytků hříchu, a získá si pak Božího zalíbení.

9. Opakuje prosbu za odpuštění. *Pokrop* (pokropíš — očekává tak bezpečně) *mne yzopem;* znovu představuje hříšný stav jako nemoc malomocenství a žádá očistění. Když se nějaký malomocný uzdravil, býval při očistném obřadu pokropen živou vodou, do které byla mezijinými věcmi vhozena větvička yzopu (Lev. 14[4]). Yzop znamenal očistění, čistotu; jím kropívali při očistách. Botanický Hyssopus officinalis v Palestýně nerostl; nejspíše ho nahražovali větvičkami květiny origanum (Dobrá mysl) neb satureje (čabr). Origanum aegyptiacum, marjánku míchali egyptští kněží do chleba a mínili, že očisťuje. *Nad sníh budu bělejší*: bělost sněhu častěji v přirovnáních (Is. 1[18]).

10. *Dej (Dáš) mně slyšeti radost a veselí*, at uslyším, že jsi mně odpustil, že jsi mně zase svou přízeň vrátil; *at plesají kosti*, já celý, *které* (kosti) *jsi* bolestí nad hříchy *zdrtil* (6[3] 31[3]).

11. *Odvrať svou tvář od mých hříchů:* aby hříchu ani nebylo, neboť dokud jsou, Bůh je stále vidí.

12. Prosí, aby se mu dostalo jaksi znovuzrození. *Čisté srdce stvoř ve mně*, znovu mi je stvoř, což jest jen Bohu možným. Srdce jest sídlo citů, tedy i zbožnosti, mrav-

nosti a poslušnosti. Bude-li čisté, nepovede prosebníka ke hříchu; dříve bylo znečistěné, znesvěcené hříchem, nyní prosí: *Pravého ducha obnov v mém nitru;* ducha *pevného* (hebr.), který by odolal pokušení a žádostivosti, *pravého*, který by se neodchýlil od pravé cesty, nekolísal mezi dobrým a zlým.

13. *A svého svatého ducha mně neodnímej*, Božího ducha chce stále míti. Dle 1. Kr. 16[13] přišel Boží duch na Davida krátce po jeho pomazání na krále. Od Saula Boží duch odstoupil a tento byl pak hned zmítán zlým, ničemným duchem (sp. nequam); proto prosí žalmista, aby mu svatý Boží duch nebyl vzat, nýbrž aby jej stále vedl a podporoval.

14. *Navrať mi potěšení*, jehož jsem dříve před hříchem míval, když jsi mně pomáhal, mne vysvobozoval z rukou nepřátel a z nebezpečenství; bylo to potěšení z Boží *pomoci* a *spásy*. Nyní zaujala truchlivost duši. *A posilni mne výborným* (principali) *duchem;* v tom záležela též Boží pomoc, že byl David *podporován ochotným* (dle hebr.) *duchem*, duchem, který dobré rád, s ochotou koná. Nikoli tedy knížecím duchem, neb duchem vlády ἡγεμονικός (LXX).

8. אֱמֶת pravda, věrnost (25[10]), i věrnost Boží i věrnost člověka k Bohu, upřímnost: טְחוֹת od טוּחַ zakryti (Job 38[36]) zakrytá, (zalepená) místa, skrytá m.; dle aram. je vyloženo »ledví« כִּלְיוֹת sv. Jar. absconditum סְתָם skryté, tajné.

10. V syrské pešittâ na m. תשמיעני dej mně slyšeti — slovo תַּשְׂבִּיעֵנִי »nasytíš mne« (90[14] podobně), ale té změny třeba není: žalmista chce slyšeti útěchu (radost); týž význam má zde dabis. Sym.: *Ἀκουστὴν ποίησόν μοι εὐθυμίαν καὶ εὐφροσύνην.*

12. בָּרָא o stvoření z ničeho (Gen. 1[1]), arab. bára a pustil, objevil; zde znamená znovu stvořiti ve smyslu palingenesie. Ez. 36[26]. נָכוֹן pevný v muž. rodě, jindy רוּחַ jest ž. r.

14. נָדִיב ochotný, volný; נדב nádaba arab. pobízeti někoho (Ex. 25[2]). Laetitia salutaris tui jest laetum salutare a te allatum. Vyprošuje si žalmista na Bohu 1. čistotu

duše (9); 2. pokoj svědomí, útěchu a radost (10); 3. aby Bůh nehleděl na jeho hříchy (11); 4. aby jej svým Duchem sv. obnovil (12); 5. dal jemu stálost a vytrvalost v dobrém (13, 14).

15. Chci učiti nešlechetníky tvým cestám,
A bezbožní se k tobě obrátí.
16. Vysvoboď mne od krevní viny, Bože, Bože mé spásy,
A můj jazyk bude radostně oslavovati tvou spravedlnost.
17. Pane, otevři mé rty,
A má ústa budou hlásati tvou chválu.
18. Neboť kdybys byl chtěl oběti, byl bych (ji) dal rád,
Na zápalných obětech nemáš zalíbení.
19. Žertvou Bohu jest skroušený duch;
Zdrceným a sníženým srdcem, Bože, nepohrdáš.
20. Dobrotivě zacházej, Pane, pro svou milost se Sionem,
Aby byly zbudovány zdi Jerusaléma.
21. Tehdy přijímati budeš pravé oběti, dary a zápaly,
Tehdáž budou klásti na tvůj oltář junce.

15. Chci učiti odpadlíky tvým cestám,
Aby se hříšníci k tobě vrátili.
16. Vysvoboď mne od krevní viny, Bože, Bože mé spásy,
Dej, ať se veselí můj jazyk z tvé spravedlnosti.
17. Pane, otevři mé rty,
A má ústa budou hlásati tvou chválu.
18. Neboť nežádáš žertvy — a já bych ji dal,
Na zápalu nemáš zalíbení.
19. Žertvami Boha jest skroušený duch,
Skroušeným a zdrceným srdcem, Bože, nepohrdneš.
20. Dobře zacházej dle své milosti se Zijjônem,
Vystav zdi Jerusaléma.
21. Potom budou se ti líbiti pravé oběti, zápaly a celotné oběti,
Tehdáž budou přinášeti na tvůj oltář junce.

15. Z vděčnosti slibuje žalmista, že chce hříšníky poučovati, bezbožníky k Bohu vraceti, aby tak chvála Boží rostla. *Chci učiti nešlechetníky*, odpadlíky, kteří s pravé cesty sešli, pravým, *tvým cestám*, cestám, které

k tobě vedou. Tak může kající hříšník, když dosáhl odpuštění, svá dřívější pohoršení napravovati, hříchům zabraňovati.

16. *Vysvoboď mne od krevní viny* (doslovně: od krví, od prolité krve, viny za prolitou krev); David měl na sobě vinu za prolitou krev Uriáše a zabitých Israelitů v Rabbath-Ammon (2 Kr. 11[14-25]). Když mne od té viny osvobodíš, tím, že mi ji odpustíš, *můj jazyk bude radostně oslavovati tvou spravedlnost,* spravedlnost milosrdnou a slitovnou, spravedlnost, která dle přislíbení Davidovi daného jej chrání a zachová.

17. Hříchem byly jeho rty jako zavřeny, nemohly patřičným způsobem velebiti Boha, aby se to Bohu též líbilo. Odpuštěním hříchů se otevrou, budou moci bohumilá slova pronášeti: *Pane, otevři mé rty, aby hlásala má ústa* (a budou hl.) *tvou chválu.* Tímto veršem a sv. křížem počínají kněžské *hodinky.*

18. Oběť chvály jest Bohu milejší než žertvy a zevnější oběti: Tak vyloženo v předešlém ž. 49[13-14]. *Kdybys byl chtěl oběti,* zébach t. j. krvavé oběti, žertvy, dal bych ji rád. Míní tím děkovnou oběť.

19. Žertvou Bohu, bohumilou neb bohulibou, jest *skroušený duch,* skroušený, zlomený vzpomínkou na svůj hřích; lítost zdrcuje ducha i *srdce (zdrcené srdce),* bolest srdce snižuje, činí i poníženým. *Nepovrhneš* takovým srdcem t. j. rád je přijmeš, budeš míti na něm zalíbení větší než na oltářní oběti.

20. I na jiných místech posvátných žalmů, kde mluví David o svých soukromých záležitostech života, připomíná často v prosbě též svého lidu. Jeho vina, jeho trest stihl zajisté spolu i lid, jehož zástupcem byl, jejž vedl, a když prosil, aby bylo jemu odpuštěno, aby se mu dostalo zase plné Boží přízně a milosti, mohl zcela správně připojiti i prosbu za svůj lid, za Sion a za Jerusalém. Zakončení veršem 20. a 21. jest zajisté přirozenější a vhodnější, nežli kdyby byl žalm ukončen veršem 19.

Dobrotivě zacházej (netoliko: dobrým buď) *pro svou milost* (dobrou vůli 5[13], dobrotu, přízeň) *se Sionem;* Sion

jest jmenován, ale míní zajisté celý lid, jenž měl na Sionu své středisko. *Stav zdi Jerusaléma* (buduj je); David stavěl dle 2 Kr. 5[9] zdi kolem Jerusaléma, Šalomoun tu stavbu dle 3 Kr. 3[1] rozšířil a dokončil. Tuto svou stavbu snad poroučel David Bohu; nejednalo se o znovuzřízení Jerusalémských zdí.

Mnozí vykladatelé (Theodoret), i někteří z katolických exegetů považují tyto dva verše jako liturgický přídavek z babylonské doby. Israelité vyjádřili dle toho svou prosbu, aby byl Jerusalém znovu zbudován. Jerusalémské zdi byly budovány teprve za Nehemiáše (v polovici 5. století př. Kr.), proto kladou někteří původ těchto veršů až do této doby.

Ve vyloženém smyslu mohl i David tyto verše složiti a napsati. Do pořadu složení sborového žalmu dle Zennera tyto verše právem náleží, a jsou nutné. Žalmista pravil v 18. verši, čeho Bůh si nepřeje, ve v. 21. dí, co Pánu Bohu podáváno bude.

21. *Tehdy,* potom *se zalíbením budeš přijímati* veliké oběti, budou to oběti spravedlnosti, *pravé oběti,* budou vycházeti od lidu tobě milého, přinášeny z pravé zbožnosti. I zevnější oběť jest Bohu milá a nezavrhuje ji, ale žádá, aby vycházela a byla podávána ze zbožného srdce, z oddané mysli.

16. דָּמִים množ. od דם (5[7] 16[4]). Až potud nemluvil žalmista o žádných svých nepřátelích, nemůže tedy tím býti míněno prolévání krve, jemuž by byl on sám vydán.

18. V prvé části jest obsažena podmínka, v druhé větě jest dle toho kohortativ: Nežádáš — kdybys žádal, dal bych. Řecký př. má εἰ ἠθέλησας, překládali לוּ na místě záporu לֹא · וְאֶתְּנָה by bylo dle překladu sv. Jar. předmětnou větou: nechceš, abych dal oběť; dle jiných jest toliko vložkou: já bych (to) rád dal.

19. »Zdrceným srdcem nepovrhneš« líbilo se prý sv. Aug. tak, že před smrtí prosil, aby mu to napsali na stěně, ku které byly jeho oči obráceny. Sv. Bernard za těch slov zesnul.

21. כליל a עולה znamená tutéž oběť celotnou, zápalnou (holocaustum), ale jsou zde jmenována ta dvě jména na místě všelikých druhů obětí.

Po mínění některých jest v těchto dvou verších vyjádřeno přání, aby byla zřízena vláda Boží v israelském národě (theokracie). V allegorickém smyslu by to byla prosba, aby Hospodin byl příznivým nové Církvi, vystavěl její zdi, chránil ji; tam se jemu obětuje čistá oběť, která jest důstojna jeho Božské velebnosti, oběť Krista Pána.

Žalm *Miserere* jest čtvrtý *kajicný zpěv.* Modlí se ho Církev ve jménu hříšníků, modlí se ho i kající hříšník, který doufá a očekává odpuštění hříchů. Vyjadřují slova tohoto žalmu pokorné a dokonalé pokání, ukazují, jakými city má býti pravý kajicník ovládán, jakou má jeho kajicnost býti, aby bylo jeho srdce contritum et humiliatum (zdrcené a sklíčené). Vyznává hříšník svou bídu, svou hříšnost a vinu, pokorně uznává svůj nevděk k Bohu; volá o smilování, slibuje polepšení, slibuje i zadostučinění a nápravu daného pohoršení, a prosí za Boží milost. Jest hotov přinésti jakoukoliv oběť, jen aby Boží milosti dosáhl (Si voluisses sacrificium, dedissem utique). Tridentský sněm (jeho katechism) právě tak lítost vypisuje: »Dolor animi et detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de caetero« (Bolest duše, ošklivost nad hříchem, dobrý úmysl). Žalm 50. jest zaveden v *laudes postu* a *všedních dnů.*

Modlíme se Miserere jmenovitě ve *Svatém Týdnu.* Vzpomínáme si na hříchy, které Spasitel na sobě nesl, pro něž na kříži zadostučinil; církev prosí tak ve jménu Krista Pána aneb veškerého lidstva za odpuštění, prosí za milosrdenství. Křesťan vyjadřuje slovy toho žalmu před křížem svou kajicnost. Tak i před sv. *pomazáním,* při posvátném *kropení* (9).

V modlitbách *za zemřelé* prosí církev, aby odpustil Pán Bůh vinu a zbývající tresty duším v očistci a slitoval se nad nimi, aby jejich touha po nebi byla brzy splněna. Přidáváme k tomu prosbu: »Věčný pokoj (nebeský) dej jim, Pane, a věčné světlo (Boží a Kristovo) ať jim svítí«.

51. žalm. (H. 52.)

Zlý jazyk neujde trestu; zbožný člověk bude chráněn.

Žalmista oslovuje zlého, lstivého mocného muže a hrozí, že jej stihne záhuba (3—7). Spravedliví se potěší,

když ten muž padne (8—9). Žalmista, jenž na Boha spoléhá, bude šťasten a bude Boha velebiti stále (10—11).

Nadpis.

L. 1. Ku konci. Poučení od Davida,
2. Když přišel Idumejský Doeg a zvěstoval Saulovi: David vešel do domu Achimelecha.

H. 1. Řediteli hudby; Maskîl od Davida,
2. Když Edomita Dō'êg přišel a Šā'ûlovi zvěstoval a řekl: Přišel Dāwîdh do domu Achīmélekha.

Nadpis udává dějinnou událost, jež byla podnětem ke složení této písně. Událost jest vypravována v 1. Kr. 21. 22[6-23]. David utekl před Saulem a byl v Nobe přijat velekněžem Achimelechem, který nevěděl, co se mezi Davidem a Saulem přihodilo. Nobe bylo místo, nedaleko od Jerusaléma, kde stával po nějaký čas svatostánek (bez archy; snad Nebī-Samwîl). Správce králových pastýřů, Edomita Doeg, byl toho svědkem, jak Achimelech Davida srdečně přijal, viděl, že mu dal i posvátné chleby a Goliášův meč. Doeg to zvěstoval Saulovi (22[9]), obžaloval tak Achimelecha. Saul vinil Achimelecha a jeho rod a tamní kněze ze zrady, a všechny (85) je Doegem usmrtil. Abiathar, syn velekněze, jediný utekl a oznámil tu smutnou zvěst Davidovi. K bolestné náladě Davida při této truchlivé zvěsti nese se obsah tohoto žalmu. Pisatelem jest dle toho *David.* O Maskîl viz úvod XXIV: viz též XXVI.

Ve v. 10. děje se zmínka o Božím domě; to může znamenati i svatostánek, neboť v Davidově době chrámu ještě nebylo. Pro některá slova míní, že jest řeč žalmu podobná řeči Jeremiášově; to však divno není, neboť Jeremiáš znal zajisté svaté zpěvy. Ostatně nedokazují dvě slova ještě nic.

3. Co se chlubíš zlobou (ty),
Který jsi silný v nepravosti?
4. Každodenně obmýšlí tvůj jazyk nespravedlnost;
Jako ostrá břitva nastrojuješ lest.
5. Miluješ zlobu více než dobrotu,
Nepravost více než poctivou řeč.

6. Miluješ samá zhoubná slova,
Lstivý jazyku!

3. Co se chubíš zlobou, hrdino?
Boží milost (trvá) stále.
4. Zhoubné věci obmýšlí tvůj jazyk,
Jako nabroušená břitva, ty pletichářiˇ!
5 Miluješ zlé, nikoli dobré,
Lež a ne pravou řeč. Sélā.
6. Miluješ jen zhoubná slova,
Ošemetný jazyku.

3. Oslovuje násilníka, jenž lstivým jazykem neštěstí zaviňuje neb již zavinil.

Co se chlubíš zlobou (ve zlobě); to, co jsi vykonal, jest zlé a projevuje jen zlobu: *ty hrdino?* ironicky jej tak nazývá, aneb ve smyslu: násilníče! jak to Vulgata vykládá: *Kterýž jsi silný v nepravosti!* Doegovo hrdinství záleželo v tom, že bezbranné a nevinné kněze zabil. Žalmista trpí asi zlobou onoho muže, ale (dle hebr.) těší se tím, že *Boží milost* trvá *stále,* a ta pomůže a přispěje proti oné zlobě, která tak dlouho trvati nemůže.

4. *Každodenně* — náleží dle hebr. znění ještě k v. [3]. *Tvůj jazyk obmýšlí nespravedlnost:* jazyk myslí (34[28]), poněvadž pronáší myšlenky. Zde obmýšlí jen věci zhoubné, které jsou jiným k záhubě. *Jako ostrá břitva* když se jí užívá neobratně neb neopatrně — *nastrojuješ lest* (hebr. který činíš klam, pletichy).

5. *Miluješ zlobu,* máš ji radši, neb *miluješ* jen *zlé* a *nikoli dobré* (hebr.); ze zloby vychází jeho řeči a jeho jednání.

6. *Miluješ,* rád mluvíš (nejraději) *slova* praecipitationis, *zhoubná,* která jiným zhoubu přinášejí (která pohlcují, k pohlcování — dle hebr.).

3. הַגִּבּוֹר u Jer. 9[23] גִּבּוֹר též o zlém silném neb mocném muži. כָּל־הַיּוֹם po celý den — znamená zde: stále. Řeck. Aq. překládali slovo חֶסֶד (milost) aramejským významem, proto: v nepravosti. Hebr. znění je lepší a shoduje se s překl. aram. a sv. Jer.

5. מִן bývá porovnávací, ale zde spíše záporné: *a nikoli* (118[8-9]). Dageš v הֵיעָ zovou אתי מרחיק (přicházející z daleka); klade se po qâmeṣ neb po seghôl, je-li prvé

slovo mil êl, aby nebylo to jednoslabičné slůvko nejasně vysloveno. O סלה viz úv. s XXVII.

6. בָּלַע hrdlo, propast (zkáza; od *pohltiti*); Sym. εἰς τὸ καταπιεῖν (5[10]). לְשׁוֹן מִרְמָה by mohlo býti též předmětem: miluješ ošemetný jazyk; lépe zvolacím pádem (sotva ablativem, jako v řím. ž. in lingua dolosa).

7. Proto tě zničí Bůh na vždy,
Vytrhne tě a vystěhuje tě z tvého stanu,
A tvůj kořen (vytrhne) ze země živých.
8. Spravedliví (to) uvidí a budou se báti;
Jemu se budou se smáti a říkati:
9. Ejhle muž, který si neučinil Boha svým spomocníkem,
Nýbrž spoléhal na své veliké bohatství,
A cítil se tuze mocným ve své marnosti.
10. Já však (budu) jako plodná oliva v Božím domě.
Doufám v Boží milosrdenství věčně a na věky věků.
11. Chci tě na věky velebiti, že jsi (tak) učinil.
A důvěřuji tvému jménu, neboť jest dobré
Před tvými svatými.

7. Tak tě Bůh zničí na věčnost,
Uchvátí tě a vyvede tě ze stanu,
A s kořenem tě vytrhne ze země živých. Sélā.
8. A spatří to spravedliví a budou se báti,
A jemu se budou smáti:
9. Hle muž, který neučinil Boha svou ohradou,
A spoléhal na své veliké bohatství.
Silným se cítil svým (majetkem).
10. Já však jako zelenající se oliva v Božím domě,
Doufám v Boží milost věčně a vždy.
11. Chci tě velebiti na věky, že jsi učinil (tak).
A důvěřuji tvému jménu,
Neboť dobré jest před tvými zbožnými.

7. Nezůstane hříšník bez trestu, nýbrž předpovídá mu žalmista: *Proto tě zničí Bůh na vždy* (hebr. převrátí, zvrátí, zboří jako se boří stavení neb věž) a zůstaneš na vždy zničen; že se tak stane násilím a že bude úplně vyhlazen, to praví slovesa: *Vytrhne* (uchvátí) *tebe, vy-*

stěhuje tě, i s kořenem tě vytrhne ze země živých (jako se vyvrací strom) a přijdeš do místa mrtvých, zahyneš.

8. 9. *Vidouce to spravedliví uleknou se* nejprve hrozné spravedlnosti Boží: budou se báti. Při tom však pojme je radost, pocítí odlehčení. Ten mocný je svíral, nyní zahynul, a oni si řeknou (pomyslí si): Hle jak skončil ten člověk! *Neučinil Boha svým spomocníkem*, neměl v Boha víry ani důvěry, doufal neb *spoléhal na své veliké bohatství a cítil se velmi silným ve své nicotě* (při své zkáze; dle syr. a aram.: svým majetkem). Tím líčí krátce jeho chování.

10. Žalmista má důvěru v Boha a doufá od něho své štěstí. *Já však* (budu) *jako plodná oliva* (jako zelenající se, čerstvá, živá oliva); to značí hojnost štěstí (Jer. 11[16] o Israeli). *V Božím domě:* žalmista má své kořeny v domě Božím, a odtud béře veškeru sílu, plodnost a krásu (dobré skutky, moudrost). Zda byly tehdy olivy při Božím domě, při svatostánku, v nádvoří, nevíme; i tak by dával ten verš stejný význam. *Doufám v Boží milost* (milosrdenství) *vždy a stále*, tedy i v neštěstí, v pronásledování.

11. Slibuje žalmista, že bude *oslavovati* svého ochránce a pomocníka za to, *že tak učinil* (21[32]), že jeho důvěru nikdy neučinil marnou, že jeho přání vyplnil (i o budoucnosti). *A důvěřuji tvému jménu:* exspectabo, očekávám od něho spásu a bezpečnost. Ono *před všemi zbožnými* zjevuje a ukazuje Boží neb svou *dobrotu*, že jest dobré.

7. נתץ sbořiti, převrhnouti, zničiti. הָוָּה u Is. 30[14] vzíti (o ohni z ohniště), uchopiti; מַהְתֶּה nádoba, mísa na uhlí (oheň); sv. Jer. však: zastraší tebe יְהַתֶּךָּ.

8. וְיִרְאוּ — וְיִרָאוּ (40[4]) paronomasia, podobné znění.

9. בְּהַוָּתוֹ ve své špatnosti, zkáze; majetek se zove הוֹן (v syr. bqenjâneh) tedy dle toho lépe בְּהוֹנוֹ.

11. Bonum est totiž jméno, jest dobrým Bůh ke svým zbožným; »jest dobře očekávati, doufati v tvé jméno,« prospívá to zbožným — není přirozený výklad. Na m. אֲקַוֶּה *chci čekati*, důvěřovati navrhuje Wellh. a j. אהוה *chci zvěstovati* (že jest tvé jméno dobré), ale není tak v překladech.

Žalm 51. nás poučuje, že nemá spravedlivý a zbožný ani při pomluvách, ani při pronásledování nejmocnějšími lidmi ztráceti důvěry v Boha. Tímto »mocným« mínili někteří antikrista, protivníka církve.

Sv. apoštolové se jmenují plodnými olivami v Boží církvi; oni takovou důvěrou zvítězili.

Modlíme se tento žalm *v úterních* ranních hodinkách, abychom se v důvěře posilovali. Kéž bychom byli jako plodná κατάκαρπος oliva v Božím domě!

52. žalm. (H. 53. Totožný se 13./14. ž.)

Zkáza lidí; Bůh chrání svůj lid.

Žalm obsahuje též dvě části, jako ž. 13. (1—4, 5—7). Celkový obsah je tentýž. (Viz ž. 13.)

L. 1. Ku konci. Pro Maeleth. Poučení od Davida.

H. 1. Řiditeli hudby. Al-Machlath. Maskîl od Davida. (Aq. Th. při sboru [tanci]).

עַל־מָחֲלַת (87) není vysvětleno, znamená-li to nástroj neb nápěv neb hluboký, temný, melancholický ton aneb je-li to jen liturgické udání. Viz o tom úvod s. XXIX; k ostatním viz s. XXIV a XXVI. Grimme míní, že jest עַל skrátka jakés věty; dle j. to bylo značkou hudby při 22 ton. stupních.

V tomto žalmu není přídavků řeckého a latinského znění, které jsou v ž. 13[3]. Rozdílným se jeví nadpis, jméno Boha a 6. verš. Bůh jest zde jmenován sedmkrát a vždy Elōhîm (v 13. ž. čtyřikrát Jahve, třikrát Elōhîm). Snad byl ten žalm v bohoslužbě určen na dva různé dny, tak se zachoval na dvou místech.

1b. Říkává pošetilec ve svém srdci: Není Boha.
2. Zkaženi jsou a stali se hnusnými v nepravostech,
Není nikoho, kdo by činil dobré.
3. Shlédl Bůh s nebe na lidské syny,
Aby viděl, je-li tu rozumný (člověk),
A který by hledal Boha.
4. Všichni se odchýlili, vesměs se stali neužitečnými;
Není, kdo by činil dobré,
Není ani jediného.
5. Nepoznají-liž všichni ti, kteří páchají nepravost,
Kteří sžírají můj lid jako (jídlo) chleba?

6. Boha nevzývají,
Tu se třesou bázní, kde není bázně.
Neboť rozmetal Bůh jejich kosti (těch),
Kteří se chtí zalíbiti lidem;
Zahanbeni jsou, neboť opovrhl jimi Bůh.
7. Kdo zjedná ze Siona spásu Israeli?
Když vrátí Bůh zajaté svého lidu,
Veseliti se bude Jakub a zaplesá Israel.

2. **B**lázen říká ve svém srdci:
Není Boha!
Zkaženou jest a hnusnou jejich nešlechetnost,
Není nikoho, kdo by dobře činil.
3. Bůh se díval s nebe
Na lidské syny,
Aby viděl, je-li (tu) rozumný,
Který by se tázal po Bohu.
4. Všechno se odchýlilo,
Vesměs se zvrhli,
Není, kdo by činil dobré,
Není ani jediný.
5. **C**ož (to) nepoznají ti, kdož činí nepravost,
Kteří sžírají můj lid,
(Jako) jedí chléb?
Boha nevzývají
(5. Navrž. oprava: Nebyli soudruhy modlářů ti, kteří u Jahve jedli,
Kteří jedli chléb Jahve, jehož nevzývali?)
6. Tam se třásli, třásli,
(Kde) nebylo strachu;
Neboť rozmetal Bůh kosti tvého obléhače.
Hanbou jsi je naplnil, neboť je Bůh zavrhl.
(6. Tenkrát měli strach, který nebyl strachem;
Potom rozmetal Bůh kosti rouhače).
7. Kéž by přišla od Zījjôna
Pomoc Israeli,
Když obrátí Bůh osud svého lidu,
Plesej Ja'qobe, raduj se Isrāêli!
(7. Kéž by obratem Jahve (Boha) Jakob plesati, Israel se radovati mohl).

Výklad podán již při ž. 13. Hebrejské znění přeloženo zde podle veršů qînâ (קִינָה viz pozn. v úv. k ž. 119 120).

2. *V nepravostech*, na m. toho jest ve 13. ž. V. in studiis suis, hebr. עָוֶל hřích, nepravost; 14. עליהּ původní.

5. Zenner navrhuje: הלא רֵעֵי בעלי און zdaž nejsou

soudruhy modlářů ti, kteří אכלים עם יהוה jedí s Jahve (kněží), אכלי לחם יהוה kteří jedí chléb Jahve (chleby předkládané i mazzoth). כל v hebr. schází (Vulg. omnes). Zdaž nepochopí, nepoznají, že jest Bůh se spravedlivými?

6. לא היה פחד není v hebr. znění 14. ž. Tam (tehdy) se ti bezbožní, kteří jednají tak s lidem (dle v. 5.), třásli, hrozně třásli, když nebylo příčiny ke strachu (viz 14).

Rozmetal kosti חנה (sehnouti, obléhati) tvého obléhače; v řeckém ὡστὰ ἀνθρωπαρέσκων חָנֵף rouhač, bezbožný.

Větší tyto odchylky ve v. 6. povstaly nejspíše omylem při opisování. Znění ž. 14. jest tu lepším, aspoň lépe zachovaným než ž. 53.

53. žalm. (H. 54.).

Prosba v tísni nepřítelem způsobené.

Nepřátelé cizí, násilní obklíčují žalmistu a poněvadž ho i zahubiti chtějí, prosí k Bohu o pomoc (3—5). Doufá, že mu Bůh pomůže a nepřátely ztrestá. Za to chce Bohu obětí a chválou děkovati (6—9).

Nadpis:

L. 1. Ku konci. Mezi písněmi.
Poučení od Davida,
2. Když přišli Zifejští a řekli Saulovi:
»Není-liž David skryt u nás?«

H. 1. Řediteli hudby, na strunové nástroje;
Maskîl od Davida,
2. Když přišli Zīfejští a pravili Šā'ûlovi:
Neukrývá-li se Dawîd u nás?

1. Dle toho jest pisatelem této poučné písně (maskîl XXIV) *David*. O bin°ghīnôth viz v úvodě XXVI (též 4¹).

2. Udává okolnost, k níž se nese obsah žalmu. Když byl David Saulem pronásledován, utekl se též do krajiny (pouště) Zīf, jižně od Hebronu, byl však poznán tamním lidem. Když to Zifejští udali Saulovi, že se David u nich ukrývá, byl tento v největším nebezpečí. Kniha králů zvěstuje, že byl David Zifejskými dvakráte zrazen: 1 Kr. 23¹⁹ a 26¹ V prvé zprávě nalézají se doslovně slova nadpisu tohoto žalmu. David mohl tuto okolnost na začátek své písně položiti; že by ta slova byla pozdějším pří-

davkem, dokázáno není. Zifejské by zde jmenoval cizinci (5), ač náleželo Zif k Judsku. Obsah se k udané době a k postavení Davida hodí. I zde dí, že nepřátelé hledají, usilují o jeho život, jako jest tu řečeno 1 Kr. 23[15]. Davidova tíseň vedla ku prosbě, jakou vyjadřuje žalm. Dle 1 Kr. 23. vtrhli v oné době Filištíné do země, Saul byl nucen táhnouti proti nim a tím byl David zachráněn.

Theodor z Mopsvestie kladl žalm do Ezechiášovy doby.

2. הֲלֹא záporná částice tázací zavírá v sobě již i kladnou částici: Zajisté se ukrývá!

3. Bože, svým jménem mne vysvoboď,
A svou mocí zjednej mi práva.
4. Bože, vyslyš mou modlitbu,
Uchem přijmi slova mých úst.
5. Neboť cizinci povstávají proti mně,
A mocní hledají mého života,
A nemají Boha před svým zrakem.
6. Ale hle! Bůh mně pomáhá,
A Hospodin jest ochránce mé duše.
7. Obrať zlé na mé nepřátely,
A ve své věrnosti je zahubiž.
8. Rád chci ti obětovati
A chci chváliti tvé jméno, Bože,
Neboť jest dobré.
9. Neboť jsi mne vytrhl ze všelikého soužení,
A na mé nepřátely může mé oko shlížeti.

3. Bože, svým jménem mně pomoz,
A svou mocí zjednej mi práva.
4. Bože, slyš mou modlitbu,
Nakloň svého ucha k slovům mých úst.
5. Neboť cizinci povstávají proti mně,
A násilníci hledají mého života,
Nemají Boha před sebou. Sélā.
6. Hle, Bůh jest mým spomocníkem.
Pán jest podporou mé duše.
7. Vrátí se zlé na mé úkladníky,
Ve své věrnosti je vyhlaď.
8. S radostí chci ti obětovati,
Chci chváliti tvé jméno, Jahve, neboť jest dobré.
9. Neboť ze vší tísně mne vysvobodilo,
A mé oko mohlo shlížeti na mé nepřátely.

3. V tísni volá k Bohu, aby jej *vysvobodil svým jménem, mocí* a silou, která v tom jméně jest, *aby mu zjednal práva* aneb učinil po právu (25[1]).

5. Vykládá, proč jest mu třeba pomoci a osvobození. *Neboť cizinci* (aram. a některé hebr. rukopisy: *zpupní*) *povstávají proti mně a mocní hledají mého života.* Cizinci a mocní by byli podle nadpisu (v. [2]) Zifejští; náleželi sice k israelskému národu, ku kmeni Juda, ale byli nyní jako zrádcové cizinci, aneb se tak chovali. *Mocní*, v hebr. *násilníci*, může znamenati i Saula a jeho vojenskou družinu, neboť on hledal bezživotí Davida, ale i Zifejské, kteří slíbili, že Davida mocí vydají.

Nemají Boha před svým zrakem: při svém násilném jednání nepamatují na Boha, nestarají se o to, že Bůh jejich vinu jednou musí trestati. Ano jsou proti Bohu.

6. Vyznává svou důvěru v Boha.

V té tísni pojednou nabývá žalmista útěchy a dí: Ale hle! *Bůh mně pomáhá* (jest mým spomocníkem); vidí, že se mu dostane pomoci Boží jistě.

7. Předpovídá svým nepřátelům: *To zlé*, které oni mně připravovali, *vrátí se na mé* [*nepřátely* (q'rê: on, Bůh, je obrátí ἀποστρέψει), na ty, kteří po mně slídí, kteří mně úklady strojí (hebr.). *A ve své věrnosti*, dle svých slibů (jež byly Davidovi učiněny) *je zahlaď*. Saulovi se toto skutečně brzy přihodilo. Když vtrhli Filištínští do země, octl se Saul sám v nebezpečí a krátce po té zahynul v bitvě na horách Gelboe.

8. *Rád*, s radostí ἑκουσίως ochotně, *chci obětovati tobě* (dobrovolné oběti ku chvále Boží, na poděkování, jako udány v Lev. 7[16] 22[21. 23]). *Chci chváliti tvé jméno* (51[11]) jeho moc a dobrotu, neboť jest dobré (že jest dobré).

9. *Neboť jsi mne vytrhl ze všelikého soužení* soužení toto bylo veliké, i z toho jej Bůh vytrhne; žalmista má takovou důvěru, že již to vidí před sebou vyplněno. *Mé oko* bude takřka s hůry, v bezpečnosti a v jistotě, *na nepřátely shlížeti.*

5. זָר cizinec; זָרִים drzí, zpupní. O סֶלָה viz XXVII.

V mystickém smyslu vykládáno i o Kristu Pánu. Cizinci by byli zákonníci, kněží a fariseové, kteří hledali jak by ho usmrtili.

6. סָמַךְ podporovati: בְּסֹמְכֵי Bůh jest mezi *oporami* mé duše, (ב bytnosti) jest oporou mé duše (mého života; podobně ב Soud. 11[35]).

7. K'thîbh יְשׁוּרֵב (vrátí se) může též obstáti, jako v aram.; k hifil יְשִׁיב v qrê hodí se předložka לְ lépe.

Žalm 53. modlí se církev o *Utrpení Páně*. Kristus Pán mluví slovy žalmu k Bohu Otci, předvídá své vítězství, a svou oslavu nad nepřátely.

Denně modlíme se tento žalm v hodinkách, zvaných *prima*. Denní hodinky (prima, tertia, sexta, nona — ad vesperam) představují nám běh vezdejšího života. V tomto životě jest nám pracovati a bojovati. Proto prosí i Církev, prosí i každý z nás za pomoc ku práci, za přispění proti nebezpečím, do nichž můžeme za dne a v životě upadnouti. Chraň a vysvoboď nás, Bože, od nepřátel duše, kteří povstali proti mně, hledají (jsou mocní) mé duše, mého života. »Bojování naše jest proti knížatům a mocnostem« dí sv. Pavel (Ef. 6[12]). Bůh sám, strážní andělé jsou našimi pomocníky. Chvalme proto Boží jméno, které nás z každé tísně vysvoboditi může, vysvobodilo zajisté a vysvobodí.

Žalm 53. jest modlitbou při *svěcení zvonu* a při *exorcismu*.

54. žalm (H. 55.)

Modlitba v tísni, kterou působí nepřátelé a nevěrný přítel.

Prosebně volá žalmista k Bohu o pomoc. Nalézá se v smrtelné úzkosti, ve strachu, neví, kterak by unikl nepřátelům (2—9). Prosí, aby rozdělil Bůh ty nepřátely; líčí jejich hříšnost (10—12). Důvěrný přítel stal se žalmistovi nevěrným (13—15). Ať přijde na ně smrt (16). Žalmista doufá, že ho Bůh vyslyší, protože ho miluje. (17—24).

Nadpis.

L. 1. Ku konci; mezi písněmi.
Poučení od Davida.

H. 1. Řediteli hudby; na strunové nástroje.
Maskîl od Davida.

Dle toho by byl pisatelem *David*. David byl vícekráte tísněn a obklíčen nepřátely. Nejbolestnější byla jemu zajisté vzpoura syna Absolona, který se chtěl státi králem a svolal proti otci všecky své přátele. K přívržencům Absolona přidal se též důvěrný rádce Davidův Achitofel (2 Kr. 15[12. 31]). Poněvadž si v žalmu tak stěžuje do zrady přítele (v. [14. 15]), ukazovala by tato okolnost, že se obsah žalmu nese k oné době Absolonovy vzpoury. David zrazen, opuštěn obrátil se s důvěrou k Bohu a rozechvěnými city líčil svoji tíseň slovy tohoto žalmu. Tak vykládal již aramejský targum a veliká část vykladatelův starších i novějších.

Žalm poukazuje ve v. [10] na jakousi nesvornost, proto soudili někteří, že jsou tu líčeny nepořádky a nesvornosti Židů v době makkabejské (1 Mak. 7[9-25]; o Alkimovi jmenovitě v. [13]). Theodor z Mopsvestie jmenoval Oniáše IV., který utekl v pronásledování do Egypta, pisatelem tohoto žalmu. Jsou to pouze domněnky.

V messianském smyslu vykládán tento žalm často jako slova Krista Pána proti židovským knížatům a proti zrádci Jidášovi. Achitofel jest zde, jako v ž. 40[10] obrazem Jidáše. K nadpisu viz úv. s. XXIV a XXVI.

2. Vyslyš, Bože, mou modlitbu,
A nepovrhuj mou prosbou;
3. Pozoruj mne a slyš mne.
Jsem pln truchlivosti ve své zkoušce
A jsem rozrušen.
4. Pro hlas nepřítele, pro nátisk hříšníka.
Neboť přivalují na mne nepravosti,
A hněvem mne obtěžují.
5. Moje srdce jest ve mně vzbouřeno,
A hrůza smrti připadla na mne.
6. Bázeň a strach přišli na mne,
A opletly mne tmy.
7. A říkám: Kdo mi dá perutě, jako má) holub,
Abych odletěl a nalezl pokoje?

8. Ejhle vzdaluji se útěkem,
A zůstávám na poušti.
9. Čekám na toho, který by mne spasil
Od malomyslnosti ducha a od bouře.

2. Naslouchej, Bože, mé modlitbě,
A nezahaluj se před mým úpěním.
3. Přihlédni ke mně a vyslyš mne;
Ve svém nářku těkám sem tam a vzdychám,
4. Pro hlas nepřítele, při nátisku bezbožníka,
Neboť svalují na mne neštěstí a vztekle
proti mně brojí.
5. Moje srdce se kroutí (bolestí) v mém nitru,
A smrtelné hrůzy padají na mne.
6. Bázeň a třesení přišly na mne.
A hrůza mne pokrývá.
7. A říkám: Kéž bych měl perutě jako holub,
Odletěl bych a odpočinul bych si.
8. Ejhle, daleko bych utekl,
Zůstával bych na poušti. Sélā.
9. Spěchal bych, abych se zachránil
Od dravého větru, od bouře.

2. 3. Žalmista prosí velmi snažně: *Vyslyš* mou modlitbu, *nepovrhuj* mou prosbou, přihlédni ke mně (hebr.) a *odpověz* mi. Potřebuje posily a pomoci, neboť líčí svůj stav slovy: *Jsem pln truchlivosti* (hebr. *těkám sem tam ve svém nářku a vzdychám) ve své zkoušce*, exercitatione (stálém přemýšlení, starosti).

4. Nepokoj a tíseň mu působí: *hlas nepřítele*, jeho slova, a jeho nešlechetné skutky: *pro nátisk hříšníka*. Hromadně míní nepřátely vůbec. *Přivalují*, svalují na mne *nepravosti* (neštěstí, hebr.) a *vztekle* (ve velkém hněvu) *proti mně brojí*.

5. Úzkost zmocnila se jeho nitra, *srdce jest vzbouřeno* (kroutí se, svírá se *v nitru); hrůza smrti*, jaká bývá v nebezpečí smrti, před smrtí, *připadla na mne*.

6. *Opletly mne tmy;* tmy jsou obrazem největších pohrom (hrůzy); tato metafora jej představuje zapleteného a sevřeného, pokrytého neštěstím.

7. Rád by unikl svému hroznému postavení. A říkám (u sebe myslím, přeji si): *Kéž bych měl perutě jako holubice* (holubí p.); holub lítá velmi rychle. *Odletěl bych a odpočinul bych si*, a nalezl bych si místo, kde bych měl pokoj, kde bych byl v bezpečí před tou bouří, která mne nyní obklučuje.

8. *Ejhle, vzdaluji se útěkem:* tato slova lépe vysvětliti ještě přáním: *Daleko bych chtěl uniknouti* (hebr.) *a zůstával bych na poušti*, kde bych byl samoten (in solitudine).

David utíkal před Absolonem z Jerusaléma na poušť (2 Kr. 15²⁸ 17¹⁶).

9. Dle lat. znění dí: Tam na poušti bych *očekával* toho, *který mne* již jindy *spasil od malomyslnosti ducha a od bouře*. Hebr. znění mluví ještě o tísni, které chce uniknouti a přirovnává ji *k dravému větru* (vichřici) a *k bouři*. V dalším ukazuje, jaká to bouře jest.

3. אָרִיד od רוּד (hif.), které znamená v qal: pobíhání, těkání; arab. râda též o pobíhání rozvázaného dobytka. Řecky však *ἐλυπήθην* naříkám, Sym. *κατηνέχθην* jsem stlačen. Qal jest u Jer. 2³¹ Os. 12¹ (zde však přeloženo testis descendit יָרַד), hif. Gen. 27⁴⁰. Exercitatio *ἀδολεσχία* buď starost, aneb od exercitus (těžce zkoušený): zkouška, soužení. אהימה impf. s volunt. ה od הים (אהימיה: המה Wellh.).

4. פָּקַק jen na tomto místě; ř. *θλῖψις* tíseň (aram. טרק); nikoli צַעֲקַת křik (Olsh.). מוּט kolísati se, klátiti se *ἐξέκλινεν* LXX; hif. 140¹¹ k'tîb.

6. פַּלָּצוּת (arab. falaṣa roztrhati, palâšu assyr. rozbiti) Sym. *φρίκη*.

7. מִי־יִתֵּן kéž! (ve Vulg. doslovně). Holubice znamenati může v alleg. smyslu sv. Ducha, jehož pomocí unikáme nebezpečím. שׁכן *καταπαύειν* usaditi se.

8. נדד toulati se (o Kainovi). K סלה viz XXVII.

9. מִפָּלָט uniknutí — jako předmět ku slov. חִישׁ spěchati, sv. Jer. festinabo, ut salver; מפלט významem »ochranné místo«, by muselo býti akkus. směru.

10. Svrhni (je), Pane, rozdvoj jejich jazyky,
Neboť vidím nepravost a odpor v městě.
11. Dnem i nocí obchází je na jeho zdech nepravost,
A v jeho středu jest námaha
12. A nespravedlnost.
A nemizí z jeho náměstí lichva a lesť.

13. Vždyť, kdyby mně zlořečil nepřítel,
Snesl bych to zajisté.
A kdyby ten, který mne nenávidí, mluvil proti mně zpupně,
Před tím bych se snad skryl;
14. Ty však, muž jedné mysli,
Můj rádce a můj přítel,
15. Jenž jsi se mnou sladké jídával krmě,
Do Božího domu jsme putovávali svorně —!
16. Nechať na ně přijde smrt,
Ať sejdou za živa do podsvětí.
Neboť jsou neřesti v jejich příbytcích,
V jejich středu.

10. Zmať, Pane, rozdvoj jejich jazyk,
Neboť vidím násilnost a rozbroj v městě.
11. Dnem i nocí obcházejí na jeho zdech,
A uvnitř v něm jest bída a soužení.
12. Zkáza (jest) v jeho středu,
A nemizí z jeho tržiště útisk a podvod.
13. Neboť není to nepřítel, (jenž) mne tupí —
A to bych snesl,
Není to nenávistník můj, který se proti mně vypíná —
Před tím bych se skryl;
14. Ale ty, člověk mně rovný,
Můj přítel a můj známý,
15. Kteří jsme spolu sladce obcovávali,
V domě Božím v zástupu chodívali —!
16. Ať je překvapí smrt nenadále,
Ať sejdou do šeôlu za živa,
Neboť neřesti jsou v jejich příbytcích,
V jejich nitru.

10. Pěvec vidí nepravost a neřesti svých nepřátel a volá na ně, neb jim předpovídá Boží tresty. *Svrhni je, Pane*, (praecipita shoď) do propasti záhuby; v hebr. (pohlť?), *zmatek* v ně uveď, *rozdvoj jejich jazyky*, aby byli mezi sebou nesvornými a nemohli tak své zlé záměry provésti. Podobně rozdvojeni a rozděleni byli lidé při stavbě v Babelu (Gen. 10[25] 11).

Neboť vidím násilnost a rozbroj (hebr. výrazy jsou určitější než latinské); v městě, míní zajisté Jerusalém,

dopouštěli se nepřátelé násilí, nebylo tam pořádku, nýbrž panoval rozbroj a svár. Podobné poměry byly v Jerusalémě, pokud nám sv. Písmo podává o tom zprávy, vícekráte; zavládly bezpochyby též, když David měl před Absolonem opustiti město.

11. Násilnost a rozbroj vládnou městem a *obcházejí je jako* hlídky; s hlídkami, jež pečují o bezpečnost a o pokoj, ironicky je srovnává. Uvnitř města zavládly zase *bída a soužení*. Tato básnická zosobnění jsou velmi případná.

Dle starších výkladů by byla zde činěna zmínka o jakémsi obléhání Jerusaléma: *Oni dnem i nocí obcházejí je na jeho zdech* (Vulg. má arcit, že nepravost obchází); podmětem by byli stoupenci a přívrženci Absolona, protivníci žalmisty.

12. *Zkáza jest ve středu města*; *na náměstí* (na tržišti), kde vedou obchody, kde i soudy odbývají, na veřejných místech, stále *lichva a podvody* se dějí.

13. Žalmista utrpěl sám největší bolest lstí, nevěrou svého bývalého přítele. Mluví o jednom *muži* (nikoli hromadně), který dle těchto slov jemu *zlořečí*, jako to jen nepřátelé činí, který *proti němu zpupně mluví*, ačkoliv požíval dříve jeho dobrodiní a přátelství. Hebr. jest živější: *Neboť není to nepřítel*, totiž zjevný nepřítel, *jenž mne tupí;* od takového by *to snesl*. David snesl skutečně trpělivě potupu Semeje ze Saulova rodu, který po Davidovi posměšně pokřikoval, když odcházel z Jerusaléma (2 Kr. 16[10. 11]). *Před tím bych se snad ukryl:* abych ušel veřejné potupě.

14. *Ty však*, oslovuje toho, od něhož takové potupy se nenadál, vytýká jemu těmi slovy zradu a nevěru: Není to nepřítel, nýbrž ty jsi to, který jsi býval mi přítelem! To mě působí větší bolest!

Muž jedné mysli (unanimis), v hebr. stejně vážený, *mi rovný:* s nímž jednal jako s rovným sobě; David byl králem, Achitofel jen podřízeným a poddaným, ale David přec s ním byl v přátelství takovém, jako by mu byl

rovným. *Můj rádce*, ke kterému jsem měl důvěru (2 Kr. 15[12]), *můj přítel* (známý).

15. Úzké přátelství jevilo se tím, *že s ním jídával; sladká krmě* (přidává lat. překlad), jídla, která i přítomností přítele byla milejší, aneb míní sladká jídla, jež jsou na Východě vzácností. Hebr. znění jednodušeji: *Kteří jsme spolu sladce* (mile, přátelsky) *obcovali. Do Božího domu jsme putovávali svorně;* tam chodívali všichni dospělí, tam putovávali o svátcích v zástupech. Dle hebr.: *V zástupu chodívali v Božím domě* v průvodech, které se někdy (o svátcích stánků), snad dosti často v nádvoří stánku neb kolem chrámu konávaly. I doma i v chrámě byli svornými, dobrými přáteli.

Tento nepřítel, aneb nevěrný přítel jest obrazem Jidáše. Kristus Pán ho přijal mezi své nejdůvěrnější přátele a apoštoly, s ním obcoval, s ním chodíval do Jerusaléma do chrámu, s ním jedl i při poslední večeři -- a on se stal zrádcem jeho!

16. Znovu mluví žalmista o více nepřátelích; zahrnuje v tom i nevěrného přítele. *Ať je překvapí smrt* náhle, když jsou ještě plni síly, života, *za živa ať sejdou do podsvětí*, v plné síle ať zemrou. Tak umřel Achitofel 2 Kr. 17[23]. Důvod proto jest, poněvadž jsou samá *neřest*, nepravost: ta jest i *v jejich příbytcích* i *v jejich srdcích.*

10. בלע znamená shltnouti, polknouti; má však podobnost s בלל, jež znamená *zmásti.* Wellh. ראיתי vidíš na m. ראית. Contradictio *odpor* ἀντιλογία -- též zatvrzelost.

11. Super muros עַל na zdech (okolo zdí). Labor námaha, úsilí, ale zde též pohromy, neštěstí.

13. הגדיל 35[26]. ואשא i ואסתר jsou závětím podmínečné věty. Řečtí překládali לוּ *kdyby* na m. hebr. לֹא *ne.*

14. עֶרֶךְ přistrojení, příprava, *cenění;* לְ עָרֵךְ něco s něčím porovnávati, vedle sebe stavěti; ř. ἰσόψυχε. (אַלַּף) אַלּוּף přítel, důvěrník, dle arab. álifa zvyknouti si na někoho, ílfun soudruh. V řeckém jest však ἡγεμών μου, dux meus, můj vůdce, v aram. רב דאליפת לי mistře, který jsi mne učil; překlad učiněn po mínění hebr. haggady, že byl Achitofel učitelem Davida.

15. Cibum capere požívati, jísti. סוד rozmluva, hovor, obcování (25[14]); sv Jer.: Qui simul habuimus dulce secretum (sladké tajemství). רֶגֶשׁ v 64[3] רִגְשָׁה ἐν ὁμονοίᾳ — shluk, zástup.

16. Sejíti do podsvětí (v. 9[18]). Snad zde má na mysli záhubu Qoracha a jeho roty (Num. 16[33]: Sestoupili mužové do podsvětí pokrytí zemí).

Žalmista v horlivosti pro spravedlnost přeje bezbožným záhubu, jako sv. Pavel ku Gal. 5[12] Utinam et abscindatur, qui vos conturbant; יְשִׁימוֹת jest v k'thîb psáno jako jedno slovo, které by znamenati mohlo: zříceniny, spustošení (jako ve jméně místa בֵּית הַיְשִׁימוֹת Num. 33[49] Jos. 12[3] 13[20], Ez. 25[9] v kmeni Ruben). V q'rê a v překladech jest rozděleno: יַשִּׁיא מָוֶת impf. hif. od נשא okouzliti, oklamati πλανᾶν: Smrt ať je přelstí tak, že je náhle překvapí; slabě v LXX: ἐλθέτω θάνατος ἐπ' αὐτούς; silněji Sym. αἰφνιδίως θάνατος ἐπέλθοι αὐτοῖς náhle ať na ně přijde smrt. (Jiný výklad od נשה půjčiti: Ať jest jim věřitelem smrt; ať je volá v zapomenutí).

מְגוּרָה zásobárna, snad příbytek; dle Wellh. přidaná vysvětlivka.

17. Já však volám k Bohu,
A Hospodin mně pomůže.
18. Večer i ráno i o polednách chci vypravovati a ohlašovati,
A vyslyší můj hlas.
19. Vykoupí mou duši v pokoji od těch,
Kteří se ke mně přibližují;
Neboť četně byli proti mně.
20. Bůh mne vyslyší a sníží je,
(On), který jest před věky.
Neboť u nich není žádné změny
A Boha se nebojí.
21. Vztáhl (Bůh) svou ruku, aby odplatil.
Poskvrnili jeho úmluvu;
22. Jsou rozděleni hněvem jeho tváře,
A jeho srdce se přiblížilo.
Hladší jsou jeho řeči nad olej,
A zároveň jsou (jako) šípy.
23. Vrhni na Hospodina svou starost,
A on sám tě obživí;
Nedá na věky, aby byl spravedlivý zmítán.

24. Ty však, Bože, svedeš je do jámy záhuby.
Mužové krve a podvodníci nedojdou ani k polovici svých dnů;
Já však doufám v tebe, Hospodine.

17. Já však volám k Bohu,
A Jahve mne spasí (pomůže mně).
18. Večer i ráno i o polednách chci naříkati a vzdychati,
A uslyší můj hlas.
19. Vykoupí mou duši k pokoji,
Aby se nepřibližovali ke mně,
Neboť jest jich mnoho proti mně.
20. Uslyší Bůh a sníží je —
(Neboť) trůní od pravěku — Sélā.
U nichž není žádné změny,
A (kteří) se nebojí Boha.
21. Vztáhl (zrádný přítel) svou ruku na ty,
Kteří v pokoji s ním byli.
Zrušil svou smlouvu.
22. Jeho ústa jsou hladší nad máslo,
Ale válka jest jeho srdce;
Jemnější jsou jeho slova nad olej,
A jsou (přec) tasené meče.
23. Vrhni (to) na Jahve, (miluje tě) —
A on se o tebe postará;
Nedá na věky, aby se spravedlivý kolísal.
24. A ty, Bože, svrhneš je do hrobové jámy;
Mužové krve a podvodníci nedosáhnou polovice svých dní;
Ale já doufám v tebe.

17. Bezbožní nepřátelé o Boha nedbají: žalmista však má v něho velkou a stálou důvěru. Znovu prosí *Boha* za pomoc, a *Jahve*, Bůh Israele, jemu pomůže. Zvláštním jest, jak zde proměňuje jméno Boží.

18. Večerem začínal u Israelitů den. Třikrát denně vykonávaly se modlitby, pokud dosvědčeno, v době Daniela (6[10]); ty doby jsou nejpřirozenějšími chvílemi k modlitbě. Při ranní a při večerní oběti byly vždy i v nejstarších dobách přidávány modlitby a zpěvy; snad dosti záhy i polední modlitba vešla ve zvyk zbožných. *Večer i ráno i o polednách* by mohlo v přeneseném smyslu znamenati: po celý den *chci vypravovati* — totiž své soužení (hebr.: naříkati a vzdychati).

19. Jahve vysvobodí, *vykoupí mou duši* (mne) a zjedná mi pokoje *(k pokoji) od těch, kteří se ke mně přibližují* (jasně hebr.: aby se nemohli přibližovati ke mně). Bůh může mne vykoupiti, a jen on, poněvadž jsou ti, kteří jsou *proti mně, tak četní.*

V lat. ovšem je mecum: četní jsou *se mnou,* tak že bychom to chtěli vykládati tak, že má žalmista mnoho přátel při sobě; ale to *cum* jest překlad hebr. im *עם*, které znamená jako lat. pugnare *cum* aliquo *proti.*

20. *Vyslyší mne* a nepřátely *sníží* ten, *jehož trůn je a trvá od pravěku* (hebr.). Zde jest v polovici verše poznamenáno hebr. sélā *διάψαλμα*, verš jest poněkud jinak složen než ostatní; proto se zdá, že jest znění tohoto verše asi porušeno. O sélā viz úv. XXVII.

Neboť u nich není žádné změny: patrně mluví o nepřátelích; ti se nepolepší, u nich není změny v mravném jednání: nepravost, hříšnost trvá, neboť *se Boha nebojí.*

21. 22. Tyto verše dávají ve Vulgatě jiný smysl než v mass. znění. Vulg. (i LXX) mluví v nich o Bohu, hebr. znění však o onom zrádném, nevěrném příteli (14). Verš 22. jest ostatně velmi nejasný; původní znění jest nejisté.

Dle Vulg. praví: Bůh vztahuje ruku svou, *aby odplácel* neb odplatil bezbožným, neboť oni *poskvrnili* svými nepravostmi, které byly zákonem úmluvy zapovězeny, *onu úmluvu* (lichvou, násilím, lstivostí).

Ti nepřátelé *jsou rozděleni* (v. [10]) aneb rozehnáni *hněvem jeho tváře,* spravedlností Boha. *Jeho* (Boží) *srdce,* spravedlivým hněvem naplněné *se k nim přiblížilo,* aby je ztrestalo.

Dle obecné průpovědi dí: *Hladší jsou jeho řeči než olej a zároveň jsou šípy,* hebr. *meče* — neboť odsuzují, trestají.

Po massor. znění bychom vykládali asi takto: Onen nevěrný přítel (u Davida Achitofel) *vztahuje ruku na ty, kteří s ním v míru* (v pokoji) *žili; ruší své* přátelství, svou přátelskou věrnost a *úmluvu.*

On jest spolu pokrytcem; *Jeho ústa jsou hladší nad máslo, ale válka jest jeho srdce* (v jeho srdci); slova jeho

znějí přátelsky, ale jsou úlisná, a vycházejí ze srdce a z mysli, v které jest válka, boj, nepřátelství.

Jiného ještě krásnějšího přirovnání užito: *Jsou jemnější jeho slova nad olej* (plynnější), *a jsou* přec (tasené) *meče!*

23. Závěreční sloka. Žalmista si dodává sám útěchy. *Vrhni na* (Jahve) *Hospodina svou starost*; Hospodin jest silný, drží a pečuje o celý svět, může pečovati i o tebe. *Svou starost*, sv. Leo: své smýšlení, sv. Jer.: svou lásku. Sv. apoštol Petr v 1. listě 5[7] naráží na tato slova: Všelikou svou péči uvrhnouce na Boha. *On sám tě obživí* (hebr.: on se o tebe postará); v žádném nebezpečí nemusí si zbožný člověk zoufati, nemusí ztráceti naděje; ale i bezbožný by našel v soužení ochrany Boží, kdyby se k Bohu obrátil. Velmi krásnou a milou utěchu podávají všem trpícím slova: *Nedá*, nedopustí *na věky*, nikdy, *aby byl spravedlivý zmítán*, jako bývají zmítány kocábky a lodě na mořských vlnách, aby byl úplně vydán vlnám neštěstí. Jestli klesne, jest tím sám vinen, neboť přestal doufati v Boha a nebyl již spravedlivým, když počal klesati.

24. Oslovuje ještě Boha, vidí, kterak Bůh svrhne, *srede* bezbožné nepřátely *do jámy* zkázy, záhuby (do hrobové jámy); zahynou! Zahynou záhy a v *záhubě nedosáhnou krvelační* ti lidé a *podvodníci ani polovice těch let*, kterých by dosáhli, kdyby byli spravedlivými a Bohu věrnými. To jest zajisté v ruce Boží! Neuzavírá žalm touto smutnou a hroznou přípovědí, nýbrž příjemným: *Já pak doufám v tebe Hospodine* — vždy a doufati nepřestávám.

18. Hlas vox jako v 5[3]; mohlo by býti též předmětem slovesa: chci vypravovati. עֶרֶב západ (slunce), večer; בֹּקֶר (kmen: štípati) rozbřesk, ráno; צָהֳרַיִם světlo (dual: poledne).

19. בְּשָׁלוֹם v pokoji, pokojem mne vykoupí, tím, že mi zjedná pokoj; aneb spíše jako pregnantní vazba: Vykoupí mou duši a usadí ji v pokoji (k pokoji). מִקְרֹב־לִי miqq°robh-lî, záporné מן s vázaným inf.: nepřiblížiti se ke mně: aby se ke mně nepřiblížili, nemohli blížiti (v nepřátelském smyslu); tak i aram. překlad: »aby se ke mně nepřiblížil ביש zlý.« Při čtení miqq°rābh-lî »od války proti mně« by bylo

třeba methegu מִקְרַב־לִי, tento výklad se do souvislosti tak dobře nehodí.

Quoniam כִּי: Sym. *πολλοστοὶ γὰρ ἐγένοντο πρός με* ברבים jest כִּי skutečnosti, které bývá vyjádřeno i nominativem (68[5], 146[5]): *mnozí* (inter multos). עִמָּדִי Jer. adversum me (Job 10[17]); Wellh.: לְמִדַּי stojící proti mně.

20. וַיְעַנֵּם a sníží je (LXX *ταπεινώσει αὐτούς*); dle toho by byl onen tvar hif. od ענה (1 Kr. 8[35] 2 Par. 6[26]); piel by zněl וַיְעַנֵּם, toho se užívá častěji. (יַעֲנֵם znamená též: vyslyší je, odpoví jim). Ono waw, které stojí při následujícím ישב, a jehož tam ani třeba není, mohlo by býti spojeno s předcházejícím slovem v וישמע přípona 3. osoby v básnických částech; Řeck., syr. překlad a sv. Jer. nemají toho ו při ישב, ale *ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων*. קֶדֶם ve významu מִקֶּדֶם od pravěku.

Kladou na m. קֶדֶם též קֹדֶשׁ trůní ve svatyni — toho není třeba. Výklady: »Bůh uslyší a bude svědčiti proti nim«, »Bůh uslyší křik spravedlivých a odpoví jim« neodstraňují obtíže. חֲלִיפָה změna, střídání *ἀντάλλαγμα*; *οὐ γὰρ ἀλλάσσονται* nemění se (ve svém bezbožném životě). Jiní považují חֲלִיפוֹת jako poznamenání na kraji písma učiněné, dle něhož by bylo přeměniti postavení těchto veršů; poznámka by se byla časem dostala do tekstu. Arabské ḥilfun přísaha, víra — tu nespomůže.

21. שָׁלַח znamená *pokoj*, v 69[23] a Jer. 13[19] »dokonalý«: zde má význam jako partic. בְּשֹׁלְמָיו.

22. חֶמְאָה (Gen. 18[8] Soud. 5[25]) husté, ssedlé mléko, (dle ass. ḥimētu) máslo; מַחֲמָאוֹת mléčná slova, hladká jako máslo (dle tvorby מַמְרֵרִים hořkosti od מָרֹרִים, מָעֲדַנּוֹת od עֶדֶן pochoutky). V starých překladech považovali prvé מ jako předložku מן; Alex. má *διεμερίσθησαν ἀπὸ ὀργῆς τοῦ προσώπου αὐτοῦ* četli tedy (jako syr.) פָּנָיו na m. פִּיו: »Jeho tvář byla hladší než máslo.« Při קרב není maqqêf správným. Jiný překlad: Nedbají o jeho hněvivý pohled, a jejich srdce se zdvihá. Hladší jsou jejich řeči nad olej a přec (ostré) střely.

23. יְהָבְךָ překládají Aq. Sym. *ἀγαπήσει σε* יֶאֱהָבְךָ (יְהָבְךָ) od hebr. אָהַב milovati (הבב častěji v aram.); tedy nikoli *břímě*, aneb od יהב (dáti) vrhni na Boha, co tobě dal; bylo by pak לְ, nikoli akk. Tvá starost *μέριμνα* zní יֶאֱבָדְךָ. Jiní יְהוָה בְּךָ Jahve jest s tebou.

Fluctuatio jako jinde commotio.

24. בְּאֵר zde ve významu בֹּר jáma: do jámy, která jest שַׁחַת (jáma) hrobem: B: *εἰς φρέαρ διαφθορᾶς* do jámy zkázy.

לֹא־יחצו nerozpůlejí (své dny); Bellarmin: »Jest rčení, kterýmž se označuje krátkost života«.

Sv. Augustin vykládá slova 54. žalmu o trpícím, opuštěném a pronásledovaném Kristu Pánu a o jeho církvi. Církev vložila některé verše z tohoto žalmu do *mešních* modliteb (o památce modlitby Páně na hoře Olivetské, ve čtvrtek po popelci a jindy v postě), určila žalm k ranním hodinkám ve *středu*, abychom prosili za pomoc proti nepřátelům našeho spasení a důvěřovali v ni.

55. žalm. (H. 56.)

Upěnlivá prosba za ochranu.

Žalmista jest ohrožen, ano týrán nepřátely, kteří jemu stálé úklady strojí (2—5). Ve svém soužení vzbuzuje důvěru v Boha, jenž sbírá slzy; prosí ho, neboť ví, že on zažene nepřátely (6—11). Za to bude Boha chváliti a jemu oběti přinášeti (12—13).

Dvě části žalmu jsou odděleny refrénem, který vyjadřuje důvěru v Boha, jako v ž. 41. 42; zde ve v. 5. 11.

Nadpis.

L. 1. Ku konci;
pro lid, který jest od Svatých vzdálen; od Davida (na sloupový nápis), když ho jali cizokrajní (Filištíné) v Geth.

H. 1. Řediteli hudby. Dle »holubice vzdálených terebintů«; od Davida Mikhtâm, když ho jali Filištínští v Gath.

Připsána jest tedy tato píseň *Davidovi*. Mikhtâm (zlatá píseň) *στηλογραφία* není vysvětleno; viz o tom v úvodě XXIII (i 15[1]). Saadia dí, že to je jistý druh písně. *Ku konci* v. XXVI. První slova nadpisu projevují nejspíše, že byl tento žalm vykládán za starodávna o lidu, jenž byl od svatyně vzdálen; aneb toho žalmu, snad starší již písně, ten lid ve svých zpěvech užíval. LXX má: *Ὑπὲρ τοῦ*

λαοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ἁγίων μεμακρυσμένου; aram. targum: לְשַׁבְחָא עַל פְּנִישְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל דְּמִתִּילָא לְיוֹנָא שְׁתוֹקָא בְּעִדָּן דִּי מִתְרַחֲקִין מִן קִרְוֵיהוֹן »Ku chvále pro shromáždění Israele, které jest podobno zamlklé holubici, v době, když byli od svých měst vzdáleni«. Syrský slov těch nemá. Byla by to píseň, modlitba oněch, kteří dleli v Babyloně. Není tedy ani třeba vykládati to o Davidovi a o jeho přívržencích, když jim bylo za Saulova pronásledování vzdáliti se a dlíti daleko od svatostánku. V hebr. znění toho v tom smyslu není. Massoretské על יונת אלם רחקים může znamenati nápěv, dle něhož bylo žalm pěti: Dle »*holubice vzdálených terebintů*« (umlklá holubice na vzdálených terebintech). Wellh. klade na m. אֵלִם slovo אִיִּים: »holubice vzdálených zemí« (ostrovů). Viz XXIX.

Nadpis udává i událost, k níž se obsah žalmu nese, při níž by byl David tento žalm složil. Složil jej snad ve vzpomínce na tento příběh: *Když ho* (Davida) jali allophyli *ἀλλόφυλοι* cizorodní, *cizokrajní* (přistěhovalí, jak LXX nazývá Filištínské) *v Geth*. Vypsána jest tato událost v 1. Kr. 21[10-13]. David byl Saulem pronásledován a utekl se k Filištínským. Ti poznali v něm někdejšího vítěze nad Goliášem, jali ho a vedli ho ke králi města Geth neb Gath (גַּת znamená lis). Geth bylo z pěti velikých filištínských měst, mělo svého krále. Tenkrát se David bál, a aby unikl nebezpečí, stavěl se nerozumným; a propustili ho.

2. Smiluj se nade mnou, Bože, neboť utlačuje mne člověk,
Po celý den útočí na mne a souží mne.
3. Moji nepřátelé utlačují mne po celý den,
Neboť jest mnoho těch, kteří proti mně bojují.
4. Když jest den vysoko, měl bych se báti,
Já však v tebe doufám.
5. *V Bohu budu chváliti své přípovědi;*
V Boha doufám; nebojím se toho,
Co by mi mohl učiniti člověk.
2. Smiluj se nade mnou, Bože, neboť potírá mne člověk,
Po celý den souží mne bojovník.

3. Moji slídiči potírají po celý den,
Neboť jest mnoho (těch), kteří nahoře bojují proti mně.
4. Kdykoliv se musím báti, doufám v tebe.
5. *V Bohu budu chváliti jeho slovo;*
V Boha doufám; nebojím se,
Co mně může učiniti tělo?

2. *Smiluj se nade mnou,* Bože, prosbu podporuje líčení bojů a soužení, kterými žalmista trpí. *Neboť utlačuje mne člověk* smrtelník, pomíjející člověk (9²⁰) si dovoluje mne utlačovati. Bůh jest silný, mocný, co jest onen člověk proti němu? *Po celý den,* stále *útočí na mne a soužÍ mne* (ten, neb hromadně: ti, kteří proti mně *bojují).*

3. *Moji nepřátelé* (hebr. kteří po mně slídí) *utlačují mne,* a mohou tak činiti, *neboť jest jich mnoho.* V hebr. dí: *Kteří nahoře* (vysoko) *bojují proti mně;* není jasno, co by znamenalo toto *nahoře,* ve Vulgatě nalézáme to slovo až ve v. 4.

4. Hebrejské znění jest velmi pěkné: *Kdykoliv se musím báti* když na mne přichází veliká tíseň a soužení, vždy *doufám v tebe,* roznítí se má důvěra a tím mizí i bázeň. Vulg. praví: Ab altitudine diei timebo bojím se, když jest den vysoko (o polednách); když jest i nebezpečí i má bázeň největší, doufám v tebe. *Když jest den vysoko a měl bych se báti,* že i nebezpečí se zvýšilo, já se nebojím, nýbrž doufám v tebe.

5. S Bohem, *v Bohu,* s jeho pomocí *budu chváliti* řeči, *přípovědi své,* které totiž Bůh mně byl učinil a které se dle mé jisté důvěry vyplní (129⁵). Davidovi učinil Bůh mnohá přislíbení. *Co mně může učiniti smrtelný, pomíjející člověk?* (lidé), v hebr. *tělo,* Vulg. caro; když mám takového ochránce, ničeho se nebojím. Tento verš jest refrénem, opakovaným ve v. 11.

2. שָׁאַף znamená dle starých překladů zde totéž jako שׁוּף conculcavit šlapal, potíral; jindy znamená *hnáti se po někom.* אֱנוֹשׁ člověk, zde hromadně lidé, parallelně s inimici v. ³; taktéž בְּשָׂר.

3. Již sv. Jer. hájil tu znění Vulgaty. מָרוֹם znamená výšinu, jako akkus. místa: vysoko (skutečně neb obrazně).

Obrazně ve smyslu slova רוֹמָה hrdost, pýcha: *kteří s hrdostí proti mně bojují.* Jinak by znamenalo, že jsou protivníci u vysokém postavení u Saula; tak užíváno i מְרוֹמִים v Kaz. 10⁶; Euthym. *ἀπὸ ὕψους* = *ἄνωθεν.* Jinak sloučeny konjekturou oba verše 3. a 4.: Neboť mnozí jsou, kteří proti mně brojí מָרִי v hořkosti a mne strachem naplňují *φοβηθήσονται* — v tebe doufám. Aq. aram. vokativem: Svrchovaný!

4. Jasně vykládá Sym. *ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ* kteréhokoliv dne; יוֹם jest tedy akkus. určení času. אִירָא bojím se (když se bojím) věta vztažná bez אשר. Ab altitudine diei dle Genebrarda: Vysokých nebezpečí se obávám; Lyra: za vysokého dne se bojím, že se nelze skrýti.

5. Řečtí překládali דִּבְרִי na m. massor. דברו jeho slovo; jest předmětem slovesa אֲהַלֵּל budu chváliti.

6. Celý den ošklivými činili má slova.
Proti mně jsou jejich všechna myšlení ke zlému (namířena).
7. Ubytují se a skrývají (se); oni pozorují mé šlépěje,
Jakož usilují o mou duši,
8. Nikterak jim neudělíš spásy,
V hněvu rozbiješ národy.
(9). Bože, 9. Svůj život jsem ti vyložil;
Položil jsi mé slzy před svou tvář,
Jak jsi i slíbil.
10. Tehdáž obrátí se moji nepřátelé nazpět,
V kterýkoliv den k tobě budu volati;
Hle vím, že ty jsi můj Bůh.
11. *V Bohu budu chváliti slovo,*
V Hospodinu budu chváliti přípovědi.
V Boha doufám; nebojím se (toho),
Co mi může učiniti člověk.
12. Na mně jsou, Bože, tvé sliby,
Které vyplním, tobě ku chvále.
13. Neboť chráníš mou duši od smrti,
A mé nohy od pádu,
Abych se zalíbil před Bohem ve světle živých.

6. Celý den působí mým slovům bolest,
Proti mně (směřují) všechny jejich myšlenky ke zlému.

7. Scházejí se, číhají, oni pozorují mé stopy,
Jakož čekají na mou duši.
8. Pro zlobu (dostane se) jim uniknutí?
Svrhni v hněvu národy, o Bože!
9. Mé vyhnanství jsi spočetl ty,
Má slza jest uložena v tvoji nádobě,
Zdaž nikoli? v tvé knize.
10. Tehdáž se obrátí moji nepřátelé nazpět,
V ten den, když budu volati;
To vím, že mám Boha.
11. *V Bohu budu chváliti slovo,*
V Jahve budu chváliti slovo,
12. *V Boha doufám; nebojím se,*
Co mi může učiniti člověk?
13. I a mně jsou, Bože, tvé sliby,
Vyplním tvé oběti na poděkování.
14. Neboť chráníš mou duši od smrti,
Zdaž ne? mé nohy od úrazu.
Abych chodil před Bohem ve světle života.

6. Stěžuje si do jednání svých nepřátel. *Celý den,* stále, execrabantur *ošklivými činili má slova,* dávali jim jiný, špatný význam, převraceli je, aby ho mohli pronásledovati, žalovati. Toto se velmi dobře hodí na událost při pobytu Davida u krále Achise.

7. *Ubytují,* usazují se a *skrývají* (buď své léčky neb sebe), tedy skrytě tajně se usazují (u žalmisty) neb *se scházejí* (dle hebr.), číhají *a pozorují jeho kroky* (paty), stopy. Po stopách poznává lovec, kam se zvěř obrátila, v jakém směru šla. Odtud tento obraz (48⁶). *Jakož usilují o mou duši,* chtějí mi vzíti život — jest dle Vulg. spojeno s následujícím v. 8., dle hebr. naleží to jako příčina a účel jednání nepřátel k v. 7.

8. Protože chtějí mou záhubu, *ty je nikterak nespasíš,* zahynou. V hebr. jest otázka, jež v sobě obsahuje již zápornou odpověď: *Pro jejich zlobu* dostane se *jim uniknutí?* Neuniknou, nebudou zachráněni, ale Bůh je jistě ztrestá. *V hněvu rozbiješ národy,* Jahve celé národy, kteří utiskují jeho lid, snadno zničí, tím snáze ztrestá ony bezbožné protivníky žalmisty. Žalmista předvídá to a prosí o to (dle hebr. imperativ neb optativ).

9. Živou důvěru vzbuzuje v Hospodina.
Bože, svůj život, své postavení, *jsem ti vyložil,* ukázal, v jakém soužení se nalézám. Život žalmisty jest dle hebr. *vyhnanstvím,* (u Davida 1. Kr. 26²⁰) touláním se, kteréž jest spojeno s mnohými útrapami; *to Bůh spočetl.* Ví Hospodin o každém strádání, utrpení, soužení spravedlivého, a když je vytrpěl pro Boha, nezůstane bez odměny. *Položil jsi mé slzy,* jež v bolestech, soužení prolévám, *před svou tvář;* v hebr. *uložena jest má slza v tvé nádobě* (v tvém měchu, neboť v měchu mívali Východní i tekutiny, mléko, víno a p.). U hrobů a v hrobech nalezeny nezřídka lahvičky s dlouhým hrdélkem, tak zvané slzice, v nichž truchlící své slzy ukládali. *Jak jsi slíbil,* že neopustíš utištěných. Hebr. znění jest živější, neboť dí: *Zdaž ne?* totiž: *zajisté* jsi je uložil, *do své knihy* (Mal. 3¹⁶) uložil každou slzu, tam ji zaznamenal, aby jednou odměněna byla.

10. *Tehdáž,* pak, až bude Bůh svůj soud prováděti, *nepřátelé budou ustupovati nazpět.* Vím, že *můj Bůh,* který se o mně stará, mnou vládne, mne chrání, mně pomáhá, *jsi ty*! (Hebr. toliko: »že mám Boha«). Když trpím, zdálo by se, že nemám nad sebou ochránce.

11. S malými rozdíly uveden jest tu refrén jako ve v. 5.

12. Vzdává Bohu díky a slibuje, co na poděkování chce učiniti.

Žalmista cítí *na sobě* tu povinnost, že musí *sliby,* záslibné oběti, které Bohu přislíbil, *splniti* a vykonati. Náležejí již Bohu, jsou *jeho sliby.*

13. Jest k díkům zavázán, poněvadž ho Bůh *chrání od smrti, od pádu* (úrazu). Chrání ho a tím ho vede též po dobré cestě: *abych chodil před Bohem ve světle života* (hebr.), dokud jsem na tomto světě, abych chodil, žil tak, jak se Bohu líbí, jak před ním choditi mám. Vulg. to vykládá: *Abych se zalíbil,* zalíbení nalezl před Bohem, *ve světle* živých (26¹³ země živých). Mrtví jsou v hrozných temnotách (Job 33³⁰ o světle).

6. עצב cítiti bolest, zde piel; Klem. žaltář: otukarachu (od — ukárati), ž. P. mrzkowachu; bolest působiti slovům by znamenalo, že zraňují jeho slova. Toto rčení není při-

rozené; mohli bychom דברי (má slova) vykládati též »mé věci, záležitosti«, proti nimž nepřátelé brojí, jež poškozují. Jest to arcit tuze prosaické proti Vulg. Též: Posmívají se atd.

7. גּוּר znamená hostem býti, dlíti někde (scházeti se, jako Sym. *συνήγοντο* i v aram. a u sv. Jer.). K'thîbh יַצְפִּינוּ jest hif., q'rê jest qal; význam skorem týž. Na místě כאשר kladl de Lagarde כַּאֲרִי *jako lev* čekají na moji duši. Exspectant animam meam: expetunt a. meam, touží po mém životě.

8. Ὑπὲρ μηδενός nikterak, žádným způsobem. LXX, syr. a sv. Jar. mají אין zápor na místě און: *Pro zlobu není jim žádného uniknutí!* Wellh. פַּלֶּט־ na m. פְּלֶט: *Pro zlobu přivaž jim* (váhu jim dej), čeho však netřeba.

9. נוֹד toulání se, útěk (o Kainovi Gen. 4¹²⁻¹⁴). שִׂימָה milrâ part. pass. qal: *položena jest* (nikoli imperativ, jak by massor. mil'êl, syr. a aram. žádaly). סְפָרָה seznam, počet, kniha.

10. Tunc jako אָז i o budoucnosti.

11. Zde toliko דבר slovo; pak Jahve na m. אלהים v. ⁵, אדם na m. בשר. 11b někteří považují za přídavek.

13. עָלַי vyznačuje často břímě, povinnost, dluh (v arab.). נְדָרֶיךָ gen. předmětný: sliby tobě učiněné (LXX *αἱ εὐχαί*).

14. חיים i život i živí. Tento verš jest i v ž. 116⁹, ale v množ. č. בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

I tento žalm vykládán o Pánu Ježíši. Byl obklíčen cizinci, Bůh, jak sám zvolal, ho opustil, tak jako se to jeho obrazu (typu), Davidovi, stalo podobným způsobem. Žalm jest proto určen na den památky *Utrpení Páně*, též v den *sedmibolestné Panny Marie.*

Při hodinkách *ve středu* připomínají nám slova 55. žalmu, že jsou nám utrpení pomocí ku pokání a k zadostučinění za naše hříchy: Bůh sbírá a ukládá naše slzy, a jako byl slíbil, přijme každého kajicníka na milost. Hleďme, abychom se zalíbili Bohu v zemi živých.

56. žalm. (H. 57.)

Proti nepřátelům.

Žalmista prosí za smilování a za vysvobození. Žije uprostřed krutých nepřátel, ale má důvěru v Boha (2—6).

Doufá, že se ta zkáza, kterou mu nepřátelé strojili, obrátí na ně. Za pomoc chce Boha velebiti mezi pohany (7—12).

Tato píseň podobá se i obsahem i složením předešlému žalmu. Vykazuje taktéž dvě části: prosbu a dík — které jsou zakončeny stejným refrénem ve v. ⁶ a ¹². Verše 8—11 se nalézají se zněním jen málo odchylným též v ž. 107²⁻⁶.

Nadpis.

L. 1. Ku konci;
Nezahubiž; od Davida (na sloupový nápis),
Když utekl před Saulem do jeskyně,

H. 1. Řediteli hudby. »Nezkaž«; od Davida Mikhtâm,
Když utekl před Šā'ûlem do jeskyně.

Mikhtâm viz úv. XXIII a ž. 15¹. *Nezahubiž* אַל־תַּשְׁחֵת (též v ž. 57, 58 a 74) viz též v úvodě XXV pod hebr. nadpisem. Sv. Hilarius vykládá ta slova o vzkříšení Páně, jímž se stalo, že tělo Páně nebylo porušeno v hrobě. Sv. Augustin a sv. Jer. o nápise na kříži, který Pilát nechtěl přeměniti, Theodoret o Davidovi, který nechtěl Saula usmrtiti. *Ku konci* v. XXVI.

Když utekl před Saulem do jeskyně, odkazuje k události z Davidova života. David utekl před Saulem dvakráte do jeskyně, jednou do jeskyně Adullam (1 Kr. 22¹), na západním konci Judova kraje, jihoz. od Betléma (nyn. Aid-el-Ma), po druhé do jeskyně v Engaddi (1 Kr. 24¹), na západním břehu mrtvého Moře. V Engaddi byl David u velkém nebezpečí; Saul vešel do jeskyně, v níž byl David se svými lidmi ukryt. Radili Davidovi, aby tam Saula usmrtil, ale on tu radu odmítl. David nebyl arcit tehdy mezi pohany (v. ¹⁰), ale poněvadž byl již za krále pomazán, mohl se nadíti, že bude moci jednou i k národům i k pohanům mluviti.

I tento žalm vykládají někteří jako píseň Israele; lid by byl mezi lvy, mezi pohany, ale doufá, že dojde vysvobození.

2. Smiluj se nade mnou, Bože, smiluj se nade mnou,
Neboť v tebe důvěřuje má duše,
A ve stín tvých křídel kladu důvěru,
Až přejde nepravost.

3. Volám k svrchovanému Bohu,
K Bohu, který mně dobře činil.
4. Seslal s nebe a vysvobodil mne,
V hanbu uvrhl, kteří po mně šlapali.
Poslal Bůh svou milost a svou věrnost,
5. A vytrhl mou duši ze středu mladých lvů;
Spal jsem celý poděšen.
Lidští synové, jejichž zuby (byly) zbraně a šípy,
A jichž jazyk (byl) ostrý meč.
6. *Povznes se nad nebesa, Bože.*
A na všecku zemi (ať jde) *tvá sláva!*

2. Buď mi milostiv, Bože, buď mi milostiv,
Neboť v tobě se ukrývá má duše,
A ve stínu tvých křídel chci se ukrýti,
Až přejde pohroma.
3. Volám k Bohu, k Svrchovanému,
K Bohu, který (to) za mne dokoná.
4. Pošle s nebe a pomůže mi,
(Když) zahanbí mého utiskovatele. Sélā.
Vyšle Bůh svou milost a svou věrnost.
5. Má duše (jest) uprostřed lvů,
Musím leželi (mezi) rozpálenými,
Lidmi, jichž zuby kopí a šípy,
A jejichž jazyk ostrý meč.
6. *Povznes se nad nebesa, Bože,*
Nad veškerou zemi tvá sláva.

2. Žalmista se odevzdal do Boží ochrany, proto může nyní Boha za ochranu a za pomoc žádati. *Smiluj se nade mnou* (ž. 50. 55.), prokaž mně milost, volá důrazně a dvakrát opakuje, neboť *v tobě se ukrývá má duše,* má u tebe svůj úkryt; *ve stínu tvých křídel se chci ukrýti* (16⁸ 35⁸), abys mne chránil jako matka chrání. *Až přejde nepravost* (pohroma) nepravost nepřátel, jejich nástrahy, pohroma, kterou na mne jako vichrem neb bouří vrhli.

3. *Volám k Bohu,* který je *Svrchovaný,* může tedy pomoci. *Který mně dobře činil* (k svému dobrodinci); minulá dobrodiní jsou zárukou budoucích. Hebr. *dokoná za mne,* k dobrému povede mou věc.

4. *Pošle s nebe* svou pomoc a tím zajisté pomůže. Vulg. a řecké znění mají minulý čas: Seslal z nebe — mluvil by žalmista o vysvobození, jehož se mu již dostalo.

Bůh pomohl, ale zároveň nepřítele *v hanbu uvrhl,* aby nemohl dále žalmistu potírati. Ta pomoc, kterou Bůh seslal, sestávala z *jeho milosti* a z *jeho věrnosti;* obě přišly jako pomocníci, jako dobří duchové.

5. *A vytrhl mou duši* (mne) *ze středu mladých lvů*: byla mezi mladými lvy, silnými, trhavými; k těm přirovnává své nepřátely (jako 7³). V hebr. není slov: »a vytrhl«, ale líčí své nebezpečné postavení: *Má duše jest uprostřed lvů, musím ležeti mezi rozpálenými,* lidmi, kteří srší ohněm, *jichž zuby jsou kopí a šípy;* přirovnal je ke lvům, a proto mluví o zubech. *Jejich jazyk ostrý meč,* jazyk, kterým křivdí, pomlouvají a se rouhají. O zkažených lidech podobně dí kniha přísloví 30¹⁴: »Lidé, jichž zuby jsou meče, a jichž ústa jsou opatřena noži« (k tomu hebr. aby pohltili ubohého ze země a bídného ze středu lidí). *Dormivi conturbatus, spal jsem* v nepokoji, rozrušen, *poděšen* bázní a bolestí (ač jsem byl v nepokoji — by značilo, jakou důvěru měl, ale o té v souvislosti nic není): toho nelze v hebr. znění dovoditi.

6. Prosí Boha, aby se ukázal ve své celé slávě: *Povznes se nad nebesa a nad celou zemi,* aby viděli všichni *tvou slávu.* To se stane i tím, když Bůh soudí; nebe a země jsou svědky toho soudu a slávy a moci, kterou při něm Bůh zjevuje. Tento verš opakován jako v. ¹².

2. חָסְיָה obyčejně bývá חֲסִיתָה, zde však před přestávkou zůstává třetí kmenová hláska (tak bývá u mnohých aram. sloves).

3. גֹּמֵר (7¹⁰) zde s עַל dokonati; LXX přeložili גְּמוּל *dobrodince,* sv. Jer. ultorem meum, který mne pomstí.

4. חֶרְפַּ֣ שֹׁאֲפַ֑י סֶֽלָה zdá se, že toto ruší parallelism. חרף znamená pohaněti, potupiti; piel: rouhati se. »Když se rouhal můj utiskovatel« by udávalo příčinu, proč Bůh pomohl — lépe však vykládati dle překladů též »zahanbiti«: »když zahanbí mého utiskovatele« tím pomůže. Jiný výklad: Vztáhne Bůh s nebe (svou ruku) a vysvobodí mne — zanechej חֶרְפַּ (impt. od רפה) můj pronásledovateli (Wellh. חָנַף). Sélā *διάψαλμα* jest v LXX po 3. verši (v. XXVII).

5. נפשי jest též na místě zájmena אני. אשכבה kohort. lze vyložiti: jest mi ležeti, musím ležeti, dlíti. להט hořeti,

páliti, páli, zde o lidech zuřivostí, hněvem rozpálených; není jen epitheton ku בְּנֵי־אָדָם, poněvadž jest od tohoto odděleno. LXX τεταραγμένος conturbatus.

7. Položili osidlo na mé nohy.
A sehnuli mou duši.
Vykopali přede mnou jámu,
A — padli do ní.
8. Připraveno jest mé srdce, Bože,
Připraveno jest mé srdce!
Chci pěti a chválu zpívati.
9. Povstaň, má slávo:
Povstaň harfo a citaro;
Chci povstati za jitra.
10. Chci tě velebiti mezi národy, Pane,
A zpívati tobě mezi kmeny;
11. Neboť tvé milosrdenství veliké jest až k nebi,
A věrnost tvá až k oblakům.
12. *Povznes se nad nebesa, Bože,*
A na veškerou zemi (ať jde) *tvá sláva.*

7. **Síť** políčili mým nohám,
Mou duši sklonil (každý z nepřátel).
Vykopali přede mnou jámu —
Padají do ní. Sélá.
8. Posilněno jest mé srdce, Bože,
Posilněno jest mé srdce!
Chci pěti a hráti.
9. Probuď se, má slávo,
Probuď se harfo a citaro,
Já chci probuditi červánky.
10. Chci tě oslavovati mezi národy, Pane,
Zpívati tobě mezi kmeny.
11. Neboť veliká až k nebi jest tvá milost,
A až k oblakům tvá věrnost.
12. *Povznes se nad nebesa, Bože,*
Nad veškerou zemi svou slávu.

7. Nepřátelé jako lovci chtěli uchvátiti mne, jako se uchvacuje zvěř. *Položili osidlo* (viz 7^{16} 9^{16} a j.). *A nakřivili mou duši* (hebr. ona se shýbá, choulí), k zemi ji snížili, tak že byla blízka zahynutí. *Vykopali jámu* — ale nebylo dáno, aby mne v ní polapili — bylo mně pomoženo, a *oni sami padají do ní.*

8. *Připraveno,* (hebr.) *posilněno jest mé srdce,* jest pevné, útěchou potěšené, pomocí Boží rozveselené. *Chci pěti a chválu zpívati,* abych Bohu projevil svůj dík.

9. Básnickým oslovením vyzývá sebe, své nástroje, ano zvolal by i jitřenku ku Boží chvále. *Povstaň* (hebr. probuď se) *má slávo* t. j. má duše (7^{6} 29^{13}). *Povstaň harfo* a citaro v. 32^{2} a 150^{3}. *Chci povstati za jitra,* časně, abych vzdával Bohu chválu; v hebr. poetičtěji: *Chci probuditi červánky.*

10. Díky chce vzdávati Bohu *před národy* a mezi nimi, aby byli svědky této chvály a slyšeli, jak mu Bůh pomohl.

11. O tom právě chce před národy pěti, o *veliké* a vysoké Boží *milosti* a o *veliké věrnosti Páně* ve slibech (24^{10}).

12. Refrénem zakončuje své díkuvzdání (6).

7. סַעַם se zove ráz, krok. כְּפַף přechodně: skloniti, skřiviti; i piel = *κατακάμπτειν* řecky: *κατέκαμψαν* by bylo יְכַפְּפוּ. Trpně by to znělo כְּפוּף (כָּפֵף): má duše byla *skloněna* (pual כְּפַף).

8. Tyto verše i ve 108^{2-6}. Paratum, připraveno ke chvále — by bylo slabě vyjádřeno; lépe dle hebr. posilněno, pevno Sym. *ἑδραία* nezviklané srdce.

9. Tím jaksi již začíná svou píseň chvály. V הַנֵּבֶל má člen ukazovací význam, ale schází při שַׁחַר. כְּנוֹר červánky, zde zosobněné, jako Job. 3^{9}, ž. 22^{1}, 139^{9} jako laň.

Modlíme se ž. 56. o památce *utrpení Páně,* neboť o nepřátelích Krista bývaly vykládány verše 5—7; proto jest určen i v den *sedmibolestné Panny Marie.* Vzpomínáme na trpícího Krista, ale těšíme se jeho slovy i ze *vzkříšení Páně.* Na toto ukazoval starý výklad slov »Ne disperdas«; okolnost, že byl Pán Ježíš pochován ve skále v jeskyni, spojena se slovy nadpisu: »když utekl do jeskyně«; též ona okolnost, že vstal Pán časně z rána (v. 9: Chci povstati — probuditi se za jitra, diluculo).

Hlas zvonu zahání dle modlitby, jež se při svěcení zvonů koná, zlé moci; proto jest tento žalm, který o zlých

nepřátelích mluví, mezi modlitbami při *svěcení zvonů* zařaděn (»před jeho zvukem ať jsou zahnány daleko ohnivé střely nepřítele, rány blesků, útoky kamenů, pohromy bouří«).

Při ranních hodinkách *středy* jest žalm modlitbou za pomoc proti nepřátelům.

57. žalm. (H. 58).

Proti nespravedlivým soudcům.

Žalmista mluví k soudcům (Israele) a žaluje, že jsou nespravedliví; líčí jejich jednání (2—6). Hrozí jim, že je Bůh bude souditi a že neujdou jeho trestu; pak se pozná, že jest tu ještě spravedlnost (7—12).

U Israelitů bývali, jak nám dějinné i prorocké knihy dosvědčují, vždy někteří soudcové, do nichž si stěžováno pro jejich nespravedlnost, úplatnost a p. Rozmnožil se zajisté počet takových soudců v nepokojných dobách.

Nadpis jmenuje pisatelem *Davida*. On nemohl zajisté ve všech soudech sám rozhodovati, nýbrž ustanovil k méně důležitým věcem soudce. Známo, kterak Absolon haněl rozsudky svého otce Davida a kazil tím důvěru lidu (2 Kr. 15[3. 4]). Za Absolonovy vzpoury byl zajisté i v zařízení soudců velký nepořádek; proto bychom soudili, že by se předmět žalmu nesl k oné době. Nic nenasvědčuje v písni zřejmě tomu, že by mluvil žalmista o cizích, o pohanských soudcích a vladařích, kteří by s Israelity nespravedlivě zacházeli. Theodor z Mopsvestie hádal, že jest v ž. 57. řeč o syrských správcích. David mluvil by tu ve jménu utiskovaného lidu, poněvadž sám soudcům nepodléhal. Obsah pro to důkazu nepodává.

Žalm má živé rčení, více obrazů a přirovnání. Jest podoben ž. 81. K nadpisu viz s. XXIII, XXV a XXVI.

Nadpis.

L. 1. Ku konci;

Nezahubiž. David (na sloupový nápis).

H. 1. Řediteli hudby. »Nezkaž«. Od Davida mikhtâm.

Nadpis nepodává o vzniku písně žádné zprávy. Jako 56[1].

2. Mluvíte-li v pravdě skutečně (podle) spravedlnosti?
Právě suďte, lidští synové.
3. Ano, vy v srdci strojíte nepravosti,
V zemi vaše ruce splétají nespravedlnosti.
4. Převráceni jsou hříšníci od (mateřského) lůna,
Bloudí od narození; mluví klamné věci.
5. Mají zuřivost na způsob hada,
Jako hluchá zmije, která zatvrzuje své ucho,
6. Která neposlouchá na hlas zaklínače,
Ani kouzelníka sebe dovedněji zaříkávajícího.

2. Zdaž skutečně oněměním spravedlnosti mluvíte?
(Dle 82[6]: Mluvíte-liž vy, bohové (soudcové) v pravdě spravedlnost?)
Správně-liž soudíte, vy lidští synové?
3. Ano (vy) i v srdci nepravosti pášete,
V zemi odvažujete násilí svých rukou.
4. Odpadlíky jsou hříšníci od (mateřského) lůna,
Zbloudilí jsou od narození, mluví lež.
5. Mají jed podobný jedu hadímu,
Jako hluchá zmije, která zavírá své ucho,
6. Která nechce slyšeti na hlas zaklínače,
Nejdovednějšího zaříkávače.

2. V hebrejském znění jest otázka, i v lat. můžeme prvou větu vyložiti otázkou. Žalmista mluví k těm, kteří dopouštějí se nespravedlností a dí: *Mluvíte-liž v pravdě, skutečně* (podle) *spravedlnosti?* Odpověď dána hned ve v. [2] záporně. Oni dělají, jakoby spravedlnosti dbali, spravedlivé rozsudky prohlašovali, ale zdaž jsou v pravdě skutečně spravedliví? Již ta krátká domluva: *Právě suďte!* vy, kteří jste jen lidé, *lidští synové*; nejste bohy, jak byste se snad domnívali. Hebr. znění není dosti jasné: *Zdaž skutečně oněměním spravedlnosti,* tím, že ji umlčujete, že ji potlačujete, *mluvíte? Zdaž soudíte správně* (dle práv)?

V prvé větě bychom hledali podmět, osobu, jež jest oslovena. Poněvadž tam slovo 'élem dává nedostatečný smysl, ale slovo 'elîm stejně psané by bylo vhodným podmětem a dávalo by dobrý smysl celé věty, proto je tam navrhují (Houbigant, Wellh. a j.) na místě 'elem. Elîm znamená bohové, ale tak jsou dle 81[6] jmenováni i správ-

cové země, soudcové. Po tomto návrhu zní ten verš: *Zdaž mluvíte vy, bohové* (soudcové), *v pravdě spravedlnost* (po právu a spravedlnosti)? *Správně-liž soudíte, vy synové lidští?* protiva: bohové — synové lidští — více vynikne. Spravedlnost jest zde spravedlivý soud, rozsudek, který oni prohlašují,

3. Žalmista si odpovídá a dí skráceně: Nejen že oni nemluví po právu a spravedlnosti, oni též sami dopouštějí se nepravostí a násilí. Etenim znamená tedy: naopak, nikoli, tak oni nerozsuzují, *ale vy v srdci strojíte nepravosti* (dle syrského: ano, vy všichni strojíte nepravosti), jste hříšníky a nespravedlivými uvnitř, v srdci, i zevně, svými skutky. O jejich skutcích dí: *V zemi,* v níž jste, v níž jednáte, *vaše ruce pletou,* splétají *nespravedlnosti,* splétají je tak hustě, jako bývá pleteno tkanivo. Hebr. znění jest výraznější. Oni mají *odvažovati* na váze spravedlnosti (Job 31[6]) právo jednotlivců, ale tito soudcové odvažují jen *násilí,* násilnosti *svých rukou,* protože se jich všude a stále dopouštějí. Latinské znění jest snažší a přirozenější.

4. Ti soudcové jsou nespravedlivými, poněvadž náležejí k lidem, kteří *jsou převrácení* (*odpadlíky* od Boha, od jeho zákona; hebr.) již *od* mateřského *lůna,* tedy ještě před narozením (50[7]); *zbloudilými jsou* od narození *tito lháři,* (kteří mluví lež).

5. 6. Líčí jejich zlobu: přirovnává je k jedovatým hadům a ku dravým lvům. *Jejich zuřivost,* nenávist (v hebr. *jed*) jest *na způsob hada,* hadího jedu: tento účinkuje rychle a smrtelně. *Jako hluchá zmije, která zatvrzuje své ucho, která neposlouchá na hlas zaklínače sebe dovednějšího;* kouzelníci předvádějí na Východě vycvičené hady, kteří po jejich pískotu a hře vylézají a různé pohyby provádějí. Had nemůže zavříti své ucho, musí slyšeti zvuky a hlas svého kouzelníka, ale někdy jest zmije jako *hluchá, nechce poslouchati,* nechce se dáti zkrotiti. Tak i oni soudcové jsou jako hluší ku prosbám utištěných, nezjednávají jim práva. Jmenuje zvláštní druh hadů, péthen

aspis; jest to asi onen had, který jest často vyznačen na egyptských památkách (uraeus). Rozdrážděn nadýmá své hrdlo za hlavou, syčí a je velmi jedovat. Kejklíři mu vylamují jedovaté zuby, aneb mu dávají před představením vystříkati veškeren jed do vaty, do níž se zakusuje, tak že jest na čas neškodným. V Egyptě bývá Kleopatřin brejlovec (naja haje) k tomu cvičen. Když se přihodí, že zalezlý had po pískotu kejklíře nevylézá, omlouvá se tento, že had je hluchý. Kejklířství toho druhu bylo již starým Israelitům známo, jak poznámky Kaz. 10[11] Jer. 8[17] a Sir. 12[13] ukazují. Kouzelník lákal a vedl hady též zaříkáváním, říkáním, mumláním kouzelných průpovědí.

2. אֶלֶם znamená *oněmění*; na základě tohoto významu byla věta různě přeložena, ale žádný překlad neodpovídá mluvnickým pravidlům úplně; ani onen: Jste němí, že nechcete mluviti spravedlnost? mluvíte právo, které oněmělo? Aram. překládá: Míníte skutečně, že po spravedlnosti mluvíte, když spravedliví mlčí?

Ku בני אדם by bylo vhodně parallelním jméno אֵלִם = אִלִּים (82[6]) významem אלהים (Ex. 21[6] 22[7], Soud. 5[8] 1 Sam. 2[25]).

Překladatelům snad se nezdálo býti vhodným, že by se hříšníci mohli zváti אִלִּים a proto překládali jinak: LXX *ἀδηθῶς ἄρα δικαιοσύνην λαλεῖτε* utique, tedy אֶלֶם; v syrském to není.

מֵישָׁרִים (ישר) jest vykládati příslovečně, jakoby בְּמישרים dle, po právu. בני אדם překládáme vokativem o soudcích; spojeno s תשפטו dle aram. připouští výklad akkus.: Po právu soudíte lid? lidské syny?

3. אַף etenim, silnější než etiam. עַוְלָה jako עַוְלָה od עָוֶל nespravedlnost, nepravost. Syrská pešittâ vykládá: אַף בְּלִבְּכֶם עַוְלָתָן תְּמַלְלוּן zaměnila tedy v hebr. čtení ב s hláskou ב. mim v hebr. není. Wellh. navrhuje בְּלֵבָב na m. בלב שלה.

Druhá část zní v ř. LXX: *ἀδικίαν αἱ χεῖρες ὑμῶν συμπλέκουσιν* (Theod. *διαστα θμίζουσιν* aram. חטרם יתקנון) tedy חָמָס יְדֵיכֶם תְּפַלֵּסְן, jako ve Vulgatě.

4. Alienati sunt — a Deo זרו (זָרוּ) od nepřechodného slovesa (זוּר).

5. לָמוֹ dle lat. přísudkem *jest jim jed.* כְּמוֹ חֶתֶן jako jed zmije (had, který se skrucuje, stáčí). יַאְטֵם jest apok. hif., ale významem jednoduchého imperf.; apok. dle Gesenia položen snad z důvodu rytmu.

6. חָבַר vázati, zaklínati (nikoli vázati uzlíky, nýbrž dle aram. a Sym. *ἐπῳδὰς σεσοφισμένον* o kejklířských průpovědích). מְחֻכָּם pual *σοφός*, jenž moudrým se stal, byl učiněn, dovedný. První אשר dle Sym. účelně: aby neslyšela (zmije).

7. Bůh jim rozbije jejich zuby v jejich ústech,
Hospodin rozláme stoličky lvů.
8. V nivec budou přivedeni jako roztékající voda,
Napnutý drží svůj luk, až ztratí oni sílu.
9. Jako vosk, jenž se roztéká, zaniknou,
Padne oheň shora, a nespatří oni slunce.
10. Dříve než poznají vaše trny, že jsou keřem,
Pohltí je (ještě) jako živoucí ve hněvu.
11. Spravedlivý se zaraduje, když spatří pomstu,
Bude mýti své ruce v hříšníkově krvi.
12. A řeknou lidé: Ano zajisté (bude) spravedlivému ovoce (odplata),
Zajisté je Bůh, který je soudí na zemi.

7. Bože, vyraž jejich zuby v jejich ústech,
Vytrhej stoličky lvíčat, Jahve!
8. Ať se rozplynou jako vody, které se roztékají,
Napíná své šípy — budou jako uříznuti.
(*Aram.* Napíná své šípy na ně, a budou střelami zničeni).
9. Jako hlemýžď, který rozplynutím zachází,
Nedochůdče ženy, (jež) nespatřilo slunce.
(*Aq. Sym.:* Nespatří oni jako nedochůdče ženy slunce).
10. Dříve než pocítí vaše hrnce trní,
Ještě živé jako žárem je (ho) spálí.
(*Aram.:* Dříve než se bezbožní vzmohou, stvrdnou jako trnitý keř, dokud jsou čerství, jako nezralé ovoce, vichřicí je zničí).
11. Spravedlivý se bude radovati, že viděl pomstu,
Své nohy bude mýti v bezbožníkově krvi,
12. A řekne člověk: Ano, spravedlivému bude ovoce,
Ano jest Elōhîm, soudící na zemi.

7. Hrozí nespravedlivým tresty; dle Vulg. jim ty tresty předpovídá, dle hebr. znění Boha prosí, aby ony bezbožné tak trestal. O takovém přání viz XIII a závěr ž. 108.

Dravé zvěři vyráželi někdy zuby, aby nemohla trhati (Job 4¹⁰ 29¹⁷). I ty nespravedlivé přirovnává ke lvům a praví: *Bůh rozbije jejich zuby*, toho jistě očekává, rozláme, *vylomí lvům*, jim i *ty silné stoličky*.

8. Nová přirovnání. Voda deštěm naplněné bystřiny v nejkratší době odtéká a mizí: *tak oni budou v nivec přivedeni. Bůh napnutý drží luk*, z něhož po bezbožných své střely vypouští, *až oni ztratí úplně sílu* (sv. Jer. až budou neb jsou potřeni LXX *ἀσθενήσουσιν* conterantur). Hebr. jest méně jasné.

9. Zkáza a zánik bývá často naznačen rozplynulým voskem (21¹⁵); tak i oni zaniknou *jako vosk, jenž se roztéká*. Hebrejské znění podává jiný obraz. Hlemýžď zanechává, když leze, za sebou na zemi lepkavou, sliznou látku, a zdálo by se, jakoby se tím rozplýval. Proto dí: *Jako hlemýžď, který rozplynutím zachází*, oni ať zajdou. Bylo by to mylné lidové mínění (Perrowne). *Padne oheň shora*, oheň s nebe, na ně, *a nespatří* více *slunce*, slunečního světla. zahynou hned. Oheň sešle Boží spravedlivý hněv. Dle hebr. znění obchylně jim přeje, aby byli *jako nedochůdče* (odpadek) *ženy*, které *nespatřilo* vůbec *slunce* (slun. světla), aby byli mrtví.

10. Trest nadejde rychle; bezbožní zajdou, zahynou v krátké době. Přirovnání, kterým to má býti naznačeno, jest poněkud nejasné; i překlady se velice od sebe odchylují.

Bezbožní nebudou moci provésti své záměry; dříve než k tomu dojde, zahynou. To asi vyřčeno slovy tohoto verše. *Dříve než poznají vaše trny, že jsou keřem*, dříve než malé jemné trní vyroste v silný keř: dříve než vaše nespravedlivé záměry (trny) dojdou uskutečnění. *Pohltí je* (bezbožné) *ještě živoucí*, v plné síle života, či, jak se říkává, předčasně, *svým hněvem* neb ve svém hněvu.

Hebrejské znění jest ještě temnější: *Dříve než pocítí vaše hrnce trní;* trním, suchým trním rádi zatápějí, dříve ale než se hrnce ohřejou trním, tedy v krátké době, *ještě živé jako žárem ho* (bezbožníky) *spálí* (Bůh). Výklad: dokud ještě maso jest živé, to jest syrové, přijde trest Boží — není tuze pěkný.

11. *Spravedlivý se zaraduje*, když bude bezbožník potrestán; zaraduje se i proto, že jest nyní osvobozen od

násilníka, ale dle slov toho verše i proto, že *patří na pomstu*, kterou vykonává neb vykonal Bůh na bezbožných. Pomstou jmenuje onen trest, poněvadž je stihl za ony nespravedlnosti a nepravosti, kterých se tu dopouštěli; byl odplatou.

Bude mýti své ruce (hebr. *své nohy) v bezbožníkově krvi;* bezbožní zahynou, jako hyne nepřátelské, poražené vojsko v bitvě, vojínové se brodí v krvi padlých. Tím naznačen i veliký počet ztrestaných.

12. Lidé poznají a uznají Boží spravedlnost a budou říkati, když spatří, jak byli bezbožní soudcové smeteni: *Ano,* zajisté se dostane *spravedlivému ovoce,* odplaty za jeho soužení a utrpení. Již trest, jaký bezbožné stihl, jest spravedlivému odplatou, protože jest mu ochranou a vysvobozením. Krásnou, všeobecnou pravdou ukončuje tento žalm, a odpovídá útěchou na prvé, truchlivé otázky v. [2]: Jsou nespravedliví soudcové, ale ti zajdou — ale jest tu zajisté *Bůh,* nejvyšší soudce, *který* spravedlivě *soudí na zemi,* zastává se a chrání nevinné: jest ještě spravedlnost na zemi!

7. חרס strhnouti, zbořiti (o domu); arab. o zubech. מַלְתְּעוֹת přeloženo zadními zuby, které rozemílají jídlo, stoličky, ale též dáseň zubů. נתץ též o domě: strhnouti (vyraziti).

8. יִתְהַלָּכוּ־לָמוֹ přeloženo též: (jako vody) ať se rozplynou ti, kteří si (ethický dativ) vykračují (hrdě).

Podmětem ידרך jest dle starých překladů Jahve; někteří vykladatelé však kladou sem jako podmět bezbožného: »Ať metá své šípy — budou jako tupé!« ale o činnosti nespravedlivých v této části není řeči a pak by bylo doplniti יְהִיוּ a na konci perf. V aram. jest na místě כְּמוֹ položeno בְּמוֹ pro ně, na ně, i לָמוֹ.

Opravují celé v: כמו חציר ידרך יתמללו jako tráva, na kterou se šlápne, ať jsou odříznuti.

9. שַׁבְּלוּל (dageš forte dirimens chrání pathach) tolikrát na tomto místě a různě vykládáno; starší překlady mají; דונג vosk, Sym. *χόριον* secundinus foetus, Aq. a sv. Jer. červ, aram. תִּבְלָא *λείμαξ* (od שָׁבַל) hlemýžď; k tomu se תָּמַס hodí. Též: jako hlemýžď, kterého ty rozplývati činíš (impf. apok. od מסה). נֵפֶל i נֶפֶל jest potracený plod (abortus), אֶשֶׁת by byl vázaný stav na místě prostého אִשָּׁה: *ἔκτρωμα γυναικός.* אֶשֶׁת v pozdější hebr. *krtek* (jindy חֹלֶד), jež se sem nehodí.

Na místě חֲזוּ pl. k hromadnému נפל klade Wellh. חֲזִי· LXX udělala z אשת jméno אש oheň.

Jedna oprava smělejšího druhu jest: »Ať jsou odříznutí jako palmové větve במר שבלי־תמר, ať zaniknou jako potoky בפלגים, které nespatřily slunce«.

10. סִיר hrnec סִירוֹת (mn. č. סירים znamená trní). כמו vykládáno buď — aneb: ať jest maso syrové neb vařené חָרוֹן; ale toto není přídavným jménem. In ira by bylo במו חרון· כְּמוֹ Sym. *ἔτι* ještě. שער dle arab. sa'ara zapáliti, hořeti. Spina, rhamnus znamenají *hřích.* Aug., Řím.: »Dříve než vydá keř vaše trní«. König, Syntax § 371 h.

12. אָדָם všeobecně: lidé. אָדָם *ἀληθῶς.* אלהים božské moci — neboť má v přívlastku plural. (Srovn. v. 1. אלים).

Tento žalm jest vykládán o soudcích, protože jest zde řeč o soudu תשפטו (v. [2]), o nespravedlnosti. Jsou však též výklady, dle nichž znamená justitiam loqui — pravdu mluviti, které vykládají žalm o nepřátelích Davida, nikoli o soudcích.

Nespravedlivými jsou nepřátelé a pronásledovatelé církve. Proti těm modlí se kněz v hodinkách *středy* tento žalm a doufá, že Bůh církev obhájí, ano on jest o tom i přesvědčen: »Bůh zetře, rozbije jejich zuby«!

58. žalm. (H. 59).

Proti loupeživým protivníkům.

Žalmista prosí za vysvobození od zlých nepřátel. Bez příčiny hledají silní protivníci, kterak by se ho zmocnili; probíhají městem, hrozí mu smrtí (2—10). Volá k Bohu o pomoc, pěje z rána díky ke chvále Boha, který ho ochraňuje (11—18).

Žalm jest pěkně, uměle sestaven. Skládá se ze dvou částí, obě jsou zakončeny refrénem (v. [10] a [18]). V každé části jsou dvě sloky, po nichž je poznamenáno vždy Sélā (6. 14) a týž verš (7. 15).

Nadpis.

L. 1. Ku konci;

Nezahubiž. Od Davida (na sloupový nápis), Když poslal Saul a střežil jeho dům, aby ho usmrtil.

H. 1. Řediteli hudby. »Nezkaž«. Od Davida mikhtâm, když poslal Šā'ûl a oni střežili dům, aby ho zabili.

Připsán Davidovi. Ostatní jako 56[1]; viz úvod XXIII, XXV a XXVI.

Když poslal Saul a střežil Davidův *dům, aby* Davida *usmrtil.* To událo se dle 1 Kr. 19[9-17]. Saul poslal své muže k Davidovu domu; oni střežili dům, a chtěli druhého rána Davida usmrtiti. Ale Mikhol, Davidova manželka oznámila jim, že David stůně; David se zachránil a utekl k Samuelovi. Dle toho projevuje žalm onu úzkost, v jaké se nalézal David za Saulova pronásledování.

Nepřátelé jsou četní, dle v. [6] jsou to národové (pohané); v. 7., 8., 15. a 16. spíše je přirovnává k lupičům, kteří noční dobou procházejí městem. David mluví ve jménu lidu a o svém lidu (v. [12]).

Ti, kdož žalm Davidovi upírají, kladou jej do různých dob: buď po návratu z Babylona aneb do makkabejského věku. V prvém případě ohrožovali Israele sousední Samaritáné a jiní kmenové, v druhé době byli ohrožováni a pronásledováni syrskými vladaři.

Žalm by byl sborovou písní. Aby bylo dosaženo schema slok o 3, 3--1—3--1--3, 3—1—3 1 verši, doplněn v. [8] stichem ze ž. 93[7b], 18c však vynecháno.

2. Vytrhni mne od mých nepřátel, můj Bože,
   A od mých protivníků mne vysvoboď.
3. Vytrhni mne od těch, kteří páší nepravost,
   A od mužů krve mne spas.
4. Neboť hle, chytají mou duši,
   Napadají mne mocní.
5. Ani nepravost není u mne, ani hřích, Hospodine;
   Bez viny jdu a chovám se (řídím se).
6. Povstaň mně vstříc a pohleď:
   A ty, Hospodine, Bože zástupů, Bože Israele,

Přihlédni, abys navštívil všechny pohany,
Nesmiluj se nad žádným z těch, kteří páší nepravost.

7. *Večerem jsou opět hladoví jako psi,*
   A obcházejí kolem města.
8. Ejhle, hovoří svými ústy,
   A meč jest na jejich rtech;
   Neboť »kdo to slyší?«
9. A ty, Hospodine, směješ se jim,
   A v nivec přivádíš všechny pohany.
10. *Svou sílu u tebe si zachovám,*
    Neboť, Bože, ty jsi mým ochráncem.
11. *Milosrdenství mého Boha přijde mi naproti,*
12. *Bůh mně dá shlížeti na mé nepřátely.*

2. Vysvoboď mne od mých nepřátel můj Bože,
   Od mých protivníků mne vyzvedni.
3. Vysvoboď mne od zločinců,
   A od mužů krve mne spas.
4. Neboť hle, číhají na moji duši,
   Shromažďují se na mne mocní,
   Není u mne přečinu ani není hříchu, Jahve.
5. Bez viny (mé) běhají a postavují se;
   Probuď se mně vstříc a popatři.
6. A ty, Jahve, Bože zástupů, Bože Israele,
   Probuď se, abys navštívil všechny pohany.
   Nebuď žádnému z nevěrných hříšníků milostiv.
   Sélā.

7. *Večerem se vracejí, vyjí jako pes,*
   A obcházejí město.
8. Ejhle, žvástají svými ústy,
   Meče jsou na jejich rtech;
   Neboť »kdo slyší (to)«?
9. Ale ty, Jahve, směješ se jim,
   Posmíváš se všem pohanům.
10. *[Má] sílo, na tebe chci hleděti,*
    Neboť Bůh jest můj hrad.
11. *Bůh — jeho milost mně jde naproti,*
    Bůh dá, abych s radostí shlížel na své protivníky.

2. 3. Žalmista počíná prosbou. *Vytrhni mne od mých nepřátel, od mých protivníků mne vysvoboď* (v hebr. *vyzvedni* na místo nepřístupné, bezpečné uveď); *od mužů*

krve, kteří hledí zabiti, zahubiti mne, jsou jako krvolační — mne spas, proti nim mně pomoziž.

4. Ukazuje, v jakém nebezpečí se nachází. *Neboť hle, chytají mou duši* (mne, můj život), v hebr. číhají na ni, aby mi ji odňali; jest tedy pronásledován, a pronásledovatelé *jsou mocní* 17¹⁸ 37²⁰ (silní), *napadají jej*, hrnou se na něho hromadně.

5. Dokládá se svou nevinností, aspoň dí, že nedal příčiny k nepřátelství: *Není nepravosti u mne, ani hříchu;* dle lat. to ještě kladně tvrdí: *Bez viny jdu*, chodím cestou tvých přikázání a *řídím* se (své kroky), *chovám se* tak. V hebr. jsou však tato slovesa řečena o nepřátelích: Nejednám hříšně, *ale oni běhají a postavují se* proti mně, chystají se, připravují se na mne (sv. Jar. illi currunt et praeparantur).

6. Prosí o rychlé přispění. *Povstaň* (probuď se — hebr. jako 43²³) a *pohleď*: na mne neb na mou tíseň. Jmenuje Boha několika jmény, aby Boha tím spíše ku přispění pohnul. Bůh jest mocnější než nepřátelé, jest *Bůh zástupů* (vojsk), jest Bůh, ochránce Israele, tím spíše svému věrnému přispěti může. *Přihlédni, abys navštívil* (ad visitandas omnes gentes), navštívil v tom smyslu, abys je přísně potrestal. Nepřátelé žalmisty jsou spolu Božími nepřátely a ve své prosbě shrnuje všechny Boží nepřátely jménem «*všichni pohané*«; když tyto Bůh potrestá, budou trestáni též nepřátelé žalmisty. K pohanům je čítá pro jejich ukrutnost a nelaskavost, s jakou s ním zacházejí. Žádného nemá Bůh ušetřiti: *Nesmiluj se nad žádným z těch, kteří páší nepravost* (nevěrnými, odpadlými hříšníky je zove hebr. znění); ti nestarají se o Boha a jeho zákony, odpadli od něho a trvají v hříchu, proto nezaslouží milosti a slitování. Non... omnis jako 33¹¹ *žádný*.

7. I v těchto verších líčeno, jak si nepřátelé počínají.

Vracejí se večerem a jsou hladoví jako psi — aneb bez hebraismu: *večerem opět jsou hladoví jako psi* (hebr. vracejí se a vyjí). Dle 1 Kr. 19¹¹ chtěli Saulovi mužové Davida ráno usmrtiti; večerem přišli a střežili dům, v němž

se David zdržoval. *Hladoví jsou*, žádostiví krve, smrti pronásledovaného; *opětně* hladoví, neboť již vícekráte před tím usilovali o jeho záhubu. *A obcházejí město;* hejna psů, která se ve východních městech nacházejí, vycházejí za soumraku do městských ulic, probíhají jimi za štěkotu a za stálého vytí a vyhledávají hltavě, co by mohli shltnouti. Tak probíhali i ti nepřátelé městem, hledajíce své oběti, aby jim neunikla.

8. *Ejhle, hovoří* (*žvástají*, hebr. silněji: vyrážejí ze svých úst) *svými ústy*; pronášejí jimi potupu, hanu, hrozby proti spravedlivému, rouhání vychází z jejich úst. Spravedlivého ta slova raní jako *ostrý meč*. Oni si toho nevšímaji, jak mu ubližují, ani toho nedbají, že se dopouštějí hříchu, neboť si říkají: *Kdo to slyší?* Bůh se o to nestará, on ani o tom neví, co děláme (9³⁴).

9. Nepřátelé se domnívají, že se mohou násilí a rouhání dopouštěti beztrestně, ale *Hospodin se jim směje* (2⁴) *a posmívá se všem pohanům* (hebr.), neboť ví, že na ně dolehne v krátké době jeho trestající moc a síla. Po lidsku jest řečeno »posmívá se« (2⁴). Při Saulově pronásledování se manželka Davidova Mikhol, skutečně mohla vysmáti pronásledovatelům, neboť jim, když chtěli Davida viděti, ukázala v lůžku ležící sochu terafîm a oklamala je tím; David před tím unikl 1 Kr. 19¹⁶.

10. Žalmista má pevnou důvěru, že mu bude přispěno, a chválí proto Boha. *Svou sílu si u tebe zachovám*, svou důvěru; v tobě jest a bude má síla vždy. *Ty jsi můj hrad*, můj spomocník a ochránce.

11. Tento verš by náležel již k druhé části žalmu ale poněvadž jest, jak se zdá, refrénem (s v. 10) opakovaným ve v. 18, klademe jej na konec části prvé.

Milost Boží přijde vstříc potřebám a tísni žalmisty, a tato milost učiní, že se bude žalmista, až bude osvobozen, *dívati s hůry*, s radostí, na potlačené a snížené *nepřátely* své.

3. Viri sanguinum 5⁷.

5. בְּלִי *bez* עֹן *viny;* není sice řečeno, bez čí viny, ale

patrně mluví o své vině; sv. Jer. non egi inique, »nejednal jsem nešlechetně«. יִכּוֹנָנוּ hithpael na m. יִתְכּוֹנָנוּ.

6. Obyčejně bývá před צבאות vlastní jméno Boží יהוה, zde jest אלהים. O סלה viz s. XXVII.

7. הָמָה o různých zvířecích zvucích; vrčeti, snad i výti. לָעֶרֶב večerem, za večera — jako při udání času.

V tomto verši není obsaženo přání, aby nepřátelé vyli jako psi, neboť ani verš 8., který s tímto souvisí, neobsahuje přání.

8. נבע 19[3] vytryskovati, hif. vyrážeti zlé řeči; lat. loqui překlad *ἀποφθέγγεσθαι*. Předmětu akk. tu není.

10. Na m. עֻזּוֹ dlužno položiti dle překladů עֻזִּי má síla s אֵל שמר znamená sice chrániti, hlídati někoho za příčinou ochrany; zde očekáváme spíše význam: hleděti, očekávati, který jest překlady potvrzen. Dle syr. opravují sloveso v אֲזַמְּרָה o tobě *chci zpívati.*

11. חַסְדִּי (Bůh) mé milosti, *můj milostivý Bůh* jest v q rê psáno dle v.[18]; zde lépe אֱלֹהֵי חַסְדּוֹ můj Bůh — jeho milost *ὁ θεός μου.*

V řeckém zní יַרְאֵנִי בְשׁוּרָרַי *δείξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου* ukáže mi (snad doplniti: mstu, trest) na mých nepřátelích; přeloženo však jako 54[9].

12b. Nezabij je, aby nezapomněli (na tebe) moji lidé.
Rozmetej je svou silou a svrhni je,
Ochránče můj, Pane,

13. (Svrhni) provinění jejich úst, řeč jejich rtů;
Ať jsou polapeni ve své pýše,
A rozhlášeni pro zlořečení a pro lež.

14. V zahlazení, v zahlazujícím hněvu; a ať nejsou více.
A ať poznají, že Bůh vládne nad Jakubem,
A nad končinami země.

15. *Večerem se vracejí a jsou hladoví jako psi.*
A obcházejí město.

16. Rozptylují se po nakrmení,
Nenasytí-li se však, pak vrčí.

17. Já však chci opěvovati tvou sílu,
A radostně velebiti ráno tvé milosrdenství,
Že jsi byl mým ochráncem
A mým útočištěm v době mého soužení.

18. *Můj spomocníku, tobě chci zpívati,*
Neboť jsi Bůh, můj ochránce,
Můj Bůh, mé milosrdenství.

12. Nepobij jich, aby nezapomněl(i) můj lid;
Učiň svou silou, ať se potulují, a svrhni je,
Náš štíte, Pane;

13. Hřích jejich úst (jest) slovo jejich rtů,
A budou chyceni svou pýchou,
A pro zlořečení a pro lež, kterou) mluví.

14. Zahlaď v rozpálení, zahlaď, a ať nejsou,
A ať poznají, že jest Bůh vládcem nad Ja'qûbem,
Až ku končinám země. Sélā.

15. *A vracejí se večerem, vyjí jako pes,*
A obcházejí město.

16. Oni pobíhají po krmení,
Nenasytí-li se, přenocují [vyjí].

17. Ale já chci opěvovati tvou sílu,
A ráno plesati nad tvou milostí,
Že jsi byl mým hradem
A útočištěm v den mého utrpení.

18. *Má sílo, tobě chci zpívati,*
Neboť Bůh jest můj hrad,
Můj milostivý Bůh.

12b. Prosí, aby Bůh nezahubil všech nepřátel najednou, aneb aby je nezahubil hned, aby zůstal jejich zbytek ještě jako svědectvím, znamením žalmistovu lidu. Lid vzpomene si, když na ně bude patřiti, jak velikým trestem je Hospodin pro jejich nepravost stihl a bude na Boha pamatovati.

Nezabij je (nepobij jich): rozuměj, »nikoli všechny«, neboť ve v. [14] mluví též o záhubě nepřátel a praví: A ať nejsou! Přeje si tedy žalmista, aby byli sníženi, seslabeni a nemohli škoditi více. *Aby nezapomněli moji lidé*, totiž Israelité, na Boha; na nepřátelích budou moci stále viděti trest Boží, budou se Boha báti a ho poslouchati. LXX to vysvětlení přidali slovy *τοῦ νόμου σου aby nezapomněli na tvůj zákon* (populi mei tu zase schází); podobně má i sv. Augustin, Hilarius a mnohé latinské žaltáře. *Rozmetej je svou silou:* hebr. *učiň svou silou, ať se potulují a svrhni je* s výše jejich pýchy. Tedy nemají býti zabiti, nýbrž vyhnáni a v chudobě, v bídě a nouzi zůstaveni.

13. V latinském schází buď sloveso, aneb předložka. Sloveso depone, *svrhni*, mohli bychom vztahovati i k tomuto verši smyslem: *Svrhni*, zabraň *provinění jejich úst, řeči jejich rtů.* Předložku nalézáme u Sym., v aram., u sv. Jer.: V provinění jejich úst (ať jsou polapeni); v aram: pro provinění . . . .

V hebr. znění praví jednoduše: *Hřích jejich úst jest slovo jejich rtů* t. j. cokoliv promluví, jest hříchem. *Pýcha* jest sítí, v níž budou chyceni. *A rozhlášeni pro zlořečení a pro lež*, všude o nich, o jejich nepravostech budou věděti, budou je jako odstrašující příklad vystavovati *v zahlazení* (v. [14]). V hebr. chce říci, že *pro tyto* hříchy budou chyceni.

14. Zahlazením in consummatione (s v. [13] spojeno) můžeme míniti poslední soud. Jejich *zahlazení* děje se *vyhlazujícím*, spravedlivým hněvem Božím. Hebr. jest stručné a pádné: *Zahlaď v rozpálení* (žáru hněvu), *zahlaď a ať nejsou* (více).

A ať poznají, že Bůh vládne nad Israelem, tím trestem ukáže Bůh svou moc, svou vládu; ukáže, že se jako vládce zastává a že chrání Israele a každého Israelitu (Davida). Poněvadž i pohany stihne jeho trest, ukáže se Boží vláda a moc panující nad celou zemí, hebr.: *až do končin země.*

15. Ještě jednou pozoruje žalmista jednání nepřátel jako ve v. [7].

16. Večerem vycházejí a *rozptylují se*, pobíhají *po nakrmení*, aby se zmocnili toho, jehož pronásledují. Zcela jinak jedná žalmista, jak ve v. [17] uvádí. Pokračuje obrazně: *Nenasytí-li se však, pak vrčí*, hněvem, nespokojeností, jako hladový a zlý pes. V hebr. stojí: pak *přenocují*, což by bylo lze jen tak vysvětliti, že po celou noc pobíhají a hledají nakrmení.

17. Naproti tomu lupičskému jednání nepřátel žalmista o sobě praví: *Já však chci opěvovati tvou sílu;* přislibuje či připovídá Bohu, že bude denně vzdávati díky. *Ráno budu radostně velebiti tvé milosrdenství:* po té noci, v níž byl nepřátely tak soužen, v níž doufá, že bude i zachráněn.

18. Tento verš se v latinském od v. [10] odchyluje, ale jest přec refrénem. Na místě *chci si zachovati* praví zde: *Chci zpívati tobě* a přidává: můj Bůh, mé milosrdenství!

12. *Populi mei* dlužno dle daného výkladu považovati jako nom. množ. č., a doplniti: na tebe neb na tvou spravedlnost (aby nezapomněli). Aq. Theod., Euseb. mají *τοῦ λαοῦ σου* tvého lidu; obojí, i *τοῦ νόμου σου* i *ὁ λαός σου* má Sym. Sv. Jer. hájí populi mei podmět.

13. S předložkou by bylo čísti בְּהַטַּאת, i Euseb. a v arab. liažli (pro). *De execratione* též ve významu: *pro.* Wellh. ילכדו בגאונמו מאלה.

14. Jacob *τοῦ Ἰακώβ* jest genetiv.

16. יְנִישׂוּן jest hifîl od נוּשׂ, jak q rê žádá; hif. má přechodný význam, který se sem nehodí. וַיָּלִינוּ a přenocují; dle překladů *γογγύσουσιν* by znělo וַיַּלִינוּ murmurabunt, *a reptají;* וַיְיֵלִילוּ, by znamenalo *vyjí.* V tomto verši, jako již ve 12. a 13., bylo by předpověděno rozptýlení Israele (diaspora); verše 7. a 15. by oznamovaly jejich návrat.

17. Tento verš jest delší ostatních.

18. אלהי חסדי *můj milostivý Bůh* jest přístavkem k משגבי. Psallam tibi אֶל *o tobě* (7 [18]).

Na *Veliký Pátek* rozjímáme tímto žalmem a při jeho slovech, jak byl v den svého umučení Pán Ježíš nepřátely obklíčen, v hrobě střežen. Každá křesťanská duše jest podobně obležena pokušiteli, a jest jí modlitbou se chrániti, důvěrou v Boha se spasiti — jako žalmista učinil.

59. žalm. (H. 60).

Ve velikém nebezpečí pomáhá modlitba a důvěra.

Israelský lid byl stižen neštěstím. Naříká, že ho Bůh zavrhl, že se jemu dostalo porážky (3—7). Uvádí zaslíbení, dle něhož byl by Bůh slíbil Israeli celou zemi Kanaan a spolu též kraje sousedních národů Moabitů, Edomitů a Filištínských. Prosí Boha, aby dal jemu v brzku a úplně zvítěziti nad Idumejskými. Žalmista doufá v Boží pomoc a ve vítězství (8—14).

Nadpis.

L. 1. Ku konci;
Pro ty, kteří se přemění. Na sloupový nápis. Od Davida, k poučení,
2. Když spálil Mesopotamii Syrie a Sobal. a když se Joab vrátil a porazil Idumejské v solném údolí, dvanáct tisíc (lidí).

H. 1. Řiditeli hudby; dle »lilie svědectví«. Mikhtâm od Davida k učení;
2. Když se potýkal se Syrskými (Arâm) Dvojříčí a se Syry (Arâm) ze Zōbâ, a Jō âbh se vrátil a porazil v solném údolí Edôm, dvanáct tisíc (mužů).

1. Prvá část nadpisu jest i v jiných žalmech, XXVI. *Pro ty, kteří se přemění* viz עַל־שֹׁושַׁן v úvodě XXV (též 44[1]). Snad znamená nápěv, dle »lilie svědectví«. *K poučení*, εἰς διδαχήν. Nelze tvrditi, že by se tento žalm před ostatními hodil k poučení; každý žalm obsahuje poučení, u tohoto není to zvláštním. Byl-li tím dán pěvcům nějaký pokyn nevíme. V. XXIII. *Ipsi* má význam ponhého členu.

V 2. Kr. 1[18] jest před elegií, kterou pěl David nad smrtí Saula a Jonathy, psáno: »A přikázal učiti syny Judovy luku« (písni luku). Toto לִלְמֹד uváděli ve spojení s לְלַמֵּד nadpisu tohoto žalmu a tvrdili, že byla tato píseň vojenským zpěvem, že se její slovy rozohňovala israelská mládež. To nikterak dokázati nelze. Slova 2. královské knihy 1[18] jsou nejspíše chybně zachována, aspoň jsou nejasna; na jejich základě nelze platných úsudků činiti.

2. Druhá část nadpisu jest dějinná. Obsah žalmu by se nesl k bojům krále Davida, jež vedl s Aramejskými (se Syrskými), jak 2 Kr. 8 (též 1 Paral. 18[3-13]) vypravuje, a k vítězství nad Edomity (v. 2 K. 8[13] by bylo na místě ארם čísti אֱדוֹם). David tehdy dle dějinných knih slavně vítězil. Syrové byli spolčeni; zde je jmenuje *Arâm nah•rájim* (Arâm, váz. st.: *ram*, hořejší krajina Syrie, která byla mezi dvěmi řekami, meziříčí, Arâm Mesopotamie) a *Arâm Ẓōbhâ* (ve Vulg. Sobal), království ležící snad severně od Damašku.*) Idumejští činili zatím, když bylo

*) U Syrů znamenala zaubà město Nisibis. Ono Dvojříčí bylo mezi řekou Eufratem a mezi přítokem Eufratu Chabōrem (el-Ghisiri). Ještě jsou jmenovány Arām Damešek (nynější beled-eš- Šām), A. Ma'khà, A. bēth-Rechōb, severně od jezera Merom.

Davidovi na severu bojovati, vpády do jižních krajin Judska a pustošili je. David poslal proti nim vůdce Joaba a Abisai s vojskem. Ti zvítězili *v solném údolí*, gē mélach vallis salinarum; tak se zvalo údolí jižně u mrtvého Moře ležící. Nyní bývá toliko v dobách, když stojí voda mrtvého moře velmi vysoko, pod vodou; nynější el-ghôr. I jedno západní údolí wâdi gharandel má kamennou sůl, takže i to mohlo býti zváno solným údolím. 12000 Idumejských tu padlo, v 2 Kr. 8[13] praví, že jich padlo 18000; snad povstala tato odchylka omylem opisovače, který napsal na místě š•nájim (dva) číslovku š•mōnâ (שמנה, שנים).

Ony boje byly, jak zmíněno, vítězné. V žalmu však naříká žalmista, jakoby mluvil o nějaké porážce Israelitů. Dějinné knihy nevyličuji nám celý průběh oněch bojů. Jest možno, že utrpěli Israelité v oné válce též nějakou porážku, o které dějinné knihy se nezmiňují; k tísni, jaká takovým neštěstím byla způsobena, nesl by se obsah tohoto zpěvu. Verš 10. jmenuje nepřátely Israele, proti nimž bojováno; ten odůvodňuje nadpis verše 2. Nadpis byl doplněn z uvedených míst 2. knihy králů, neboť tam nalézáme podobné znění.

Ti, kdož neuznávají Davidův původ tohoto žalmu, kladou jej do Josiášovy doby, ano i do doby makkabejských bojů.

V ž. 107[7-14] jsou obsaženy v. 7—14 tohoto žalmu 59.

3. Bože, zavrhl jsi nás, a zničil jsi nás;
Hněval jsi se a slitoval jsi se nad námi!
4. Hnul jsi zemí a zbouřil jsi ji;
Zahoj její sedřeniny, neboť se třese.
5. Ukázal jsi svému lidu krušné (věci),
Napojil jsi nás vínem zkormoucení.
6. Dal jsi těm, kteří se tebe bojí, znamení,
Aby utekli před lučištěm,
Aby byli zachráněni ti, které miluješ,

7. Pomoz svou pravicí a vyslyš mne!
3. Bože, zavrhl jsi nás, strhl jsi nás,
Hněval jsi se! Navrať nám (duši: občerstvi nás).
(Aq. Sym.: Ve hněvu jsi nás obrátil).
4. Otřásl jsi zemí, roztrhl jsi ji,
Zahoj její trhliny, vždyť vrávorá!
5. Ukázal jsi svému lidu tvrdou (věc),
Napojil jsi nás zmítavým vínem.
6. Dal jsi těm, kteří se tebe bojí, korouhev,
Aby se pozdvihli před pravdou.
(LXX Sym. Aby utekli před lukem). Sélā.
7. Aby byli vysvobozeni tvoji milí,
Pomoz svou pravicí a vyslyš mne!

3. Israel byl ovládán a veden Bohem. Když zvítězily voje Israelitů, přičítali vítězství Bohu a jeho pomoci; když je stihla pohroma a byli poraženi, i tu si pravili, že jim odňal Pán svou pomoc, že On je porazil a zahnal (ovšem rukou nepřátel). Proto dlužno tak i slova tohoto verše vykládati.

Bůh odňal lidu svou přízeň a svou pomoc, stihla je pohroma, a proto dí žalmista jménem lidu: *Zavrhl jsi nás a zničil jsi nás;* v hebr. *strhl jsi nás,* jako bývá stržen dům, aneb *roztrhl jsi nás,* jako když jsou vojenské šiky nepřítele roztrženy, proraženy. Příčinou toho byl ovšem *hněv,* spravedlivý hněv Boží.

V druhé části dávají jednotlivá znění různé výklady. Dle řeck., Aq. a Sym., i sv. Jar.: *Ve hněvu jsi nás obrátil,* učinil jsi, že nám bylo ustoupiti, obrátiti se. Hebr. znění obsahuje prosbu: *Navrať nám* (dle 22[3] naši duši t. j.) občerstvi nás. Vulgata vzpomíná, že Bůh Israelity na jedné straně pokořil, zkormoutil, potrestal: hněval jsi se — na druhé straně však zase je potěšil: *Slitoval jsi se nad námi.* V době když bylo Davidovi bojovati proti spojeným syrským nepřátelům, vítězil — a to bylo průkazem Boží milosti. K celé souvislosti hodí se nejlépe massoretské znění, neboť i ve v. [4] a [7] jsou obsaženy prosby.

4. Pohroma, kterou byl lid stižen, jest přirovnána k zemětřesení. *Hnul jsi* (otřásl jsi, Bože) *zemí a zbouřil jsi ji*; v hebr. roztrhl jsi ji, učinil jsi v ní trhlinu. Ale Bůh může následky oné pohromy zase napraviti; obrazně dí: *Zahoj její* contritiones, *sedřeniny* (trhliny), *vždyť* není pevnou, *vrávorá!*

5. *Ukázal jsi svému lidu* (s důrazem dí: *svému*) *tvrdé,* krušné věci; nejen ukázal, nýbrž dal viděti i zažiti krušnost. *Napojil je vínem,* kalichem hněvu, po němž vrávorali a mohli každé chvíle padnouti; proto jmenuje to víno: *vínem zmítání* (compunctionis znamená následek toho opojení, spíše bolest, *zkormoucení*), závratě.

6. *Dal jsi těm, kteří se tebe bojí, znamení* (korouhev, prapor); Bůh sám, jeho podpora byla jim praporem, kolem něhož se seskupili a shromáždili (v Exod. 17[15] jest Bůh nazván: Jahve, moje korouhev nissî), ale tenkrát nevedl je prapor k vítězství, nýbrž k tomu, aby utekli před zhoubným *lučištěm,* před nepřátelskými střelami. Buď chce označiti, že se přece někteří zachránili (útěkem), aneb by v tom rčení byl sarkasmus: »Měli jsme prapor — abychom utekli.«

Hebr. znění jest odchylné, neboť dí: *Aby se pozdvihli* (ti, kteří se tebe bojí) před pravdou, či spíše *pro pravdu* (tento význam předložky jest nejistý), k uhájení pravdy proti nepříteli.

Aby byli zachráněni ti, které miluješ, to jsou Israelité, kteří jsou v nebezpečí, a mohou jen Boží pomocí býti vytrženi. Proto prosí:

7. *Pomoz svou pravicí a vyslyš mne.* V hebr. náleží již předešlá věta právem k verši 7. Vyslyš *mne,* tím míní lid neb sebe, ježto mluví ve jménu toho lidu.

3. פרץ strhnouti, zbořiti (zeď, dům, bránu), o poražení vojska (Soud. 21[15] 2 Sam. 5[20]); snad se tak Israelitům právě stalo. תְּשׁוֹבֵב jest i dle aram. vyjádřením prosby; doplniti lze נַפְשֵׁנוּ občerstvíš nás (občerstvi, potěš nás). LXX B: *καὶ ὠχτείρησας ἡμᾶς* Aq. *μετέστρεψας* překládají impf. תשובב minulým časem.

Žalmista mohl těmi slovy narážeti i na minulé doby, třeba i na dobu soudců, aneb na své dřívější zkušenosti. David zakoušel trpkosti a tvrdosti nejen za Saulova pronásledování, nýbrž i když Saul zemřel, měl proti sobě nápadníka trůnu, Isbosetha; když se tento stal neškodným, bylo Davidovi vésti války se sousedními národy. Dle

dějinných knih byl, jak připomenuto, vždy vítězem, ale možno, že utrpěl též někdy nějakou porážku, po níž by slova nářku, jak je 59. či 60. žalm uvádí, byla zcela přirozena. Tak naříkali Israelité za Josue, když byl jejich sbor od mužů místa Haj zahnán.

4. פָּצַם arab fáṣama (i v aram.) rozštípiti, roztrhnouti. רָפָה na m. רפא enallage.

5. תַּרְעֵלָה jest přístavkem: *víno, jež působí závrať*, jest závratí.

6. הִתְנוֹסָם od נסם (נֵס znamení, korouhev) *vztýčil*, zdvihl: dal jsi korouhev, aby byla zdvižena (vztýčena) — nedává jasného smyslu pro následující "מפני ק. »*Aby utekli*« by pocházelo od נוּס ; קשט znamená *pravdu*. Luk se zove קשת *ἀπὸ προσώπου τόξου* aram. קוּשְׁטָא, podle kteréhož by bylo lze i toto קֶשֶׁט tak vykládati. מִפְּנֵי neznamená *pro*, nýbrž před.

Agellius hledí to srovnati takto: »když chtěl jíti Israel proti nepříteli, oznámil jsi mu, Bože, již předem, že bude marně bojovati a že jest mu podrobiti se«.

Překládají též מָנוֹס na m. נס: Dal jsi .... útočiště, aby utekli před tvrdým קָשֶׁה, neb před povodní שֶׁטֶף (Lagarde).

7. ימינך podmětem ku הושיעה: pomoz ty, tvá pravice. Tímto veršem počin. uvedena jsou slova tohoto žalmu v ž. 108.

8. Bůh řekl ve své svatyni: Budu se radovati,
A rozdělím Sichem a rozměřím údolí stanů.
9. Galaad jest můj a můj jest Manasses;
I Efraim síla mé hlavy,
Juda můj král.
10. Moab (jest) nádoba mé naděje,
Do Idumeje natáhnu svou obuv;
Cizorodní se mi podrobují.
11. Kdo mne dovede k ohraženému městu?
Kdo mne dovede až do Idumeje?
12. Zdaž ne ty, Bože, který jsi nás zavrhl?
A nevycházíš-li ty, Bože, s našimi silami?
13. Dejž nám pomoc proti soužení,
Neboť marná jest lidská pomoc!
14. V Bohu provedeme sílu,
A on v nivec přivede ty, kteří nás sužují.

8. **Bůh** mluvil ve své svatosti: Chci plesati!
Rozdělím Šekhem a rozměřím údolí stanů.

9. Můj jest Gilâd a můj jest Mᵉnašše,
A Efrájim (jest) obrana mé hlavy,
Jᵉhūdâ mé žezlo.
10. Mōᵓâb jest mé umývadlo,
Na Edôm hodím svou obuv;
Nad Pᵉléšeth plesej! (*mass.*: Nade mnou)
(108¹⁰ a Syr.: Nad Pelésheth plesám).
11. Kdo mne přivede k ohraženému městu?
Kdo mne povede do Edōmu?
12. Což jsi nás ty, Bože, nezavrhl?
A nevycházíš, Bože, s našimi zástupy!
13. Dejž nám pomoc proti utiskovateli,
Neboť marná jest pomoc člověka.
14. S Bohem provedeme silné (věci),
A on zašlápne naše protivníky!

8. Boží výpověď neb slib, kterým dána žalmistovi a lidu útěcha v době pohromy. Tím slíbeno, že opanuje krajiny, jež jsou ve v. 9 a 10 jmenovány. Není jasno, zda se událo toto proroctví v době, kdy byl žalm psán, aneb snad byl to již dávný slib, který si žalmista nyní, v době porážky, na paměť uvedl. Zdálo by se, že jest toto druhé mínění pravděpodobnějším, když si vzpomeneme, že byly jako 2 Kr. 7⁸⁻¹⁷, tak i jindy Davidovi prorocké přípovědi činěny.

Bůh řekl ve své svatyni (in sancto suo), ve svatostánku tak řekl, prohlásil; snad obvyklým způsobem, skrze urîm a tummîm. Hebr. znění lze však vykládati zcela správně: Řekl, *mluvil ve své svatosti*, při své svatosti, která jest zárukou, že jest ta přípověď jistá.

Budu se radovati! Tím začínají Boží slova. Budu se radovati, plesati jako plesá vítěz. To plesání přejde spolu i na israelský lid, neboť Bůh zaň bojuje a proň vítězí. I žalmista se bude radovati. *Rozdělím Sichem, a rozměřím údolí stanů*: rozdělím, rozměřím je jako majetek a dám je svým bojovníkům, Israelitům. Tím by se zdálo, že naráží na rozdělení, rozměření země Kanaan za Josuovy doby. Sichem a údolí (ʿémeq) Sukkoth jsou dvě stará místa země Israelitů; prvé (nynější Nablûs) bylo v předjordánské části, druhé bylo v Zajordánsku při řece Jabboqu (v dějích Josefa, Gen. 33¹⁷). V tomto místě bydlil

Jakub nějaký čas, pak přešel do předjordánské země k Sichem. Jmenuje tato dvě důležitá místa za celou zaslíbenou zemi a praví: Rozdělím zemi před i za Jordanem, kde nabyl Jakub již práv a půdy pro své potomky, svému lidu.

9. Zemi Kanaan určuje ještě blíže čtyřmi jmény. *Mně náleží Galaad* (Gil'âdh); Galaad bylo kamenité horstvo, jež se táhlo za Jordanem po obou stranách řeky Jabboqu. Galaad jmenoval se i celý ten kraj, jenž náležel kmenům Gad a Ruben, ano celá israelská zajordánská země byla tím jménem označována (1 Kr. 11).

Můj jest Manasses; tento kmen (Manasses byl Josefův syn) měl vykázanou krajinu z polovice za Jordanem, z polovice před Jordanem. *Efraim* (bratr Manassesa) sídlel v horách Efraim, ve středu předjordánské země; *Juda* byl předním kmenem, poněvadž z něho měli vyjíti vládcové lidu, králové. David byl z Judova rodu. Kraj Judy se nalézal v judských horách, jižně u Jerusaléma. Efraim byl četný, silný kmen, proto ho zove obranou mé hlavy (nikoli Boží hlavy, nýbrž hlavy lidu, královy hlavy, Davida). Juda jest tu zván *můj král* (hebr. *mé žezlo*), poněvadž z něho dle Jakubova proroctví vyšli králové (a »nebude odňata berla od Judy, dokavádž nepřijde« Messiáš) Gen. 49¹⁰.

10. Ještě jmenuje tři pohanské, silné a bojovné národy: Moabity, Edomity a Filištínské; i ty podrobí své vládě. Ode dávna byli tito národové Israeli nepřátelskými; David je pokořil a podmanil. Obrazně líčí, jaké potupě budou Moab a Edom vydáni.

Moab jest mé umývadlo, nádoba, v níž se umývám (nohy), v níž smývám prach a nečistotu. Ve Vulgatě jest to vyjádřeno jinak: *Moab jest nádoba* (hrnec) *mé naděje*, předmět, který očekávám (očekával jeho podrobení). *Do Idumeje natáhnu* (hebr. hodím) *svou obuv*; střevícem, obuví, vhozenou na nějaké místo, naznačovali abyssinští králové, že se toho místa zmocňují (dí Rosenmüller); stažení střevíce s nohy znamenalo dle zákona o švakrovství, že ztrácí

ten, jemuž byl střevíc stažen, zvláštního svého práva (Ruth 4⁷·⁸). Zmocní se tedy Idumeje, neb ji (dle aram. výkladu) zotročí: hodí svou obuv Idumeji jako otroku.

Cizorodní se mi podrobují; v hebr. *nad Pᵉléšeth plesej*! (neb plesám); nad zemí Filištínů se budu radovati. Cizokrajní, cizorodní, alienigenae jsou Filištíné, jako 55¹. V massoretském znění stojí sice: »Nade mnou«, ale nejspíše dlužno čísti toliko »nad« (P lešeth).

11. Boží slib vzbuzuje v žalmistovi touhu, aby se brzy vyplnil. Bůh však Israele zavrhl, kdy a jak se to bude moci vyplniti? Jest potřebí Boží pomoci, o tu žalmista hned prosí. *Kdo mne dovede k ohraženému městu?* k pevnému městu? Rád by tam šel, aby ho dobyl; to město jest a bude účelem válečné výpravy. Podle druhé věty míní hlavní město Idumeje, které se zvalo Séla, Petra (skála; 4 Kr. 14⁷). Místo to bylo úplně ve skále, přirozeně již opevněné a ochráněné.

12. *Zdaž ne ty, Bože, který jsi nás zavrhl?* Sám si dává odpověď. Vidí, že jej nikdo nemůže vésti než Bůh — a ten Israele zavrhl! Israeli nyní nepomáhá! *Nevychází se zástupy* (vojsky) *Israele!* Sklesla by jeho naděje, že se přislíbení Bohem dané brzy vyplní, že bude oné země moci dobyti — ale prosbou přemůže žalmista malomyslnost a nedůvěru.

13. *Dejž nám pomoc ty*! jinde, od lidí ji očekávati nemůžeme, neboť hned dodává: *Marná jest lidská pomoc!*

14. Důvěra v Boha jest těmito slovy pevně a velebně vyjádřena. V nadšení takřka unešen dí žalmista: *V Bohu* (s Bohem) *provedeme sílu*, silné, veliké věci, činy. Žalmista jest jist, že se mu dostane Boží pomoci, ano on vidí, že *Bůh sám* pokoří, podmaní *jeho protivníky*. V hebr. předvídá: *A on zašlápne naše protivníky;* docela je sníží, podrobí.

8. *Sanctum* bylo vykládáno též o nebesích; pak jest »mluvil« jen básnicky vysvětliti: ustanovil, určil. Dle 89³⁶ בקדשׁ při své svatosti. Laetabor spojeno s partibor by znamenalo (52⁵): »Rád chci rozděliti«.

Jakub sídlil na různých místech země Kanaan a získal tak rozličné části v zaslíbené zemi, a jakési právo na tu zemi svým potomkům zanechal.

9. גִּלְעָד znamená: hromada svědectví, tumulus testis, hromada na svědectví úmluvy mezi Labanem a Jakubem. מְחֹקֵק (חקק vrýti, ustanoviti, nařídití) žezlo, Gen. 49¹⁰ Num. 21¹⁸.

Dle 2 Kr. 2⁹ stal se Isboseth králem nad Galaad a nad Efraimem proti Davidovi. Zde však o tomto protivníku řeči není.

10. עָלַי *Nade mnou* plesej (impt. 2. ž.) Filištínská zemi! by bylo lze toliko ironicky vyložiti (můžeš-li! totiž). V 108¹⁰ jest psáno עֲלֵי־פְלֶשֶׁת אֶתְרוֹעָע v prvé osobě impf. Jiní vykládají הִתְרוֹעָעִי jako inf. s příponou 1 osoby. סִיר olla hrnec; u Ezech. přirovnává Jerusalém k hrnci 24³-⁵.

11. יוֹבִילֵנִי hif. od יבל (ass. abâlu odnésti). נָחָה vésti, též hif. dle řeck. נַחֲנִי *τὶς ὁδηγήσει με ἕως τῆς Ἰδουμαίας.* מָצוֹר zůžení, obležení — za to v ž. 108¹¹ מִבְצָר. סֶלַע jmenováno u Jos. Fl. Arke i Arekeme, v Talm. רקם; zde sídlili po r. 400 př. Kr. králové Nabatejských.

12. Odpověď dána zase otázkou, která žádá kladné odpovědi.

13. עֶזְרַת zakončení v ת, jeví se býti starším než obyčejné v ה.

14. Virtutem facere *ukázati, projeviti sílu* (Mat. 7²² virtutes f.).

I my doznáváme porážky v boji proti pokušení, proti žádostivosti: ale v Bohu jest naše síla a naše vítězství. I nám dáno jest přislíbení, že budeme dědici nebeského království, tam jest naše zaslíbená země, kde každému připraven příbytek: važme si té milostné pomoci, již nám Bůh stále podává, abychom sílu nepřítele porazili a bezpečného města spásy se zmocnili. Modlíme se tento 59. žalm v ranních hodinkách ve *středu.*

60. žalm. (H. 61.).

Modlitba krále (i za krále).

Prosebník obrací se k Bohu od končin země a prosí, aby byl vyslyšen. Vyslovuje velikou důvěru v Boha, rád by prodléval ve stánku Božím (2—5). Prosí, aby dal králi dlouhý život; za to bude Boha chváliti (6—9).

Žalmista jest dle v. 3. na končinách země, tedy je od

israelské země vzdálen; tam cítí ochranu Boží, které potřebuje, poněvadž stojí mezi nepřátely. Ve v. 7. prosí za dlouhý život krále, beze vší pochyby za život nikoli nepřátelského krále, nýbrž krále Israele. Dle nadpisu složil tuto píseň *David.* Za dob Absolonova vzbouření nalézal se mimo země, ač nebyl na končinách země. To může býti byperbola. Byl za Jordanem, v kraji Galaad (2 Kr. 17²⁴). Vepsal do písně i prosbu za sebe, aby byla modlitbou kněžstva a lidu. Aramejský výklad, starší židovští i křesťanští vykladatelé vysvětlovali, že žalmista David neprosí za sebe, nýbrž za očekávaného krále Messiáše. O tom ovšem lze říci dle v. 8: »Zůstává na věčnost před Bohem«.

Jiní nepřikládají nadpisu žádné víry a tvrdí, že zde napsal jakýsi Israelita, jenž byl odveden s Jechoniášem r. 597 př. Kr. do Babylona, prosbu za blaho judského vládce Zedekiáše. Theodor z Mopsvestie mínil, že jest to modlitba babylonských Israelitů za Zorobabele. Tento však králem nebyl. Po zboření Jerusaléma (586 př. Kr.) by se nesla ta prosba k Messiáši.

Po duchovním smyslu jest žalm modlitbou spravedlivého, který jest mezi pokušením tohoto světa a vzdychá po nebeském stánku a pokoji. Žalm má dvě části, jež jsou slovem Sélā odděleny. Viz s. XXVII a XXVI.

L. 1. Ku konci. Na chvály. Od Davida.
2. Vyslyš, Bože, mou prosbu,
Pozoruj mou prosbu.
3. Od končin země k tobě volám,
Když se úzkostí svírá mé srdce,
Na skále mne vyvyšuješ.
Vedeš mne,
4. Neboť ty jsi mou nadějí,
Silnou věží před nepřítelem.
5. Bydliti bych chtěl v tvém stanu na věky,
Byl bych chráněn v záštitě tvých křídel.

H. 1. Řediteli hudby.
Na strunové nástroje. Od Davida.

2. Slyš, Bože, mé úpění,
Pozoruj mou modlitbu.
3. Od konce země volám k tobě,
Když práhne mé srdce.
Na skálu, která jest mi tuze vysokou, mne vyveď!
4. Neboť ty jsi mým útočištěm,
Silnou věží před nepřítelem.
5. Bydlil bych (rád jako host) v tvém stanu po věky,
Skrýval bych se v ochraně tvých křídel!
Sélā.

1. Na chvály; viz v úvodě לַמְנַצֵּחַ, jako בנגינות XXVI.

2. Vzývá Boha, aby ho vyslechl; tak i v mnohých jiných žalmech. Deprecatio v hebr. *úpění*.

3. *Od končin země*, u Jer. 12¹² (snad i Ex. 16³⁵) jest těmi slovy označen kraj, konec země Kanaan, jinde to znamená vždy vzdálený kraj, konec světa neb země. David se nalézal v době vzbouření Absolonova za Jordanem, v Machanajim. To nebylo od Jerusaléma tak příliš vzdáleno, ale protože po Jerusalému toužil, zdál se jemu onen kraj býti tak hrozně vzdáleným, na končinách země položeným. *Srdce jeho jest úzkostí sevřeno*, proto *volá* k Bohu a (dle hebr.) prosí, aby *ho vyvedl Bůh* na bezpečné místo, *na skálu*, na kterou by se sám nedostal, *která jest* pro něho *tuze vysoká*. Tam by naň nepřátelé nedosáhli.

Vulgata vykládá tato slova minulým časem, takže bychom mínili, že mluví žalmista o pomoci, kterou mu Bůh již udělil; o místě, na něž jej Bůh v bezpečí dovedl. Lépe však vysvětleno prosbou. Machanajim (ležení) bylo vyšší opevněné místo na hranicích Gad a Manasses; tam se utekl David.

4. *Neboť ty jsi mou nadějí:* i v oné vzdálenosti, na končinách země cítí a poznává prosebník, že jest mu Bůh ochranou a útočištěm, že ho může prositi s důvěrou; jest mu i *pevnou věží* před a proti nepřátelům.

5. Vyslovuje vroucí přání: *Kéž bych bydliti mohl* (směl) — v hebr. jako *host* (14¹) — *v tvém stanu na věky* — stále neb dlouho. Tam bych byl v bezpečí. Druhá část

vyjadřuje stejné přání a projevuje, že nemíní žalmista skutečný stálý pobyt, bydlení ve svatostánku neb v chrámě, nýbrž že by byl rád tam, kde by byl v stálé, zřejmé Boží ochraně; *Kéž bych byl chráněn v záštitě* (obalu) *tvých křídel;* ochrana Boží podobně obrazně vylíčena i v ž. 16⁸.

V mystickém smyslu volá slovy tohoto žalmu sv. Církev k Bohu, když jest jí trpěti pronásledování a protivenství: vždy vyslyší Bůh její prosbu a staví ji na skálu, na té ji chrání a dává bezpečnost. Skálou jest Kristus. Na té zůstane státi až do konce světa.

1. נְגִינַת jest vázaný stav jednotného čísla, tak že bychom dle massor. překládali: dle strunové hudby Davidovy. Jinde jest množné číslo, nejspíše bylo i v tomto nadpise נְגִינוֹת, jak LXX, Sym., aram. a sv. Jar. dosvědčují. In hymnis — též v ž. 67.

3. בְּצוּר־רוּם מִמֶּנִּי na skálu, která (vztažná věta) jest vyšší než (min porovnávací) já, tuze vysoká pro mne. V lat. jest jiné rozdělení: deduxisti me spojeno s následujícím. Ale v hebr. jest souměrnější oddělení. Aram. i sv. Jer. překládali: »Když silný se zdvihá proti mně« — čeho zde není.

5. Inhabitabo jako 15¹. סָתֶר v ž. 17⁸ stojí בְּצֵל *ve stínu.*

6. Neboť ty, můj Bože, slyšíš mou prosbu,
Uděluješ dědictví těm, kteří se tvého jména bojí.
7. Dnů ke dnům krále přidej,
Jeho léta (ať jsou) až do doby pokolení a pokolení.
8. Zůstane na věky před tváří Boží.
Kdo může zkoumati jeho milosrdenství a jeho věrnost?
9. Tak chci chválu zpívati tvému jménu na věky věků,
Abych plnil své sliby ode dne ke dni.

6. Neboť ty, Bože, slyšíš mé sliby,
Dáváš majetek těm, kteří se tvého jména bojí.
7. Dnů ke dnům krále přidáš,
Jeho léta (budou trvati) jako pokolení a pokolení.
8. Ať sídlí věčně před Boží tváří,
Milosti a věrnosti urči, aby ho ostříhaly.

9. Chci opěvovati tvé jméno na vždy,
Když budu plniti své sliby den co den.

6. Ač jest dle Vulgaty i v těchto slovech míněna minulost, přec jest správnějším, vyložiti to o budoucnosti, kterou žalmista bezpečně před sebou vidí. Dle hebr.: *Ty, Bože, slyšíš mé sliby,* modlitby, spojené se sliby obětí.

Dáváš majetek (dědictví) těm, kteří se tvého jména bojí; dědictvím jmenována zaslíbená země; *ti, kteří se Boha bojí* jsou věrní Israelité; proto doufá i žalmista (David), že se mu dostane údělu, který mu náleží, David vyjadřuje naději, že se mu zase dostane země a vlády.

7. *Dnů ke dnům krále přidej*; když učinil zmínku o dědictví, o zemi, vzpomenul i vladaře země, krále, a prosí Boha, aby jemu *přidal mnoho dní*, udělil dlouhý věk. *Jeho léta až do doby* mnoha, nejdalších *pokolení* at trvají — pokud bude trvati lidské pokolení — na vždy. To vykládáno správně o vládě Krista Pána. Tak předpověděno v 2 Kr. 7¹²⁻¹⁶ (sv. Luk. 1³²⁻³³), neboť Kristovo království nemá konce.

8. *Zůstane* (hebr. bude sídliti, at sídlí) *na věky před Boží tváří*, v Boží přízni, v Božím světle, v Boží ochraně. *Kdo může tu zpytovati milosrdenství a pravdu,* kterou Bůh tomu králi po celou dobu prokazuje. *Pravdou* míní věrné plnění daných slibů. Odpověď: Nikdo! V hebr. prosí aby Bůh *určil*, poručil *milosti a věrnosti*, jako dvěma strážcům, by vedle krále stály, jej *ostříhaly* (42³).

9. *Tak*, když Bůh tak jej ochraňuje, krále zachovává, *chce* žalmista *Boží jméno opěvovati*, tím *vyplní*, neb bude tak spolu plniti *sliby Bohu dané den co den.*

Vidí žalmista, že dá Bůh Kristu z Davidova rodu věčné panování. Bude před tváří Boží na věky na pravici Boží; odtud vycházeti budou milosti, dary a dobrodiní, která bude Kristus dle svých slibů lidem prokazovati.

Dědictvím vyrozumívá sv. Církev i nebeské království, jehož se věrným Božím dostane. Za to oslavuje Církev Krista Pána zpěvy (psallam) den co den, a každý věrný křesťan plní slib, jímž se při sv. křtu byl zavázal.

6. Haereditatem dare značívá v lat. též: uděliti štěstí.

7. יוֹסֵף *přidáš*, יוֹסֶף přidej apok.).

LXX ἕως ἡμέρας יָרוֹם ve významu: čas, *doba,* sv. Jeroným časově כְּמוֹ donec dokud (budou pokolení).

8. מָנָה čítati, ustanoviti; piel; pořádati, určiti — zkrácený imperativ v p. מן.

9. שַׁלֵּם piel: plniti, celiti, vypláceti (slib); כְּ účelně dle lat., dle sv. Jer., Sym. reddens: tím, že budu plniti své sliby co den.

Modlíme se 60. žalm o svátcích *sv. apoštolů.* Tito jsou sloupové sv. Církve. Při jejich památce prosí Církev, aby ji zachoval Pán na *skále*, na apoštolském základě, který jí dal Kristus Pán. S Boží milostí a pomocí zůstane Církev pevnou a bezpečnou a útoky nepřátel se na skále rozbijou. Církev chová a udržuje dědictví po Kristu Pánu, klíče království nebeského. Jako Kristus v nebesích vládne a rozdílí milosti a milosrdenství, tak dáno jest i jeho náměstku, hlavě Církve, že může z církevního pokladu věřícím udělovati.

Za nebeské království prosíme slovy žalmu v hodinkách ve *středu.*

61. žalm. (H. 62.)

Důvěra a útěcha v Bohu.

Žalmista spoléhá na Boha a očekává od něho pomoc. Potřebuje jí; nepřátelé na něho útočí a hledí ho mocí a lstí poraziti a zničiti (2—5). Sám se povzbuzuje k důvěře v Boha a napomíná i své druhy (6—9). Nechce se dáti zaslepiti nespravedlivým bohatstvím nepřátel; ví, že ustanovuje Bůh, každému dáti dle jeho skutků (10—13).

Žalmista jest v nebezpečí, jež mu připravili nepřátelé. Jsou odvážliví, jsou mocní, domnívají se, že jest již blízek zkázy. Jiných známek zde není, podle nichž by bylo lze určiti, kdo by těmi nepřátely byli. Žalmista obrací svá slova k ostatním lidem, k svým soudruhům neb ku celému Israeli. Dle toho již lze souditi, že nepojednává

o soukromé příhodě, nýbrž že chce všeobecně na základě své zkušenosti poučiti i jiné. Proto nemůžeme žalm klásti ani do Saulovy ani do Absolonovy doby. Nadpis přikládá tu píseň *Davidovi*. O »Idithun« viz v úvodě XXIX; též v. XXIII a XXVI.

Tento zpěv obsahuje vážné myšlenky, projevuje silný zbožný cit.

Tři sloky, slovem *sélā* (XXVII) oddělené. V. [2.3] opakuje se ve v. [6.7].

I. 1. Ku konci. Idithunovi.
Davidův žalm.
2. Není-liž *má duše podřízena Bohu?*
Od něho totiž (přichází) *má spása.*
3. *Neboť on* (jest) *můj Bůh a můj osvoboditel,*
Ochránce můj, nezvrácím se více.
4. Jak dlouho chcete se řítiti na člověka?
– Chcete zabiti vy všichni —
Jako klesající stěnu a podvrácenou zeď?
5. Věru mou čest zamýšlejí zahnati;
Pobíhám v žízni;
Svými ústy dobrořečí
A svým srdcem zlořečí.

II. 1. Řediteli hudby. Dle Jedhūthûna.
Žalm od Davida.
2. Ano, *k Bohu jest pokojně* (obrácena) *má duše,*
Od něho (jest) *má pomoc.*
3. *Ano, on jest má skála a má pomoc.*
Můj hrad; nezvrátím se příliš.
4. Dokavádž chcete dorážeti na muže,
Chcete vraždit, vy všichni,
Jako klesající stěnu, poraženou zeď?
5. Ano, s jeho výše zamýšlí svrhnouti (ho);
Milují lež;
Svými ústy žehnají,
Ve svém nitru zlořečí. Séla.

2. Otázka uzavírá v sobě již kladnou odpověď, jak ji podává i hebr. znění. Není-liž má duše (nejsem-liž já) *podřízená Bohu?* Hebr. jest poněkud obsažnějším, neboť dí: *Zajisté* (Ano), *k Bohu jest* (pokoj, má duše) *pokojně má duše* obrácena, neboť ví, že se jí odtud dostává a

dostane *pomoci*. I v protivenství může míti věrný Boží ctitel pokojnou, klidnou mysl, neboť spoléhá jistě na bezpečnou Boží pomoc.

3. *Neboť* (hebr. ano!) *on* jest *můj Bůh a můj osvoboditel* (3[4]); v hebr. metafory: *má skála a má pomoc, můj hrad.* Touto pomocí nabývá žalmista takové pevnosti, že může říci: *Nezvrátím se více;* neštěstí jeho nebude větší, nebude přílišné (hebr.), nestrhne ho k pádu, k úplné záhubě. Ve v. 7. toho slova *amplius* není.

4. *Jak dlouho chcete se řítiti na člověka* (na muže)? Oslovuje ty, kteří se na něho řítili (hebr. snad: do něho hučeli). Důvěra v Jahve mu dodala odvahy. *Chcete zabiti* (vraždit) mne *vy všichni?* jest ještě otázkou. Nepřátel jest několik, mnoho a všichni se sápají, aby pronásledovaného usmrtili. On jest již slabým, již padá, klesá, tak že se může přirovnávati *ke klesající stěně, ku zdi podvrácené*, na polo spadlé, která novým nárazem úplně se zřítí.

5. Protivníci jsou velice lstiví. Chtějí ho připraviti o jeho *čest*, či jak hebr. znění dí: *Ano*, s jeho *výše*, vážnosti *zamýšlí* ho *svrhnouti; milují lež*, libují si v ní. Proto dopouštěli se asi pomluvy. Jeden způsob lži a pokrytství hned udává: *Svými ústy dobrořečí a svým srdcem zlořečí* (hebr. ve svém nitru); činili tak, aby pronásledovaného klamali a své úmysly zakryli.

David byl jako král ve velké vážnosti, stál »na výši«; s té hleděl ho Absolon strhnouti a užíval dle 2 Kr. 15[1-6] lsti a různých prostředků, aby lid oklamal a sobě přízně získal. Tato shoda však ještě nestačí k tomu, abychom mohli prohlásiti, že se obsah žalmu nese k Absolonově době.

Ve Vulgatě jest nápadně odchylné znění: *Pobíhám v žízni* (na m. hebr.: milují lež). Žalmista by vyjadřoval těmi slovy potřebu a touhu po pomoci: *pobíhá po ní.* Dle LXX: *Běželi v žízni* (i sv. Ambrož v lat.) by to bylo řečeno o nepřátelích, kteří přiběhli žízníce po krvi, po záhubě žalmisty.

2. Ve v. [6] vyjadřuje žalmista stejně vůli, že chce býti Bohu

poddán. אַךְ znamenává »jediné«, »přece« zde opakuje se šestkrát a jest spíše potvrzovacího, ujišťovacího významu: zajisté, v pravdě, *ano*. דוּמִיָּה od kmene דמה znamená *klid, pokoj*, jest přísudkem ku נַפְשִׁי: *duše má* (jest) *pokoj*, úplný klid. דּוֹמֵי přídavné jméno značí: *mlčící*; od toho by to byl ž. rod.

3. רַבָּה jako jinde רב a רַבַּת příslovečně.

4. In hominem אִישׁ jest žalmista. הוֹת zde však polel תְּהוֹתְתוּ v aram. מִתְרַגְּשִׁין hlučíte, srovnáno s novoarab. hawwata hučeti do někoho — by mělo asi týž význam; nalézá se toliko na tomto místě. Překlady jsou různé: Sv. Jer. insidiamini. Sym. ἐπιβουλεύετε, syr. מתגרגרין potýkáte se. Opravy neb přeměny תְּהָמְּלוּ zuřiti תהולכו neuspokojují. Interficitis universi vos — jest vložka. תְּרֻצָּחוּ trāzᵉchû s dlouhým *ā* náhradou za dagheš v צ: תְּרֻצְּחוּ qoneᵉtᵉ (LXX) znamenáno dle ben-Naftali. רצה rozbiti, rozlámati; zde piel: zdrtiti, vraždit. Dle ben-Ašera תְּרֻצְּחוּ troᵉzᵉchû (pual, v němž *o* náhradou za dagheš na m. *u*): vy budete *zavražděni* všichni, jako v arab.

כקיר נטוי *jako nakloněná zeď*, vykládali dle Is. 30¹³ řeck. Sym. a sv. Jer. o nepřátelích, kteří vše porážejí, jako padající zeď. Lépe však, když je vykládáme závislým na irruitis; změna vazby jest v žalmech dosti obvyklou, proto se nedivíme dat. parieti.

גְּדֵר הַדְּחוּיָה podstatné jméno jest bez členu, jeho přístavek má člen (Přís. 24³¹ גדר ž. r.). Wellh. dle jiných spojuje ono ה s prvním slovem גדרה (ohrada).

5. שְׂאֵת (od נשא) výše, τιμή v řeck., pretium ve Vulg. vážnost, čest, kterou má žalmista mezi lidmi. נדה strhiti, hif. poraziti, sraziti, מִן partitivní. רצה míti zalíbení — dle LXX od רוּץ běžeti, proto cucurri. בפיו přípona jednotného čísla při slovese mn. č. יברכו v roztřiďovacím významu (jako Is. 29¹³ Sof. 3¹³).

6. *Avšak buď Bohu podřízena, má duše,*
Neboť od něho (jest) *má trpělivost.*
7. *Neboť on jest můj Bůh a můj ochránce,*
Můj spomocník, neodejdu (od něho).
8. V Bohu jest má spása a má sláva,
(Jest) Bůh mé pomoci a má naděje spočívá v Bohu.
9. Doufejte v něho, veškero shromáždění lidu,
Vylévejte před ním svá srdce;
Bůh (jest) naším spomocníkem povždy.

6. *Ano, k Bohu* (buď tvůj) *pokoj, má duše,*
Neboť od něho (jest) *má naděje;*

7. *Ano, on jest má skála a má pomoc,*
Můj hrad: nezvrátím se.
8. Na Bohu (jest) má spása a má čest,
Má silná skála, můj útulek jest v Bohu.
9. Doufejte, lidé, v Něho, každého času.
Vylévejte před ním své srdce,
Bůh jest nám útočištěm. Sélā.

6. Žalmista dodává si důvěry a vybízí k ní i lid. Tato slova jsou obsažena s některými odchylkami již ve v. ²⁻³. Doufá žalmista, že Bůh se ho zastane a proto dí sám k sobě: *Ano, k Bohu* (v Bohu) *buď pokojná, má duše; on jest příčinou mé naděje*; *od něho jest má trpělivost*, s kterou očekávám nápravy, pomoci a osvobození.

7. Jako ve v. 3. Non emigrabo: *neodejdu* od Boha; v hebr. zase: *nezvrátím se.*

8. Bůh vrátí dle očekávání žalmisty jemu i *čest*, o niž ho připraviti chtěli a připravili protivníci (v ⁵). V hebr. jsou opět metafory, jež Vulg. vyložila.

9. I jiným jest důvěry v Boha třeba, proto se k nim žalmista obrací a napomíná, vybízí je: *Doufejte v něho veškeré shromáždění lidu.* Lid trpěl spolu se žalmistou a potřeboval též útěchy, pomoci a spásy. Žalmista se k tomu lidu počítá, neboť dí: *Bůh* jest *nám útočištěm. Vylévejte před ním svá srdce* zbožnými modlitbami, plnými důvěry (jako 41⁵). *Povždy* jest hebr. ṣélā, jež bývá přeloženo též *dě.* (viz úvod XXVII a 3³).

6. Podobné vyzvání i v ž. 42⁶⁻¹² 43⁵.

7. Non emigrabo — vykládá Agellius: nemusím se stěhovati, býti ve vyhnanství.

9. *Shromáždění* συναγωγή λαοῦ (עֵדָה) asi כָּל־עֲדַת עָם »veškero shromáždění lidu«; z עדת zbylo v massor. znění עֵת (každého času). Výklad o soudruzích Davida jest možný, ale tuze úzký ku slovu עָם.

10. *Zajisté marností jsou lidští synové,*
Lháři jsou lidé na vážkách,
Že sami klamou o (své) marnosti vesměs.
11. Nespoléhejtež na nepravost,
A nežádejte si loupeží.
Jestli přitéká bohatství, nepřikládejte srdce (k němu).

12. Jednou mluvil Bůh,
To dvojí jsem slyšel:
Že moc náleží Bohu,
13. A tobě, Pane, milosrdenství;
Neboť ty odplácíš každému podle jeho skutků.

10. Ano, větrným vánkem jsou lidé, lží jsou synové muže;
Na vážkách vystupují,
Oni jsou vesměs z větrného vánku.
11. Nedoufejtež v násilí,
A loupeží nezmařte se;
Přirůstá-li jmění, nepřikládejte srdce.
12. Jedno mluvil Bůh,
Dvojí to, co jsem slyšel:
Že jest moc u Boha,
13. A u tebe, Pane, milost;
Neboť ty odplácíš každému dle jeho díla.

10. Na lidi není radno spoléhati, ano ani nelze v ně skládati svou naději, neboť *jsou vesměs marností*, pomíjejícími jako *větrný vánek* (hebr.); neplní, co slíbili: lží jsou synové muže (hebr.). Dvěma výrazy: »synové člověka« a »synové muže« jmenuje veškeré lidi, jako v ž. 48[3].

Totéž vyslovuje i ve slovech: *Na vážkách vystupují* (musí vystoupiti), *poněvadž jsou vesměs z větrného vánku*, poněvadž jsou velmi lehcí, jsou jako dech; kdyby byli všichni postaveni na jednu mísku vážek, vystoupí a nezatíží ji. Tak v hebr.; Vulg. dí asi, že by se na vážkách ukázalo, jak *klamou* jiné lidi, kteří se domnívají, že mají vážnost, čest, a nevidí jejich marnosti, nicoty.

11. Ti protivníci si získali moci a bohatství jen násilím a loupeží; varuje žalmista, aby se tím nikdo nedal svésti a oklamati, neboť by pak sám sebe zničil. *Nespoléhejtež na nepravost* (násilí hebr.), *nežádejte si loupeží*, kořisti z loupeží, abyste se obohatili, jako oni protivníci; *nezmařte se*, dí v hebr. *Jestliže přitéká bohatství* (jim, protivníkům, nespravedlivým způsobem) nedbejte toho, *nepřikládejte srdce*. Tato věta by mohla býti i všeobecně o bohatství pronešena.

12. 13. Na Boha lze spoléhati, protože jest mocný a milostivý. On sám svým slovem tyto dvě věci vyjádřil,

zvěstoval. Těmi se může pronásledovaný, utiskovaný těšiti. *To dvojí jsem slyšel* z Božího zjevení (podobně Ex. 20[5. 6]) a zkušenost tomu též učí: *že moc náleží Bohu*, moc, kterou může násilníka potrestati, utiskovanému pomoci. *A tobě* (náleží, jest), *Pane, milosrdenství* (hebr. *milost*), kterým prokazuješ věrnému ctiteli milost, pomoc, podáváš jemu spásu. Že tomu tak jest, to dokazuje již ta pravda: *Neboť odplácíš každému dle jeho skutků;* když trestá zlé skutky, ukazuje svou moc, odměňuje-li dobré činy, projevuje milostivost a dobrotu. Ve všem jeví se jeho spravedlnost.

10. הֶבֶל dech, větrné zavanutí; nicota (39[6]). In idipsum jako 4[9].

11. הָבַל marným býti neb se státi: *μὴ γένεσθε ἀτμίς* (Sym.).

12. זוּ jako אשר correl.; שתים jest pak závislým na דבר.

Když se zbožně modlíme tento žalm, můžeme projeviti jeho slovy ochotu, s kterou se podrobujeme řízení Boží prozřetelnosti. Ani v době pronásledování, pokušení a utrpení nebudeme malomyslnými, nepřikloníme svého srdce k bohatství — nýbrž pevnou důvěrou v Boha chceme se síliti. Žalm jest položen v ranních hodinkách *středy*.

62. žalm. (H. 63.)

Touha po Bohu.

Žalmista touží dychtivě po tom, aby se mohl objeviti před Bohem. Vždycky chce se k Bohu modliti (2—5), to jemu bude potěšením a radostí. Bůh jest jeho pomocí, zahubí protivníky a žalmistovi připraví radost (6—12).

Nadpis.

L. 1. Davidův žalm, když byl v idumejské poušti.

H. 1. Žalm od Davida, když byl v poušti Jehūdâ.

Dle toho jest píseň připsána *Davidovi* (XXIII.) Časové udání souhlasí s v. [3a], dle něhož by byl žalmista v suché, vypráhlé, bezvodné krajině — tedy v poušti. Utekl tam před nepřátely, o nichž se zmiňuje ve v. [10. 11]. V latinském jest

sice psáno: *Když byl v poušti Idumeje*, ale toto vlastní jméno nezdá se býti původním. Hebr. znění a některé řecké rukopisy mají: Když byl v poušti Jʿhūdâ τῆς Ἰουδαίας. David se utekl do judské pouště, která byla jižně od Jerusaléma, když byl *Saulem* pronásledován. V té době obrátil se David jednou též do země Moab; tehdy bylo mu projíti pouští od Molada až k Araba, která by se mohla snad i idumejskou pouští nazývati (1 Kr. 22³). O Saulovi by bylo pak vykládati v. ¹⁰.

Ve v. ¹² činí se zmínka o králi. Tak, míní mnozí, by se byl David v žalmu sám nejmenoval, a připisují žalm babylonské době.

Jiní praví, za Saulova pronásledování by si byl David názvu »krále« nedal, a proto kladou žalm do doby *Absolonova* pronásledování. Tehdy utíkal David z Jerusaléma přes potok Cedron k východu, pak na sever, ale nikoli do judské pouště (2 Kr. 16¹⁴). V knize králů jest ovšem též řeč o tom, že bylo mínění, že trpěl David se svým lidem na poušti hlad a žízeň (17²⁹), což by se s v. ³ našeho žalmu shodovalo. Možno však, že jest ve v. ³ poušť jmenována toliko v přirovnání.

Žalm jest velmi pěkný, pěvec neprojevuje žádné bázně, ale úplnou, oddanou důvěru v Boha. Dle starých Constitutiones apost. (2⁵⁹) byl tento žalm ὁ ὀρθρινὸς *ranní modlitbou* (pro znění v. ²·⁷) a modlili se jej každého rána.

V mystickém smyslu vyjadřuje žalm touhu zbožné duše, která se v tomto pustém světě těší na Boha a na věčnou blaženost, až bude se moci objeviti před Bohem.

2. Bože, můj Bože, po tobě toužím na úsvitě.
   Po tobě žízní má duše; čím více mé tělo!
3. V zemi pusté, jež nemá ani cest, ani vod —
   Tak jsem se ve svatyni objevil před tebou,
   Abych viděl tvou moc a tvou slávu.
4. Neboť tvé milosrdenství jest lepší než život;
   Moji rtové tě budou chváliti.
5. Tak chci ti dobrořečiti po (celý) svůj život,
   A v tvém jménu zdvihati své ruce.

6. Jako tukem a tučností plní se má duše,
   A rozveselenými rty chtí chváliti má ústa.
7. Když na tebe vzpomínám na svém loži,
   Z rána pomýšlím na tebe.
8. Neboť jsi mým spomocníkem,
   A plesám v záštitě tvých křídel.
9. Má duše k tobě lne;
   Tvá pravice mne drží.

2. Bože, můj Bůh jsi ty, tebe hledám za svítání,
   Žízní po tobě má duše, prahne po tobě mé tělo,
   V zemi suché a vypráhlé, bez vody.
3. Tak jsem po tobě vyhlédal ve Svatyni,
   Abych viděl tvou moc a tvou slávu.
4. Neboť tvá milost jest lepší než život;
   Moji rtové tebe chválí.
5. Tak chci žehnati tobě po (celý) svůj život,
   A v tvém jménu zdvihati své ruce.
6. Jako jádrem a tukem sytí se má duše,
   A plesajícími rty velebí má ústa.
7. Když vzpomínám na tebe na svém lůžku,
   V nočních hlídkách o tobě přemítám.
8. Neboť ty jsi mou pomocí,
   A ve stínu tvých křídel plesám.
9. Má duše lne k tobě (za tebou),
   Mne drží tvá pravice.

2. Začíná toužebnými vzdechy po Bohu. *Bože, ty jsi můj Bůh* (hebr.), *po tobě toužím* již *na úsvitě*, (tebe hledám za svítání; hebr.); s citem tak volá. Když jest z rána Bůh první jeho myšlenkou a tužbou, jest to znamením, že se jím nejvíce zabývá, že na něho před vším ostatním myslí. Metaforicky líčí svou touhu: *Po tobě žízní má duše*, má duše horoucně po tobě touží, jako žíznivý touží po nápoji. *Čím více* (totiž: žízní) *mé tělo!* V hebr.: »Mé tělo prahne po tobě«. Já celý, duší i tělem po tobě, prameni všeho svého dobra, toužím.

Čeho si žádá duše, čeho si přeje tělo na Bohu? Po mravním výkladu dává Bůh duši světlo a útěchu, chrání ji svou milostí před pokušením, tělu může dáti nesmrtelnost a slavné vzkříšení.

3. Dle hebr. znění jest prvá věta tohoto verše ještě

spojena s v. ²: Já po tobě žízním *v zemi suché a vypráhlé, bez vody*; jsem jako bych byl v takové zemi, duše má jest v takovém stavu a odtud ta touha!

Dle latinského bychom vysvětlovali: V poušti, jež *nemá ani cest, ani vody* dlím, a z touhy po tobě v mysli *jsem se ve svatyni před tebou objevil*; ve svatyni, ve svatostánku (za Saulova pronásledování byl v Nobe, později za Absolonovy doby na Sionu) jsem se ti představil, *abych viděl*, poznal lépe *tvou moc a tvou slávu*, tvou mocnou slávu, která se ve svatyni zvláštním způsobem zjevovala. Dle hebr. vzpomíná si žalmista, že tak jako nyní, i jindy, když býval *ve svatyni, vyhlédal*, toužil *po Bohu*, aby okem ducha *poznal mocnou Boží slávu*.

Mysticky lze těmto slovům dáti význam: V tomto slzavém údolí (poušť tohoto světa) toužím po Bohu a těším se, že ho nalézám, že o něm mohu dle své víry rozjímati, že jej mohu milovati, jako bych již byl u něho v nebeské svatyni. Tak dle slov sv. Pavla k Fil. 3²⁰: »Naše obcování jest v nebesích«.

4. Když pozoroval ve svatyni (v představě neb v upomínce) mocnou slávu Boží, pocítil a obdržel *Boží milost;* o té milosti praví: *tvé milosrdenství* (hebr. *milost*) *jest lepší než život* (vitae množ. č. dle množ. hebr.). Život jest veliké dobro člověka, ale milost je vyšším darem, má daleko vyšší cenu. Za to vzdával chválou díky: *Moji rtové tebe budou* (musí) *chváliti*.

5. Poněvadž poznal, že jest Bůh tak milostivý: *proto* (sic) *chci ti dobrořečiti* (žehnati) *po celý svůj život* — aneb tak, jak jsem tehdy ve svatyni Boha velebil, tak ho budu chváliti po celý život. Vždy, ve štěstí i v neštěstí, ať jest ve svatyni neb od ní vzdálen — chce chváliti Boha. *Ve tvém jménu* vzývaje, jmenuje zbožně Boží jméno, *chci zdvihati své ruce*, modliti se. Zdvihávali při modlitbách své dlaně, ruce k nebi, kde Bůh sídlí, aby naznačili směr své prosby a spolu svou uctivost zevně vyjádřili.

6. Když velebí žalmista Boha, jest to jeho duši největším potěšením. Porovnává to s tělesným požitkem,

když praví: *Jako tukem a tučností* (sytí se) *plní se má duše;* když tebe chválím, jako bych nejvýbornější pokrmy jedl. Orientálům byl tuk a tučné části zvířete tím nejvzácnějším; takové části určeny byly při některých obětech zvláště Bohu, předkládali je vzácnějšímu hosti. Tu ovšem plesají jeho rty, vycházejí z nich radostné výkřiky: *a plesajícími rty velebí má ústa* (milost Boží a Boha). To děje se i tenkráte, když by byl žalmista obklíčen nepřátely, když by byl v tísni, lidmi způsobené.

7. Žalmista není ve svatyni, ale: *když vzpomíná na svém loži* na Boha, když *hned z rána o něm přemítá* (4⁵ 15⁷), dle hebr. *v nočních hlídkách* t. j. v jednotlivých částech noci — vždy se raduje, neboť ví, že jest v ochraně Boží. Ve starých dobách dělili noční dobu na tři vigilie neb hlídky; tyto tři části zaujímaly dobu od západu slunce do východu slunce druhého dne, nebyly tedy vždy stejné délky. Později byla dělena noc po římském způsobu na čtyři hlídky (vigilie: asi od 6--9, 9—12, 12—3, 3—6 našich hodin).

8. *Neboť jsi mým spomocníkem*; dle Vulg. by vzpomínal na onu pomoc, jíž se mu již v minulosti dostalo. *V záštitě* (ve stínu, hebr.) *tvých křídel plesám*, budu vždy v dobré ochraně, v bezpečí. Křídla Boží též 16⁸ 35⁸ 56².

9. *Lne* žalmista pevně *k Bohu*, chodí (aram.: po jeho cestách), pospíchá *za ním* a nespouští se ho; ale ani Bůh jej pro tuto lásku nepustí, a *drží ho svou pravicí*. Tak ho k sobě milostí poutá, a chrání proti všem nátiskům.

V mystickém smyslu vykládali tukem a tučností dar Boží milosti, posvěcení sv. Duchem, které dává duši sílu, krásu, dokonalost. Sv. svátosti, svaté Boží slovo jsou pokrmem duši sílícím a nejvýbornějším. Slibuje věrná duše, že se od Boha neodloučí, že k němu chce lnouti myslí, srdcem, skutky svými, že chce jíti za příkladem Božího Syna, hledati bezpečnosti toliko u Boha, pod jeho křídly.

2. אלי אתה jest dle přízvučných znamének, dle aram. a sv. Jer. zvláštní věta: můj Bůh jsi ty; v LXX a Vulg. jest vyloženo vokativem. שחר v piel: *mane surgere* z rána hledati (od שחר ranní červánky). V ž. 78³⁴ diluculo venire

vstáti z rána, jako vykládá aram. a sv. Jer. Multipliciter přeloženo כַּמָּה LXX Theod. a vykládáno: »Mnohými způsoby« po Bohu touží mé tělo. V hebr. znění jest však כָּמַהּ arab. kamiha prahnouti (syn. עִיף). Přirovnáním vykládá zřejmě Sym.: *ὡς ἐν γῇ*. Vzdálenější od ž. אֶרֶץ slovo עָיֵף podrželo tvar muž. rodu; slovesem je vyložiti není tak ladné: Prahne po tobě mé tělo v suché zemi (jako suchá země), a baží po tobě jako země bez vody! בְּלִי *bez*, König, Syntax 402, o.

3. עֹז a כבד hendyadis = mocná sláva, vznešenost. Sláva jako 24[7].

4. יְשַׁבְּחוּנְךָ s plnější koncovkou; impf. může značiti i minulý čas, opětovanou, trvalou činnost v minulosti.

5. כֵּן Jako tě mé rty chválily, tak i nyní po celý život, tak tě chci velebiti.

6. חֵלֶב adeps *στέαρ* v přeneseném smyslu: *to nejlepší*, jako adeps frumenti. Adeps a pinguedo = nejlepší požehnání.

7. אִם jest časové: když, kdykoliv; Wellh. dí, že se sem nehodí, že není srozumitelným v kladné větě.

9. דבק s אחרי doslovně přeloženo adhaesit post stručný výraz pro: lne k Bohu, jde za ním. תמך s ב znamená podobně: pevně držeti na něčem.

10. Oni však — nadarmo hledají mého života.
Vejdou do hlubokosti země;
11. Budou vydáni moci meče;
Stanou se kořistí lišek.
12. Král pak bude se v Bohu veseliti;
Honositi se budou všichni, kteří při něm přísahají,
Že se zavřela ústa těch, kteří mluví nepravost.

10. **A** oni, kteří hledají mé duše, aby ji zahubili,
Vejdou do spodních hlubin země;
11. Vydají ho v moc meče,
Stanou se údělem šakalů.
12. A král se bude radovati v Bohu,
Chlubiti se bude každý, kdo při něm přísahá,
Že se zacpala ústa těm, kteří mluví lež.

10. Bůh drží svého věrného a tím se stane, co v následujícím vylíčeno. *Oni však*, jakoby s opovržením tak řekl; jsou to nepřátelé, pronásledovatelé žalmisty, kteří usilují o jeho bezživotí. U Davida by to byl Saul, Absolon a jejich soudruhové. *Nadarmo hledají mého života*

(mé duše) hebr.: *ku zkáze;* nepodaří se jim to, nýbrž oni sami zahynou. *Vejdou do hlubokostí* (spodních hlubin) *země*, do š'ôlu, temného shromaždiště duší, jež si představovali pod zemí (podsvětí). Svrhne je tam ovšem Bůh.

11. Stihne je náhlá smrt, zemrou mečem; padnou v boji: *Budou vydáni moci* (ruce) *meče*, a k největší potupě zůstanou nepohřbeni: *Stanou se kořistí lišek* (šakalů). Šakalů jest všude v osamělejších oněch krajinách hojnost a ožírají zdechliny.

Protivníci Davida zemřeli z velké části v bitvě a uvedená slova se na nich vyplnila. Kdybychom chtěli z těchto slov, nehledíce ovšem k nadpisu, poznati dobu, kdy byl žalm psán, mohli bychom souditi na veškery nepřátely, kteří s Israelem neb s jeho králem kdy bojovali; někteří z nich vždy padli mečem, někteří snad zůstali nepohřbeni atd.

12. *Král pak*; nepřátel bylo více, pronásledovali zástupce lidu, krále. *Ten se raduje* z porážky, ze záhuby nepřátel, ale jeho radost nevychází tak z neštěstí protivníků, ona jest *v Bohu*, který mu tak přispěl, který ho osvobodil. Všichni, kteří jsou Bohu věrnými, v něho měli důvěru: *při něm přísahají*, ti se *budou chlubiti*, že na tak mocného Boha spoléhali, který *zavřel ústa mluvících nepravost* (lež), ústa, která pronášela utrhačství, pomluvy a lži. Hebr.: *že se zacpala ústa* jejich tím, že byli zničeni. Jsou to titéž lidé, o nichž mluví i ve v. [10] a [11].

V mystickém smyslu těší se spravedlivý, že nad ním nezvítězí nepřátelé jeho duše, pokušitel, zlý duch a zlý člověk; budou odraženi a vydáni moci Boží a trestu. Zlý duch je obdrží: partes vulpium erunt. Tehdy ukáže se veliká sláva, celé vítězství krále Messiáše, ústa zlých budou zavřena. Úplně se to stane v soudný den.

10. שׁוֹאָה zkáza (35[8]); LXX četli שָׁוְא na darmo, marně. תַּחְתִּיּוֹת též v Efes. 4[9] *κατώτερα μέρη τῆς γῆς*.

11. נגר znamená v hif.: vyliti, vydati. שׁוּעָל liška, též šakal; toto jest perské slovo šaghâl; v hebr. se šakal zove תַּן i אִי (který vyje).

12. בּוֹ o přísaze můžeme vykládati toliko o Bohu, nikoli o králi.

Tento žalm jest položen v hodinkách tak zvaných »chval« *Laudes*. Církev vyjadřuje ústy svých služebníků touhu po Bohu, který jest pramenem milosti a života, a pomáhá proti nepřátelům. Přeje, aby se král Kristus nad svými věrnými radoval.

63. žalm. (H. 64.)

Proti úskočným nepřátelům.

Úskoční, lstiví nepřátelé ohrožují žalmistu a stihají jej najmě zlou pomluvou. Již se ustanovili na tom, jak ho zničí (2—7), ale v tom je stihne Boží trest, jehož se každý zhrozil. Spravedlivý se raduje a zůstává v důvěře v Boha (8—11).

Žalmista náleží k poctivcům, jest spravedlivý (v. 11) jeho nepřátel jest více a tvoří jakési shromáždění; vynikají lstivostí, hřeší a bojují proti žalmistovi jmenovitě pomluvou. Nadpis jmenuje pisatelem tohoto žalmu *Davida*. Jinak nelze ze slov této písně poznati a určiti dějinnou událost z jeho života, která by byla zavdala příležitost ku prosbě a ku stesku žalmem vyjádřenému. XXIII a XXVI.

Zločinným sborem v. 3 míní někteří vykladatelé Absolonovy spiklence v Hebronu (2 Kr. 15). Sv. Otcové vykládají tento žalm o Kristu Pánu, který pomluvou a zlým jazykem velmi mnoho vytrpěl.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.
2. Vyslyš, Bože, mou modlitbu, když prosím,
Od strachu před nepřítelem vysvoboď mou duši.
3. Chraň mne před sborem zločinců,
Před množstvím těch, kteří páší nepravost.
4. Neboť naostřili jako meč své jazyky;
Napnuli lučiště — hořkou věc —
5. Aby stříleli ve skrytě na nevinného.
6. Nenadále vystřelují naň a nestrachují se.
Utvrzují se v ničemném rozhodnutí.
Vypravují, jak skrýti osidla;
Praví: Kdož je uvidí?

7. Osnují nepravosti,
Vyčerpávají se samým osnováním.

H. 1. Řediteli hudby. Žalm od Davida.
2. Slyš, Bože, můj hlas v mém nářku,
Před nepřátelskou hrůzou ochraň můj život.
3. Ukryj mne před rotou zločinných lidí,
Před shluknutím těch, kteří páší ničemnost,
4. Kteří naostřují svůj jazyk jako meč,
Napínají svůj šíp, hořké slovo,
5. Aby stříleli v úkrytech na bezúhonného;
Nenadále vystřelují na něho a nestrachují se.
6. Posilují se ku zlému činu,
Vypravují, jak skryjí osidla;
Praví: Kdož je uvidí?
7. Osnují zločiny;
»Jsme hotovi; zámysl jest zosnován.«

2. Jako na začátku i jiných žalmů prosí žalmista, aby byl vyslyšen; po té vykládá, čeho, jaké ochrany potřebuje.

Vyslyš mou modlitbu, Bože, když prosím (hebr. když naříkám, *v mém nářku). Od strachu před nepřítelem*, ten jest tedy na blízku, hrozí a působí úzkost; *od toho vysvoboď mou duši* (mne).

3. *Chraň mne před sborem zločinců*; ti nepřátelé jsou zločinní lidé a jest jich celý sbor, v němž kují na mne nástrahy a útoky. *Před množstvím* (hebr. *shluknutím*, před hřmotem) *těch, kteří páší nepravost.*

4. *Neboť naostřili jako meč své jazyky*, jazyky pomlouvačné, kterými zasazují rány jako mečem; metafora jako 51⁴ 54²² 58⁸. *Napnuli lučiště* (57⁸) — totiž *hořkou řeč*, vysvětluje hebr. znění; řeč, která působí hořkosti, trpkosti.

5. 6. Chtějí *nevinného nenadále* uvrhnouti do neštěstí, pomlouvají jej *ve skrytě*, «za jeho zády,« jak se říká. A *nebojí se* při tom Božího soudu ani Boha, jsouť zcela bezbožní.

Ustanovili se na *ničemném rozhodnutí* neb záměru a v tom *se utvrzují;* snaží se, aby jej jistě provedli. *Vypravují*, vypravují si vzájemně, a neskrývají se s tím před sebou, *jak* položiti skrytá *osidla*, jak *skrýti* osidla na žalmistu připravená? *Praví*: *Kdož je uvidí?* Kdo to uvidí, co my děláme? Chtějí říci: Nikdo, ani Bůh tato

osidla nevidí, nedbá toho, co my děláme (Srov. 58⁸). Proto se cítí bezpečnými a ničeho se nebojí při tom, když pronásledují spravedlivého.

7. *Osnují* (scrutati neb perscrutati sunt: prozkoumávají, vyhledávají) *nepravosti*, nové zločiny; ano *samým osnováním se vyčerpávají*. Hebr. znění uvádí, jak se zdá, jejich slova, čímž jest líčení živějším. Oni praví: »Jsme hotovi, zámysl jest zosnován«!

Tak mluví, *neboť vnitro každého a srdce jest hluboké*, nelze je poznati, prozkoumati, jest klamné, a z toho lze ona zlá slova vysvětliti. V latině zní ta poslední slova 7c jinak, a lze je vhodněji přidati k druhé části žalmu než k prvé. Dle hebr. by obsahovala posudek žalmisty.

I proti Kristu Pánu zuřilo množství nepřátel. Spasitel předvídal protivenství a utrpení, jež mu nastávala, a modlil se v olivetském sadu slovy, která se podobají v. ²: »Otče, možno-li, nechť přejde tento kalich ode mne«. I Kristovi nepřátelé byli zatvrzelí (v. ⁶), šípy zlých řečí ranili Spasitele: »Kněžská knížata hledala křivého svědectví proti Ježíšovi . . . . . Volali: Ukřižuj! . . . . . Protiví se císaři«. (Sv. Mat. 27).

2. Timor inimici předmětný genetiv.

3. Protexisti me תסתירני v hebr. impf., v latinském perf. — ale významem přání neb imperativu.

4. דָּרְכוּ חִצָּם jest zkrácené rčení: *napínají* (luk a staví, připravují) *svůj šíp;* přístavkem k tomu jest דבר מר, jež můžeme tu překládati nikoli: hořká věc — nýbrž hořké slovo (řeč). Recké: *ἐνέτειναν τόξον.*

6. יְחַפְּרוּ má předmět s předložkou לְ; אָמְרוּ perfectum neb předminulý čas. לָמוֹ znamená »na ně, je«; syr. i sv. Jer. לנו kdo uvidí nás? Zajisté, že se ta přípona vztahuje k tomu, co bezbožníci činí či osnují: Kdo to uvidí? (osidla). Ethický dativ množ. č. při slovese jedn. č. by byl podivným. Quis videbit eos by mohlo býti vyloženo i o pronásledovaných: Kdo je uvidí? — ač mluví žalm toliko o jednom pronásledovaném.

7. תַּמְנוּ by byla 1. os. množ. č. na místě pravidelného תְּמוֹנוּ od תמם. 3. os. mn. č. by zněla תַּמּוּ, dle aram. by bylo נ vsuto náhradou za zdvojení תנמנו a přesmyknuto v תמנו dokončili, jsou hotovi. טָמְנוּ *skryli* (zámysl), obtíž neodstraní. Wellh. spojuje טִלְתָּמוֹ *jejich nepravosti.*

7c. Přistoupí(-li) člověk do hloubí srdce,
8. Tu povýšen se jeví Bůh.
(Jako) dětské šípy jsou jejich rány,
9. A jejich jazyky seslábly proti nim.
Poděšeni jsou všichni, kteří je vidí.
10. A každý člověk se leká.
A hlásají Boží díla,
A seznávají jeho činy.
11. Spravedlivý se bude radovati v Hospodinu a bude v něho doufati,
A pochvalovati si budou všichni, kdož jsou přímého srdce.

7c. Neboť nitro každého a srdce jest hluboké.
8. Tu střelí po nich Bůh šípem nenadále,
(Tu) jsou jejich rány.
(Lépe: Tu střelí po nich Bůh šípem, nenadále povstávají jejich rány.)
9. A přivádějí ho ku pádu, proti nim jest jejich jazyk;
Potřásají (hlavou) všichni, kteří je vidí.
10. A bojí se všichni lidé,
A ohlašují Boží dílo,
A uvažují jeho čin.
11. Radovati se bude spravedlivý v Jahve
A uteče se k němu,
A chlubiti se budou všichni,
Kteří jsou poctivého srdce.

7c. Předvídá trest, kterým budou stiženi nepřátelé. *Přistoupí člověk*, z těch bezbožných, *do hloubí srdce*, do svých hlubokých, tajných zámyslů, záměrů — neb »do vysokého srdce« (ad cor altum), vynáší se pýchou — tu svrhne ho mocný Bůh, a moc a sláva Boží se ve větší síle objeví: *Tu povýšen se jeví Bůh* (et exaltabitur).

8. 9. Dle *hebr. střelí po nich Bůh šípem*, šípem svého spravedlivého trestu a *nenadále jsou* (povstávají) *jejich rány;* jsou hned plni ran. Oni připravovali, napínali své šípy proti spravedlivému, ale nyní sami Božím ranám podléhají, padají všichni nepřátelé, každý z nich: *A přivádějí ho ku pádu* (lidé aneb ony Boží šípy neb rány — ač jest poslední podst. jméno jiného rodu). *Proti nim jest jejich jazyk*, hořké jejich řeči, pomluvy, ty jim nyní škodí, při-

nášejí trest, obracejí se proti nim. *Potřásají hlavou všichni, kteří je* (nepřátely) v takovém trestu *vidí;* s potupným posuňkem to pozorují jiní lidé (43[15] Jer. 18[16]). Tak hebr. znění.

Vulgata se ve výkladu těchto veršů odchyluje od hebr. znění, které však samo též není úplně jasným. Lat. překlad dle řeckého dí: *Dětské šípy jsou jejich rány:* chtěli spravedlivého zasáhnouti svými šípy a ovšem i zahubiti; ale jejich šípy ztratily veškeru sílu a jsou jako dětské šípy, které děti vrhají — a dle toho nejsou ani ty rány jimi způsobené žádnými ranami. *Jejich* zlé *jazyky seslábly,* ztratily úplně sílu, ano jsou nyní proti nim, proti nepřátelům samým obráceny, poněvadž jim pomluva jazykem způsobená přivádí trest. *Poděšeni jsou všichni, kteří je vidí*: lekají se, diví se trestu, jaký bezbožné stihl, poznávají v tom odplatu Boží.

10. Celý svět, který pozoroval, jakým trestem byli úskoční a lstiví pomlouvači stiženi, jest naplněn bázní a spolu i úctou k mocnému Bohu, vypravuje o Božském soudě a uvažuje Boží skutky. Toť blahodárný účinek záhuby bezbožných.

A každý člověk se leká, bojí se, aby ho snad časem nestihl podobný trest, bojí se soudu Božího vůbec. A všichni, kteří byli svědky toho trestu, všichni, na něž přišla bázeň Boží, *ohlašují Boží díla,* co učinil hříšníkům; *a seznávají jeho činy,* počínají rozuměti a uznávati řízení Boží prozřetelnosti (dle hebr. *uvažují* o tom).

11. *Spravedlivý* vidí, že zvítězila bezúhonnost, a že nepodlehlo právo, a proto *se raduje* a posiluje se ve své důvěře v Boha; a pochvaluje si, neb *se chlubí* Bohem a Boží dobrotou (62[12]).

Dle sv. Augustina vyložen 7. a 8. v. takto: Kristus přistoupil jako člověk na úrady a zámysly bezbožných, vydal se jim; jako Bůh však získal zároveň více slávy, neboť se při jeho umučení objevila Boží moudrost, spravedlnost a milosrdenství v největší míře. Rány, šípy bezbožných ani Kristu Pánu, ani sv. Mučeníkům neublížily. Když Kristus Pán vstal z mrtvých, zděsili se Židé, Apoštolové byli naplněni bázní, ale spolu i radostí. Apoštolové především hlásali veliká díla Boží, kterýmž po vzkříšení Páně teprve dobře porozuměli.

7c. Altus vysoký, ale též hluboký. Jiný překlad je: »Přidá-li se člověk k odvážnému úmyslu (bezbožných), velikým ukáže se Bůh«. Baethgen dává עָקֹב (Jer. 17[9]) »úskočný« přednost před עָמֹק.

8. Athnach by bylo lépe při חֵץ, ač i překlady (řecké) dělí jinak: »Tu střelí po nich Bůh; šíp nenadálý jsou jejich rány«. Verš jest souměrnější, když počneme druhou větu slovem אתאם.

9. Podmětem ku וַיַּכְשִׁילֻהוּ hif. consec. by byli lidé; וַיַּכְשִׁילֵם on je přivede k pádu — byl by podmětem Bůh. עָלֵימוֹ לְשׁוֹנָם jest věta, která udává okolnost.

Záměna s עֲלִילֹתֵי (9[7]) »skryté hříchy« nepomáhá. נוד klátiti se, hithpolel: potřásati hlavou (od נדד Aq., Sv. Jer. utíkají všichni, kdož je vidí). Linguae eorum — eos — o zlých.

Žalmy od 1—64 jsou v pěkném překladu (eleg. i saf. veršem) od br. Komenského vydány Jirečkem r. 1861; žalm 64. jest však ž. 119.

Modlíme se 62. žalm o památce *Modlitby* a *Utrpení Páně.* Kristus Pán podobně vzýval svého nebeského Otce, chce býti vyprostěn z ruky hříšníků, jichž jazyky byly jako meče. Poslední slova žalmu připomínají Kristovo vítězství.

Církev vzpomíná při slovech tohoto žalmu i na *bolesti* (sedmero) *Panny Marie,* která trpěla s Kristem, když byla jeho umučení přítomna. V den *Sedmibolestné Panny* jest tento žalm společnou modlitbou.

Apoštolové hlásali dílo vykoupení, dílo Kristovo a Boží. Oni znali, oni věřili v Krista. Sami umučením dosáhli radosti a vítězství jako Kristus (Jan 15[20]). *O svátcích sv. apoštolů* jest 63. žalm zaveden v hodinkách breviáře.

64. žalm. (H. 65.)

Díky.

Žalmista vzdává Bohu díky za dobrodiní, jež mu (jim: v. [6]) prokázal. Děkuje za odpuštění hříchů a za milost, které se od Boha těší (2—5), velebí jeho moc (6–9), a vzdává díky za krásnou úrodu (10—14). Nezdá se, že

by mluvil žalm na konci o žních, nýbrž spíše vidí před sebou žalmista krásně vzrůstající obilí na poli v jarní době.

Pisatelem jest dle nadpisu jmenován *David*. Mluví jménem veškerého lidu. Píseň jest velmi živá, chová hluboké myšlenky a jeví vřelý cit žalmisty.

Sborová píseň 5 slok o 3, 3—4—3, 3 verších (Zenner.)

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.
Píseň Jeremiáše a Ezechiela, pro lid, kterýž se byl vystěhoval, když počali vycházeti.
H. 1. Řediteli hudby. Žalm, od Davida píseň.

Nadpis řeckého překladu ᾠδὴ Ἰερεμίου (Polygl. Aggaei) καὶ Ἰεζεκιὴλ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας ὅτε ἔμελλον ἐκπορεύεσθαι není v hebr. znění, ani není ve všech řeckých opisech, není tedy asi původním. Dle něho by byli proroci *Jeremiáš* a *Ezechiel* ustanovili, aby lid, který se z babylonského zajetí vracel (neb z egyptských osad), tento žalm pěl. Dle v. [10] však není lid v zajetí, nýbrž jest ve své zemi, které Bůh žehná. Kdy byl žalm složen, udati nelze. Nadpis udává, jak bylo žalmu užíváno. Hebrejské znění jest méně jasné. Viz úv. s. XXIII a XXVI.

V přeneseném smyslu ukazoval by žalm na obrácení se nevěřících k své Církvi, na návrat do nebeské vlasti.

2. Tobě přísluší chvalozpěv, Bože, na Sionu,
A tobě splněn budiž slib v Jerusalémě.
3. Vyslyš mou prosbu;
K tobě přichází všeliké tělo.
4. Slova nešlechetných byla silnější než my;
Ale ty odpouštíš naše bezbožnosti.
5. Blažený ten, jehož volíš a (k sobě) přibíráš,
Bydlí v tvých dvorech.
Jsme naplňováni statky tvého domu;
Svatý jest tvůj chrám,
6. Podivuhodný v rovnosti.

2. Tobě [přísluší] chvalozpěv, Bože, na Zijjônu,
A tobě budiž splacen slib.
3. Ty, kterýž vyslýcháš modlitbu,
K tobě přichází veškero tělo.

4. Hříšné věci zmohutněly nade mne;
Ty smiřuješ naše hříchy.
5. Blaze tomu, jehož ty volíš a dáváš se přiblížiti,
Aby obýval v tvých dvorech.
Abychom se nasytili dobra tvého domu,
Svatosti tvého chrámu.
6. Hroznými věcmi nám ve spravedlnosti odpovídáš.

2. Velebí Boha pro jeho milosrdenství a dobrotu. *Tobě, Bože, přísluší chvalozpěv* (chvalopění) *na Sionu*, na onom svatém místě, kde stál svatostánek, který jest ve v. [5] jmenován Božím domem, palácem, chrámem. *A tobě splněn budiž slib:* učinil žalmista a lid, který on zastupuje, slib, slíbil Bohu, dosáhne-li nějaké milosti, dosáhne-li snad úrody, že přinese Bohu oběť (záslibnou). Tuto obětovali ve svatostánku, později na velkém oltáři v chrámě. *V Jerusalémě:* Jerusalém není v hebr. znění jmenován. Sluší, aby Bohu takové záslibné oběti byly skutečně dávány a dány.

3. Bůh vyslýchá modlitby lidí, jest zajisté též ochoten je vyslyšeti; protože je vyslýchá, přicházejí k němu lidé. Dle hebr.: *Ty, kterýž vyslýcháš modlitby, k tobě přichází všeliké tělo* t. j. všichni lidé, aby tebe ctili, děkovali a znovu prosili. Míní žalmista zajisté věrné Israelity, kteří ve velkém počtu ku svatyni přicházívali a tam se modlili; pohané tehdy k Bohu Jahve nepřicházeli.

4. Ve jménu lidu vyznává žalmista své hříchy a doufá, že je Bůh odpustí. *Slova nešlechetných byla silnější než my*: přemohla nás svádivá slova nešlechetných lidí, podlehli jsme, hřešili jsme; jednodušeji v hebr.: *Hříšné věci* (nepravosti) *zmohutněly nade mne. Ale ty odpouštíš naše bezbožnosti* — a tedy odpustíš. Odpuštění hříchů jest největší milostí od Boha, proto prosí o ně na prvém místě; závisí úplně od Boha, proto dí: *Ty smiřuješ naše hříchy* (hebr.).

5. Komu jsou odpuštěny hříchy, ten jest ve svatém spojení s Bohem a může se těšiti plnému Božímu požehnání. Ten nepřichází do Boží svatyně nadarmo! Zde tak dí o celém Israeli.

Blaze tomu, koho volíš a (k sobě) *přibíráš*, činíš, že se může k tobě přiblížiti; Israelský lid byl tak ze všech národů vyvolen, Bůh ho k sobě přiblížil úmluvou s patriarchy a onou úmluvou na hoře Sinai. *Každý Israelita* mohl se přiblížiti a *bydliti ve dvorech* (in atriis) *Božího chrámu.* Svatostánek měl toliko jeden dvůr, sloupy a zástonami ohražený, v němž stál velký oltář pro krvavé oběti a nádoba s vodou. Šalomounův chrám měl nádvoří pro lid a druhé nádvoří pro kněze a levity. Proč jest těm vyvoleným blaze? Přirovnává je žalmista k hostím a ukazuje, jak je Hospodin ve své svatyni pohostuje: *Jsme naplňováni* (syceni dle hebr.) *statky tvého domu* (16¹⁴-¹⁵ 35⁹); to jsou milosti, kterými Bůh své věrné na posvátném místě obdařuje.

Svatý jest tvůj chrám; jako v 5⁸ může slovo hēkâl znamenati svatostánek; v Davidově době chrámu nebylo. V hebr. jsou tato slova přístavkem ku: *dobra tvého domu:* »Svatosti tvého chrámu« (bychom se nasytili, nasycovali). Jako 26⁴.

6. *Podivuhodný v rovnosti* — jest totiž Boží chrám, jak Vulgata vykládá. Bůh jest přímý, rovný, spravedlivý (rovnost jest tu δικαιοσύνη, aequitas), žalmista přenáší tuto vlastnost i na Boží příbytek, na svatyni a dí o ní, že ona jest podivuhodná ve spravedlnosti; i tam podivuhodným způsobem spravedlnost jedná, působí a zjevuje se.

Tato věta náleží dle hebr. již k následující sloce, neboť dí: *Hroznými věcmi*, zázračnými věcmi, divy, *nám* (Bože) *ve spravedlnosti odpovídáš;* Bůh vyslýchá modlitby svých věrných a přispívá jim i zázračně: divy, kterých se lidé hrozí a lekají, které nepřátelům Israele působí záhubu. Připomíná tím divy, jimiž Bůh israelskému národu v Egyptě a na poušti přispíval a p.

2. דֻּמִיָּה (22³) znamená ticho, pokoj; tedy doslovně: Tobě jest pokoj chvalozpěvem, tichá oddanost, odevzdanost do Boží vůle byla by již úctou Boží; sv. Jer. tibi silens laus (tibi silet). Tomu odporuje sloveso druhé věty, která jest v parallelismu, a překlady. Dle překladů jest דֻּמִיָּה particip. od דמה stejným býti, snad i příhodným, slušným býti (jako sloveso שׁיר), LXX σοὶ πρέπει ὕμνος (i syr.).

3. LXX: εἰσάκουσον προσευχῆς μου שְׁמַע imptiv.

4. מִנִּי v přestávce na m. מִמֶּנִּי s מן srovnávacím; v řeckém četli מִנְּךָ super nos. Propitiari 25¹¹.

5. אַשְׁרֵי 1¹; correlativa zde není, bylo by doplniti: אשרי העם אשר תבחר blaze lidu, který. Inhabitabit יִשְׁכֹּן buď výsledně: a on pak bydlí, aneb spíše účelně: aby obýval — i נשכב podobně.

6. נוֹרָא part. nif. od יָרֵא (stupenda).

V nebesích budou praví vyvolenci živým chrámem Boha; budou do sytosti požívati blaženosti.

6b. Vyslyš nás, Bože, náš spasiteli,
Naděje všech končin země a daleko v moři.
7. Který postavuješ hory svou mocí,
Opásán silou;
8. Kterýž hýbáš hlubokostí moře,
Hučivými jeho vlnami.
Národové se bouří,
9. A ti, kteří obývají končiny, bojí se tvých znamení;
Obveseluješ vycházející ráno a za večera.

6b. Bože naší spásy,
Naděje všech končin země,
A moře vzdálených (lidí).
7. Který upevňuješ hory svou silou,
Opásán mocí;
8. Kterýž utišuješ hukot moří,
Hukot jejich vln,
I hluk národů,
9. A bojí se ti, kteří zůstávají na končinách,
před tvými znameními;
Plesati dáváš východům rána a večera.

6b. Bůh ovládá přírodu a lidi. *Naděje všech končin země;* všichni lidé celého světa kladou v Boha svou naději, on jest neb bude předmětem jejich naděje. To se stane, protože vidí, jak se staral o svůj vyvolený lid. Lidé všech končin země potřebují pomoci a ochrany; Bůh ji všem a všude a vždy může poskytnouti. *A daleko v moři*; v moři vzdálených krajin neb lidí — i tam v nejzazších krajinách jest Bůh nadějí lidí. Israelité znali především středozemní, velké moře, a věděli, že jsou v něm obydlené ostrovy a za ním na jeho březích obydlené kraje.

7. *Který postavuješ hory svou mocí;* nabývají důvěry k Bohu, neboť on jest tak mocný. I to nejpevnější, co na zemi jest, veliké *hory*, Bůh svou *silou* a *mocí* postavil a udržuje je. *Síla* jest při něm, jakoby jí byl *přepásán* (metafora jako ž. 17^{33}).

8. *Kterýž bouřlivě hýbáš* (bouříš, rozbouřuješ) *hlubokostí moře*; snadno svou silou dovede pohnouti Bůh hlubokými vodami nesmírného oceanu, přivádí je k bouři (dle hebr. *utišuje* hukot moří a jejich vln; utišuje *i hluk národů* když by se rozbouřili národové — Is. 17^{12-14}).

9. V latinském počíná nová věta: *Národové se bouří*, děsí (8c), a všichni lidé, i nejvzdálenější *bojí se před tvými znameními*, před zázraky, které Bůh působí na zemi, kterými chránil a zachoval Israele. Taková bázeň přišla na Egyptské, na Edomitské, Kanaanejské a j. Zázraky Boží nepůsobí toliko bázeň, nýbrž ony též potěšují, obveselují vždy neb všude: *Obveseluješ ty, kteří vycházejí ráno a za večera* t. j. na cestu jdoucí lidi, karavany *(dáváš plesati východům* t. j. končinám *rána*, t. j. východu a *večera* t. j. západu; jest nejistý výklad).

Bůh stane se nadějí všech národů, až budou všichni v něho věřiti. Dle toho bylo by ve slovech v. ^{6b} obsaženo proroctví o obrácení pohanů ku pravé víře.

6b. Salutaris 24^{5}. יָם má sice qâmez, ale jest ve vázaném stavu. Wellh. na místě toho אִיִּם רחֹקִים »vzdálené ostrovy«.

7. Praeparare כּוּן jako 29^{9}.

8. Sonus fluctuum totéž jako hučící vlny; závislé na conturbas.

9. קְצוֹת קְצָוֹת konec. מוֹצָא (od יצא), ἔξοδος, značívá toliko východ slunce, zde však by bylo přibráno i k západu עֶרֶב. Místně to značí místo, odkud slunce ráno vychází, kam zapadá: východní, západní krajiny, jest souvislostí odporučeno. Časově ἔξοδος dle LXX východ, začátek cesty (104^{23}) *ráno a večer*, kdy karavany též cestu nastupují, *obveseluješ* (sluncem, měsícem a hvězd.). Vespere jest ablativ, někde však v lat. žaltářích vesperi (řím.) i vesperae, řecky ἑσπέρας. Vyloženo též o rozličném osudu, štěstí a neštěstí člověka, vždy Bůh potěšuje, obveseluje — aspoň obveseliti může a chce.

10. Navštívil jsi zemi a napojil jsi ji (hojně):
Velice ji obohacuješ.

Boží řeka jest naplněna vodou,
Připravuješ jejich pokrm,
Neboť tak ji (zemi) ty připravuješ.
11. Napoj její potoky,
Rozmnož její zárodky;
Ve svém zavlažení plesá ona a pučí.
12. Žehnáš věnci svého dobrotivého léta,
A tvá role se naplňují hojnou žní.
13. Tuční ladné (pastviny) pouště,
A plesáním přepasují se pahorky.
14. Beranové ovcí se odívají,
A údolí oplývají obilím;
Jásají, ano chvalozpěv provolávají.

10. Navštěvuješ zemi a napojuješ ji,
Hojně ji obohacuješ Božím potokem plným vod,
Připravuješ jejich obilí, když ji tak připravuješ.
11. Svlažuješ její brázdy, srovnáváš její hroudy,
Lijáky ji změkčuješ, její rostlině žehnáš.
12. Korunoval jsi rok své dobroty,
A tvé koleje tekou tučností.
13. Přetékají nivy pouště,
A plesáním přepasují se pahrbky.
14. Odívají se trávníky stádem (ovcí),
A údolí se halí žitem;
Jásají vespolek a zpívají.

10. Bůh dal na rolích a na pastvinách hojnou úrodu a naplnil vše radostí a plesáním. *Navštívil jsi zemi* (neb: navštěvuješ): návštěvou blahodárnou a milostnou (8^{5}) navštívil zemi Israelitů. *A napojil jsi ji* (lat. inebriasti, *opojil jsi ji*, metaforické a silnější) deštěm (aram.: zavlažil jsi ji). Deště jest jmenovitě ve východních krajinách k úrodě a ku vzrůstu vůbec nutně zapotřebí. Není v Palestýně, vyjímajíc řeku Jordan, žádné stále tekoucí řeky. *Boží řeka* jest dešťový proud, který stéká (po tehdejším mínění) s hořejšího, nebeského shromaždiště vod, jež jest na pevné obloze, jakoby žlabem k zemi (Job 38^{25}). Tenkrát byla *Boží řeka naplněna vodou*, hojný déšť spadl na zemi, aby ji zúrodnil. Tím, že sesílá Bůh déšť a činí, že země může vydávati rostliny, *připravuje Bůh lidem pokrm*

(»Dal jsem vám veškeru zelinu a stromoví, by vám byla pokrmem« řekl Hospodin k prvním rodičům). *Jejich pokrm:* rozuměj: Israelitů. *Neboť tak*, totiž deštěm ji (zemi) ty, Bože, připravuješ. V hebr. dí zřejmě: *Připravuješ jejich obilí*, když ji (zemi) tak připravuješ.

11. Dle lat. znění a řeck. by byla v těchto verších obsažena prosba za déšť a za úrodu — neboť jsou tu u sloves imperativy. Dle hebr. však jest vhodnějším, vykládati slovesné tvary jako ve v. [10].

Hebr. jmenuje jednotlivé účinky dobrého, hojného deště: *Svlažuješ její brázdy* (rozhory; v rovinách od starodávna orali jednoduchým pluhem egyptského způsobu), *srovnáváš její hroudy;* v suchu bývají hroudy stvrdlé jako kamení, deštěm změknou, rozmočí se a rozdrobí se lépe než válcem. *Její rostlině,* co z ní vyrůstá, tomu *žehnáš.* I v lat. jest krásně řečeno: (Země) *ve svém zavlažení plesá* (zosobňuje zemi) *a pučí* (germinans, plodí).

12. Z hojného deště bude hojná, bohatá žeň, a ten rok se může nazývati *létem dobroty Božího.*

Žehnáš věnci svého dobrotivého léta; věncem toho léta jsou právě ony hojné plodiny a obilí. V hebr.: *Korunoval jsi rok své dobroty* bohatým požehnáním, jež jsi toho roku udělil. Bůh projíždí při dešti na svém voze úrodnými krajinami a kde zanechal stopy svého vozu: *Tvé koleje* ty *tekou* (přetékají) *tučností* (Bůh na voze: Deut. 33[26]). Všude lze zříti stopy Božího požehnání, aneb lze říci: Kde byl Bůh, tam je všeho dosti, tam je požehnání.

Kolik milostí, kolik požehnání přinesl náš Spasitel na zemi; všechny jeho cesty dobrodiním, zázraky byly posety: pertransivit benefaciendo (procházel zemí všude dobře čině)!

13. Poušť Palestýny není tak pustá jako písčité pouště další východní Asie a Afriky. Midbar, poušť jest v suché době prázdnou, po dešti zarůstají i údolí i pahorky její velmi rychle. *Tuční ladné* (speciosa) *pastviny pouště,* stávají se tučnými pastvinami. Řecké znění má: *Hory* pouště, τὰ ὄρη τῆς ἐρήμου sv. Augustin a j. *kraje* pouště, tedy ὅροι, hranice (nesprávně). *Pahorky plesají:* zosobňuje je. Pohled

na pahorky plné veselých, pestrobarevných květin, na bujné pastviny, na bohatá pole, jaký se zvláště po výhodném jarním dešti v Palestýně naskytá, naplňuje veselím, a možno říci, že vše radostí sálá.

14. Dle Vulg. dí: *Beranové ovcí se odívají* novou vlnou, neb tukem. Ale vhodnějším jest hebr. znění: *Trávníky odívají se stády* ovcí, poskytují mnoho pastvy a proto jsou tam četná stáda, která jsou jako bílý oděv, plášť těch pastvin.

A údolí halí se žitem, čeho lidé nejvíce potřebují, údolí je jím zahaleno jako kobercem. *Jásají vespolek* (jako o závod) *a zpívají:* podmětu zde není, ale nejspíše dlužno doplniti *lidé* všichni jásají a zpívají. Aneb lze říci: vůbec vše jásá — aneb podle předcházejících veršů: beranové a údolí jásají.

10. שׁוּק pil. *nechati přetékati;* dle překladů jednoduché napojiti: Sym. ποτιεῖς αὐτήν aram. ראשקיתה (hebr. by to bylo וַתַּשְׁקֵהָ). רַבַּת příslovce: mnoho, velmi.

11. נחת sestoupiti, piel: skloniti; líčení pokračuje inf. abs. Imperativ by mohl zastupovati podmínečnou větu, vyplnění podmínky značí: laetabitur.

12. Corona anni (Euthym. Zig.) úplný, celý rok.

13. נָאוֹת τὰ ὡραῖα přeloženo v lat. a řeckém dle kmene נאה (נוה) krásný, libý — slovem: speciosa deserti, což by byly oasy pouště; sv. Jer. pascuum deserti.

14. Čtením stupňuje.

Žalm 65. zpíváme v hodinkách za *zemřelé* (ad Laudes). Vzdává tak církev Bohu díky za ona dobrodiní, která věrným duším prokazuje; uvádí je zpěvem těchto slov do nebeského Jerusaléma, kde budou věčně opěvovati milost a milosrdenství Boží. Učiň, prosí církev, by veškeré tělo k tobě přišlo! Snad nás přemohla někdy hříšná slova, ale činíme pokání, a Bůh smíří naše nepravosti (v. [4]). Blažený, koho Bůh vyvolil a přijal, aby obýval v jeho dvorech. Tam milostmi a rozkoší Božího domu bude nasycován (v. [5]).

Spasitelská činnost Krista Pána byla hojnou vláhou pro naší zemi; kéž bychom i my z toho měli prospěch a

přivlastnili si hojné milosti ku posvěcení naší duše, ku konání dobrých skutků a k věčnému spasení. Chválu a díky vzdávejme Bohu na zemi, bychom tak mohli činiti věčně v nebesích.

65. žalm. (H. 66).

Chvála Boží a díky.

Lid vyzývá celý svět, aby chválil Boha, který působí veliké a divné skutky mezi národy. Israel chválí svého Boha, neboť ho právě z veliké tísně vysvobodil (1—12). Žalmista vypočítává, jaké oběti Bohu na poděkování přináší, připomíná, že Bůh jeho volání vždy vyslýchá; proto budiž veleben! (13-20).

Israeli dostalo se nedávno pomoci a vysvobození z nějaké tísně; slovy tohoto žalmu vzdává pak veškeren lid díky. I v druhé části, kde jest užito prvé osoby jednotného čísla a kde mluví sám žalmista, zastupuje žalmista celý lid, aneb mluví v něm zosobněný lid. Ke které události israelských dějin by se obsah písně nesl, nevíme. Chrám stál, oběti byly podávány (v. [13]). Nadpis nás o tom blíže nepoučuje. Mohli bychom mysliti na Ezechiášovu dobu.

Soudili (Theodoret již., že byl žalm složen krátce po návratu z Babylona, když byl jerusalémský chrám již zbudován (po 516 př. Kr.) Důkazem by byly některé výrazy hebr. znění, jež se i u Isaiáše v řeči o babylonském stěhování nalézají. Jiných údajů není.

Pisatel udán není. Řecký a lat. překlady mají v nadpise poznámku: *Píseň, žalm vzkříšení* ἀναστάσεως. Slovo »vzkříšení« není ani v hebr. znění, ani nebylo v hexaple. V řecké církvi jej zovou též »žalmem vzkříšení.« Nejspíše bylo to slovo připsáno dle 9. verše: *Který mne dal životu* (vrátil). Ἀνάστασις znamená však též povstání, na př. vybídnutí ku Boží chvále, neb odchod z nějakého místa (z Babylona srov. 64), nikoli vždy vzkříšení z mrtvých.

Žalm má patero slok; tři jsou ukončeny slovem Sélā. Sloky sborového zpěvu jsou o 3, 3—4-5, 5 verších (Zenner). Bickell rozdělil tento žalm ve dvě písně: P. chvály (neúplná 1-12), díků (13—20). Viz s. XXIII a XXVI; sélā XXVII.

L. 1. Ku konci. Píseň. Žalm vzkříšení.

Jásot provolávejte Bohu, veškerá země;
2. Pějte chvalozpěv jeho jménu,
Čiňte slavnou jeho chválu.
3. Rcete Bohu: jak hrozné jsou tvé skutky, Pane!
Pro velikost tvé moci selhávají tobě tvoji nepřátelé.
4. Veškerá země ať se tobě klaní a ať ti pěje,
Ať zpívá chvalozpěv tvému jménu!
5. Pojďte a vizte Boží díla;
Hrozný jest v úradách nad lidskými syny.
6. Kterýž proměnil moře v souš,
Řeku přecházejí pěšky;
Tu chceme se z něho těšiti.
7. Svou mocí panuje na věky,
Jeho oči pohlížejí na národy.
Kdož (jej) rozhořčuje, ať se nepovyšují sami ze sebe.
8. Dobrořečte, národové našemu Bohu,
A hlasitě zaznívati dejte zpěvy jeho chvály.
9. Kterýž vrátil duši mou životu
A nedopustil, aby se zviklaly mé nohy.
10. Neboť jsi nás zkoušel, Bože,
Ohněm jsi nás tříbil, jako se tříbí stříbro,
11. Uvedl jsi nás v osidlo,
Položil jsi soužení na naše záda;
12. Položil jsi lidi na naše hlavy.
Prošli jsme ohněm a vodou,
A vyvedl jsi nás do občerstvení.

H. 1. Řediteli hudby. Píseň. Žalm.
Výskejte Bohu, veškerá země.
2. Zpívejte o slávě jeho jména.
Slavným čiňte jeho chvalozpěv.
3. Rcete Bohu: Jak hrozní jsou tvoji skutkové,
Pro velikost tvé moci přetvařují se k tobě tvoji nepřátelé.
4. Veškerá země sklánějž se před tebou a opěvujž tebe,
Opěvujž tvé jméno. Sélā.
5. Jděte a vizte Boží díla,
Který jest hrozný v jednání nad lidskými syny.

6. Proměnil moře v souš,
Řeku přešli pěšky;
Tam jsme se v něm radovali.
7. Panuje svou silou na věky,
Jeho oči shlížejí na národy;
Odbojní se nesmí pozdvihnouti. Sélā.
8. Chvalte, národové, našeho Boha,
A dejte slyšeti hlasitou jeho chválu.
9. Který dal naší duši život
A nedopustil, aby klopýtla naše noha.
10. Neboť zkoušel jsi nás, Bože,
Tříbil jsi nás, jako se tříbí stříbro,
11. Uvedl jsi nás do vězení,
Položil jsi břímě na naše bedra,
12. Dopustil jsi, že jezdili lidé na našich hlavách,
Prošli jsme ohněm a vodou,
A vyvedl jsi nás do přebytku (dle překladů: do volnosti).

1. *Píseň*, canticum psalmi, jako 47[1] (a v úvodě XXIII). Celý svět jest vyzván, aby vzdával Bohu chválu. Plesejte, *jásot provolávejte Bohu* (jubilate Deo, dle hebr. *výskejte Bohu* 97[4] 99[2]) *veškerá země*, metonym.: všichni lidé.

2. *Čiňte slavnou jeho chválu*, neb chvalozpěv čiňte slavným, velebným. *Laus*, chvála, podmět chvály, tedy Boží díla slavnými čiňte. Věta ta jest neobvyklou.

3. Žalmista udává, i jak, i proč by měli Boha oslavovati. Rcete: *Jak hrozné*, veliké, podivuhodné a nepřátelům strašné, *jsou tvé skutky;* skutky především ony, jež vykonal Bůh na ochranu a vysvobození Israele. *Pro velikost tvé moci selhávají tobě tvoji nepřátelé:* když vidí tvou nesmírnou moc, bojí se, jsou nuceni se tobě podrobiti, ale jejich podrobení jest jen vynucené, *oni se přetvařují* (hebr.) před tebou, předstírají své podrobení.

4. *Veškerá země ať se tobě klaní*: vykládáno o messianské době; církví rozšířena chvála Boží do všech končin zeměně.

5. *Pojďte* (»jděte« hebr. 45[9]) *a vizte*; vyzývá všechny, aby pohlédli na Boží díla. *Hrozný jest Bůh v úradách* (v záměrech) *nad lidskými syny*, mocný, veliký jeví se Bůh v tom, jak lidi řídí, jak s nimi jedná (v. [3]). Uvádí příklady Božího řízení.

6. *Kterýž proměnil moře v souš;* připomíná onen zázrak, jímž připravil Bůh Israelitům cestu trstěnným mořem. *Řeku přešli pěšky:* zázrak, kterým zadržel Bůh vody Jordanu a Israelité vcházeli do zaslíbené země řekou Jordanem, ale suchou nohou. LXX, syr. a sv. Jer. nepřekládají toto sloveso a následující minulým časem, nýbrž mluví o Božích divech, jakoby se ještě dosud děly: Řeku přecházejí pěšky. Patrně naráží na onen přechod Jordanu (Jos. 3), děj ten jest živě v paměti všech Israelitů, že může říci: Vizte! *Tu chceme se z něho* (z Boha) *těšiti:* když takové divy tvoří, tu se těšíme z něho. Dle Sym. a dle aram. minulým časem: *Tam jsme se v něm radovali*, radovali se jejich otcové, kteří přešli moře a řeku, ale nynější pokolení tvoří s pokolením tehdejších otců jeden lid, proto se k nim počítá a praví: *My jsme se v něm radovali.*

7. Týž Bůh, který vedl tak mocně a divuplně předky naše, *on svou mocí panuje věčně*, nikdo jemu tu moc nevytrhne. *Jeho oči pohlížejí na národy* — svou prozřetelností, vševědoucností vše ví a zná. Kdo by se chtěli vymknouti jeho vedení, kdo by se snad ve zlobě proti Bohu obrátiti chtěli, *odbojníci (kdož* jej *rozhořčují;* v lat.), *ti ať se nepovyšují sami ze sebe*, ať se nepyšní, neboť by je stihlo neštěstí.

8. Opětné vyzvání ke všem národům, aby hlasitě chválili israelského Boha.

9. *Kterýž vrátil* (lat. toliko posuit) *mou duši* (mne) *životu*: Israel byl v nebezpečí, Bůh ho právě vytrhl, znovu dal jemu život neb ho životu zachránil. *A nedopustil, aby se zviklaly mé nohy*, aby klesly, vyjadřuje totéž, že byl od pádu, od záhuby zachován.

10. V tomto líčí poněkud ono nebezpečí, v jakém se Israel nalézal, z toho vysvítá pak, jak vzácným bylo jeho vysvobození.

Tříbil jsi nás ohněm (11[7] 25[2]); jako se při tom nalézá stříbro v žíravém ohni, tak i my jsme byli v bolestném žáru zkoušky.

11. *Uvedl jsi nás v osidla:* nebezpečí a úzkost bývají touto metaforou z loveckého života často naznačovány. V hebr. jest nejasný význam: *Uvedl jsi nás do* vězeňského hradu, *do vězení. Položil jsi soužení* jako těžké břímě, *na naše záda,* jako tížící bolest (dle hebr.) *na naše bedra.* Bedra jsou sídlem bolesti (ledví).

12. Israel ležel na zemi a nepřítel jezdil po něm, po jeho hlavách. Egyptští vítězové jezdili, jak stará vyobrazení dosvědčují, vozem i koňmo po přemožených a tak je někdy usmrcovali. Proto dí: *Položil jsi lidi na naše hlavy.*

Prošli jsme ohněm a vodou jest průpovědní rčení ve významu: všemi druhy nebezpečenství jsme prošli (Is. 43²). *A vyvedl jsi nás,* vysvobodil jsi nás z oněch nebezpečí a spolu uvedl *do občerstvení* (hebr. do přebytku — náhradou za dřívější nedostatky). Israel jest vysvobozen, těší se pokoji a občerstvuje se z Boží milosti.

2. LXX B *δότε δόξαν αἰνέσει αὐτοῦ* jako v lat.; Sym. *τάξατε εἰς τιμὴν τὸν ὕμνον αὐτοῦ* chvalozpěv učiňte slavným, čestným; váz. stav by byl כְּבוֹד. Učiňte chvalozpěv takovým, aby jím byl Buh oslaven.

3. נוֹרָא jednotné číslo.

5. נוֹרָא terribilis (nom. j.č.), jest přístavkem k אֱלֹהִים.

6. LXX: *ὁ μεταστρέφων* jako הַסֵּב. Pertransibunt vykládá minulým časem i Theodoret dle Sym. *ποταμὸν διέβησαν ποδί.* V přítomném č. by bylo שָׁם נִשְׂמְחָה בוֹ jako vyzvání: *chceme se radovati.*

7. Ku q"rê יָרוּמוּ se לָמוֹ dat. commodi lépe hodí než ku k'thîbh יְרִימוּ (hif.). Exaltari zmoci se. In semetipsis *καθ'ἑαυτῶν* (Theodor.) proti sobě, pro sebe.

8. Auditum facere, jako audiri facere, hebr. hifîl.

9. לָמוֹט chtějí vynechati, Baer לַמּוֹט.

11. מָצוֹדָה vykládáno v LXX syr. a v aram. *osidlo,* v ostatních *vězení*: znamená tvrz, hrad. מוּעָקָה *těžké břímě* (řetěz by snad bylo מַעֲקָה).

12. רְוָיָה přebytek; dle překladů však dlužno čísti רְוָחָה *ἀναψυχή volnost,* odlehčení.

13. Vejdu do tvého domu se zápalnými obětmi,
Splním tobě své sliby,

14. Jež pronesli moji rtové,
A promluvila má ústa v mém soužení.

15. Obětovati ti budu tučné zápalné oběti
Spolu s dýmem beranů;
Budu ti obětovati junce s kozly.

16. Pojďte, slyšte a budu vypravovati,
Všichni, kteří se Boha bojíte,
Co učinil mé duši.

17. K němu jsem svými ústy volal,
A velebení (jeho) bylo pod mým jazykem.

18. Kdybych byl nepravost viděl ve svém srdci,
Nevyslyšel by mne Pán.

19. Proto (však) vyslyšel Bůh
A pozoroval hlasitou mou prosbu.

20. Požehnaný buď Bůh,
Jenž neodmítl mou modlitbu,
Ani (neodvrátil) ode mne svého milosrdenství.

13. Přicházím do tvého domu se zápalnými obětmi.
Vyplňuji tobě své sliby,

14. K nimž se otevřely mé rty,
A (jež) pronesla v mé tísni má ústa.

15. Zápalné oběti tučných ovcí obětuji tobě,
S vůní beranův;
Podávám junce s kozly. Sélā.

16. Pojďte, slyšte a budu vypravovati,
Všichni (vy), kteří se Boha bojíte,
Co učinil mé duši!

17. K němu svými ústy volám,
A velebení (Itala: veselí jeho) pod mým jazykem.

18. Vidím-li nepravost ve svém srdci,
Neslyší Pán.

19. Avšak slyšel Bůh,
Pozoroval hlas mé modlitby.

20. Pochválen buď Bůh,
Který neodvrátil ode mne mé modlitby a své milosti.

13. 14. Žalmista děkuje jménem lidu. Slovesa jsou udána ve Vulgatě budoucím časem, ale vhodnější jest čas přítomný. Dle Vulg. by ty oběti a díky žalmista toliko sliboval, dle výkladu přítomným časem již je Bohu podává.

Přicházím do tvého domu, do chrámu, kde stojí oltář, *se zápalnými obětmi;* přináší těch obětí větší počet. *Vy-*

plňuji tobě své sliby, (vyplácím) záslibné oběti, jež v době soužení Bohu slíbil.

15. *Obětuji tobě tučné* (medullata) *zápalné oběti* — tučných ovcí; *s vůní beranů*, s obětmi beranů, při jichž spalování vystupuje vůně ze spalovaného masa (Is. 1[13]).

16. Vyzývá věrné ctitele Boží, *kdož se Boha bojí* a chce jim vypravovati vše, co mu Bůh dobrého učinil. Quanta — jak mnoho!

17. *K němu jsem ústy volal*, v nebezpečí, v soužení, a byl jsem hned vyslyšen; neboť praví: *A velebení Boha*, jeho chvála, kterou bych mu vzdával za prokázané vyslyšení díky, *byla již pod mým jazykem* (připravena, zvedala mi jazyk).

18. 19. Žalmista ukazuje, že byla jeho modlitba dobrou, že on byl bezúhonným, když se modlil, jindy by jeho prosba nebyla vyslyšena.

Všeobecně dí: *Kdybych* (byl) *viděl* (zamýšlel) *neprávost ve svém srdci*, kdybych měl nějakou vinu, *nevyslyšel by mne* Bůh. Závětí jest: *Avšak slyšel mne Bůh* — tedy jsem bezúhonným.

20. Z vděčného srdce volá, aby byl Bůh pochválen za to, *že neodmítl mou modlitbu*, že se mohl lid i v době tísně a soužení k Bohu modliti. Kdo si zoufá, od toho jest modlitba odvrácena — arciť vinou jeho samého. Děkuje i za to, *že neodvrátil* Bůh od lidu *své milosti*: za modlitbu dal milost, neboť dobrá modlitba nikdy není bez užitku, bez milosti.

13. בוא s předl. בְּ (jako v arab.) znamená »přinésti«.

14. Quae — ovšem vota; distinxerunt, *διέστειλε*, jasněji promiserunt (sv. Jer.) Dle hebr.: k nimž se mé rty otevřely a jež pronesly neb přislíbily.

15. מֵחַ tuk, tučná ovce. קְטֹרֶת kadidlo, vůně kadidla; i oběť (Ex. 29[18]).

17. Wellh. mění v וְרוֹמַמְתִּי מִתַּחַת לְשׁוֹנְאַי a povyšuji se z dola nad své nenávistníky. *Ὑπὸ τὴν γλῶσσάν μου* může míti též význam in lingua mea, mým jazykem (10[7]).

20. Sv. Augustin dí k tomuto verši: »Když vidíš, že není od tebe vzdálena tvá modlitba, buď jist, že není od tebe odvráceno ani jeho milosrdenství.«

Slovy tohoto žalmu děkujeme Bohu za to, že nás vykoupil a vyprostil od hříchu. Všichni jsou povoláni znáti Boží skutky, slyšeti jeho chválu a velebiti jej všelikým způsobem. I pohané byli k Bohu voláni; tři magové zastupovali v Betlémě pohanské národy, když se klaněli Vykupiteli. Pro tento výklad modlíme se 65. žalm v hodinkách svátku *Zjevení Páně* neb *Tří Králů*.

Slova canticum ps. resurrectionis a v. 9. připomínají vzkříšení Páně; proto nalézáme jednotlivé verše tohoto žalmu v mešních modlitbách (offert.) *3. a 5. ned. po Velikonoci* a *vigilie Nanebevstoupení* Páně.

I v den *Pěti ran Páně* hodí se tato píseň, neboť Kristovy rány byly divem, v nich se jevil Bůh terribilis, hrozným ve svých zámyslech.

Tyto pravdy můžeme rozjímati, když recitujeme ž. 65. v hodinkách *středy*.

66. žalm. (H. 67.)

Přání, aby byl Bůh od všech chválen.

Bůh dal lidu požehnanou úrodu (v. [7]). Při té příležitosti prosí žalmista slovy kněžského požehnání (Num. 6[24-26]), aby se dostalo Božího požehnání a spasení netoliko jeho lidu, nýbrž všem národům. Ať poznají všichni lidé spravedlivé řízení Boží, všichni ať jemu děkují (v. 2—8).

David jest jmenován ve starých překladech pisatelem tohoto žalmu; v hebr. znění jeho jména není.

V této písni touží pěvec po tom, aby se obrátili k Bohu všichni národové. To mělo se státi v messianské době, proto lze řaditi tento žalm právem k messianským žalmům.

Žalm obsahuje tři sloky, při nich jest ve v. [4] a [6] refrén.

L. 1. Ku konci. Ve chvalozpěvech. Žalm, píseň od Davida.

H. 1. Řediteli hudby. Na strunové (nástroje). Žalm; píseň.

1. *Ku konci* (viz úvod XXVI při lamᶜnazzêach). *Ve chvalo-*

zpěvech (viz úvod XXVI při bin'ghinôth neb 'aln. jako h. 61¹). *Žalm, píseň* šîr XXIII (29¹).

2. Bůh buď nám milostiv a žehnej nám,
Nechť dá zářiti svůj obličej nad námi.
3. Abychom poznali na zemi tvou cestu,
Mezi všemi národy tvou spásu.
4. *Nechť oslavují tebe národové, Bože,*
Nechť oslavují tebe národové všichni.
5. Ať se radují a veselí národové,
Že soudíš národy spravedlivě,
A že národy na zemi řídíš.
6. *Ať tebe oslavují národové, Bože;*
Ať tebe oslavují národové všichni.
7. Země dala svůj plod.
Požehnej nás Bůh, náš Bůh!
8. Požehnej nás Bůh,
A ať se ho bojí všechny končiny země.

2. Bůh buď nám milostiv a žehnej nám,
Dejž zářiti svůj obličej nad námi. Sélā.
3. Aby znali na zemi tvou cestu,
Mezi všemi pohany tvou spásu.
4. *Ať oslavují tebe národové, Bože,*
Ať oslavují tebe národové všichni.
5. Ať se radují a plesají kmenové,
Že soudíš národy právě,
A (že) kmeny na zemi řídíš. Sélā.
6. *Ať oslavují tebe národové, Bože,*
Ať oslavují tebe národové všichni.
7. Země dává svůj výplodek;
Nám žehná Bůh, náš Bůh.
8. Nám požehná Bůh,
A budou se ho báti všechny končiny země.

2. Žalm začíná prosbou za Boží požehnání. Slova tohoto verše jsou i v kněžském žehnání, které nakázal Bůh Mojžíšovi (Num. 6²²⁻²⁷). Bůh pravil: Tak máte žehnati synům Israele, říkajíce jim atd. *Bůh* (v Num. jest Jahve) *buď nám* (tobě) *milostiv a žehnej nám* (Num. a ochraňujž tebe); dejž nám svou milost neb milosrdenství a dejž nám dobra v hojnosti, neboť v tom záleží Boží požehnání.

Nechť dá zářiti (ať vyjasní) *svůj obličej nad námi;*

metafora jako v ž. 4⁷. Vyjasní svůj obličej nad námi, když nám prokazuje jako svým milým svou přízeň; v hebr. praví: *s námi* ať září stále, ustavičně.

Světlo jest obrazem štěstí, života, čistoty i nevinnosti, a též přízně.

A smilujž se nad námi; není v hebr. znění, ale ovšem v Num. 6²⁵. Aby se snížil Bůh k nám (tak původní význam hebr. slovesa) a prokázal nám milost, které tak potřebujeme. O »milosti« viz úvod k ž. 102.

3. Boží požehnání, Boží milost působí, že pozná celý svět blahodárné řízení Boží prozřetelnosti. *Abychom poznali* (τοῦ γνῶναι jako v hebr.: *aby poznali)* Israelité i pohané, *na zemi tvou cestu*, tvé prozřetelné vedení a řízení, tvou dobrotu, tvou spásu. Cesta Boží jest Boží jednání, a zde zvláště míní milostivé Boží skutky.

4. *Ať oslavují tebe národové,* a to národové *všichni* jak s důrazem přidává. Israel bude s nimi při chvále Boží spojen. Tím vyjadřuje naději, že se i pohané k Bohu obrátí. Tento verš jest jako v. ⁶ opakován.

5. *Ať se radují a veselí národové:* když se obrátí k Bohu, budou šťastni, štěstí bude se jeviti radostí. Budou se též moci těšiti a radovati, že Bůh tak právě, *spravedlivě národy soudí*, řídí, vede (tak odporučuje parallelism). Nebudou trpěti nespravedlností, strannictvím soudců, v messianské říši. Kristus spravedlivě vším vládne (71¹²⁻¹³ Is. 11³⁻⁴).

Salutare v. ³ jest po výkladu některých starších Kristus Pán; Jej, který jest *cesta*, poznají národové. Církev prosí, aby všichni poznali Krista, jak i sv. Jan 17³ dí: »Tentoť jest život věčný, aby poznali tebe, jednoho pravého Boha, a jehož jsi poslal, Ježíše Krista». Vše ostatní vědění nic není dle slov sv. Pavla k Filippen. 3⁸ a Kol. 3².

Kristus Pán řídí církev svými služebníky, soudí s laskavostí a mírnosti (*řídí* v. ⁵).

7. Plodnost země znamenává Boží požehnání vůbec (84¹³ Lev. 26⁴). *Země dala svůj plod*, svou úrodu, která

nám dává záruku a znamení Boží přízně, Božího požehnání. Přítomné požehnání zabezpečuje též, že i v budoucnosti se nám dostane, proto praví:

8. *Požehná nás Bůh;* a ať se to stane k jeho slávě: *ať se ho bojí všechny končiny země* t. j. i lidé na končinách země bydlící.

Dle Vulg. bylo by ve v. [7] a [8] opakováno přání: *Požehnej nás Bůh!*

V prorockých knihách zobrazuje úroda země nezřídka budoucí šťastnou dobu *messianskou* (Os. 2[22] Joel 2[23-24]). *Messiáš* sám jest nazýván *plodem* zémach Jahve, germen Jahve (Is. 4[2] Jer. 23[5] 33[15]; Zach 3[8] 6[12] toliko zémach); Isaiáš dí: »Otevři se země a vyploď Spasitele«. Vyšel Spasitel z lůna Panny Marie: země vydala Krista, ode dávna očekávaného — proto oslaven budiž za to Bůh.

Trojí opakování slova Elohîm ve v. 7. 8. naznačuje tajemně neb skrytě tajemství nejsvětější Trojice Boží. Tak i v Num. 6[24-26]. Žehnej nám sv. Trojice a ať ji všichni oslavují. *Báti se Boha* znamená často »uctívati jej«.

2. Benedicere bývá i s dat. i s akkus.; v Num. 6[24] אֵלֶיךָ zde אִתָּנוּ. O סֶלָה viz XXVII.

3. דַּרְכְּךָ cesta; dle Theodoreta *cesta k tobě*, k Bohu; jinak: cesta Bohem naznačená t. j. zákon Boží.

6. Souditi jako vlásti 2[10].

8. Končiny země 65[6].

Církev prosí slovy tohoto žalmu, aby přišlo Kristovo království ku všem národům. Modlíme se jej *v nedělních* hodinkách *chval* (ad Laudes) spolu se ž. 62. (Deus, Deus meus), a vzpomínáme na Krista Pána, nejlepší a nejvýbornější plod této země. Hleďme, aby vládl v nás a řídil naše srdce; aby se v těch srdcích stále ozývala chvála Krista a díky nejsvětější Trojice Boží.

Při *svěcení zvonů* připomínají slova tohoto žalmu rozšíření slávy Boží, jemuž i zvon slouží.

Při *žehnání sňatku* a při jiných *žehnáních* určen jest tento žalm v některých diecesích proto, že prosí o smilování, o požehnání.

Při *průvodě* za vyprošení příznivého počasí jest ustanoven, abychom jeho slovy prosili za úrodu (Země dala svůj plod) a požehnání rolí.

67. žalm. (H. 68.).

Vítězné průvody Boží.

Tato píseň oslavuje Boha, protože sídlí na Sionu. Počíná slovy, která pronášel Israel, když zdvihali na poušti archu, aby táhli na jiné místo: Bůh vstává, jeho nepřátelé hynou, jeho spravedliví se radují (2—4). Vyzývá, aby byl Bůh oslavován (5—7). Ukazuje, jak vítězně a slavně vedl Bůh svůj lid v starých dobách: Bezpečně vedl je pouští, když vyšli z Egypta, a hleděl jim učiniti zemi Kanaan sídlem (8—11), Israel zvítězil Boží pomocí nad Kananejskými králi (12—15), Bůh přišel, aby se usídlil na Sionu; po dokonání díla vrací se do nebes (16—19).

Dosud stará se Bůh o svůj lid, vysvobozuje ho, potírá jeho nepřátely (20—24). V slavném průvodu mu lid děkuje (25—28). Kéž by i pohané pokojně k Bohu se obrátili a jemu dary nosili (29—32). Vyzývá proto všechna království, aby Boha velebila (33—36). Uzavírá žalm slovy, která promlouval Mojžíš, když archu ukládali (Num. 10[36]).

Prvá část žalmu sahá až do v. [19], druhá počíná slovy: »Požehnán buď Adōnâj« a končí: »Požehnán buď Elōhîm (20—36).

Nadpisem jest připsán *Davidovi*. Jest těžko udati dobu z Davidových dějů, do níž by se obsah žalmu hodil. Bůh sídlil na Sionu, vycházel v slavném průvodě svého lidu (v. [25]); bohoslužba byla v době, kdy žalmista tuto píseň skládal, slavně vykonávána. Celá píseň jest proniknuta radostí, důvěřivou bezpečností; žalmista vidí velikou, vítěznou moc Boží a těší se, že se k Bohu obrátí všichni národové. Vyslovuje tedy myšlenku eminentně messianskou. Tato okolnost není sama o sobě důkazem, že by byl žalm psán v době proroků, kteří hlásali všeobecnost (universalism) vykoupení určitěji než jiní (jako

to nalézáme u Isaiáše, Jeremiáše a u pozdějších proroků). Vždyť všeobecné vykoupení naznačeno již slovy žehnajícího Boha k Abrahamovi: »V něm požehnáni budou všichni národové«.

Zdá se, že vychází radostný a důvěryplný cit, který dýše žalm, z nějaké radostné události israelského lidu. Snad to bylo nějaké vítězství, jež pěvce nadchlo, aby oslavil touto vznešenou písní vítěze, Boha. Pomýšlejí tu na vítězství Davida, jehož dosáhl nad Ammonity (2 Kr. 10[11] a d.); jiní spojují obsah žalmu s boji Seleucidů a Ptolemeovců (mezi l. 220—170 př. Kr.), aneb kladou žalm i do makkabejské doby. Proti tomu mluví i ta okolnost, že jsou ve v. [28] ještě jmenováni kmenové Zabulon, Neftali.

Žalm 67. jest velmi důležitým proto, že uvádí četná místa ze starších dějinných knih a že činí narážky na ona starší místa. Tak jest začátek i konec naší písně vzat z Num. 10[35. 36]. Žalm cituje z Debořiny písně (Soudců 5), v. [4. 5] ve verších 8 a 9, Soud. 5[30] ve v. 13. 5[16] ve v. [14], 5[12] ve v. [19], 5[14. 18] ve v. [28]. Jednotlivá slova tohoto žalmu vyskytují se v Deuteronomium.

Píseň jeví umělé složení. Sloh jest zvláště úsečný, při tom velmi živý. Elōhîm opakuje se s jakousi pravidelností; jest v každém verši dvou prvých a posledních slok pravidelně, v ostatních nepravidelně.

Některé výrazy, jež chová znění tohoto žalmu, nevyskytují se nikde jinde ve sv. Písmě; tím a stručností vět, měnivostí předmětu, stal se výklad žalmu velmi obtížným. Hned jest osloven Bůh, hned zase lid, tu oslovuje žalmista hory Basan, tam zase království světa, střídají se tu slova vítězných pěvců se slovy Božími; i toto stěžuje výklad. (Grill vykládá tento žalm v knize »Der achtundsechszigste Psalm« na 240 stranách. 1883.).

Hontheim (Zeitschrift f. kath. Theol. 1897) rozeznává v něm sloky o 3, 3—10—5, 5—10—3, 3 verších (Schloegl, De re metrica 47).

L. 1. Ku konci; žalm písně od Davida.

2. Ať vstane Bůh a ať se rozpráší jeho nepřátelé,
A ať utíkají před jeho tváří ti, kteří ho nenávidí.

3. Jako zaniká kouř, tak ať zajdou,
Jako se rozplývá vosk před ohněm,
Tak ať zhynou hříšníci před Božím obličejem.
4. Avšak spravedliví ať hodují a veselí se před Bohem,
A ať se kochají v radosti.

H. 1. Řediteli hudby. Od Davida. Žalm, píseň.
2. Vstane *Bůh*, rozpráší se jeho nepřátelé,
A utíkají před jeho tváří ti, kteří ho nenávidí.
(LXX: Ať vstane B., aby se rozprášili.)
3. Jako se rozhání kouř, rozežeň (je);
Jako se rozplývá vosk před ohněm,
Ať zhynou (tak) nešlechetníci před *Boží* tváří.
4. Avšak spravedliví se radují a plesají před
A veselí se v radosti. *Bohem*,

2. Úvod k celému zpěvu. Bůh povstane, nepřátelé se rozpráší a zajdou; spravedliví se radují.

Tento verš jest též v Num. 10[35] uveden; Mojžíš promluvil tatáž slova při oné příležitosti, když brali či zdvihali archu, aby ji nesli do boje aneb aby v cestě pokračovali. Tam jsou uvedena ona slova imperativně (rozkazovacím způsobem), i zde je lépe dle LXX a dle Vulg. vyložíme přáním (optativem): Povstaniž, *ať vstane Bůh* (v Num. jmenuje archu Bohem Jahve, neboť kde byla archa, tam viděli i zjev Jahve), *a ať se rozpráší jeho nepřátelé*, ti, kteří Bohu, kteří Božímu lidu odporují (dle Num. spíše: aby se rozprášili tvoji nepřátelé).

Dle mínění některých vidí žalmista, jak Bůh povstává, a jak hned jeho nepřátelé se rozptylují a utíkají; prvému výkladu dlužno dle Num. 10[35] a dle překladů dáti přednost.

3. *Jako zaniká kouř, tak ať zajdou* (deficiant: záhubu bezbožných, nepřátel vidí ve dvou obrazech. V hebr. se zdá, že se obrací přímo k Bohu a prosí: *rozežeň* (totiž bezbožné); všechny překlady vykazují však množné číslo.

4. Bezbožní zahynou, *avšak spravedliví* t. j. Boží lid, Israelité ať oplývají štěstím: *ať se radují* (hebr.), dle řeck. a lat. silněji: ať hodují; hodovati před Bohem a s Bohem, jísti z pokojných obětí, míti společenství s Bohem, bylo znamením radosti (εὐφραίνεσθαι). Bezbožníkům jest utíkati před Boží tváří (v. [2-3]), naproti tomu spravedliví před Bohem *plesají a kochají se v radosti*.

2. V Num. 10³⁵ jest קוּמָה (milra' pro následující čtěné אֲדֹנָי) *Povstaň Jahve*! K nadpisu 1. viz úv. XXIII a XXVI.

3. נדף rozháněti dispellere; תְּנֻדֵּם po pravidle כְּהִנָּדֵם v inf. nifal (נָדֹף váz. inf. qal), bylo přizpůsobeno zvuku následujícího תְּנֻדֵּם; toto jest 2. os. m. jedn. č. v přestávce na m. spodobeného תִּדֹּף. Poněvadž však není Bůh v těchto verších přímo osloven, poněvadž překlady podávají množ. č., a poněvadž není při תנדף žádoucí přípony (rozežeň *je*), proto hleděli to slovo nahraditi něčím jiným, co by odpovídalo tomu מִפְּנֵי־אֵשׁ druhé věty: asi מפני רוח (jako se rozhání kouř před větrem, tak); proti tomu jsou staré překlady. Vulg. jest zde jasnou. König, Syntax § 228.

Oprava v תְּנֻדֵּם 3. ž. r. jedn. č. impf. nif. ku podmětu muž. množ. č. רשעים (jako יאבדו) jest nejjednodušší (Baethgen); plural רשעים jest spojen se sgl. ž. r. jako hromadné jméno jednotného č. (§ mluvnice 74⁴. Hontheim ינדפו.

Rhytmické přízvuky jsou dle Grimme naznačeny takto (tečky označují tu *zdviky*):

I. sloka.

2. יָקוּם אֱלֹהִים יָפוּצוּ אוֹיְבָיו וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאָיו מִפָּנָיו
3. כְּהִנָּדֵף עָשָׁן (כֵּן) תִּנְדֹּף כְּהִמֵּס דוֹנַג מִפְּנֵי־אֵשׁ יֹאבְדוּ רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹהִים
4. וְצַדִּיקִים יִשְׂמְחוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים יָעְלְזוּ וְיָשִׂישׂוּ בְּשִׂמְחָה

5. Prozpěvujte Bohu, chvalozpěvem oslavujte jeho jméno,
Upravujte cestu tomu, jenž vystupuje na západ.
Hospodin jest jeho jméno. Plesejte před ním:
Poděšeni budou před tváří jeho,
6. Otce sirotků a zastance vdov.
Bůh na svém svatém místě (jest).
7. Bůh, jenž ty, kteří jsou jednoho zvyku, usazuje v domě (jednom);
Jenž vyvádí spoutané k síle,
Podobně i ony, kteří vzdorují — ti bydlí v hrobích.

5. **Z**pívejte *Bohu*, hrajte jeho jménu,
Upravujte cestu tomu, který jede pouštěmi;
Jehož jméno Jâh, a plesejte před ním,
6. (Před) Otcem sirotků a zastancem vdov,
Bohem v jeho svatém příbytku.
7. *Bůh* dává osamoceným bydliti v domě,
Vyvádí zajatce na svobodu;
Toliko vzdorovití zůstanou ve vypráhlé zemi.

5. Žalmista přechází od úvodní myšlenky k líčení

dobroty Boží. *Prozpěvujte Bohu*: vyzývá Israelity, aby Boha nejlepším způsobem, zpěvem a hudbou (hebr. *hrajte* jeho jménu) oslavovali. Hospodin jde k Sionu, aby na něm sídlil. *Upravujte cestu:* jako připravovali cesty před příchodem králů, tak i před Bohem a Bohu mají býti cesty upraveny (podobně Is. 40³-⁴ 57¹⁴ Mal. 3¹). Tomu upravujte cestu). *který jede pouštěmi* (stepí, po stepích); tak dle hebrejského znění, poněvadž latinské: *jenž vystupuje na západ* není jasným. Pouštěmi jel, táhl, vystupoval Bůh, když vedl Israelský lid z Egypta do zaslíbené země. Na poušti byl jim vůdcem v ohnivém sloupu a v mraku, který ukazoval Israeli cestu.

Na západ by označovalo poslední směr Israelitů ze země Moabitů do Kanaanu; ale žalmista stěží chtěl naznačiti přesně zeměpisný směr onoho pochodu. Ammonité, proti nimž David bojoval, byli za Jordanem; když se David odtamtud vracel, bylo mu ovšem též jíti k západu.

Ukazuje, kdo a jaký jest ten Bůh. *Jméno jeho Jâh* (zkrácené jméno z Jahve, jako poprvé označeno v Ex. 15²); jest to onen Buh, který se Mojžíšovi zjevil, který mu zjevil i své mocné jméno *Jahve* (znamená: že Bůh *jest*, že ze sebe a v sobě existuje), který Egyptské ranami stihal, Faraona zničil (Ex. 3⁶-¹⁴) — dlužno plesati před ním: *Plesejte před ním*: on jest příčinou, původem, předmětem radosti a plesání svého vyvoleného lidu.

Poděšeni budou před jeho tváří: není v hebr. znění, nýbrž v řeck. a v lat. Řečeno o bezbožných, kteří se děsí, jakmile spatří Boha (v. ²-³).

6. Tento verš jest s předešlým úzce spojen, neboť podává ještě jiné vlastnosti Boha. Plesejte před ním, totiž před: *Otcem sirotků a zastancem vdov;* jmenuje ty, kteří nejnutněji pomoci a ochrany potřebují: sirotky, vdovy, opuštěné a zajatce (jinde ještě starci jmenováni). Bůh pomáhá všem slabým, chrání všechny nešťastné a utiskované. Sirotek nemá otce, Bůh jest mu otcem; vdova potřebuje zastání, Bůh jest její zastancem (judex), *soudcem*, který ji dopomáhá ku právu. (Plesejte před) *Bohem na*

jeho svatém místě, v jeho příbytku, v jeho sídlę; tím jest nebe, tím byl i svatostánek neb Boží dům. Tam přijímá Bůh projevy pocty, odtud rozdává svou pomoc a svou milost.

7. Boží péče a prozřetelnost jeví se i v tom, že *Bůh usazuje* (dává, činí bydliti) *ty, kteří jsou jednoho zvyku* (moris), stejného rodu snad, v jednom *domě*, činí, aby byli v jednom domě, v jedné rodině sloučeni; mohli bychom pomýšleti i na celý Israel, kterému dal Bůh zemi Kanaan, aby tam byli shromážděni jako ve svém domě.

Hebr. se přikloňuje více k v.[6]: *Bůh, jenž dává osamoceným bydliti v domě*, dává těm, kteří byli neb jsou samotni, opuštěni, dům, že v domě, v rodině, v kmeni nacházejí opory a ochrany. Na Východě jest rodinný a kmenný svaz velice potřebný; kdo byl z nějakého kmene vyloučen neb kdo nepříslušel k žádnému kmeni, byl bez ochrany, každý mu mohl beztrestně ukřivditi. Výklad: »dává jim bydliti ve *svém* domě«, v Božím domě, by byl neobyčejný.

»Osamocenými«, roztroušenými míní mnozí ony Israelity, kteří žili ve vyhnanství; přeměnou participia vykládají: *Bůh přivádí vyhnané zpět do domu* (otčiny) — čemuž by mělo odpovídati následující: *Vyvádí zajatce na svobodu.* Bůh vyvedl dle tohoto výkladu Israelity z vyhnanství, přivedl je do otčiny zpět, jen ti, kteří reptali, Boha uráželi, nepřišli do domova, nýbrž zůstali v Babyloně.

Nelze však vésti důkazu, že by bylo tato slova vykládati o Babylonském zajetí. Verš 7. praví: (Bůh), *jenž vyvádí spoutané*, zajatce, v síle neb *k síle* (k blahobytu, na svobodu; dle hebr.); dává spoutaným, uvězněným, zajatým, kteří v poutech sílu ztratili, sílu zpět, dává jim svobodu a tak jim dobrotu a pomoc prokazuje. Vážnou námitkou jest, že v Davidově době nebylo uvěznění obyčejným trestem, vyhnanství David nezakusil. »Spoutanými« byli ovšem jaksi Israelité v egyptské porobě, odtud je v blahobytu, k svobodě vyvedl Bůh, a *toliko ti, kteří vzdorovali, zůstali ve vypráhlé zemi* t. j. na poušti zemřeli

(dle hebr.). Tak stalo se zajisté reptajícím Israelitům, neboť zemřeli podle Božího slova všichni na poušti a teprve jejich synové mohli vejíti do zaslíbené země. (Hebr. 3[17]).

V lat. jest poslední věta méně jasna. Bůh dle zásluhy jedná i se vzdorovitými; těm nemůže prokazovati milosti, proto že jí nezasluhují, ale po spravedlnosti je trestá, a jejich trestem jest, *že bydlí v hrobích*, že hynou.

5. סלל naházeti (cestu), násep udělati, upraviti cestu; v duchovním smyslu to znamená: odstraniti překážky, aby mohl Bůh přijíti, odstraniti nevěru, malomyslnost, a spolu uctíti Boha. V aram. a v syr. překládali toto obrazně: קַדְּסוֹן *chvalte* (toho, který sedí na trůně slávy v nebesích). בָּעֲרָבוֹת na stepích, pouštěmi — překládali LXX *ἐπὶ δυσμῶν* (*ἐπί* s gen. označuje směr) *k západu* což jest hebr. מַעֲרָב. Míní stepi, pouště mezi poloostrovem Sinai a mezi zaslíbenou zemí, pouště, jimiž Bůh Israelity vedl. יָהּ jest יְ essentiae: v Jah jest to, co jest jméno (podstata j. jména): Jah jest jeho jméno. Turbabuntur *ταραχθήσονται*; dle Theodor., Euthym.: *ταραχθήτωσαν* s podmětem »spravedliví«: jsou pohnuti, *nadšení* - není přirozeným.

6. דַּיָּן sv. Jar. defensor; *soudce* 1 Sam. 24[16], v aram. Ezd. 7[25]. »Bůh, ve svém svatém místě« by bylo dle lat. samostatnou větou, ale správnějším jest jako přístavek k příponě facie ejus verše 5.

7. מוֹשִׁיב inhabitare facit (29[10]) part. hif. od יָשַׁב (*κατοικίζων*). Který vrací by znělo מֲשִׁיב od שׁוּב.

כּוֹשָׁרָה (כָּשֵׁר rovný, pravý, vhodný) dle syr. kšārâ (Kaz. בָּשׁוֹרוֹן) štěstí, blahobyt, dle Sym. *εἰς ἀπόλυσιν* k svobodě LXX *ἐν ἀνδρείᾳ* v síle, k síle.

סוֹרֵר 66[7] (Řím.: qui in iram provocant) vzdorovití. צִחִיחָה vyprahnutí, vypráhlost, vypráhlá země — v níž není potoků, vody, jíž k úrodnosti třeba (zde v akkus.); qui habitant in sepulcris (Is. 65[4]) zdálo by se svědčiti, že se bezbožní zdržovali v hrobích, ve skalních, hrobových jeskyních. Hontheim: »Toliko vzdorovité nechá umříti ve vypráhlé zemi«.

Někteří se domnívají, že byl tento verš v babylonské době přeměněn, aby ho bylo lze užiti o vysvobození z Babylona.

8. Bože, když jsi táhl před svým lidem,
Když jsi procházel pouští,

9. Země se třásla,
I nebesa se rozplývala před Bohem Sinaje,
Před Bohem Israele.
10. Hojný dešť jsi uchoval, Bože, svému dědictví;
A seslábło, ty však jsi je posílil.
11. Tvá zvířata bydliła v něm;
Strojil jsi ve své dobrotě pro chudého, Bože!
12. Pán uděluje slovo těm, kteří blaho zvěstují,
Velikou mocí.
13. Králem zástupů (jest král) velikého miláčka,
A krása domu rozděluje kořisti.
14. Když ležíte ve (svých) údělech,
Perutě holubice postříbřené,
A kraj jejího svršku (jest) v zářivém zlatě.
15. Když rozehnal Nebeský (Pán) krále po ní,
Sněhem se bělelo (vše) na Selmonu.

8. **Bože**, když jsi táhl
Před svým lidem,
Když jsi kráčel po pustině. Sélā.
9. Země se třásla,
I nebesa se roztékala
Před *Bohem;*
Tu Sinai (se třásl) před *Bohem*,
Před *Bohem* Israele.
10. Hojným deštěm jsi skrápěl, *Bože;*
Tvoje dědictví — a zemdlelo, ty jsi je postavil.
11. Tvůj kmen mohl bydliti v ní, (v něm),
Připravil jsi (ji) ve své dobrotě
Pro bídného — *Bože!*
12. Pán dává slovo,
Hlasatelek vítězství veliký zástup.
13. Králové vojsk utíkají, utíkají,
A bydlitelka domu (žena) rozděluje kořist.
14. Což chcete ležeti mezi ohradami?
Křídla holubice (pozorovati)?
Jest pokryta stříbrem,
A její perutě v zelenavém zlatě.
15. Když rozptýlil v ní Všemohoucí krále,
Sněžilo na Zalmônu.

8.—15. V této sloce jeví se podobnost s písní Debory (Soud. 5: i 4). Bůh táhl kdysi od Sinai před a se svým lidem; na Sinai působil divy i v poušti zázračně zaopatřoval svůj lid — své dědictví. Tomuto lidu dával mannu, která jako deštěm na poušti padala. On připravil a učinil tu poušť svému lidu bydlitelnou. I v zemi Kanaan pomáhal svému lidu, že mohly pěvkyně zpívati a oslavovati vítězství slovy: Králové utíkají, utíkají (Jabin, Sisera) a domácí, klidná žena (Debora, Jael) vítězí, nabývá kořisti, rozděluje, odnáší ji. Zatím však někteří z Israele, kteří nechtěli vyjíti proti nepříteli, doma leží, hrají, pozorují barvami hrající holubici — což jest jim milejší než hrůza boje. Podobná výčitka i v Soud. 5[16]. Bůh sám sněhem, bouří dopomáhal k vítězství, rozptýlil krále.

Verše této střídavé sloky zdají se býti úryvkovité; byly snad vzaty z písní, jež byly v tehdejší době zobecnělé. Nyní nám schází souvislost a verše působí při výkladu značnou obtíž.

8. *Bože, když jsi táhl před svým lidem;* Bůh sestoupil s nebe a kráčel dle tohoto líčení v čele lidu Israelského jako vůdce; kráčel, přecházel neb procházel s nimi pouští. Míní tím poušť tak zvané skalnaté Arabie, která se z části nazývala i Faran. Tato slova jsou vyňata ze Soud. 5[4-5] (tam jmenuje poušť Edomu, pole Ed.). Sélā viz XXVII.

9. Zjev Boží byl provázen bouří a zemětřesením. Tak jest popsáno zjevení Boží na hoře Sinaji (Ex. 19[16]). »Bylo hřímání s bleskotem a oblak hustý na té hoře . . . a třásla se hora náramně« (Ex. 19[16-18]). *I nebesa se rozplývala*, roztékala, *před sinajským Bohem;* poněkud odchylné rozdělení v hebr. znění: *Nebesa se roztékala* v deštivé bouři, před Bohem. *Tu Sinai* (i Sinaj) se třásl *před Bohem*, před Bohem Israele.

10. Není jasno, mluví-li žalmista ještě o poušti aneb snad již o zemi Kanaan. V prvém případě znamená déšť, kterým Bůh skrápěl, který sesílal — mannu, která každého rána ležela kolem Israelitů na poušti. Když bylo *Boží dědictví* t. j. Israelský lid, *zemdleno, zase je Bůh občerstvil*, posílil vodou ze skály, mannou a tím, že jim poslal množství křepelek.

Vykládáme-li to o zemi Kanaan, pak vysvětlujeme,

že Bůh tu zemi hojným deštěm zavlažil; ta země se zove *Božím dědictvím*. Byla snad vypráhlá, pustá, hladem zmořená, ale Bůh ji občerstvil a připravil tak svému lidu, aby tam mohl obývati (*κατηρτίσω αὐτήν* LXX).

11. Nikoli »tvá zvířata«, nýbrž *tvůj kmen*, lid mohl pak bydliti v ní (buď v poušti, neb v zemi Kanaan), když byla tak připravena, zavlažována, a když ji (poušť) učinil Bůh *svou dobrotou* obývatelnou, když ji jako stůl *vystrojil svému chudému*. »*Chudým*« tak nazývá v pokoře Israele; z Egypta vyšel, kde byl otrokem, na poušti byl vydán mnohým svízelům — byl tedy »ubohým«.

12. Živě mluví o dobytí zaslíbené země. Vykládáme tu hebr. znění, neboť Vulgata jest nejasnou.

Pán dává slovo; žalmista nelíčí ony boje, nýbrž ukazuje hned, jak bylo slaveno vítězství. Pán, Bůh dal vítězné slovo, vítěznou píseň, že bylo lze ihned vítězné písně pěti. *Hlasatelek vítězství veliký zástup;* vítězství bývalo oslavováno průvodem, zpěvem žen, jako za Marie Ex. 15[20], Debory Soud. 5, 1 Kr. 18[6]. Tenkrát bylo to vítězství slavné; počet žen, které o tom podávaly dobrou zprávu, byl veliký.

Dle lat. bychom vykládali: *Pán dal slovo* vítězné písně těm ženám, které *blaho zvěstují*, neb celému plesajícímu Israeli, v LXX: *εὐαγγελιζομένοις* mužsk., který ohlašuje vítězství *velikou silou*, mocně.

13. *Králové vojsk*, snad králové a vojska Kananejských a nepřátel vůbec *utíkají, utíkají*, utíkají o překot, spěšně (před Israelity). Vzpomíná žalmista těmi slovy na porážky nepřátel Kananejských za Josuovy doby a v době Soudců. K době Soudců se nesou slova: *A bydlitelka domu* — tedy »žena« rozděluje a odnáší kořist (Soud. 5[24, 30]). Mužové utíkali, žena Jael vůdce skolila a vítězství dovršila.

14. V písni Debory činěny podobnými slovy výčitky kmeni Ruben, který nepřišel bojovati proti Kananejským, nýbrž »zůstal u svých ohrad, aby poslouchal pískot (hru) u stád« (Soud. 5[16]). Zdálo by se, že jest v těchto slovech

podobná narážka: *Chcete ležeti* (nečinně) *mezi ohradami* (stád), *křídla holubice* pozorovati? Perutě holubice hrají ve slunečním světle v různých jasně se třpytících barvách: *Jest pokryta stříbrem a její perutě v zelenavém zlatě*; »žlutí zlata« míní König, Syntax § 244a.

Též by mohla tato slova znamenati blahobyt, jaký vzkvetl Israeli, když pokojně vládl Kananejskou zemí: *Ležíte ve svých údělech* (lat.). *ohradách* (naplněných stády), pokojně a bezpečně si hovíte při svém bohatství. Israel bývá přirovnáván k holubici Boží (v hebr. 56[1] 74[19]) Os. 7[11] 11[11] a j. Perutě holubice, Israele, září *stříbrem*, lesknou se *zlatem:* Israel jest bohatý.

15. *Když rozptýlil* (rozptyloval) *v ní*, v zemi Kanaan, Bůh (Šaddaj), *Všemohoucí, krále*, t. j. Kananejské krále — dálo se to za sněhové bouře, neb za bouře vůbec ať již na Selmonu neb na jiném místě země. Zalmôn byl nepatrný vrch v kmeni Efraim, blíže Sichemu. Není známo, proč jest zde právě tento vrch jmenován; Zalmôn by znamenalo *černý* les a Selmon byl porostlý, nemívá sněhu. Má snad tím býti naznačeno něco neobyčejného.

Vykládají: Israelité nabyli tehdy tolik kořisti, zbraní atd., že se jimi skvěli jako sněhem, podobali se zemi pokryté čerstvým sněhem. Neb Selmon byl pokryt bělavými kostmi padlých nepřátel (Virgiliovo: Campi ossibus albent. Aen. 12[36]). Tyto výklady nepostačují.

9. זֶה סִינַי na místě neobyčejného זֶה navrhují זְעַ vzhledem k parallelnímu רָעְשָׁה: *třásl se* Sinai; v Soud. 5[5] jest הָרִים נָזְלוּ hory tekly. Někteří by sem vkládali tato slova z knihy Soudců; jiní považují זה סיני za pozdní poznámku.

10. Manna jest nazýváno deštěm: »Já budu vám dštíti chleby s nebe« Ex. 16[4]. Segregare *ἀφορίζειν* odděliti, dáti, uděliti. נדבות dobrovolnosti množ. č. značí jako v jiných jazycích: hojný, vydatný. הֲנִיף obyčejně o zdvihání obětních částí, při tak zvaném tenūfâ; zde asi dle Přísl. 7[17] kropiti, skrápěti — čemuž by lépe odpovídalo תַּטִּיף. נִלְאֶה vysílený, zemdlený, Honth. prahnoucí, žíznivá (poušť): Bohatý (hojný) proud manny — dal jsi dštíti, Bože — abys připravil pustinu — (11) a tak mohl tvůj lid bydliti v ní — kterou jsi chtěl přistrojiti ve své dobrotě — pro

chudého, Bože! נִכְאֹה sv. Jer. laborantem. Perficere postaviti *καταρτίζεσθαι*.

11. חַיָּה 2. Sam. 23 [11. 13] znamená sbor, lid (arab. hajjun stan, kmen, rod). Kdo překládají חיה *zvířaty*, dávají tomu tento výklad: Israel jest ovcí, zvířetem Boha pastýře (74[19]) — aneb: Poněvadž země jest pokojná, mohou v ní i zvířata (zvěř) pokojně dlíti. Tato idylla by byla přec prosaická. Při חיתך jest jako při hromadném jméně množné číslo. בָּהּ v poušti. Pauper hromadně.

12. אֹמֶר Hontheim: hlas hřmění: Když pak Adonaj dal zavzníti svůj hromový hlas (heslo dal ku zhoubné bitvě proti nepřátelům) — Tu zdvihl se vítězný jásot — Pěvkyň v hustém šiku. אמר toho významu nemá; Wellh. *slib*.

13. נדד blouditi, utíkati. Rex virtutum zvláštní, podobné Dominus virtutum. Dilecti dilecti by znamenalo Israelský lid (Deut. 32[15] יְשֻׁרוּן). Species domus: krásný dům t. j. Israel — dle jednoho výkladu. Dle jiného נָוֶה bydlící, נָוָה ž. r. (נָוָה též příbytek, tedy: a domácí příbytek bude rozdělen v kořisti?) proti starým překladům. Speciei dlužno spojiti s dividere. Překlad Vulg. svědčí, že se řídil sv. Jer. někdy dle výkladu rabbínů.

14. Tento verš považují za úryvek jakési písně. Clerus ve významu předcházejícího haereditas. Jiný výklad: Bydlíte-li klidně ve svých údělech, dostane se vám stříbrných perutí Jonâ holubice t. j. majetek země Kanaan jest větším štěstím než slavné války.

15. פרשׂ rozšiřovati; piel též, rozptylovati. Nejasným jest צַלְמוֹן (צַלְמָוֶת temným, černým b.), který stotožňují neprávem s Hermonem שׂוֹר תִּלְגָּה (sněžka) zvaným; nejasným jest בָּהּ a apokopat. Hontheim: ברד a רצעות na m. בצלמון: Byly kroupy, sníh a bouře temnost. Wellh. בַּהַכְשִׁלָם בְּצַלְמוּת. V mravním smyslu: »Králové poučili lid a ten se stal tak čistým jako sníh« — jest podivný výklad. שַׁדַּי *παντοκράτωρ* (od שדד), *ἱκανός* ze vztažného שׁ a דַּי sufficiens; plodný, plodnost působící, foecundator od assyrs. šadâ (»hora mádle שד). Driver zastává poslední slova יַצַּב תַּשְׁלֶג v Hebrew Tenses 174 O.

16. Boží hora, tučná hora,
Ssedlá hora, tučná hora.
17. Proč pohlížíte žárlivě na ssedlé hory?
Jest hora, na níž se Bohu zalíbilo přebývati,
Ano, Hospodin tam bude přebývati na vždy.

18. Boží vůz mnohonásobné myriady,
Tisíce plesajících (jest);
Pán mezi nimi, na Sinai, ve svatém.
19. Vystupuješ do výše, vedeš zajatce,
Přijímáš dary mezi lidmi,
Ano i od těch, kteří nevěří, že (tu) přebývá Hospodin Bůh.

16. Boží hory, hory Bašân,
Hory o vysokých vrcholích »hory Bašân«,
17. Proč žárlíte, vy hory (a) vrcholy,
Na horu — *Bůh* ji vyvolil svým sídlem,
Zajisté bude (tam) Jahve přebývati věčně.
18. Tvůj vůz (průvod) jest desettisíckrát tisícerý;
Pán mezi nimi; Jest to Sinaj svatostí.
(Přeměnou: Pane, [vcházíš ze] Sinaj do svatyně).
19. Vystupuješ do výše, uvádíš zajatce,
Béřeš dary mezi lidmi;
Též vzdorovití mají bydliti u Jâh, *Boha*.

16 19. Bůh přivedl svůj lid pouští do zaslíbené země a sám učinil svým sídlem Sion Hory Bašanu (mezi nimi zvláště hora Hermon) byly by se zdály vhodnějšími ku příbytku Boha, ale Bůh jich nevyvolil, vyvolil Sion, na němž chce přebývati věčně. Bůh vchází slavně na Sion: průvodem jeho jsou desettisícové (myriady) a tisíce. Vystupuje do výše (v dalším smyslu: nebe), uvádí, vede ty, kteří byli dříve v porobě, v zajetí, a oni mu tam přinášejí dary, oběti neb kořist; i od nevěřících pohanů přicházejí dary — nevěřící, vzdorovití (snad to znamená »pohany«) budou Boha uctívati.

16. Žalmista jmenuje v tomto verši horu neb hory — vysoké (dle Vulgaty: *tučnou*, porostlou horu), hory Boží, které žárlí aneb mohou žárliti na malou horu Sion. Určeny jsou ty vrchy jménem Bāšân. Bāšân byl úrodný kraj v severní části Zajordání; hory Bāšan jsou ony, které jej na severu ohraničují. Nejvyšší z nich jest Hermon (velký Hermon), uveden snad již v 35[7] (Deut. 3[8]). Ten se mohl jmenovati po zvyku písma »Boží« horou, protože jest velmi vysoký (2795 m.); dle sv. Jar. býval tam pohanský chrám, i proto jej snad nazývali »Božím« vrchem. Byla to *hora o vyso-*

kých vrcholích; Hermon vykazuje více vrcholů, z nichž tři zvláště vynikají. Tam mohlo býti sídlo Boží — ale Bůh jej nevyvolil.

17. (Dle hebr.) *Proč žárlíte, vy hory, vrcholy na horu?* Ty vysoké vrchy *žárlivě pohlížejí* (dle Vulg.) na malý Sion, *na němž se Bohu zalíbilo přebývati;* otázkou hledí je žalmista jaksi od toho odvrátiti, aby nežárlili. Když Bůh takovou volbu učinil, nelze ji změniti, jeho (Boží) sídlo tam již zůstane *na vždy*. Sionu dána přednost před památným Hermonem, před velikánem, před místem, které již lidé božstvu byli zasvětili!

18. Líčí Boha jako vítěze, který jede na vítězném voze v čele nesčíslných zástupů, vozů jej provázejících. *Boží vůz* jsou nebeští zástupové dle 4. Kr. 2[11] 6[17] (při vzetí Eliáše; ve vidění Elisea). Průvod sestává *z mnohonásobných myriad* (myriada = 10.000); dle hebr. *jest desetitisíckrát tisícerý*. Vulg. za tím ještě: *Tisíce plesajících* (jest při voze); podobně Aq. Sym.: jásajících, výskajících ἡχούντων. Plesají, protože jest *Pán* (adōnâj) *mezi nimi;* usadil se na Sionu, ale tento lze porovnávati s horou Sinaj, ano žalmista jej dle Vulg. i »*Sinaj svatý*« jmenuje. I na Sinaji byli kol Jahve nebeští zástupové (Deut. 33[2]). V hebr.: *Jest to Sinaj svatostí*, dle svatosti, ve svatosti.

19. *Pán vystupuje do výše,* na horu Sion, *uvádí tam zajatce*; buď to znamená Israelský lid, který býval v Egyptě jako zajatým, ač toho pojmenování jinde užito není, aneb jsou to zajatí nepřátelé, kteří jsou vedeni na Sion, aby při chrámě vykonávali nižší služby. *Béřeš dary mezi lidmi;* přinášejí Bohu na důkaz pocty dary, oběti jeho lidé, i ti vzdorovití a *nevěřící*. Dle hebr.: *Též vzdorovití mají bydliti u Jáh* t. j. poddají se jemu, budou v jeho příbytku účastni všech milostí a požehnání, jako věrní Boží. Jest tím vyjádřena messianská naděje a obrácení pohanů (dle aram. a sv. Jar.). Přirozeně a přímo hebrejské znění tento výklad nepodává; zůstává nejasným.

Sv. Pavel uvádí tato slova krásně o Kristu Pánu a praví: »Vstupuje na výsost, jaté vedl vězně a dal lidem dary« Ef. 4[8]. Kristus Pán vstupuje na výsost, *do nebes* jako vítěz nad smrtí a nad zlým vůbec, *jaté vedl vězně*, ony duše svatých patriarchů, kteří očekávali v Abrahamově lůně příchod a vykoupení Messiáše. Ty vedl Spasitel ve svém průvodu do nebes, neboť to bylo spravedlivým lidem Kristovým vykoupením otevřeno. *A dal lidem dary:* když byl v nebesích, odtud seslal sv. Ducha, který naplňoval apoštoly a věřící svými mnohými dary. V žalmu jest ovšem: »Přijímal« — u sv. Pavla »dal« (tak též v římském žaltáři, u sv. Justina a Hilaria — změněno snad na základě listu sv. Pavla).

16. 17. ὄρος πῖον odpovídá zde jako v 22[13] (srovn. Ezek. 39[18]) jménu הַרְמוֹן הַר בָּשָׁן i v ž. 89[13] znamená posvátný vrch od arab. ḥarima; v Deut. שִׂיאֹן (4[48]) שְׂנִיר (3[9]) Sanir., v aram. טוּר תַּלְגָּא arab. sněhová hora žebel-et-telži. Jest oddělено od Libanonu jordanským údolím, od Antilibanu pak údolím Amana. Coagulatus (o mléku, o sýru) významu podobného pinguis. Driver, Tenses 188[1]: špičaté hory (h., vrcholy).

Boží Horou Vulgaty míní horu Sion, která by se tučnou (pinguis) zvala proto, že z její Svatyně mnohé milosti vycházely. *Proč pohlížíte žárlivě na ssedlé* (massivní) *hory*: otázka ta jest namířena na lidi, kteří by dávali vyšším horám přednost před Sionem. *In eo*: pleonasticky při vztažném zájmeně.

18. רִבֹּתַיִם dvojné číslo znamená — násobný: Desettisíceronásobný, שִׁנְאָן *opakování*; s אַלְפֵי: tisíce opakování, to jest: Opětné, mnohé tisíce. V řeckém překládáno však ἐνθρηούντων שַׁאֲנָן (Aq. סָאוֹן). Wellh. שנין בם zaměňují v בָּא מִסִּינַי *přichází* Pán *ze Sinai* do Svatyně (i Wellh.).

19. מָרוֹם nebeská výšina; tam vede zajatce — ty vzdorovité, aby je po zásluze potrestal. Tak jiný výklad. Captivitas odtažité jméno ve významu captivi. בָּאָרָם vykládáno též: Béřeš dary na lidech, totiž lidi jako dary přijímáš (otroky). Sv. Jar.: Accepisti dona in hominibus et eos, qui non credebant dominum inhabitare posse mortalibus«. Viz Corluy, Spicilegium, s. 17, 18. Kön. Syn. § 279b.

20. Chválen buď Pán denně, každodenně!
Šťastnou činí naši cestu
Bůh našich (mnohých) záchran.

21. Náš Bůh jest Bohem, jenž zachraňuje,
A Hospodin Bůh má východ ze smrti.

22. Zajisté, rozbije Bůh hlavy svých nepřátel,
Témě (vlasů) těch, kteří ve svých nepravostech kráčejí.
23. Řekl Pán: S Basanu přivedu zpět,
Přivedu zpět do (z) hlubiny moře;
24. Aby se smočila tvá noha v krvi,
Jazyk tvých psů v té (krvi) nepřátel.

20. Požehnaný buď *Pán* den co den,
Za nás nosí břímě *Bůh* naší pomoci. Sélā.
21. Náš *Bůh* jest *Bůh* záchran,
A Jahve *Pán* má vyprostění ze smrti.
22. Zajisté, *Bůh* rozbije hlavu svých nepřátel,
Vlasaté témě toho, jenž chodí ve svých proviněních.
23. Pán praví: S Bāšânu přivedu zpět,
Přivedu zpět z mořských hlubin.
24. Aby se mohla koupati tvá noha v krvi,
Jazyk tvých psů [měl svůj díl] z nepřátel.
(A jazyk tvých psů byl v krvi z nepřátel).

20. Žalmista vzpomněl minulých dob, nyní přihlíží i k přítomnosti a k budoucnosti. Bůh stále ochraňuje, pomáhá. *Chválen buď Pán* (adōnâj) každodenně; v latinském pleonasticky: die, quotidie. *Šťastnou činí naši cestu*, metaforicky: náš život. *Bůh*, který nás (Israele) rozličným způsobem a tolikrát zachránil; proto ho zove žalmista: »*Bůh našich záchran.*« V hebr. péči Boží o lid líčí něžně slovy: *Za nás nosí břímě Bůh naší pomoci;* aneb dle aram.: *Nás nosí Bůh* (Is. 46[3]) o nás má stálou péči.

21. *Náš Bůh jest Bohem, jenž zachraňuje*, má takovou moc a mnohokráte již to dokázal. Ano, i když hrozí smrt a záhuba, i tu má Hospodin (Jahve, Pán) moc, a *východ* a vyprostění *ze smrti* jest mu na snadě: může i ze smrti, od záhuby vysvoboditi, spasiti (Kaz. 7[18]: »Kdo se bojí Boha, ujde všeho toho« dle hebr.).

22. Bůh pomůže svým věrným již tím, že zahubí jejich protivníky. *Rozbije hlavy . . . témě* (hebr. *vlasaté témě*) *těch, kteří v nepravostech kráčejí;* hlavou i temenem míní obrazně bezbožníka vůbec. »Vlasaté« témě uvádí snad proto, aby spolu naznačil pýchu, sílu neb vzdorovitost

protivníka. Vlasy bývaly ozdobou, ale (u Samsona) též znamením síly a bujnosti. *Oni kráčejí v nepravostech* (svých; h.), stále v nich trvají, stále se jich dopouštějí.

23. Žalmista uvádí Boží slovo, věštbu, dle níž Bůh vyhledá protivníky i na nejzazších a nejskrytějších místech a přivede je k trestu. *Řekl Pán* aneb praví Pán: *S Basanu přivedu zpět*; i kdyby byl nepřítel na Basanských horách, Bůh ho tam nalezne a svede ho — dle Vulg. *do hlubiny moře* ho svrhne; dle hebr. i kdyby se mohl v hlubinách, v propastech moře skrýti, odtamtud přivede ho Bůh též (Am. 9[2-3]). I následující verš 24. mluví o záhubě nepřátel, proto nemůžeme vykládati tento verš 23. o tom, jak bude Israel z rozličných míst svého vyhnanství (z Basan, z hlubokosti moře) přiveden zpět do své země (tak dle aram.).

24. *Aby se smočila tvá noha v krvi,* (hebr.: *aby se rozbila tvá noha;* překlady: *aby se mohla koupati*); tak oslovuje Israele. Nepřítel bude přiveden a zahuben; záhuba líčena jako při vítězné bitvě, Israel pobije nepřítele, krev tohoto bude téci po zemi tak, že nohy vítěze v ní budou se smáčeti. *I jazyk psů* Israelitů bude lízati *krev nepřátel*; dle hebr. jest, jak se zdá, řečeno: *I jazyk tvých psů bude míti svůj díl* na krvi *nepřátel* (62[11]).

20. עמס naložiti (břímě); dle Is. 46[1] Zach. 12[3] lze je vykládati s předložkou לְ: nosí břímě *za* nás (יִנְמֹל־לָנוּ). LXX *κατευοδώσει* o tom, že Bůh dává mnoho (přikázání v aram.) dobrodiní, až jich jest celé břímě.

21. מוֹשָׁעוֹת prokázání pomoci (ישׁע); množným číslem vyjádřena různost, rozmanitost, s jakou pomoc prokázal. Wellh. vynechává לְ. תּוֹצָאוֹת od יצא vycházeti; dle řeckého *διέξοδοι τοῦ θανάτου* vyjití, uniknutí smrti; latinské exitus mortis by mělo též význam: východ, cesta k smrti — o nepřátelích (jako v aram.: východ duše k zadušení).

22. אַךְ i zde: *zajisté*; s omezujícím významem by bylo: *Toliko* Bůh . . . Na místě שֵׂעָר (vlasy) navrhují též רשׁע (bezbožný), aneb to spojují se שֵׂעִיר (Edomité), kteří byli nepřátely Israele (Abd.). Honth.: »Vlasaté témě toho, který vzdoruje ve své zlobě«.

23. אָשִׁיב nemá v tekstu akkus. předmětu, proto dvojí výklad možný. Basan snad jmenuje vzhledem k obtížnému dobytí této země Num. 21[33.35] Deut. 3[3]. Lagarde opra-

voval: מִכִּבְשַׁן אֵשׁ z ohnivé pece, totiž z Egypta — מִן בֵּית שְׁנָא *ze zubů* dle syr. (na m. מבשן), a מצמת ים vykládal o Babylonu.

24. מהץ jako ve [22] *rozbiti* překládá Sym.; dle překladů ostatních však (βαφῇ ימשטן) lépe čísti תִּרְחַץ aby se *mohla koupati* (sv. Jar. calcet). *Ab ipso* doplniti dlužno jakési sloveso; dle Sym. λάψῃ aby lízala z ní (z krve; s roztříďovacím מן); Oprava v מְנָתוֹ její (jazyka) díl, מֵנָה od מֵן *díl* (jež není ve St. z.) nepostačuje. תמחץ spojeno s כלשון: abys rozbil jazyk svých psů (?). Smysl jest zajisté: Aby se jazyk živil jejich krví — aneb podobně. König, Lehrg. 2[288].

25. Patří na tvé pochody, Bože,
Pochody mého Boha, mého krále,
Jenž jest ve svatyni.
26. Napřed kráčejí knížata spolu se zpěváky,
Uprostřed bubnujících panen,
27. Ve shromážděních chvalte Boha,
Pána, (vy) z pramenů Israele.
28. Tu jest Benjamin, nejmladší, v nadšení mysli.
Knížata Judy, jejich vůdcové;
Knížata Zabulonu, knížata Neftali.
29. Vyšli, Bože, svou sílu;
Upevni to, Bože, co jsi v nás učinil,
30. V tvém chrámě v Jerusalémě
Tobě přinesou králové dary.
31. Zahroz zvěři v rákosí,
Tlupě býků s kravami, s národy,
Že vylučují ty, kteří jsou vyzkoušeni jako stříbro.
Rozmetej národy, kteří milují války.
32. Přicházejíť vyslanci z Egypta;
Ethiopie podává spěšně Bohu své ruce.

25. Dívají se na tvé pochody, *Bože*,
Pochody mého *Boha*, mého krále, ve Svatyni.
26. Napřed jdou zpěváci, potom hudebníci,
Uprostřed panny bubnující.
27. Ve shromážděních (sborech) chválí *Boha*,
Pána, kmenové Israele.
28. Tu Binjāmîn, malý, jejich vůdce,
Knížata Jᵉhūdâ — jejich hlučný sbor,
Knížata Zᵉbūlûn, knížata Naftālî.

29. Vyšli (m. vyslal), *Bože*, (m. tvou) svou sílu,
Upevni, *Bože*, co jsi učinil pro nás.
30. Pro tvůj chrám nahoru do Jeruzaléma,
Ať tobě přinášejí králové dar.
31. Pohroz zvířeti v rákosí,
Tlupě býků s junci, s národy,
(Zašlap) ty, kteří jsou stříbra chtiví,
Rozptyl národy, kteří milují války,
(LXX: Aby nebyli vyloučeni vyzkoušení na stříbro).
32. Aby přišli (velmoži) Egypta,
Kūš aby zdvihal své ruce k Bohu.

25. Slavný průvod Boha do svatyně. Takový konán byl snad častěji za zvláštní příležitosti, jako na příklad o velkých svátcích. Kmenové Israele byli na něm zastoupeni, Bůh byl veleben hudebníky, zpěvy, sbory panen. Nelze poznati, za jakou příčinou byl tento vylíčený průvod konán.

Patří, hledí (dívají se lidé *na tvé pochody* (ingressus jak vcházíš); Božími jmenují se ty průvody, neboť jsou konány k Boží poctě. *Pochody mého Boha, mého krále*, jež se konají *ve svatyni* (do svatyně?); Sym.: »svatého krále«.

26. Líčí jednotlivé oddíly průvodu. *Napřed jdou zpěváci* (LXX ἄρχοντες knížata), *potom hudebníci* (psallentes znamenati může i hudebníky i zpěváky) na strunové nástroje, *uprostřed panny* hrající na bubínky, *bubnující*. Podobně oslavována záhuba Egyptských v trstěnném moři (Ex. 15[20]). Bubínky byly malé, podobné tamburině; držely je v jedné ruce, druhou rukou na ně bubnovaly neb hrály.

27. Žalmista vybízí, aby *chválili Boha ve sborech*, snad sborovými, střídavými zpěvy. Vyzývá Israelity, *kteří* vyšli *z pramenů*, z kmenů, rodů Jakuba, *Israele*. Dle jiného výkladu obsahují tato slova část zpěvu, který byl při průvodu zpíván.

28. Přítomni jsou čtyři kmenové. Benjamin jest snad jmenován proto, že v jeho kraji byl Jerusalém. Juda byl čelným kmenem Israele, nemohl býti vynechán. Zabulon a Neftali jsou snad jmenováni proto, že jsou uvedeni

v písni Debory (Soud. 5[18]); žalmista k této písni vícekráte přihlíží. Proč není jmenován Efraim a ostatní kmenové, nevíme.

Benjamin, kmen z posledního syna Jakubova, jest na prvém místě uveden: *Tu, Benjamîn malý;* malým ho zove, že byl nejmladším synem Jakuba, snad i proto, že počet jeho mužstva byl slabší. *Jejich vůdce* (hebr.); snad proto by měl tento název, že v jeho kraji byla svatyně a že z Benjamina byl první israelský král Saul. Vulg. má o něm: *in mentis excessu*, v nadšení mysli kráčí Benjamin, v podivení nad Božími skutky.

Kmen Juda jest královský kmen; jejich *knížata* jsou nejpřednější (dle hebr. velký, hlučný *sbor*). Zabulon a Neftali byli usazeni na severu Kanaan.

29. Připojuje prosbu, aby mocí svou zasáhl Bůh, a budou jemu podrobení národové přinášeti dary do Jeruzaléma. *Vyšli, Bože, svou sílu* (manda); již dříve vykonal Bůh svou mocí mnoho ve prospěch Israele, žalmista prosí, aby novou silou a mocí to utvrdil *upevnil*, co pro ně *vykonal*.

V massor. znění jest perfectum: *Ustanovil Bůh tvou sílu*, totiž sílu Israele; lépe však dle překladů imperativ.

30. Chrám v Jerusalémě (neb svatostánek 5[8]) jest neb bude i oněm *králům* národů středem úcty Boží, v něm budou *přinášeti Bohu dary* a odtud ty dary se budou obětí povznášeti k Bohu (a templo tuo). Dle hebr. bychom spíše vyložili: »Pro ten chrám, protože svatyně v Jerusalémě jest, af přinášejí dary«.

31. K tomu jest třeba, aby Bůh skrotil národy. *Pohroz* (increpa: kárej, hroz) *zvěři v rákosí;* zvířetem rákosí (hebr.) by byl krokodil, obraz Egypta aneb egyptského krále (Is. 19[6] Ez. 29[3-4]). Egypt byl Israeli stále nebezpečným, ten má býti k poslušnosti přiveden. *Zahroz tlupě býků*, totiž pohanských králů; *s kravami národů*, lépe dle hebr. s junci národů — pohroz i národům, kteří se jmenují zde junci, již jdou za býkem, za králem (Jer. 46[20. 21]). Příčina, proč jim má býti pohrozeno, jest uvedena slovy:

Že vylučují, vyhánějí ze země, z dědictví *ty, kteří jsou vyzkoušeni jako stříbro*, totiž, Israelity. Israelité prodělali zkoušku utrpení, a ještě nyní trpí těmi národy.

Hebr. podává, jak se zdá, jiný smysl; s malou změnou bychom vykládali: »Zašlap ty, kteří jsou stříbra chtiví«, kteří snad žádali tenkrát od Israelitů poplatků (tribut). Dle řeckého LXX: Pohroz jim, aby *nebyl* Israel *vyhnán*, vyloučen z dědictví. *Rozmetej národy, kteří milují války* (v hebr. rozptýlil, ale lépe dle překladů imperativ: rozptyl), národy, kteří proti Israeli chtí bojovati a bojují. Po messianském smyslu přeje si pokoje, všeobecného míru, aby nebylo národa, jenž by miloval války.

32. Egypt, hrdý, nevěřící, posílá své *velmože* (dle hebr. snad), aby Bohu vzdávali úctu ve jménu Egypta. *Ethiopie* hebr. *Kûš* (tak se nazývala i arabská krajina a země Asie od červeného moře až k perskému zálivu) *podává spěšně* (praeveniet) své ruce Bohu.

V hebr. jest to ještě závislé na slovese: Rozptyl, *aby* s úctou *přišli velmoži Egypta* a *aby Kûš zdvihl své ruce k Bohu*. Prosba, aby tito národové se stali ctiteli Boha Jahve.

25. בַּקְּדֶשׁ spojeno v lat. i v řeck. s מִלְכִי jenž jest ve svatyni; u Sym. přídavným jménem.

26. שָׂרִים od שִׁיר pěti; principes ἄρχοντες by bylo שָׁרִים. 2. Paral. 35[25]: οἱ ἄρχοντες καὶ αἱ ἄρχουσαι přeloženo ve Vulg. Cantatores atque cantatrices . . . . lamentationes θρῆνον replicant εἰπαν; tedy dle ἐξαρχειν počíti zpěv. Tympanistria toliko na tomto místě. בתוך překládáme prostým stavem, ברכו 27. perfektem. De fonte; Jakob jest pramenem (srov. Is. 48[1] 51[1]).

28. רֹדֵם (רָדַם zavříti nif. býti ve spánku — odtud snad ἐν ἐκστασει רָדָה zašlápnouti) významem רַדְיֵהֵם jejich ovladatel, vůdce. Lagarde וְדַל מְשָׁרֵי tu Benjamin, menší a »nepatrnější než knížata« Judy. רגמתם přístavkem k שרי. Dle Honth.: Benjamin prvý sbor, Juda plný sbor druhý; רגמה znamená *hromadu* רגשה sbor.

29. אלהים na m. אלהיך. Též dle překladů צַוֵּה impt. ἐντειλαι ὁ θεὸς τῇ δυνάμει σου; praecipe (sv. Jer.). עוּזָּה impt. od עזז s kohort. ה (aram.: ukaž se silným איתעשן).

30. A templo spojeno s předešlým: »Vyšli sílu od svého chrámu« jest proti překladům i proti souvislosti.

31. חַיַּת קָנֶה může býti i krokodil (74[14]) i hroch (Job. 40[21]). Na místě עגלי (עֵגֶל tele) klade Cheyne בַּעֲלֵי עַמִּים pánové, *vladaři národů* přístavkem k אבירים. בְּרַצֵּי přeloženo jako partic. od רצה chtíti, přáti si. Lépe jako עגלים עמים přístavkem: junci, národové.

רפס znamená: nohama šlapati, hitp. si podrobiti: *Zašlap*; psáno רפשׁ.

Jiné překlady jsou: Kteří se podrobují (padají) s kusy stříbra (jako k. stříbra רַץ kus?); »Toho, který šlape po kusech stříbra, kárej« גְּעַר z v. 31a.

LXX, jak již řečeno *τοῦ μὴ ἀποκλεισθῆναι* מְיֻהָּכָּר צְרִפֵּי־כָסֶף; aram. mluví o zákoně, který jest čistší než stříbro. בְּזַר překládáme impt.

Jinak: shlaď nohy národů, kteří šlapou po kusech stříbra תִּרְמֹס. Nestle navrhl na m. מִתְרַפֵּס vlastní jm. de Pathros. Též: Národové odmítají poplatek, který Israelité podávají a chtí jen válku.

32. יֶאֱתָיוּ od אתה přijíti; dle Aq., sv. Jer. hifil: offerant. חַשְׁמַנִּים od kmene חשׁם hašama *býti tučným*: tuční — snad přední, velmoži; Sym. *ἐκφάνεντες* LXX *πρέσβεις*.

רוּץ běžeti, spěchati; hif. effektivní: činí běžeti, spěšně podává (o rukou 1. Sam. 17[17] 2 Par. 35[13]). Honth. opravuje תָּרִים aby zdvihal (fem.) na m. תָּרִיץ. (Hitzig). V některých překladech LXX Aq. Sym. syr. יָדוֹ svou ruku. Sym. *Αἰθιοπία σπευσάτω διδοῦσα χεῖρα τῷ θεῷ.*

33. Království země, prozpěvujte Bohu;
Zpívejte Pánu, zpívejte Bohu,
34. Který vystupuje nad nebesa nebes
K východu.
Ejhle, vydává svůj hlas, hlas mocný.
35. Vzdávejte čest Bohu pro Israele.
Jeho velebnost a jeho moc (jest) v oblacích.
36. Divuplný jest Bůh ve svých svatých příbytcích;
Bůh Israele sám dává svému lidu moc a sílu.
Chválen buď Bůh!

33. Království země,
Prozpěvujte *Bohu*,
Chvalozpěv pějte *Pánu*. *Séla*.
34. Tomu, který jede
Na nebesích, na odvěkých nebesích;
Hle, dává zazníti
Své hřmění, silné hřmění.

35. Vzdávejte čest *Bohu;*
Jeho velebnost nad Israelem,
Jeho síla nad oblaky!
36. Báti se jest *Boha* v tvém svatém příbytku,
Boha Israele;
On dává moc a sílu svému lidu.
Požehnán buď *Bůh!*

33. Vyzývá pohany ku chvále Boha Israele.

Království země, veškerá království; tím předpověděno, že i pohanská království k messianské církvi budou povolána.

34. *Který* (Bůh) *vystupuje* (hebr. jede) *nad* (na) *nebesa nebes*, nejvyšší nebe, vnitřní nebe (Deut. 10[14]); *na odvěkých nebesích* (hebr.), neboť nebesa jsou starobylá, odvěká jako hory (Deut. 33[15]). V lat. jest, že vystupuje Bůh *k východu* (srovnej v. [5]). Hospodin prochází nebesy, provázen anděly, cherubíny, jede na svém voze a *rydává odtud svůj hlas;* Boží hlas shledávali Israelité ve zvuku hřmění a také hřmění Božím hlasem, qōlôth, nazývali (29). Jest to *mocný hlas;* mocné hřmění.

35. Podobně i v Deut. 33[26].

Vzdávejte, pohané, národové neb králové národů, *čest Bohu*; *pro Israele* totiž pro dobrodiní, jež Israeli prokázal, pro divy, které pro Isr. učinil (47, 116 a j.) Hebrejské rozdělení jest mocnější: *Nad Israelem jest jeho* (Boží) *velebnost* (majestas), *jeho síla nad oblaky*. Na nebi trůní Pán, na zemi jest ochráncem.

36. Národové odpovídají na ono vyzvání: Bůh zaslouží veliké úcty, timendus est, báti se ho, v bázni ho ctíti máme v jeho svatém příbytku. Mirabilis znamená arcit *divuplný*, hebr. *terribilis* hrozný, ale též timendus, tremendus. Hrozný jest svou mocí. *Ve svých svatyních:* množné číslo by značilo příbytek Boha pozemský a nebeský, aneb slavný, velebný příbytek, chrám na zemi. Svému lidu, vyvolenému, dává sílu a moc v každé době.

Požehnán (chválen) buď Bůh! (Srovn. Num. 10[36]).

33. סֶלָה v 5. v. כֹּלוֹ se podobají. Viz XXVII.

34. Dabit voci suae, lépe: vocem suam, vocem virtutis. Vox *zvuk.*

36. ממקדשיך ve tvých (Israele) svatých příbytcích; byla toliko jediná svatyně v Israeli, množné číslo vyznačuje velebnost, prostrannost i více částí, prostorů chrámu neb svatyně. V aram. syr. u sv. Jer. singular, i v někt. hebr. (tabernacula 84[2]).

Mirabilis in sanctis ejus vykládáno ovšem často o divuplném řízení, jaké se jeví v životě svatých.

Průvod archy úmluvy na Sionu zobrazuje vystoupení Páně na nebesa; proto se některé verše tohoto žalmu zvláště dobře hodí ku tajemství dne *Nanebevstoupení Páně* (Graduale, Commun. mše sv.). Slov »confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis« užíváme při památce *sv. Ducha*, který byl jako utěšitel, sílitel (paracletos, consummator) seslán. Modlíme se tento žalm o *Seslání sv. Ducha*, prosíme, aby v nás dokonal dílo vykoupení.

V hodinkách *středy* prosíme, aby nás vysvobodil z pout zlého ducha. Taktéž v modlitbách při vymítání zlého ducha *(exorcismus)*.

Aby ze stavení chrámu zlí duchové vymizeli, aby v Božím domě lid sborem, shromážděním vzdával Bohu čest a úctu, modlí se slovy tohoto žalmu a za to prosí biskup, když slavně *světí* katolický *chrám* aneb když *smiřuje* pohoršení neb poskvrnění ve chrámu učiněné (In reconciliatione).

Kristus Pán posiluje svou milostí klášterní život, pokoj, trpělivost, pokoru atd. On dává opatovi sílu, aby vedl členy řehole k dokonalosti; opat jest zástupcem Krista. Při *žehnání opata* modlívá se biskup tento žalm.

68. žalm. (H. 69.)

Volání o pomoc v nebezpečí záhuby.

Žalmista počíná slovy: Spasena mne učiň! Vyličuje, jak veliké jest jeho utrpení; trvá již dlouho, nepřátelé jeho jsou mocní, ale on jest bez viny. Ukazuje, že trpí pro Boží věc, Bůh jej proto neopustí, nýbrž vyslyší jeho volání (2—19). Nepřátelé mu způsobili veliké bolesti; předpovídá jim a takřka na ně svolává hněv Boží (20—29).

Žalm zaklínací. V závěrku vyslovena důvěra v brzké vysvobození, žalmista přislibuje, že bude Boha chváliti; celý svět bude Bohu děkovati za vysvobození Sionu a Judy (30—37).

Obsahem podobá se tento žalm nejvíce ž. 21.

Nadpis jmenuje *Davida* původcem tohoto žalmu. Dle většiny starších vykladatelů popisuje žalmista utrpení Messiáše. Žalm jest buď přímo messianským aneb ukazuje v obraze utrpení žalmisty (Davida) na Messiáše. Bez příčiny nenávidí nepřátelé pronásledovaného trpitele: v. [5] u sv. Jan. 15[25]; trpitel horlí pro Boží dům: v. [10] u sv. Jan 2[17]; dobrovolně béře na sebe utrpení a hanu: v. [10] v Řím. 15[3]; dali jemu ocet: v. [22] u sv. Jana 19[29] a sv. Mat. 27[48]; o Jidášovi, Kristově zrádci uvedena slova v. [26] ve Sk. ap. 1[20]; zavržen jest Israel dle v. [23-24] u sv. Pavla k Řím. 11[9]. Vysvobození Messiášem zjednané dostalo se nikoli pouze jednotlivci, nýbrž všem; ku konci žalmu jsou uvedeni tito pod jménem Sionu a Judy.

Davidovu dobu nelze z obsahu žalmu rozpoznati. Píseň líčí, že jsou někteří spoutáni (v. [4]) trpitel jest pronásledován pro Boží věc (v. [8 10]) snad pro zbožnost, i bratří ho opustili (v. [9]). Na začátku žalmu užívá skladatel obrazu a líčí, jakoby byl do cisterny vhozen a jakoby byl vodou zatopen. Pro tato slova chtěli jmenovati Jeremiáše skladatelem tohoto žalmu; Jeremiáš byl dán do prázdné cisterny (Jer. 38[6]), ale tam nebylo vody, jako ve v. [3] líčeno.

Kladli původ žalmu po mínění Theodora z Mopsvestie též na počátek Makkabejských dob.

Zenner vkládá za 14a verš tohoto žalmu žalm 70. (69. l.) jako druhou sloku sborové písně a shledává tak píseň o 9, 9—12—4, 4 veršových slokách. Verše 9—14, 23—29 přikládá střídavému zpěvu sborů.

L. 1. Ku konci. Pro ty, kteří se promění. (Od) Davida.
H. 1. Řediteli hudby. Al-šōšannîm. (Dle lilií). Od Davida.

1. *Ku konci*, viz úvod XXVI a 4[1]. *Pro ty, kteří se promění;* v. úvod: al-šōšannîm XXV a 44[1].

2. Zachraň mne, Bože,
Neboť vstupují vody až k mé duši.
3. Jsem zabořen v hlubokém bahně,
A není (tu) dna;
Dostal jsem se do hlubiny moře,
A bouře mne utápí.
4. Jsem unaven voláním,
Ochraptilo mé hrdlo;
Umdlévají mé oči,
Když doufám ve svého Boha.
5. Více než vlasů na mé hlavě jest těch,
Kteří mne bez příčiny nenávidí.
Mocní jsou, kteří mne pronásledují,
Moji nepřátelé, nespravedlivě;
Co jsem neuloupil, nyní musím spláceti.
6. Bože, ty znáš mou pošetilost,
A má provinění nejsou tobě skryta.
7. Ať se nemusí rdíti nade mnou ti,
Kteří doufají v tebe, Pane, Hospodine zástupů,
Ať nejsou zahanbeni nade mnou ti,
Kteří hledají tebe, Bože Israele.

2. Pomoz mi, Bože,
Neboť vstupuje voda až na duši.
3. Tonu v hlubokém bahně,
A není, nač se postaviti.
Přišel jsem do hlubin vod,
A zátopa mne zaplavuje.
4. Vykřičel jsem se do únavy,
Zapálilo se mé hrdlo,
Přecházejí mé oči,
Doufají ve svého Boha.
5. Více než vlasů na mé hlavě jest těch,
Kteří mne nenávidí bez příčiny.
Silní jsou moji zhoubcové,
Jsou moji (lživí) nepřátelé.
Co jsem neuloupil,
To mám tu nahraditi.
6. Bože, ty znáš mou pošetilost,
A má provinění před tebou nejsou skryta.
7. Ať se nezahanbí pro mne ti,
Kteří v tebe doufají Pane, Jahve zástupů,
Ať nejsou zahanbeni ve mně ti,
Kteří tebe hledají, Bože Israele.

2. 3. V nebezpečí a v obavě, že zahyne, volá k Bohu: *Zachraň* (Pomoz mi, spasena mne učiň) *mne, Bože!* Ukazuje, v jakém stavu se nalézá. Jest mu jako tonoucímu, jakoby se byl dostal do bahna, v němž není pevného místa, na něž by se mohl postaviti, jež jest bezedné; dle v. 3b jest mu, jakoby se topil ve hlubokých vodách, jakoby ho proud již zaplavoval. To jsou obrazy velikého nebezpečí; nalézáme je uvedeny častěji: 17⁵·¹⁷ 31⁶ 87⁷. *Neboť vstupují vody až k mé duši* t. j. k mému životu, že mi mohou vzíti život (Jer. 4¹⁰ Jon. 2⁶). *Jsem zabořen v hlubokém bahně* (39³), v němž nebo kdež není *dna* ὑπόστασις, v němž bych bez pomoci uvázl a zahynul. *Bouře mne utápí*; v hebr. míní vodní proudy, smršť, která ho zaplavuje.

4. Volal o pomoc, dlouho a namahavě, až *jest voláním unaven*. Oči jeho stále vyhlédají po pomoci a již *umdlévají*, zacházejí (přecházejí), doufají, čekají Boží pomoc.

5. Zřejmě, bez obrazu popisuje, čím, jak jest soužen. Má velmi mnoho nepřátel; jest jich *více než vlasů na jeho hlavě* (39¹³), jsou mocní (37²⁰); v hebr. *silní* i počtem silní, tedy *četní jsou moji zhoubcové*. Trpitel ničím jim neublížil, trpí bez viny: *bez příčiny, nespravedlivě* jej pronásledují. Snad mu přičítali viny, jichž se nedopustil, aneb jako průpovědním rčením dokládá: *Co jsem neuloupil, nyní musím spláceti* (nahražovati); za viny, jichž jsem neučinil, jest mi trpěti. Tak mohl říci Messiáš, jenž nesl viny všech lidí, trpěl za jejich poklesky.

6. Neprovinil se proti nepřátelům; má-li na sobě viny, jsou Bohu známy, žalmista to ví a vyznává.

Bože, ty znáš mou pošetilost: mou hříšnost, jak jsem se provinil: *má provinění nejsou tobě skryta* Kristus Pán hříchy lidstva dobrovolně na se vzal; Bůh je znal.

7. Doufá žalmista, že nebude vydán záhubě. Kdyby viděli jiní zbožní a věrní Boží, že byl spravedlivý muž Bohem opuštěn, že se mu nedostalo pomoci, jíž stále od Boha doufal, a že zahynul, ztratili by důvěru v Boha, byli by zahanbeni ve své důvěře. Tento důvod uvádí

trpitel, aby dosáhl přispění. *Ať se nemusí nade mnou rdíti ti, kteří doufají v tebe .... kteří hledají tebe, Bože*, kteří prosbami se k tobě obracejí.

3. Substantia מְצוּלָה odtažitým jménem; sv. Jer.: a nemohu státi (postaviti se consistere). Altitudo i hloubka.

4. הרר páliti, býti horkým; nif. zapáliti se, ale též ochraptiti ἐβραγχίασεν (sv. Jer. exasperatum est), נָחַר i נָהַר. יחל part—piel מְיַחֲלִ spojeno s עיני očekávající (oči); LXX dle מְיַחֲלִ ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν μου oči přecházejí tím, že vyhlédají po pomoci, čekají na ni.

5. צמת zničiti, zahubiti; zde part. hif. Není třeba dle syr. navržené opravy v מְשַׁצְמוֹתַי *silnější, četnější než mé kosti;* kostí ku přirovnání velkého počtu užito nebývá; מְצַמְּתַי dle jiných — צמה znamená *závoj* a nikoli kštici. שקר leží: klamní nepřátelé; aneb akk. významem: *bez důvodu,* pro nic. אָז jest ukazovacího kmene a určuje dobu: τότε v minulosti neb vůbec.

6. אִוֶּלֶת pošetilost; אַשְׁמָה vina (i bez hříchu); viz 22[3]. לְ k označení předmětu zvláště často v pozdější době a v aram.

8. Neboť pro tebe snáším potupu,
Pokrývá hanba mou tvář.
9. Jsem odcizen svým bratřím,
Stal jsem se neznámým synům své matky.
10. Neboť horlení pro tvůj dům mne sžírá,
A potupy tvých tupitelů padají na mne.
11. A sevřel jsem postem svou duši,
A to bylo mně učiněno v potupu.
12. A oblekl jsem žíněné roucho jako svůj šat,
A stal jsem se jim (tím) posměchem.
13. Proti mně mluví ti, kteří sedají v bráně,
A na mne zpívají, kteří popíjejí víno.
14. Já však svou modlitbu k tobě (vysílám) Hospodine,
Doba přízně, Bože.
Dle velikého svého milosrdenství mne vyslyš,
Dle věrnosti své spásy.
15. Vytrhni mne z bahna, abych neuvázl;
Vysvoboď mne od těch, kteří mne nenávidí,
A z hlubokých vod.

16. Ať mne neutopí bouře vod,
Ať mne nepohltí hlubina,
Ať nezavře nade mnou studna svůj otvor.
17. Vyslyš mne, Hospodine, neboť dobrotivé jest tvé milosrdenství,
Podle velikého svého milosrdenství shlédni na mne.
18. A nechať neodvrátíš své tváře od svého služebníka,
Vždyť jsem soužen, rychle vyslyš mne.
19. Popatři na moji duši a vysvoboď ji,
Pro mé nepřátely mne vytrhni.
20. Ty znáš mé potupení a mé pohanění
A mou hanbu.
21. Před tebou jsou všichni, kteří mne soužejí;
Mé srdce očekává potupu a bídu.
A čekal jsem, kdo by se spolu slitoval, a nebylo ho,
A kdo by potěšil, a nenalezl se.
22. A za pokrm mi dávali žluč,
A v mé žízni napájeli mne octem.

8. Neboť pro tebe snáším potupu,
Hanba pokrývá mou tvář.
9. Cizím jsem se stal svým bratřím,
A neznámým synům své matky.
10. Neboť horlení pro tvůj dům mne sžírá,
A potupy tvých tupitelů padají na mne.
11. A plakal jsem při postu své duše,
(Řecké: a zahaloval jsem svou duši v postu; navržená změna: a týral jsem p. s. d.)
A stalo se mi to potupou.
12. A učinil jsem pytel svým oděvem,
A stal jsem se jim pořekadlem.
13. O mně hovoří, kteří sedávají v bráně,
A drnkání těch, kteří popíjejí víno.
14. Já však — má modlitba k tobě, Jahve,
V milostivé době (jde).
Podle veliké své milosti mne vyslyš,
Ve věrnosti své pomoci.
15. Vytrhni mne z bahna, a ať neuváznu,
Ať se zachráním od svých nenávistníků
A z hlubokých vod.
16. Ať mne nezatopí proud vody,
Ať mne nepohltí hlubina,
Ať nezavře nade mnou studně svůj otvor.

17. Vyslyš mne, Jahve, neboť jest dobrotivá tvá milost,
Podle svého velikého slitování skloň se ke mně.
18. A neskrývej své tváře před svým služebníkem,
Neboť jest mi úzko, spěšně mne vyslyš!
19. Přibliž se k mé duši, vysvoboď ji,
Pro mé nepřátely mne vyprosti.
20. Ty znáš mou potupu a mou hanu a hanbu,
Před tebou jsou všichni moji utiskovatelé.
21. Potupa zlomila mé srdce a jsem chorobný,
Doufal jsem ve slitování a nebylo tu,
A v potěšitele, ale nenalezl jsem jich.
22. A za pokrm dávali mně žluč,
A v mé žízni napájeli mne octem.

8. Nový důvod, proč může žalmista očekávati Boží pomoc. Důvod velmi závažný. *Neboť pro tebe*, pro Boha, že jest Bohu věren, *snášim potupu* . . . hanbu. Na Bohu jest, aby se trpitele zastal.

9. *I bratří*, tedy ti nejbližší, odvrátili se od něho, považují ho jako *cizince* a jako *neznámého* (30[12] Job 19[13]). Tím se ovšem bolest a stud trpitele zvýšil.

Podobně bylo zakusiti i našemu Spasiteli; do vlastního přišel a svoji ho nepřijali (Jan 1[11] 7[7]); v utrpení ho opustili.

10. Udává toho příčinu. *Neboť horlení pro tvůj dům*, horlivá láska k Božímu domu, ke všemu, co k Božímu domu náleželo, tedy k bohoslužbě, ta mne stravuje, *sžírá*. Horlí pro čest Boží, pro slávu Božího domu, proti modloslužbě, proti znesvěcování svatého domu, a ta ohnivá horlivost stravuje takřka jeho život.

Tato slova uvedena u sv. Jana 2[17] o Kristu Pánu, když vyháněl z posvátného místa u chrámu kupce a chtěl, aby byl dům jeho Otce držán v úctě.

Žalmista miluje Boha, a když jest Bůh tupen, cítí tu potupu, rouhání na sobě, *ona padá na něho*. I tato slova uvádí sv. Pavel k Řím. 15[3] o Spasiteli: »Nebo i Kristus nelíbil se sám sobě (skorem jako: neměl toliko péči o svůj klid, o sebe, o své pohodlí, pečoval o jiné), ale, jakož psáno jest: *Potupa tupitelů tvých připadla na mne.*«

11. 12. Postem, pláčem hleděl si žalmista Boha nakloniti; avšak, když Bůh mu hned nepomáhal, dělali si jeho protivníci z onoho postu a z pláče posměch.

A sevřel jsem postem svou duši; v řeckých rukopisech jest: zahalil, přikryl jsem *συνεκάλυψα*, v B: *συνέκαμψα* snížil jsem. Půst jest trápením, přemáháním duše (umrtvováním). Ale právě ten půst stal se u nepřátel předmětem *potupy. Oblekl jsem žíněné roucho* (pytlové) *jako svůj šat* (učinil jsem pytel svým rouchem, hebr.), jako to činívali v neštěstí, v době postu a pokání — ale i tu stal se *posměšným pořekadlem* u bezbožných (43[14]).

13. Ve branách města scházívali se lidé, aby se dozvěděli novinky, aby s příchozími do města hovořili. Tam posuzují trpitele v hovorech a *mluví proti němu*, s posměchem mluví o jeho neštěstí a soužení (podobně Job 5[4] 29[7]). Potupně o něm *zpívají* (dle hebr. při strunové hudbě) při pitkách ti, *kdož popíjejí víno* (šēkâr opojný nápoj).

14. Žalmista béře své útočiště k modlitbě.

Proti zlobě nepřátel výrazně řečeno: *Já však svou modlitbu k tobě*, vysílám neb obracím, *Hospodine*, (dle hebr. nejspíše:) *v milostivé*, v příznivé *době*. V době, když Bůh laskavě lidské modlitby přijímá (Is. 49[8]). K tomu jest Bůh sice vždy hotov, avšak modlitba z usoužené duše v tísni s důvěrou k Bohu vyslaná jest jemu zajisté především milou, dochází v příhodné, v příznivé době.

Odvolává se ještě na *velikou milostivost* Boha (50[3]), na jeho *věrnost* ve slibech, kterými slíbil *pomoc* a vysvobození svým věrným.

15.—16. Žalmista se vrací k obrazům, jimiž líčil svou úzkost ve v. [2.3] a prosí, by byl vytržen *z bahna, z vodní hlubiny, z bouře* (by nebyl zatopen vodním proudem, přívalem), *aby se nad ním nezavřel otvor studny* t. j. aby se nad ním vody nezavřely.

17.—19. Spoléhá na *dobrotu* Boží (62[4]): *Boží milosrdenství jest dobrotivé;* prosí, *aby neodvracel své tváře od svého služebníka*, aby ji neodvracel v hněvu aneb tak, že by se o trpícího služebníka nestaral.

Pro mé nepřátely, aby se nemohli svým vítězstvím chlubiti (5[9] 26[11] 12[5]), *vytrhni mne.*

20.—21. *Ty znáš mé potupení* . . . vše, co zakouším (21[7]). *Před tebou*, v tvé přítomnosti jsou, ty víš, jak jsou četní ti, *kteří mne sužují.*

Mé srdce očekává potupu a bídu, jsem tak dlouho a tak prudce sužován, že skorem již ani nic jiného než bídu a potupu neočekávám. Lépe však dle hebr. a správněji: *Mé srdce zlomila* (roztrhla) *potupa* a *já jsem chorobný*, jsem jako těžce nemocný.

V tom stavu nenalezl *slitovníka*, nenalézá žádného *potěšitele*: není jich, ač jich očekával. Tak opuštěn byl Spasitel v gethsemanské zahradě, když byla »jeho duše smutná až k smrti«; tak trpěl bez lidského potěšení i na na kříži.

22. Protivníci hleděli jeho soužení a bolesti ještě rozmnožiti. *Dávali mi za pokrm žluč* (hebr. může znamenati též jed), tedy hořkost mi podávali na místě sladkého potěšení. U Krista Pána lze to vykládati doslovně, neboť podávali Ukřižovanému hořký nápoj k ústům (Mat. 27[34-48] Mark. 15[23.36] Jan. 19[29]), který byl jako žluč, a ocet s vodou smíšený. Žluč i ocet mohly by znamenati potupná a posměšná slova, kterými trpícímu bolesti přidávali.

10. Zelus, ζῆλος má různé významy ve sv. Písmě: Horlivost, (láska), žárlivost, hněv, prudkost.

11. וָאֶבְכֶּה a já plakal; další slova by mohla býti novou větou: »když byla má duše (já) v postu«; »vyplakával jsem svou duši v postu« (Jer. 13[17]; dle sv. Jer. Aq. Sym.) by bylo neobyčejné rčení. Navrhují na m. ואבכה sloveso וָאֶעֱנֶּה (piel od ענה) »a trápil jsem«; lalinské operui zní וָאֲכַבֵּה. O Kristu Pánu těchto slov přímo vyložiti nelze.

12. Parabola; o Israeli tak řečeno v 3 Kr. 9[7].

13. נגינות podmět; s nímž ještě spojiti sloveso יָשִׂיחוּ.

14. Beneplacitum רָצוֹן εὐδοκία přízeň, záliba, milost; dle sv. Jer. tempus reconciliationis est: čas smíření jest — samostatná věta. Lépe však časovým akkusativem vyloženo. Wellh. עֵת רָצֵנִי s příponou 1. os.

17. Wellh. כְּטוֹב dle dobroty na m. כי (109[21]).

20. Reverentia jako 35[4].

21. וָאֲנוּשָׁה 1. jedn. č. impf. qal od אנש nemocen býti (nif.); v aram. přeloženo jako part. pass. וַאֲנוּשָׁה; Aq. Sym. sv. Jer. *a zoufám si* od נוּשׁ (v syr. nūš) 1. impf. Et mi-

seria zní וַאֲנִיָּה (a nářek); jod a šin byly v starém písmě podobny. Simul contristari přeloženo *συλλυπεῖσθαι* míti soustrast.

23. Budiž jejich stůl před nimi osidlem
A odplatou a záhubou (úrazem).
24. Ať se zatemní jejich oči, aby neviděly,
A jejich záda skřiv na vždy.
25. Vylej na ně svůj hněv,
A ať je zachvátí žár tvého hněvu.
26. Ať spustne jejich bydliště,
A ať není v jejich stanech žádného bydlitele.
27. Neboť pronásledují toho, kterého ty jsi ranil,
A rozmnožují bolest mých ran.
28. Připoj nepravost k jejich nepravosti.
A ať nevejdou v tvou spravedlnost.
29. Ať jsou vymazáni z knihy živoucích,
A nechať nejsou zapsáni mezi spravedlivými.

23. Budiž jejich stůl před nimi léčkou,
A bezpečným buď osidlem,
24. Ať se zatemní jejich oči, aby neviděly,
A jejich bedra učiň, aby se stále kolísala.
25. Vylej na ně svůj hněv,
A žár tvé zlosti ať je zachvátí.
26. Ať jest jejich ohrada spustlou,
V jejich stanech ať není obyvatele.
27. Neboť, kterého jsi ranami stihl, pronásledují,
A vypravují (o bolesti) těch, jež jsi probodl.
28. Přidej vinu k jejich vině,
A ať nedojdou k tvé spravedlnosti.
29. Ať jsou vymazáni z knihy živoucích,
A mezi spravedlivými ať nejsou psáni.

23. Žalmista trpí nesmírně; veliká bolest vede jej k tomu, že předpovídá a jaksi i přeje svým utiskovatelům Boží tresty. K posouzení toho přání viz XIII a XIV o zaklín. ž. a závěr k ž. 108.

Žalmistovi podávali žluč a ocet, nepřátelé sedávají u bohatého stolu, ale žalmista předvídá a dí: *Budiž jejich stůl před nimi osidlem*; stolem bývala kůže, kterou na zemi prostírali. K té se uvedené přirovnání dobře hodí. Jejich stůl, na němž mívali dobrá krmě, má jim býti *k záhubě* (scandalum též podobného významu 48[14]), *k odplatě*, totiž ku potrestání. V hebr. znění předvídá náhlý trest, neboť dí: *Bezpečným*, kteří nic netuší, *buď* (stůl) *osidlem*.

24. *Ať se zatemní jejich oči;* oči, které se pásly na utrpení spravedlivého, nebudou míti světla. Sv. Pavel uvádí slova v. [23-24] v listu k Řím. 11[9-10], aby ukázal, jak se to na nepřátelích Krista vyplnilo. Slepými se stali Židé, nepoznali a nechtěli poznati Messiáše a odvraceli od sebe dílo spasení (Mat. 13[14] Jan 12[40]). *A jejich záda skřiv na vždy;* budou vždy skřivena jako záda otroků břemeny obtížena. V hebr. jinak: *Jejich bedra ať se stále kolísají,* čímž jest též namáhání a slabost předpověděna.

25. *Hněv Boží* v plné prudkosti na ně přijde (58[14]).

26. *Ať spustne jejich bydliště* tím, že by vyhynul jejich kmen, že by nebylo, *kdo by v jejich stanech přebýval.* V hebr. zove to bydliště *ohradou,* představuje je jako skupinu stanů kočujícího kmene.

Sv. Petr uvádí tato slova o zrádci Jidášovi ve Sk. ap. 1[20], přidává ještě ze ž. 108[8]: »A jeho úřad (episcopatum) ať vezme jiný«; apoštolský úřad přešel na sv. Matěje.

27. Nepřátelé zasluhují takových trestů, neboť projevili velikou ukrutnost. Žalmista byl *Bohem raněn,* trestán, soužení připisuje tedy z části Bohu, avšak nepřátelé k těmto ranám přidávali jiné. Bůh může pro svou spravedlnost trestati, má k tomu právo; lidé k tomu práva nemají. Měli politovati trpitele, ale oni *rozmnožovali* mou bolest. Hebr. není jasné, neboť dí: *A vypravují o bolesti těch, jež jsi probodl,* kteří pro Boha trpěli a zahynuli (byli umučeni); vypravují tak snad s posměchem.

28. *Připoj nepravost k jejich nepravosti;* Bůh není původcem hříchu ani hříšnosti, on sám nepůsobí k tomu, aby hříšník zůstával zatvrzelým, padal z jednoho hříchu do druhého. Jest to však Boží trest, kterým bývají stíženi zatvrzelci, že je Bůh zanechává a jaksi opouští, a oni přidávají k svým hříchům jiné a jiné nepravosti. Milost Boží bývá u nich neúčinnou, proto žádné nezasluhují, a ani se nepřičiňují, aby Boží milosti získali. Tak se stane, že *nevejdou v Boží spravedlnost,* že nebudou ospravedlněni, spravedlivými prohlášeni u Božího soudu.

29. U Boha jest, jak obrazně v Ex. 32[32] Dan. 12[1]

řečeno, kniha, v níž jsou zapsáni všichni živí, spravedliví. Spravedliví tam zůstanou zapsáni stále, ale bezbožní *ať jsou vymazáni, ať nejsou tam psáni se spravedlivými* (mezi spravedlivými), t. j. nebudou psáni.

23. *Stůl* (od שלה prostříti שֻׁלְחָן) znamená i jídla. Zde nemůže to dle aram. znamenati stůl, který oni trpiteli připravili žlučí a octem. U Israele to znamená zjevení Boží, jež měli; zneužili ho a bylo jim ku pádu.

Retributiones; hebr. שְׁלֻמִים znamená neporušenosti, bezpečnosti; přídavné jm. *bezpečný;* řeck. a lat. podávají slovo שְׁלָמִים.

27. Vložený tento důvod Zenner vynechává. Addere super *přidávati* k něčemu. Dle překladů LXX προσέθηκαν dlužno čísti יָסְפוּ přidávají na m. יספרו (יִסְפְּרוּ od ספה). אֶל při ספר neobyčejné (2[7]).

28. Též překládáno: »Připoj trest k nepravosti« aneb »připoj trest k trestu«, rozmnožuj trest jejich.

29. חַיִּים znamená též *život;* zde lépe »živoucí« vedle parallelního צדיקים. Jsouť to lidé k věčnému životu ustanovení či povolaní — spravedliví. K tomu určeni jsou všichni: »Kterýž (Bůh) chce, aby všichni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli« (1 Tim. 2[4]).

30. Já jsem v nouzi a v bolesti —
Tvá spása, Bože, mne pozvedla.
31. Chválím Boží jméno ve zpěvu,
A velebím ho (Boha) chvalozpěvem;
32. A to se bude Bohu líbiti více než mladý junec,
Jemuž vyrážejí rohy a kopyta.
33. Ať spatří (to) ubozí a ať se těší.
Hledejte Boha a bude žíti vaše duše;
34. Neboť Hospodin vyslýchá chudé
A nepohrdá svými spoutanými.
35. Ať jej chválí nebesa i země,
Moře a všechno, co se v nich hemží.
36. Neboť Bůh spasí Sion,
A města Judy budou vystavěna.
A budou tam přebývati,
A dědičně jej obdrží.
37. A símě jeho služebníků ho bude míti v držení,
A ti, kteří milují jeho jméno, budou v něm přebývati.

30. Já pak jsem bídný a plný bolesti —
Tvá pomoc, Bože, mne pozvedne.
31. Budu chváliti Boží jméno v písni,
A zvelebovati ho chvalozpěvem.
32. A to se bude líbiti Jahve více než býk,
Junec rohatý, kopytník.
33. Snížení to vidí — radují se,
Ti, kteří Boha hledají; a obživne vaše srdce.
34. Neboť Jahve dbá na chudé,
A nepohrdá svými zajatci.
35. Chváliti ho budou nebesa i země,
Moře, a vše, co se v nich hemží.
36. Neboť Bůh pomáhá Zijjônu,
A staví města Judá;
A usadí se tam,
A jest jim to majetkem.
37. A símě jeho služebníků ho zdědí,
A ti, kteří jeho jméno milují, budou v něm přebývati.

30. Osud bezbožných bude nešťastný a zlý. Žalmista však má naději v pomoc Boží. Ač jsem *já nyní bídný a naplněn bolestí* (pauper et dolens), *spása*, pomoc *tvá, Bože, mne pozvedne*. Nepřátelé jsou nyní mocni, stojí vysoko, já jsem snížen — ale Bůh mne pozvedne.

Za to chce vzdávati díky slavným způsobem a stále.

31. 32. Tato chvála bude se *Bohu více líbiti než oběti mladých junců*, než nejlepší oběti (býků); junců, kteří jsou v síle, *kterým vyrážejí rohy a kopyta*. Vybírali ke krvavým obětem býky, kterým nebyla ještě tři léta. O kopytech se zmiňuje, poněvadž zvířata o dvou kopytech (dvoupaznehtní) náležela dle zákona k čistým zvířatům (spolu přežvýkavá, jak je jmenuje Lev. 11.). Dle hebr. znění míní vyspělá zvířata. Bohu jest upřímné díkučinění a chvála milejší (50[18. 19]).

33. *Ubozí*, utištění, kteří se nalézají v podobném soužení, uvidí, jak Bůh zachránil jednoho zbožného trpitele (žalmistu) a *zaradují se*. Žalmista jim předpovídá tuto radost: *obživne* vaše srdce (21[27]). Radujeme se tak všichni ze vzkříšení Páně, z oslavy Krista Pána.

34. Radují se, že *si Bůh všímá ubohých*, že slyší na jejich prosby, *že nepohrdá spoutanými*, těmi, kteří jsou

trápeni pouty a soužením pro Boha. Ano on o ně pečuje, on se o ně stará.

35. V těchto verších vyjádřeno přání a naděje, že bude pomoženo Israeli, Sionu především a městům Judy. David mohl ta slova přidati, neboť jemu záleželo na Israeli, on byl jeho hlavou, jeho zástupcem. Že by ty verše byly v době Babylonského pobytu přidány, to z nich dokázati nelze.

Celý svět má, musí chváliti a velebiti Hospodina, *moře i vše, co se v nich* (všude) *hemží*.

36. *Bůh pomáhá* (pomůže) *Sionu*, který jest místem jeho sídla. *Staví města Judy* (postaví je) stará se, aby byla postavena, aby tam mohl lid bydliti, se usaditi, a aby mu to bylo majetkem.

37. Potomstvo věrných Božích služebníků bude vládnouti tímto majetkem, který Bůh postavil a jim dal; tím naznačeno trvání církve Kristovy. Zájmena »eam« nesou se k slovu Sion.

32. Vitulus שׁוֹר taurus v hromadném významu. Ku פַּר bychom mohli porovnávací מִן vztahovati: lepší než junci מִקֶּרֶן rohatí (vyspělí). פָּרַס znamená již dvoje, rozdělené kopyto; od toho denom. hifil.

34. Dle lat. שָׁמַע jistě slyší. »Zajatci« rozumějí mnozí v prorockém smyslu Israelity, kteří byli odvedeni do Babylona. Vincti *sui*, poněvadž se tam dopuštěním a řízením Božím dostali (68[7]).

36. Na m. וְיִרְשׁוּהָ jest וִירֵשׁוּהָ; samohláska perf. (i) působila na samohlásku impf., kterou zde jest zerê (Ez. 36[12]).

V tomto žalmu spatřujeme líčení utrpení Páně (vv. 4, 5, 9, 13, 21, 22), trest, jaký stihl a stihá jeho protivníky.

Modlíme se tento žalm na *Zelený čvrtek*; rozjímáme, jak mohl trpící Spasitel jednotlivá slova žalmu v modlitbě Bohu Otci přednášeti. Jednotlivé verše nalézáme v offert. *květné neděle* (21. 22), v mešních modlitbách památky *Modlitby Páně* (2, 17, 18), sv. kopí, sv. hřebů a roucha Páně (21. 22) a utrpení Páně.

Žalm jest modlitbou o dar sv. Ducha na počátku, při otevření biskupské *synody*.

69. žalm. (H. 70; též v ž. 39, h. 40[14-18]).

Modlitba za pomoc proti nepřátelům.

Žalmista jest v nebezpečí, obklíčen nepřátely, kteří usilují o jeho život, volá o pomoc k Bohu. Svolává na nepřátely pomstu Boží (2—4), pro sebe a pro spravedlivé vyprošuje dobrotivou milost (5—6). Dvě sloky.

Žalm tento obsahuje s malými odchylkami druhou část 39. žalmu, v. [14-18] (viz úvod k tomuto ž. s. 310).

Nadpis.

L. 1. Ku konci. Davidův žalm.
Ku vzpomínce, že jej vysvobodil Hospodin.
H. 1. Řediteli hudby.
Od Davida k (obětování) azkārâ.

1. V B: *εἰς τὸ σῶσαί με τὸν κύριον* na mé zachránění, jež si na Pánu chce vyprositi; dle toho i nadpis Vulg., který není v hebr. znění. Vzpomínka, viz. XXVI a s. 297 při 37[1].

2. Bože, k mé pomoci vzezři,
Hospodine, k pomožení mému pospěš.
3. Ať jsou zahanbeni a ať se zastydí ti,
Kteří hledají můj život.
4. Ať se obrátí zpět a zastydí se ti,
Kteří mně přejí neštěstí.
Ať se hned zastydí ti,
Kteří mně říkají: Aj, aj!
5. Ať plesají a ať se radují v tobě
Všichni, kteří tebe hledají;
A ať říkají stále:
Oslaven buď Hospodin!
Kteří milují tvou spásu.
6. Já pak jsem nuzný a bídný;
Bože, pomoziž mi!
Můj spomocník a můj osvoboditel jsi ty;
Bože, neprodlévej!

2. Bože, k mému vysvobození,
Jahve, k mé pomoci pospěš.
3. Ať se zahanbí a zardí,
Kteří usilují o můj život,

Ať ustoupí zpět a zahanbí se,
Kteří chtějí mé neštěstí.
4. Ať se obrátí pro svou hanbu,
Kteří říkají: Ha, Ha!
5. Ať se veselí a radují z tebe
Všichni, kteří tě hledají.
Ať říkají stále: Velký jest Jahve!
Kteří milují tvou spásu.
6. Já pak, bídný a chudý,
Bože, pospěš ke mně!
Má pomoc a můj osvoboditel jsi ty;
Jahve, neprodlévej!

2. Viz výklad při ž. 39[14-18]. Odchylky jsou nepatrné, z části již při ž. 39. poznamenané.

V 39. (40.) ž. jest ve v. 2(14) רצה; v. 3(15) יחד; v. 4(16) ישמי; v. 6(18) יחשב (se postará), zde חוּשָׁה; též עזרתי zde עֶזְרִי.

Před každou modlitbou hodinek vzýváme Boha slovy v. 2: »*Bože, ku pomoci mé vzezři*«, neboť bez Boží pomoci a milosti ani modlitba by se nezdařila a nebyla by dobrou. Milost zjednal nám Kristus svou smrtí na kříži, proto se při oněch slovech znamenáme sv. křížem.

Žalm 69. jest prosebnou písní. Při *svěcení zvonů* prosí biskup slovy této písně, aby byla zahnána všeliká zlá moc. Po *litaniích o všech svatých* shrnuje žalm mnohé naše jednotlivé prosby proti zlému duchu a za Boží milost.

Modlíme se jej jako modlitbu trpícího Pána na *Zelený čtvrtek* v ranních hodinkách.

70. žalm. (H. 71.)

Modlitba starce.

Žalmista vyprošuje sobě aneb Israeli Boží pomoc a vysvobození. Aby se potěšil a v důvěře posílil, vzpomíná si, jak ho chránil a vedl Bůh již od jeho mladosti. Uvádí ještě jiné důvody své prosby (1—13), vyznává velikou v Boha důvěru a slibuje vděčnost (14—24).

Mládí, o němž se tu děje zmínka (5, 17), a stáří (9, 18) může sice naznačovati skutečné mládí a stáří žalmistovo, ale lze je též v přeneseném smyslu vykládati o Israelském

lidu. Nadpis, který byl řeckými překlady zachován, ukazuje, že byl tento žalm vykládán o lidu: *τῶν πρώτων αἰχμαλωτισθέντων* priorum captivorum *prvních zajatců*, zajatců v Babyloně, těch, kteří při prvém zajetí byli odvedeni, neb těch, kteří v dřívějších dobách, v prvních dobách zajetí žili. Ovšem, že by bylo lze vykládati tuto poznámku též v ten rozum, že oni zajatci tuto píseň k svému potěšení pěli; byla dle toho třeba již starší. Ve verši [20] mluví v množném čísle (k thîbh); to může býti závažnějším svědectvím. Mládí Israele by byla ona doba, když Israel vyšel z Egypta a počal býti a žíti v úmluvě s Bohem; jeho stářím bychom rozuměli dobu, kdy již prodělal řadu zkušeností a octl se v nebezpečí záhuby – snad babylonskou dobu (128[1. 2]. Is. 46[4] podobně o mládí a stáří). Parisot klade žalm do doby Joakima, když odvedl babylonský král prvé zajatce (606 př. Kr.).

Nadpis řecký a lat. (nikoliv v hebr. znění) jmenuje Davida skladatelem, ale přidává ještě slova *υἱῶν Ἰωναδάβ synů Jonadaba* (potomků J.), syna Rechaba. Dle Jer. 35 byli tito Rechabité dokonalejšího života než Židé, hleděli zavésti dřevnější prostý, přísný život, jako býval na poušti. Jonadab jmenován ještě v 4. Král. 10[15. 16, 23]; 1 Par. 2[55] a Soudc. 1[16] se zdají nasvědčovati tomu, že byli Kinejští a Rechabité totožní. Není jasno, proč jsou zde jmenováni; snad jim byla tato píseň zvláště milou. V syr. Jonadab není, ale dí: »Žalm 71, složený Davidem, když tento vedl boj proti Saulovu domu«.

Tento žalm obsahuje více vět z jiných žalostivých žalmů, jako ze ž. 21, 30, 34 a 39. Začátek jest jako ve 30., ukončení jako v 34.

Polovice veršů neb zlomků veršů jest ze starších žalmů.

V žalmu nelze po obsahu rozeznati sloky. Zenner čítá v něm patero slok o 6, 6—6—4, 4 verších.

L. 1. Žalm Davida, synů Jonadaba a prvních zajatců.
V tebe, Hospodine, doufám,
Nebudu zahanben na věky.
2. Ve své spravedlnosti mne vysvoboď a vytrhni mne.
Nakloň ke mně své ucho a spasiž mne.

3. Budiž mně Bohem ochráncem,
A pevným útulkem, abys mne zachránil:
Neboť ty jsi má opora a mé útočiště.
4. Můj Bože, vytrhni mne z ruky hříšníka,
A z ruky toho, který jedná proti zákonu a (z ruky) nešlechetníka;
5. Neboť ty jsi mé očekávání, Pane;
Hospodine, má naděje od mého mládí.
6. O tebe se opírám od narození,
Od lůna mé matky ty jsi mým ochráncem.
O tobě bude vždycky můj zpěv.
7. Jakřka zázrakem jsem mnohým:
Ale ty jsi silný spomocník.
8. Ať se plní má ústa chválou,
Abych opěvoval tvou slávu,
Po celý den tvou velebnost.
9. Nezavrhuj mne v době staroby,
Když mizí má síla,
Neopouštěj mne.
10. Neboť mluví moji nepřátelé o mně,
A ti, kteří číhají na moji duši, radí se spolu
11. Říkajíce: Bůh ho opustil!
Pronásledujte a chopte se ho,
Neboť není (nikoho), kdo by vysvobodil.
12. Bože, nevzdaluj se ode mne,
Můj Bože, přihlédni k mé pomoci.
13. Ať jsou zahanbeni a ať zajdou ti,
Kteří chtějí strhnouti mou duši;
Ať jsou hanbou a studem pokryti ti,
Kteří hledají mého neštěstí!

H. 1. U tebe, Jahve, hledám úkrytu,
Nedopusť, abych byl někdy zahanben.
2. Ve své spravedlnosti vytrhni mne a vysvoboď mne;
Nakloň své ucho ke mně a pomoz mi.
3. Buď mi skalou, (pevným) příbytkem,
Kam bych mohl vcházeti povždy.
(Přeměnou: Domem hradním k mému spasení).
Ty jsi určil, že mne spasíš,
Neboť má skála a můj hrad jsi ty.

4. Můj Bože, vysvoboď mne z ruky bezbožníka,
Z pěstě zlosyna a násilníka.
5. Neboť ty jsi má naděje, Pane,
Jahve, má důvěra od mé mladosti.
6. Na tebe spoléhám od lůna (mateřského),
Od vnitra mé matky jsi mne vybavil.
O tobě má chvála stále (zní).
7. Jako nějakým zázrakem stal jsem se mnohým,
Ale ty jsi mé silné útočiště.
8. Plna jsou má ústa tvé chvály,
Po celý den tvé velebnosti.
9. Nezamítej mne v době stáří,
Když má síla mizí, neopouštěj mne.
10. Neboť mluví moji nepřátelé o mně,
A ti, kteří číhají na mou duši, radí se spolu
11. Říkajíce: Bůh ho opustil!
Pronásledujte ho a uchopte ho,
Neboť není vysvoboditele.
12. Bože, nevzdaluj se ode mne,
Můj Bože, ku pomoci mně pospěš!
13. Ať zahanbeni zajdou ti,
Kteří napadají mou duši,
Ať jsou zahaleni hanbou a potupou ti,
Kteří hledají mého neštěstí.

1. 2. Jako v ž. 30[2-4] prosí žalmista o Boží pomoc a vyznává proto důvěru, jakou má v Boha a v Boží spravedlnost. *Nedopusť, abych byl někdy zahanben* (hebr.), neboť doufá, že nebude nikdy pro svou důvěru a ve své důvěře v Boha zahanben. *Vysvoboď a vytrhni mne*, spíše obráceně: vytrhni mne z nebezpečí, pak budu vysvobozen, tak mne vysvobodíš (v ž. 30. toliko: vysvoboď mne).

3. *Budiž mně Bohem ochráncem;* v hebr. metaforicky: *skalou příbytku* neb bydlení, na níž bych bydlil v bezpečí; podobně řečeno též: *Ty jsi má skála a můj hrad* (hebr.). Hebr. snad dí podobně: *Buď mi skalou*, která *chrání*, kam bych mohl *vždy vcházeti. Ty jsi rozhodl mne spasiti* atd.

4. Žalmista jest v rukou, v moci bezbožných. Když zpívali Israelité tento žalm v Babyloně, mínili »bezbožným« Babylonské, aneb vůbec pohany. *Vytrhni mne z ruky bezbožníka, zlosyna a násilníka*, toho, který jest i Božím nepřítelem.

5. *Neboť ty jsi mé očekávání, Pane*; metonymie, jako v ž. 21[10-11], jsi předmětem mého očekávání, *mé naděje.*

6. *O tebe se opírám*, v tobě nalézám svou sílu a pevnost. *Od lůna mé matky ty jsi mým ochráncem;* v hebr., jak se zdá, naráží na ochranu při narození: *Z vnitra matky jsi mne vybavil. Já tebe budu stále opěvovati*, budeš stále předmětem mých zpěvů. To se na žalmech krásně vyplnilo.

7. *Takřka zázrakem* (nějakým) *jsem mnohým*; lidé vidí a pozorují, jak Bůh stále a mocně o národ Israelský pečuje, řízení Boží se na něm jeví podivuhodným způsobem, proto se jim zdá býti Israel (neb žalmista) nějakým divem, zázrakem. Tak by se lépe hodilo k předcházejícím slovům o Boží péči.

Vzhledem k Deut. 28[46] mohli bychom to vyložiti jinak: Israel jest *zázrakem*, ale hrozným, odstrašujícím. Lidé pozorují to soužení, jímž jest lid, který se Božím zove, stihán a vidí na Israeli divy Boží spravedlnosti a trestu. Proti tomu neztrácí žalmista důvěry a dí: *Ale ty jsi silný spomocník!*

8. Chtěje projeviti svou vděčnost nejlepším způsobem, kterým to může učiniti, žalmista stále a mnoho o Boží slávě mluví a prozpěvuje: *Ať se plní ústa má chválou.* Za stálou ochranu (v. 5-7) chce býti stále vděčným: *Abych opěvoval po celý den* (stále) *tvou velebnost.*

9. V mládí a od mládí pečoval Bůh o žalmistu, on Boží ochrany si váží a potřebuje jí i v stáří; proto prosí: *Nezavrhuj mne*, neopouštěj mne, *v době staroby*, když jsem sestárlým, *když mizí má síla* (dojemněji v Kaz. 12[3-9]). Podobně dí Bůh u Is. o israelském lidu 46[4]: »Až i do staroby já sám, ano až do šedin já ponesu: já jsem vás učinil, a já nositi budu«.

10. 11. Nový důvod, proč doufá, že se mu dostane Boží pomoci. Jeho nepřátelé neb protivníci všude říkají, že ho Bůh opustil, bez bázně na něho ještě více útočí: když mu Bůh spěšně pomůže, budou oni zahanbeni a sníženi. *Mluví o mně* to, co jest ve v. 11. *Kteří hlídají*, (hebr.) *číhají na moji duši*, aby mne v příhodném okamžení zahubili. Jejich slova projevují velikou zlobu.

12. *Nevzdaluj se ode mne;* též v ž. 21[12] (34[22]); *přihlédni k mé pomoci* 37[23], 39[14].

13. *Ať jsou zahanbeni,* jako v ž. 34[26]. Detrahentes, kteří strhují, nástrahy činí (37[21]) mně (mé duši); v hebr. kteří osočují neb bojují proti mně.

3. Dle ř. *εἰς τόπον ὀχυρόν τοῦ σῶσαί με* bylo by lze změniti pokažené znění לבוא תמיד צורית להושיעני (Abys — kam bych vcházel stále; určil jsi, abys mne spasil) v לְבֵית מְצוּדֹתַי הוֹשִׁיעֵנִי jak jest i přeloženo. Na m. צור מָשׁוֹן četli LXX Sym. a aram. מְטוּ skalou *pevnou* mi buď!

Winckler spojuje צורה s צורה (צלם) *obraz.*

4. הבזין býti horký, prudký, násilný (Is. 1[17] הָמוּץ) *ἅπαξ λεγόμενον*, aram. חטוף (loupežný).

6. גָּזָה (22[10]) odříznouti, odloučiti, aram. který jsi mne učinil vyjíti (גזז stříhati, syr. gzâ podobně); dle arab. žazā (odplatiti) *dobrodinec.*

7. מַחֲסִי־עֹז mé útočiště v síle t. j. mé silné útočiště, LXX *καὶ σὺ βοηθὸς κραταιός* jako v lat. עז V akkus., dle Königa Syn. 277 e i v gen.

10. Mihi *o mně* (3[3]). In unum (4[9]).

13. כָּלָה opravuje Wellh. v יִכָּמוּ (dle 35[4]), Houbigant ve ויכלו.

14. Já však chci stále doufati,
A rozmnožovati veškeru tvou chválu.
15. Má ústa budou hlásati tvou spravedlnost,
Po celý den tvou spásu.
Neboť neznaje písma,
16. Chci vejíti v mocné skutky Páně;
Hospodine, chci vzpomínati na spravedlnost, tebe
17. Bože, učil jsi mne od mé mladosti, jediného.
A až dosud ohlašuji tvé divy.
18. A až do staroby a do šedin
Bože, neopouštěj mne,
Pokud hlásám tvé rámě
Veškerému pokolení, jež přijde;
Tvou moc,
19. A tvou spravedlnost, Bože, až do nebes;
Jaké veliké činy jsi vykonal,
Bože, kdo jest tobě podoben?
20. Jaká jsi mně dal zakusiti soužení,
Tak mnohá a zlá!

A opětně jsi mne oživil,
A ze zemských prohlubní jsi mne opět vyvedl.
21. Hojně jsi prokazoval svou velebnost,
A opětně jsi mne těšíval.
22. Však i já též chci oslavovati tebe, Bože,
Při zpěvních nástrojích tvou věrnost;
Chváliti tě budu na citaru, Svatý Israele!
23. Plesati mají mé rty, když tě budu opěvovati,
A má duše, kterou jsi vykoupil.
24. Ale i můj jazyk po celý den velebiti bude tvou spravedlnost,
Když byli zahanbeni a potupeni ti,
Kteří hledají mého neštěstí.

14. Já však chci stále doufati,
A rozmnožovati vší tvou chválu.
15. Má ústa mají vypravovati o tvé spravedl-
Po celý den o tvé spáse, nosti,
Neboť neznám počtů (jich).
16. Přijdu na silná díla Pane, Jahve,
Chci vzpomínati na tvou spravedlnost, tebe samého.
17. Bože, učil jsi mne od mé mladosti,
A až dosavad oznamuji tvé divy.
18. Ale až do stáří a do šedin,
Bože, neopouštěj mne,
Abych oznamoval tvoje rámě,
Pokolení, všemu (lidu, který) přijde,
Tvou moc.
19. A tvá spravedlnost, Bože, (sáhá) až do výšiny,
(LXX. Aq. Sym. Jer.: Bože, až do nebes [sáhá],
co jsi učinil velikého.)
Jenž jsi učinil veliké (věci).
Bože, kdo jest jako ty?
20. Jenž jsi nám (q'rê: mně) dal viděti
Mnohou tíseň a neštěstí,
Opět k životu přivedeš nás (q. mne),
A z propastí země opět mne vyvedeš.
21. Rozmnož mou velikost,
A opětně mne potěšuj!
22. Tak i já chci tebe oslavovati na harfu,
Tvou věrnost, Bože,
Zpívati chci tobě na citaru,
Svatý Israele!
23. Plesati budou mé rty, když ti budou hráti,
A má duše, kterou jsi vykoupil.

24. I můj jazyk po celý den bude zpívati o tvé spravedlnosti,
Neboť byli zahanbeni, neboť se zastyděli ti,
Kteří hledali mého neštěstí,

14. Vyznání vděčnosti a stálé důvěry.

Nepřátelé míní, že mne Bůh opustil: *Já však chci stále doufati*, tedy nepřestávám míti v něho důvěru, a vděčnost budu prokazovati tím, *že chci rozmnožovati Boží chválu*, nepřestanu B. chváliti.

15. *Boží spravedlnost* jest zde ona, která jest spolu *spásou*, která pomáhá, ničí nepřátely a osvobozuje utiskované. *Neboť neznám* (lat. spojeno s v. [16]: neznaje) *písma* (non cognovi literaturam), *οὐκ ἔγνων γραμματείας* (ℵ množ. č.) sv. Jer.: literaturas; to znamená písařský úřad, psaní, metonym. písmo i spis: neznám písma, spisu, knihy, v níž by byla tvá spravedlnost a tvá pomoc ku spáse dostatečně vypsaná, aneb v níž bych mohl já tebe, tvou spravedlnost dostatečně chváliti. Ústně tě budu velebiti, písemně to není možno, bylo by mně stále psáti.

Dle hebr. znění praví: *Neznám počtů* (39[6]); způsobů, jakými jsi pomohl, jest nesmírný počet; Sym. *οὐ γὰρ οἶδα ἐξαριθμῆσαι.*

Latinské znění spojuje ten verš s následujícím v. [16] v tomto smyslu: Neznaje písma, *chci vejíti v mocné skutky Boží*, t. j. o nich rozjímati, mluviti atd. Jest omylem vykládati, že by žalmista tím vyznával, že vůbec psáti neumí. Římský žaltář a B řeck. vykazuje negotiationes *πραγματίας* což se sem nehodí.

16. *Vejdu v mocné skutky Páně*, začnu o činech, v nichž se jevila moc Páně, rozjímati a mluviti.

Chci vzpomínati na spravedlnost, tebe samého; toliko Bůh má takovou spravedlnost, ano spravedlnost vůbec jest jen u něho.

17. Bůh prokazoval žalmistovi již od jeho mládí stálá dobrodiní a přispíval jemu způsobem zázračným; tím ho učil od mládí chváliti Boha: *Učil jsi mne od mé mladosti*, vždy, *a až posud ohlašuji* (mohu ohlašovati) *tvé divy*. Zajisté, že si přeje, aby mu Bůh i dále prokazoval svou milost, aby mohl i v budoucnosti za nová dobrodiní chváliti Boha, proto dí:

18. *A až do staroby a do šedin*, do nejdelšího věku, Bože, mne neopouštěj. *Pokud* (spíše: abych) *hlásám tvé rámě*, sílu tvého ramene, *veškerému pokolení, jež přijde*, tedy příštímu pokolení, bych mohl hlásati *tvou moc*. (Dle hebr. snad: *Pokolení, všemu* lidu, který *přijde).*

19. Dle hebr. počíná nová věta: *A tvá spravedlnost, Bože*, sahá *až do výšiny* (nebes); projevila se ve velikých skutcích Božích. Pohnutě táže se žalmista: *Kdo jest jako ty?* mocný, spravedlivý nikdo tak není, není Bohu rovného.

20. Bůh dopouští na jednotlivce i na celý národ tíseň, neštěstí a bídu: *Jenž jsi nám* (staré překlady, qᵉrê: mně, kᵉthîbh, Aq.: nám) *dal zakusiti soužení, tak mnohá a zlá!* též jsi nám zase pomohl, zase jsi nás osvobodil, *oživil*, k životu přivedl (40[3]). Dle hebr. a dle sv. Jer. v budoucnosti: Opětně nás oživíš... vyvedeš nás *z propastí země*, z podsvětí, čímž naznačuje největší nebezpečí, smrtelné nebezpečí, v němž se nalézá.

21. *Hojně* (neb velikou) *jsi prokazoval svou velebnost*, svou velikost, moc a sílu dobrodiními, jež jsi uděloval, *útěchou*, již jsi mně *opětovně poskytoval.* Dle hebr. by zněl ten verš prosebně: *Rozmnož, zvelič mou velikost*, čím by mohl míniti čest jednotlivce (žalmisty), neb spíše čest, slávu Israele, celého vyvoleného lidu.

22. Podle lásky Bohem prokazované bude říditi žalmista jaksi svou chválu: *Tak i já* (lat. nam et ego) *chci oslavovati tebe, Bože* (6[6]), *při zpěvních nástrojích* (hebr. na harfu) *tvou věrnost*, že plníš své sliby a ochraňuješ spravedlivého a těšíš ho. *Svatý Israele* t. j. israelského lidu; pojmenování Boha, jako v ž. 77[41] 88[19] — u Is. třicetkráte.

23. 24. Radost svou bude žalmista projevovati zpěvem, hudbou, řečí; jistě doufá, že budou nepřátelé, kteří hledali jeho neštěstí, zahanbeni. Nepodaří se jejich záměry, ano oni budou míti ještě hanbu a budou se styděti, že se marně namáhali (viz 34[28]).

14. Adjicere super: rozmnožiti (68[27]).

15. סְפֹרוֹת aram. מיניניהון tedy od סֵפֶר významem *čí-*

tati. Záměna v סְפֹר אֹתָם (neboť nemohu) *spočítati je* podává sice týž smysl, ale není dokázána.

16. Introibo in potentias, doslovně dle בוא s předl. בְּ přijíti s něčím, *přinésti něco* (v arab. atā s bi); zmíniti se o něčem (na tomto místě). Ve starých překladech jedn. č. גְּבוּרַת.

18. Donec annuntiem (22[32]); עַד i účelně.

לְדוֹר יָבוֹא znamená: *pokolení, jež přijde,* příští pokolení. V Syr. není לכל přeloženo; řeck. to spojili s דור: *πάσῃ τῇ γενεᾷ τῇ ἐρχομένῃ*; navrhují, aby se לכל vynechalo, neb vkládají za ně אחר (jiné, druhé pokolení), aneb za לכל slovo האדם.

19. K iustitiam tuam dle lat. doplniti annuntiem; עַד מָרוֹם až do výšiny (nebes) — podmětem buď tvá spravedlnost (dle hebr.), aneb dle starých překladů (vyj. Vulg.) druhá věta: »quae fecisti magnalia«.

20. Staré překlady i תְּעַנֵּנִי dosvědčují méně správné q[e]rê u sloves הראיתני a תחיני, Aqilas má jako k[e]thîbh *ἡμῖν* tedy נו (při תחיינו a תעלנו i aram. a sv. Jer.). Conversus תשוב příslovečně 6[5].

Na m. ומתהומות čte Olshausen, Wellh. וּמִתְּהוֹמוֹת.

21. תֶּרֶב apocop. hif. od רבה. Na m. תסב klade Zenner תְּנֻדָּלָה. תשב v pozdější hebr. častější. Výkladu circuibis, consolaberis me »odevšad mne potěšuješ«, není třeba.

22. נבל o dvanácti strunách; citara viz 33[2], 150[3].

Dle 18[50] jest v Lucianově řeck. recensí *ἐν λαοῖς κύριε* בגוים יהוה.

23. Na m. כי Wellh. פי *má ústa,* v překladech však quum.

24. Meditari 2[1]. הגה dle syr. a arab. sloves značilo čísti, slabikovati, skandovati (verše) *μελίσαι,* pěti. Zahanbenu býti jako 22[6] 35[4].

Dle latinských svatých otců byla by v slovech tohoto žalmu uložena modlitba trpícího Krista. Prosí, aby byl vytržen z ruky bezbožníka, ze smrti; proto jmenují ten žalm »de passione et resurrectione Christi« (o umučení a vzkříšení Krista). Proto jest určen k hodinkám *Zeleného čtvrtku* a svátku *Sedmibolestné Panny.*

I nám uděluje Bůh mnoho milostí od dnů mladosti; aby nám i v budoucnosti, až do doby stáří, dobrodiní prokazoval, aby nás milostmi v boji proti bezbožnému sílil, za to prosíme slovy tohoto žalmu v ranních hodinkách *čtvrtka.*

---

71. žalm. (H. 72.)

Modlitba za krále.

Žalmista prosí Boha za šťastnou vládu králova syna. Ku šťastné vládě jest třeba spravedlnosti, aby byli chudí a utiskovaní chráněni (1—9). Přeje králi světovou vládu, aby panoval všem národům, aby králové jej uctívali. (8—11). On chrániti bude ubohé dokonale a bude za to veleben; jeho kralování budiž v hojnosti a dlouhého trvání (12—17).

Verše 18—19 tvoří závěrek druhé knihy žaltáře a nenáleží tedy k obsahu tohoto ž. 71. Verš 20. poznamenává, že jsou ukončeny Davidovy písně.

Žalm mluví o králově synu, nadpis dí: Liš[e]lōmô, což lze vykládati buď: *Šalomounův* (od Šalomouna, totiž žalm, jako לדויד) dle řeckých překladů (vyj. LXX), dle aram. a sv. Jer. Salomonis; proti tomu mluví obsah písně a nadpis LXX. Tento zní *εἰς Σαλωμών,* Psalmus in Salomonem Vulgaty, tedy *na Šalomouna* neb *o Šalomounovi.* Tento výklad byl nadpisu dán asi dle veršů 2b (králův syn), 7 (hojnost míru), 8 (od moře k moři) a 10 (králové Arabů a Saby). Někteří mínili, že jest to žalm od Davida sepsaný jako modlitba za Šalomouna. O Šalomounovi nelze celý obsah žalmu vykládati (v. 5, 7—8, 10, 16—17).

Jak synagoga (aram. targum) tak i katoličtí exegetové vykládali slova tohoto žalmu o králi Messiášovi. O israelském králi bychom mohli vykládati toliko v. 2. a 3. V ostatních jest jasně naznačeno světové království, jež není omezeno ani prostorem ani dobou, jež objímá všecky národy a připravuje jim štěstí. Tak předpověděno bylo Davidovi dle 2. Kr. 7[11-16] o věčném trvání království jeho potomků. David předvídá dle tohoto proroctví spravedlivé a bohabojné království za svých potomků (2 Kr. 23[3-5]). Pro tyto podobnosti považovali Davida za pisatele tohoto žalmu; i 20. verš potvrzoval to mínění, neboť dí, že nyní končí Davidovy chvály. Poslední tedy byla dle toho též od Davida. Jinak David pisatelem jmenován není.

Novější míní, že jest tento žalm písní ku slavnému nastoupení vlády nějakého israelského krále (před dobytím

Samarie 721 př. Kr.). Dovolávají se 15. verše, že za Messiáše nemohou býti konány modlitby. Aby to bylo lze o králi Israelitů vysvětlovati, prohlašují v. 8—11 za pozdější vložku, kterou nelze o králi, ale toliko o Messiáši vykládati. Byli i někteří, kteří vykládali tento žalm proti veškerému israelskému zvyku a charakteru o egyptském králi Ptolemeovi Filadelfovi (285 př. Kr.).

Žalm má jako sborová píseň patero slok o 3, 3—6— 4, 4 verších (Zenner).

L. 1. Žalm o Šalomounovi.

2. Bože, dej králi svůj soud,
A královu synu svou spravedlnost;
Aby soudil tvůj lid ve spravedlnosti,
A tvé ubohé dle práva.
3. Ať přinášejí hory pokoj lidu,
A pahorky spravedlnost.
4. Soudí ubohé z lidu,
A ochraňuje syny ubohých,
A snižuje pomlouvače.
5. A zůstává se sluncem,
A (již) před měsícem (jest),
Do pokolení a pokolení.
6. Sestupuje jako dešť na rouno,
A jako skrápění kapající na zemi.

H. 1. Od Šalomouna (Šᵉlōmô).
Bože, dej své soudy králi,
A svou spravedlnost královu synu.
2. Ať soudí tvůj lid spravedlivě,
A tvé ubohé dle práva.
3. Ať přinášejí hory lidu pokoj,
A pahorky — spravedlností.
4. Ať zjednává ubohým z lidu práva,
Ať pomáhá dětem chudého a potírá násilníka.
5. Ať se tebe bojí, pokud (svítí) slunce,
A (trvá) měsíc, po veškera pokolení.
(LXX: A ať žije, pokud slunce svítí).
6. Ať sestupuje jako dešť na sečnou louku,
Jako skrápění, zavlažení země.

2. Prosí, aby dal Bůh králi spravedlnost, aby se ujímal ubohých, aby připravil Božímu lidu pokoj.

Bože (Elōhîm), *dej králi svůj soud*, v hebr. *své soudy*, ducha Božích soudů, ducha spravedlnosti dej jemu. Králem by byl onen, který právě královský úřad nastupuje, aneb dle tradicionelního výkladu (v aram.) *král* Messiáš. Tentýž jest v druhé, parallelní větě jmenován *královým synem*, pochází tedy z řádného, z královského rodu. Messiáš, Kristus Pán, pocházel jako člověk z královského rodu Judova; v tomto smyslu i on může býti zván »králův syn«.

Totéž opakováno slovy: *Aby soudil tvůj* (Boží) *lid spravedlivě*; po spravedlivých soudcích byla v trudných dobách všeobecná tužba. Spravedlnost Messiáše prohlašována často proroky: Is. 11[3-4] 32[1]; on souditi a říditi má všechny, kteří do jeho církve vstoupí. *Tvé ubohé*; parallelně řečeno s »tvůj lid«; byl tedy v oné době lid ubohým. O ubohé staral se Messiáš velmi pečlivě (»Chudým káže se dobrá zvěst« a jiná místa, Mat. 11[4-6], [28-30].)

3. *Ať přinášejí hory pokoj lidu*; ať zjednávají (neb: zjednávati, přinášeti budou za toho krále) pokoj. Hory a pahorky jmenuje na místě celé země (synekdoche); Palestýna byla vůbec více hornatinou. Pokoj jest šťastným a blahým výsledkem spravedlnosti krále; ten roste na horách a pahorcích tak, jako tam roste obilí.

4. *Soudí ubohé a syny ubohých z lidu ochraňuje;* nemíní tím právě dítky ubohých, nýbrž jako ve v. [2] jsou zde obě pojmenování parallelně vedle sebe položena. *A snižuje pomlouvače*, sníží, *setře* (hebr.) *násilníka*, který spravedlivé pronásleduje. I to náleží k spravedlivému řízení lidu.

5. V tomto verši označuje již dlouhé trvání vlády krále: *A zůstává* (dle LXX ať žije) tak dlouho, pokud *slunce* bude svítiti a pokud bude trvati *měsíc* (jeho světlo), *do pokolení a pokolení*, tedy po všechna pokolení.

V hebr. dí: *Ať se tebe*, Bože, *bojí* lidé stále; v messianské době budou se lidé Boha báti, jej ctíti. Podivno, že by v této větě bylo vysloveno přání Bohu, nikoli králi, jako v ostatních částech žalmu; král touto větou osloven není.

6. *Sestupuje jako dešť na rouno;* vláda jeho jest neb bude blahodárnou jako dešť na louku, která má býti posečena (hebr.), *jako skrápění*, jemný dešť, jako *zavlažení* země. Vláhy jest ve východních krajinách k zúrodnění země nanejvýše třeba, od ní závisí celá úroda; proto jest obrazem velkého požehnání (Deut. 32[2] 2 Kr. 23[4]).

Vulgata překládá dle LXX na místě: »sečná louka« super vellus (in vellus) *na rouno*, protože by toto bylo obrazem travnatých luk. Při tom vzpomínají vykladatelé na rouno Gedeona (Soud. 6[37]); ono Gedeonovo rouno značilo po mystickém smyslu israelský lid; svlažení neb rosa, která padla jednou na ně, podruhé na skálu, znamenala Boží zjevení a milosti. Před Messiášem těšil se Israelský lid Božímu zjevení, po Messiáši dostalo se zjevení všem národům — Israel však pravé zjevení odmítl od sebe.

1. Slovesné tvary lze v hebrejském vykládati optativem (podle prvého impt. יְהִי), v latinském až do v. [4] též přáním, pak znamenejí buď předpovědění, jakou bude vláda krále, aneb tvrzení, jakou za něho jest. מִשְׁפָּטֶיךָ *soudy*, by mohlo znamenati dle Deut. 33[10] i přikázání Boží, která měl míti král stále na paměti, aby se dle nich u vládě řídil. Žalm vyložen i u Corluy, Spicilegium 2, 166—173.

2. LXX *κρίνειν* četli דִּין neb לָדִין. O těchto imperf. König, Syn. § 185.

3. A pahorky — rozuměj z prvé věty: af přinášejí pokoj; Zenner: צְדָקָה *a pak. spravedlnost.* שָׁלוֹם upomíná na Šalomouna. Spravedlnost působí pokoj, proto: *spravedlností* בְּ.

5. יִירָאוּךָ *af se tebe bojí* (lidé); na m. toho Wellh. וִירֹאוּהוּ a af se *ho* (krále) bojí. Dle řeckého *καὶ συμπαραμενεῖ* by to znělo וְיֵאָרֵיךְ (i Zenner). Král v žalmu vůbec přímo osloven není, tedy ani na tomto místě. Trvání království též ve v. [17]. עִם má zde význam zároveň, spolu s (pokud jest); týž význam i לִפְנֵי (v. [17] též): *πρὸ τῆς σελήνης* dle Theodoreta, Euthym. o věčném původě Messiáše: před, dříve než měsíc.

6. גֵּז střih, střihání (ovcí i luk), seč (od גָּזַז Deut. 18[4] o vlně Am. 7[1] o louce). זְרָזִים od זרם při opakované prvé kmenové hlásce, má význam novosyr. zarzem (זרם) *pokropiti* hebr. זֶרֶם liják neb skropení (syr. též zārīftâ).

Wellh. míní, že zde má býti dle LXX, sv. Jer. sloveso, tedy זְרָזִים (stillantia) — dle překladů v množném č.

Svlažením rouna jest dle mystického výkladu mnohých obrazně naznačeno vtělení Krista Pána, deštěm jeho učení, které se rozšířilo po zemi silně a hojně. Jako déšť sestupuje bez lidského přičinění, tak přišel Messiáš z vůle Boží na svět; milost a láska Boha ho vyslaly.

7. Objeví se v jeho dnech spravedlnost a hojný pokoj,
Až bude vzat měsíc.
8. A bude panovati od moře až k moři,
A od řeky až do končin zemského světa.
9. Před ním budou padati k zemi Ethiopští,
A jeho nepřátelé lízati zemi.
10. Králové Tharsis a ostrovy budou podávati dary,
Králové Arabů a Saba přinášeti dary;
11. A budou se mu klaněti všichni králové země,
Všichni národové budou jemu sloužiti.

7. Af vzkvétá za jeho doby spravedlivý,
A hojný pokoj, až nebude měsíce.
8. A nechť panuje od moře až k moři.
A od řeky až ku končinám země.
9. Před ním na kolena klesají [obyvatelé pouště]
A jeho nepřátelé lízají prach.
10. Králové Taršíše a ostrovů přinášejí dar,
Králové ze Šebhâ a Sebhâ podávají poplatek.
11. A klaní se jemu všichni králové,
Všichni národové jemu slouží.

7. Bude mnoho spravedlivých v těch dobách a blahý pokoj bude trvati stále. *Objeví se* (vzejde) *spravedlnost*; dle hebr.: *af vzkvétá spravedlivý* (hromadně: spravedliví množ. č.). *A hojný pokoj*, úplný, vzejde (Is. 2[4] 11[3-4]), *až bude vzat měsíc*, t. j. až do té doby, kdy nebude měsíce, dokud potrvá svět.

8. Jeho říše bude všeobecná. *A bude panovati od moře k moři*, od jednoho moře k druhému, aneb spíše *od moře*, jež bylo Israelitům známým a jež jim tvořilo přirozené hranice, *od středozemního moře* až k moři, které si představovali na okraji světa neb kolem země, *až k okeánu*. *A od řeky*, kterou mínili Eufrat, od Eufratu až *ke končinám země*. (Zach. 9[10]). Celá země má jemu býti podrobena. V následujícím jmenuje některé ze vzdálenějších národů.

9. *Před ním budou padati* na zemi, na dukaz poddané úcty a poddanství. *Ethiopové*; to by byl lid v Kuš, bydlící

v jižních krajinách mezi červeným a mezi perským mořem. V hebr. znění jest zijjîm (zvířata pouště h. 73[14] Is. 13[21] Jer. 50[39]) *obyvatelé pouště* (?). *A jeho nepřátelé budou lízati zemi;* silnější výraz než »padnou k zemi« a než »budou se mu klaněti.«

10. *Králové Tharsis a ostrovy* (hebr. a [králové] ostrovů) *budou podávati dary*, jež vládnoucímu králi bylo přinášeti buď dobrovolně, aneb spíše jako poplatek na znamení poddanství.

Taršíš by byla vzdálená osada Feničanů Tartessus v jižní Hispanii; *ostrovy* jsou ostrovy středozemního moře, zejména ony, jež ležely mezi Syrií, Malou Asií a mezi Řeckem.

Králové Arabů a Saba budou přinášeti dary (poplatky); v hebr. *králové Šᵉbhâ*, kraj a město v jižní Arabii (Saba), proto: *Arabů. Šᵉbhâ* by bylo dle obecného mínění v africké Ethiopii, jižně od Meroë, neb Meroë samo v Nubii. V Meroë jest známá skupina pyramid. O kmeni z Kūš Gen. 10[7]. H. *eškàr* jest dle Proceedings of B. A. 1900 vyložiti: *dobré zlato.*

11. *A budou se mu klaněti všichni králové;* to nestalo se ani Šalomounovi ani jinému israelskému králi. Zcela vhodně lze to vykládati o království Pána Ježíše, kterému poddán jest celý svět; do jeho říše, do Církve náležejí i ti nejvzdálenější národové.

7. Na m. צַדִּיק (Aq. Sym. aram.) dle LXX, sv. Jer. a syr. צֶדֶק *spravedlnost* (Wellh.).

8. נהר Eufrat (veletok) Is. 7[20] Mich. 7[12].

9. Na m. צִיִּים kladou Olsh. Wellh. a novější צָרִים protivníci; v syr. čteno »ostrovy« jako v následujícím איים.

10. אֶשְׁכָּר též Ez. 27[15] (שכר znamená nápoj, שכר mzdu). Assyr. *sakru* značí asi: massivní *(zlato)* סכר neb סגר *dobré zlato;* א jest dittografie. Verš 15 a »ze zlata Šᵉbhâ« toto vysvětlení podporuje.

12. Neboť osvobodí chudého (z rukou) mocného,
A chudého, jenž nemá spomocníka.
13. Slituje se nad chudým a nuzným,
A bude chrániti duše ubohých.

14. Z lichvy a z nepravosti vykoupí jejich duše,
A jejich jméno bude před ním cenným.
15. A bude žíti a dávati jemu budou ze zlata Arabie;
A budou se jemu stále klaněti,
Po celý den jemu žehnati.
16. A bude síla (života) v zemi na vrcholích hor,
Zdvihati se bude jeho plod výše než Libanon,
A kvésti budou v městě jako seno země.
17. Nechať jest jméno jeho požehnáno na věky;
Ať trvá spolu se sluncem jeho jméno.
A budou v něm požehnáni všichni kmenové země;
Všichni národové budou ho velebiti.

12. Neboť osvobozuje chudého, když volá,
A ubohého i toho, jenž nemá pomocníka.
13. Smilovává se nad nuzným a chudým,
A pomáhá duším chudých.
14. Od nátisku a od násilí vykupuje jejich duši,
A jejich krev jest drahocennou v jeho očích.
15. A ať žije a ať se mu dává ze zlata Šᵉbhâ,
A bude se modliti za něho vždy,
Po celý (den) čas jemu žehnati.
16. Bude hojnost obilí v zemi;
Na vrcholi hor šustí jako Lᵉbhānôn jeho plod;
A budou zkvétati z města jako byliny země.
17. Bude trvati jeho jméno na věky;
Dokud jest slunce, bude plodným jeho jméno,
A budou se jím žehnati (všechny rody země LXX),
Všichni národové budou ho blahoslaviti.

12. Znovu líčí, jak bude král spravedlivým a dobrotivým k nuzným a k ubohým (v. [1-7]). Chudí a ubozí byli zajisté ve zvláštní péči Messiáše, on ty »nejmenší« z lidu zvláště odporučoval lásce k bližnímu.

Vysvobodí chudého z moci silného; v hebr.: *vysvobodí chudého, když volá.* Každému pomůže, kdo pomoci potřebuje a kdo nemá pomocníka.

14. Osvobozuje utiskované od nátisku a od násilí (hebr.). *A jejich jméno* (hebr.: jejich krev) *bude cenným před ním:* bude se jich zastávati, čest jejich chrániti. Dle hebr. nedopustí, aby byla nevinná krev prolévána, bude je chrániti proti utiskovatelům.

15. *A bude žíti* (král; hebr.: *ať žije* král), *a budou jemu dávati se zlata Arabie* (hebr. Šebhâ jako ve v. [10]). Mluvnicky bychom mohli tato slova vykládati i o ubohém: »Ten bude žíti«, ale není pravděpodobno, že by byl proto zachován, aby mu bylo dáváno zlato Arabie. *Lidé mu budou po celý den,* stále, *žehnati*: Messiáši. Dle hebr. není to dosti jasné: *A bude se modliti* (ubohý) *za* (krále) *něho vždy,* stále, *po celý čas jemu žehnati* bude, za to, že s ním tak spravedlivě zachází, že se ho ujímá.

16. I pozemského blahobytu dojdou lidé za vladařství krále (Messiáše).

A bude síla (firmamentum, dle hebr.: *hojnost obilí* LXX *στήριγμα* jako v 104[16] *στήριγμα ἄρτου* sílící chléb, firmamentum panis), síla chleba, chléb, obilí bude *v zemi na vrcholích hor;* bude v zemi veliká úrodnost, takže i vrchole hor budou porostlé obilím, vrchole, jež obyčejně jsou holé a neplodné. Hyperbolicky dí dále: *Zdvihati se bude jeho plod,* klasy, výše než Libanon; obilí bude hojné, vysoké, krásné. V hebr. neméně pěkně dí: *A šustí obilí* (jeho plod) *jako Lᵉbānôn* (snad jako Libanské lesy?).

A kvésti budou v městě (v městech), obyvatelé budou těšiti se blahobytu, který se zračí na jejich tvářích (na zdravém vzhledu) a budou četní. Dle přirovnání: *jako seno* (bylina) *země,* tak porostou (Is. 9[2. 3], 49[20]).

17. *Jeho jméno* (Messiáše) *nechať jest požehnáno na vždy,* ano ono bude žehnacím jménem, *budou se jím žehnati všecky rody země* (dle hebr. a LXX). Srovnej Gen. 48[20]. *Ať trvá před sluncem,* se sluncem (v. [5]), dokud slunce svítí a svítiti bude, ať trvá jeho jméno. Požehnání Messiáše přinese spásu všem národům, všemu lidu, jako to bylo předpověděno Abrahamovi (Gen. 12[3] srov. 22[18] 26[4]).

12. Podobně zní Job 29[12] a tohoto ž. v. [4]. LXX četli מִשּׁוֹעַ *od mocného.*

13. Anima zde *život.* Jednotná č. jsou hromadná jména.

14. יִזְקַר (49[9]) jinde יִקַּר.

15. וְיִתֶּן *a ať mu dává* neb budou mu dávati; LXX *bude se mu dávati* יִתֵּן. Adorabunt všeobecně řečeno. Spojeno s v. [14]: »A jejich jméno žije«, jest stále v paměti před králem.

16. פִּסָּה jest ženského rodu, ale předcházející sloveso může býti muž. r. פִּסַּת jest různě přeloženo: LXX *στήριγμα* sv. Jer. *memorabile* (triticum), syr. *množství,* aram. *podpora;* dle arab. znamená *rozšíření, nadbytek, hojnost;* Wellh. navrhuje na m. toho שִׂפְעַת neb jiné podobného významu. פְּרִיוֹ od פְּרִי *ovoce, plod* s příponou 3. os. j. m. Příponu spojují buď s בַּר plod, obilí — což jest neobyčejné; s בָּאָרֶץ, s בראש to spojiti nelze. Těžko zde mluviti o králově plodu. Wellh. mění v לבנון פרי (bez přípony) a poznamenává, že by to byl hyperbolický plural k עץ פרי (ovocný strom). Baethgen čte יִפְרוּ a spojuje s následujícím: *Ať jsou plodní* a vzkvétají z města jako... Zenner na m. ויציצו מעיר klade יציץ כיער *rozplodní se jako les.* Libanus slouží k vyjádření velké, neobyčejné věci. Z města t. j. kteří jsou z města, kteří k němu náležejí.

17. יְנוֹן q rê, nif. od נון, kᵉthîbh יָנִין od נִין subolescere Aq. Sym. *γεννηθήσεται* vyháněti (o bylinách), *διαμενεῖ* potrvá LXX. Pozdější rabb. uváděli mezi jmény Messiáše také toto jinnôn. Wellh. dí, že jest znění porušené, ישרורהו že jest přidaná vysvětlivka. Zenner míní, že povstalo ינון pokažením z נאמן (neb יאמן) *trvá* (nif. od אמן).

18. *Pochválen buď Hospodin, Bůh Israele,*
Který koná divy sám jediný.

19. *A chváleno buď jméno jeho vznešeností.*
A ať se naplní celá země jeho vznešenosti na věky.
Staň se! Staň se!

20. Ukončují se chvály Davida, syna Jesse.

18. **Požehnán buď Jahve, Bůh, Bůh Israele,**
Který koná divy sám jediný.

19. *A požehnáno buď jeho slavné jméno na věky,*
A veškerá země ať se naplní jeho slávou.
Amên a Amên.

20. Ukončují se modlitby Davida, syna Išâj.

18. 19. Doxologie, kterou uzavřena druhá kniha neb druhý oddíl žaltáře. Viz ž 40[14], kde jest toliko verš 18 tohoto žalmu; slov: »Který koná divy sám jediný« a v. 19 tam není. Že jest Bůh divotvorcem *sám jediný,* to řečeno i 85[10] 135[4] Job 5[9]. *Jméno Boží* jest nad vše *vznešené. A veškerá země ať se naplní jeho slávou* (vznešeností majestate) vzato z Num. 14[21], kde je Bůh Jahve sám pronáší. Amên a amên viz 40[14].

20. *Ukončují,* dokonávají se tímto žalmem, *chvály Davida.* Žalmy zovou se t'hillôth (viz v úvodě IX a XXIV) *chvály,* i t'fillôth *(modlitby).* Prvé dvě knihy obsahují dle nadpisů velkou část Davidových písní; ve třetí knize jest mu nadpisem hebr. znění připsána pouze jediná píseň. *Jesse* viz 2 Kr. 23[1].

Tato závěreční poznámka byla při tomto 71. žalmu již tehdy, dokud ještě nebyl celý žaltář ukončen. Neboť se i v pozdějších knihách vyskytují Davidovy žalmy; kdo je k žaltáři přidával, ten nemohl této poznámky připsati. Jen některé rukopisy pozdější připisují tento 20. verš k následujícímu žalmu 72. Viz úvodu s. XI.

Kristus Pán byl knížetem pokoje, přinesl hojný pokoj, který ohlašován byl již při jeho narození anděly. K němu přišli magové a jako zástupcové pohanstva přinesli dary. Pro tyto okolnosti, jež nalézají ve slovech žalmu jasného výrazu, modlí se církev tento žalm v hodinkách *Narození Páně* a *sv. Tří Králů.*

Kristus Pán osvobodil ubohé lidstvo svým utrpením (v. 12-14), založil říši pokoje, *žije a vládne* na věky (v. 15). Proto, že za tím účelem trpěl, určen tento žalm i na *Zelený Čtvrtek.* Říše pokoje jest dílem celé Nejsv. Trojice Boží. Žalm jest i v hodinkách svátku *Nejsv. Trojice Boží* a *čtvrtka* (fer. 5.).

Dle Raḥmaniho »Testamentum Dni J. Ch.« bylo zpívati při jitřních modlitbách staré církve žalmy a čtyři chvalozpěvy: Jeden Mojžíšův (Mojžíšem psaný), nejspíše Ex. 15., jiný Šalomounův — snad jest to tento 71. ž., poněvadž jest jemu připsán. V Syrském však stojí v nadpise: »Od Davida. Když ustanovil Šalomouna králem. Spolu proroctví o příští Pomazaného a o povolání národů.« (Str. 55 oné knihy »Test.« a 208.)

Konec druhé knihy posvátných žalmů.